

ବାମାତରଣ ଗନ୍ଧ ସମ୍ଭାର

ଅବିଭାଜ୍ୟ ପୁସ୍ତକମାଳା

ବାମାଚରଣ ଗନ୍ଧ ସମ୍ବାର

ସଂପାଦକ

ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ପାଣ୍ଡବ

ନିଧାସ୍ନାନାଳ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପ୍ରଚ୍ଛଦ: ପରେଶ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ ଚିତ୍ର ଉପରେ ଆଧାରିତ ।

ISBN 81-237-2537-X

1998 (ଶିକାଗୋ 1920)

© ପ୍ରତିଭା ମିତ୍ର, 1998

Bamacharana Galpa Sambhara (*Oriya*)

ଟ. 55.00

ନିର୍ଦ୍ଦେଶକ, ନ୍ୟାସନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଇଣ୍ଡିଆ,

ଏ-5, ଗ୍ରୀନ୍ ପାର୍କ, ନ୍ୟୁଆର୍ଯ୍ୟୁକ୍-110 016 କର୍ତ୍ତୃକ ପ୍ରକାଶିତ ।

ସୂଚୀପତ୍ର

ଭୂମିକା	vii
ମିମିର ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା	1
ମହାପୁରୁଷ ବୀର	6
ପାଷାଣର ପ୍ରାଣ	11
ଧରିତ୍ରୀ ଓ ଧରିତ୍ରୀ	16
ସ୍ବପ୍ନସିଦ୍ଧି	21
ଅମୃତସ୍ୟ ପୁତ୍ରୀଃ	29
ବଚ ମହାପୁରୁଷ	35
ଲଭୁତୁ	43
ନାରୀ ଓ କବି	50
ମାନବ ଓ ଦାନବ	54
ନିମନ୍ତ୍ରଣ	61
କୁକୁଡ଼ା ଚାଷ	67
ଛାତ୍ରପତ୍ର	75
ହୋଲି	82
ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରେ	89
ସ୍ବପ୍ନଚିରଦ୍ଵାର	100
ବାବା ଡହରାନନ୍ଦଙ୍କ ବିବାହ ବୃତ୍ତାନ୍ତ	105
ଭଲ୍ଲା ପୂରଣ	115
ଧୂନି	121
କଷ୍ଟେ ପୁତ୍ରୀଃ	124
ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ	130
ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରରେ ମୂଷା	135
ପକ୍ଷାଘାତ	156
ଜୀବନ ଓ ଜୀବିକା	161

ଭୂମିକା

ବାମାଚରଣ ଗଚ୍ଛ ସମ୍ଭାର ବିଶିଷ୍ଟ ଗାନ୍ଧିକ ବାମାଚରଣ ମିତ୍ର (1915-1975)ଙ୍କ ନିର୍ବାଚିତ ଗଚ୍ଛଗୁଡ଼ିକର ସମାହାର । ଜଣେ ଗଭୀର ମନନଧର୍ମୀ ଓ ଜୀବନ-ସୁହାରି ପ୍ରଷ୍ଠା ଭାବେ ସ୍ବାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ଗଚ୍ଛ ସାହିତ୍ୟକୁ ବାମାଚରଣ ମିତ୍ରଙ୍କ ଅବଦାନ ଏକାନ୍ତ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ । ସ୍ବାକାୟ ଗଚ୍ଛଧାରାର ଉତ୍ତରଣ କାଳରେ ତାଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ ଥିଲା ଏକ ବେଦନାପ୍ରଦ ଦୁଃସଂବାଦ । ଅନ୍ୟତମ ଗଚ୍ଛ ଶତକର ନିରଳସ ସାଧନାରେ ସେ ଓଡ଼ିଆ ଗଚ୍ଛ ଜଗତକୁ ଅପୂର୍ବ ବିଷୟ ବିନ୍ୟାସ, ରସବନ୍ତ ବିଦଗ୍ଧ ଶୈଳୀ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବ-ବିଭୂତିରେ ସମୃଦ୍ଧ କରିଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରଖର ହୃଦୟବତ୍ତା ଓ ସୂକ୍ଷ୍ମ ମାର୍ମିକ ଆବେଦନରେ ରସାୟୁତ ବାମାଚରଣଙ୍କ ଗଚ୍ଛ ସକଳ ପାଠକ ପ୍ରାଣରେ ଆନନ୍ଦ ବିସ୍ମାଦର ରସପ୍ତନ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଦେବା ସଂଗେ ସଂଗେ ତା'ର ଅନ୍ତର୍ଜଗତକୁ ଚର୍ଚ୍ଚା, ଦର୍ଶନ ଓ ମାନବିକ କରୁଣାରେ ସିଂହ କରିଥାନ୍ତି । ଗଭୀର ଏକ ଆତ୍ମୀୟତାବୋଧ ନେଇ ତାହା ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ବିଶ୍ୱକୁ ଯୋଡ଼ିଥାଏ । ତାଙ୍କ ଗଚ୍ଛଗୁଡ଼ିକରେ କେବଳ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅସହାୟତା, ଦୃଷ୍ଟା ଓ ଅବିମୁଖ୍ୟକାରିତାର ସ୍ବରୂପ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହୋଇନାହିଁ; ବରଂ ଏଗୁଡ଼ିକ ଏକ ମାର୍ଜିତ ରୂପ ଓ ବିଚାରବୋଧ ସହ ତା'ର ଆତ୍ମସତ୍ତାକୁ ଆଲୋକଦୀପ୍ତ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱ କରିବାର ପ୍ରଚୋଦନା ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିଷ୍ପପଟ, ନୀତିନିଷ୍ଠ ଓ ସ୍ବାଭିମାନୀ ବାମାଚରଣ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶାସନିକ ପଦବୀରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମରେ ନାନାବିଧ ସମସ୍ୟା ସଂକଟ ମଧ୍ୟରେ ଗତିକରିଥିଲେ । ଜୀବନର ଅନ୍ତିମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ଶଯ୍ୟାଗତ ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ବିଶ୍ୱ ସାହିତ୍ୟ, ଦର୍ଶନ ତଥା ଜ୍ଞାନବିଷୟକ ଅନୁସନ୍ଧିତ ବାମାଚରଣଙ୍କ ସୁକୁମାର ଓ ଉତ୍କୃଷ୍ଟପ୍ରବଣ ଶିଳ୍ପୀ ସତ୍ତ୍ୱେ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କର୍ମଚଞ୍ଚଳ ଓ ସୃଷ୍ଟିଶୀଳ କରି ରଖିଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସହ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବେ ସଂପୃକ୍ତ ସହୃଦୟ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ସ୍ମୃତିଚାରଣରୁ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଆକଳନ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ବିଶିଷ୍ଟ ଗାନ୍ଧିକ ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁଙ୍କ ଗାନ୍ଧୀରେ -“ତାଙ୍କ ଜ୍ଞାନର ପରିସର ଯେପରି ବ୍ୟାପକ ଥିଲା, ସେହିପରି ଥିଲା ଗଭୀର । ସବୁ ପ୍ରକାର ଜ୍ଞାନର ସେ ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ । କ୍ରିକେଟ ଖେଳର ତଥ୍ୟଠାରୁ ବ୍ୟାଘ୍ରକ ଜଡ଼ବାଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ -ଲୁସିକାଲ୍ ଗ୍ୟୁଜିକ ଠାରୁ ଡେନବାକ ଇତିହାସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ -ସରଭାନନ୍ଦଟିସକର ‘ଡକ୍ଟରଇକସେଟ’ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶ୍ରୀଅରବିନ୍ଦଙ୍କ ‘ଲାଭପ୍ ଡିଭାଇନ୍’ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁଥିରେ ସେ ସମାନ ଆଗ୍ରହ ସହ ପ୍ରବେଶ କରିଥିଲେ ।”^(୧) ବାମାଚରଣ ମିତ୍ର ବିଶେଷାକ - ‘ଇଷ୍ଟାହାର’ - ଜାନୁୟାରୀ - ମାର୍ଚ୍ଚ 1987^(୨) ସୁବାବସ୍ଥାରେ ଜଣେ ବିଖ୍ୟାତ ଖେଳୁଆଡ଼ ଓ ସଚରଣକାରୀ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ପଚାଶବର୍ଷ ବୟସ ବେଳକୁ ତାଙ୍କର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟଗତ ଅବନତି ଘଟିଥିଲା ।

ଆମର ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉତ୍ଥାନ ନିମନ୍ତେ ମାର୍ଗସ, ଗାନ୍ଧୀ ଓ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଓ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପ୍ରତି ବାମାଚରଣ ଥିଲେ ଆତ୍ମାଶୀଳ । ଚିନ୍ତା ଚେତନାରେ ସେ ଥିଲେ

ମହାଭାରତୀୟ ଏବଂ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ଏକ ବୈରାଗୀ ଦୈଷ୍ଟବ । ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଥିଲା ତାଙ୍କର ଏକ ଉଦାର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ଏବଂ ତଥାକଥିତ ଧର୍ମ ଧାରଣାର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବରେ ସେ ନିଜକୁ ରଖିପାରିଥିଲେ । ପ୍ରଶାସନିକ ଚାକିରୀରେ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ହେବା ସତ୍ତ୍ବେ ତାଙ୍କର ଭୁବନେଶ୍ବର ରହଣି କାଳରେ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି ବିଷୟକ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଚର୍ଚ୍ଚାର ବଳୟ ବିଶିଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟିକ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଗଢ଼ିଉଠିଥିଲା । ଏହି ବଳୟରେ ସେ, ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁ, ଅଖିଳ ମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଶାନ୍ତନୁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, କୃଷ୍ଣପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର, ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ରଥ, ହରିହର ଦାଶ ପ୍ରମୁଖ ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ସାମିଲ ହୋଇ ନିରନ୍ତର ଆଲୋଚନାରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ରହୁଥିଲେ ।

ଗୋଟିଏ ଶତାବ୍ଦୀ (1898-1998)ର ଗନ୍ଧ ରଚନାର ସୁସମୃଦ୍ଧ ପରମ୍ପରାକୁ ନେଇ ସଂପ୍ରତି ଓଡ଼ିଆ ଗନ୍ଧ ଚା'ର ଜନ୍ମ ଶତବାର୍ଷିକୀ ପାଳନ କରୁଛି । ସମୟର ପ୍ରବାହ ସହ ଗତିଶୀଳ ଓଡ଼ିଆ ଗନ୍ଧଧାରା ବହୁ ବାକି ବୁଲାଇ ଦେଇ ଜୀବନ ଓ ଜଗତର ବହୁ ରସ ରହସ୍ୟ, ବୈଚିତ୍ର୍ୟକୁ ବର୍ଣ୍ଣାଭ୍ୟ ଭାବେ ରୂପ ଦେଇଛି । ବହୁ ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଗ ଅଭିସିଦ୍ଧ ଚା'ର ଶିଳ୍ପବିଧି ଓ ବିଷୟ ବିନ୍ୟାସ । ଏହି ସମୟଖଣ୍ଡର ମଧ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ସ୍ବାଧୀନୋତ୍ତର କାଳ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ । ଗନ୍ଧକାର ବାମାଚରଣ ପ୍ରାକ୍ ସ୍ବାଧୀନତା କାଳରୁ ଲେଖାଲେଖି ଆରମ୍ଭ କଲେ ବି ସ୍ବାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଅନୁ୍ୟନ ଚଉଠ ଶତକ ତାଙ୍କ ସାରସ୍ବତ ସାଧନା ଓ ଉତ୍କର୍ଷର କାଳ । ଏହି ପର୍ଯ୍ୟାୟଟି ବାସ୍ତବରେ ଓଡ଼ିଶାର ଖ୍ୟାତିମାନ କଥାଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ସାଧନା ଓ ସିଦ୍ଧିର ଉଜ୍ଜ୍ବଳ ଅଧ୍ୟାୟ ଭାବେ ଦିଶିବ । ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି, ରାଜକିଶୋର ପଟ୍ଟନାୟକ, ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ରାଉତରାୟ, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ର, ରାଜକିଶୋର ରାୟ ଆଦି ଗନ୍ଧକାରମାନଙ୍କ କଥା-ପ୍ରତିଭାର ଉନ୍ନେଷ-ବିକାଶ କାଳରେ ଏହି ପ୍ରବାହରେ ସାମିଲ ହୁଅନ୍ତି ବାମାଚରଣ ମିତ୍ର, ମହାପାତ୍ର ନୀଳମଣି ସାହୁ, ମନୋଜ ଦାସ, କିଶୋରୀଚରଣ ଦାସ, ଅଖିଳ ମୋହନ ପଟ୍ଟନାୟକ, ଚନ୍ଦ୍ରଧାରା ହେମକାନ୍ତ ମିଶ୍ର, ଅରୁ୍ୟତାନନ୍ଦ ପତି ପ୍ରମୁଖ । ଅବଲୀଳାକ୍ରମେ ଏଥିରେ ବହୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ପ୍ରଖ୍ୟାଙ୍କର ସଂଯୋଗ ଘଟେ । ସ୍ବତନ୍ତ୍ରୋତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା, ଯୁଦ୍ଧୋତ୍ତର ବିଶ୍ବ ଏବଂ ସ୍ବାଧୀନ ଭାରତବର୍ଷ ମୁଖ୍ୟତଃ ଏମାନଙ୍କର କଥା-ଭୂମି । ଏମାନେ ସଭିଏଁ ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ ଏବଂ ପ୍ରାଚ୍ୟ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଗନ୍ଧଧାରା ଓ ପରମ୍ପରା ସଚେତନ, ପୁଣି ବହୁ ଶାସ୍ତ୍ର ନିପୁଣ, ବିଜ୍ଞାନ-ଦର୍ଶନ-ମନସ୍ତତ୍ତ୍ବ ସଂପର୍କୀୟ ନବତମ ଜ୍ଞାନ ଏବଂ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ସମାଜ-ଆର୍ଥନୀତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ତଥା ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ପ୍ରେକ୍ଷାପଟ୍ ସହ ପରିଚିତ ସ୍ବକାୟ ଶୈଳୀ ଓ କଳାପ୍ରବଣତାର ଜଣେ ଜଣେ ଯତ୍ନଶୀଳ ପ୍ରଖ୍ୟ ।

1950 ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ‘କାର୍ତ୍ତିୟଣ୍ୟ’ ବାମାଚରଣଙ୍କ ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶିତ ପୁସ୍ତକ । ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଲେଖକଙ୍କର ଅନୁସରଣରେ ‘କାର୍ତ୍ତିୟଣ୍ୟ’ ଓ ‘ନରଈଆଣ’ ପରି ଅପରାଧମୂଳକ କାହାଣୀ ରଚନା କଲେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମଶଃ ମୌଳିକ ଗନ୍ଧରଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଅପୂର୍ବ ସିଦ୍ଧହସ୍ତତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ । ଭାଷାର ଅକୃତ୍ରିମ ପରିପକ୍ବତା ଏବଂ ଭାବର ବ୍ୟାପ୍ତି ଓ ବିବିଧତା ବାମାଚରଣଙ୍କୁ ବେଳୁଁ ଏକ ପୋଖର ବା ଅଭିଜ୍ଞ ଶିଳ୍ପୀର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଦେଇଥାଏ । ଗନ୍ଧ ଲେଖାର ପ୍ରାରମ୍ଭକାଳରୁ କିଛି କିଛି ବର୍ଷ ବ୍ୟବଧାନରେ ବାମାଚରଣଙ୍କର ‘ସ୍ବପ୍ନସିନ୍ଧୁ’, ‘ଅସୀମ’, ‘ବଟମହାପୁରୁଷ’, ‘ମହାପୁରୁଷ ବାଗ’ ଆଦି ଗନ୍ଧ ସଂକଳନମାନ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ଗନ୍ଧ ସହିତ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓ ରମ୍ୟରଚନା ପ୍ରତି ଗାଢ଼ିକର ରହିଥିଲା ଅନୁରୂପ ଅନୁରକ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ଦର୍ଶନ, ତତ୍ତ୍ବ ଏବଂ ତତ୍ତ୍ବସହିତ ନିଜସ୍ବ ଅନୁଶୀଳନ ଓ ବକ୍ତବ୍ୟ ଗନ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ

ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ ବାଟ ନପାଇ ରମ୍ୟରଚନାରେ ପ୍ରକାଶ-ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି । ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେବେ କେବେ ରମ୍ୟରଚନାର ପ୍ରବେଶ ଘଟିଛି ତ କେବେ ରମ୍ୟରଚନା ମଧ୍ୟରେ ଗଳ୍ପକାରିତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ତାଙ୍କର କେତେକ ଗଳ୍ପକୁ ରଚନାମୂଳକ ଗଳ୍ପ ବୋଲି ଆଖ୍ୟାୟିତ କରାଯାଇପାରେ ।

ଜୀବନର ପରିଣତ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ନିଜର ସମସ୍ତ ଗଳ୍ପକୁ ସୁନିର୍ବାଚିତ ଭାବେ ଏକତ୍ର ସ୍ଥାନିତ କରିବା ମନୋଭାବ ରଖୁଥିବା ହେତୁ ସେ ‘ମିତ୍ରକଳ୍ପ’, ‘ମିତ୍ରଗଳ୍ପ’ ଓ ‘ମିତ୍ରସ୍ବଳ୍ପ’ ଗ୍ରନ୍ଥର ପରିକଳ୍ପନା କରିଥିଲେ । ବାମାଚରଣଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ (1975 ମସିହା ଫେବୃୟାରୀ 21 ତାରିଖ) ପରେ ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟି ଗ୍ରନ୍ଥ 1979ରେ ଏବଂ ଶେଷଟି 1981 ମସିହାରେ ତିନିଗୋଟି ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା ଦ୍ବାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଏଥି ସହିତ ଦୁଇଟି ଭିନ୍ନ ସ୍ବାଦର ଗ୍ରନ୍ଥ ‘ଜୀବନ, ସାହିତ୍ୟ ଓ କଳା’ (ପ୍ରବନ୍ଧ ସଂକଳନ) ଏବଂ ‘ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଟମ୍ବା’ (ଉପନ୍ୟାସ) ବାମାଚରଣଙ୍କ ପ୍ରତିଭାର ଉଜ୍ଜ୍ବଳ ନିଦର୍ଶନ । ବିଗତ ତିନି ଚାରି ଦଶନ୍ଧି ଧରି ବାମାଚରଣ ଅନ୍ୟ କଥାକାରଙ୍କ ପରି ବିଶେଷ ଭାବେ ଚର୍ଚ୍ଚା ପରିସରକୁ ଆସିନାହାନ୍ତି । ତଥାପି ତାଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ ଧାରାଶ୍ରୟୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦଶରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ବ ଗଳ୍ପ ଏବଂ ‘ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଟମ୍ବା’ ଉପନ୍ୟାସ ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ତଥା ବିଶ୍ବବିଦ୍ୟାଳୟର ପାଠ୍ୟ ସଂକଳନରେ ରହି ଚର୍ଚ୍ଚିତ ହୋଇଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଭାବେ ‘ଜୀବନ, ସାହିତ୍ୟ ଓ କଳା’ ବିଦଗ୍ଧ ପାଠକ ଓ ସମାଲୋଚକଙ୍କ ନିକଟରେ ପାଇଛି ଅକୃଷ୍ଣ ଆଦୃତି । ‘ମାନସ’ ପତ୍ରିକାର ଏକ ବିଶେଷ ସଂଖ୍ୟା (ଫେବୃୟାରୀ 1976) ଏବଂ ‘ଇସ୍ତାହାର’ ପତ୍ରିକାର ‘ବାମାଚରଣ ମିତ୍ର ବିଶେଷାଙ୍କ’ (ଜାନୁୟାରୀ-ମାର୍ଚ୍ଚ : 1987) ବ୍ୟତୀତ ବାମାଚରଣଙ୍କ ଗଳ୍ପ ଓ ରମ୍ୟରଚନା ସଂପର୍କରେ ଗୋଟି ଅଧେ ସନ୍ଦର୍ଭ ପ୍ରସ୍ତୁତି ହୋଇଛି ଓ କାଁ ଭାଁ ସମୀକ୍ଷା ଏ ଯାବତ୍ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ନିଜର ସ୍ବକୀୟତା ଓ ଅନନ୍ୟତା ସତ୍ତ୍ବେ ବାମାଚରଣ ତଥାପି ରହିଛନ୍ତି ଅନାଲୋଚିତ ।

ଗଳ୍ପର ଦର୍ଶନା ପାଟବ ଓ ଭାଷା ବିନ୍ୟାସ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାମାଚରଣ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପର ପ୍ରଚଳିତ ପରମ୍ପରାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛନ୍ତି । ଯଦିଓ ସମସାମୟିକ କୌଣସି ଘଟଣା ବା ଅନୁଭୂତିକୁ ସାଧାରଣତଃ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପର ବିଷୟବସ୍ତୁ ଭାବେ ସେ ନେଇଥାନ୍ତି; ତା’ ଭିତରେ ଜୀବନ ଓ ଜଗତ ପ୍ରତି ଏକ ବ୍ୟାପକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଦୃଷ୍ଟି ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ ଏବଂ ଗଳ୍ପର ଆବେଦନ ଏକ ଗଭୀର ଓ ମହତ୍ତ୍ବମ ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରଦାନ କରୁଥାଏ । ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟରୁ ବାମାଚରଣଙ୍କର ତତ୍ତ୍ବନିଷ୍ଠ ମନନ, ବିଶ୍ବର ବହୁ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ସାହିତ୍ୟକୃତି ଓ ଦର୍ଶନ ସଂପର୍କୀୟ ଅବଗାହନ, ବେଦ ଉପନିଷଦଠୁଁ ସାଂପ୍ରତିକ ଜଗତର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଓ ଦାର୍ଶନିକ ଭାବସତ୍ୟର ଅନୁଶୀଳନ ଆଦିର ପରିଚୟ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭାବରେ ମିଳିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ମୌଳିକ ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଚତକଡ଼ାକୁ ବ୍ୟାହତ କରିନାହିଁ । ଏହା ଅଧିକତ୍ର ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀକୁ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ମତ, ଦର୍ଶନକୁ ତତ୍ତ୍ବନିଷ୍ଠ ଏବଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଅଧିକ ରସଗ୍ରାହୀ କରିଛି । ସ୍ବକୀୟ ଚିନ୍ତନ, ମନନ ଦ୍ବାରା ସେ ସତେକି ନିଜର ଏକ ଦର୍ଶନ ବା ମାର୍ଗ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଥିବା ମନେହେବ । ଏପରି ଅବଗାହନ ଓ ମନନଶୀଳତା ସହ ଗଳ୍ପରେ ତତ୍ତ୍ବ ଓ ରସର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ, ବୌଦ୍ଧିକତା ଓ ହୃଦୟାବେଗର ସମନ୍ବୟ, ପାରମ୍ପରିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଓ ସାଂପ୍ରତିକ ଅଭିରୁଚିର ସମ୍ମେଳନ ତାଙ୍କ ସମସାମୟିକ କୃତିତ କଥାଶିଳ୍ପୀଙ୍କ ଠାରେ ପରିଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ଅତି ସାଧାରଣ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ଘଟଣା ଏବଂ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଗ୍ରହ-ପ୍ରଗ୍ରହ ଓ ଅନୁଭୂତିଠୁଁ ଆରମ୍ଭ କରି ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନର ସଦ୍ୟତମ ସିଦ୍ଧାନ୍ତର ପ୍ରୟୋଗ ଓ ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତଥ୍ୟକୁ ନେଇ ସେ ଗଳ୍ପର ନିର୍ମାଣ କରିଥାନ୍ତି । ଆଞ୍ଚଳିକ ଘଟଣା ନେଇ ଗଳ୍ପର

କଥାବସ୍ତୁର ସ୍ବରୂପାତ ଘଟିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ କେବେ କେବେ ଏକ ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ପରିମଣ୍ଡଳର ପ୍ରତିଫଳନ ଏବଂ ଏକ ବୃହତ୍ତର ବିଶ୍ବଦୃଷ୍ଟିର ପରିଚୟ ମିଳିଥାଏ । ମୌଳିକ ଜୀବନ ଦୃଷ୍ଟି, ଉପସ୍ଥାପନରେ ଏକ ଅକୃତ୍ରିମ ସ୍ବତଃସ୍ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଓ ପ୍ରାଣବନ୍ଧ ବର୍ଷନା-ଚାତୁର୍ଯ୍ୟ ବାମାଚରଣଙ୍କ ନିଆରା ଶକ୍ତିମରାଜୁ ବାବ୍ୟସ୍ତ କରେ । ଗରୀର ଜୀବନବୋଧ, ମାଟି ଅନୁରକ୍ତି ଅନ୍ତରାଳରେ ଏକ ଅପାର୍ଥିବ ଓ ମହତ୍ତର କିଛି ସ୍ବୟନ ପ୍ରତି ଆକୃଳତା ବାମାଚରଣଙ୍କ ଗନ୍ଧ ମଧ୍ୟରୁ ବାରିହୋଇଯାଏ ।

ବାମାଚରଣଙ୍କ ଗନ୍ଧର ଉପାଦାନ, କଥାବସ୍ତୁ ଓ ପରିସର ପାରିବାରିକ ପଟ୍ଟଭୂମିଠୁଁ ଚାକିରିଜୀବି ଜୀବନଧାରା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ । ବିଭିନ୍ନ ସମୟରେ ତାଙ୍କ ଗନ୍ଧ ପୁରୁଷଟି ଗୃହସ୍ଥ, ପିତା, ପୁତ୍ର, ଲେଖକ, ହାକିମ, ଚାକିରିଜୀବି ବା ସାଧାରଣ ମଣିଷର କା' ନେଇ ଉଭା ହୋଇଥାଏ । କେତେବେଳେ ପ୍ରଥମ ପୁରୁଷ ବା ତୃତୀୟ ପୁରୁଷୀୟ ରୀତିରେ ଏବଂ କେତେବେଳେ ଏକ ଦ୍ରଷ୍ଟାର ଆଖି ନେଇ ସେ ଘଟଣାର ପରିବେଷଣ ଓ ପର୍ଯ୍ୟବେଷଣ କରିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଗନ୍ଧରେ ବ୍ୟକ୍ତିର କର୍ମ, ପ୍ରବୃତ୍ତି, ଇଶ୍ବର-ନିରୀଶ୍ବର ଭାବ ଭାବନା ନେଇ ବିଶ୍ଳେଷଣ କେଉଁଠି ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପାଇଛି ତ ପୁଣି କେଉଁଠି ଯୁଦ୍ଧ, ପ୍ରେମ, ନାରୀ ସ୍ବାଧୀନତା, ନୈତିକତା, ପାପପୁଣ୍ୟ, ପାରିବାରିକ ସଂପ୍ରୀତି ଓ ପ୍ରାଣୀ ଜଗତର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଉଠିଛି । ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଦିବ୍ୟ ଓ ଆତ୍ମିକ ଚେତନାର ସଂଘର୍ଷ, ତଥାକଥିତ ଅପରାଧୀ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ମଣିଷପଣିଆ କଥା, ସର୍ବୋପରି ବ୍ୟକ୍ତିମଣିଷ ଭିତରେ ଥିବା ପ୍ରବୃତ୍ତିଗତ ରୂପରାଗ : ଅହଂକାର, ଛଳନା, ଆଟୋପ ଏବଂ ତା' ସହିତ ମାନବିକ କରୁଣା ଓ ହୃଦୟବତ୍ତାର କଥାକୁ ମଧ୍ୟ ଗାନ୍ଧିକ ସୁନ୍ଦରତାବେ ରୂପାୟିତ କରିଛନ୍ତି । ମନିନ ଓ ଅଧୋଗାମୀ, ଦ୍ବଦ ଓ ଦ୍ବିଧାଗ୍ରସ୍ତ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ହୃଦୟବତ୍ତା ଓ ମଣିଷପଣିଆର ସ୍ବରଣ ଆମେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥାଉ । ପାରିବାରିକ ପଟ୍ଟଭୂମି, ପାରସ୍ପରିକ ଆଳାପ-ସଂଳାପ ବଳୟିତ ଘଟଣା ଅନେକ ଗନ୍ଧର କଥାବସ୍ତୁ ହୋଇଥିଲେ ବି ଏଥିରେ ବିବିଧତା ରହିଛି । ବେଳେବେଳେ ବିଷୟବସ୍ତୁର ଷ୍ଟାଟିକରଣ ଗନ୍ଧକୁ ଆହତ କରେ । ତତ୍ତ୍ବ, ଦର୍ଶନର ପରିପ୍ରକାଶ ଟିକେ ଅଧିକ ମନେହୋଇଥାଏ । ନିହାତି ସାଧାରଣ ଚରିତ୍ରକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ବହୁ ଚରିତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବେଳେବେଳେ ଯେଉଁ ଧାମରା ଓ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ପରିଦୃଷ୍ଟ ହୁଏ, ମନେହୁଏ ସେମାନଙ୍କୁ ସତେକି ଲେଖକଙ୍କ ସତ୍ତା ଆବୋରି ରହିଥାଏ । ସବୁ ସତ୍ତ୍ବେ ବାମାଚରଣ ପାଠକଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସହୃଦୟତାର ସ୍ବରଣ ସହିତ ଆଉ କିଛି ମହତ୍ତର ସଦିଚ୍ଛା ଓ ସମ୍ଭାବନାର ପ୍ରତ୍ୟାଶା ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ବାମାଚରଣଙ୍କ ଗନ୍ଧର ଭାବ ବିସ୍ତୃତି, ଚରିତ୍ରଚିତ୍ରଣ, ଆବେଦନ ଓ ମର୍ମକୁ ବିଚାର ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିର ବହୁଧା ଦିଗନ୍ତ ଉନ୍ମୋଚିତ ହୁଏ । ପ୍ରଥମତଃ ଶିଶୁ-କିଶୋର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ବ ସଂପନ୍ନ ଗନ୍ଧ କଥା ନିଆଯାଉ । ଶିଶୁ ବା କିଶୋର-କିଶୋରୀଙ୍କ ଅଦ୍ବୃତ ଖିଆଲ, ଜିଜ୍ଞାସା ସଂପନ୍ନ ମନୋଜଗତର ରୂପାୟନ ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ବୟସ୍କମଣିଷଙ୍କ ପୃଥିବୀ ମଧ୍ୟ ଆଲୋକିତ ହୋଇଛି । ସୃଷ୍ଟି ଏବଂ ଐଶ୍ବରୀୟ ଭାବର ରହସ୍ୟମୟତା ଫୁଟି ଉଠିଛି । ଏ ଧାରାରେ 'ସ୍ବପ୍ନସିଦ୍ଧ' ଓ ମିମିକୁ ଆଧାର କରି ତିନୋଟି ଗନ୍ଧ ବାମାଚରଣଙ୍କର ଏକାନ୍ତ ଲୋକପ୍ରିୟ ଗନ୍ଧ । 'ମିମିର ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା' ମଧ୍ୟରେ ଶିଶୁର ଖିଆଲି ସ୍ବପ୍ନ ଓ କଳ୍ପନାର ଜଗତ ଜୀବନ୍ତ ହୋଇଉଠିଛି । ଇଶ୍ବରଙ୍କ ରୂପର ଏକ ଅନନ୍ୟ ବାଖ୍ୟା ତା' ଭିତରର ଜିଜ୍ଞାସାବୋଧକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଛି । ତଥାକଥିତ ହିସାବି ରୀତିରେ କବି କଳ୍ପନାର ଇଶ୍ବରଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ସେ ରାଜି ନୁହଁ । ବିଶ୍ବର ପ୍ରତିଟି କୌତୁକପ୍ରବଣ ଶିଶୁ ମଧ୍ୟରେ ଆମେ ମିମିକୁ ଦେଖୁ । ଅନ୍ୟ ଗନ୍ଧରେ ତା'ର ଭୂଗୋଳ' ଓ 'ସନ୍ଧ୍ୟାତା'

ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନରେ ଶିଶୁ-କିଶୋର ଜଗତର ରହସ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଯାବତୀୟ ଇର୍ଷା, ଅସୂୟା, କ୍ରୋଧ ଓ ଭୟ ପ୍ରବଣତା ସବୁ ପ୍ରତିଟି ଶିଶୁ ଭିତରେ ଏକ ପ୍ରଗାଢ଼ ସ୍ନେହ ଓ ଆତ୍ମୀୟତା ସଦାକାଳେ ବିଦ୍ୟମାନ ରହିଛି- ‘ସ୍ୱପ୍ନସିଦ୍ଧ’ ଗଳ୍ପ ତା’ର ଅପୂର୍ବ ରୂପାୟନ । ଶିଶୁ ଯେ ନିଷ୍ଠାପ ଚେତନା ଓ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଦ୍ୟୋତନାର ଏକ ସେତୁ-ଏଇ ଭାବ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପମାନଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରତିପାଦ୍ୟ ।

ବ୍ୟକ୍ତି ଭିତରେ ଥିବା ଆଗୋପହୀନ ସରଳ ନିରୀହ ପଣକୁ ବାମାଚରଣ ଅତ୍ୟନ୍ତ ହୃଦ୍ୟ ଓ ନିଖୁଣ ଭାବରେ ବ୍ୟବହେଦ କରିଛନ୍ତି । ପୁଣି ତା’ ଭିତରର ପମ୍ପା ଆଭିଜାତ୍ୟ, ଅସହାୟତା ଏବଂ ଉଚ୍ଚତର ଉପଲବ୍ଧି ମଧ୍ୟ ବହୁ ଗଳ୍ପରେ ପରିହୃତିତ ହୋଇଛି । ‘ମହାପୁରୁଷ ବାଗ’ ଗଳ୍ପର ସରଳମାନା ସଂଗୀତର ପୂଜାରୀ ମୋତି ରାମାରାଓମାନେ ତେଣୁ ଭାରତବର୍ଷର ନିରୀହ ନିର୍ବୋଧ ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ପ୍ରତୀକ ବୋଲି ପ୍ରତିଭାତ ହୁଅନ୍ତି । ବଡ଼ବଢ଼ିଆଙ୍କ ମିଥ୍ୟା ଭାଷଣରେ ପ୍ରଲବ୍ଧ ହୋଇ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ବିକାସ ପ୍ରମତ ମହାପୁରୁଷ ବାଗ ଲୁଚରେ ଅନୁପ୍ରବେଶ କରିବାର ବିଚିତ୍ରତା ପରିଣତି ତାଙ୍କୁ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ତଥାକଥିତ କାମନା, ଶଠତା ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରରେ ମଦମତ ଶାସନତନ୍ତ୍ରର ରାକ୍ଷସୀ ଲାଲସା ପାଖରେ ରାମାରାଓ ଓ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ସହଜାତ ଭାବେ ବଳି ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ରାମାରାଓଙ୍କ କାରୁଣ୍ୟ ଭିତରେ ଭାରତବର୍ଷର ନିପାଡ଼ିତ ଓ ପ୍ରତାରିତ ମାନବୀୟାର କାରୁଣ୍ୟ, ଯୌହର୍ଯ୍ୟବୋଧ ଓ ନିରୀହତାର ମୃତ୍ୟୁ ପ୍ରକଟିତ ହୋଇଛି । ‘ଲଙ୍ଗୁ’ ଗଳ୍ପରେ ନିମ୍ନ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଅଭାବ ଅନାଚନର ଭାଷଣତା ସହିତ ‘ଦିଲ୍‌ମୋହିନୀ’ ଲଙ୍ଗୁଟିଏ ଖାଇବାଜନିତ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ତାତନା ଏତେ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ରୂପ ପାଇଛି ଯେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆସକ୍ତି ଓ ଅସହାୟତା ପାଠକ ଚିତ୍ତରେ ସଂବେଦନା ଉଦ୍ରେକ କରେ । କିନ୍ତୁ ‘ପାଷାଣର ପ୍ରାଣ’ ଗଳ୍ପର ନାୟକ ଯାଦବବାବୁ ଅଭାବ ଅନାଚନର କଷ୍ଟାଘାତରେ ନିଜ ଭିତରର ମଣିଷ ପଣିଆକୁ ବଳିପକାଇ ନାହାନ୍ତି । ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ ହେଲେ ବି ଅନ୍ୟକୁ ଠକିବାର ମାନସିକତାକୁ ସେ ପରିହାର କରିଛନ୍ତି । ଚେତନା ନିଷ୍ଠାପ ରହିଲେ ଯେ ଚିତ୍ତ-ଲୋକରେ ମନ୍ଦିରର ପାଷାଣ ପ୍ରତିମା ଜୀବନ୍ତ ଦିଶନ୍ତି-ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ଏ ଉପଲବ୍ଧି ବାମାଚରଣଙ୍କ ଇଶ୍ୱର ସଂପ୍ରାପ୍ତିର ପରିଚାୟକ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ବି ଆପଣା ଯୌକର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ୱାଭିମାନ ଥାଏ । ସେଇ ଛଳନାମୁକ୍ତ ଜୀବନଚଳଣି କୃତ୍ରିମତା କବଳିତ ହେଲେ ବିତମ୍ବନା ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଏଇ ବିତମ୍ବନା ଓ ମୋହଭଙ୍ଗର ଗଳ୍ପ ‘ନିମନ୍ତ୍ରଣ’ । ଏ ଧାରାର ‘ସ୍ମୃତିରତ୍ନାକର’ ଗଳ୍ପରେ ସହରୀ ଧନାତ୍ମ୍ୟପଣିଆର ପତିଆରା, ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟ ଭିତରର ଛଳନା ଓ ହୃଦୟହୀନତାକୁ ଗାଢ଼ିକ ସାଧାରଣ ଚରିତ୍ରଟିଏ କରିଆରେ ସହଜରେ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇଛନ୍ତି । ଅଜପଟ ଅକୃତ୍ରିମ ଜୀବନଧାରା, ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଆତ୍ମୀୟତାବୋଧ, ସର୍ବୋପରି ମାନବିକତାବୋଧର ମହିମା ପ୍ରତି ଏ ଧାରାର ଗଳ୍ପମାନଙ୍କରେ ବାମାଚରଣ ପ୍ରୟତ୍ନ କରିଛନ୍ତି ।

କାନ୍ତି, ଧର୍ମକୁ ନେଇ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ସଂଘର୍ଷରୁ ସାଂପ୍ରତିକ ବିଶ୍ୱ ଓ ଭାରତବର୍ଷ ମୁକ୍ତି ପାଇନାହିଁ । ସେଠି ମନ୍ଦିର, ମସଜିଦ୍ ନେଇ ରକ୍ତରେ ହୋରି ଖେଳ ଚାଲେ । ଆମ କୁଶଳତ୍ରା ନଦୀର ଏ ପାରିର କୁଣ୍ଡପୁରର ରାଧାବଲ୍ଲଭଙ୍କ ଅନୁରକ୍ତ ରାମ ପ୍ରଧାନ ଓ ଆରପାରିର ଆହମଦପୁର ଗାଁର ରହିମ୍ ଖାଁ ମାନଙ୍କ ଯୁଗ ଯୁଗର ସଂପର୍କ, ଘନିଷ୍ଠ ଆତ୍ମୀୟତା ଏଣୁ ରକ୍ତରଂଗା ହୁଏ । ସେମାନଙ୍କର ପୁଅ ନବ ଓ ଅବଦୁଲ୍ ପରସ୍ପର ହାତରେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କଲେ ବି ଆତ୍ମୀୟତାର ବଂଧନ ଏବଂ ସହାବସ୍ଥାନର ସମ୍ଭାବନା ତଥାପି ଶେଷ ହୋଇଯାଏନି । ଗାଢ଼ିକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଦାୟାଦଙ୍କୁ ପ୍ରେମ ଓ ମୈତ୍ରୀରେ ବାନ୍ଧି ରଖନ୍ତି । ଏ ଧାରାରେ ଦୁଇଟି ଭାଗରେ ଲିଖିତ ‘ହୋଲି’ ଓ ‘ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରେ’ ଗଳ୍ପଦ୍ୱୟ । କୁଣ୍ଡପୁର ଓ ଆହମଦପୁରକୁ ଆମେ ପୃଥିବୀର

ଦୁଇଟି ଧର୍ମ ଅଧିଷ୍ଠିତ ଭୂମି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବା । ପୃଥିବୀ ଯେ ସହାବସ୍ଥାନ ଓ ସହୃଦୟତାର ମହତୀ ଭୂମି- ଏ ଭାବର ପ୍ରସ୍ତୁତନରେ, ସଂପର୍କ ଓ ଆତ୍ମାୟତାର ବହୁଧା ଦିଗତି ଉନ୍ମୋଚନରେ ଏହା ବାମାଚରଣଙ୍କର ଅନବଦ୍ୟ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସୃଷ୍ଟି । ‘ମାନବ ଓ ଦାନବ’, ‘ଧରିତ୍ରୀ ଓ ଧରିତ୍ରୀ’ ପରି ଗଛରେ ବାହ୍ୟ ପ୍ରକୃତି ଓ ମନୁଷ୍ୟର ଅନ୍ତଃପ୍ରକୃତିକୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଉଦ୍‌ଘାଟ କରିଛନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟ ଭିତରର ହିଂସାପ୍ରମତ ପାଶବିକତା ଓ କାମନାର କଦାକାର ଭୀଷଣ ସ୍ୱରୂପ ତାକୁ ଆଜି ଧ୍ୱଂସ ପଥର ଅଭିଯାତ୍ରୀ କରିଛି । କିନ୍ତୁ ତା’ ଭିତରର ଅମୃତମୟ ମହତୀ ସତ୍ତା ଏବଂ ବିଶ୍ୱପ୍ରକୃତି ଯେ ତାକୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ କରାଇବ- ଏଇ ବିବେଚନା ଓ ମୂଢ଼ି ଅଭାସ୍ୟା ଏ ଗଛଦ୍ୱୟର ଅସଲ ଅନ୍ତଃସ୍ୱର । ଆତ୍ମରିକତାର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ଓ ବିଦ୍ୟା ଭାବର ଉଦୟନରେ ବାମାଚରଣଙ୍କ ସ୍ୱର ଏକାନ୍ତ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଓ ଦାର୍ଶନିକ ସୁଲଭ ମନେହୁଏ ।

ଜୀବନ ଓ ଜଗତର ବହୁବିଧ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ବାମାଚରଣଙ୍କ ପ୍ରଖର ଅନ୍ତଃଦୃଷ୍ଟିରେ ଆଲୋକିତ ହୋଇଛି । ମନୁଷ୍ୟ ଓ ପ୍ରାଣୀଜଗତର ଯାବତୀୟ କ୍ରିୟା-ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଭିନ୍ନ ଏକ ଉପଲବ୍ଧି ଓ ଭାବସତ୍ୟର ଜଗତରେ ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ‘ଜୀବନ ଓ ଜୀବିକା’ ଗଛରେ ଏକ ସାଧାରଣ ଚନାଚୂର ବିକାଳିତ ଜୀବନଯାପନ ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ ଜାଇଁବାର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣା, ଅର୍ଥମୟତା ଏବଂ ସୃଜନଶୀଳତାକୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିଛନ୍ତି । ‘ଅମୃତସ୍ୟ ପୁରାଃ’ ଗଛରେ ଏକ ପକ୍ଷରେ ମାତୃତ୍ୱର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଓ ଜୟଗାନ ଏବଂ ଅନ୍ୟପକ୍ଷରେ ହାଇଡ୍ରୋଜେନ୍ ବୋମା ପ୍ରୟୋଗରେ ନିରାହ ମାନବ ସନ୍ତାନର ଧ୍ୱଂସଲୀଳା - ଏ ବିରୋଧାତ୍ମକ ଏକ ବୌଦ୍ଧିକ ଚିନ୍ତାବ୍ୟୋତକ ଆବେଦନ ଦେଇଥାଏ । ‘କଷ୍ଟେ ପୁରୁଷ’ ଗଛରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ନିରାହ ଅସହାୟତା ଓ କାରୁଣ୍ୟ ଜୀବନ ଜାଇଁବାର ଆଉ ଏକ ଭିନ୍ନ ପର୍ବ ଉନ୍ମୋଚନ କରେ । ‘କୁକୁଡ଼ାଚାଷ’ ବା ‘ଆଗନ୍ତୁକ’ ଗଛରେ ପ୍ରାଣୀଜଗତର କୁକୁଡ଼ା ଭିତରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ସ୍ନେହ ବରାଭୟ ପ୍ରଦାନକାରୀ ମା’ ପଣର କମନାୟ ଜଗତକୁ ଦେଖାଇପାରନ୍ତି । ପ୍ରାଣୀ ଜଗତ ଭିତରେ ବିଶ୍ୱଜନୀନ ମାତୃସତାର ଅସ୍ଥିତ ଉପଲବ୍ଧି ହୁଏ । ଏ ଦୁଇଟି ଗଛ ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟ କେତେକ ଗଛରେ ଏହି ମାତୃଶକ୍ତିର ମମତାବୋଧ ଓ ଅଭୟପ୍ରଦାନକାରୀ ରୂପକୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଲୋକିତ କରିଛନ୍ତି । ‘ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରରେ ମୂଷା’ ଗଛଟିରେ ମୂଷାକୁ ନେଇ ସୃଷ୍ଟିର ଅଳ୍ପତ ଲୀଳାଖେଳା, ବ୍ୟକ୍ତିର ହିଂସ୍ରତା ଓ ସ୍ନେହପ୍ରବଣତା, ଜୀବନ ଜାଇଁବା ଓ ମୃତ୍ୟୁର ବହୁ ପ୍ରସ୍ଥ ଏକ ନାଟକୀୟ ରୀତିରେ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇଛି । ଏଇ ଧାରାର ଗଛମାନଙ୍କରେ ମୁଖ୍ୟତଃ ଜୀବନର ବିବିଧତା, ଅସୁମାରୀ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ କଳାସଜ୍ଜତ ରୂପ ପରିଗ୍ରହଣ କରିଛି । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଭାରତବର୍ଷର ଗାଁ ଭିତରର ଦୃଶ୍ୟବଦ୍ଧ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସନ୍ଧ୍ୟା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାଦ ପଡ଼ିନାହିଁ । ବଟ ମହାପୁରୁଷ ଆଖ୍ୟାୟିତ ଆମ ଧର୍ମ ଓ ବିଶ୍ୱାସର ପ୍ରତିଭୁ ବଟବୃକ୍ଷକୁ ଆଧାର କରି କ୍ଷମତା ଲଢ଼େଇ ଓ ସାଂପ୍ରଦାୟିକ ସଂଘର୍ଷର ପ୍ରାଣସ୍ୱର୍ଣ୍ଣା ଚିତ୍ର ‘ବଟ ମହାପୁରୁଷ’ ଗଛରେ ପରିବେଷିତ । ଖାଲି ସଂସ୍କୃତି ଓ ସହାବସ୍ଥାନର ଚେର ଯେ ଉପଡ଼ି ପଡ଼ିଛି ତା’ ନୁହେଁ; ଧର୍ମ ଯେ ଆଜି ସ୍ୱାର୍ଥନୈଷ୍ଠୀ ମଣିଷର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକାତର ଆଧାର-ବହୁ ବର୍ଷ ତଳେ ରଚିତ ଏ ଗଛର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ଆଜି ସଜଳ ହୋଇ ଉଠିନାହିଁ କି ? ଗାଁକୁ ନେଇ ବାମାଚରଣଙ୍କର ରହିଛି କିଛି ଭିନ୍ନ ଭାବାଶ୍ରୟା ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଗଛ ।

ବାମାଚରଣଙ୍କ ଗଛର ଅନ୍ୟ ଏକ ସୁଦୃଶ୍ୟ ବିଭାବ ବିମଳ ହାସ୍ୟରସ ଓ ବ୍ୟଙ୍ଗର ଅବତାରଣା । ସ୍ୱଳ୍ପ ଉପସ୍ଥାପନାକୁ ଅଧିକ ରମ୍ୟ, ରୋଚକ ଓ ରସଗ୍ରାହୀ କରିବା ହେଉଛି ତାଙ୍କ ହାସ୍ୟବ୍ୟଙ୍ଗର ଆଭିମୁଖ୍ୟ । ପୁନଃ, ଏକ ପକ୍ଷରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅସହାୟତା, କାରୁଣ୍ୟ ଓ ଚଞ୍ଚଳତାର ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଏବଂ

ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷରେ ଆନନ୍ଦ-ଅନୁରାଗ-ଆମୋଦର ପରିପ୍ରକାଶ, ଏହି ହାସ୍ୟବ୍ୟଙ୍ଗ ଯୋଗୁଁ ଅଧିକ ପ୍ରାଣବତ ହୋଇପାରିଛି । ଏହା କରିଆରେ ବାମାଚରଣଙ୍କ ବାବୁବୈଦଗ୍ୟ, ଦୁଷ୍ଟିଚାତୁର୍ଯ୍ୟ, ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଆତ୍ମବ୍ୟଙ୍ଗ, କୌତୁକ ଓ ପରିହାସପ୍ରିୟତା ରୂପ ପାଇଛି । କେବେ କେବେ ପାଞ୍ଜାବର ଅବତାରଣା ବାମାଚରଣଙ୍କ ଅପୂର୍ବ କଳ୍ପନା ଓ ଶକ୍ତିମତ୍ତାକୁ ସୂଚାଇଥାଏ । ‘ମାନବ ଦାନବ’, ‘ଇଚ୍ଛାପୂରଣ’, ‘ବାବା ତହରାନନ୍ଦଙ୍କ ବିବାହ ବୃତ୍ତାନ୍ତ’ ଆଦି ଗଳ୍ପରେ ଏହି ପ୍ରୟୋଗ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିହେବ । ‘ଧରିତ୍ରୀ ଓ ଧରିତ୍ରୀ’ ଗଳ୍ପରେ ବର୍ଷନା ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପ୍ରୟୋଗ-ଚମତ୍କାରିତାର ସୂଚନା ପ୍ରଦତ୍ତ - ‘ବିଲୁଆମାନେ ଶେଷ ପ୍ରାହରିକ ରାବିଲେ, ହୁୟା ହୁୟା । ଆଉ ଥୋକେ ଦୂରରୁ ପଚାରିଲେ, କ୍ୟା ହୁୟା, କ୍ୟା ହୁୟା... । ଆହୁରି ଦୂରରେ ଥୋକେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ହତ୍ୟା ହୁୟା, ହତ୍ୟା ହୁୟା... ।’ ଗଳ୍ପର ଏକମୂଖୀନ ପ୍ରଭାବ ପ୍ରତି ଏକାନ୍ତ ଯତ୍ନଶୀଳ ବାମାଚରଣ ଚକ୍ର ଓ ତଥ୍ୟର, ପ୍ରଜ୍ଞା ଓ ଆବେଗର, ରସବୋଧ ଓ ଯୁକ୍ତିନିଷ୍ଠତାର ସମନ୍ୱୟ ଘଟାଇ ଗଳ୍ପର ଆବେଦନକୁ ବହୁପ୍ରସ୍ଥୀ ଓ ବୌଦ୍ଧିକ କରିପାରନ୍ତି । ବର୍ଷନାରେ କୌଣସି ତଥ୍ୟାକଥୃତ ଅଲଙ୍କରଣ ବା ଉପମା-ଚିତ୍ରକଳ୍ପ ଚୟନ ପ୍ରତି ସେ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ ନାହାନ୍ତି । ଲୋକ ପ୍ରଚଳିତ କଥୃତ ଗାଥାର ବ୍ୟବହାର, ଗୀତା, ଉପନିଷଦ ବା ଲୋକ ସାହିତ୍ୟ ଆଦିର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ଉଦାହରଣକୁ ଅନେକ ଭାବେ ଉଦ୍ଧୃତି ସ୍ୱରୂପ ସେ ଉପସ୍ଥାପନ କରିଛନ୍ତି । ଗଳ୍ପ-କଳା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ତଥ୍ୟାକଥୃତ କୌଣସି ପରୀକ୍ଷା ପ୍ରତି ସେ ପ୍ରବଣତା ପୋଷଣ କରି ନାହାନ୍ତି । କହିବାର ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବିଦଗ୍ଧ ଯାଦୁକରୀ ଭଂଗୀ, ଗଭୀର ଆତ୍ମନିମଜ୍ଜନ, ଘଟଣାର ସୂକ୍ଷ୍ମ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପକୁ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରି ଗଢ଼ି ଚୋଲେ ।

ବାମାଚରଣଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ସବୁ ଭାବ, ଦର୍ଶନ ଅନ୍ତରାଳରେ ମନୁଷ୍ୟର ପାରସ୍ପରିକ ସଂପର୍କ, ଆତ୍ମୀୟତା ଓ ଆଚରଣଗତ ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପାଇଛି । ସବୁଠୁଁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଉଛି, ଏହି ଆତ୍ମୀୟତାର ଜଗତ ସହିତ ମହତ୍ତର ବା ବୃହତ୍ତର କୌଣସି ସତ୍ତାର ସଂପର୍କ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଜିଜ୍ଞାସାବୋଧ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିମଳ ଉଦ୍ଭାସ ସହିତ ମହାଜାଗତିକ ଘଟଣାମାନଙ୍କର ସଂପର୍କ କିମ୍ବା ମନୁଷ୍ୟର ଅପରାଧ ଓ ବିକୃତି ସହିତ ମହାଯୁଦ୍ଧ ବା ପ୍ରଳୟର ଯୋଗାଯୋଗ କଥା ସେ ଘଟଣା ପ୍ରବାହର ଅନ୍ତରାଳରେ ସୂଚାଇଥାନ୍ତି । ଏଇ ବିଶେଷତ୍ୱ ପ୍ରକଟନରେ ସେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ଅନନ୍ୟ । ଅସାମର ସ୍ୱର ବା ରହସ୍ୟବାଦ ପ୍ରତି ଉଦ୍ବେଗ ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେବା କଥା ପୂର୍ବରୁ କୁହାଯାଇଛି । ବ୍ୟକ୍ତିସତ୍ତାର ଉତ୍ତରଣ ସହିତ ତା’ ମଧ୍ୟରେ ନୀତିବୋଧ ଓ ଶୁଦ୍ଧିବୋଧର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଉପରେ ସେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦିଅନ୍ତି । ସମାଜର ଗାନ୍ଧିକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ବାମାଚରଣଙ୍କ ନିଆରା ପଣ । ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାରତ ଓ ସନ୍ତସ୍ୟ ମୂଳ ବିଶ୍ୱର ପରିକଳ୍ପନା ସହ ବ୍ୟକ୍ତିର ଉତ୍ତରଣ-ପ୍ରତ୍ୟାଶା ପାଇଁ ଆକୂଳତା ତାଙ୍କ ଗଳ୍ପରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇଛି ।

ସମକାଳୀନତା ବାମାଚରଣଙ୍କ ଗଳ୍ପର କଥାବସ୍ତୁର ଆଧାର ହେଲେ ମଧ୍ୟ ସମୟୋତୀର୍ଣ୍ଣ ଆବେଦନ ଦେବାରେ ତାଙ୍କର ବହୁ ଗଳ୍ପ ସଫଳ । ସାମାଜିକ ପ୍ରତିବନ୍ଧତା ପ୍ରତି ଉଦ୍ବେଗ ଗାନ୍ଧିକ ମନୁଷ୍ୟର ଶୋଧନ ପ୍ରତ୍ୟାଶା । ବ୍ୟକ୍ତି ମହତ୍ତମ ଓ ଆଲୋକଦୀପ୍ତ ସୋପାନକୁ ଉନ୍ନୀତ ହେବା, ସଂସ୍କୃତିବତ୍ତ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣତମ ହେବା ଅଭୀପ୍ସା ଗାନ୍ଧିକ ଅନେକତ୍ର ପୋଷଣ କରିଛନ୍ତି । ଉପକୂଳବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଶାର ସମାଜ-ରାଜନୀତିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ତାଙ୍କର ଗଳ୍ପଗୁଡ଼ିକ ସଂପୃକ୍ତିତ ହେଲେ ବି ବିଷୟବିନ୍ୟାସ, ଆବେଦନ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବାମାଚରଣଙ୍କୁ ଏକ ଭାରତୀୟ ପୃଷ୍ଠଭୂମିର ଗାନ୍ଧିକ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ମାନବିକ କରୁଣା ଓ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଗଭୀର ସଂପ୍ରୀତି ବୋଧରେ ଉଦ୍ଧୃତ ବାମାଚରଣ ମିତ୍ରଙ୍କ ଗଳ୍ପ ଆଞ୍ଚଳିକ ରଂଗବାସ୍ତା ଓ ସ୍ଥାନକାଳପାତ୍ର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ରହେ ।

ଏହି ନିର୍ବାଚିତ ସଂକଳନଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲାବେଳେ ବାମାଚରଣଙ୍କ ଗଛମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ଭାବସମୂହର ବିଶେଷତା, ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ଏବଂ କଳାକୁଶଳତା ପ୍ରତି ମୁଁ ବିଶେଷ ଭାବେ ଦୃଷ୍ଟିଦେଇଛି । ଗୋଟିଏ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଓ ଭାବଧାରାକୁ ନେଇ ରଚିତ ଏକାଧିକ ସଫଳ ଗଛରୁ ମୁଁ ଅନ୍ତତଃ ପକ୍ଷେ ଗୋଟିଏ ଗଛକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ବାମାଚରଣଙ୍କ କଥା-ପ୍ରତିଭାର ପରିଚିତି ନିମନ୍ତେ ଏପରି ଏକ ସଂକଳନ ପ୍ରସ୍ତୁତି ନିମିତ୍ତ ନ୍ୟାସନାଲ୍ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଏବଂ ଏହାର ପ୍ରସ୍ତାବନା କରିଥିବା ବିତାରକମଣ୍ଡଳୀ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବେ ଧନ୍ୟବାଦାର୍ହ । ସଂପ୍ରତି ପ୍ରକାଶନ-ଦୁଷ୍ଟାପ୍ୟ ବାମାଚରଣଙ୍କ ଅମୂଲ୍ୟ ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଲୋକପ୍ରିୟ ଗଛମାନଙ୍କର ଏକତ୍ର ସମାହାର-ଏ ନିର୍ବାଚିତ ଗଛସମ୍ଭାର ତାଙ୍କ ଗଛ ସହ ସୁପରିଚିତ ତଥା ନୂଆପାଢ଼ିର ଗାନ୍ଧିକ ତଥା ଗଛ-ଅନୁରାଗୀ ପାଠକ-ପାଠିକାଙ୍କ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସଂପ୍ରାପ୍ତି ଲାଭ କରିବ ବୋଲି ମୁଁ ଆଶାବାନ୍ ।

ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ପାଣ୍ଡବ

ମିମିର ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା

ଜୀବନବାବୁଙ୍କ ମନରେ ଭାରି କଷ୍ଟ । ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ସନ୍ତାନ, କନ୍ୟା ମିମି ହୋଇଛି ଭାରି ବୋକା । ପଢ଼ାରେ ତାର ମନ ନାହିଁ, ବହି ଧରି ବସିଲେ ଢୁଳାଏ । କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ ବୋକାଙ୍କ ଭଳି ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ।

ଅଧ୍ୟାପକ ଧରି ବକର ବକର ହୋଇ ଜୀବନବାବୁ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ବୁଝାଇବାକୁ - “ଏ ହୃଦୟ ମୋର ଢାଳି ଦେଲି ଆଜି ତୁମରି ପାଦେ ହେ ନାଥ ।” ମିମି ପାଟିଟାକୁ ମେଲା କରି ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖିରେ ସବୁ ଯେମିତି ଗିଳିଯାଉଛି, ସବୁ ଯେମିତି ବୁଝିପକାଉଛି ଏମିତି ଭାବରେ ଚାହିଁ ରହିଛି । ମଝିରେ ମଝିରେ ତାର କୁଞ୍ଜକୁଞ୍ଜ ଆବାଳଗୁଡ଼ିକ ପବନରେ ଉଡ଼ି ଆସି ଆଖି ଉପରେ ପଡ଼ିବାରୁ ମିମି ବିରକ୍ତ ହୋଇ ସେଗୁଡ଼ିକ ଉପରକୁ ଠେଲିଦେଇ ପୁଣି ସେମିତି ଚାହିଁରୁହୁଛି, ସତେ ଯେପରି ବାଳଗୁଡ଼ିକ ତାର ବୁଝିବାରେ ବ୍ୟାଘାତ ଜନ୍ମାଇବାରୁ ସେ ଭାରି ବିରକ୍ତ । ମିମିର ଭାବ ଦେଖି ଜୀବନବାବୁ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହରେ ବୁଝାଇ ଚାଲିଛନ୍ତି । କିଛି ସମୟ ପରେ ମିମିର ବିସ୍ମୟିତ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ କ୍ରମେ ଛୋଟ ହୋଇଆସିଲା । ପ୍ରାଣପଣେ ସେ ଉପର ପଟାକୁ ଟେକି ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରୁଛି । ଘଣ୍ଟାଏ ଧରି ଉକ୍ତ ପଦ୍ଧତିକୁ ବୁଝାଇବା ପରେ ଜୀବନବାବୁ ମନରେ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭକଲେ ଯେ ମିମିକୁ ତାହାର ସରଳାର୍ଥ ଓ ଭାବାର୍ଥ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରାଇ ପାରିବନ୍ତି । ସନ୍ତୋଷର ହସ ହସି ସେ ଏଥର ପଚାରିଲେ-ବୁଝିଲୁ ମା ?

ମିମି ପୁଣି ଥରେ ମୁଣ୍ଡବାଳ ଟେକିଦେଇ ବାଁ ଆଡୁ ତାହାଣୀକୁ ମୁଣ୍ଡକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ନୁଆଇ ମୁହଁରେ ହସ ଫୁଟାଇ ଜଣାଇଲା, ସେ ସବୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିଛି; କିନ୍ତୁ ଆଖିରେ ତାର ଭୟ ଫୁଟି ଉଠିଲା । ଘୁମଟ ଆଖିଯୋଡ଼ିକ ଭୟରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ହୋଇଗଲା ।

ଜୀବନବାବୁ ରାଗିଯାଇ କହିଲେ, “ବୁଝିବୁ ତ ବୋକାଙ୍କ ଭଳି ଚାହିଁ ରହିବୁ କିଆଁ ? ବୁଝା କଅଣ ବୁଝିଲୁ, ବୁଝା !”

ମିମି ଦୁଇ ଚାରି ଢୋକ ଛେପ ଗିଳି ଆରମ୍ଭ କଲା, “ନାଥ ବୋଇଲେ ସ୍ବାମୀ କି ଭଗବାନ, ଯିଏ ଆମକୁ ସୁରୁଷି କରିଛନ୍ତି । ସିଏ ଭାରି ଭଲଲୋକ, କାହାରିକୁ କିଛି କହନ୍ତି ନାହିଁ, କାହାରି ଉପରେ ରାଗନ୍ତି ନାହିଁ, ଭା-ଆ-ଆ-ରି ଭଲ ଲୋକ ଜଣେ ।”

“ଛେନାଟା ବୁଝିବୁ, ବଦମାସ୍ କାହାଁକା । ଘଣ୍ଟାଏ ଧରି ବକର ବକର ହେଲି । ଶେଷରେ କହିଲୁ ଭଗବାନ ଜଣେ ଲୋକ । ସୃଷ୍ଟି ମୁହଁରେ ପଶୁ ନାହିଁ, କହୁଛି ‘ସୁରୁଷି ।’ ଆହୁରି ପିଲା ହୋଇଯା ମ । ଆଠ ବର୍ଷର ଝୁଅ ହେଲାଣି, ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀରେ ବର୍ଷେ ଫେଲ୍ ହେଲାଣି...ଲାଜ ନାହିଁ ତିକେ...”

ମିମି ଭୟରେ ପଛକୁ ପୁଅିଯାଇ କହିଲା, “ନା, ନା, ଭଗବାନ୍ ଜଣେ....ଭଗବାନ୍ ଜଣେ..”

“କଅଣ ଭଗବାନ୍ ଜଣେ ?” ଜୀବନ ବାବୁ ସଗର୍ବନେ ପଚାରିଲେ ।

ବୋହରାଇ ତେହେରାଇ ମିମି ମନେ ମନେ ନିଜେ ନିଜକୁ ପଚାରିଲା, ଭଗବାନ୍ କଅଣ ? ବାପା କଅଣ କହିଲେଟି ? ଭଗବାନ୍ କଅଣ ? ଏହି ସମୟରେ ମିମିର ଗେଲବସର ଝୁଅ ଶବ୍ଦ ଦୌଡ଼ି ଆସି ମିମିର କୋଳକୁ ଚଢ଼ିଯାଇ କହିଲା-ମ୍ୟାଉଁ, ମ୍ୟାଉଁ ।

ମିମିର ପାଟିରେ ପଶିଗଲା, ଭଗବାନ୍ ଜଣେ ମ୍ୟାଉଁ ।

ଜୀବନ ବାବୁଙ୍କର ଭୟଙ୍କର କ୍ରୋଧ ଛାଡ଼ିଦେଲା । ସେ ଶବ୍ଦର ବେକକୁ ଧରି ଛାଡ଼ି ଦେଇ, ରୋଷେଇଖାଇ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ପାଟି କରି କହିଲେ, “ପଚାଶ ଥର କହିଲିଣି ଯେ ଘରେ ବିରାଡ଼ି ପିରାଡ଼ି ରଖନା, ପଢ଼ାରେ ଗୋବମାଲ ହବ...ଦିନରାତି ସେଇ ବିରାଡ଼ି ସାଙ୍ଗରେ ଖେଳ ! ଇସ୍କୁଲରୁ ଆସି ଘରେ ପାଦ ଦେବା ମାତ୍ରକେ ବହିପତ୍ର ପୋପାଡ଼ିଦେଇ ଆଗେ ଖୋଜା ହେବ ଶବ୍ଦ କାହିଁ ! ହ୍ୟାପ, ମାତୁ ଗୁଣେ ଦୁହିତା ହୋଇଛି । ମଲୁ ନାହିଁ, ଦେଖିଲୁ ଶିଶୁଧର ବାବୁଙ୍କ ଝୁଅକୁ, କେମିତି ପାଟି କରି ପଡ଼ୁଛି । ଦେଖିଲୁ ଲିଙ୍ଗରାଜ ବାବୁଙ୍କ ଝୁଅକୁ, କେମିତି କ୍ଲାସରେ ପ୍ରଥମ ହେଉଛି । ମୋରି କପାଳକୁ ତୁ ଆସିଲୁ । ଏ ବଂଶରେ କେହି ଗୋଟାଏ ହେବେନାହିଁ, କେହି ଗୋଟାଏ ନାଁ ରଖିବେ ନାହିଁ । କପାଳ, କପାଳ ! ହ୍ୟାପ, ଆର ପରୀକ୍ଷାରେ ଖାତାସବୁ ଚିରି ଡଙ୍ଗା କରି ଭସେଇ ଦେଇ ଚାଲିଆସିଲା । ମଲୁ ନାହିଁ ଯା’ ତୁ...”

ଗତ କ୍ଲାସଠା ପରୀକ୍ଷାରେ ପରୀକ୍ଷାଦେବାକୁ ମିମି ଇସ୍କୁଲରେ ବସିଛି, ଏହି ସମୟରେ ଘୋର ବର୍ଷା ହେଲା । ପାଣି ଇସ୍କୁଲର ବାରନ୍ଦା ଟପି ଘରର ଦୁଆର ମୁହଁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲିଆସିଲା । ମିମିର ମନ ଆଉ ଠିକ୍ ରହିଲାନାହିଁ । ପରୀକ୍ଷା ଦେଉଛି ସେ ଏ କଥା ଏକଦମ୍ ଭୁଲିଗଲା । ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ପରୀକ୍ଷା ଘରୁ ବାହାରି ଚାଲିଆସିଲା । ପରୀକ୍ଷା ଖାତା ପତର ପତର କରି ଚିରି ଡଙ୍ଗାକରି ଭସେଇଦେଲା । ଡଙ୍ଗାଗୁଡ଼ିକ ଥରି ଥରି ଭାସିଗଲେ । ମିମି ମହା ଚୁପ୍ତର ସହିତ ଡଙ୍ଗାଗୁଡ଼ିକୁ ଚାହିଁ ବର୍ଷାରେ ଭିଜି ଘରକୁ ଫେରିଆସିଲା । ଘରକୁ ଆସି ତାର ମନେପଡ଼ିଲା ବାପାଙ୍କ କଥା । ବାପାଙ୍କ ଭୟରେ ତାର ଜର ଆସିଲା । ସେ ଜର ଛାଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ଅନେକ ଦିନ । ମିମି ସେଥର ଫେଲ୍ ହେଲା ସତ; କିନ୍ତୁ ତାର ଜର ଯୋଗୁଁ ସେଥର ସେ ଟ୍ରାହି ପାଇଗଲା । ପରେ ଜୀବନ ବାବୁ ସବୁ ଜାଣିପାରି ଭାରି ରାଗିଯାଇ ବାତେଇଥିଲେ । ଆଜି ସେଇ କଥା ମନେପଡ଼ିଯିବାରୁ ତାଙ୍କର ରାଗ ଦ୍ଵିଗୁଣିତ ହେଲା । ଠାଏ କରି ଗୋଟାଏ ଚଟକଣି ଲଗେଇ ଦେଇ ସେ କହିଲେ, “ତୁ ନ ବୁଝାଇଲେ ତୋତେ ଛାଡ଼ୁନାହିଁ ମୁଁ । ଯେତେ ରାତି ହଉ । ଆଜି ତୋର ଦିନେ କି ମୋର ଦିନେ । ଖାଇବା ଆଜି ବନ୍ଦ । ବୁଝା, ବୁଝା, ବୁଝା ମ, କାନ୍ଦଣା ଥାଉ ।”

ରୋଷେଇଖାକୁ ପାଟି ଶୁଖିଲା, “ତୁମେ ଝୁଅକୁ ପାଠ ପଢ଼େଇବ ନାହିଁ ଆଉ । ଯେତେବେଳେ ପଢ଼େଇ ବସିଲ ମାତ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନାହିଁ । ଆମେ କଅଣ ଝୁଅକୁ ଖାଇବାକୁ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଦେଉଛୁ ଯେ ତାଠୁଁ ଏତେ ଆଶା କରିବା ? ପଢ଼େଇ ତ ଜାଣ ନାହିଁ....”

ଜୀବନ ବାବୁ ଉତ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ କହିଲେ, “କଅଣ ହେଲା, ମୁଁ ପଢ଼େଇ ଜାଣେ ନାହିଁ ?

ଘଣ୍ଟାଏ ଧରି ଟିକିନିଶି ବୁଝେଇଲି । ସବୁ ବୁଝିଯିବାଭଳି ମୁଣ୍ଡ ଚୁଙ୍ଗାରିଲା । ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ନା, ମାତୃଗୁଣେ ଦୁହିତା ହୋଇଛି ମ । ଶ୍ୟା, ଗେହ୍ଲା କରି କରି ଝୁଅଟାର ମୁଣ୍ଡ ଖାଇସାରିଲଣି ତମେ ।

ରୋଷେଇଶାଳାକୁ ପୁଣି ଦୃଢ଼କଣ୍ଠରେ ଡାକରା ଆସିଲା, “ହଉ ଆଉ ଆଜି ସେତିକି । ଆ ମିମି, ଖାଇବୁ ଆ ।”

ମିମି ଆସ୍ତ ଟେକୁଥିଲା ଉଠିବାକୁ । ଜୀବନ ବାବୁ ଗର୍ଜନ କରି ଉଠିଲେ, “ଖବରଦାର, ସେତକ ନ ବୁଝାଇ ତୁ ଆଜି ଯାଇପାରିବୁ ନାହିଁ । ବୁଝା, ଭଗବାନ୍ କଅଣ ? ଏତେ ବୁଝାଇଲି ମୁଁ, ବୁଝା ।”

ସରଳାର୍ଥ ବୁଝାଇବାରେ ଭଗବାନ୍ ଆସି ସବୁ ପ୍ରଥମରୁ ଅତୁଆ ପୂରାଇଦେବାରୁ ମିମି ଲୁହ ପୋଛି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଗାଳିଦେଇ ମନେ ମନେ କହିଲା, ଭଲ ଲୋକ ନା ପୋଡ଼ାମୁହାଁଟା, ମୋତେ ବାପାଙ୍କଠୁଁ ଏତେ ମାତ ଖୋଇଲାଣି । ଏତେ ଅତୁଆକୁ ନ ଯାଇ ଭଗବାନ୍ କଥାଟାକୁ ବାଦ ଦେଇ ସେ ବୁଝାଇବାକୁ ଯାଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ ମନେ ମନେ ପୋଡ଼ାମୁହାଁ ଗାଳି ଦେବା ପରେ ତାର ମନେପଡ଼ିଗଲା ପୁରାମନ୍ଦିରରେ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ କଥା । ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ଆଛକୁ କାନେ କାନେ ପଚାରିଥିଲା, “ଆଇ ମ, ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ମୁହଁ କଅଣ ପୋଡ଼ା ?” ନାତୁଣୀର ପ୍ରଶ୍ନରେ ଆଇ ଆଖିରେ ଲୁହ ଝରିପଡ଼ିଥିଲା । ସେ ନାତୁଣୀକୁ ଚୁମ୍ବନ ପରେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ କହିଥିଲେ, “ହଁ, ସେ ପୋଡ଼ାମୁହାଁ ଭଗବାନ୍ ।” ସେଇକଥା ମନେ ପଡ଼ିଯିବାରୁ ମିମି ଯେପରି ଅନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ଆଲୋକ ପାଇଲା । ଆଖି ତାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଉଠିଲା । ଜଗନ୍ନାଥ ଯେପରି ତାର ଆଖି ଆଗରେ ଉଭାହେଲେ । ସେ ଭଲକରି ଥରେ ସେ ଚେହେରା ଦେଖି ନେଇ କହିଲା, “ଭଗବାନ୍ ହେଉଛନ୍ତି ଜଗନ୍ନାଥ,” କିନ୍ତୁ ଆଇ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯିବାରୁ ମିମିର ଆଖିଯୋଡ଼ିକ ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । ସେ ସବୁ ଭୁଲିଯାଇ କହିଲା, “ବାପା ମ, ବାପା, ଆଇ ମୋତେ ଲେଖିଚି ଗାଁରେ ରହି ତାର ମୋ କଥା ମନେପଡ଼ି ମନ ଭାରି ଖରାପ ହେଉଛି । ତାକୁ ନେଇ ଆସ ମ ବାପା !”

“ରଖ ତୋ ଆଇ । ହଁ, ଭଗବାନ୍ ହେଉଛନ୍ତି ଜଗନ୍ନାଥ । ତାପରେ କଅଣ ହେଲା ?”

ଆଇ-ବିରହବିଧୂରିତ ମନକୁ ପୁଣି ସରଳାର୍ଥକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ମିମିର କିଛି ସମୟ ଚାଲିଗଲା । ଉଦ୍‌ଗତ ଅଶ୍ରୁରୋଧ କରି ମିମି କହିଲା, “କବି ଏଠାରେ କହୁଛନ୍ତି, କହୁଛନ୍ତି...କହୁଛନ୍ତି ଯେ... ଆଇ ମ, ଆଇ ଲୋ...!” ମିମି ଏଥର ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ଚୋଁ କରି କାନ୍ଦିପକାଇଲା ।

ଜୀବନବାବୁ ହୁମ୍ ହୁମ୍ କରି ତା ପିଠିରେ ଦି’ଟା ନବି ଦେଇ କହିଲେ, “ଧେବ୍, ମୋ କପାଳରେ , ଦେଖ ଯାକୁ । ଏତେ ବୁଝାଇଲି ଘଣ୍ଟାଏ ଧରି, ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଭୁଲିଗଲୁ ? ଇଞ୍ଚଲ ମାଷ୍ଟେ କାଲି କହୁଥିଲେ ଯେ ମିମି ଲୁହରେ ମୋଟେ ମନ ଦେଉନାହିଁ । ଯେତେ ଅନୁତ ଉତ୍ତର ଦେଉଛି । ହଇ ଲୋ ହେଏ, ବିପରୀତ ଶବ୍ଦମାନେ କଅଣ ? ବିପରୀତ ଶବ୍ଦମାନେ କଅଣ ବା ? କହୁଛି ନା ସକେଇ ହଉଛି ବେହିୟା । ଲାଜ ନାହିଁ, କାନ୍ଦୁଛି ପୁଣି । ଛିଃ, ଛିଃ, ମୋ ଝୁଅ ହେଇ ତୁ ଏଇଯା କହିଲୁ । ‘ସୁଖ’ର ବିପରୀତ ଶବ୍ଦ ‘ଖସ୍’ । କାନ୍ଦଣା ରଖି କହ ମୁଁ କଅଣ ବୁଝାଇଲି । କବି କହୁଛନ୍ତି ଯେ... ହୁଁ...”

ମିମି ଲୁହ ପୋଛୁ ପୋଛୁ ପୁଣି କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା, “କବି କହୁଛନ୍ତି ଯେ...”

ଏତିକି କହିବା ପରେ ସେ ମନେ ମନେ ପୁଣି ନିଜେ ନିଜକୁ ପଚାରିଲା- କବି କିଏ ମ ? ସେ କାହିଁକି କଅଣ କହିବାକୁ ଗଲେଟି ? ସବୁ ତାର ପୁଣି ଗୋଳମାଳ ହୋଇଗଲା । ଆଉ ପାଖ ଘରେ ଶବ୍ଦ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ମଧ୍ୟାହ୍ନ କରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭାବରେ ଡାକିଲାଣି । ଇୟାଡେ କବି କିଏ ଆଉ ସେ କଅଣ କହିଲେ ଓ କାହିଁକି କହିବାକୁ ଗଲେ ମିମିର ମନେପଡ଼ୁନାହିଁ । ମନେ ମନେ ମିମି ଶବ୍ଦକୁ ତାଳେ ଗାଳି ଦେବାକୁ ଲାଗିଲା, ପୋତାମୁହଁ, ପଢ଼ା ସରୁ, ଦଉଡ଼ି ତଡେ ଟାଙ୍କେ ଛେତି । ପଢ଼ା କଅଣ ସରିବ ଆଜି ସତେ ? ହେ ମହାପୁରୁ, ହେ ଜଗନ୍ନାଥ, ଏ କବି ପୋତାମୁହଁ କଅଣ କହିବି ମନେପକେଇଦିଅ ।

ଏହି ସମୟରେ ବାହାରେ କିଏ ଡାକିଲା-ବାବୁ ଅଛନ୍ତି ? ଜୀବନ ବାବୁ ଚିତି ଉଠି ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “ ନାହିଁ ବାବୁ ନାହାନ୍ତି । ” ବାହାରୁ ଉତ୍ତର ଆସିଲା, “ ବଡ଼ ବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଚିତି, ଶ୍ରୀମୁଖ ଆସନ୍ତୁ କଚେରୀ- କଅଣ ଜରୁରି କାମ ଅଛି । ”

ଜୀବନ ବାବୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କମିଜ ପିନ୍ଧି ପିନ୍ଧି କହିଲେ, “ ମୁଁ ଯାଉଛି, ଅଧଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ଫେରିବି । ମୁଁ ଯାହା ବୁଝାଇଥିଲି ତାହା ଲେଖିଥିବୁ, ଆଉ ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଦାହରଣମାଳାର ପାଞ୍ଚ ନମ୍ବର ଅଙ୍କଟି କଷି ରଖିଥିବୁ । ଯଦି ନ ହେଉଛି ଏତିକି ତ ଦେଖିବୁ ମୁଁ ତୋର କି ଅବସ୍ଥା କରିବି । ”

ଜୀବନ ବାବୁ ଚରଚର ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ । କଚେରୀରେ ବଡ଼ି ସଂକ୍ରାନ୍ତ ଜରୁରି କାମ କରୁ କରୁ ତାଙ୍କର ଘଣ୍ଟା ଲାଗିଗଲା । ଘରର ବାଣ୍ଟ ଦୁଆର ମୁହଁପାଖରେ ଧୀରେ ପାଦରୁ ଜୋଡ଼ା ଛାଡ଼ି, ହାତରେ ଧରି, ଝରକାବାଟେ ଉଠି ମାରି ଦେଖିଲେ ମିମି ଶୋଇଛି ନା ପାଠ ପଢୁଛି । ଝରକା ବାଟେ ଯାହା ଦେଖିଲେ, ସେଥିରୁ ସେ କିଛି ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ବଡ଼ ଭାଇ ଓ ସାନ ଭାଇ ଦୁହେଁ ଖାତା ଉପରେ ଲେଖି ପଡ଼ି କଅଣ ଲେଖିଚାଲିଛନ୍ତି । ଅନେକ ଲେଖିପାରିଲେଣି । ଅନେକ କାଗଜ ଚିରା ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଛି । ମିମି ବୁଲିଗୋଡ଼ ଲମ୍ବେଇ ଦେଇ ଶବ୍ଦକୁ କୋଳରେ ବସାଇ ତାକୁ ଆପୁତାଇ ଆପୁତାଇ ଗାଡ଼ ଗାଉଛି, ‘ ଧୋରେ ବାୟା ଧୋ, ଯେଉଁ କିଆରୀରେ ଗହଳ ମାଣ୍ଡିଆ ସେଇ କିଆରୀରେ ଶୋ । ’

ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ଆସି ଜୀବନ ବାବୁ ପଚାରିଲେ- ମିମି ତୋର ଏଇ ପଢ଼ା ହଉଛି ? ମିମି ଚମକିପଡ଼ି ବାପାକୁ ଚାହିଁ ଶବ୍ଦକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲା । ଭୟରେ ମୁହଁ ତାର ଏଡେ ଟିକିଏ ହୋଇଗଲା, କଳାକାଠ ପଡ଼ିଗଲା ।

“ ଇୟେ କଅଣ ହେଉଛି ଭାଇ ? ” ଜୀବନ ବାବୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲେ ।

“ ଅଙ୍କ କଷ୍ଟରୁ ଆମେ । ଛି, ଛି, ଏଇ ଟିକେ ପିଲାକୁ ଏମିତିକା ଅଙ୍କ ? ‘ ସରଳ ଗଣିତ ’ ଇୟା ନା ? ଲେଖକ ନିଜର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଦେଖେଇଛି ନା ପିଲାଟି ବୁଦ୍ଧି କେତେ ବିବେଚନା କରିଛି ଟିକିଏ ? ଦେଇତ ଗଲୁ ଅଙ୍କ, କଲୁ ତୁ ନିଜେ ଏକୁ ? ”

ଜୀବନ ବାବୁ ଅଙ୍କ ଖଣ୍ଡକ ପଢ଼ିଲେ... ମୁଁ ମୋ ଘରୁ ଡେଲାଇଭର ଗୋଟିଏ ସରାକୁ ପାଦରେ ଚାଲି ଯିବି । ସରାରେ ଠିକ୍ ସନ୍ଧ୍ୟା ୭ଟା ବେଳେ ପହଞ୍ଚିବାର କଥା । ମୁଁ ଯଦି ଘଣ୍ଟାକୁ ୩ ମାଇଲ ବେଗରେ ଯାଏଁ ତେବେ ଠିକ୍ ସମୟର ଅଧ ଘଣ୍ଟାଏ ଆଗରୁ ପହଞ୍ଚିବି । ଯଦି ଘଣ୍ଟାକୁ ୨ ମାଇଲ ବେଗରେ ଯାଏଁ ତେବେ ଠିକ୍ ସମୟର ଘଣ୍ଟାକ ପରେ ପହଞ୍ଚିବି । ତେବେ ମୋ ଘରୁ ସଭାସ୍ଥାନ କେତେ ଦୂର ? ଅଙ୍କଟି ପଢ଼ି ଜୀବନ ବାବୁ ବଳେଇ ତେଡ଼େଇ ଦୁଇ ଡିନି ଥର ଅଙ୍କଟିକୁ ଚାହିଁଲେ । କେମିତି

ଭାବରେ ଆରମ୍ଭ କରିବେ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ବଡ଼ଭାଇ କହିଲେ, “ଆରେ ଅଙ୍କଟ କଷିବା ଦୂରେ ଥାଉ, ମିମି ଆଗେ ପଚାରି ବସିଲା ସରା କଅଣ ? ସେଠାକୁ ନ ଗଲେ କଅଣ ଚଳନ୍ତା ନାହିଁ ? ବୁଝା, ସରା କଅଣ ବୁଝା । କୌଣସି ମତେ ସରା କଅଣ ବୁଝାଇଲୁ ଆମେ । ମିମି ପୁଣି ପଚାରିଲା, ହଉ ହେଲା, ଟିକିଏ ଆଗରୁ ବା ପରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଦୋଷ କଅଣ ଯେ ଏଣୁ ଭାଲେଣି କାହିଁକି ? ଏ ସବୁ ଗୋଳମାଳିଆ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଉଁ ଦେଉଁ ତ ଗଲା ଅଧାପକାଏ । ତାପରେ ଅଙ୍କ ଧରି ତ ଆମେ ଦୁହେଁ ବସିବୁ । ମିମିର ଦେହ ଖଣ୍ଡ ଖାତା ଶେଷ ହେବାକୁ ବସିବି ।

ସମସ୍ତେ ହସିଲେ । ଜୀବନ ବାବୁ କହିଲେ, “ହଉ ଥାଉ, ଅଙ୍କ ଥାଉ । ମିମି, ଏ ମିମି, ସାହିତ୍ୟ ହେଉଛି ?”

“ନା, ମୁଁ ଅଙ୍କ କରୁଥିଲି । ବଡ଼ବାପା ଓ ସାନବାପା ମୋତେ ଖାଇବାକୁ ଡାକିଲେ । ମୁଁ କହିଲି-ପଢ଼ା ନ ସାରି ଯିବିନାହିଁ-ପଢ଼ା ନ କଲେ ଭଗବାନୁ ଲାଗିବେ । ସେଇଠୁ ସେମାନେ ଅଙ୍କ ଦେଖି କର୍ପିତାକୁ ବସିଲେ, ମୁଁ.....”

“ତୁ ଶକ୍ତିକୁ ଶୋଇଦେବାକୁ ବସିଲୁ ! ବାଃ, ତୋ ଦେଇ ହବ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ତୋତେ ଆଜି ନ ଜୁହାଇ ମୁଁ ଛାଡ଼ିବି ନାହିଁ । କହ, ‘ଏ ହୃଦୟ ମୋର ଢାଳି ଦେଲି ଆଜି ତୁମରି ପାଦେ ହେ ନାଥ’ ଏହାର ସରଳାର୍ଥ କହ ।”

ମିମି ଏଥର ସାହସ ଭରି କହିଲା, “ନାଥ ବୋଇଲେ ଜଗନ୍ନାଥ, ଯାହାଙ୍କର ମୁହଁଟି କାଳିଆ, ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖି, ନେତ୍ରଦ୍ୱା ମୁହଁ... ।”

ଜୀବନ ବାବୁ କଟମଟ କରି ଚାହିଁଲେ ମିମିକୁ । କିନ୍ତୁ ବଡ଼ଭାଇ ଥିବାବେଳେ ତାଙ୍କ ଲୟରେ ମିମିକୁ କିଛି କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ବାପାଙ୍କର ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖି ଦେଖି ମିମିର ମୁହଁଟି ଶୁଖିଗଲା । ସବୁ ଉପାହ ତାର ମରିଗଲା ।

ବଡ଼ଭାଇ ବୁଝିପାରି କହିଲେ, “ହଁ ଲୋ ମା, ତୁ ଠିକ୍ କହିବୁ । ବାଃ, ଦେଖ ସୁନ୍ଦର ବୁଝିବି । ହଁ, ତା ପରେ-”

“ତା ପରେ, ସେଇ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଚାହିଁ କବି ବୋଲି ଜଣେ ଲୋକ କହିଲେ, କହିଲେ....”

ହଁ, ହଁ, କହିଲେ.... ବଡ଼ଭାଇ ଉପାହ ଦେଇ ପଚାରିଲେ । ମିମି ସାହସ ପାଇ ତାର ବଡ଼ବାପାର କାନେ କାନେ କହିଲା, “ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ପାଦ ନାହିଁ ମୁଁ ଦେଖିବି । ଆଉ ହୃଦୟଟାକୁ କବିଟା ଢାଳିଦେଲା । ତା ବାପା ଗାଳିଦେଲେ । ଆଜ୍ଞା ବଡ଼ବାପା, ହୃଦୟ ଢାଳିଲା କେମିତି ?”

ବଡ଼ଭାଇ ମିମିକୁ କୋଳକୁ ଆଉଟାଇ ନେଇ କହିଲେ, “ମା, ତୋ ପଢ଼ା ସେତିକି ଥାଉ ଆଜି । ତୁ ଯାହା ପଚାରିଲୁ ତୋତେ ସେ କଥା କେହି ବୁଝାଇ ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ହୃଦୟକୁ କେମିତି ଢାଳନ୍ତି ସେ କଥା ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଝିପାରିନାହିଁ, ତୋତେ କଅଣ ବୁଝାଇବି । ଆଉ ସେ କବିଟା ବୁଝିବି ବୋଲି ମୁଁ ଭାବୁନାହିଁ ।”

ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍

ଘଟନାଟି ଘଟିଥିଲା ମହାପୁରୁଷ ବାଗ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେବାର କିଛିଦିନ ପରେ । ଉଦ୍‌ଘାଟନ ବେଳେ ନେତା ମହାଶୟ ଆବେଗଭରା କଣ୍ଠରେ ବକ୍ତୃତା ଦେଇଥିଲେ, ଏ ଉଦ୍ୟାନ ଜାତି-ଧର୍ମ-ଆୟ-ପଦବୀ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଭୂତ । ଏଠି ଉଚ୍ଚ-ନୀଚ ଭେଦାଭେଦ ନାହିଁ; ଅପିତ ଏଠି ମେହେନ୍ଦ୍ରର ମଧ୍ୟ ଏକା ବେଞ୍ଚରେ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ ସହିତ ବସିବାର ଅଧିକାର ଅଛି... ଇତ୍ୟାଦି, ଇତ୍ୟାଦି । ବକ୍ତୃତାଟାକୁ ହାତୁଡ଼ି ମାରି ସମସ୍ତଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଢୁକାଇଦେବା ପାଇଁ ସେ ବହୁବାର ବକ୍ତ୍ରମୁଣ୍ଡରେ ଟେବୁଲ ବାଡ଼େଇଥିଲେ ।

କିନ୍ତୁ କଥା କଥା । ବକ୍ତୃତା ବକ୍ତୃତା । ଆଦର୍ଶ ଆଦର୍ଶ । ଯେମିତି ଅଦାଲତରେ ସାକ୍ଷୀ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସତ କଥା କହିବି ବୋଲି ଶପଥ ନେଇ ମଧ୍ୟ ମିଛ ଅନର୍ଗଳ କହିଯାଏ ଏବଂ ପଚାରିଲେ କୁହେ, ଆଜ୍ଞା, ସତ କହିଲେ କ'ଣ ହୁଏନା ଚଳିବ ନା କେହି ବଞ୍ଚିପାରିବେ; କିମ୍ବା, ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ନିୟମ ତିଆରି ହେଲେ ମଧ୍ୟ କୁହାଯାଏ ନିୟମ ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପାଢ଼ିଲେ କାମ ଅଟକ ହୋଇଯିବ - ସେମିତି ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍‌ର ଆଦର୍ଶ, ଆଦର୍ଶରେ ହିଁ ରହିଗଲା ।

କାର୍ଯ୍ୟତଃ ଏଠାରେ କେବଳ ସେଇମାନେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଅଧିକାର ପାଇଲେ, ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମାସିକ ଆୟ ଚାରିଅଙ୍କବିଶିଷ୍ଟ ରାଶିରୁ ଇଣ୍ଡା ନୁହେଁ, କିମ୍ବା ଯେଉଁମାନେ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ, କିମ୍ବା ବିଧାନସଭା ଆଦିର ସଭ୍ୟ । ସେମାନଙ୍କର ପାଖାପାଖି ଲୋକେ ଯିବାକୁ ଭୟ କଲେ । ଅନ୍ୟ ପରେ କା କଥା । ତା'ଛଡ଼ା ଉଦ୍ୟାନର ମହାର୍ଘ ପରିବେଶ, ଉଦ୍ୟାନ ଭିତରେ ଥିବା ନୃତ୍ୟଶାଳା, ନୃତ୍ୟଶାଳାରେ ମହାର୍ଘ ପରିଚ୍ଛଦଧାରୀ ପାନରତ ନରନାରୀ, ପାନ ପରେ ନଗ୍ନ ଉଦ୍‌ଶୃଙ୍ଗତା, ମଖମଲ ଭଳି ଘାସ, ନାନା ବର୍ଣ୍ଣର ଝରଣା ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ସାଧାରଣ ଲୋକେ କେବଳ ଆର୍ଥିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ନୁହଁ, ନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ କଲେ ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍ ଭିତରକୁ ଯିବାପାଇଁ ।

କିନ୍ତୁ ଯେହେତୁ ସମ୍ମାନିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍‌କୁ ଯାଆନ୍ତି, ତେଣୁ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କର ଧାରଣା ଜାତହେଲା, ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍‌କୁ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିଲେ ସେମାନେ ସମ୍ମାନିତ ହେବେ । 'ମୁନୀନାଥ ମତିଭ୍ରମ' । ଅତଏବ ଯାହାର ମତିଭ୍ରମ ହୁଏ, ସେ ମୁନି-ଏହା ଅଯୌଜ୍ଞିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଲଟାଟା, ସର୍ପରେ ରଜ୍ଜୁଭ୍ରମ ଭଳି, ସତ୍ୟ ବୋଲି ଧାରଣା କଲେ । ସେଇ ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ି ଅନେକ ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍‌ରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟତା ହାସଲ କରିବାପାଇଁ ସସ୍ଥାକ ମଦ୍ୟପାନ କରିବା, ଅବାଧ ପ୍ରେମ କରିବା, ତଥାକଥିତ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଖୁଆଇବା, ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଦରିଦ୍ର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବମାନଙ୍କ ସଂସର୍ଗ ତ୍ୟାଗକରିବା ଇତ୍ୟାଦି ଅଭ୍ୟାସ

କରିବାକୁ ଲାଗିଲେଣି । ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍‌ରେ ପ୍ରବେଶିତାଲ ହେଲା କାମ୍ୟ । ସେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ହେଉ । ତା' ସାଙ୍ଗକୁ କିଛି କିଛି ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା ଓ ସେ କଥା କହିଲାବେଳେ ଆଦେଶ ପ୍ରକାଶ କରିବାର କାଲବା ହାସଲ କରିପାରିଲେ ତ ମଣିକାଞ୍ଚନ ସଂଯୋଗ ! ସବୁ ଅବାଧୁତା ସଫଳତାର ସହ ଘୋଡ଼େଇ ହୋଇଯିବ । ଖାଲି ଏତିକି କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଯେ, ବକୃତା ଦେଲା ପରେ ଜଣେ ଅତି ମଳିମୁଣ୍ଡିଆ ଦେଖି ତା କାନ୍ଧରେ ହାତ ପକାଇଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ; କିନ୍ତୁ ସେ କଷ୍ଟ କେତେ କ୍ଷଣ ! ପୋଟୋ ଉଠାଇବାକୁ ଯେତେ ସମୟ ଲାଗେ । ପୋଟୋଗ୍ରାଫର ତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବ ।

କିନ୍ତୁ ଆମ ରାମାରାଓ ସେପରି କୌଣସି ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ିନଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଭ୍ରମ ଜାତ ହେଲା ନିଜ୍ଜଳ ବୋକାମିରୁ । ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍ ଉଦ୍‌ଘାଟନବେଳେ ନେତା ମହାଶୟ ଯେଉଁ ବକୃତା ଦେଇଥିଲେ, ସେ ତାକୁ ଓଲଟା ବୁଝିଲେ; ଅର୍ଥାତ୍ ତାହା ଆନ୍ତରିକ ବୋଲି ଭାବିଲେ । ରାମାରାଓଙ୍କର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ (ସେତେବେଳେ ସେ ଅବଶ୍ୟ ସୌଭାଗ୍ୟ ମଣିଥିଲେ) ବକୃତା ପରେ ନେତା ମହାଶୟ ତାଙ୍କ କାନ୍ଧରେ ହାତ ରଖି ହସି କଥା କହିଥିଲେ ଏବଂ ସେ ପୋଟୋ ସବୁ ଖବରକାଗଜରେ ବାହାରିଯାଇଥିଲା । ପ୍ରାୟତଃ ଦେଖାଯାଏ ବାହାରକୁ ଯା ସତ୍ୟ ବା ମିଥ୍ୟା ବୋଲି ଦିଶେ, ପ୍ରକୃତରେ କଥାଟା ଠିକ୍ ତା'ର ଓଲଟା । ତାଙ୍କର ସହକର୍ମୀ ବନ୍ଧୁମାନେ ତାଙ୍କୁ ନେତାଙ୍କବକୃତାରେ ନିହାତି ଜଟିଳ ସତ୍ୟତା ବୁଝାଇବାକୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ବାହାରର ସରଳ ସତ୍ୟତାକୁ ହିଁ ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ରାମାରାଓ ଦେଖିବାକୁ ସୁନ୍ଦର । ସେ କବି-ପ୍ରକୃତିର । କାମ କରୁ କରୁ ନିଜ ତିଆରି ଗୀତସବୁ ଗାଇବା ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ । ସୁନ୍ଦର ଗାଇପାରନ୍ତି ସେ । କାମରୁ ପୁରସ୍କୃତ ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ସେ ଗୀତ ରଚନା କରିବାକୁ ବସିଯାଆନ୍ତି ଓ ଦବରା ହାରମୋନିଅମରେ ସୁର ସଂଯୋଗ କରନ୍ତି । ଗୀତଗୁଡ଼ିକ ତେଲୁଗୁରେ । ତା'ର ଅର୍ଥ କିନ୍ତୁ ବୁଝି ନ ପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଯିବା ଭଳି ସୁର ସେସବୁ ଗୀତର । ଜଣକ ସେ ଗୋଟିଏ ଗୀତର ଅର୍ଥ ବୁଝାଇଥିବାର ମୁଁ ଶୁଣିଛି, ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଗୋଡ଼ ସେବା କରିବାର, ହେ ଜଗନ୍ନାଥ, ତୁମର ଗୋଡ଼ ନଥିବାର ସତ୍ତ୍ୱେ କି ? ରାମାରାଓଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସୁନ୍ଦରୀ । ସେ ମଧ୍ୟ ରାମାରାଓଙ୍କ ସହିତ ତରୁଣ ହୋଇ ଗୀତ ଗାଆନ୍ତି ଚାହୁଁପାରୀ ରାନ୍ଧୁ ରାନ୍ଧୁ ।

ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେଲା ପରେ ରାମାରାଓ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଦୁହିଁଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ସେ ପ୍ରମୋଦୋଦ୍ୟାନକୁ ଯିବାପାଇଁ । ସମ୍ମାନିତ ହେବା ପାଇଁ ନୁହେଁ, ନେତା ମହାଶୟଙ୍କ କଥାରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ । ଦିନେ ଶନିବାର ଉପରଓଳି ସେମାନେ ବାହାରିଲେ । ରାମାରାଓ ପିନ୍ଧିଲେ ପରିଷ୍କାର ଧୋତି ଓ ପଞ୍ଜାବି, କାନ୍ଧରେ ଚାଦର । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପିନ୍ଧିଲେ ନାଲି ରଙ୍ଗର ଖଣ୍ଡେ ଶାଢ଼ୀ । ତାଙ୍କର ପଡ଼ୋଶୀ ଓ ବନ୍ଧୁ ରିକ୍‌ସାବାଲା ଗଙ୍ଗାୟା ସେମାନଙ୍କୁ ନେଇଗଲେ ।

ଉଦ୍ୟାନ ପାଟକ ପାଖରେ ସେତେବେଳେ ମଟର ଚିଡ଼ । ମଟରରୁ ବାହାରୁଆଆନ୍ତି ମହାର୍ଦ୍ଦ ପେଟ୍ଟକୋଟ-ପରିହିତ ଓ ମହାର୍ଦ୍ଦ ଝାନବାସ-ପରିହିତ ନରନାରୀମାନେ । ବାହାରିବା ପରେ ସମସ୍ତେ ଗୋକେଇ ମିଶେଇ ହେଇ ଯାଉଥାଆନ୍ତି । ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ଯୁବକସୁଲଭ ପରିପାଟା ଓ ନାରୀମାନଙ୍କ ଅଙ୍ଗପ୍ରସ୍ତୁତିରୁ ସେମାନଙ୍କର ବୟସ କଳନା କରିବା ଭୁଲ ହେବ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ତାରୁଭଇବୁଙ୍କ ମତ ପ୍ରତି ସ୍ପଷ୍ଟ ସମ୍ମାନ ଆସିଯାଏ । ‘ହ୍ୟାଲୋ ମିସେସ୍ ପ୍ରକାଶ, ହ୍ୟାଲୋ, ହ୍ୟାଲୋ ମିଷ୍ଟର ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ, ହା’ ତୁ ତୁ’ ରେ ବାୟୁମଣ୍ଡଳ ମୁଖରିତ ହୋଇଉଠିଥାଏ । ଦୂରକୁ ଖାଲି ଶୁଭୁଥାଏ, ହାଉ

ହାଉ, ଗାଁ ହାଟ ଗୋଳମାଳ ଭଳି । ସମସ୍ତେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ପ୍ରବେଶ କରୁଥାଆନ୍ତି ଉଦ୍ୟାନ ଭିତରକୁ । ଦରଘାନ ସଲାମ କରି କରି ହଇରାଣ. ହାତ ତା'ର ଦଥେଲିଯିବଣି ନିଷ୍ପୟ ।

ଏଇ ସମୟରେ ରାମାରାଓ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ ଗଙ୍ଗାଧାର ଚିକ୍‌ସା ପାଟକ ପାଖରେ ଛିଡ଼ାହେଲା । ରାମାରାଓ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କରି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହାତ ଧରି ଚିକ୍‌ସାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଇ ପାଟକ ପାଖରେ ଛିଡ଼ାହେଲେ । ଦରଘାନର ହାତ ସଲାମ କରୁ କରୁ ଅଧାରେ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଭାବରେ ଅଟକିଗଲା ଓ ହଠାତ୍ ପ୍ରସାରିତ ହେଲା ବାଧା ଦେବାର ଇଚ୍ଛାରେ । ଯିଏ ପେଟକୋଟ ପିନ୍ଧିନାହିଁ ସିଏ କେମିତି ଯିବ ଭିତରକୁ ।

କିନ୍ତୁ ସୌଭାଗ୍ୟବଶତଃ ଠିକ୍ ସମୟରେ ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍ ଉଦ୍‌ଘାଟକ ନେତା ମହାଶୟଙ୍କ ମଠର ଗାଡ଼ି ଥମକି ଛିଡ଼ାହେଲା । ବହୁମୂଲ୍ୟ ମଠର ଆନନ୍ଦରେ ନାଚି ଉଠିଲା । ଓହ୍ଲାଇଲେ ନେତା ଓ ନେତ୍ରୀ । ସମସ୍ତେ ପେଟକୋଟଧାରୀ ପଦବୀ ଓ ଧନୀମାନେ ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ ନେଇଗଲେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଉଦ୍ୟାନଭିତରକୁ । ସେ ସୁଅରେ ଦରଘାନର କ୍ଷୀଣ ବାଧା ଭାସିଗଲା । ରାମାରାଓ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଭାସିଗଲେ ଭିତରକୁ ସେ ସୁଅରେ ପଡ଼ି । ଭୟରେ ରାମାରାଓ ଥରେ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ସାମନାକୁ ଲାଗିଯାଇ ହସି ନମସ୍କାର କଲେ । ଭିତମଧ୍ୟରେ ସେ ଦେଖିଲେ, ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଭିଡ଼ିନେଇ ଧରି ଚାଲିଛନ୍ତି ପୁଲିସ୍ ସାହେବ ମିଷ୍ଟର ପ୍ରକାଶ । ରାମାରାଓ ତାହା ଦେଖି ମନେ ମନେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କଲେହେଁ ଭୀତ ଯେ ନ ହେଲେ ତା ନୁହେଁ ।

ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଗଲାଣି । ହଠାତ୍ ଜଳିଉଠିଲା ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍‌ରେ ନାନା ବର୍ଣ୍ଣର ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ସବୁ । ଉଦ୍ୟାନର ପୁଆରା ସବୁ ହଠାତ୍ ଆନନ୍ଦରେ ଲମ୍ଫିଦେଲେ ଆକାଶକୁ । ବୃକ୍ଷମାନଙ୍କରେ ଢଳିଉଠିଲା ନାଲି ନେଳି ରଙ୍ଗର ପୁଲସବୁ । ସେ ବୃକ୍ଷଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ଅଭୂତ । କିଏ ତିନି କୋଣିଆ, କିଏ ଚାରି କୋଣିଆ, କିଏ ପୁଣି ବାଘ ପରି, କିଏ ହାତୀ ପରି !

ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍‌ରୁ ନୃତ୍ୟ ଓ ଗାନଶାଳାରୁ ଉଦ୍‌ ଏଣ୍ଡ ରୋଲ୍ ବାଦ୍ୟ ବାଜିଉଠିଲା । ସମସ୍ତେ ପାଗଳ ଭଳି ଦୌଡ଼ିଲେ ନୃତ୍ୟଶାଳାକୁ । ନେତା ଓ ନେତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ । ରାମାରାଓଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଟାଣି ନେଇଥାଆନ୍ତି ମିଷ୍ଟର ପ୍ରକାଶ । ରାମାରାଓଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ ଖୋଜୁଥାଆନ୍ତି ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ । ଏଣେ ରାମାରାଓଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିଥାଆନ୍ତି ମିସେସ୍ ସାବିତ୍ରୀ ଧନପତି, ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟବସାୟୀ କୋଟପତି ମିଷ୍ଟର ଧନପତିଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ । ମିସେସ୍ ଧନପତି ଭାବିଥାଆନ୍ତି ରାମାରାଓ ବିଧାନସଭାର ଜଣେ ସଭ୍ୟ, ଆଉ ମିଷ୍ଟର ପ୍ରକାଶ ଭାବିଥାଆନ୍ତି ରାମାରାଓଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଜଣେ ନାରୀନେତ୍ରୀ ।

ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍‌ର ପାଟକ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲାଣି ସେତେବେଳକୁ । ନୃତ୍ୟଶାଳାରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲାଣି ମଦ୍ୟପାନ । ସମବେତ ନର-ନାରୀ ସମସ୍ତେ ମାଛଭଳି ପାନ କରୁଥାଆନ୍ତି ସୁରା । ଆଜି ନେତା-ଭଦ୍ର ନିଜେ ନୃତ୍ୟଶାଳାରେ ଦିରାଜମାନ ଶିଟୀଦେବାଙ୍କ ସହିତ । ସେମାନଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତିର ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ମାନ ଦେବାପାଇଁ ଆଜି ସମସ୍ତେ ବହୁତ ବହୁତ ପାନ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ । ଇନ୍ଦ୍ର ଓ ଶିଟୀ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ବହୁତ ପାନ କଲେ । ରାମାରାଓ ମଧ୍ୟ ମିସେସ୍ ଧନପତିଙ୍କ ବାଧ୍ୟ-ବାଧକତାରେ ପଡ଼ି ପାନକଲେ । ତେଣେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମୁଖରେ ମିଷ୍ଟର ପ୍ରକାଶ ମଧ୍ୟ ପେଟପରେ ପେଟ ଢାଳୁଥାଆନ୍ତି । ସେ ଖାଲି ହାଁ'ଟା କରି ଛିଡ଼ାହୋଇଥାଆନ୍ତି, ଆଉ ତାଙ୍କ ଆଖି ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ ଖୋଜୁଥାଏ ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ।

ରବ୍ ଏଣୁ ରୋଲ୍ ଉଦ୍ୟାନବାରେ ବାଜିଉଠିଲା ଏକ ଉଦ୍ୟାନ ନୃତ୍ୟର ସଙ୍କେତ ଦେଇ । ମୁଗ୍ଧ ସମସ୍ତେ, ବେତାକୁଆ ନାଚିଲେ । ନେତା ମହାଶୟ ଚଳିଚଳି ଆସି ହସି ହସି ମିଷ୍ଟର ପ୍ରକାଶକୁ ଠେଲିଦେଇ ରାମାରାଓଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ନେଇ ନାଚିବାକୁ ଲାଗିଲେ ଉଦ୍ୟାନ ଭାବରେ ।

ସେତେବେଳେ ରାମାରାଓ ଆସାନ୍ତି ମିସେସ୍ ଧନପତିଙ୍କ ବହୁଆଲିଙ୍ଗନରେ । ମିସେସ୍ ଧନପତି କହୁଥାଆନ୍ତି, ତାର୍ଲିଂ, ତୁମେ କିଏ ? ଯିଏ ହୁଅ, ଗୋଟିଏ ମତୁଆଲା ଗୀତ ଗାଅ । ରାମାରାଓଙ୍କୁ ନିଶା ଘାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଥାଏ । ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ସେ କୁଣ୍ଡାବୋଧ କରୁଥାଆନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ମିସେସ୍ ଧନପତି ତାଙ୍କ କାନ ପାଖ ହୋଇପଡ଼ି ବାରମ୍ବାର ଅନୁରୋଧ କଲେ, ସେତେବେଳେ ରାମାରାଓ ଆଉ ସମାଜି ନପାରି ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଵରରେ ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ସେଇ ଗୀତ, ଯାହାର ଅର୍ଥ, ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଗୋଡ଼ୁଡ଼ ସେବା କରିବାର, ହେ ଜଗନ୍ନାଥ, ତୁମ ଗୋଡ଼ୁଡ଼ ନ ଥିବାର ସତ୍ତ୍ୱେ କି ? ରାମାରାଓଙ୍କ ମତରେ ଏ ଗୀତ ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରଚନା, ସମସ୍ତେ ଶୁଣି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଯିବେ; କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ କୁଣ୍ଡ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇ ରହିଥିବାର ଦେଖି ସେ ଚମକିଗଲେ ।

ହଠାତ୍ ଏପରି ବେଶାଘାସ ଗୀତ ଶୁଣି ରବ୍ ଏଣୁ ରୋଲ୍ ବାଦ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ନେତା ଗର୍ଜିଉଠିଲେ, ହୁ ଇଉ ବ୍ୟାଉ ପୁଉଉଲ୍ ? ସମସ୍ତ ନରନାରୀ ଗର୍ଜିଉଠିଲେ ଶତ ପଣିନୀ ଭଳି, ହୁ, ହୁ, ହୁ, ହୁ... । ନୃତ୍ୟଶାଳା ଭିତରେ ହୁ-ହୁ ଝଡ଼ ବୋହିଗଲା । ସମସ୍ତେ ନାଚ ବନ୍ଦ କରି କୁଣ୍ଡ ନୟନରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ଥାଆନ୍ତି ।

ରାମାରାଓଙ୍କ ନିଶା ନିମିଷକେ ଉଭେଇଗଲା । ସେ ନେତାଙ୍କ ଆଡ଼େ ହସି ହସି ଚାହିଁ ରହିଲେ, ଆଜ୍ଞା ମୋତେ ଚିହ୍ନିପାରୁ ନାହାନ୍ତି ? ମୁଁ ପରା ମୋତି ରାମାରାଓ, ଆପଣଙ୍କ ଜୋତା କେତେଥର ମରାମତ କରି ଆପଣଙ୍କ ଘରକୁ ନେଇଯାଇଛି । ଆପଣଙ୍କ ସହିତ ମୋର ଫୋଟୋ ବାହାରିଛି ଖବରକାଗଜରେ ।

ହୁ-ହୁ ? ଝଡ଼ ଆହୁରି ଜୋରରେ ବହିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗଳା ଧକ୍କା ଖାଇ ରାମାରାଓ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ନୃତ୍ୟଶାଳାରୁ ବିତାଡ଼ିତ ହେଲେ ।

ତାହାର କିଛି ଦିନ ପରେ ଦିନେ ଦେଖିଲି ରାମାରାଓଙ୍କ ଘର ପାଖରେ ପୋଲିସ୍ । ପଚାରି ବୁଝିଲି ରାମାରାଓ ପୁଲିସ୍ ସାହେବଙ୍କ ଘରୁ ଜୋତା ଚୋରି କରିଥିବାରୁ ପୁଲିସ୍ ତାଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ ଆସିଛି । ରାମାରାଓଙ୍କୁ ହାତକଡ଼ା ପକାଇ ପୁଲିସ୍ ନେଇଗଲେ । ରାମାରାଓଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କାନ୍ଦି ଉଠି କହିଲେ, କାହିଁକି ତୁମେ ମନ୍ଦାଳ କଥାରେ ଭୁଲି ସେ ପୋଡ଼ା ବଗିଚାକୁ ଯାଇଥିଲ ଗୋ-କାହିଁକି ?

ରାମାରାଓଙ୍କୁ ପଚାରିଲି, କଥାଟା କଅଣ ରାମାରାଓ ? ତୁମେ ଜୋତା ଚୋରି କରିବ ସତେ ? ରାମାରାଓଙ୍କ ଆଖିରୁ ପାଣି ଝରିପଡ଼ିଲା । ସେ ମୁଁନ ଭାବରେ ହସି କହିଲେ, ଏକଦମ୍ ମିଛକଥା ଆଜ୍ଞା ! ମୋର ମହାପୁରୁଷ ବାଗ୍ ଭିତରକୁ ଯିବାର ପଇ ଇନ୍ଦେ । ବିଶ୍ୱାସ ନ କରି ପଚାରିଲି; କିନ୍ତୁ ତୁମ ଘରୁ ତ ପୁଲିସ୍ ସାହେବଙ୍କ ଜୋତା ବାହାରିଲା ? ସେ ସେମିତି ହସି ହସି କହିଲେ, ମୁଁ ବି ତ ବୁଝିପାରୁନାହିଁ ସେ କଥା ।

ରାମାରାଓ ଜେଲ ହାତରେ ରହିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଜାମିନରେ ମଧ୍ୟ କେହି ନେଲେନାହିଁ ।

ଛ'ମାସ ପରେ ବିଚାର ଶେଷ ହେଲା । ରାୟ ହେଲା ଚୋରି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିବାରୁ ରାମାରାଓଙ୍କୁ ଛ'ମାସ ଜେଲ । ରାମାରାଓ ଓକିଲ ଦେବାକୁ ନାରାଜ ହେଲେ ଏବଂ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କଲା । ବିଚାରକଙ୍କୁ ବିଶେଷ କଷ୍ଟ ପଡ଼ିଲାନାହିଁ ବିଚାର କରିବାକୁ ।

ଛ'ମାସ ଜେଲ ମିଆଦ ପରେ ରାମାରାଓ ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହୋଇ ବାହାରିଲେ ଉପରଓଳି । ସେଦିନ ଆସ ମହାପୁରୁଷ ବାର୍ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେବାର ବାସ୍ତବିକ ଉତ୍ସବ । ରାମାରାଓ ସେଇ ବାଟେ ଘରକୁ ଫେରୁଥାନ୍ତି । ଫାଟକ ପାଖରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ସେ ନେତାଙ୍କ ଗୁରୁଗମ୍ଭୀର ବକ୍ତୃତା ଶୁଣିଲେ -ମହାପୁରୁଷ ବାର୍ ତାର ଆଦର୍ଶରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ଜାତି-ଧର୍ମ-ଆୟ-ପଦବୀ ନିର୍ବିଶେଷରେ ଏଠି ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରବେଶ ଅଧିକାର ଅଛି । ମୁଁ ଆଜି ପୁଣି ଥରେ ଜଣାଇରଖୁଛି, ଏ ଦେଶରେ ଆଜି ଗଣତନ୍ତ୍ର ଶାସନ ଥିବାରୁ...

ରାମାରାଓ ଶୁଣି ମ୍ଲାନଭାବରେ ହସିଲେ । ହଠାତ୍ ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ତମକି ପଡ଼ି ରାମାରାଓ ଦେଖିଲେ ନେତା ଟେବୁଲ ଉପରେ ବିଧା ମାରୁଛନ୍ତି ।

ରାମାରାଓ ଏଥର ଠୋ-ଠୋ କରି ହସିପକାଇଲେ । ଦରଘାନ ସେଠାରୁ ତାଙ୍କୁ ଚଢ଼ିଦେଲା । ଘରକୁ ଆସି ରାମାରାଓ ଦେଖିଲେ ଘରେ ସ୍ତ୍ରୀ ନାହିଁ । ଶୁଣିଲେ, ପୁଲିସ୍ ତାଙ୍କୁ କେବେ ଧରିନେଇ ଯାଇଥିଲା ପୁଲିସ୍ ସାହେବ ଘରକୁ । ତା'ପରେ ସେ ଆଉ ଫେରିନାହିଁ ।

ଘରକୋଣରେ ତାଙ୍କର ଦଦରା ହାରମୋନିୟମ୍, କବିତାଖାତା ଓ ଯୋତା ମରାମତି ଯନ୍ତ୍ରପାତି ସବୁ ସାଇତା ହୋଇ ଥିଆହୋଇଛି । ଗଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସେସବୁ ସଜାଡ଼ି ସାଇତି ରଖିଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ପାଷାଣର ପ୍ରାଣ

ଯାଦବବୀରଙ୍କ ଦେହବର୍ଷର ପୁଅକୁ ଯେତେବେଳେ ଜର ହବାର ମାସେ ହୋଇଗଲା, ସେତେବେଳେ ହୋମିଓପ୍ୟାଥିକ ଡାକ୍ତର କହିଲେ, ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ହେଉଛି, ତେଣୁ ଥରେ ଏକ୍ସ-ରେ’ କରାଇନେବା ଉଚିତ । ଅଳ୍ପ ପଇସା ଖରଚ ହେବ ବୋଲି ସେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋମିଓପ୍ୟାଥି କରାଇଥିଲେ । ଡାକ୍ତରଙ୍କ କଥାରେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ବଜ୍ରପାତ ହେଲା-ପ୍ରଥମତଃ ରୋଗ ପାଇଁ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟତଃ ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ।

କିନ୍ତୁ ଉପାୟ ବା କଅଣ ? ଏତେ ଦିନେ ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ରଲାଭ ହୋଇଛି । ନିଜର ଜୀବନ ଦେଇ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ହେବ; କିନ୍ତୁ ମାସ ଶେଷରେ ଏକ୍ସ-ରେ’ କରାଇବାର ଖରଚ ପାଇବେ କେଉଁଠୁ ସେ । ହାସପାତାଳ ଯିବାପାଇଁ ରିକ୍ସା ଭଡ଼ା ତାଙ୍କ ପାଖରେ ନାହିଁ, ଏକ୍ସ-ରେ’ ଖର୍ଚ୍ଚ ବହିବା ତ ବୃତ୍ତର କଥା । ଧାର କରି କରି ସେ ନିୟାନ୍ତ ହୋଇ ସାରିଲେଣି; ଆଉ କିଏ ବା ଦବ ମାସ ଶେଷରେ ! ନିଜକୁ ନିଜେ ଧିକ୍କାର ଦେଇ ସେ କହିଲେ, ଧିକ୍କାର କରିବା ଜୀବନକୁ । କିନ୍ତୁ କିଏ ଏହା ପାଇଁ ବାୟା ? କାହାକୁ ସେ ଦୋଷ ଦେବେ ଏହା ପାଇଁ ? ଯଦିଓ ଭଗବାନଙ୍କ ଅସ୍ଥିତ୍ୱ ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ବା ତାଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଓ ଅନ୍ତଃହୀନ କ୍ଷୁଦ୍ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଭିତରେ ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବାର ସମୟ ପାଇନାହାନ୍ତି, ତଥାପି ସେ ତାଙ୍କୁ ନେନେ ମନେ ପରଷେ ଗାଳିଦେଇ ପୁଣି ଭୟରେ ପ୍ରାର୍ଥନାକରି କହିଲେ, ଭଗବାନ, ଏଇ କଅଣ ତୁମ ବିଚାର ! ଦରିଦ୍ର କରିଚ ଏବଂ ତା’ ଉପରେ ଏ ରୋଗ ଦେଇ ମୋତେ ଉପହାସ କରୁଚ !!

ପହିଲା ଆହୁରି ସାତ ଦିନ ଅଛି । ଅଧିକ୍ଷରୁ ଲେଖାଇ ସେ ମାଗଣା ଏକ୍ସ-ରେ’ କରାଇ ପାରନ୍ତେ ହୁଏତ । କିନ୍ତୁ ସରକାରୀ ହୃଦୟହୀନ ଧାର ମନ୍ତ୍ରର ଗତିକୁ ରୋଗ ଅନେଇ ବସି ନ ଥିବ । ସାତ ଦିନ ଭିତରେ କଅଣ ନା କଅଣ ହୋଇଯିବ ହୁଏତ । ଥରେ ଭାବିଲେ ପଡ଼ିଶାଘରୁ ଧାର କରିବାକୁ; କିନ୍ତୁ ସେ କଥା ଭାବିବାବେଳକୁ ଆଖି ତାଙ୍କର ଛଳଛଳ ହୋଇଆସିଲା । ତାଙ୍କ ପଡ଼ିଶାଘରେ ଅଛନ୍ତି ଜଣେ କହି ବଣିଆ, ଖୁବ୍ ଧନୀ । କିଛିଦିନ ତଳେ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ସେମାନଙ୍କ ସହିତ କିଛି ଦାଦାନୁବାଦ ହେଉ ହେଉ ଶେଷକୁ ଗୋଟାଏ ଅପ୍ରୀତିକର ଘଟଣା ଘଟିଯାଇଛି । ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ପିଲାମାନଙ୍କ ଘୁଅପୋଛା କାଗଜ ଯାଦବବୀରଙ୍କ ବାଡ଼ିକୁ ପିଙ୍ଗିଦିଅନ୍ତି । ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କରିବା ପାଇଁ ଯାଦବବୀରଙ୍କୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଯାଦବବୀରଙ୍କୁ ବାରମ୍ବାର କହିଲେ ମଧ୍ୟ ଯାଦବବୀର ଭୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ କିଛି ନ କହି ନିଜେ ସବୁ ସମ୍ପା କରିଦେଇଛନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ପଚାରିଲେ ସେ କହିଦିଅନ୍ତି, ସେମାନେ କ୍ଷମା ମାଗି ଆଉ ଭବିଷ୍ୟତରେ ଯେପରି ଏପରି ନ ଘଟେ, ସେଥିପ୍ରତି କଡ଼ା ନଜର ରଖିବାକୁ କହିଛନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ଆଗରେ ନିଜର ପୌରୁଷ ରକ୍ଷାକରିବା ପାଇଁ ସିନା ସେ ମିଛଟାଏ କହିଦିଅନ୍ତି;

କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଏଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଦିନେ ଆଉ ଥରେ ପୂର୍ବପରି ମଇଳା କାଗଜ ପଡ଼ିବାରୁ ଯାଦବବାବୁଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ସେଦିନ ନିଜେ ତାହାର ପ୍ରତିବାଦ କଲେ । କଥା କ୍ରମେ କ୍ରମେ କଳିକଟିଆ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲା । ଯାଦବବାବୁ ଦୁଇପକ୍ଷର କାହାରିକୁ ସମ୍ମାନ ନ ପାରି ଅସହାୟ ଶ୍ଳୋତା ଭାବରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିଲେ । ଶେଷରେ ପଡ଼ିଶାଘର ଚାକର ବାହାରି ଆସି ତାର ଗୃହସ୍ୱାମିନୀକୁ କହିଲା, ମା, କାହିଁକି ଛୋଟଲୋକଗୁଡ଼ାଙ୍କ ସହିତ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ହାଣ୍ଡି ମାଙ୍କଡ଼ଚିତ୍ ମାରୁଛି ଯା'ର ସେ ପୁଣି କେତେ ବହପରେ କଥା କହୁଛି ଦେଖୁନା । ଗୃହସ୍ୱାମିନୀ ବିଜୟୋଲ୍ଲାସରେ ମୁହଁ ଛାତି ସେଠୁ ଚାଲିଗଲେ । ଯାଦବବାବୁ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କୁ ଅନାଇଲେ । ଦୁଇଜଣ ଆଖି ଛଳଛଳ କରି ନୀରବରେ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ସେଠାରୁ ଫେରିଆସିଲେ । ଯାଦବବାବୁ ଘରକୁ ଆସି ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ କେବଳ କହିଲେ, ନ ଧନହୀନ ବନ୍ଧୁମଧ୍ୟେ ଛାବିତ* ।

କେଉଁଠୁ ଟଙ୍କା ପାଇବେ ଏଇ ଚିନ୍ତାରେ ସାରାଦିନଟି ତାଙ୍କର ଗଲା । କିଛି ଉପାୟ ନ ପାଇ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ସେ ଗଲେ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଗୋପାଳଜୀଉଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁ । ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ନଥାଉ ପଛକେ ବଡ଼ ବଡ଼ ସାଧୁମାନେ ତ କହିଛନ୍ତି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆତୁର ହୋଇ ଡାକିଲେ ସେ ବାଞ୍ଛା ପୂରଣ କରନ୍ତି । ଗୋଡ଼ହାତ ଧୋଇ ବହୁକାଳର ଦରଛିଣ୍ଡା ମଠା ଧୋତିଟି ପିନ୍ଧି ସେ ଗଲେ ମନ୍ଦିରକୁ । ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଚାହିଁ ସେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ମନରେ ଆତୁରତା ଆଣିବାକୁ । କିନ୍ତୁ ଆତୁରତା ପରିବର୍ତ୍ତେ ତାଙ୍କର ମନକୁ ଆସିଲା ଯେତେ ଡର୍କ, ଯେତେ ଚିକିନିଷି ବିଚାର ଭଗବାନଙ୍କ ଅସ୍ଥିତ୍ୱ ବିଷୟରେ । ଭଗବାନ କ'ଣ ଅଛନ୍ତି ? ଥିଲେ ତାଙ୍କର କ'ଣ ଆକାର ଆକୃତି ଅଛି ? ଆମର ଆତୁରତା ବା ଭାବପ୍ରବଣତାରୁ ତାଙ୍କର ଅସ୍ଥିତ୍ୱ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ବିଶ୍ୱାସ ଇଚ୍ଛୁ ତାହାର ସତ୍ୟତା ବିଷୟରେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରମାଣ କଣ ଅଛି ? ପାଗଳ ନିଜକୁ ଅଧୀଶ୍ୱର ଭାବି ସେହିପରି ବ୍ୟବହାର କରେ; କିନ୍ତୁ ତାହାର ସେ ଜ୍ଞାନ ହାସ୍ୟାସ୍ୱଦ । ଆମର ଏ ଭାବପ୍ରବଣତାଜନିତ ଜ୍ଞାନ ସେହିପରି ହାସ୍ୟାସ୍ୱଦ ନୁହଁ କାହିଁକି ? ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି, ବିଶ୍ୱାସ କଲେ କୃଷି ମିଳେ, ଡର୍କରେ ନୁହେଁ । ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ଏତେ ଜୋର ଦିଆହେଉଛି କାହିଁକି ? ଦୁଇ ଯୁକ୍ତ ଦୁଇ ସମାନ ଚାରି । କେହି ତ କହୁନାହିଁ ବିଶ୍ୱାସ କଲେ ଏହା ଜାଣି ପାରିବ । ଜଣେ ବଡ଼ ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକଙ୍କ କଥା ତାଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ବହିରେ ଭଗବାନ ବିଶ୍ୱାସର ସାତୋଟି କାରଣ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି, ଯଥା-ଅମର ହେବାର ତୀବ୍ର ଇଚ୍ଛା, ପ୍ରତିପରି ପାଇବାର ଇଚ୍ଛା, ପ୍ରାକୃତିକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପ୍ରତି ଭୟ ଇତ୍ୟାଦି । ଏସବୁ ଡର୍କ-ବିଡର୍କ ଭିତରେ ଯାଦବବାବୁ ପୁଅକଥା ଭୁଲିଯାଇଥିଲେ । ସେ କଥା ମନେ ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ପୁଣି ଚେଷ୍ଟାକଲେ ମନରେ ଆତୁରତା ଆଣିବାକୁ ।

ପିଲାବେଳେ ତାଙ୍କର ବୋଉ ରାତି ନ ପାହୁଣ୍ଟୁ ଗଜନିଷ୍କାରଣ ଯେତେବେଳେ ବୋଲୁଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସେ କାନ୍ଦିପକାଉଥିଲେ । କୁମ୍ଭାର ଯେତେବେଳେ ହାତୀକୁ ଭୁଲାଇ ପାଣି ଭିତରକୁ ନେଇ ପାଣିରେ “ତେଇଁଣ ପଡ଼ିଲା, ଗଭୀର ଜଳରେ ବୁଡ଼ିଲା, ଖଗେ ଧଇଲା ପାଦ ଚାରି, ଦଣ୍ଡେଣ ଡ଼ି ତା କାମୋଡ଼ି । କାମୁଡ଼ି କରେ ରୁଣ୍ଡୁଣ, ବୋଲଇ ଘେନିବି ତୋ ପ୍ରାଣ”, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଆଖି ଛଳଛଳ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ହାତୀ କୁମ୍ଭାରଠାରୁ ନିଷ୍କାର ପାଇବାର ଆଉ ଉପାୟ ନ ପାଇ ଯେତେବେଳେ “ବିଚାରଇ ମନେ, ଯେ କାଲେ ଥିଲି ଘୋରବନେ, ଶତ ସିଂହ ଯେ ପର୍ବତରେ, ଥିଲି ମୁଁ ଯେବଣ କାଳରେ, ମୁହଁ ମାରଇ ବୋଲିକରି, ରୁଷ୍ଟ ହୋଇଲେ ତପଚାରୀ । ମୁନିଏ ହୁଡ଼ି କୁହାକୋହି,

ଆତଙ୍କ ଜାଳେ ଭାବଗ୍ରାହୀ, ଥରେ ମୁଁ ବିଢ଼ିବି ଏଠାଇ, ମନରେ ପ୍ରତେ ଯିବି ମୁହିଁ । ଏମନ୍ତେ ମନେ ବିଚାରିଲା, ପଦ୍ମ ଯେ ନାଡ଼େକ ପାଇଲା । ତୋଳି ଧଇଲା ପଦ୍ମମୂଳ, ତାକିଲା ରଖି ଆଦିମୂଳ । ରଖି ହେ ଦେବଜାନନ, ରଖି ହେ ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ”, ସେତେବେଳେ ଯାଦବବାବୁ କୋହ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି କଇଁକଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ବୋଉକୋଳରେ ମୁହଁ ଛୁଟାଇ ଦେଉଥିଲେ । ବୋଉ ତାଙ୍କ ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ ଜରୁଣ ସ୍ଵରରେ ଗଜ ନିଷ୍କାରଣ ସ୍ଵର ଗାଇଯାଉଥିଲେ । ସେଇ କଥା ଯାଦବବାବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମନେ ପକାଇଲେ । ବୋଉ ଯେଉଁ ସ୍ଵର ଗାଉଥିଲେ ମନେ ମନେ ସେ ସେମିତି ସୁରରେ ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ; କିନ୍ତୁ ବୃଥା । ଉପରକୁ ହାତୀ ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ପଦ୍ମନାଡ଼ ପାଇବାର ଦେଖି ସେ ହସିଲେ । ଯେତେ ଡର, ଯେତେ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ମନସ୍ତାଦ୍ଧିକମାନଙ୍କର ସ୍ଵପ୍ନ ବିଚାର ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ସେ ଆତୁର ହୋଇ ତାକିପାରିଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଯେପରି ତାଙ୍କର କଷ୍ଟରୋଧ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଅଧୀର ହୋଇ କହିଲେ, “ଭଗବାନ, ପଣ୍ଡିତମାନେ କହିଛନ୍ତି ଚିନ୍ତା ଏପରି ଧନ ଯେ ଚୋର ତଳେଇତ ଏହାକୁ କାଢ଼ିନେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ମୋର ଏ ଧନ । କାଢ଼ି ନେଇଯାଅ ଏ ଧନ; ଫେରାଇଦିଅ ମୋର ପିଲାବେଳର ବିଶ୍ଵାସ, ଆତୁରତା ।” ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଫଳ ହେଲାନାହିଁ । ଶେଷରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ସେ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ନାହିଁ ବା ଆସିଲା ଆତୁରତା, ମୁଁ ଯେ ଆତୁର, ଏଥିରେ ତ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ, ଦେଖିବା ଯେ ତୁମେ କେତେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ, କେତେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ।

ପଟଦିନ ସକାଳେ କିନ୍ତୁ ସେ ଭଗବାନଙ୍କ ଭାବଗ୍ରାହୀତା ଉପରେ ନିର୍ଭରକରି ନିଷ୍ଠେଷ ହୋଇ ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ରାତି ନ ପାହୁଣ୍ଡ ସେ ହାକିମଙ୍କ ଦ୍ଵାରସ୍ଥ ହେଲେ ଟଙ୍କା ଧାର ପାଇଁ । ଅନେକ କ୍ଷଣ ପରେ ହାକିମ ଆସି ଯାଦବବାବୁଙ୍କ ଗୁହାରି ଶୁଣି କଟମଟ କରି ଚାହିଁ କହିଲେ, ଦଉଡ଼ି, କିନ୍ତୁ ମନେ ରଖିବ ଯାହାର ପୋଷଣ କରିବାର କ୍ଷମତା ନାହିଁ, ତାର ସନ୍ତାନ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାର ଅଧିକାର ନାହିଁ ।

ଯାଦବବାବୁ ନୀରବରେ ସେତକ ହଜମ କରି ଟଙ୍କା ନେଲେ । ଟଙ୍କା ପାଇଁ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ସେ ପାଇଲେ, ହାକିମଙ୍କ ବାକ୍ୟବାଣୀର ଆଘାତ ସେଥିରେ ତାଙ୍କୁ ଜଣାପଡ଼ିଲାନାହିଁ ।

ପୁଅର ଏକ୍ସ-ରେ’ ହୋଇଗଲା । ଡାକ୍ତର ଫଟୋ ଦେଖି ଏକପୃଷ୍ଠାବ୍ୟାପୀ ଔଷଧ ଓ ପଥ୍ୟ ଆଦି ଲେଖିଦେଇ କହିଲେ, ଏସବୁ ନିତାନ୍ତ ଦରକାର । ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା । ଗୋଟିଏ ଭଲ ଅର୍ମୋନିଟର କିଣିବେ । ଦେଖି ନୁହେଁ ସାଢ଼େ ଚାରି ଟଙ୍କା ଦାମ । ସେଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟହ ଦୁଇବେଳା ଜର ଦେଖି ଗୋଟାଏ ଖାତାରେ ଲେଖିରଖି ମୋତେ ଦେଖାଉଥିବେ ।

ଡାକ୍ତର ଟଙ୍କା ନେଇ ଚାଲିଗଲେ । ଯାଦବବାବୁ କାଗଜଟିକୁ ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଯାଦବବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କର ଗହଣାତକ ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇ କହିଲେ, ଚିନ୍ତା କରନି, ପୁଅ ବଞ୍ଚୁ ମଣିଷ ହେଲେ ସବୁ ହବ । ଏତକ ନିଅ । ଯାଦବବାବୁ ଥରେ ମାତ୍ର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଚାହିଁ ସେତକ ଧରି ଚାଲିଗଲେ ।

ଚିକିତ୍ସା ଚାଲିଲା । ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଉପଦେଶ ଅନୁସାରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଅର୍ମୋନିଟର ମଧ୍ୟ ଆଣିଲେ । ସକାଳ ଓଢି ସେ ନିଜେ ଜର ଦେଖି ଖାତାରେ ଲେଖିଦେଇଯାଆନ୍ତି । ଉପର ଓଢି ଅପିସରୁ ଆସିବାକୁ ତାଙ୍କର ଡେରି ହୁଏ । ସେ ଓଢି ସ୍ତ୍ରୀ ଜର ଦେଖନ୍ତି ।

ଦୁଇଦିନ ପରେ ଯାଦବବାବୁ ଅଫିସରୁ ଫେରି ଶୁଣିଲେ ଯେ ଅର୍ମେନିଟରଟି ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଛି । ଯାଦବବାବୁ ଶୁଣି କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ପୁଅକୁ ଚିକିତ୍ସା ଗେହ୍ଲା କରି କହିଲେ, ହଇରେ ଟୋକା ! ଭାଙ୍ଗିଦେଲା । ଟଙ୍କା କେଉଁଠୁ ଆଣିବି ପୁଣି କିଣିବାକୁ ? ପୁଅ ବାପାକୁ ଚାହିଁ ହସିଦେଲା । ଯାଦବବାବୁ ଆନନ୍ଦରେ ଚୁମ୍ବନ ପରେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ଗଲେ ବଜାରକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ କିଣିବାକୁ । ଗହଣା ବନ୍ଧକ ଦେଇ ଆଣିଥିବା ଟଙ୍କାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ଶହେଟଙ୍କା ଅଛି । ଟଙ୍କାର ଚିତ୍ତା ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ନାହିଁ ।

ପରଦିନ ସକାଳେ ସେ ଜର ଦେଖିବାପାଇଁ ପୁଅର ଜାମା ଟେକି ଅର୍ମେନିଟରଟି ତା କାଖରେ ଗୁଣ୍ଡିଦେବା ସମୟରେ ପୁଅ କିରି କିରି ହସି ହାତ ଛାଡ଼ିଦେଲା । ଏଥିପାଇଁ ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନ ଥିଲେ । ଅର୍ମେନିଟରଟି ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଖସିଯାଇ ତଳେ ପଡ଼ିଯାଇ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ପାରଦର୍ଶନିକ ପଦ୍ମପତ୍ରରେ ଜଳବିନ୍ଦୁ ପରି ଜଳଜଳ ହୋଇ ଏଣେତେଣେ ଗଡ଼ିଗଲେ । ରାଗରେ ଅଧିର ହୋଇ ଯାଦବବାବୁ ପୁଅକୁ ଗୋଟାଏ ଚାପୋଡ଼ା ମାରିବାକୁ ହାତ ଛୁଠାଇଲେ । ପୁଅ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହସୁଟି । ବାପାଙ୍କୁ ସେ କି ଅର୍ଥସଙ୍କଟରେ ପକାଇଛି, ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଯାଦବବାବୁ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ହସି କହିଲେ, ପୃଥିବୀର ମାଧ୍ୟକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି ବି ଅନେଇ ବସିବି ଦରିଦ୍ରଙ୍କୁ ଉପହାସ କରିବା ପାଇଁ !

କାହାରିକୁ କିଛି ନ କହି ସେ ବାକ୍ସରୁ ସାଢ଼େ ଚାରିଟଙ୍କା ନେଇ ବଜାରକୁ ଯାଇ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅର୍ମେନିଟର କିଣିଆଣିଲେ । ବଜାରରୁ ଫେରି ଜର ଦେଖି ଖାତାରେ ଲେଖିରଖି ସେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଡାକି କହିଲେ, ଦେଖ, ଖୁବ୍ ସାବଧାନ ହୋଇ ଜର ଦେଖିବ ସେ ଓଲି । ଏତେ ଭାଙ୍ଗିଲେ ମୁଁ କେଉଁଠୁ ଆଣିବି କହିଲି ?

କିନ୍ତୁ ଯେତେ ସାବଧାନ ହେଲେ ବି କିଛିଦିନ ପରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ଯାଦବବାବୁ ସେଦିନ ଅଫିସରୁ ଫେରି ଯେମିତି ଶୁଣିଲେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାଙ୍ଗିଟି, ମୁଣ୍ଡରେ ତାଙ୍କର ବହୁ ପଡ଼ିଗଲା । ରାଗରେ, ଅଭିମାନରେ ହତାଶରେ ସେ କାଣ୍ଡଜ୍ଞାନ ହରାଇ ବସି ଖାଇବା ଆଳି ସ୍ତ୍ରୀ ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ହମହମ କରି ହଇ ବୋଧ ପୁଅ ପିଠିରେ ବସାଇଦେଲେ । ସ୍ତ୍ରୀ ବୁଝିଲେ ଏ ମାଡ଼ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ହେଉଛି । ଏହା ପରେ ତୁମ୍ଭଙ୍କ କାଣ୍ଡ ଘଟିଗଲା । ଯାଦବବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼େଇ ପାଟିକରି କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ । ମୋ ପୁଅକୁ ମାରିଦେଲେ ଲୋ । ଯାଦବବାବୁ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତଦେଇ ବସିପଡ଼ିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଖାଇବା ସେଦିନ ବନ୍ଦହେଲା ।

ପରଦିନ ଯାଦବବାବୁ ଅଫିସକୁ ଛୁଟି ଦରଖାସ୍ତ ପଠାଇଦେଇ କହିଲେ, ମୁଁ ତୁମକୁ ଦେଖାଇଦେବି କିପରି ସାବଧାନତା ସହିତ ପିଲାଙ୍କ ଜର ଦେଖିବା ନିୟମ । ଉପରଓଲି ସନ୍ଧ୍ୟା ସମୟରେ ସେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଡାକି କହିଲେ, ମୁଁ ବସିବି, ତୁମେ ଦେଖ । ସ୍ତ୍ରୀ ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ପୁଅକୁ କୋଳରେ ବସାଇ ସାବଧାନତା ସହିତ କାଖତଳେ ଅର୍ମେନିଟରଟି ଦେଲେ । ଯାଦବବାବୁ ଘଡ଼ି ଧରି ବସିଲେ । ଏକମିନିଟ ପରେ କହିଲେ ଏଥର କାଢ଼ । ସ୍ତ୍ରୀ ଅର୍ମେନିଟରଟି କାଢ଼ି ଆଣି ଲକ୍ଷ୍ୟ ନିକଟରେ ଧରିଲେ ।

ଯାଦବବୀରୁ ଚିହ୍ନାର କରି କହିଲେ, ଆରେ ଆରେ ! ଏ କ'ଣ କରୁଛ ? ଲକ୍ଷ୍ମଣ ତାପରେ ପାରା ଉଠିଯିବ ଯେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲେ, ଆମକୁ ଶିଖାଇବାକୁ ହେବନାହିଁ । ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦିହରେ ପାରାକୁ ଲଗାଇଲେ ବି ପାରା ଉଠିବ ନାହିଁ । ଏଇ ଦେଖ ।

ଏହା କହୁ କହୁ ସେ ଅର୍ମୋନିଟରର ପାରା ଅଂଶଟି ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଦିହରେ ଲଗାଇଦେଲେ । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଏକ ସେକେଣ୍ଡ ଭିତରେ ପାରା ଆନନ୍ଦରେ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ଶେଷ ସ୍ଥାନାୟାଏ ଉଠିଗଲା । ଭୟରେ ସେ ଅର୍ମୋନିଟରଟି କାଢ଼ି ଆଣି ଝାଡ଼ି ପୁଅ କାଖ ତଳେ ପୁଣି ରଖିଲେ । ଏକମିନିଟ ପରେ ଯାଦବବୀରୁ ସେଟି କାଢ଼ିଆଣି ଦେଖିଲେ । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ପାରା ତଳକୁ ଖସିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଯାଦବବୀରୁ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ କହିଲେ, ଏ କ'ଣ କଲ ? ଦେଲ ଖରାପ କରି ।

ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଣି ଝାଡ଼ି କାଖ ତଳେ ଦେଲେ । କାଢ଼ିଆଣି ଦେଖିଲେ ପାରା ତରତର ହୋଇ ତଳକୁ ଖସି ଯାଉଛି ।

ଯାଦବବୀରୁ ବିଷଷ ଭାବରେ ହସି ଗାଇଲେ, ଭଡ଼ି ଯାଉଛି ଲୋଟଣି ପାରାରେ, ତୁନିଆରେ ଲାଗିଛି ଧରା ପରା । ଦିଅ, ଦେଖେ ଯଦି ଏଇଟା ବଦଳାଇ ଦେଇପାରେ ।

ଅର୍ମୋନିଟରଟି ନେଇ ସେ ଗଲେ ଦୋକାନକୁ । ଏହି ଦୋକାନରୁ ସେ ଔଷଧ ଆଦି କିଣନ୍ତି । ପ୍ରଥମେ ସେ ଦୋକାନୀକୁ ମିଛ କଥା କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କୁ ଦୋକାନୀ ଖରାପ ଜିନିଷଟି ଦେଇଛି ; କିନ୍ତୁ ଦୋକାନୀ ଏହାର ତୀବ୍ର ପ୍ରତିବାଦ କରିବାରୁ ଯାଦବବୀରୁ ସତ କଥାଟି କହିଦେଲେ । ଦୋକାନୀ ଯାଦବବୀରୁଙ୍କ କରୁଣ କାହାଣୀ ଶୁଣି ଦୟାପରବଶ ହୋଇ କହିଲେ, ଆଜ୍ଞା ରଖିଯାଆନ୍ତୁ ସେଟି । ଆଉ କାହାକୁ ବିକ୍ରି କରିଦେବି; କିନ୍ତୁ ଯଦି ନିପାରେ ତେବେ ଆପଣଙ୍କୁ ଦାମ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପାତତଃ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନେଇଯାଆନ୍ତୁ ।

ଯାଦବବୀରୁ ତୁଆ ଅର୍ମୋନିଟରଟି ଧରି ଘରକୁ ଫେରିଲେ । କଥାଟା କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର କେବଳ ମନେହେଲା ହୁଏତ ତାଙ୍କ ପରି ଅଭାବଗ୍ରସ୍ତ କେହି ସେଟି ନେଇ ହଟସଡ଼ ହେବ । କାହିଁକି ସେ ଠକାଇବେ ଅନ୍ୟକୁ ? ମନ ତାଙ୍କର ଅସ୍ପଷ୍ଟରେ ଭରିଉଠିଲା । ଆଖି ତାଙ୍କର ଛଳଛଳ ହୋଇଗଲା । ବିଛଣାରେ ଶୋଇ ଅନେକ କ୍ଷଣ ଛଟପଟ ହୋଇ ସେ ହଠାତ୍ ଉଠି ବାହାରିଗଲେ ଦୋକାନକୁ । ସେ ନିଜର ଖରାପ ଅର୍ମୋନିଟରଟି ଫେରାଇ ଆଣିଲେ ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ କିଣି ଆଣିଲେ ।

ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଭାରି ବୋଝ ଚାଲିଗଲା । ବାଟରେ ଗୋପାଳଜୀଉଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇ ସେ ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ପଥରର ସେ ମୂର୍ତ୍ତି ତାଙ୍କୁ ସେଦିନ ମନେହେଲା ଯେପରି ପ୍ରାଣବନ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି । ମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଚାହିଁ ସେ ଆତୁର ଭାବରେ କହିଲେ, ଭଗବାନ ମୋତେ ଧନ ମାନ ନ ଦିଅ, ଆପଣ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଅସାଧୁ କର ନାହିଁ ।

ଆଖିରୁ ତାଙ୍କର ପାଣି ଝରି ପଡ଼ୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ମନରେ ଏକ ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦର ଶିହରଣ ।

ଧରିତ୍ରୀ ଓ ଧରିତ୍ରୀ

ଏଇ ସେଇ ସର୍ବସହା ଧରିତ୍ରୀ - କବିମାନେ ଯାହାକୁ ନାରୀରୂପରେ କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି; ଯାହାର ସୁ-
ଉଚ୍ଚ ପର୍ବତକୁ କୁଚ ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଇଛି, କୋଟି କୋଟି ବର୍ଷ ବୟସ ହେଲେ ବି ଯେ
ଚିରଯୌବନୀ, ଯେ ନିରଳସ ଭାବରେ ଚରକି ଭଳି ବୁଲିଚାଲିଛି । ପ୍ରସବ କରିଚାଲିଛି କୋଟି କୋଟି
ପ୍ରାଣୀ । କେତେ ଅଭୂତ ପ୍ରକାର ସନ୍ତାନ ! କୋଟି କୋଟି ସନ୍ତାନ ଯାହାକୁ ଦିବାରାତ୍ର ଦୋହନ
କରୁଛନ୍ତି ।

ପାଣ୍ଡବ-ବଂଶାବତଂସ ରାଜା ପରାକ୍ଷିତଙ୍କ ରାଜତ୍ବକାଳରେ ଏଇ ଧରିତ୍ରୀ ଏକଦା ହତପ୍ରଭା
ଓ ଅଶ୍ରୁମୁଖୀ ହୋଇ ବିଚରଣ କରୁଥିବାର ଦେଖି ଧର୍ମ ପଟାରିଲେ, ଭଦ୍ରେ ! ତୁମ୍ଭର ମଲିନପ୍ରଭା ଓ
ବିବର୍ଣ୍ଣ ମୁଖଶ୍ରୀ ଦେଖି ବୋଧହେଉଛି ତୁମ୍ଭେ କୌଣସି ମହତୀ ମନଃପାତ୍ରରେ ନିପାଡ଼ିତା । ଏହା ପରେ
ତୁମ୍ଭକୁ କାମାନ୍ଧ ଉଦ୍ଭାଦ କ୍ଷମତାଲୋଭୀ ହିଂସ୍ରକମାନେ ଭୋଗ କରିବେ ଏବଂ ତଥାକଥିତ ପଣ୍ଡିତ
ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ସେ ଉଦ୍ଭାଦମାନଙ୍କର ଭୂତ୍ୟ ହୋଇ ତୁମ୍ଭର ବହୁସନ୍ତାନର ବାରମ୍ବାର ଦୁଃଖର ଓ
ବିନାଶର କାରଣ ହେବେ, ସେଇଥିପାଇଁ କ'ଣ ତୁମ୍ଭେ ଶୋକ କରୁଛ ? ଆତ୍ମ-ସମ୍ପାଦିତ ଶାସକମାନେ
ଜନମଙ୍ଗଳ, ଶାନ୍ତି, ଆଦର୍ଶର ଦୃଢ଼ ଦେଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରି ନିଜର ପାଣ୍ଡବିକ ଲାଲସା
ଚରିତାର୍ଥ କରିବେ, ସେଥିପାଇଁ କଅଣ ତୁମ୍ଭେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନା ? ସମସ୍ତେ ପରସ୍ପରର ବିନାଶକୁ ହିଁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ
ଦେଇ ଉତ୍ତମ କାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରିବେ, ସେଇଥିପାଇଁ କ'ଣ ତୁମ୍ଭେ ଚିନ୍ତିତା ? ଯେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ-
ସନ୍ତାନ-ମାନଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସୃଜନ ବୋଲି ଭାବି ତୁମ୍ଭେ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲ, ସେମାନେ ଦିନକୁ
ଦିନ ହାନିବୁଦ୍ଧି ହୋଇ ଏବଂ ନିଜ ନିଜର କ୍ଷୁଦ୍ରତାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ପରସ୍ପରକୁ ବିନାଶ କରି ଓ ତୁମ୍ଭ
ପ୍ରତି ନାନା ଅତ୍ୟାଚାର କରି ଦିନେ ତୁମ୍ଭ କ୍ରୋଡ଼ରୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ହୋଇଯିବେ, ସେଇଥିପାଇଁ କ'ଣ ତୁମ୍ଭେ
ଲଜିତା ଓ ଅପମାନିତା ? ତୁମ୍ଭେ ପ୍ରଚୁର ଋଷ ଓ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦନ କରୁଥିଲେହେଁ ଲୋଭୀମାନେ ସେ
ସବୁକୁ ଲୁକ୍କାୟିତ କରି ଅବା ନଷ୍ଟକରି ତୁମ୍ଭର କୋଟି କୋଟି ସନ୍ତାନଙ୍କୁ ଅନାହାରରେ ଋଷି ଦୁର୍ଲ୍ଲକ୍ଷ
ସୃଷ୍ଟି କରିବେ ଏବଂ ରାଜା ଓ ରାଜକର୍ମଚାରୀମାନେ ସେ ଲୋଭୀମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରି ନିଜର ଚିତ୍ତ
ବଢ଼ାଇବାରେ ଲାଗିବେ ଓ ଶେଷରେ ସମୂହ ବିପ୍ଳବରେ ନାଶିଯିବେ, ସେଇଥିପାଇଁ କଅଣ ତୁମ୍ଭେ
ମର୍ମାହତା ? ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ସାହାଯ୍ୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ଦିନେ ପରମପୁରୁଷଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ
ଶାନ୍ତି ସାମ୍ୟ ଲାଭକରିଥିଲା, ସେଇ ଜ୍ଞାନକୁ ଦିନେ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ପରସ୍ପର ବିନାଶ ପାଇଁ ବିନିଯୋଗ
କରିବେ ଓ ଗଗନାନଙ୍କୁ ଭୀତ ମାନବର କଳ୍ପନା ବୋଲି ଅବଜ୍ଞା କରିବେ, ସେଇଥିପାଇଁ କଅଣ ତୁମ୍ଭେ
ବ୍ୟଥିତା ? ଧରିତ୍ରୀ କୌଣସି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଅଧୋମୁଖୀ ହୋଇ ନୀରବରେ ଅଶ୍ରୁବିସର୍ଜନ କରିବାକୁ

ଲାଗିଲେ !

ଆଉ ଏଇ ସେଇ ଧରିତ୍ରୀ । କାମଦେବଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ । ଯାହାକୁ ଅନେକ ଧରିତ୍ରୀ ସହିତ ତୁଳନା କରନ୍ତି । ଯାହାଙ୍କ କୃତ-ଯୁଗଳ ପର୍ବତ ତୁଳ୍ୟ । ବୟସରେ ଯିଏ ପ୍ରୌଢ଼ା ହେଲେ ବି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯୁବତୀ ଓ ସୁଜନସମା । ଯିଏ ସକାଳୁ ରାତି ଦୁଇଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିରଳସ ଭାବରେ ଚରକି ଭଳି ବୁଲି କାମ କରୁଥାନ୍ତି । ଯାହାଙ୍କର ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି କୋଳରେ ଗୋଟିଏ ସନ୍ତାନ ସ୍ତନ୍ୟପାନ କରୁଛି, ଦୋହନ କରୁଛି । ଯିଏ ବାରୋଟି ସନ୍ତାନର ଜନନୀ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ପୁଣି ଗର୍ଭବତୀ ।

ରାତି ପ୍ରାୟ ଦୁଇଟା । ଧରିତ୍ରୀର କେତେକ ସନ୍ତାନ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ମାରଣାସ୍ତ୍ର ନେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି ନାରିବରେ । ମାରଣାସ୍ତ୍ରର ପରୀକ୍ଷା ହେବ ଧରିତ୍ରୀର ସମୁଦ୍ର ବକ୍ଷରେ । ବ୍ୟୋମଯାନରୁ ମାରଣାସ୍ତ୍ର ନିକ୍ଷେପ କରାଗଲା । ଭୀଷଣ କଡ଼ କଡ଼ ଶବ୍ଦରେ ଧରିତ୍ରୀର ବକ୍ଷ ଆନ୍ଦୋଳିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗଭୀର ବେଦନାରେ ଧରିତ୍ରୀ କମ୍ପିଉଠିଲେ । ନୀଳାକାଶ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବିସ୍ଫାରିତ ନୟନରେ ଅନାଇ ରହିଲେ । ଏ ମାରଣାସ୍ତ୍ର ଏକ ଲହମୀରେ କୋଟି କୋଟି ମନୁଷ୍ୟ ଦିନାଶ କରିପାରିବ । ଯେଉଁ ଦେଶର ସେ ମାରଣାସ୍ତ୍ର, ସେ ଦେଶର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଆନନ୍ଦରେ, ଗର୍ବରେ ଆସ୍ଫାଳନ ବଳ୍ଲୁତା ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଧରିତ୍ରୀର ଆଉ ଏକ ହୁକୁରେ ଦୁର୍ବଳ ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ଉପରେ ହିଂସ୍ର ପାଶବିକ ମନୁଷ୍ୟ-ସନ୍ତାନମାନେ ଆଦର୍ଶର ଦ୍ଵାହି ଦେଇ ଶୋଷଣ ଓ ହତ୍ୟାରେ ଦ୍ୟାପୂତ ସେତେବେଳେ ।

ଧରିତ୍ରୀର ଆଉ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ସନ୍ତାନ କେଉଁଠି ଚିତ୍କାର କରି ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ହୁଆ, ହୁଆ ହତ୍ୟା ହୁଆ, ହତ୍ୟା ହୁଆ....

ଧରିତ୍ରୀ କଡ଼ ଲେଉଟାଇଲେ । ସେ ନିଜେ ଲେଉଟିଲେ ନାହିଁ, କାମଦେବ ତାଙ୍କୁ ଜନ୍ମଦତ୍ତ ଲେଉଟାଇ ଦେଲେ ନିଜ ଆଡ଼କୁ । ଧରିତ୍ରୀଙ୍କ ଆର କଡ଼ରେ କୋଳ-ଛୁଆଟି ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇଛି; କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ତା'ର ଲାଗିରହିଛି ସ୍ତନାଗୁରେ । ଧରିତ୍ରୀ ଆରାମରେ ଶୋଇବା ପାଇଁ ଚିକିଏ ହଲଟଳ ହେବା ମାତ୍ରକେ ସେ ଚେଇଁ ଉଠି ଜୋରରେ ସ୍ତନକୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ସଖିବେ ଦୋହନ କରିଯାଉଛି କିଛିକ୍ଷଣ ଧରି । କାମଦେବ ଅନେକ କ୍ଷଣ ଧରି ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ । ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଶେଷରେ ସେ ନିଜ ବିଛଣାରୁ ଯାଇ ଧରିତ୍ରୀର ଗୋଟିଏ କଡ଼ରେ ଶୋଇଲେ । ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ, କେତେବେଳେ ଛୁଆଟା ସ୍ତନ୍ୟପାନ ଛାଡ଼ିଲେ ସେ ଧରିତ୍ରୀକୁ ନେବେ । ଶୋଇ ଶୋଇ ସେ ଧରିତ୍ରୀକୁ ଉପଚୋରା କରିବାର ନାନା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଳ୍ପନା କରୁଛନ୍ତି । ଧରିତ୍ରୀର ଗୋଟିଏ ପଟରେ ଛୁଆଟି ଦୋହନ କରି ଚାଲିଛି ଓ ଅନ୍ୟ ପଟରେ ଛକି ବସିଅଛନ୍ତି କାମଦେବ ମଧ୍ୟ ସେଇଥିପାଇଁ ।

କାମଦେବ କହିଲେ ଶେଷରେ, ତୁମକୁ ସେ ଦୁହିଁ ଦୁହିଁ ଦୁର୍ବଳ କରିଦେବ । ସବୁ ରକ୍ତ ଶୋଷିଦେବ ତୁମର ।

ଧରିତ୍ରୀ ମୁଁନ ଭାବରେ ହସି କହିଲେ, ଆଉ ତୁମେ କାହିଁକି ଆସିଲ ମୋ ବିଛଣାକୁ ! ଯେତକ ହୋଇଛନ୍ତି ସେତକ ତ ମଣିଷ ହେଉନାହାନ୍ତି....

କାମଦେବ ରାଗିଯାଇ କହିଲେ, ସେ ନୀତିକଥାଗୁଡ଼ାକ ଆଉ ଶୁଣାଅ ନାହିଁ ତମେ । ଯିଏ ପିଲାଛୁଆ ଦେଉଛନ୍ତି, ସିଏ ବୁଝିବେ ସେ କଥା ! ତୁମେ କିଏ ନା ମୁଁ କିଏ ? ସେଥିପାଇଁ ତୁମେ ଚିନ୍ତା କରନା ।

ହୁଆଟି ଶୋଇପଡ଼ିଲାଣି । କାମଦେବ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମନେକଲେ, ହୁଆଟା ଆଜି ସହଜରେ ଧରିତ୍ରୀକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇଛି । କାମଦେବ ଧରିତ୍ରୀକୁ ଭିଡ଼ିଆଣିଲେ ନିଜ ଆଡ଼କୁ । ଧରିତ୍ରୀ ପ୍ରତିବାଦ ନକରି ପଡ଼ିରହିଲେ କାଠଖଣ୍ଡ ପରି ଦେହକୁ କାଠକରି । ସେ ଜାଣନ୍ତି, କେତେଥର ଦେଖିଛନ୍ତି, ବାରଣ କଲେ କାମଦେବ ଉତ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଉଠନ୍ତି । ହୁଆଟି ଇତିମଧ୍ୟରେ ଉଠିପଡ଼ି କିଛିକ୍ଷଣ ନିର୍ବାକ୍ ଭାବରେ ଚାହିଁ ଧରିତ୍ରୀଙ୍କ ବୁକୁ ଉପରକୁ କୁଦିପଡ଼ିଲା ଅଗତ୍ୟା । କାମଦେବ ପୁଣି ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ହୁଆଟି ବୁକୁ ଉପରୁ ଖସିଯାଇ ଧରିତ୍ରୀକୁ ଲେଉଟାଇ ଦେଲା ତା ପଟକୁ ଓ ସ୍ତନ୍ୟପାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଧରିତ୍ରୀର ଏକ ସ୍ତନରୁ କୁକୁକୁ ନାଦରେ ଝରଣା ବୋହିଯାଉଛି । ରାତ୍ରିଚରମାନେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ତାହାର କୁଳରେ ବସି ନିଶ୍ଚଙ୍କରେ ପାନ କରୁଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ପଥରକଟା ଠିକାଦାର ସେ ସ୍ତନର ଅନ୍ୟପଟେ ବାରୁଦ ପୁରାଇ ଗୁଡୁମ୍ ଗୁଡୁମ୍ କରି ପୁଟାଉଛି, ପଟାଉଛି ସେ ସ୍ତନକୁ । ଧରିତ୍ରୀ କମ୍ପି ଉଠୁଛି ବାରମ୍ବାର । ଠିକାଦାର ଏ ସ୍ତନଟିକୁ ଠିକା ନେଇଛି । ଅଳ୍ପଦିନ ଭିତରେ ସେ ଏ ସ୍ତନକୁ ଧରିତ୍ରୀର ବୁକୁ ସହିତ ମିଶାଇଦେବ । ବହୁତ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରିବ ସେ । ମହା ଉଦ୍‌ବାହରେ ସେ ଦିନ ରାତି ଲାଗିଛି କାମରେ । ଆଉ ଏକ ଠିକାଦାର ପ୍ରକାଶ୍ ଭର୍ତ୍ତୀରଦ୍ୱାରା ଧରିତ୍ରୀର ବୁକୁର ନାନା ସ୍ଥାନରେ ଗାତମାନ ଖୋଳି ରସ ଅନୁକ୍ଷଣରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଧରିତ୍ରୀର ବୁକୁତଳେ ଯେତେ ରସ ଅଛି ସେ ଶୋଷିନେବ !

ବିଭୁଆମାନେ ପୁଣି ଚିହ୍ନାର କରି ଉଠିଲେ, ହତ୍ୟା ହୁୟା.....

କାମଦେବ ଆଉ ଅପେକ୍ଷା କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ପୁଣି ସେ ଜବରଦସ୍ତି ଧରିତ୍ରୀକୁ ଲେଉଟାଇ ଦେଲେ ନିଜ ପଟକୁ । ହୁଆଟି କିଛିକ୍ଷଣ ଦୋହନ କଲା ପରେ ଚୂପ୍ସର ସହିତ ଶୋଇପଡ଼ିଛି । ଅଳ୍ପକ୍ଷଣ ଭିତରେ ତା'ର ଚୂପ୍ସ ଚାଲିଯାଇ ପୁଣି ବୁକୁକ୍ଷା ଜାତହେବ ! ଏଥର କାମଦେବ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର କ୍ରୀଡ଼ା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଧରିତ୍ରୀକୁ ପ୍ରଲୋଭନ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଗହଣା ଦେବେ, ରାଇ ଶାଢ଼ୀ ଦେବେ । ଧରିତ୍ରୀ ପଡ଼ିରହିଲେ ସେମିତି ନିଷ୍ଠୁର ବିଷ୍ଠାରିତ ନୟନରେ ଉପରକୁ ଚାହିଁ । କାମଦେବଙ୍କ ଗହଣା ଶାଢ଼ୀ ଦେବା କଥା ଶୁଣି ମ୍ଳାନ ଭାବରେ ଟିକିଏ ହସିଲେ କେବଳ । ନିଜ କ୍ରିୟାର ଅନୁରୂପ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପାଇଁ ଧରିତ୍ରୀକୁ ପ୍ରଲୋଭନ ଦେବା କାମଦେବଙ୍କର ବ୍ୟର୍ଥ ହେବାରୁ ସେ ମନେ ମନେ ରାଗିଗଲେ ଓ ହିଂସ୍ର ଭାବରେ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଧରିତ୍ରୀର ବୁକୁରେ ଗୋଟାଏ ଭୂଗର୍ଭ ବୋମା ପୋତାହେଉଛି । ଏକ କାମାକ୍ଷ ହିଂସ୍ର ତଥାକଥୃତ ଜନନୀୟକ ସେ ମାରଣାସ୍ତ୍ରର କ୍ଷମତା ପରୀକ୍ଷା କରୁଛି । ତଥାକଥୃତ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଥାଇ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି । ଧରିତ୍ରୀ ପୁଣି ଥରେ କମ୍ପି ଉଠିଲେ । କମ୍ପି ଉଠିଲେ ବିଶ୍ୱମ୍ବରା ଜନନୀ ! ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ପରିମାପକ ଯନ୍ତ୍ରରେ ସେ କମ୍ପନର କ୍ରମ ଓ ପରିମାଣ ଦେଖି ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ନୃତ୍ୟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଧରିତ୍ରୀର ବୁକୁର ଏକ ନିରୁତ କ୍ଳୋଡ଼ରେ ଏକ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ବସିଛନ୍ତି ଚିତ୍କାକୂଳ ଭାବରେ । ଏ ସନ୍ତାନଟି କଅଣ ଚାହେଁ ? ଏ ସନ୍ତାନଟି କି ଦାର୍ଶନିକ । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଧରିତ୍ରୀକୁ ଇଡ଼ ବସୁପିଣ୍ଡ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଏ ସନ୍ତାନଟି ଧରିତ୍ରୀକୁ ପ୍ରାଣବତ ରୂପେ ସ୍ୱକ୍ଷ ଦେଖିପାରୁଛି । ତାଙ୍କ

ମତରେ ଜଡ଼ରୁ କେବେହେଁ ଜୀବନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ପାରେନା, ଜୀବନରୁ ହିଁ ଜୀବନ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧୂଳିକଣାର ମଧ୍ୟ ଜୀବନ ଅଛି । ଧରିତ୍ରୀ ଓ ଧରିତ୍ରୀର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ଏ ସନ୍ତାନଟି କାତର । ସେ ଚିନ୍ତା କରୁଛି ଦୁଃଖ ମୋତନର ପଛା । ଧର୍ମ ଦର୍ଶନ ଆଦି ବର୍ତ୍ତମାନ ହିଂସାର ଅସ୍ତ୍ର ହୋଇଛନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟମାନେ ସେ ସବୁର ଦ୍ଵାହି ଦେଇ ପରସ୍ପରକୁ ହତ୍ୟା ଓ ଶୋଷଣ କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏକ ମନୁଷ୍ୟ ବା ଦେଶ କେବଳ ନିଜର ସ୍ଥିତି ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଚିନ୍ତା କରୁଥିବାରୁ ସେ ସର୍ବଦା ଭୀତ ଏବଂ ସେହି ଭୟରୁ ଜାତହୋଇଛି ହିଂସା; ତେଣୁ ସାମାନ୍ୟ ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଭୟାବହ ଆକାର ଧାରଣ କରୁଛି । ଯାହା ନଖରେ ଛିଣ୍ଡିଦା କଥା, ତାକୁ କୁରାଡ଼ି ଲାଗୁଛି । ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଭୟାବହ ଆକାର ଧାରଣ କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧ ଛଡ଼ା ସମାଧାନର ଅନ୍ୟ ପଛା ନାହିଁ ମନେହେଉଛି । ଏ ଭୟ, କାମ, କ୍ରୋଧ, ଲୋଭ ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ମନୁଷ୍ୟ ମନରେ ଦେଇଛନ୍ତି ସତ, କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରି ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରିବାର ବୁଦ୍ଧି ମଧ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେ ସବୁର ଦାସତ୍ଵ ପାଶବିକତା । ବିରାଟ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ହିଂସ୍ର ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ; ନିଜର ଅର୍ଥ, ଯଶ, ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରତିପତ୍ତି ପାଇଁ ଏତେ ଶୂଂ ନିର୍ମମ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ମାନବିକତାକୁ ବିସର୍ଜନ ଦେଇ ପାଶବିକତାକୁ ବରଣ କରନ୍ତା ନାହିଁ । କି ଉପାୟରେ ମନୁଷ୍ୟକୁ ବିରାଟ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ କରାଯାଇ ବୁଦ୍ଧିର ବିକାଶ ଅଣାଯାଇପାରେ ? ଏପରି ଦେଶ କଅଣ ଗଢ଼ି ହେବନାହିଁ ଯିଏ ହିଂସ୍ର ଯୁଦ୍ଧରେ ଜୟକୁ ହିଁ ଏକମାତ୍ର ଗୌରବର ବିଷୟ ମନେ ନ କରି ଶାନ୍ତିର ବିକାଶକୁ ହିଁ ଗୌରବ ମନେକରିବ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ବିରାଟ ବିପ୍ଳବୀ । ଯିଏ ମନୁଷ୍ୟର ସହଜାତ କାମ, କ୍ରୋଧ, ଲୋଭକୁ ଓ ଅହମିକାକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ଜନପ୍ରିୟ ହୋଇ ଅଶାନ୍ତି ସୃଷ୍ଟିକରେ ଏବଂ ବହୁର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଓ ଶାରୀରିକ ବିନାଶର କାରଣ ହୁଏ, ସେ ବିପ୍ଳବୀ ନୁହେଁ, ସେ ମନୁଷ୍ୟସମାଜର କର୍ଜିତ ରୋଗ । ଯିଏ ଶାନ୍ତିକାମୀ ସେଇ କେବଳ ବିପ୍ଳବୀ ।

ବୁଦ୍ଧ, ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ, ମହମ୍ମଦ, ଚୈତନ୍ୟ, ପରମହଂସ, ରାମମୋହନ, ଗାନ୍ଧିମାନେ ବିରାଟ ବିପ୍ଳବୀ ! କି ନିର୍ଭୟ ସେମାନେ ? ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ କୃତନୈତିକ ବା ରାଜନୈତିକ ଶୂଂତା ଚାଲିବାଜି ନାହିଁ । ଧର୍ମ ସେମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ରାଜନୀତି କୃତନୀତିଠାରୁ ବଡ଼ ଶ୍ରେୟ !

ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ, ହେ ବିରାଟ ! ଯେଉଁ ଅହମିକା ତୁମେ ଦେଇଛ, ଯାହାର ସୁନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ବୁଦ୍ଧିର ବିକାଶ ଓ ପ୍ରବଳତାର ବିନାଶ, ସେ ଅହମିକାକୁ ତୁମେ ହିଁ ସମ୍ଭାଳ, କେତେ ବିଚିତ୍ର ତୁମେ ! ତୁମକୁ ଜାଣିବାର ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ କେତେ ବିଚିତ୍ର ଏ ସଂସାରରେ !!

ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ କଳ୍ପନା କରୁଛନ୍ତି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟତର ଜାତିସଂଘ ବିଷୟରେ ।... ଜାତିସଂଘରେ ନାନା ଦେଶର ହିଂସ୍ର ନୀତିର ପ୍ରତିନିଧି ନ ରହି, ରହିଛନ୍ତି ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀର ବନ୍ଧା ବନ୍ଧା ସ୍ଵାର୍ଥଧାରୀ ଦାର୍ଶନିକ; ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ଦେଶର ପ୍ରତିନିଧି ନୁହନ୍ତି, ମାନବିକତାର ପ୍ରତିନିଧି । ଧରିତ୍ରୀର ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ବିରାଟ ବୁକୁକୁ ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ହିଂସ୍ରବୁଦ୍ଧିରେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଦେଶୀ କ୍ଷୁଦ୍ର ବୁଗୋଳ ଓ ଇତିହାସ ସୃଷ୍ଟି କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ପରସ୍ପରକୁ ହତ୍ୟାକରି ଓ ଶୋଷଣ କରି, ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧି ନୁହନ୍ତି ସେମାନେ । ସେମାନେ ଗଢ଼ିବେ ଏକ ନୂତନ ସୈନ୍ୟ, ଯେଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ ଆନନ୍ଦରେ ବିରାଟର କର୍ତ୍ତାମାନ କରୁ କରୁ ଆଗେଇଯିବେ ନିର୍ଭୟରେ ତୋପ କମାଣ ମୁହଁକୁ ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ । କ୍ଷୁଦ୍ରତାର

ଇତିହାସ ଅନ୍ୟ ଯାହାର ଜୟଗାନ କରୁ ନା କାହିଁକି, ମାନବିକତାର ଇତିହାସ ଜୟଗାନ କରିଛି ଓ କରିବ କେବଳ ଏମାନଙ୍କର ଜୟଗାନ !

ଇତିମଧ୍ୟରେ ଧରିତ୍ରୀର ଛୁଆଟି ଉଠିପଡ଼ି ଚିହ୍ନାର କରି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆଉ ଚେଷ୍ଟାକଲା କାମଦେବଙ୍କୁ ଧରିତ୍ରୀର ବୁକୁ ଉପରୁ ହଟାଇଦେବାକୁ । ଅନେକ କ୍ଷଣ ସେ ଶୋଇପଡ଼ିଥିଲା; ଲୋଭାର୍ତ୍ତ ହୋଇ ଉଠି ଯେ । ଏଥର ସେ ନଛୋଡ଼ବନ୍ଧା । କାମଦେବଙ୍କ ମଧ୍ୟ ସେଇ ଅବସ୍ଥା । ଦୁହେଁ ହିଁ ଲାଖିରହିଲେ ଧରିତ୍ରୀର ବୁକୁରେ । ଧରିତ୍ରୀ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ସେମିତି ମୌନ ନିଶ୍ଚଳ ଭାବରେ । ତାଙ୍କ ବୁକୁ ଉପରେ ଲାଗିଛି ନାନା ଲୀଳା ।

ବିଲୁଆମାନେ ଶେଷ ପ୍ରାହରିକ ରାବିଲେ, ହୁୟା, ହୁୟା ! ଆଉ ଥୋକେ ଦୂରରୁ ପଚାରିଲେ, କ୍ୟା ହୁୟା, କ୍ୟା ହୁୟା.... । ଆହୁରି ଦୂରରେ ଆଉ ଥୋକେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ହତ୍ୟା ହୁୟା, ହତ୍ୟା ହୁୟା... ।

ଧରିତ୍ରୀ ଉଠିଲେ । ଅନାଇ ଦେଖିଲେ ସ୍ବାମୀ ଓ ପୁତ୍ର ଦୁହେଁ ହିଁ ତାଙ୍କୁ ଦୋହନ କଲା ପରେ କ୍ଳାତ ଭାବରେ ଶୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଦୁହେଁକୁ ହିଁ ତାଙ୍କର ଅବୋଧ ସନ୍ତାନ ଭଳି ମନେ ହେଲା । ଅଧରରେ ତାଙ୍କର ସ୍ଥିତ ହାସ୍ୟ ଖେଳିଗଲା । ସେ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ, ହେ ପରମ ପିତା, ଏମାନଙ୍କୁ ସଂଯମ ଦିଅ, ସୁସ୍ଥ ସବଳ କର, ବୁଦ୍ଧି ଦିଅ ।

ଆକାଶରେ ଏକ ସ୍ବବ୍ୟ ଭାବ । ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଯାଉଛନ୍ତି ତାକିତାକି, ହେ ଅମୃତର ସନ୍ତାନମାନେ । ଉଠ, ଜାଗ, ବିରାଟ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୁଅ, ତାହା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ !

ସନ୍ଧ୍ୟାସୀଙ୍କ ଆହ୍ୱାନ ଶୁଣି ଧରିତ୍ରୀ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ନମସ୍କାର କଲେ, ମୁହଁ ତାଙ୍କର ଆଶାରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଉଠିଲା । ତା'ପରେ ସେ ଗୃହକାମ କରିବା ପାଇଁ ସବୁଜ ଜସ୍ତାଟି ପିନ୍ଧି ଉଠିଗଲେ ଚରକି ଭଳି ବୁଲିବାକୁ ।

ଧରିତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ହସିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଆଶାର ଆଲୋକରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ, ହେ ଅନନ୍ତ ପୁରୁଷ, ମୋର ସନ୍ତାନମାନଙ୍କ ମନରୁ ଅବୋଧତା ଦୂର କର, ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ଷମାକର, ସୁସ୍ଥ ସବଳ କର, ସଂଯମ ଦିଅ ! କୋଟି କୋଟି ସନ୍ତାନ କ୍ରୋଡ଼ରେ ଧରି ସେ ମଧ୍ୟ ଚରକି ଭଳି ବୁଲୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ନିଉଡିପିନ୍ଧା ସବୁଜ ଲୁଗାଟି ଆନନ୍ଦରେ ଡରଙ୍ଗାୟିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଚାଲିଛନ୍ତି ଗାଈ ଗାଈ -ସର୍ବେ ଭବନ୍ତୁ ସୁଖିନଃ, ସର୍ବେ ସନ୍ତୁ ନିରାମୟାଃ, ସର୍ବେ ଭଦ୍ରାଣି ପଶ୍ୟନ୍ତୁ ମା କର୍ଣ୍ଣିନ୍ଦୁ ଦୁଃଖଭାର ଭବେତ୍ । ତାଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ ଯେପରି ସବୁ ହିଁସ୍ରତା ସେ ଶୋଷଣ କରିଦେଲେ ନୀଳକଣ୍ଠ ଭଳି ।

ସ୍ୱପ୍ନସିଦ୍ଧ

ନଲଂଗଟି ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହୋଇ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଜଳୁଛି । ଚାରିଆଡ଼େ ନିଷ୍ଠବ୍ଧ । କେବଳ ପଢ଼ିଶା ଘରର ଅଝଟ ପିଲାଟି ତୁହାଇ ତୁହାଇ କାନ୍ଦଣା ଶାସି ଆସୁଛି । ମିମି ଓ ଚୁକ୍କନା ଶୋଇପଡ଼ିଲେଣି । ମାତ୍ର କିଛିକ୍ଷଣ ଆଗେ ସେମାନଙ୍କର କଳି, ପିଟାପିଟି ବନ୍ଦ ହୋଇଛି । ବୋଉ କାହା ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରି ଶୋଇବ ଏଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରବଳ କଳି ଚାଲିଥିଲା । ପ୍ରାତି ମଧ୍ୟ ନିଯୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇପଡ଼ିଛି । କିନ୍ତୁ ତାର ପଞ୍ଜୀ ବୁଲାଇବା ବନ୍ଦ ହୋଇ ନାହିଁ କି ଗୀତଟି ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ ହୋଇ ନାହିଁ । ସେ ନିଦ୍ରାଜଡ଼ିତ କଣ୍ଠରେ ଗାଇ ଚାଲିଛି, “ମିମି ମୋର ସୁନା ଝୁଅ.. ।” କେଉଁ ସପନ ରାଇଜରୁ ଗୋଟିଏ ଅପୂର୍ବ ସୁର ଯେମିତି ଶାସି ଆସୁଛି । ଆଉ ତା ସହିତ ମିଶିଛି ପଞ୍ଜୀର ଅବିରାମ ଘୋଷା.... କେଁ..... କେଁ । ପ୍ରାତିର ସେ ଗୀତରେ କି ମୋହିନୀ ଶକ୍ତି ଅଛି କେଜାଣି, ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ମିମି, ଚୁକ୍କନା ପରି ବୁଦ୍ଧଶ୍ଚ ପ୍ରତାପୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ ।

ସୁଦାମବାବୁ ଧୀରେ ବିଛଣାରୁ ଉଠି ଔଷ୍ମିର ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରି ଦାଣ୍ଡଘଟକୁ ଗଲେ ଲେଖିବାକୁ । ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଲେଖକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ଅତି ଉନ୍ନତ । ଯେତେ ଅଦ୍ଭୁତ ଶବ୍ଦ ସେ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଭାଷା, ଭାବ ଓ ଉପମା ଯେତେ ଦୁର୍ବୋଧ ହେଉଛି, ତାଙ୍କର ସ୍ଥାନ ସେତେ ଦୃଢ଼ ହେଉଛି । କିଛିଦିନ ହେବ ଗୋଟିଏ ଅତି ଜଟିଳ ଓ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ମତ ପ୍ରେମମୂଳକ ଗଳ୍ପ ତାଙ୍କର ମନକୁ ଆସୁଛି । ପ୍ରସଂସ୍ତ, ଆଡ଼ଲର୍, ଓ ଯୁଙ୍ଗଙ୍କ ମନ ସମାକ୍ଷା, ତାରୁଢ଼ଇନ, ବର୍ଗସନ୍ ଓ ମାର୍କସଙ୍କ ବିବର୍ତ୍ତନବାଦ, ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନର ପରମାଣୁ ତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଆଇନଷ୍ଟାଇନଙ୍କ ଆପେକ୍ଷିକବାଦ ସହିତ ଜ୍ୟାମିତିର ତୃତୀୟ ଉପପାଦ୍ୟ ଓ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଜଗନ୍ନାଥରବାଦ ମିଶାଇ ସେ ଗୋଟିଏ ଅପୂର୍ବ ଓ ଅକୃତ ଉପନ୍ୟାସ ଲେଖିବାର କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଘରେ ଯେଉଁ ଗୋଳମାଳ, ଚୁକ୍କନା ଓ ମିମି ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଖଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଛି ସେଥିରେ ଲେଖିବା ତ ଦୂରର କଥା, ଭାବନା ମଧ୍ୟ ମିଳେଇ ଯାଉଛି । ନଲଂଗଟି ଧୀରେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଥୋଇ ଟିକିଏ ଡେଇଁଦେଇ କାଗଜ ବାହାର କରି କଲମ ଧରିଛନ୍ତି କିନା, ମିମି ଧଡ଼ପଡ଼ କରି ଉଠିବସି ଚିତ୍କାର କରି କାନ୍ଦି ଉଠି କହିଲା“ବୋଉ, ଦେଏଖେ ଭାଇକୁ..... ।”

କଲମ କାଗଜ ଥୋଇଦେଇ ଅକ୍‌କା ହୋଇ ବସିପଡ଼ି ସୁଦାମ ବାବୁ କୁଳଦେବତାଙ୍କ ନାମ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ ଜପିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ରଘୁନାଥ, ରଘୁନାଥ ହେ ! ମିମିର ଚିତ୍କାର କ୍ରମେ ତୀବ୍ର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । କାଗଜଟା ଟିକି ଟିକି କରି ଚିରିଦେଇ, କଲମ ମୁନଟାକୁ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଗୋବା ମାରି ଦଳୁଡ଼ା କରିଦେଇ, ନଲଂଗଟାକୁ କଟାଡ଼ି ଚୂର୍ଣ୍ଣବିଚୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଘରୁ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ହୋଇ ବାହାରିଯିବାର

ଅଦମ୍ୟ ଉତ୍ତେଜନା ଜାତ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ସେସବୁ କିଛି ନ କରି ହତାଶ ଭାବରେ କୁଳଦେବତାଙ୍କ ନାମ ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ସେ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସିରହିଲେ ଓ ବାରମ୍ବାର ପ୍ରୀତି ଆଡ଼େ ଚରାଚି ଚାହିଁବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ପ୍ରୀତି କିନ୍ତୁ ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ ଶୋଇଛି ଓ ଗାଈ ଚାଲିଛି..... ମିମି ମୋର ସୁନା ଝିଅ...

ସୁଦାମ ବାବୁ ନିର୍ମମ ଶାନ୍ତ ଭାବରେ ପଚାରିଲେ, “ହଇ ହୋ, ମିମି ଗଲା ସାଧୁଛି କି ?”

ପ୍ରୀତି ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠିବସି ସୁଦାମବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଫିଙ୍ଗିନା ହସିଦେଇ ମିମିର ମୁହଁ ଚାପି ଧରି କହିଲା, “ତୁମ୍ଭ, ତୁମ୍ଭ ପୋଡ଼ାମୁହଁ ।” କିନ୍ତୁ କାହାର ଶକ୍ତି ଅଛି ଯେ ରୋଦନ ରୋଧ କରିବ ।

ଶତ ଉପରେ ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ଶବ୍ଦ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଚୁକୁନା ମିମିର ଅଭିଯୋଗରେ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଉଠିବସି ବାଲିଶ୍ଵ ଉପରେ ବିଧା ମାରୁଛି । ଏଇଟା ତାହାର ପ୍ରାକ୍‌ଯୁଦ୍ଧ ଆସ୍ଥାଳନ । ସୁଦାମ ବୁଝିଲେ, ଆଉ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯିବ । ହେଲା ମଧ୍ୟ ତାହା । ବାଲିଶ୍ଵ ସବୁ ଏଣେତେଣେ ଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଚୁକୁନା ବାଲିଶ୍ଵମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାରକନ୍ତିନେଷ୍ଟାଳ ବାଲିଷ୍ଠିକ୍ ମିଶାଇଲୁ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରେ ।

ଏକ କ୍ଲାକାରେ ମଣିଷ ଟିକିଏ ଶୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ, ମୁଁ ମରିଯାଆନ୍ତି କି ଭଗବାନ । ପ୍ରୀତି ଆକ୍ଷେପ କରି କହିଲା ଏବଂ ତା ପରେ ମିମି ଓ ଚୁକୁନା ପିଠିରେ ଦୁଇ ଚାରିଟା ଦିକ୍ଷିତ୍ର ବିଧା ଥୋଇଦେଇ ଚୁକୁନାର କାନ ଧରି କହିଲା, “ହଇରେ ତୁ କାହିଁକି ମିମି ଆଡ଼େ ଗୋଡ଼ ଦେଲୁ ?”

“ସେ କାହିଁକି ମୋ ଆଡ଼େ ହାତ ରଖିଲା ?” ଚୁକୁନା ପାଲଟା ପ୍ରଶ୍ନକଲା ତାର ସ୍ଵରରେ ।

ଛିଃ ଛିଃ ତୁମେ ଦୁଇଟା ଏତେ ହିଂସକୃଷିଆ । ଏଇ ଚୁକୁନାଟା ଭାରି ବାହୁଆ, ସାନ ଭଉଣୀଟା ସାଙ୍ଗରେ ବରାବର ବାଦ ।

ଚୁକୁନାର ଚରିତ୍ର-ପଞ୍ଜିକାରେ ଏପରି କଟୁମତବ୍ୟ ଅନେକ ଥର ଅନର୍ଭୁକ୍ତ ହେଲାଣି । ଚୁକୁନାର ମତବ୍ୟ ପ୍ରତି ଭ୍ରଷ୍ଟେସ ନାହିଁ । ଉପରକୁ ସେ ଆହୁରି ରାଗିଯାଇ ମିମି ପିଠି ଉପରେ ଦୁମ୍‌ଦାମ୍ ଦି'ଟା ଥୋଇଦେଲା । ମିମି ଆଉ କିଛି କରି ନ ପାରି ପ୍ରୀତିର ବାହୁକୁ କାମୁଡ଼ିଦେଲା ।

“ମରିଗଲି ଲୋ ବୋଉ”, ପ୍ରୀତି ବେଦନାରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା ।

ମିମି ଯେତେବେଳେ ରହିବା ଦିନ ଚୁକୁନାର ବାଦ । ସେତେବେଳେ ସେ କଥା କହିବାକୁ ଶିଖିନାହିଁ । ତାର ହିଂସା ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ସେତେବେଳେ ବଡ଼ ବେଦନାମୟ ଭାବରେ । ମିମିର ଗର୍ଭସ୍ଥିତି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଚୁକୁନା ରୋଗରେ ପଡ଼ିଲା । ସଦାବେଳେ ଚିଡ଼ିଚିଡ଼ି ଆଉ ଅଝଟପଣିଆ ତାର ଆରମ୍ଭ ହେଲା, ଆଉ ବୋଉ କୋଳରେ ରହିବାକୁ ସଦାବେଳେ କ୍ରିତ୍ ଧରି ବସିଲା । ମିମି ଜନ୍ମ ହେବା ପରେ ସୂତିକା ଗୃହର ଦୁଆର ମୁହଁରେ ତୁମ୍ଭ କରି ଛିଡ଼ାହୋଇ ମିମି ଆଡ଼େ ଗୋଟାଏ ଅପ୍ରସନ୍ନ ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରି ସେ ଗୋଟିଏ ଘରର କୋଣରେ ତୁମ୍ଭ କରି ବସିରହିଲା । ତା ପରେ ମିମିକୁ ଯେତେବେଳେ ସେ ଦେଖିବି ସ୍ତନ୍ୟପାନ କରିବାର ସେତେବେଳେ ତାକୁ ଠେଲି ବୋଉ କୋଳରୁ ତଳେ ପକାଇ ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି । ମିମିକୁ ଏକା ପାଇ ସେ ତାକୁ ଚିମୁଟି ଦେଇଛି । ବିଧା ମାରି ପକାଇଯାଇଛି । ସୁଦାମବାବୁ ଚୁକୁନାର ଏପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖି ବ୍ୟଥୃତ ହୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ପ୍ରୀତି କହିଲା, ଏ ଦି'ନା ତଳ ଉପର ଭାଇ ଭଉଣୀ -ସଦାବେଳେ କଉଡ଼ିଆ ଲାଗିବେ ଏମାନେ ।

ଦୁଇ ଜଣକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ଶୁଆଇ ସେମାନଙ୍କ ମଝିରେ ଶୋଇ କାନ୍ଦାରି ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ନ କରି ଚିତ୍କରି ଶୋଇ ପ୍ରୀତି ବାଘ ଗମ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା...ମିମି, ତୁ ଦେଖିଚୁନା ସେ ବାଘ । ମା'ଲୋ ଏଡ଼ତେ ବଡ଼ ବଡ଼ କାନ, ଏଡ଼ତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଦାନ୍ତ, ଏଡ଼ତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୋଡ଼, ଏଡ଼ତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ବଡ଼ ହାତ.... ।

ବାଘର ହାତ ଥାଏ କି ? ବୋଉ, ତୁ ମିଛ କହୁଛୁ, ଠାକୁର ତୋତେ ମାରିବେ । ଟୁକୁନା ଚେତାଇ ଦେଲା ବୋଉକୁ ବୋଉର ନିଜ ଉପଦେଶ କଥା. ମିଛ କହିଲେ ଠାକୁର ମାରନ୍ତି ।

ନାହିଁ, ବାଘର ହାତ ନାହିଁ, ଭୁଲରେ କହିଲି ।

କିନ୍ତୁ ମିମି ତାହା ସ୍ୱୀକାର କରୁନାକୁ ନାରାଜ । ସେ କହିଲା, ବୋଉ ବାଘର ହାତ ଅଛି, ନାହିଁ ବୋଉ ? ସେ ଭାତ ଖାଏ କେମିତି ?

ପ୍ରୀତି ଏହାର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ କହିଚାଲିଲା, ବାଘ ଆସି କହିଲା. ହାଉଁ ମାଉଁ ଖାଉଁ, ମଣିଷ ଗନ୍ଧ ପାଇଁ, କିଏ କାନ୍ଦୁଛି ରେ ? ମୁଁ କହିଲି, ନାହିଁ ମିମି କାନ୍ଦୁନାହିଁ, ଯା ଯା ତୁ ଯା । ବାଘ କହିଲା, ଆଜ୍ଞା ହଉ ମୁଁ ଯାଉଛି, ଫେରରେ କାନ୍ଦିଲେ ନେଇଯିବି ।

ବାଘର କଥା କହିବା ଶକ୍ତିରେ ଟୁକୁନାର ଆପଣେ ନାହିଁ । ମିମି ଓ ଟୁକୁନା ଦୁହେଁ ଆଖି ବଡ଼ ବଡ଼ କରି ଗପ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ।

ଟୁକୁନା କହିଲା, ବୋଉ, ବାଘ ମିମିକୁ ନେଇଯାଇ, ସେ ମୋର ସିଲଟଖଡ଼ି ଖାଇ ଦଉଡ଼ି ।

ଏ ଅଭିଯୋଗ ସତ୍ୟ ଅଟେ । ମିମି ସିଲଟଖଡ଼ିର ଲେଖନୀ ରୂପେ ବ୍ୟବହାରକୁ ଆଦୌ ପସନ୍ଦ କରି ନାହିଁ । ସେ ଗବେଷଣା କରି ଦେଖିଛି ତାହା ଖାଦ୍ୟ ରୂପେ ଉଚ୍ଛ୍ୱସ୍ତର । କିନ୍ତୁ ବୋଉକୁ ଜାପୁଟି ଧରି ସେ କହିଲା, କୁନାକୁ ନଉ ।

ତା ପରେ ପ୍ରୀତିର ଦୁଇ କଡ଼ରୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ବାକ୍ସଯୁକ୍ତ ।

ତୋତେ ନଉ ।

ତୋତେ ନଉ ।

ପ୍ରୀତିର ଛାତିକୁ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର କରି ଦୁହେଁ ତା ଉପରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ପ୍ରୀତି ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଦୁଇ ଆଡ଼କୁ ଠେଲିଦେଇ ଉଠିଦିନି କହିଲା, “ତୁମେ ଦୁହେଁ ଯଦି ଏମିତି ହବ ମୁଁ ଯାଉଛି ଘରୁ ବାହାରିଯିବି । ମୋତେ ବାଘ ନଉ । ବାଘ ନଉ ମୋତେ ।”

ମିମି କହିଲା, “ମୁଁ ବାଘକୁ ଭାତ ଖାଇବାକୁ ଦେବି, ସେ ନବ ନାହିଁ ।”

ଟୁକୁନା କହିଲା, “ମୁଁ ବାଘକୁ ଗୁଳିକରି ମାରିଦେବି ମୋ ବନ୍ଧୁକରେ ।”

ପ୍ରୀତି ଖଟରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଚାଲିଲା ବାହାରକୁ । ମିମି ଟୁକୁନା ଦୁହେଁ ତାକୁ ଦୁଇପଟୁ ଜାପୁଟି ଧରିଲେ । ପ୍ରୀତି ସେମାନଙ୍କୁ ଠେଲିଦେଇ ବାହାରିଗଲା । ବାହାରି ଗଲା ଏକଦମ୍ ବାହାରକୁ ।

ଭାଇ ଭଉଣୀ ଦୁହେଁ ଅମ୍ କିନା ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲେ । ଆଖି ଛଳ ଛଳ କରି ଦୁହେଁ ଦୁହେଁକୁ ଚାହିଁରହିଲେ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ବିରାମ । ସୁଦାମବାବୁ ସୁବିଧା ପାଇ ପୁଣି ଲେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ତାଙ୍କର ଉପନ୍ୟାସରେ ସେତେବେଳେ ଅତି ଜଟିଳ ପରିସ୍ଥିତି ଉପୁଜିଛି । ...ବହୁସୂତ୍ର ପୂର୍ବରେ ଭା.ଦେଶରେ ଯେଉଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସନ୍ଦେହ ହୋଇଥିଲା ସେଗୁଡ଼ିକ ବ୍ୟୋମରୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଭା.ଦେଶ ସଞ୍ଚୟ ରଖିଛି ଓ ତେଣୁ ସମସ୍ତ ପୃଥ୍ବୀରେ ସେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଗୁରୁ ହୋଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଭା.ଦେଶ ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ସେ ସନ୍ଦେହଗୁଡ଼ିକ ପଠାଉଛି । ଏଣେ କଣ ହୋଇଛି ନା କା ଦେଶ ପୃଥ୍ବୀରେ ପ୍ରଧାନ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଉପାସକ ହୋଇଛି, ପୃଥ୍ବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର ଚିନ୍ତା ଓ ମତ ପ୍ରକାଶର ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ସେ ଯେପରି ସମ୍ମାନ ଦେଇଛି ଆଉ କୌଣସି ଦେଶ ସେପରି କରିପାରି ନାହିଁ । ଏକ ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ପୃଥ୍ବୀର ଜନସଂଖ୍ୟାର ୨୦ ଗୁଣ ଲୋକ ମାରିଦେବାର ସଞ୍ଚୟ କରି ରଖି ପୃଥ୍ବୀର ବିଭିନ୍ନ ଦେଶକୁ ସେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ସନ୍ଦେହ ପଠାଉଛି । ତେଣେ ପୁଣି କଅଣ ହୋଇଛି ନା ସା. ଦେଶ ହୋଇଛି ପୃଥ୍ବୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଜନମଙ୍ଗଳକାରକ ଦେଶ । ଶୋଷିତମାନଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଉଦ୍ଧାରକ । ଅର୍ଦ୍ଧ ଲକ୍ଷ୍ମୀରେ ପୃଥ୍ବୀର ଜନସଂଖ୍ୟାର ୪୦ ଗୁଣ ଲୋକ ମାରିଦେବାର ଶକ୍ତି ଆହରଣ କରିବାରେ ଲାଗିପଡ଼ି ଚାରିଆଡ଼େ ସେ ଜନମଙ୍ଗଳ ସନ୍ଦେହ ପଠାଉଛି । ଏହି ଶକ୍ତିମାନ୍ ସନ୍ଦେହଗୁଡ଼ିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଗତିପଥରେ ଯାଉ ଯାଉ ବ୍ୟୋମରେ ଏକତ୍ର ମିଳିତ ହୋଇ ସେଠାରେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି ଏକ ପ୍ରବଳ ସନ୍ଦେହବର୍ତ୍ତ । ଏପରି ସମୟରେ ନାୟିକା କାର୍ତ୍ତବୀରାଜା $\sqrt{\frac{1}{2}}$ ଫ ଚନ୍ଦ୍ରଲୋକରେ ଥିବା ତାର ପୂର୍ବଜନ୍ମର ପ୍ରେମିକ ପାଖକୁ ପଠାଉଛି ୨ ଆକାଶସ୍ତ୍ରୀ ଲୁହନିତର ଲଲେକ୍ତ୍ରୋମାରନେଟୀକୃତ ପ୍ରେମ । ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀ ତାହାର ହୃଦୟ ଜଳୁ ପୂର୍ବର ସ୍ୱାମୀ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ୪ ଗ୍ରାମ ବ୍ରବାହୁତ ପ୍ରେମ ପଠାଉଥିଲେ...

ଏତିକିବେଳେ ସୁଦାମବାବୁ ଚକିତେ ଶୁଣିଲେ ସେ କୁହନ ଧ୍ୱନି... ବୋଉ ମ ବୋଉ । ମିମି ଓ ଚୁକୁନାର ଏକ କୁହନ ।

କଲମ ଧୀରେ ଥୋଇଦେଇ ସୁଦାମବାବୁ ମନେ ମନେ କହିଲେ, “ଧେବ୍, ଏ ଘରେ କେହି କେବେ ଲେଖକ ହେଲେଣି ନା ହେବେ ! ସ୍ତ୍ରୀ ସିନା ଟିକିଏ ପ୍ରେରଣା ଦିଅନ୍ତା । ସେ କଥା ତ ତୁରେ ଆଉ, ଯେତେ ରକମର ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି । ପ୍ରେମ କରି ବାହା ହବାକୁ ଆଶା କରିଥିଲି ଯେ ସେ ତ ହେଲା ନାହିଁ । ବୟସ ଗଢ଼ାଇ ବାହାହେଲି ଯେ କୁଟିଲା ଗୋଟାଏ ବେରସିକା, ସବାବେଳେ ଘରକାମ ବା ପିଲାଛୁଆ ନେଇ ବ୍ୟସ୍ତ, ମୋତେ ପ୍ରେରଣା ଦେବାକୁ ବେଳ କାହିଁ ତାର ! ଶେଷ, ଏମିତିରେ କେହି କେବେ ଲେଖକ ହେଲେଣି ? ଆଉ ପିଲାଗୁଡ଼ାକ ହୋଇଛନ୍ତି ବି ଧେବ୍ ।”

ପିଲା ଯୋଡ଼ିକର କୁହନ କ୍ରମେ ତାହୁତର ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

କଲମ ରଖିଦେଇ ସୁଦାମବାବୁ ତାଙ୍କିଲେ “ହଇ ହୋ ଶୁଣୁଚ !”

ପ୍ରୀତି ଅନ୍ଧାର କଣରୁ ବାହାରି ପଡ଼ି ହସି କହିଲା, “ମୁଁ ଆଉ କଅଣ କରିବି କୁହ ?”

“ଯଦି ଜଣେ ଅନୁତ ଲେଖକର ସ୍ତ୍ରୀ ଭାବରେ ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପାଇବାକୁ ତୁମେ ଚାହଁ, ତେବେ ଦୟାକରି ଟିକିଏ ତୁମ କରାଅ ସେଗୁଡ଼ାକୁ,” ସୁଦାମବାବୁ ହାତଯୋଡ଼ି କହିଲେ ।

ପ୍ରୀତି ଶିଳିଖିଲି ହସି ମିମି ଓ ଚୁକୁନାକୁ କୋଡ଼କୁ ଆଉଁସାଇନେଇ ଗାଈବାକୁ ଲାଗିଲା...

“ତୁମକୁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ କେଉଁଠି ଯିବିରେ, ମୋ ମିମି କୁନା....

“ତୁମରିପାଇଁ ତ ମରିବି ନାହିଁରେ, ମୋ ମିମି କୁନା....

“ମଲେ ଭୂତ ହୋଇ ତୁମଠି ଥିବିରେ, ମୋ ମିମି କୁନା....”

“ଦୟାକରି ତୁମର କାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ରୋତ ଟିକିଏ ବନ୍ଦ କରିବ କି ?” ତାଙ୍କର ବିନୟରେ ଚରମ ବିରକ୍ତି ପରିହୃତ ହୋଇଉଠିଲା ।

“ଏ କବିତା ସୂଅ କିଏ ରୋଧିବରେ, ମୋ ମିମି କୁନା” ...ପ୍ରୀତି ସେ ବିନୟ ପ୍ରତି ଭୂଷେପ ନ କରି ଗାଇ ଚାଲିଲା ।

ସୁଦାମବାବୁ ଅଧିକ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, “ଧେର, ଏ ଘରେ ଆଉ ରହିବି ନାହିଁ ।” ତୁମ୍ଭ କରି ଚୌକି କଟାଡ଼ି ସୁଦାମବାବୁ ଉଠି ଛିଡ଼ାହେଲେ ବାହାରିଯିବାକୁ ।

“ମିମି କୁନା ଛାଡ଼ି କେଉଁଠି ଯିବ ହୋ ମୋ ଧନମଣି...”

“କଅଣ କହିଲ କଅଣ କହିଲ ??” ଯାଉ ଯାଉ ଅମଳି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ଭାବରେ ସୁଦାମବାବୁ ପଚାରିଲେ । ‘ମୋ ଧନମଣି’ କଥାଟାକୁ ଦୋହରାଇ ମନେ ମନେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

“ଯେଣେ ଯିବ ଏଣେ ଆଣିବେ ଟାଣି ହୋ, ମୋ ଧନମଣି....

(ଆଉ) ଧନମଣି ଏଠି ବନ୍ଧା ହୋଏଙ୍ଗା ହୋ, ମୋ ଧନମଣି....”

ଶେଷ ପଦରେ ସୁଦାମବାବୁ ହଠାତ୍ ଉଦ୍‌ଶିଷ୍ଟ ହୋଇ କହିଲେ, “ବନ୍ଧା ହୋଏଙ୍ଗା ? ଦେଖେଙ୍ଗା, କେମିତି ବନ୍ଧା ହୋଏଙ୍ଗା ।” କହି ସେ ଚୌକି ଉପରେ ତୁମ୍ଭକରି ବସିପଡ଼ିଲେ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ।

ପ୍ରୀତି ଅପାଙ୍ଗ ଦୃଷ୍ଟିରେ ସୁଦାମବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ମୁରୁକି ହସି ମିମି ଓ ଚୁକୁନାକୁ କୋଡ଼ରେ ଜାକି ଶୋଇପଡ଼ିଲା ।

ମିମି କହିଲା, “ବୋଉ, ତାକୁ ଘର କଥା କହ ।”

ପ୍ରୀତି ପୁଣି ସୁର କରି ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲା, “ଚାନ୍ଦମାମୁ ହୋ ଆଲୁଅ କର, ମିମି ଯିବ ହୋ ଶାଶୁଘର, ସାଙ୍ଗରେ ଯିବ କିଏ ?.. ଆଲୋ ମିମି ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ଶାଶୁଘର କିଏ ଯିବ ?”

ମିମି ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ କହିଲା, “ଚୁକୁନା ଭାଇ ।”

ନାହିଁ ନାହିଁ, “ମୁଁ ତା ସାଙ୍ଗରେ ଯିବି ନାହିଁ ।” ଚୁକୁନା ଘୋର ଆପତ୍ତି ଶୁଣାଇ ଉଠି ବସିଲା ।

“ବୋଉ ମ ବୋଉ, ହଁ ଯିବ ଭାଇ, ତୁ କହ ।” ମିମିର କରୁଣ ମିନତିରେ ପ୍ରୀତି ତାକୁ ତୁମ୍ଭନ ଦେଇ କହିଲା, “ହଁ ନିର୍ଭୋ ଯିବ । ସାଙ୍ଗରେ ଯିବ କିଏ ?” ତା ପରେ ପୁଣି ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲା-

“ସାଙ୍ଗରେ ଯିବ ଚୁକୁନା ଭାଇ ଛତାବାଡ଼ି ଦେ...”

ଗୋଟିଏ ଅପୂର୍ବ ଚଳଚ୍ଚିତ୍ର ମାନସ ପର୍ଦ୍ଦାରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହେଲା ସେ ଗୀତି ଦ୍ୱାରା । ବହୁଦିନର ଗୋଟିଏ କରୁଣ କାନ୍ଦଣା ତାଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଲା..

.....ଗାଁ ଝୁଅ ପଢ଼ା ବାହା ପରେ ବାପଘରୁ ବିଦାୟ ନେଉଛି । ପିଲାଟିବେଳୁ ସେ ବାପ ହଜାଇଛି, ଅଛି କେବଳ ଭାଇ ବକଟେ । ଆଜି ଚିରଦିନ ପାଇଁ ବାପଘରୁ ବିଦାୟ ନେବାବେଳେ ତାର

ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ମନେପଡ଼ି କୋହ ଉଠୁଛି । ଶକୁନ୍ତଳା ଆଶ୍ୱମରୁ ବିଦାୟ ନେବାବେଳେ ହରିଣ, ବୃକ୍ଷ ଲତାମାନଙ୍କଠାରୁ ମଧ୍ୟ ବିଦାୟ ନେଇଥିଲେ । ପତ୍ନୀ ଜଣ ଜଣକୁ ଧରି ବାହୁନି ବିଦାୟ ନେଇ ଯେତେବେଳେ ସାନଭାଇ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା, ସେତେବେଳେ ତାର କୋହ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ହେଲା ନାହିଁ । ଭାଇକୁ ଧରି ପତ୍ନୀ ବାହୁନିଲା...

ଉଷୁନା ଧାନ କି ଗଛା ହୋଇବ, ମୋ ସୁନା ଭାଇ

ସତେ ଛତାବାଡ଼ି ତେରି ଥୋଇବ, ମୋ ସୁନା ଭାଇ ।

ଭଉଣୀ ଶାଶୁଘରେ । କେବେଠୁଁ ବାପଘର ଛାଡ଼ି ଆସିଛି କାହିଁ ଦୂରେ । ବିଲ ଭିତରେ ଚାଲି ଚାଲି ଚିନି କୋଣି ଯିବାପରେ ପଡ଼େ ବୁଢ଼ା ନଈ । ତତଲା ବାଲିରେ ଡେଇଁ ଡେଇଁ ନଈ ପାର ହେବା ପରେ ବାସୁଲେଇ ପାଟ । ସେ ପାଟ ଭିତରେ ରାଷ୍ଟ୍ରାଟା ଲମ୍ବିଯାଇଛି ଯେ କାହିଁ କେଉଁଠି, ଶେଷ ଦିଶୁନାହିଁ । ରାଷ୍ଟ୍ରା କଡ଼ରେ ଗୋଟିଏ ଘାସ ଗଛ ବି ନାହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବତା ଯେତେବେଳେ ଠିକ୍ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ସେତେବେଳେ ପୁଣି ପାରିହେବ ଖରସୁଆ ନଈ । ସାରାବର୍ଷଯାକ ସେଥିରେ ତଙ୍ଗା ପଡ଼ିଥାଏ । କଳାମଟମଟ ପାଣି । ମଣିଷଖିଆ ନଈ ଏଇଟା । ଖରସୁଆ ପାରିହୋଇ ପୁଣି ବିଲ । ବିଲ ପାର ହେଲେ ହରିପୁର, ଭଉଣୀର ଶାଶୁଘର ଗାଁ । ଭଉଣୀ ସେଇ ଯେ ବାହାହୋଇ ଆସିଛି ବାପଘର ଆଡ଼କୁ ପିଠିକରି, ଆଉ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ନାହିଁ । କିଏ ନବ ? ଭାଇ ତ ବଙ୍କଟେ । ଭାଇ କେବେ ବଡ଼ ହବ ସିନା ନବ । ...ଭାଇ ବଡ଼ ହୋଇଛି, କଲିକତାରେ ଝୋଟ କଲରେ ଚାକିରି କରିଛି । ଛୁଟି ନେଇ ଗାଁକୁ ଫେରିଛି କେତେ ଦରବ ନେଇ । ଗାଁରେ ପହଞ୍ଚିବା ପରଦିନ ଛତା ବାଡ଼ି କାଖରେ ଢାଳି ଭାଇ ଛୁଟିଛି ହରିପୁର, ଭଉଣୀକୁ ଆଣିବାକୁ । ଖରସୁଆ କୁଳରେ ଭାଇ ଯେତେବେଳେ ପହଞ୍ଚିଲା, ସୂର୍ଯ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଠିକ୍ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ । ନଈ କୁଳରେ ଥକ୍କା ହୋଇ ବସିପଡ଼ି ଆଖିଲା ଆଖିଲା ପାଣି ପିଇ ମୁହଁ ହାତ ଥୋଇ ତାଙ୍କ ଛାଡ଼ିଲା, “ଏ ସତୁରା ଭାଇ ଏ.....ଏ.....ହେ, ବେଇଗେ ତଙ୍ଗା ଆଣ ।”

ନାଉରି ସେ ପାଖରୁ ଝିଙ୍କାରି କହିଲା, “ରହଃ, ଆସିଲା ମୋର ଦେଖେ ନାଇକି ନାଟ ସାଇବ ।”

ନଈ ପାର ହୋଇ ଆମ୍ଭ ତୋଟାରେ ବସିପଡ଼ି ଅଞ୍ଚାରୁ କଲିକତି ଗାମୁଛା ଖୋଲି ଦିଅୁହୋଇ ଝାଳ ପୋଛି ଭାଇ ଖୋଲିଲା ଆଳିଆ ଦେଖିବାକୁ । ଆରିସା ପିଠା, କାକରା, ପିତାପାଡ଼ି ଶାଡ଼ୀ, ଅଳତା, ସିନ୍ଦୂର, ବନାରସି କାତ, ଦର୍ପଣ ଶଙ୍ଖା, ଅତର, ସାହୁନ୍ ଓ ହାଲ୍ ଫେସନର ବ୍ଲାଇସ୍ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ବାହାର କରି ସପ୍ତଶଂସ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ପୁଣି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଆଳିଆରେ ସଜାଡ଼ି ରଖିଲା । କୌଣସି ଜିନିଷ ସହିତ ଖାପ ଖୁଆଇ କୌଣସି ଜିନିଷ କିଣା ହୋଇନାହିଁ, ଯାହା ଯେତେବେଳେ ପାରିଛି କିଣି ପକେଇଛି । ଆମ୍ଭ ପେଛାଏ ଆଳିଆରେ ରଖି ଭାଇ ପୁଣି ଚାଲିଲା । ଏଥର ଆଉ ବେଶି ବାଟ ନାହିଁ । ବିଲ ଆରମ୍ଭରେ ହେଇ ଯେଉଁ ମନ୍ଦିର ବୁଢ଼ା ଦିଗୁଡ଼ି, ତାରି ପାଖରେ ଭଉଣୀ ଘର । ବେଗେ ବେଗେ ଚାଲି ଉଡୁଉଦିଆ ଖରାବେଲେ ଭାଇ ଭଉଣୀର ଶାଶୁଘର ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାରେ ଛତାବାଡ଼ି ତେରି ଥୋଇଦେଇ ଡାକିଲା-ଅପା ! ଧୀରେ ଗୋଟିଏ ତାଙ୍କ, କ୍ଷୁଦ୍ର ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ । ଶାଶୁକୁ ପଞ୍ଜା କରୁ କରୁ ଅମ୍ବକିନା ଭଉଣୀର ହାତ ରହିଗଲା, ଦମ୍ବକିନା ଛାଡ଼ି ହେଲା । ଭଉଁର୍ଷ ହୋଇ ଚାହିଁ ମନେ

ମନେ ପଚାରିଲା, ଏ ମୋ ଭାଇ ଗଲା ନା ? ହଁ ଲୋ ମୋ ଭାଇ ତ । ଶାଶୁର ଭୟ ବୁଲିଯାଇ ନସରପସର ହୋଇ ଲୁଗା ସଜାଡ଼ୁ ସଜାଡ଼ୁ ଦଉଡ଼ି ଆସି ଦାଣ୍ଡଦୁଆର ଖୋଲିଦେଇ ଚାହିଁ ରହିଲା ଭାଇ ଆଡ଼େ । ଦୁହେଁଙ୍କ ମୁହଁରେ କଥା ନାହିଁ, ଦୁହେଁଙ୍କ ଆଖିରୁ ପାଣି ଚଡ଼ିଯାଉଛି...

ଚୁକ୍ନା କିନ୍ତୁ ମସକ ସବେଗେ ସଞ୍ଚାଳନ କରି କହିଲା, “ନାଉଁ ନାଉଁ, ମୁଁ ମିମି ସାଙ୍ଗରେ ତା ଶାଶୁଘର ଯିବି ନାଉଁ ।”

ମିମି ଧୀରେ ବୋଉର କାନେ କାନେ କହିଲା, “ହଁ ବୋଉ, ଭାଇ ଯିବ ।”

ଚୁକ୍ନା ଦୁମ୍ କରି ମିମି ପିଠିରେ ଗୋଟିଏ ବିଧା ଥୋଇଦେଲା ।

ମିମି ତାକୁ ସ୍ୱରରେ କାନ୍ଦୁକାନ୍ଦୁ କହିଲା, “ହଁ ଭାଇ ଯିବ ।”

ସୁଦାମବାରୁ ସବୁ ଶୁଣି ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହେଲେ । ଗୋଟାଏ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ଅଦମ୍ୟ କୁଟୁହଳ ଜାତହେଲା । ପିଲା ଦୁଇଟା ତ ବୋଉକୁ ବାଘ ନେଇଗଲା ବୋଲି କାନ୍ଦି ଲହୁଲହାଣ ହେଲେ, ଆଛା, ମୋ ବେଳକୁ କଅଣ କରୁଛନ୍ତି ଦେଖେ ।

ସେ ମିମି ଓ ଚୁକ୍ନାକୁ କଟିକି ନେଇ କହିଲେ, “ଏଇ ଜାଣିତ ନା-ତୁମେ ଦୁହେଁ ଯଦି ଏମିତି ହବ, ତେବେ ମୁଁ ବାହାରି ଯାଉଛି, ମୋତେ ବାଘ ନଉ । ...ଯିବି ?”

ମିମି ଓ ଚୁକ୍ନା ନାରବ, ଦୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କର ବୋଉଆଡ଼େ ।

“କଅଣ କହୁଚ ? ଯିବି ? ହେଇ ଗଲି, ଯିବି ?” ସୁଦାମବାରୁ ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ ପଚାରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପ୍ରୀତି ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସୁଥାଏ ।

“ଯିବି ?” ପୁଣି ସେହି କରୁଣ ପ୍ରଶ୍ନ ।

ମିମି ନାରବ ରହିଲା ।

ଚୁକ୍ନା ମୁଣ୍ଡ ଚୁଙ୍ଗାରି କହିଲା, “ହଁ ।”

ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ସୁଦାମବାରୁ କହିଲେ, ବାପମାନଙ୍କ ଜୀବନ ଭାରି କଷ୍ଟକର । ଦିହର ରକ୍ତ ପାଣି କରି ପିଲାଙ୍କୁ ପାଳିବେ, ବୁଢ଼ା ହେଲେ ଦୂର ଦୂର କରି ପିଲାଏ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେବେ । ସବୁ ମାୟା, ସବୁ ମିଛ । ଆଖି ତାଙ୍କର ଛଳଛଳ ହୋଇଗଲା । ସେ ଉଠି ଯାଉଥିଲେ ।

ପ୍ରୀତି ତାଙ୍କ ଲୁଗା କାନି ଧରି ଅଟକାଇ କହିଲା, “ତୁମେ ପିଲାଙ୍କ କଥାରେ ଏମିତି ହଉଚ ନା । ମାଇପଙ୍କ ଜୀବନ ଭଲି ଆଉ ହାନିମାନିଆ ଜୀବନ ଅଛି ? ତୁମେମାନେ ତ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ । ଏ ସବୁ ପୁରୁଷର, ଅଥଚ କୌଣସିଥିରେ ପୁରୁଷର ଲୋଭ ନାହିଁ । ଆଉ ମାଇପି ? ଛି, ଘରର କେହି ନୁହେଁ ନା, ପିଢ଼ାରେ କୁଆ ବସାଇ ଦିଏନା, ଯେତେ ଛୋଟ କଥା ଏ ମାଇପିକର ।”

“ଛାଡ଼.....ଛାଡ଼ ।”

ସୁଦାମବାରୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ ପୁଣି ଲେଖିବାକୁ । ମନଟା ତାଙ୍କର ବେଦନାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ବସି ରହିଲେ ।

ପ୍ରୀତି ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲାଣି । ମିମି ଓ ଚୁକ୍ନା ଦୁଇପଟରୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ନିଦରେ ଶୋଇଛନ୍ତି । ମିମିର ପାତଳା ଓଠ ଦିଓଟି ମଝିରେ ମଝିରେ ଥରି ଉଠୁଛି । ଚୁକ୍ନାର ଓଠରେ ମଝିରେ ମଝିରେ ହସ ଖେଳିଯାଉଛି । ଚାରିଆଡ଼େ ପୁଣି ନୀରବ ନିଷ୍ବସ୍ । ପଡ଼ିଶା ଘରର ପିଲାଟିର

ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ, ତାର କାନ୍ଦଣା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଥିବା ନାହିଁ ।

ଜଂ.....ଜଂ । ଜେଲଖାନାର ଘଣ୍ଟା ବାଜି ଉଠିଲା ।

ହଠାତ୍ ଟୁକୁନା ଧଡ଼ପଡ଼ କରି ଉଠି ବସି ପାଟି କରି କହିଲା, “ଦେ, ଦେ ମୋ ବନ୍ଧୁକ ଦେ.....”

ପ୍ରୀତି ମଧ୍ୟ ଧଡ଼ପଡ଼ କରି ପଚାରିଲା, “କିରେ ବନ୍ଧୁକ କଅଣ ହେବ ଏତେ ରାତିରେ ?”

“ବୋଉ, ବାଘ ମିନିକୁ ନବାକୁ ଆସିଛି, ମୁଁ ତାକୁ ମାରିବି,” କହି ଟୁକୁନା ତା ବନ୍ଧୁକ ଧରି ଦୌଡ଼ିଲା ଦାଣ୍ଡଆଡ଼େ ।

ପ୍ରୀତି ହସି ହସି ତା’ର ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ତାକୁ ଧରି ଆଣି କହିଲା, “ଦେଖୁଚ ହୋ, ଦିନ ରାତି କଳିଗୋଳ, ବାଦ ହିଂସା ଦୁର୍ହିଙ୍କ ଭିତରେ । ସପନରେ ଦେଖି ମିନିକୁ ବାଘ ଧରିନେବାକୁ ଆସିଛି ବୋଲି ଭାଇ ବାଘ ମାରିବାକୁ ଦଉଡ଼ିଛନ୍ତି ।”

ଅମୃତସ୍ୟ ପୁତ୍ରାଃ

“ଭିତର ଯାନେକା ଟାଇମ୍ ହୋଗିୟା ?”

ଅନାଇ ଦେଖିଲି ମୋ ପାଖରେ ବସିରୁଛି ଜଣେ ଗୈରିଜକସନ ପରିହିତ ବାବାଜି । କାନ୍ଧରେ ଝୁଲି । ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ ଏଡ଼େ ଲାଲ ଯେ ରାଜଲକ୍ଷଣ ବୋଲି କଦାପି ଭୁଲ ହେବନାହିଁ ।

ମେଟେରନିଟି ଡ୍ରାଡ଼ର ହତାକୁ ଲାଗି ଯେଉଁ ଝଙ୍କାଳିଆ ଟଗର ଗଛ, ତା ତଳେ ପଡ଼ିଛି ଗୋଟିଏ ବେଞ୍ଚ । ଡ୍ରାଡ଼ ତିଆରିହେବା ଦିନରୁ ବୋଧହୁଏ । ମୋ ପରି ଅନେକ ସେଠି ଅପେକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି । ବେଲା, ଟିଫିନ୍-କେରିୟର ଆଦି ସାମନାରେ ଥିଆହୋଇଛି । ସ୍ବାମୀମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି ଡ୍ରାଡ଼ ଭିତରକୁ ଯିବାର ସମୟ ହେଲେ ସ୍ବାମୀମାନଙ୍କର ଖାଇବା ନେଇ ଭିତରକୁ ଯିବେ । ଶୁଶାନଭଳି ଏଠି ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ, ନୀଚ, ଧନୀ, ଦରିଦ୍ର ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ ।

ରାଣୀକୁ ଡ୍ରାଡ଼ରେ ରଖି ଆସି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷରେ ବସି ପଡ଼ିଥିଲି । ପ୍ରଥମ ପ୍ରସବ । ସୁଖ-ପ୍ରସବ ପାଇଁ ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ମୋର ସାମାନ୍ୟ ଆୟର ଦୁଇ ଟୁଟୀୟାଂଶ ମୁଁ ବ୍ୟୟ କରିଚି ନାନାମ୍ରକାର ବଳକାରକ ଔଷଧପତ୍ର କିଣିବାରେ ଓ ରାଣୀକୁ ବିଶ୍ରାମ ଦେବାପାଇଁ ଟାକର ପୁଝାରୀ ରଖିବାରେ । ତଥାପି ଡାକ୍ତରଙ୍କ ଉପଦେଶ, ଘରେ ପ୍ରସବ କରାଇବା ନିରାପଦ ହେବ ନାହିଁ । ଅଗତ୍ୟା ପ୍ରସବ ବେଦନାର ସୂଚନା ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ରାଣୀକୁ ଡ୍ରାଡ଼କୁ ନେଇଆସିଲି । ଡ୍ରାଡ଼ ଭିତରୁ ବେଳେବେଳେ ଭାସିଆସୁଛି ବେଦନାର ଚିତ୍କାର, ସୃଷ୍ଟିର ବେଦନା, ବେଳେବେଳେ ଶିଶୁର କ୍ରନ୍ଦନ, ନବ ଜନ୍ମର କ୍ଷୀଣ ଜୟଧ୍ବନି ।

ନାଃ....ଏଇ ପ୍ରଥମ ଏବଂ ଏଇ ଶେଷଇୟ....ଏତେ କଷ୍ଟ....କାହିଁକି ଯେ ରାଣୀର ଇଚ୍ଛା ସତ୍ତ୍ବାନ ପାଇଁ ଏତେ ଶୀଘ୍ର..... ଏମାନଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା ବିବେଚନା ନାହିଁ ସତେ.....

ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଚିତ୍କାର ଶିଅ ଛିଣ୍ଡାଇ ଶୁଭିଳା ବାବାଜିଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲି ..“ଆୟ...ଆୟ କେସେ...”

ମୋର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ସେ ପୁଣି ପଚାରିଲେ, “ଟାଇମ୍ ହୋଗିୟା ?”

-ନେହିଁଲେକିନ୍...ଆୟକା କ୍ୟା...

-ଏକ୍ ବିଡ଼ିତୋ ପିଲାଭୟେ... ମୋ କଥାର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ସେ ହାତ ପତାଇ ଦେଲେ ।

ପକେଟରୁ ବିଡ଼ି ବାହାର କରି ଦେଲି ଏବଂ ଅଭ୍ୟାସ ବଶତଃ ଗୋଟିଏ ନିଜେ ମୁହଁରେ ଦେବାକୁ ଯାଉଥିଲି । ବାବାଜି ବାଧାଦେଇ କହିଲେ, “ଲାଭୟେ, ଉତ୍ତୁକୁ ଚିଡ଼ି ବନାଉଁ ।”

“ନେହିଁ” କହି ବିଡ଼ିରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କଲି । ବାବାଜି ଝୁଲିରୁ ଗଞ୍ଜେଇକଲି ବାହାର

କରି ବିଢ଼ିର ମୁଣ୍ଡ ଛିଣ୍ଡାଇ ବିଢ଼ି ମସଲା ବାହାର କରି ତାହା ସହିତ ଗଞ୍ଜେଇ ବଳିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମସଲା ଦଳି ସାରିବା ପରେ ବିଢ଼ିରେ ପୁଣି ତାହା ଭରତିକରି ବିଢ଼ିକୁ ଚିଢ଼ିରେ ପରିଣତ କରି ସେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କଲେ । ଆକାରର କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲା ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ପ୍ରେରଣା ଶକ୍ତିରେ ଆତ୍ମକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଲା । ଉପରକୁ ଚାହିଁ ଗୋଟିଏ ନମସ୍କାର କରି ସେ ଆଖି ଦୁଇ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଟାଣରେ ଚିଢ଼ିର ଏକତ୍ରତାୟାଶ ଭଙ୍ଗାବୃତ କରି ଆଖିଦୁଇ ସେହିପରି ବସିରହିଲେ । ଏତେ ଧୂଆଁ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ବୁଝିପାରିଲି ନାହିଁ । ମହାରାଜ କଣ ଧୂଆଁତକ ଶରୀର ଭିତରେ ପାଣିରେ ପରିଣତ କରିଦେଲେ । ନାଃ, ଏଇତ ଗୋଟିଏ କ୍ଷଣ ଧୂଆଁର ସ୍ରୋତ ନାକକୁ ନିର୍ଗତ ହେଉଛି । ଧୂମ ନିଶ୍ୱାସନ ଅନେକକ୍ଷଣ ତାଲିକା ପରେ ବାବାଜି ଆଖି ଖୋଲି କହିଲେ, “ହାଲୁୟା ।”

ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲି, “ହାଲୁୟା କେଉଁଠୁ ଆସିବ ଏଠି ?”

-ନାହିଁ ବାବୁ, କ୍ରମେ ଯେ ପଡ଼ାରୁଥିଲା ମୁଁ ଏଠି କାହିଁକି, ତା’ରି ଉତ୍ତର ବେଳି ।

-ହାଲୁୟା କଅଣ ?

-ହାଲୁୟା ଜାଣିନା ବାବୁ ? ଗୋଟିଏ ମୁନି ଭାରି ତପସ୍ୟା କରୁଥିଲା । ଗୋଟିଏ ମାଲକିନିଆ ମୁନିକୁ ବିବାହ ହେବାର ଇଚ୍ଛା କଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ମୁନି ସେ ମାଲକିନିଆକୁ ଗାଳିଦେଇ ବିବା କରିଦେଲା । ମାଲକିନିଆ ରାଗିଯାଇ କହିଲା, “ଆଜ୍ଞା ଦେଖିଲବା ତୋ ତପସ୍ୟାର ଶକ୍ତି ବେଶୀ, କି ହାମ ମାଲକିନିଆ ଶକ୍ତି ବେଶୀ । ମୁନି କିଛି ଖାଉନଥିଲା ଖାଲି ଗଛର ଛାଲ ଛଡ଼ା । ମୁନି ଯେଉଁ ଗଛର ଛାଲ ଖାଉଥିଲା, ମାଲକିନିଆ ସେଇ ଗଛରେ ହାଲୁୟା ବୋଲିଦେଇ ଆସେ । ମୁନିକୁ ଭାରି ମିଠା ଲାଗେ ତ ସେ ବେଶୀକରି ଛାଲ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ହ୍ୟାନ୍ତକା ପେଟ ଖରାପ ହୋଇ ରୋଗମେ ପଡ଼ିଲା । ମାଲକିନିଆ ଯାଇ ସେବା କଲା । କ୍ରମେ କ୍ରମେ ମୁନିକା ମନ ବଦଳିବାକୁ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଆଖିରୁ ଦିନେ ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଦେଖିଲେ ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରୁ ହ୍ୟାନ୍ତ ମୁନି ଆସୁଛି । ତା କାନ୍ଧରେ ଆଉ କୋଳରେ ଦୁଇଟି ବଜା । ଅନ୍ୟ କାନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ଭାରିରେ ହରେକ୍ ସାମାନ ଘରକେ ଲିଭେ । ମାଲକିନିଆ ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଚି । ବାବୁ, ହାମେ ବି ଏପରି ହାଲୁୟା ଖାଇତ । ବେଶ୍ ବୁଲୁଥିଲି -ହରି ନାମ କହି ପେଟ ପୋଷିଯାଇଥିଲି । ଅବ୍ଧି ଖଟକେ ଖାମା ହୋଗା । ହାୟ ଯେ ମେରା କ୍ୟା କିୟା ଭଗବାନ୍ !!

ସମସ୍ତେ ହସିଉଠିଲେ ।

ଓଡ଼ି ଭିତରୁ ରାଣୀର କରୁଣ ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ମୁଁ ବୋହୂଗଲି । ଦରୁଆନ ହାତ ଟେକି ମୋର ଗତିରୋଧ କଲା । ଫେରିଲି ।

ଦୁଇଦିନ ଦୁଇରାତି ରାଣୀ କଷ୍ଟ ପାଇଲା । ବାହାରୁ ଚିତ୍କାର ଶୁଣିବା ଛଡ଼ା ମୋର ଆଉ କିଛି କରିବାର ଉପାୟ ନଥିଲା ।

ତୃତୀୟ ଦିନ ଭିତରକୁ ଯିବାର ଅନୁମତି ପାଇଲି । ନର୍ସ ମୋତେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଗଲା । ଅନେକ ଖଟ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଖଟରେ ଗୋଟିଏ ନାରୀ ଓ ଗୋଟିଏ ଶିଶୁ ।

ରାଣୀ କାହିଁ ? ଛାଡ଼ି ଭିତରୁ ଅତଡ଼ା ଖସିପଡ଼ିଲା ।

“ଇୟାଡ଼େ,” କ୍ଷଣ କଣ୍ଠରେ ରାଣୀ ଡାକିଲା ।

କୋଳ ଉପରୁ ଚାଦରଟି ଉଠାଇଦେଇ ସେ ଗର୍ବରେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁରହିଲା । ମୁହଁରେ

ତା'ର ପୁଟିଉଠିଲା ଗୋଟାଏ ଅପୂର୍ବ ସନ୍ତୋଷର ଆଭା । କିଏ କହିବ ସେ କିଛିକ୍ଷଣ ପୂର୍ବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ରମାଗତ ଦୁଇଦିନ ଦୁଇରାତି ମୃତ୍ୟୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପାଇଛି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚାହିଁରହିଲି ତା'ର ମୁହଁକୁ ।

“ମୋତେ କଅଣ ଦେଖୁଚ ? ଇନ୍ଦ୍ରାଡ଼େ ଦେଖ !”

ଚାଖେଣ୍ଡେ ଲମ୍ବର ଧଳା ସଲିଡାପରି ଗୋଟିଏ ଜୀବ ଲୁଲୁକୁ କରି ଟିକିଏ ମୋଆଡ଼େ ଚାହିଁ ପୁଣି ଆଖି ବୁଜି ଶୋଇପଡ଼ିଲା । ମୋ ପରି ବଳିଷ୍ଠ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟବାନ୍ ଲୋକର ଏହି ସନ୍ତାନ ! ଟିକିଏ ଲଜ୍ଜା ବୋଧହେଲା ।

କହିଲି, “ବଞ୍ଚିବ ତ ?”

“ହଁ”, ରାଣୀ ଅବଜ୍ଞାଭରି କହିଲା, “ଏଠୁ ବାହାରେ ଆଗେ । ମାସକ ପରେ ଦେଖିବ ଏଇ ଆମର ବଂଶଧର ।”

“ହଁ ବଂଶଧର ! ଅତୀତ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ମଝିରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ସେହୁ ! କିନ୍ତୁ ଏଇ କ୍ଷୀଣ ଜୀବ !” ସନ୍ଦେହ ଲୁଚାଇବାକୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇଦେଲି ।

ତମକି ପଡ଼ିଲି ଉର୍ମିକାକୁ ଦେଖି । କଲେଜରେ ଏକଦା ସହପାଠିନୀ ଉର୍ମିକା -ଉର୍ମିକା ‘ଦି ଉଗ୍ରଚଣ୍ଡୀ’ । ଯେମିତି ସୁନ୍ଦରୀ ସେମିତି ଚଣ୍ଡୀ ସେ ଥିଲା । ପ୍ରେମ ନିଦେଦନ କରିବାକୁ ଯାଇ କେତେକ ଯୁବକ ଯେ ତା ପାଖରୁ ଚଟିମାଡ଼ ଖାଇଚନ୍ତି । ବିବାହ କଥା ଶୁଣି ସେ କହୁଥିଲେ, “ମୁଁ ରାମାମା ଦାମାମା ହେବାକୁ ଜନ୍ମି ନାହିଁ ।” ସେ ପୁଣି !!

“ନମସ୍କାର”, ଉର୍ମିକା ମୁରୁକି ମୁରୁକି ହସି ହାତଠାରି ଡାକିଲେ ।

ବିହ୍ୱଳ ଭାବରେ ହାତଟେକି ପ୍ରତିନମସ୍କାର କଲି । ରାଣୀର ଠିକ୍ ଗୋଡ଼ ତଳକୁ ଯେଉଁ ଖଟ, ସେଇଠି ସେ ଶୋଇଚନ୍ତି । ସେ ମଧ୍ୟ କୋଇର ଚାଦରଟି କାଢ଼ି ନିଜ ସନ୍ତାନଟିକୁ ଦେଖାଇଲେ । ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଶିଶୁଟିଏ ସତେ ।

ନିକଟକୁ ଯାଇ କହିଲି, “ବା, ଭାରି ସୁନ୍ଦର ହୋଇଛି ସତେ । କିନ୍ତୁ ...ଆପଣ...”

“ହଁ...ମୁଁ...ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉଚନ୍ତି ? ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କ’ଣ ଅଛି ଏଥିରେ ? ଏଇତ ଆମର ଯାତ୍ରାର ଶେଷ ।” ଚାଦରଟି ପୁଣି ଥରେ ଟେକିଲେ ।

କୌତୂହଳ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ପଚାରିଲି, “କିଏ, ନବୀନ ?”

-ଛି...ତାକୁ ?

-“ଆପଣ ଦୁଇଜଣ ତ ସବୁ ସଭା, ସବୁ ଆନ୍ଦୋଳନର ଅଗ୍ରଣୀ ଥିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ତ ଧରି ନେଇଥିଲୁ...”

-ନା, ନା ସେ ନୁହେଁ । ପରମାନନ୍ଦ...ଇସ୍...ନା'ଟା ଧରିପକାଇଲି...

-ପରମାନନ୍ଦ...ସେଇ ନିର୍ଜୀବ, ଅସ୍ଥିତୁହୀନ..... !!

-ଯେଉଁମାନେ ବାହାରେ ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ ମନେହୁଅନ୍ତି ସେମାନେ କେତେ ଦୁର୍ବଳ, ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛି । ଅଥଚ ଏଇ ନିର୍ଜୀବଟି ଯେ କି ବିପୁଳ ଶକ୍ତିଧର ଆପଣମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ,ମୁଁ ଜାଣେ ।

-କିନ୍ତୁ ଆପଣ ନବୀନ ପକ୍ଷରେ ଯେପରି ଗୋଡ଼ାଇଥିଲେ, ଆମେ ଭାବିଥିଲୁ ସେ ନ ହେଲେ ଆପଣ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବେ... ନବୀନ ତ ସେହିପରି କହୁଥିଲା...

-ଛି....କଥାଟି ଯେ ଭାବି ଆପଣମାନେ ! ଅନ୍ୟ ଯିଏ ଯାହା କୁହନ୍ତୁ ମୁଁ ଅତତଃ ମୋ ଜୀବନରେ ଏତିକି ଅନୁଭବ କରିଚି ଯେ ଆମେ ଯେ ପୁରୁଷକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ ତାହା ଯୌନ ଲାଳସା ପାଇଁ ନୁହେଁ । ପୁରୁଷର ପ୍ରେମିକା ସାଜି ଚିର ଜୀବନ ରହିବା ପାଇଁ ନୁହେଁ । ମା ହବା ଆମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଆମ ଜୀବନର ସବୁ ବିପ୍ଳବର ଶାନ୍ତି ଏଇଠି । ମାତୃତ୍ୱ ପାଇଁ ଆମ ଶରୀରର ସବୁ ବୌଦ୍ଧର୍ଯ୍ୟ ଚେଣୁ ହୁଏ ପୁରୁଷକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବାର ଦୁର୍ବାର ପଛ । ତେବେ ଆଜିକାଲି ଯେପରି ଅର୍ଥ ସୁଖ ପାଇବାର ଗୋଟିଏ ପଛ ନ ହୋଇ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି, ଆମ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ବିକୃତି ଦେଖାଦେଇଛି । ଅନେକେ ଏହି ଆକୃଷ୍ଟ କରିବାକୁ ହିଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କରି ମରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସଜବାଜ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । କି ବୀରସ ବିକୃତି ଆର ଖଟକୁ, ଅନାନ୍ଦ ତ ।

ରାଣୀର ଠିକ୍ ତାହାଣପଟ ଖଟରେ ଶୋଇଛି ଗୋଟିଏ ନାରୀ । ଗ୍ରେରିକବସନ । ବେକରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ତୁଳସୀର ମାଳି । ମୁଣ୍ଡରେ ଚିତା । ହାତରେ ଓ ବାହରେ ରୁଦ୍ରାକ୍ଷର ଗହଣା । ତ୍ରିପଣ୍ଡ କଳା, ଜହ୍ନିମଞ୍ଜିପରି । OY OY ଧବଳ କୁଣ୍ଡର ଚିହ୍ନ ମୁହଁଟାକୁ ଆହୁରି କଦାକାର ଓ ଭୀଷଣ କରିଦେଇଛି । ତଥାପି ବେଶଭୂଷାର ପରିପାଟୀରେ ହେଉ କିମ୍ବା ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟରେ ହେଉ, କେଉଁଠି ଗୋଟାଏ ନଗ୍ନ ଆହ୍ୱାନ ଅଛି । ନିକଟରେ ଶୋଇଛି ଗୋଟିଏ ବଳିଷ୍ଠ ଶିଶୁ ।

-ସେ କିଏ ? ପଚାରିଲି ।

-ସେଇ ସୁନ୍ଦର ପୁଅଟିର ମା, ଉର୍ମିଳା କହିଲେ । ଅନ୍ୟ ପରିଚୟ ଯେପରି ନିରର୍ଥକ ।

ଚଗରଗଛ ମୂଳର ସେହି ବାବାଜୀଟି ଆସି ତା ପାଖରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ । ଝୁଲାରୁ ବାହାର କରି ନାନା ଜାତିର ଫଳ ଖଟ ଉପରେ ଥୋଇଲା । ଡ୍ରାଡ଼ର ସମସ୍ତେ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ହସିଲେ । ଗୋଟିଏ ବୀରସ ରସିକତା କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା । ବାହାରେ କିନ୍ତୁ ନିଷ୍ଠାବାନ୍ ଧାର୍ମିକ ଭଳି କହିଲି, ଛିଃ...ସନ୍ଧ୍ୟାସିନୀ ହୋଇ...

ମାତାଜୀଟି ସବୁ କଥା ଶୁଣୁଥିଲା । ମୋର ଧ୍ବଜକାର ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କର ବିରୂପ ସେ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଅବସ୍ଥାର ହସରେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଇ ତାର ହାତଟି ଧୀରେ ଧୀରେ ସନ୍ତାନ ଉପରେ ରଖିଲା । ବାବାଜୀ ଲଜ୍ଜାରେ ଅଧୋବଦନ ହୋଇ ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିଲେ ।

-ଛିଃ କାହିଁକି ? ଉର୍ମିଳା କହିଲେ, ତାର ବେଶଭୂଷାର ପରିପାଟୀ ବା ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀରେ ଯେଉଁ ଆହ୍ୱାନ ଦେଖୁଛନ୍ତି ତା କଥାଟି ଯୌନଲାଳସାର ଆହ୍ୱାନ ? ତା ମାତୃତ୍ୱର ଆହ୍ୱାନ ।

-ତାଙ୍କର ଝୁଅ, ଚିକିଏ କୁହନି, ପେଟରେ ପିଲା ଅଛିନା । ଚିକିଏ ଭଲକରି ଦେଖନି ଝୁଅ । ମୋର ନିଷ୍ଠେ ମନେ ହଉଛି, ପିଲା ଅଛି । ହେଉପରା ଖେଳୁଛି !

କରୁଣ ଆବେଦନ, ପୁଣି ଫେରି ଚାହିଁଲି ରାଣୀର ବାଁ ପଟ ଖଟରେ ଶୋଇଛି ଗୋଟିଏ ଅସ୍ଥିତର୍ମସାର ନାରୀ । ବାଳଗୁଡ଼ିକ ପୂରୁପୂରୁ ହୋଇ ପଙ୍ଖା ପବନରେ ଉଡୁଛି । ଆଖି ଦିଓଟିର ଗହରରୁ ସୃଜନ ଆଶା ମଝିରେ ମଝିରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଉଠୁଛି । ଗାଲ ଦିଓଟିର ଅସ୍ଥିତ ଅଦୃଶ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ସବୁ ଠେଲି ଖଟ ଉପରକୁ ଦିଶୁଛି- ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଶ ପେଟ । ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ଘୃଣାମୂଳ ଦୟା ହୁଏ ।

ଭେତି ତାଙ୍କର ତାକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି କହିଲେ, ବୁଝିଲୁ, ତୋ ପେଟରେ ପିଲା ନାହିଁ । ଏତା ଗୋଟିଏ ଆବୁ ।

ଚିଡ଼ି ଉଠି ମହିଳାଟି କହିଲା, ତୋ ମୁଣ୍ଡ । ଏ ହବା ଦିନରୁ ମାସିକିଆ ବନ୍ଦ ହୋଇଛି...

ଆଉ ତୁ କହିବୁ ପିଲା ନାହିଁ । ମା, ମୋ ଧନ, ଟିକିଏ ଭଲକରି ଦେଖ । ପୁଣି ସେହି କରୁଣ ମିନତି ।
ଲେଡ଼ି ତାନ୍ତରକ ସାହାଯ୍ୟକାରିଣୀ ଆଖି ଠାରିଦେଲେ । ଲେଡ଼ି ତାନ୍ତର ଭଲକରି ପରୀକ୍ଷା
କରିବାର ଅଭିନୟ କରି କହିଲେ, ହଁ, ପିଲା ତ ଅଛି ।

-ବଞ୍ଚୁଆ ଝୁଅ । ଅହିସୁଲକ୍ଷଣୀ ହୋଇଥା । ନାକ ବାଳ ତଳେ ନାଗୁ । ପାଟିଲା ବାଳରେ
ସୁନ୍ଦର ନଗା । ହେଁସେ ପିଲା ହୁଅନ୍ତୁ । ଆଉ ଟିକିଏ ଦେଖନ୍ତି ମା, ପୁଅ ନା ଝୁଅ ।

ଲେଡ଼ି ତାନ୍ତର ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ବାସ ପକାଇ ମୁହଁ ବୁଲାଇଦେଲେ । ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ବାସଟି
ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଆଶୀର୍ବାଦଗୁଡ଼ିକର ବ୍ୟର୍ଥତା ଜଣାଇଦେଇ ମିଳାଇଗଲା । ପୁଣି ପରୀକ୍ଷାର ଅଭିନୟ
କରି ସେ କହିଲେ, ଝୁଅଟିଏ ।

-ହଉ ହେଲା । ପୁଅ କିଏ, ଝିଅ କିଏ । ସବୁ ସମାନ । ମା ବାସୁଲେଇ, ତୋତେ ଦିମ୍ବୁଣ୍ଡ
ବଳି ଦେବି । ମୋତେ ସୁରୁଖୁରୁରେ ଦିଭାଗ କରି ଦେ । ଝୁଅ ମୋର ସଳଖେ ବାହାରି ଆସୁ ।

ଲେଡ଼ି ତାନ୍ତର ତା ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇ କହିଲେ, ବୁଝିଲୁ, ଭାରି ବଡ଼ ଝୁଅଟାଏ ଅଛି ।
ପେଟ ଚିରି ବାହାର କରିବାକୁ ହବ ।

-ହଉ, ହେଲା । ଚିରି ଖାରି ଯା କରୁଛ କର, ଝୁଅ ମୋର ଦଞ୍ଚୁ ଆସୁ ।

ଦୁଇଟା ହାତ ଯୋଡ଼ି ସେ ଉପରକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

ହଠାତ୍ ଶିଶୁ ଜନ୍ମନର ଐକ୍ୟତାନ ଶୁଣି ଚମକି ଦେଖିଲି ଗୋଟିଏ ଅଳ୍ପତ ଦୃଶ୍ୟ । ପ୍ରାୟ
ବାରେଟି ଶିଶୁକୁ ଗୋଟିଏ ଠେଲା ଗାଡ଼ିରେ ଶୁଆଇ ଜଣେ ଧାଇଁ ଠେଲି ଠେଲି ଆଣୁଟି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ
ହୋଇ ପଚାରିଲି, ଏ ଶିଶୁଗୁଡ଼ିକ କଅଣ ଜଣକର ?

ରାଣୀ ହସିଉଠି କହିଲା, ତା ହୋଇଥିଲେ ଭାରି ଭଲ ହୁଅନ୍ତା । ପଟ ବାହାରିଛି ଦେଖିନା ।
ଅଷ୍ଟେଲିଆର ଗୋଟିଏ ସ୍ତ୍ରୀ ନଅଟି ଜନ୍ମ ଦେଇଛି । ଆହା, ଦୁଇଟି ମରିଗଲେ । ତାର ସ୍ବାମୀ ତାଠୁ
ତୁମା ଖାଉଥିବାର ପଟ ବାହାରିଛି । କି ଆନନ୍ଦରେ ସ୍ତ୍ରୀ ତା ସ୍ବାମୀକୁ ଅନେଇଛି ।

ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ! ଭୟରେ ମୋର ଆଖି ବୁଜି ହୋଇଗଲା । ମାଲ୍‌ଥୁସ ସାହେବଙ୍କୁ କିଏ
ଯେପରି ଠେଙ୍ଗାରେ ଠେଙ୍ଗାଏ ଦେଲା । ସେ ଚିତ୍କାର କରି ପଡ଼ିଗଲେ । କଲେଜ ଲାଇବ୍ରେରୀର ମୋଟା
ମୋଟା ଅର୍ଥଶାସ୍ତ୍ରର ବହିଗୁଡ଼ିକ ଦୁଇ ଦାଲ୍ ଶିବରେ ଥାକରୁ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ଆଖି ନ ଖୋଲି କହିଲି,
ସେକ୍‌ସପିୟରଙ୍କ ଗୋଟିଏ ନାଟକରେ ଜଣେ ଜ୍ୟୋତିଷ ଠିକ୍ ଏହିପରି କହିଛନ୍ତି । ଜଣେ ମହିଳା
ଜ୍ୟୋତିଷକୁ ପଚାରିଲେ, ‘କୁହନ୍ତୁ ତ, ମୋର କେତୋଟି ସନ୍ତାନ ହେବେ ।’ ଜ୍ୟୋତିଷ କହିଲେ, ଯଦି
ତୁମର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଇଚ୍ଛାରେ ଗର୍ଭସଞ୍ଚାର ହୁଏ, ତେବେ ଲକ୍ଷାଧିକ ।

ରାଣୀ ହସି କହିଲା, “ଠିକ୍ କହିଛନ୍ତି ସେ । କିନ୍ତୁ ଏଠି କାହାରି ସେ ସୌଭାଗ୍ୟ
ହୋଇନାହିଁ । ସବୁ ମା’ ମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଛୁଆଗୁଡ଼ିକ ଧାଇଁ ନେଇ ପରିଷ୍କାର କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲା ।
ବର୍ତ୍ତମାନ ପେରାଇ ଆଣୁଟି ।”

ଆଖି ଖୋଲି ଦେଖିଲି ସବୁ ମାଆମାନେ ଖଟ ଉପରେ ଉଠି ବସିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ରୁଗଣା,
କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଖିରେ ଫୁଟି ଉଠିଛି ଗୋଟିଏ କମନାୟ ଗର୍ବ, ଅପୂର୍ବ ସନ୍ତୋଷ । କେହି ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ
ସ୍ତନ ଚାପି ରଖିଛି । କାହାର ବା କ୍ଷୀର ଅବିରତ ଝରି ଲୁଗା ଚିତାଇ ସାରିଲାଣି । ସମସ୍ତଙ୍କ ହାତ ଏକା
ସାଙ୍ଗରେ ପ୍ରସାରିତ ହେଲା । ଧାଇଁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ପରିବେଷଣ କଲାପରି ଯାହାକୁ ଯାହାର
ଶିଶୁ ଦେଇଗଲା ।

ଗୋଟିଏ ମହିଳା କରୁଣ ସ୍ଵରରେ ପଚାରିଲା, ମୋ ଧନ ?

-ଆସୁଛି, ବ୍ୟସ୍ତ ହୁ'ନି ।

-ନା, ତୁମେ ଜଳଦି ଆଣ । ମୋ ମନ ଜଣ ହେଉଛି ।

ରାଣୀ ମୋ କାନରେ କହିଲା, ତା ପିଲା ଆଉ ନାହିଁ ବୋଧେ- ରଜବାତ ହୋଇଥିଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ସେ ନିଜର ହାତଟି ସନ୍ତାନ ଉପରେ ଧୀରେ ରଖିଲା । ସମସ୍ତ ଆଧୁନୋତିକ ଆଧୁନୋତିକ ବିପଦରୁ ତାର ସନ୍ତାନକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ତାର କ୍ଷୀଣ ହାତଟି ଯେପରି ଯଥେଷ୍ଟ ।

-ମୋ ଧନ କାହିଁ ଦିଅ । ପୁଣି ସେଇ କରୁଣ ମିନତି ।

ଧାଇ ଫେରିଆସି କହିଲା, ତା ଦେହ ଟିକିଏ ଖରାପ ଅଛି । ତାହାରାଣୀ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଏଇକ୍ଷଣି ନେଇ ଆସିବା ମା, ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନି ।

-ନା, ତୁମେ ଜଳଦି ଆଣ । ଧନ ମୋର କେତେବେଳୁ ଗଲାଣି...ହେ ମା କାଳୀ.....

-ହଉ ଯାଉଛି । ଧାଇ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଆଖିପୋଛି ଚାଲିଗଲା ।

ଲେଡ଼ି ତାହାର ଆସିଲେ ।

-ସମସ୍ତଙ୍କ ପିଲା ତ ଆଣିଲେ, ମୋର କାହିଁ ? କାହିଁକି ନେଇ ଆସି, ମୁଁ ମନା କରୁଥିଲି । ଧନ ଦିହ ମୋର ଭଲ ନଥିଲା ।

ସେ ଆଉ କହିପାରିଲା ନାହିଁ । ବେଦନାରେ ଓଠ ଦିଓଟି ତାର ଥରି ଉଠିଲା । ଅସହାୟ ଭାବରେ ଥରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚାହିଁ ସେ ମୁହଁ ପୋତିଦେଲା । ସମସ୍ତଙ୍କର ସନ୍ତାନ ଫେରିବେଳେ, ତାର ଫେରିନି, ଏ ଲଜ୍ଜା ଯେପରି ତାକୁ ଜାଳିଦେଲା । ଦୁଇ ସ୍ତନରୁ ତା'ର କ୍ଷୀରର ସ୍ରୋତ ବହି ଲୁଗାଟିଯାକ ଟିକାଇ ସାରିଲାଣି ।

ଲେଡ଼ି ତାହାର ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲାଇ ପଚାରିଲେ, ପିଲାର ବାପ କାହିଁ ?

-ମୋ ଖାଇବା ଆଣି ଯାଉଛନ୍ତି ।

ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଚାରିଆଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ଘୋରଗଲା । ସମସ୍ତେ ରୁଷିଆସରେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ମହିଳାଟିର ସ୍ଵାମୀ ଖାଇବା ନେଇଆସିଲେ । ଲେଡ଼ି ତାହାର ସକେତ ଦ୍ଵାରା ତାଙ୍କୁ ବାହାରକୁ ଡାକିଲେ । ମହିଳାଟି ଏଥର ସବୁ ବୁଝିପାରିଲା । ମୋ ଧନ ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରି ତାର ସନ୍ତାନର କ୍ଷୁଦ୍ର ଚକିଆଟି କୁଣ୍ଡାଇ ସେ ଖଟ ଉପରୁ ତଳେ ପଡ଼ି ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲା ।

ମୁଁ ଆଉ ରହିପାରିଲି ନାହିଁ ସୃଷ୍ଟିର ଏ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରସୂତିଶାଳାରେ । ବାହାରକୁ ପଳାଇ ଆସିଲି । ବାସ୍ତବତାକୁ ଫେରିଆସିବା ପାଇଁ ମୁଁ ବେଞ୍ଚ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ଖଣ୍ଡେ ଖବରକାଗଜ ପିଟାଇ ଧରିଲି । ଆଜିକାର ମୁଖ୍ୟ ସମ୍ବାଦ ହେଉଛି-

“ବିଜ୍ଞାନର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବିଷ୍କାର । ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ହାଇଡ୍ରୋଜେନ ବୋମାରେ ନିମିଷକେ କୋଟି କୋଟି ଲୋକର ମୃତ୍ୟୁ ହୋଇପାରେ ।

ତୃତୀୟ ମହାସମର ଲାଗିଯିବ ? ଦୁଇପକ୍ଷର ସଜବାଜ । ସୈନ୍ୟ ଶକ୍ତି ବୃଦ୍ଧିପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ପିତାମାତାଙ୍କୁ ସନ୍ତାନ ଉତ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ପୁରସ୍କାର ।”

କାଗଜଟା ମୋଡ଼ିମାଡ଼ି ଫିଙ୍ଗିଦେଲି ।

ବଟ ମହାପୁରୁଷ

ଆପଣ କେବେ ଯେବେ ନରିପୁର ଆଡ଼େ ଯାଇଥିବେ, ତେବେ ନିଶ୍ଚୟ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଛାୟାତଳେ ବସି ବିଶ୍ରାମ ନେଇଥିବେ । (ହାୟ । ସେ ମହାପୁରୁଷ ଆଉ ନାହାନ୍ତି । ମଣିଷମାନଙ୍କ ଦାଉରେ ପଡ଼ି ତାଙ୍କୁ ଇହଧାମ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିଛି ।)

ନରିପୁର ଗାଁମୁଣ୍ଡରେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ । ପ୍ରକାଶ ମହାରୁହ । ଅସଂଖ୍ୟ ଓହଳ ସବୁ ଓହଳି ପ୍ରକାଶ ପ୍ରକାଶ ଖମ୍ବ ପାଇଁ ଗଲାଣି । ପ୍ରାୟ ମାଣେ ଜମି ମାଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି ବଟ ମହାପୁରୁଷ । ତଳଟି ପରିଷ୍କୃତ ପରିଚ୍ଛନ୍ନ, ଯେପରି ପକ୍ଷା ଚଟାଣ । ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ତଳଦେଇ ସବୁକ ଚାଲିଯାଇଛି ପକ୍ଷିମରୁ ପୂର୍ବକୁ । ପୂର୍ବକୁ ଡିହବାହି, ଦୈତାପୁର, ଧାନୁଆ, ଗମରା ଇତ୍ୟାଦି ଗାଁମାନ । ପକ୍ଷିମକୁ ନୂଆଗାଁ, ନୂଆପାଟଣା ଅହମ୍ମଦପୁର ଇତ୍ୟାଦି । ଏ ସବୁ ଗାଁ ନରିପୁରଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ।

ସବୁକ ଉତ୍ତର ପଟକୁ ଲାଗି ନରିପୁର ଗାଁ ମଣାଣି । ସେଠି ସାନ ବଡ଼ କେତେ ମଣିଷ ମୁଣ୍ଡ, କେତେ ଛିଣ୍ଡା ମସିଣା ତକିଆ ଆଦି ପଡ଼ିଛି । ଆହୁରି ପଡ଼ିବ । ମଝିରେ ମଝିରେ ବୋଲ ହରି, ‘ହରି ବୋଲ’ କୁହାଟରେ ମଣାଣି କମି ଉଠେ । ଦାଉ ଦାଉ ଚିତା ଜଳିଉଠେ । ତା’ପରେ ଶୂନ୍ୟ ଲାଗି ପାଉଁ । ଗାଁ ମାଲପିମାନେ କାହ ବୋବାଲି ଛାଡ଼ୁ ଛାଡ଼ୁ ହାଣ୍ଡି ମାଠିଆ ଧରି ସେଠି ରୁଣ୍ଡ ହୁଅନ୍ତି । ହାଣ୍ଡି ଫାଣ୍ଡି ମଣାଣିରେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ପାଖ ପୋଖରୀରେ ଗାଧୋଇ ପାଧୋଇ ପୁଣି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଫେରି ଯାଆନ୍ତି ଯେ ଯାହା ଘରକୁ । ଦିନେ ଦି’ଦିନ କାନ୍ଦନ୍ତି । କାନ୍ଦଣା ଅମିଆସେ । କିଛି ଦିନ ପରେ ପୁଣି ହସ ଖୁସି । ଯିଏ ମଲା ସିଏ ଗଲା । ତା’ର ଦେହ ନରିପୁର ମଣାଣିରେ ମାଟି ହୋଇ ମିଶି ଘାସ ବା ଗଛସ ଗଛକୁ ସାର ଯୋଗାଇଲା । ଆଉ ତା’ର ଆତ୍ମା ? କିରସ୍ତାନମାନେ କହିବେ, ସବୁ ଆତ୍ମାଯାକ ଯାଇ ପ୍ରକାଶ ଗୋଟାଏ ଘରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବେ । କଳ୍ପ ଶେଷରେ ସେମାନଙ୍କ ବିଚାର ହେବ । ତା’ପରେ କେହି ଅନନ୍ତକାଳ ପାଇଁ ନରକ ଯିବେ । କେହି ବା ସ୍ୱର୍ଗ । ନାହିଁକମାନେ କହିବେ, ଉତ୍ପୀରୁତସ୍ୟ ଦେହସ୍ୟ ଆତ୍ମା କୁଆଡ଼ୁ ଆସିଲା ? ଗୀତା କହେ, ଆତ୍ମା ଅମର । ପଣ୍ଡିତେ ଯିଏ ଯାହା କହନ୍ତୁ, ନରିପୁର ଲୋକେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ ପାଇଛନ୍ତି ଯେ ଅନେକ ଉତ୍ପୀରୁତ ଦେହ ରୁତ ହୋଇ ନିଜ ଘର ବା ଘର ଲୋକର ମାୟା ଛାଡ଼ି ନପାରି ଏଇ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଦେହରେ ଆଶ୍ରା କରି ରହିଯାଆନ୍ତି । ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବାକୁ ବି ଲଜ୍ଜା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଏଇ ତ ସେଦିନ ଅତୀ, ଗଜାଟୋକାଟା, ଗଜାଟୋକୀ ବୋହୂଟାକୁ ଛାଡ଼ି ଗୋଟାଏ ଝାଡ଼ା ପରେ ଚାଲିଗଲା । ଏଇ ଶୁଣାନରେ ତା ବୋହୂ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମୂର୍ଚ୍ଛାଯାଇଥିଲା । ତା ଶବ ଦାହ କରି ଲୋକେ ଫେରୁଥିବାବେଳେ ଦେଖିଲେ- ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଗୋଟାଏ ମୋଟା ଡାକ ମଟ ମଟ କରି ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଗଲା, ଅଥଚ ବଡ଼ାସ ପଡ଼ାସ

କିଛି ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ, ବୋହୂ-ମାୟା ଛାଡ଼ି ନ ପାରି ଅନ୍ଧା ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଗୋଟାଏ ଡାଳରେ ବସା ବାନ୍ଧି ରହିଲା । ମାସେ ନ ପୁରୁଣୁ ଅନ୍ଧାବୋହୂ ରାମ ପ୍ରଧାନ ସାଙ୍ଗରେ କଳିକଟା ପଳେଇଲା । ଅନେକେ କୁହାକୁହି ହେଲେ, କଥାଟି ବି ଜଣାପଡ଼ିଗଲା, ରାମ ପ୍ରଧାନ କୁଶିକ୍ଷାରେ ଅନ୍ଧାବୋହୂ ଅନ୍ଧାକୁ ବିଷ ଦେଇ ମାରି ଦେଇଛି । ତଥାପି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅନ୍ଧା ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଡାଳରେ ଅଛି, ଲୋକେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଏମିତି କେତେ ଯେ ଭୂତ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଦେହରେ ରହିଲେଣି, କିଏ ତା'ର କଳନା କରିବ ! କେହି କେହି ଦେଖିଚନ୍ତି ରାତି ଅଧରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଭୂତ ସେ ଗଛରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସଡ଼କେ ସଡ଼କେ କୁଆଡ଼େ ଯାଆନ୍ତି । ଖାଲି ଯେ ନରିପୁର ଭୂତମାନେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କଠି ଅଛନ୍ତି ତା ନୁହେଁ, ଆଖ ପାଖ ପଡ଼ିଶଖଣ୍ଡ ଗାଁର ଭୂତମାନେ ମଧ୍ୟ ସେଠି ରହନ୍ତି; ଏମିତି ଶୁଣାଯାଏ ।

ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ତଳେ ବର୍ଷା ଟୋପାଏ କି ଖରା ଟେନାଏ ବି ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଶୀତଦିନରେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ତଳଟି ଉଷୁମ, ମା'କୋଇ ଭଳି । ଘୋର ବର୍ଷା ଆସିଲେ ଗାଈଆଳ ପିଲାଏ ଗାଈ ଗୋଠକୁ ବିଲରୁ ବା ଦଣ୍ଡାରୁ ଘଉଡ଼େଇନେଇ ଆସନ୍ତି ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ତଳକୁ । ଗାଈ, ଛେଳି, ମେଝା ଆଦି ଶହ ଶହ ପଶୁ ନିରାପଦରେ ଶୁଖିଲାରେ ଗଛତଳେ ଚାରିକାତ ମେଲେଇଦେଇ ଦେହକୁ ଦେହ ଲଗେଇ ଦେଇ ଅଳସ ଭାଙ୍ଗି, ପାକୁଳି କରନ୍ତି । ଗାଈଆଳ ପିଲାଏ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ରାଷ୍ଟ୍ରାପରି ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା ଡାଳମାନଙ୍କରେ ଦୌଡ଼ାଦୌଡ଼ି କରନ୍ତି ଆନନ୍ଦରେ । କେହି ବା ଗୋଟାଏ ଡାଳରେ ଶୋଇ ଆନନ୍ଦରେ ଗୀତ ଛାଡ଼େ, କହ କହ ବାଳା କାହାର ଅବଳା, କିମ୍ବା ଏକା ବସି କାନ୍ଦୁଚୁରେ, କହ କହ ବାଳା... । ଆଉ କେହି ବା ଗୋଟାଏ ଓହଳରେ ବୋଲି ଖେଳେ । ଖରା ଦିନର ଉଦୁଉଦିଆ ଖରାବେଳେ ବାଟୋଇ ଦୌଡୁଆଏ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି । ପାଖି ହୋଇଗଲା ମାତ୍ରେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଦେହରୁ ଛଲକାଏ ହେମାଳ ପବନ ବାଟୋଇକୁ ପାଛୋଟି ଆଣେ । ବାଟୋଇ ମୁଣ୍ଡରୁ ଠେକାଟା ଫିଟାଇ ଦେଇ ଝାଳ ପୋଛି ଥକାମାରି ଗୋଟାଏ ଓହଳକୁ ଡେରି ବସିଯାଏ ଦଣ୍ଡେ । ତା'ପରେ ପାଣିଛତୁରୁ ଲଙ୍କାମରିଚ ଗୋଲା ହୋଇଥିବା ଅଣ୍ଟା ତୋରାଣିରୁ ଏକା ନିଶ୍ବାସକେ ପେଟେ ପିଇ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଗୋଟାଏ ପାଦରେ ମୁଣ୍ଡ ଗଢ଼ି ବେହୋସ୍ ହୋଇ ଶୋଇଯାଏ । ଉଠେ ଛାଇ-ନେଉଟାଣି ବେଳକୁ । ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ପାଦଛୁଇଁ କୁହାର ହୋଇ ଚାଲିଯାଏ ବାଟେ ବାଟେ । ଶୀତଦିନ ରାତିରେ ମହାଜନମାନଙ୍କ ୩୦/୪୦ ଖଣ୍ଡ ମାଲବୁହା ବଳଦଗାଡ଼ିର କେଁ କଟର ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଏ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ ତଳେ । ବଳଦମାନଙ୍କୁ ଫିଟାଇ ଦେଇ ଓହଳମାନଙ୍କରେ ବାନ୍ଧି ଦେଇ ରୋଷେଇ କରିବାରେ ଲାଗିଯାଆନ୍ତି । ଖିଆପିଆ ପରେ ବଳଦମାନଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ଆରାମରେ ଶୋଇଯାଆନ୍ତି ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ତଳେ । ବାହାରର ଅଣ୍ଟା ସେମାନଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରେ ନାହିଁ, ବଟ ମହାପୁରୁଷ ଖଣ୍ଡେ ଅଦୃଶ୍ୟ ଉଷୁମ କମ୍ବଳ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଘୋଡ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି । ସକାଳୁ ଉଠି ସେମାନେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ ପରିଷ୍କାର କରିଦେଇ କୁହାର ହୋଇ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ।

ଏ ମହାପୁରୁଷଙ୍କୁ ଆଣିଥିଲେ ବଟବିହାରୀ । ସେ ଚାରିପୁରୁଷ ଆଗ କଥା । ବଟବିହାରୀ ଥିଲେ ଅତି ଧାର୍ମିକ, ସତ୍ୟବାନ୍, ନିଷ୍ଠାବାନ୍ ଅଥଚ ନୀରବ ମୌନୀ ଲୋକ । ଗାଁ ଗାଁ ଭିତରେ ଯେତେବେଳେ କନ୍ଦଳ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାକୁ ଲାଗିଲା, ସେତେବେଳେ ସେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ ହିମାଳୟକୁ ତପସ୍ୟା କରିବାକୁ । ସେ ଯୁଗରେ ସମାଜରେ ପାପବୃଦ୍ଧି ହେଲେ ନେତା

ଗୋଷ୍ଠାବାଦ, ସମାଜବାଦ, କୁଟନୀତି, ରାଜନୀତି, ପେଶ ପ୍ରୟୋଗ କରୁ ନ ଥିଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଦକୁ ନିଜର ପାଦ ବୋଲି ଧରି ନେଇ ତାକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ଚପସ୍ୟା କରୁଥିଲେ, ଉପବାସ କରୁଥିଲେ । ଏବଂ ଚପସ୍ୟା ପରେ ଆସି ପୁଣି ଧର୍ମ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ସଂସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଲାଗିଯାଉଥିଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗରେ ନେତାଏ ପ୍ରଚାର କରୁଛନ୍ତି, ଧର୍ମ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଫିଜିବିଅ, ବିଜ୍ଞାନଯୁଗରେ ସେ ସବୁର ସ୍ଥାନ ନାହିଁ, ଶିଳ୍ପ ବ୍ୟବସାୟଦ୍ୱାରା ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ ବଢ଼ାଅ, ତାହାହିଁ ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଧର୍ମ ଅଳୀକ କଳ୍ପନା, ଅର୍ଥ ବାସ୍ତବ ସତ୍ୟ । କିଏ ଭଲ, କିଏ ଠିକ୍, ମହାକାଳ କେବଳ ଜାଣନ୍ତି ! ହୁଏତ ମିଥ୍ୟାଟା ହିଁ ସତ୍ୟ, ସତ୍ୟଟା ହିଁ ମିଥ୍ୟା ! ହୁଏତ ସେ କଳ୍ପନା ମଣିଷକୁ କରାଏ ଦେବତା, ଆଉ ସେ ସତ୍ୟ କରାଏ ରାକ୍ଷସ ! ବର୍ଷେକାଳ ହିମାଳୟରେ ଚପସ୍ୟା କରିବା ପରେ ବଟବିହାରୀ ଫେରିଲେ ନରିପୁର, ସାଙ୍ଗରେ ବରଗଛର ଚାରା ଧରି । ଆଖିପାଖି ପତିଶଖି ଗାଁର ଲୋକେ ମହାଉଷାହରେ ଓ ସମ୍ବନରେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କୁ ସ୍ଥାପନା କଲେ । ସାତଦିନ ଧରି ଧୂମଧାମରେ ଖିଆପିଆ ଚାଲିଲା । ସେଇ ଚାରା ଆଜି ବିରାଟ ବଟ ମହାପୁରୁଷ । ତାଙ୍କରି ଯୋଗୁଁ ସମସ୍ତ ବାଦବିବାଦ ଭୁଲି ପୁଣି ମିଳିତ ହେଲେ ତାଙ୍କରି ଶତଶତ ବାହୁଛାୟା ତଳେ । ବଟବିହାରୀ ଦେହତ୍ୟାଗ କଲା ପରେ ସ୍ୱର୍ଗ ନଯାଇ ରହିଗଲେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଦେହରେ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କ ବଂଶରୁ କେହି ହେଲେ ଜଣେ ଖରାଦିନରେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ତଳେ ପାଣିଛତ୍ର ଦିଅନ୍ତି । ବଟମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଲଗାଏତ ବଟେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କ ପୂଜା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବଂଶର ବଟସୁନ୍ଦର ଯେତେବେଳେ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଶିବାଙ୍କୁ ବୋଲୁଥିଲେ-

“ଗିରିରାଜସୁତାନ୍ୱିତବାମତନୁ, ତନୁନିନ୍ଦିତରାଜିତକୋଟିବିଧୁମ୍ବ,

ବିଧୁ ଖଣ୍ଡବିମଣ୍ଡିତଭାଲତମ୍ବେ, ପ୍ରଣମାମି ଶିବମଶିବକଳ୍ପତରୁମ୍ ।”

କିମ୍ବା ରାବଣଙ୍କ ଶିବତାଣ୍ଡବ ବୋଲୁଥିଲେ-

“ଜଟାଟବାଗଳଜ୍ଜଳପ୍ରବାହପ୍ଲାବିତସ୍ଥଳେ,

ଗଲେଃବଳମ୍ୟଲୟିତାମ ବୁଜଙ୍ଗୁଡ଼ଙ୍ଗମାଳିକାଂ,

ତମତମ ତମତମ ନିନାଦ ବଡ଼ତମର୍ଦ୍ଦଂ,

ଚକାରତଣ୍ଡତାଣ୍ଡବମ୍ ତନୋତୁ ନଃ ଶିବଃ ଶିବମ୍ ।”

ସେତେବେଳେ ମନ୍ଦିର ଭିତର ଗମଗମ ହୋଇଉଠୁଥିଲା । ବଟ ମହାପୁରୁଷ ମଧ୍ୟ ଆବେଗରେ କମ୍ପି ଉଠୁଥିଲେ । ବଟସୁନ୍ଦରଙ୍କ ମରଜଳେବର ନରିପୁର ମଣ୍ଡାଣିରେ ମିଶିଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ବି ନରିପୁର ମାୟା ନଛାଡ଼ି ରହିଯାଇଛନ୍ତି ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଦେହରେ ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଷ ଦ୍ୱିତୀୟା ଓଷା ଦିନ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ମାର୍ଜନା, ସ୍ନାନ ହୁଏ । ପୂଜା ହୁଏ । ଢୋଲ ମହୁରି ବାଜେ । ଗୁଡ଼ପଣା ଭୋଗ ହୁଏ । ଗାଁ ମାଜପିମାନଙ୍କ ଶଙ୍ଖ ହଳହଳି ଶବ୍ଦରେ ବଟ ମହାପୁରୁଷ ଆନନ୍ଦରେ କମ୍ପିଯାଆନ୍ତି । ସ୍ନାନ ହୁଏ । ତା’ପରେ ବଟ ମହାପୁରୁଷ ପିନ୍ଧନ୍ତି ନୂଆଲୁଗା । ତା’ଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓହଳରେ ଓ ମୂଳରେ ସିନ୍ଦୂରଲାଗି ହୁଏ । ଧୂପଝୁଣା ବାସନାରେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ ମହଜି ଉଠେ । ତା’ପରେ ଚାଲେ ଭୋଜି ଭାତ । ପତିଶ ଖଣ୍ଡ ଗାଁର ଲୋକେ, ଏପରି କି ଅହମ୍ମଦପୁରର ପଠାଣମାନେ ବି, ଏକାଠି ବସି ଖାଆନ୍ତି । ଦିନରାତି ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ତଳେ ଯାତ୍ରା, ବାଦି ପାଲା, ଦୋକାନପତ୍ର ବସେ । ଇଝେ ହେଲା ତାଙ୍କର ଦାର୍ଷିକ ପୂଜା କିନ୍ତୁ କାହାରି ମିଳା ନେଲେ,

ବା କାହାରି ମନସ୍ୟାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ, ପୁଅ ଚାକିରି ପାଇଲେ ବାହାଘର ହେଲେ, ସେ ପୂଜା କରାଏ । ଏମିତି ପୂଜା ଲାଗିଥାଏ ବର୍ଷସାରା । ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ପତିଶିଖଣ୍ଡ ଗାଁ ଭେଦାଭେଦ ଦୂରକରି ମିଳିମିଶି ଚଳନ୍ତି ।

ହିମାଳୟର ଏ ମହାରୁହ ହିମାଳୟପରି ନରିପୁର ସୀମାରେ ଏବଂ ପତିଶି ଖଣ୍ଡ ଗାଁର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳରେ ବିରାଜମାନ ଚାରିପୁରୁଷ ହେବ ।

ନରିପୁର ଗାଁ ମଣାଣିକୁ ଲାଗି ଉତ୍ତରପଟେ ହଳଦିଆ ଗାଁ । ବଡ଼ ଗାଁଟାଏ । ହଳଦିଆର ଲୋକେ ନରିପୁରିଆମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଧିକ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ଅଲ୍ଲାବାଲା । ନରିପୁରରେ ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ମାଇନର ସ୍କୁଲରେ ପରିଣତ ହୋଇପାରିନାହିଁ । ତା'ର ଦରକାର ପଡ଼ିନାହିଁ, କାରଣ ପିଲାଏ, କଳାକଳେବର କହ୍ନାଇ ସଙ୍ଗେ ରୋହିଣୀ ସୁତ.... ବୋଲି ଶିଶୁ ନ ଶିଶୁଣୀ ବଳଦଲାଙ୍କୁ ନୋଡ଼ି ହେଃ ହେଃ ଶୁଣା ବଳଦ ମୋର.... କହୁ କହୁ ବିଲକୁ ବୋଡ଼ି ସକାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ହଳଦିଆର ମାଇନର ସ୍କୁଲ ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପରିଣତ ହେଲାଣି ଅନେକ ଦିନ । ଆଉ ଅଳ୍ପ ଦିନ ଭିତରେ ସେ କଲେଜରେ ପରିଣତ ହେବ । ହଳଦିଆର ଅଧିକାଂଶ ଚାକିରିଆ ଓ ବଡ଼ ବ୍ୟବସାୟୀ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଚାକିରିଆ ବି ଅଛନ୍ତି । ବିଧାନସଭାର ସଭ୍ୟ, ସରପଞ୍ଚ, ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଚେୟାରମେନ ମଧ୍ୟ ହଳଦିଆର ଲୋକେ । ନରିପୁରରେ ଖାଲି ନୁଆଣିଆ ଅନ୍ଧାରୁଆ ଚାଳଘର । ମଣିଷ ରହିବା ଘରଠାରୁ ଗାଈଗୋରୁ ରହିବା ଘର ବଡ଼ । କିନ୍ତୁ ହଳଦିଆରେ ଅନେକ କୋଠାବାଡ଼ି ।

ହେଲେ, ନରିପୁରର ଗର୍ବ ତା'ର ବଟ ମହାପୁରୁଷ । ଯେତେ ବଡ଼ ଗାଁ ହେଉନା ପଛକେ ତାକୁ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇବାକୁ ହେବ ନରିପୁରର ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ତଳେ । କଳ୍ପତରୁ ସେ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଦେବତା ।

କିନ୍ତୁ ହେଲେ କଅଣ ହେଲା, ଯୁଗ ବଦଳୁଛି । ପଞ୍ଚାୟତରାଜ ଚାଲିଛି । ଲୋକେ ଶିକ୍ଷିତ ହେଲେଣି । ଦେଶର ଭଗୀରଥ ବିଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଟଙ୍କାସ୍ରୋତ ସବୁ ମୁହେଁଲ ଦିଲ୍ଲୀ ଆଣିଲେଣି । ସେଠି ସବୁ ଠୁଳ କରି ପୁଣି ମୁହେଁଲ ଦିଆ ହେଉଛି ସବୁ ରାଜ୍ୟକୁ । ପୁଣି ରାଜ୍ୟରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁକୁ ସୁଅ ଚାଲିଛି । କେଉଁ କେଉଁ ରାଜ୍ୟର ଭଗୀରଥମାନେ ପୁଣି ସିଧାସଳଖ ବିଦେଶରୁ ସେ ସୁଅକୁ ନିଜ ନିଜ ରାଜ୍ୟକୁ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି । ଅନେକ କପଟି ମହାଦେବ ବା ଜାନୁମୁନି ସେ ସୁଅକୁ ଜଟରେ ଛପାଇ ଦେଉଛନ୍ତି ବା ଚକ୍ର କରି ଦେଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ସୁଅ ତ ମାଡ଼ି ଆସୁଛି । କିଏ କେତେ ଛପାଇ ରଖୁଛି, କିଏ କେତେ ଚକ୍ର କରୁଛି କରୁ ! ଦେଖାଯିବ ପରେ । କ୍ୟା ପରଫୁ ।

ହେଲେ, ଗୋଳମାଳ ହେଲା, ପାଇଦା ଉଠାଇ ନ ପାରିବା ଲୋକେ ଯେତେବେଳେ ହଠାତ୍ ଦେଶପ୍ରେମୀ- କର୍ମୀ ହୋଇ ଉଠିଲେ, ମୁଣ୍ଡରେ ଧଳା ଟୋପି ନାଇଲେ, କାନ୍ଧରୁ ମୁଣ୍ଡା ଝୁଲାଇଲେ ଓ ଆଶ୍ଚ ଉପରକୁ ମୋଟ ଧୋତି ପିନ୍ଧିଲେ । ନରିପୁରର ବଟକୂଷ ଦିନେ ଏମିତି ବେଶ୍ ବଦଳେଇଲେ । ସେ କଲିକତାରେ ଝୋଟକଳରେ କଅଣ କାମ କରୁଥିଲେ । ଶ୍ଯାଗୁଣା ମଦରକ୍ଷ ପାଇ ଛୁଟିଲାପରି ସେ କଲିକତା ଛାଡ଼ି ଗାଁକୁ ଆସି ଆସ୍ଥାନ ଜମାଇଲେ । ନିମେଷକେ ସେ ଅବସ୍ଥାଟା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କଲେ ଯେ ଯେଉଁ ସୁଅ ହଳଦିଆକୁ ଚାଲିଛି ତା'ର ଗୋଟାଏ ଧାର ନରିପୁରକୁ ଆଣିବାକୁ ହେଲେ ବେଶ୍ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ଖରଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ତେଣୁ ସେ ପ୍ରଥମେ ସ୍ଥାପନ କଲେ, ‘ବଟ ମହାପୁରୁଷ ଉନ୍ନତି ସମିତି’ । ସଭା ବସିଲା । ପରିଶିଷ୍ଟ ଗାଁର ଲୋକେ ସଭାରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ନିୟମ ହେଲା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁବାଲା ମାସକୁ ଅଣାଏ ଚାନ୍ଦା ଦେବେ । ଯିଏ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ସେବିୟାକୁ ପୂଜା କରାଇବ ସେ ଦୁଇଟଙ୍କା ଦେବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଚୈତ୍ରରେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ନୂତନ କଳେବରବେଳେ ଯେଉଁ ହିମାଳୟ ପ୍ରମାଣ ପତର ଝଡ଼େ, ତାକୁ ଆଉ ଧୋବଣୀ ପାଲୁଣୀମାନେ ମାଗଣା ନେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ, ଟୋକେଇକୁ ଏକ ନୂଆପଇସା ମାସୁଲ ଦେବେ, ଲତ୍ୟାଦି । ବଟକୃଷ୍ଣ ସମିତିର ସେକ୍ରେଟେରି ହେଲେ । ଖୁବ୍ ଟଙ୍କା ଆଦାୟ ହେଲା । ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ମୂଳ ଚାରିପଟେ ପ୍ରକାଶ ଚନ୍ଦ୍ରତରା ଗଢ଼ା ହେଲା ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଓହ୍ଲ ଚାରିପଟେ ବି ସାନ ସାନ ଚନ୍ଦ୍ରତରା ଗଢ଼ା ହେଲା । ତା ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ବଟକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଆଶ୍ରମ ମଧ୍ୟ ପକା ହେଲା । ବଟକୃଷ୍ଣ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଆୟ ଆହୁରି ଏକ ଅଭିନବ ଉପାୟରେ ବଢ଼ାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅମଳଦପୁରର ଜାନମହମ୍ମଦ ହେଉଛନ୍ତି ଗଣକବି । ‘ଶାଶୁ-ବୋହୂ କଳି’, ‘କଟକିଆଣୀ’ ଆଦି କବିତା ଲେଖି ଛପାଇ ସେ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବୁଲି ବିକ୍ରି । ଅନ୍ଧାବୋହୂ ଅନ୍ଧାକୁ ବିଷ ଦେଇ ମାରି ରାମ ପ୍ରଧାନ ସହିତ କଲିକତା ପକେଇ ଯିବା କାହାଣୀ ସେ କବିତାରେ ଲେଖି ଛପାଇ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବୁଲି ପ୍ରଚାର କରିଥିଲେ । ସେ ବହି ତାଙ୍କର ଭାରି କାଚଟି ହୋଇଥିଲା, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁର ବୋହୂମାନେ ତାକୁ ଜିଣି ପଢ଼ିଚନ୍ତି । ବଟକୃଷ୍ଣ ତାକୁ ଧରିଲେ ‘ବଟ ମହାପୁରୁଷ ମାହାତ୍ମ୍ୟ’ ଲେଖି ପ୍ରଚାର କରିବାକୁ । ‘ବଟ ମହାପୁରୁଷ ମାହାତ୍ମ୍ୟ’ ଲେଖା ହେଲା, ସେଥିରେ ଗଣିତା ହେଲା ‘ଦାନ ସେବକ ବଟକୃଷ୍ଣ’ । ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ନାନା ଅଲୌକିକ କାହାଣୀ ଶୁଣି ଯାତ୍ରୀ ବଢ଼ିଲେ । ସେ ଦିଗରୁ ବେଶ୍ କିଛି ଅର୍ଥ ବଟକୃଷ୍ଣଙ୍କ ହାତପେଠି ହେଲା ଏବଂ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ସହିତ ବଟକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମହାତ୍ମ୍ୟ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚାରିତ ହେଲା ।

ବଟକୃଷ୍ଣ ଅଙ୍ଗୁଳି ପ୍ରବେଶ କରାଇଲେ ପଞ୍ଚାୟତରେ ସାମାନ୍ୟ ମେମ୍ବରଟିଏ ହୋଇ । କିଛିଦିନ ପରେ ଜନରବ ହେଲା ଯେ ସରପଞ୍ଚଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅନାସ୍ତା ପ୍ରସାଦ ଆସିବ । ସରପଞ୍ଚ ହେଉଛନ୍ତି ହଳଦିଆର ବଟୁକ । ତାଙ୍କ ଦୋଚାଲାର ମୁଣ୍ଡି ମରାହୋଇନାହିଁ । ସେ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେ । ବଟୁକ ମାମଲାବାଦ ଲୋକ । ସେ ଦାଉ ସାଧନ୍ତି ଆଇନ ଅଦାଲତ କରିଆରେ । ତାଙ୍କ ହାତ ମୁଠାରେ ଅନେକ ସାକ୍ଷୀ ଅଛନ୍ତି, ଯେଉଁମାନେ ଅଦାଲତରେ ‘ନିୟମ କରୁଟି ଯାହା କହିବି ସତ କହିବି, କିଛି ମିଛ କହିବି ନାହିଁ, କିଛି ଲୁଚାଇବି ନାହିଁ’ ଶପଥ ନେଲା ପରେ ମଧ୍ୟ ‘ଆମେ କାହିଁକି ମିଛ କହିବୁ, ଆମେ ମିଛ କହିଲାବାଲା ନହୁଁ,’ ଯୋଡ଼ି ଦେଇ ଅନର୍ଗଳ ମିଛ କହିଯାଆନ୍ତି, ଆଉ ଜେରାରେ ଧରା ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଭାବରେ ମିଛ କହିଯାଆନ୍ତି ଓ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେଇ ସାରିବା ପରେ ଦୁଇଟଙ୍କା ପାରିଶ୍ରମିକ ନେଇ ହୋଟେଲରେ ମାଗଣା ଖାଇ ଘରକୁ ଫେରନ୍ତି । ବିଚାରକ ବିଚରା, ଜବାନବନ୍ଦୀ ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ଭାବୁଥାଏ-

ଚନ୍ଦ୍ର ନ ଦିଶେ ମେଘାଛନେ,

ମିଥ୍ୟା ବଚନେ ସତ୍ୟ ଯେହ୍ନେ ।

ବଟୁକକୁ ତେଣୁ ସମସ୍ତେ ଭୟ କରନ୍ତି । ପଞ୍ଚାୟତ ସଭା ବସିବା ଆଗରୁ ସେ ବଟକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାମରେ ନାରାଧର୍ଷଣ, ଟୋରୀ, ଠକେଇ ଆଦି ପିଙ୍ଗଳକୋର୍ଡ଼ର ବଡ଼ ବଡ଼ ଦଫାରେ ଚାରି ପାଞ୍ଚଟା ମାମଲା ଯୋଡ଼ିଦେଲେ । ବଟକୃଷ୍ଣ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧିଆ ପଡ଼ିଲେ । ଆହୁରି ଜୋର

ସୋରରେ ‘ବଟ ମହାପୁରୁଷ ମାହାତ୍ମ୍ୟ’ ପ୍ରଚାର ଚଳାଇଲେ । ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ମନଦମା ଖରଚ ଚଳାଇଲେ, ସାକ୍ଷୀ ଭଙ୍ଗେଇଲେ । ପଞ୍ଚାୟତ ସଭାରେ ବଟୁକ ହାରିଗଲେ । ବଟକୃଷ୍ଣ ସରପଞ୍ଚ ହେଲେ । ବଟକୃଷ୍ଣ କିନ୍ତୁ ଜହଲେ, ବଟ ମହାପୁରୁଷ ଜିଣିଲେ । ନରିପୁର ଆଉ ହଳଦିଆ ଗାଁ ଭିତରେ ବିବାଦ ଡେଇଁ ଉଠିଲା । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ, ସବୁ ଗାଁ ଭିତରେ ପାଟ ଦୁଷିଲା ।

ବଟୁକ ଏଥର ଭଲକରି ଅଣ୍ଟା ଭିଡ଼ିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଅନାସ୍ଥା ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିବାପାଇଁ ଯୋଗାଡ଼ ଚଳାଇଲେ । ମେୟରମାନଙ୍କୁ ଟଙ୍କା ପଇସା ଦେଇ ହାତକରି ରାତାରାତି ଗୋଟାଏ ଟ୍ରକରେ ଭୁବନେଶ୍ୱର ଯାଇ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପାଖରେ ଶପଥ କରାଇ ଲିଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ପାଖରେ ମହାପ୍ରସାଦ ହୁଆଁଇ ଶପଥ କରାଇ ରାତି ନ ପାହୁଣ୍ଡୁ ଡ୍ରାପସ ।

ତଳେ ତଳେ ଗଲା ତଳ ଗଡ଼ିଶା,

କେହି ନ ଜାଣିଲେ ସାଇ ପଡ଼ିଶା !

କିନ୍ତୁ ଲିଙ୍ଗରାଜଙ୍କ ପ୍ରଭାବ ନରିପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଡ଼େନାହିଁ ବୋଧହୁଏ । ଏଠି ବଟ ମହାପୁରୁଷ ସର୍ବେସର୍ବା । ଦାସ କାଠିଆ ଦଳ, ପାଲ୍ଲୀବାଲା, ଜାନ୍ ମହମ୍ମଦ ସମସ୍ତେ ଗାଁ ଗାଁ ବୁଲି ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଓ ତା ସହିତ ବଟକୃଷ୍ଣଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ପ୍ରଚାର ଚଳାଇଛନ୍ତି । ସେ ପ୍ରଚାର ପ୍ରାଚୀର ଭେଦ କରି ଲିଙ୍ଗରାଜ ପଶିପାରିଲେ ନାହିଁ କି ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ୱ ମଧ୍ୟ କାହା କଲାନାହିଁ । ବଟକୃଷ୍ଣ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ପ୍ରଚାର କରି ବରଗଛ ସଙ୍କେତ ଧରି ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଚେୟାରମେନ୍ ପଦକୁ ଆଖୋଉ ଆଖୋଉ ପାଖେଇଲେଣି ।

ଏତେଦିନକେ ବଟୁକଙ୍କ ଚେତା ପଶିଲା । ସେ ବୁଝିଲେ ଯେ ପ୍ରଥମେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଦିନେ ହଠାତ୍ ଦେଖାଗଲା ହଳଦିଆ ଗାଁ ମଣ୍ଡାଣିରେ ଏକ ବାବାଜି ଆସ୍ଥାନ ଜମାଇ ବସିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ନାଁ ବଟିଆ ବାବା । ପ୍ରଚାର ହୋଇଗଲା ବଟିଆ ବାବା ଜଣେ ଭାରି କାଳିସାଧକ । ପ୍ରତି ଅମାବାସ୍ୟା ରାତିରେ ସେ ଶବ୍ଦ ସାଧନା କରନ୍ତି । ବୀର ପେଶି ଜାଣନ୍ତି ବି । ଆଉ ତାଙ୍କ ବଟୁଆରୁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ହୋମ ପାଉଁଶ ଦେଇ ସବୁ ରୋଗ ଭଲ କରି ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ଅଳ୍ପଦିନ ଭିତରେ ପଚିଶ ଖଣ୍ଡ ଗାଁରେ ଏ ସମ୍ପାଦ ବିକୁଳି ଭଳି ଖେଳିଗଲା । ଲୋକସୁଅ ଲାଗିଲା ବଟିଆ ବାବା ପାଖକୁ ।

କେତେକ ଦିନ ପରେ ଗାଁ ଗାଁରେ ଏକ ନୂଆ ଆତଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ହେଲା । ରାତି ଅଧରେ ଅନେକଙ୍କ ଘରେ ଟେକା ଭୂଷା ଘୁଅ ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । କେଉଁଠୁ ପଡ଼ୁଛି କେହି ଧରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଲୋକେ ବଟିଆ ବାବାଙ୍କୁ ଧରିଲେ ଏହାର କାରଣ ଜାଣିବାକୁ ଓ ପ୍ରତିକାର କରିବାକୁ । ବଟିଆ ବାବା ପୂଜା କଲେ । ପୂଜାରୁ ଉଠି ସେ କାରଣ ଜଣାଇଲେ । ଲୋକେ ଶୁଣି ତାଟଙ୍କା । କାରଣ କଣ । କାରଣଟା ହେଉଛି ଏଇଆ, ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଚିଶ ଖଣ୍ଡ ଗାଁର ଭୂତମାନେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଦେହରେ ଏକାନ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ପରିବାର ପରି ରହି ଭୋଗ ଦଖଲ କରି ଆସୁଥିଲେ । ଏଥିକୁ ନରିପୁରୀଆ ଭୂତମାନେ ଗୁଣ୍ଡା ଓ ଦୁଷ୍ଟ ପ୍ରକୃତିର ଓ ଦଙ୍ଗାବାଜ ଓ ମାମଲାବାଜ ଥିବାରୁ ବେଆଇନଭାବେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ଏକାଏକା ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କୁ ଭୋଗ ଦଖଲ କରିବା କୁଇଛାରେ ଓ ଅହମ୍ମଦପୁରର ଖବିସମାନଙ୍କ କୁପରାମର୍ଶରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମର ଭୂତମାନଙ୍କୁ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଦେହରୁ ବେଦଖଲ କରିବାସବ୍ଧେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମର ଭୂତମାନେ ଅନାଥ ହୋଇ ସ୍ଥାନ ଅଭାବରୁ ଉପଦ୍ରବ କରୁଅଛନ୍ତି । ଉପାୟ ?

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମରେ ବରଗଛ ରୋପି ଭୂତମାନଙ୍କୁ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଠିକ୍ ଠିକ୍ । ସମସ୍ତଙ୍କ ମନକୁ କଥାଟା ପାଇଲା । ବଟୁକଙ୍କ ପ୍ରଧାନ ସାକ୍ଷୀ ଓ ସହକର୍ମୀ ଧୂଳିଆ ନିଭୂତରେ ବଟୁକଙ୍କୁ ପଚାରିଲା, “ଆଜ୍ଞା ନରିପୁରିଆ ଭୂତମାନଙ୍କ ନାଁରେ ଗୋଟାଏ 147, 447, 426, 323, 500, 504, 325, 354, 379 ଦତ୍ତା ମଙ୍କଙ୍କମା ଯୋଡ଼ିଦେଲେ କେମିତି ହୁଅନ୍ତା ? ଆମ ତାତ୍ତ୍ୱର ତ ଅଛନ୍ତି ତାତ୍ତ୍ୱର ମାଇଁନା ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦେବାକୁ ? ଖାଲି ମାଡ଼ରଙ୍ଗଟା ଯା ଗୋଳମାଳ କରି ଦିଅନ୍ତି, ତା ନ ହେଲେ ତ ଭଲ ସାର୍ଟିଫିକେଟ ଦିଅନ୍ତି । ମୁଁ ତ ଅଛି ସାକ୍ଷ୍ୟ ଦେବାକୁ, ସାକ୍ଷୀ ଯୋଗାଡ଼ କରିବାକୁ ।” ବଟୁକ ରାଗିଯାଇ କହିଲେ, “ଭାବ୍ ଖଲା !”

କଥା ହେଲା, ବଟିଆ ବାବା ପ୍ରଥମେ ହଳଦିଆ ଗ୍ରାମରେ ବରଗଛ ରୋପିବେ, ହଳଦିଆ ଶ୍ମଶାନରେ । ଏ ବରଗଛ ନାଁ ହେବ ‘ବଟ ମହାରାଜ’ । ଯୋଗାଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଚାଲିଲା । ବଟୁକ ଗଲେ ଗୟା କଳ୍ପବଟରୁ ଗୋଟିଏ ତାଳ ଆଣିବାକୁ । ବଟକୃଷ୍ଣ ଦୁଝିପାରିଲେ ବଟୁକଙ୍କ କାଇବାଟା । ସେ ଲାଗିପଡ଼ିଲେ ତାକୁ ବ୍ୟର୍ଥ କରିବାକୁ । ତା କରିବାକୁ ବେଶୀ ଡେରି ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ନରିପୁରର ବଟା ବେଢ଼ା । ସେମିତି ସୁନ୍ଦରୀ ନ ହେଲେ ଜଅଣ ହେଲା ମହା ମହା ଲୋକଙ୍କୁ ଗଡ଼େଇ ପକେଇଚି ସେ, କେତେ ଲୋକଙ୍କୁ ଜିଅଇ ଯିବା ମୁହଁରୁ ଖଲାସ କରି ଆଣିଚି । ନେହୁରା ହୋଇ କହିଲେ ବିପଦ ଆପଦକୁ ମାଡ଼ିଯିବା ମାଇକିନିଆ ସେ । ଦି ଚାରି ରାତି ବଟିଆ ବାବାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା ଆସିବା କରିବା ପରେ ବଟିଆ ବାବା ହଳଦିଆ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଇ ନରିପୁରରେ ଆଶ୍ରମ ଜମେଇଲେ ।

ବଟୁକ ଗୟାରୁ ଫେରି ଦେଖନ୍ତି ତ ଇଣ୍ଡେ କାଣ୍ଡ । ରକ୍ତଚାଉଳ ଚୋବେଇ ରହିଲେ । ଗୟାରୁ ସେ ବରଗଛ ଚାରା ଆଣିପାରି ନଥିଲେ । ଲୋକେ ପଚାରିବାରୁ କହିଲେ, “ବାଟରେ ମୋତେ ସ୍ୱପ୍ନ ହେଲା ଯେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ତାଳରେ ଗଛ ନହେଲେ ଭୂତମାନେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବରଗଛରେ ରହିବେ ନାହିଁ । ଆଉ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁର ତ ଅଧିକାର ଅଛି ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଦେହର ତାଳ ନେବାକୁ, ତା’ଛଡ଼ା ସେ ଗଛ ମୋର, ଆଜିକୁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ହେବ ମୁଁ ସପନିକଠାରୁ ଟଂଝଂଝଂ ଜରସମନରେ ସେ ଜମି ଜବଲା କରିନେଇ ଖଜଣା ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦେଇ ଆସି ପାଉଛି ହାସଲ କରି ଆସୁଅଛି । ମୁଁ କିନ୍ତୁ ସେ ଜମି ଓ ଗଛ ପତିଶଖଣ୍ଡ ଗାଁକୁ ଦାନ କରୁଛି । ତୁମ୍ଭେମାନେ ସମସ୍ତେ ଯାଇ ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ତାଳ ନେଇ ନିଜ ନିଜ ଗାଁରେ ପୋତି ଭୂତମାନଙ୍କଠାରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଅ ।” ଗାଁବାଲାମାନେ ବଟୁକ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ମହାନ୍ ଦାନରେ ଚମତ୍କୃତ ହେଲେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବଟା ସେମାନଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଲା । କଥାଟା କିନ୍ତୁ ଗୁପ୍ତ ରହିଲା ।

ଦିନେ ରାତି ଅଧରେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଆସ୍ଥାନରେ ଦୁମଦୁମ୍ ପାହାର ଶୁଣି ବଟକୃଷ୍ଣ ବୋଡ଼ି ଯାଇ ଦେଖିଲେ ଯେ ହଳଦିଆର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମର ଲୋକେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ତାଳ କାଟୁଛନ୍ତି । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଖବରଟା ନରିପୁର ଗାଁ ଯାକ ଖେଳିଗଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ନରିପୁରିଆମାନେ ଲାଠି, ଟେଣ୍ଡା, କଟୁରି, କୁରାଡ଼ୀ ଆଦି ଧରି ଜମା ହୋଇଗଲେ । ସେ ପଟରୁ ମଧ୍ୟ ସେମିତି ଲୋକେ ଜମା ହୋଇଗଲେ । ମଡ଼ ମଡ଼ କରି ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଗୋଟାଏ ବାହୁ ଛିଡ଼ି ପଡ଼ିଲା କୁରାଡ଼ି ଚୋଟରେ । ବଟେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ସେ ଶବ୍ଦ ପ୍ରତିଧ୍ୱନିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ସତେ କି ମହାକାଳ ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ ।

ତା’ପରେ ଲାଗିଲା ଦୁଇଦଳଙ୍କ ଭିତରେ ପିଟାପିଟି । ବଟ ମହାପୁରୁଷ ବାରମ୍ବାର ଥରିବାକୁ

ଲାଗିଲେ । କାଳ ଭୈରବୀ ତାଳଦେଲା ପରି ବଟେଶ୍ୱରଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଭିତରୁ ଖାଲି ହୋ ହୋ ଶବ୍ଦ ବାହାରୁଥାଏ । ଏଇ ସମୟରେ ଅହମ୍ମଦପୁରର ପଠାଣ ଆଠ ଜଣ ଖଣ୍ଡା ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲେ । ବଟୁକ ସେମାନଙ୍କୁ ପଛସା ଦେଇ ଜାଗତିଆର କରି ରଖିଥିଲେ । ଅହମ୍ମଦପୁରିଆଙ୍କ ରାଗ ଥିଲା ନରିପୁରିଆମାନଙ୍କ ଉପରେ, କାରଣ ବଟକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶିକ୍ଷାରେ ସେମାନେ ପଠାଣମାନଙ୍କୁ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ପାଖରୁ ଭିନ୍ନ କରିଦେଇଥିଲେ । ପଠାଣମାନେ ଖଣ୍ଡା ଧରି ଦୌଡ଼ି ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ଯେ ଯୁଆଡ଼େ ହିନ୍ଦୁକାନିଆ ହୋଇ ପଳେଇଲେ ।

ଗଲାବେଳେ ଧୂଳିଆ ବଟୁକ ଶିକ୍ଷାମତେ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ପାଦତଳେ ଅତି କଟୁବିଷ ପୋତି ଦେଇଗଲା ।

ପରଦିନ ଦେଖାଗଲା ଆଠଜଣଙ୍କ ମୃତଦେହ ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ତଳେ ପଡ଼ିଛି । ଆଉ ପରଦିନ ଶାଂଘାତିକ ଭାବରେ ଉତ୍ସାହ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅସ୍ତ୍ରଜଖମ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନେ କୌଣସିମତେ ପଳାଇ ପାରିନାହାନ୍ତି ।

ପୁଲିସ ଆସିଲା । ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ ଉପରେ ୧୪୪ ଧାରା ଜାରିହେଲା । ସବୁ ଗାଁରୁ ପ୍ରାୟ ଶହେ ସରିକି ଲୋକ ହାତକଡ଼ା ପିନ୍ଧି ଧରା ହୋଇଗଲେ । ବଟୁକ ଓ ବଟକୃଷ୍ଣ ମଧ୍ୟ ଧରା ହେଲେ । ଧୂଳିଆ ଭୂତମାନଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ଯେଉଁ ଦଫାମାନ ଯୋଡ଼ି ମଜଦମା କରିବାକୁ ବଟୁକଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଇଥିଲା, ସେ ଦଫାମାନଙ୍କରୁ ଅନେକ ଓ ତା ସହିତ ହତ୍ୟାପାଇଁ ୩୦୨ ଦଫା ଯୋଡ଼ା ହୋଇ ମଜଦମା ଚାଲିଲା । ମଡ଼ ପଡ଼ିଥିବାର ଦେଖି ଶାଗୁଣୀ ବିଳୁଆ କୁକୁରମାନେ ଯେମିତି ଗଦା ହୋଇ ପଡ଼ିଛି, ସେମିତି ଟାଉଟର ଆଦିମାନେ ଗଦା ହୋଇପଡ଼ି ଟଙ୍କା ଶୋଷିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ବଟୁକ ଓ ବଟକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଧନ ନିଆଁ ପୁଆଁରେ ଯିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଏ ଘଟଣାର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ବଟ ମହାପୁରୁଷ ଝାଉଁଳି ପଡ଼ିଲେ । ବିରାଟ ମହାରୂହ ସତେ ଯେପରି ଧାନମଗ୍ନ । ଅତୀତର କଥା ମନେ ପକାଇ ସେ ବୋଧହୁଏ ଧାନମଗ୍ନ ଭବିଷ୍ୟତ ଚିନ୍ତାରେ । ମହାକାଳ ମଧ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କର କଲ୍ୟାଣପାଇଁ ବିଷପାନ କରିଥିଲେ । ବଟ ମହାପୁରୁଷ ମହାକାଳ ବଟେଶ୍ୱରଙ୍କୁ ମନେ ମନେ ପ୍ରଣାମ କରି ମହାପ୍ରୟାଣ କଲେ । ନାରାୟଣ ପ୍ରାପ୍ତି ତ ନୂହେଁ, ହତ୍ୟା । କିନ୍ତୁ ଗଛର କି ପ୍ରାଣ ଅଛି ଯେ ତାଙ୍କୁ ମାରିଲେ ମଣିଷ ତିଆରି ପିଙ୍ଗଳ କୋର୍ଡ଼ର ୩୦୨ ଦଫା ଲାଗିବ । ଆହା ବୋଲିବାକୁ ମଧ୍ୟ କେହି ନାହିଁ ।

ସରକାର ସେ ଗଛକୁ ନିଲାମ କରାଇଦେଲେ । ନରିପୁର, ହଳଦିଆ ଆଦି ଗ୍ରାମର ଲୋକମାନଙ୍କ କ୍ଷମତା ନାହିଁ ସେ ବିରାଟ ଗଛକୁ ନିଲାମ ଧରିବାକୁ । ସବୁ ପଛସା ତ ନିଆଁପୁଆଁରେ ଯାଇଛି । ଅହମ୍ମଦପୁରର ପଠାଣମାନେ କିନ୍ତୁ ନିଲାମ ଧରିଲେ । ବାକିତକ ଗାଁବାଲାମାନେ ଘୁଷୁଘାସୁ ଦେଇ ଚୋରେଇ ବୋହି ନେଇ ଜାଲିଲେ । ଦୁଇଦିନ ଭିତରେ ସବୁ ସଫା । ବଟ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ଆସ୍ଥାନ ଶୂନ୍ୟଶାନ୍ । ଗୋଟାଏ ସନ୍ଧ୍ୟାତା ଗଲା, ଆଉ ଗୋଟିଏ ସନ୍ଧ୍ୟାତା ଆସିଗଲା । କିଛି ଡରିବାର ନାହିଁ । ମହାକାଳ ସଦା ଜାଗ୍ରତ ।

ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ରାତିରେ ବଟବିହାରୀଙ୍କୁ ଲୋକେ ସେଠି ବୁଲୁଥିବାର ଦେଖିଛନ୍ତି । ତା'ଙ୍କ କଠଉ ଠକ୍ ଠକ୍ ଓ ଦୀର୍ଘନିଶ୍ୱାସ ପକାଇବାର ଶବ୍ଦ ଅନେକ ଶୁଣୁଛନ୍ତି ।

ଲଢ଼ୁ

ଚୌଧୁରୀବଜାର ଡେଇଁବା ମାତ୍ରକେ ପରେଶବାରୁ ଆଉ ବାଁ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ବଜାରଥକିତି ଜୋରରେ ହଲେଇ ବେଗେ ବେଗେ ପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ତାହାଣ ଆଡ଼କୁ ଅନେଇ ଅନେଇ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ଦେଖିଲେ ମନେହୁଏ ବାଁ କାନ୍ଧରେ ବୋଧହୁଏ ରଜା ପଶିଛି । ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ବଜାର ନିକଟ ହେଲେ ଯାଇ ସେ ମୁହଁ ପେରାନ୍ତି । ଆଜି କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ଗାଈ ଶିଫ ବାଗେଇ ହଠାତ୍ ମାଡ଼ିଆସିବାରୁ ସେ ଚମକିପଡ଼ି ଚାହିଁଛନ୍ତି କି ନାହିଁ, ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାଶ ଶବ୍ଦ ସଁ-ସଁ କରି ମାଡ଼ିଆସିଲା । ପରେଶବାରୁ ପ୍ରାଣଗୟରେ ସେହି ଦୋକାନ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ, ଉଠିଯିବାକୁ ବାଧହେଲେ । ବଜାରିଆମାନେ ଖେଁ-ଖେଁ କରି ହସି କହିଲେ, “ଏକମୁହାଁ ବାରୁ ଧପାଲିଚନ୍ତି, ଇୟାଡ଼େ ଗାଈ ଚାତିରହିଛି ଖିଆଇ ନାହିଁ.....” ଇତ୍ୟାଦି ।

ପରେଶବାରୁଙ୍କ କାନକୁ କିନ୍ତୁ ସବୁ କଥା ଗଲାନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଛାତି ଭିତରୁ ଅତଡ଼ା ଖସିପଡ଼ିଲା, କାନ ଲାଲ ପଡ଼ିଗଲା । କପାଳରେ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ଝାଙ୍କ ପୁଟି ଉଠିଲା । ଭୟରେ ନୁହେଁ, ଲୋଭରେ । ଅସହ୍ୟ ଲୋଭ । ଏହି ଲୋଭର ଦାଉ ଏଡ଼ିବା ପାଇଁ ସେ ନିଭତି ବଜାର କରି ଯିବା ସମୟରେ ଏ ଦୋକାନକୁ ନ ଚାହିଁ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଚାଲିଯାଆନ୍ତି । ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ଯିବା ପାଇଁ ଅନ୍ୟ ଅନେକ ବାଟ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ପରେଶବାରୁ ଏହି ବାଟ ଦେଇ ନ ଯାଇ ମଧ୍ୟ ରହିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ପାଦ ଛାଏଁ ଛାଏଁ ଚାଲିଆସେ, ତାଙ୍କୁ ଆକର୍ଷଣ କରି ଆଣେ ସେହି ଲଢ଼ୁ । ଆଜି ଏ ଲୋଭ ବୁଦ୍ଧିମାନୀୟ ହୋଇଉଠିଛି । ଲୋଭ ସହିତ ପ୍ରଥମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଟା ମଧ୍ୟ କିପରି ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଛି ।

ଭାଇସୁରାୟ ଲର୍ଡ କ୍ୟାନିଙ୍ଗ୍‌ଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଲେଡ଼ି କ୍ୟାନିଙ୍ଗ୍ ଲୋଭରେ ପଡ଼ିଥିଲେ । କୋଉ ଯୁଗର କଥା ସେ, ଲର୍ଡ କ୍ୟାନିଙ୍ଗ୍ ଓ ତାଙ୍କ ପତ୍ନୀ ଖିତ ହୋଇ, ବ୍ଲାକ୍‌ବେରି ବା ସ୍ପ୍ରିଙ୍ଗ୍‌ବେରି ଫଳେଇ, ସେହି ଫଳ ରୂପେ ପୁଣି ଆଉ କାହା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି, ସେ ଲୋକ ପୁଣି ମରି ଏହିପରି କେତେ ଜନ୍ମ ତାଙ୍କର ହୋଇଗଲାଣି । ବ୍ରିଟିଶ ରାଜତ୍ଵ ଯାଇ ଭାରତ ସ୍ଵାଧୀନ ହେଲାଣି; କିନ୍ତୁ ଲେଡ଼ି କ୍ୟାନିଙ୍ଗ୍ ଅମର ରହିଗଲେ ତାଙ୍କର ଲୋଭ ପାଇଁ । ତାଙ୍କର ଅର୍ଥର ଅଭାବ ନ ଥିଲା; ତେଣୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ଲୋଭରେ ପଡ଼ି ସେ ସେହି ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ପ୍ରଚୁର ପରିମାଣରେ କିଣି ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ନାନାଦ୍ରବ୍ୟରେ ସେ ମିଠେଇର ନାଁ ହେଲା ଲେଡ଼ି କ୍ୟାନିଙ୍ଗ୍ ବା ଲେଡ଼ିକେନି ।

ପରେଶବାରୁଙ୍କ ଲୋଭ ପାଇଁ ସେ ଅମର ହୋଇପାରିବେ ନାହିଁ । ଭାଇସୁରାୟ ବା ପ୍ରେସିଡେଣ୍ଟ ଚ ଛାଡ଼ନ୍ତୁ, ସାମାନ୍ୟ ହେଉ କିରାଣି ଦି ସେ ନୁହନ୍ତି । ପଚାଶ ଟଙ୍କା ଦରମାରେ ଅବାଇତ କିରାଣି ସେ । ତାଙ୍କର ବଜେଟ୍ ଭିତରେ ଯେଉଁ ସାମାନ୍ୟ କେତୋଟି ଡିପାର୍ଟମେଣ୍ଟ ଅଛି, ସେମାନଙ୍କ

ଭିତରେ ରସନେନ୍ଦ୍ରିୟର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅଛି ତାଙ୍କର କେବଳ ନେହୁରା ହେବାପାଇଁ - ସେ ସ୍ତ୍ରୀ ପାଖରେ ହେଉ ବା ହାକିମଙ୍କ ପାଖରେ ହେଉ, ମହାଜନଙ୍କ ପାଖରେ ହେଉ ବା ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ହେଉ, ଅବଶ୍ୟ ସେ ନେହୁରାର ଫଳ ସବୁଠି ସମାନ ।

ଧର୍ମପତ୍ନୀଙ୍କ ହୃଦୟ, ପ୍ରତ୍ୟହ ବଜାର ଆଠ ଅଣାରୁ ବେଶି ହେବ ନାହିଁ ଏବଂ କଅଣ କଅଣ କିଣାହେବ, ସେ ବରାଦ କରିବାର ଅଧିକାର ମଧ୍ୟ ଧର୍ମପତ୍ନୀଙ୍କର ଏକତାଟିଆ । ଯେଉଁ ତାଲିକା ସେ ଦିଅନ୍ତି, ସେ ସବୁ କିଣି ଗୋଟିଏ ପଇସା ମଧ୍ୟ ପାନ ପାଇଁ ବାହାର କରିବା ଦୁଃସାଧ୍ୟ । ଥରେ ସେ ଦୋକାନୀକୁ ସଜନା ଶାଗ ବାମରୁ ଗୋଟିଏ ପଇସା କାଟିବା ପାଇଁ ନେହୁରା କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଅପମାନ ଦୋକାନୀ ସେଦିନ ତାଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲା, ତା ପରଠୁଁ ସେ ଆଉ କେବେହେଁ ଦାମ୍ କାଟିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହାନ୍ତି । ଆଉ ଥରେ ସେ ତାଲିକାରେ ଥିବା କୋଷିକା ଶାଗ ସେରେ ଜାଗାରେ ତିନି ପା' ଶାଗ ଆଣି ଦୁଇଟି ପଇସାର ଗୋଟିଏ ସିଗାରେଟ କିଣି ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଧୂଆଁ ଛାଡ଼ି ଛାଡ଼ି ଘରକୁ ଫେରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେ ଦିନ ଘରେ ଯାହା ଘଟିଥିଲା ତା' ପରେ ସେ ଚେଷ୍ଟା ମଧ୍ୟ ସେ ଛାଡ଼ିଛନ୍ତି । ଧର୍ମପତ୍ନୀ ସେ ଦିନ ଶାଗର ପରିମାଣ ଦେଖି ସନ୍ଦେହ କରି ପଡ଼ିଶାଘରୁ ସେରତରାକୁ ଆଣି ଓଜନ କରିସାରିବାପରେ ଯେଉଁ ସବୁ ବାକ୍ୟବାଣୀ ମାରିଥିଲେ ସେଥିରେ ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ଅତି କ୍ଷୋଭ ଓ ଦୁଃଖରେ ମନେ ମନେ ହସି କହିଥିଲେ, ହ୍ୟାପ୍ କବିମାନେ ଖାଲି ନୟନବାଣୀ କଥା ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ଦୋକାନ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ସେଇ ଲଢ଼ୁ ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲେ । ମଟରରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ସେ ଲଢ଼ୁରୁ ସେରେ କିଣି ନେଇ ମଟରରେ ବସିଥିବା ଜଣେ ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଲେ । ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କ ଆଖି ଓ ପାତଳା ଓଠରେ ଆନନ୍ଦ ଖେଳିଗଲା । ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ତରତର ହୋଇ ଦୋକାନରୁ ଚାଲିଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ; କିନ୍ତୁ ପାଦ ତାଙ୍କର ଆଗେଇଲା ନାହିଁ । ଆଖି ତାଙ୍କର ସେହି ମିଠେଇରେ ଲାଖି ରହିଲା । ମିଠେଇର ବାସନା ନାକପୂର୍ଣ୍ଣିଆ ତାଙ୍କର ବାରମ୍ବାର ଫୁଲିଉଠିଲା ।

ବସନ୍ତ, କଅଣ ଦେବି ? - ଦୋକାନୀ ପଚାରିଲା ।

ନା, ସେ କ୍ଷତ୍ୱଟା ମାରିଗୋଡ଼ାଇଲା ଯେ...

ସେଟା ଗଲାଣି....

ଏହା ପରେ ଦୋକାନରେ ଆଉ ରହିବାର କାରଣ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଦୋକାନରୁ ଚାଲି ମଧ୍ୟ ଯାଇପାରୁନାହାନ୍ତି । ଏମିତି କିଛି ନୂତନ ପ୍ରକାର ମିଠାଇ ନୁହଁ, ସେଇ ହଳଦିଆ ବୁଦିଆରେ ଗୋଲ ଲଢ଼ୁ । କେବଳ ମଝିରେ ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ଲାଲ ଓ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ବୁଦିଆ ବାମା ଓ ଲଢ଼ୁରୁ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ବଡ଼ କିର୍ମିସି ଓ କିଛି ପେସ୍ତା । ଏହି ରଙ୍ଗର ସମାବେଶ ଏପରି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ କରାହୋଇଛି ଯେ ସେ ସମସ୍ତ ଲଢ଼ୁଟିର ଆକର୍ଷଣୀ ଶକ୍ତି ଦୁବାର ହୋଇପଡ଼ିଛି । ସେଥିରେ ପୁଣି ଏହି ମିଠାଇଟିର ଆକାଶ ଯେପରି ସାଧାରଣତଃ ଗୁଡ଼ିଆ ଦୋକାନ ଆଲମାରିରେ ମିଠାଇ ଆଦି ସବୁ ସଜା ହୋଇ ରହିଥାଏ ସେପରି ଭାବରେ ସଜାହୋଇନାହିଁ; ଗୋଟିଏ ବେଦିଂସୁର୍ ପରିହିତା, ସୁପୁଷ୍କନିତ୍ୟିନୀ ନାରୀ, ଆଲିଙ୍ଗିତ ତାର ବେନି ଘନ ବକ୍ଷ ନିକଟରେ ଧରି ଆଲିଙ୍ଗିତ

ଅର୍ପଣ କରିବା ଭଙ୍ଗୀରେ କାଚ ଆଲମାରୀ ମଧ୍ୟରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି ।

ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ଘନ ଘନ ଦୁଇ ତିନି ଥର ସିଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଦୋକାନରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଯିବାକୁ ବସିଲେ । ତା' ପରେ ମନେହେଲା କାଚ ଆଲମାରୀ ମଧ୍ୟରୁ ସେଇ ନାରୀମୂର୍ତ୍ତି ଖିଲିଖିଲି ହସି କହୁଛି, ଆସନ୍ତୁ ନା । ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କ କାନ ଲାଲ ପଡ଼ିଗଲା । ଆଉ ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ସେଇ ମିଠାଇ କିଣି ନେଇଗଲେ । ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କର ମନେ ହେଲା ମିଠାଇ ଯେପରି କହୁଛି ନାହିଁ ଧନହୀନେନ ଲଭ୍ୟ । ସେ ଦୋକାନରୁ ବାହାରି ଆସି ପାହାଚ ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହେଲେ । ଅଦୂରରେ ରାଷ୍ଟ୍ର ଉପରେ ଗାଈଟି ଅପେକ୍ଷାରେ ନୀରବରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ସ୍ପଷ୍ଟି ବାରମ୍ବାର ତାର ଗ୍ରୀବା ଲେହନ କରୁଛି ଏବଂ ମଝିରେ ମଝିରେ ହଠାତ୍ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ଜଣେଇ ସେଆଡ଼େ ଥରେ ଚାହିଁ ପୁଣି ଦୋକାନ ଭିତରେ ଥିବା ସେଇ ମିଠାଇଆଳିଟିକୁ ଚାହିଁଲେ । ଆଉ ଲୋଭ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ସେ ଦୋକାନ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଇ ପଚାରିଲେ, ଇୟା ଦାମ୍ କେତେ ?

-କାହାର, 'ଦିଲମୋହିନୀ' ? ଛ' ଟଙ୍କା ।

ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ଭାବରେ କହିଲେ-ନାଁ, ମୁଁ ଗୋଟି ପଚାରୁଥିଲି ।

-ଗୋଟିକୁ ଛ' ଅଣା ।

ଦାମ୍ ଶୁଣି ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ମୁହଁ ମେଲା କରି ଚାହିଁ ରହି ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଛ' ଅଣା । ଦୁଇଅଣା ହୋଇଥିଲେ ବା ସେ ଦୋକାନୀଙ୍କୁ ନେହୁରା-ନେହୁରି କରି କିଛି ଦାମ୍ କଟାକଟି କରାଇ ପାରନ୍ତେ । ଛ' ଅଣା ! ସେତକ ସେ କେଉଁଠୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିବେ ! ଅସମ୍ଭବ । ଛାଡ଼ଃ ।

ଆଉ ଜଣେ ଦୁଇ ସେର 'ଦିଲମୋହିନୀ' ନେଇଗଲେ । ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ଆଲମାରୀ ଭିତରକୁ ଚାହିଁଲେ । ନିତୟିନୀର ଆଳିରେ ଆଉ ଅଳ୍ପ କେତୋଟି ମିଠାଇ ପଡ଼ିରହିଛି । ନିତୟିନୀ ବିୟୋଷରେ ଓ ଏଶାନୟନରେ ଆହ୍ୱାନର ହାସ୍ୟ । ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ମୁହଁ ଫେରାଇ ନେଇ ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲେ । ସ୍ପଷ୍ଟ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଛି ।

ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ମନ ଭିତରେ ବୈରାଗ୍ୟ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ।

.....ସର୍ବଦା ସଂଯୁକ୍ତ ଓ ତୁଲ୍ୟନାମବିଶିଷ୍ଟ ଦୁଇଟି ପକ୍ଷୀ ଗୋଟିଏ ବୃକ୍ଷର ଆଶ୍ରୟ ନେଇଅଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ବିଚିତ୍ର ଆତ୍ମାବଦ୍ଧ ଫଳ ଉକ୍ଷଣ କରେ ଏବଂ ଅପରଟି ଉକ୍ଷଣ ନ କରି କେବଳ ଦର୍ଶନ କରେ । ଏହି ଦେହବୃକ୍ଷରେ ଜୀବ ନିମଗ୍ନ ରହି ମୋହ ହେତୁ ଶୋକ କରିଥାଏ । ସେ ଯେତେବେଳେ ବିଶ୍ୱବ୍ୟାପୀ ପରମାତ୍ମାଙ୍କୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରେ, ସେତେବେଳେ ସଂସାର ଅତିକ୍ରମ କରେ ।

.....ପୃଥିବୀରେ ଯେତେ ଜୀବ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କ ଦେହରେ ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜୀବମାନଙ୍କଠାରେ ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟର ଆକର୍ଷଣୀ ଶକ୍ତି ରୋଧ କରିବାପାଇଁ ଚିନ୍ତା ଶକ୍ତି, ବୁଦ୍ଧି ବା ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟ କିନ୍ତୁ ପଞ୍ଚେନ୍ଦ୍ରିୟର ଶକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ପାଇଛି ଏବଂ ସେହି ଇଚ୍ଛା ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ପାଇଁ ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ ଓ ଆଦର୍ଶ ସୃଷ୍ଟି କରିଛି । ଏ ସବୁର ଜୀବନଧାରଣ ସହିତ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ; ତେଣୁ ଏସବୁ ମିଥ୍ୟା କୁହାଯାଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ଏ ମିଥ୍ୟାରେହିଁ ମନୁଷ୍ୟକୁ

ନିହିତ । ଏହି ମିଥ୍ୟାନିହିତ ବସ୍ତୁ ପାଇବାର ଇଚ୍ଛାଦ୍ୱାରା କ୍ରମବିକାଶ-ନିୟମାନୁସାରେ ମନୁଷ୍ୟ ଦିନେ ଦେବତା ନ ହେବ, କିଏ କହିପାରେ । ଏହି ଆଦର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଆମର ଅର୍ଥନୀତି, ଅର୍ଥନୀତି କାହିଁକି ଶିକ୍ଷା, ଶାସନ ସବୁ ଚାଲିତ ହେବା ଉଚିତ; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ତାର ଠିକ୍ ଓଲଟା ହେଉଛି । ମନୁଷ୍ୟ କିପରି ଦେଶୀ ରୋଜଗାର କରିବ ସେହି ଲକ୍ଷ୍ୟାନୁସାରେ ଶିକ୍ଷା, ଶାସନ, ଅର୍ଥନୀତି ଚାଲିଛି.... ସାଂସାରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଶୀବାକୁ ଗଲେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଏ ମିଠାଇ ଖାଇବା ଅନ୍ୟାୟ । ମୋର ସଂସାରର ସମସ୍ତକର ଲୋଭ ଚରିତାର୍ଥ କରିବାର ଭାର ମୋ ଉପରେ । ମୁଁ ଯଦି ଲୋଭରେ ପଡ଼ି ମୋ ଲୋଭ ଚରିତାର୍ଥ କରେ, ତେବେ ମୁଁ ଖାଲି ଯେ ଅନ୍ୟାୟ କରିବି ତା ନୁହେଁ, ବ୍ୟଭିଚାରୀ ମଧ୍ୟ ହେବି । ସରକାର ଯଦି ଲୋଭରେ ପଡ଼େ, ତେବେ ସେ ରାଜତନ୍ତ୍ର ହେଉ ବା ଗଣତନ୍ତ୍ର ହେଉ ବା ସମାଜବାଦୀ ହେଉ ବା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ହେଉ, ସେ ସରକାର ବ୍ୟଭିଚାରୀ.... ।

ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ଅନେକ ବହି ପଢ଼ିଛନ୍ତି ଓ ଅନେକ କଥା ଜାଣନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତାଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ଶୁଷ୍କ ଚିନ୍ତା ଓ ବିଶ୍ଳେଷଣ ତାଙ୍କର ଏକ ଦିଗରେ ଚାଲିଲା ଏବଂ ତା ସହିତ ଲୋଭ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଚାଲିଲା । ଚିନ୍ତା କରୁ କରୁ ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ ମନରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଜାଗିଲା, ଏ ପରମାତ୍ମା-ଲୋଭ, ନୈରାଶ୍ୟ ବା ଅକ୍ଷମତାଜନିତ ଦୈରାଗ୍ୟରୁ କ'ଣ ଲାଭ ହୁଏ ?

ଆଉ ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ସେରେ ‘ଦିଲମୋହିନୀ’ ନେଇଗଲେ; ମାତ୍ର ଦୁଇଟି ପଢ଼ି ରହିଛି । ଆଉ ସମୟ ନାହିଁ । ଦର୍ଶନ ଓ ବିଶ୍ଳେଷଣର ବେଳ ନାହିଁ । ଶୀଘ୍ର, ଅତି ଶୀଘ୍ର କିଛି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବାକୁ ହେବ ।

ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ପୁଣି ଦୋକାନ ପାହାଚ ଉପରକୁ ଉଠିଲେ । ଦର୍ଶନ ବିଶ୍ଳେଷଣ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଭୟରେ ତାଙ୍କର ପାଦ ଆଉ ଚଳିଲାନାହିଁ । ଏହାପରେ ଶୂନ୍ୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଘରକୁ ଫେରିଗଲେ ଯାହା ଅବସ୍ଥା ହେବ, ସେହି ଦୃଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ଆଖି ସାମନାରେ ଖେଳିଗଲା ।

....ନାଃ, ଦରିଦ୍ରର ଏ ଅଧିକାର ନାହିଁ । ଦରିଦ୍ର ପାଇଁ ଅଛି ଆତ୍ମା, ପରମାତ୍ମା, ଧର୍ମ, ତ୍ୟାଗ, ସଂଯମ । ସରକାର ଯେତେ ଉପଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି, ସେ ସବୁ ତ ଆମରି ପାଇଁ । ଆମେ ଚିକିତ୍ସା ଲୋଭରେ ପଡ଼ି କିଛି କଲେ ତ ଉପଦେଶ, ପୁଲିସ୍ ଶାସନ ଆମରି ଉପରେ ଅଜାଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ନାଃ, ସଂଯମହିଁ ଆମର ଭଲ । ଆମରି ସଂଯମ ଉପରେ ତ ସରକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ଉପରେ ଜଣେ ଦୁଇଜଣ ଅସଂଯମୀ ହେଲେ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ତଳେ ଆମେ ଯଦି ଅସଂଯମୀ ହେବା...

ଜଣେ ଭଦ୍ରଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଠେଲି ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ କହିଲେ, ଦିଲମୋହିନୀ ଗୋଟେ...

ଆଇମାରି ଭିତରକୁ ଚାହିଁ ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ନିତମ୍ବିନୀର ଘନବସ୍ତ୍ର ନିକଟରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର “ଦିଲମୋହିନୀ” । ତାଙ୍କର ଆଉ କାଣ୍ଡଞ୍ଚାନ ରହିଲା ନାହିଁ । ସବୁ ଦର୍ଶନ, ସବୁ ଚିନ୍ତା କୁଆଡ଼େ ଭାସିଗଲା । ଦୋକାନ ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଗୋଟିଏ ଚୌକିରେ ବସି ପଢ଼ି କହିଲେ, “ମୋତେ ବି ଗୋଟାଏ ।”

କେହି ନାହାନ୍ତି ତାଙ୍କ ଆଦେଶ ଶୁଣିବା ପାଇଁ । କିଛି କ୍ଷଣ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ସେ । ତଥାପି କେହି ଆସିଲେ ନାହିଁ । ପୁଣି ଦ୍ୱିଧାରେ ପଢ଼ିଲେ ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ । ଅସହ୍ୟ ଏ ଦ୍ୱିଧା ।

କେଉଁ ନାରୀର ଲାଭ ଦୋପଟା ଉଡ଼ିଯାଉଛି, ସେ ଆନନ୍ଦରେ ଚିତ୍କାର କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ

ଏ ବିଷୟ ଜଣାଇ ଗାଉଡ଼ି, ମେରେ ଲାଲ୍ ଦୋପଟା ଉଡ଼ୁଯାଏ ...ଦୋକାନୀ ମସୃଣ୍ଣ ହୋଇ ତାହା ଶୁଣୁଛି । ପରେଶ୍ୱରୀ ମଧ୍ୟ ଗୀତ ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଶୁଣୁ ଶୁଣୁ ତାଙ୍କର ଚିତ୍ତା ସେଇଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା... ଧନ୍ୟରେ ବନ୍ଦେଇ ଫିଲ୍ମ, ଧନ୍ୟରେ ଆଧୁନିକା । କେଜା ଯେମିତି ମାଙ୍କଡ଼କୁ ନଚେଇବା ସମୟରେ କୁହେ, ବାବୁକୁ ପେଟ ଦେଖେଇଥା, ପଇସା ଦେବେ, ସେମିତି ଏ ନାରୀ ପିତା ହଲେଇ, ପେଟ-ପେଟ ଦେଖେଇ ପଇସା ଟାଣୁଛି । ସରକାରଙ୍କର ଏଥିପ୍ରତି ତ ଦୃଷ୍ଟି ନାହିଁ ...ମନୁଷ୍ୟରୁ ଯୁଆଡ଼େ ଯାଉ ପରବାସ ନାହିଁ । ପଇସା ରୋଜଗାର କର, ଜାତୀୟ ଧନ ବଢ଼ାଅ.... ଏହି ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏକଆଡ଼େ କାମ, ଲୋଭ ଆଦି ଚରିତାର୍ଥ କରିବାର ଉପାୟ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି, ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ସେ ସବୁ ତ୍ୟାଗ କରିବାର ଉପଦେଶ ମଧ୍ୟ ଅଜାଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି ଶିକ୍ଷା, ବଞ୍ଚୁତାରେ । ମଣିଷ ମଲା ତ ଦ୍ୱିଧାରେ ପଡ଼ି ! ଆଉ ଜଣେ ପ୍ରବେଶ କରି ଚୌକିରେ ବସିଲେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ । ତାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ‘ଦି’ ବାହାରିଛି କି ନାହିଁ ପରେଶ୍ୱରୀ ସମାଜଚିନ୍ତା ତ୍ୟାଗକରି ଉଦ୍‌କ୍ଷିପ୍ତ ଭାବରେ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲେ, ମୁଁ କେତେବେଳୁ ଗୋଟାଏ ଦିଲ୍‌ମୋହିନୀ ମାଗୁଛି, କେହି ଶୁଣିବାକୁ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କ ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ଦୁଇ ତିନିଜଣ ଧାଇଁ ଆସି ତରବର ହୋଇ ଆଇମିନାରୁ ‘ଦିଲ୍‌ମୋହିନୀ’ ବାହାର କରି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଥୋଇଲେ । ପରେଶ୍ୱରୀ ତରବର ହୋଇ ସେତକ ଖାଇଦେଇ ଦୋକାନୀ ସାମନାରେ ପଇସା ପକେଇ ଦେଇ ବାହାରି ଆସିଲେ । ନାନା ବିରୁଦ୍ଧାତ୍ମକ ଚିନ୍ତା, ଲଜ୍ଜା, ଅନିଚ୍ଛା ଇତ୍ୟାଦି ଭିତରେ ପଡ଼ି ସେ ଏତେ ଅଧୀର ହୋଇପଡ଼ିଥିଲେ ଯେ ‘ଦିଲ୍‌ମୋହିନୀ’ ସେ କେବଳ ଖାଇଲେ; କିନ୍ତୁ କିଛି ଆସ୍ବାଦ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଏତେବେଳଯାଏ ସେ ପ୍ରାୟ ଅଚେତ ଥିଲେ କହିଲେ ଚଳେ ।

ବାହାରକୁ ଆସି ତାଙ୍କ ଚେତା ପଶିଲା । ବଜାର ଅତିଆଡ଼େ ଚାହିଁଲେ । ଆଉ ମାର୍କେଟ୍ ଆଡ଼େ ନ ଯାଇ ବନାରସି ଖିଲିପାନ ଦୋକାନରୁ ଚାରି ପଇସା ଦେଇ ଗୋଟିଏ ଖିଲିପାନ ଓ ଆଉ ଚାରି ପଇସା ଦେଇ ଗୋଟିଏ ସିଗାରେଟ କିଣି ସେ ଘରଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ । ପାଦ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଚଢ଼ିଲା ନାହିଁ । ହେଲେ ଉପାୟ ନାହିଁ । ଦୋକାନ ଘଡ଼ିରେ ଦେଖିଲେ ଦଶ ବାଜିଛି । ସ୍ତ୍ରୀ-ଭୟ ଚାକିରି-ଭୟ ପ୍ରବଳତର ହୋଇଉଠିଲା । ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ପାଦ ପକେଇ ସେ ଚାଲିଲେ ।

କି କୈଯିୟତ ଦେବେ ଘରେ ? ସେ କିଛି ଭାବି ଭିର କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଥରେ ଭାବିଲେ ଆଉ ଘରକୁ ଯିବେ ନାହିଁ, ସିଧା ଷ୍ଟେସନ ଯାଇ ପକେଇଯିବେ ହରଦ୍ୱାର, ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ହେବେ । ଷ୍ଟେସନ ଆଡ଼େ କିଛିଦୂର ଗଲେ ବି ଚାଲି; କିନ୍ତୁ ମନ ତାଙ୍କର ବଢ଼ିଲା ନାହିଁ । ପୌରୁଷକୁ ତାଙ୍କର ବାଧୁଲା । କାହା ଭୟରେ ସେ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ହେବେ, କାହିଁକି ?

ପରେଶ୍ୱରୀ ଫେରି ପୁଣି ଘରଆଡ଼େ ପାଦ ଚଳାଇଲେ । ଘର ଅଳ୍ପ ବାଟ ଅଛି, ଗତି ତାଙ୍କର ଶ୍ୱିଥିକ ହୋଇଆସିଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ଛିଡ଼ାହୋଇ ସେ ଉପାୟ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

....ହଁ । ବାଃ, ଠିକ୍, ଏଇ ଠିକ୍ ଉପାୟ, ଏକୁ ସହେହ ଯିଏ କରିବ ସେ ହ୍ୟାପ ପାକି । ମନେ ମନେ ସେ ହେଉଟାଏ ମାରିଦେଲେ ।

ଗୋଟାଏ ଗଳି ଭିତରକୁ ଯାଇ ପରେଶ୍ୱରୀ ଏପଟ ସେପଟ ଚାହିଁ ଦେହରୁ କମିଳ ଓହ୍ଲାଇ କମିକର ପିଠିପଟରେ କିଛି ନର୍ଦ୍ଦମା କାନ୍ଦୁଅ ବୋଲିଦେଲେ ଏବଂ କମିକଟି ପୁଣି ପିଛି ଘରକୁ ଗଲେ ।

ଘରେ ପଶୁ ନ ପଶୁଣୁ ସେ ପାଟି କରି ଡାକିଲେ, ବୋଉ, ବୋଉ ମ..

ସେ ‘ବୋଉ’ ଡାକରେ ସେ ଯଥାସମ୍ଭବ ଭୟ ଓ ହତାଶା ପୁଟେଇଲେ ।

ଜନନୀ ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ଠାକୁରପୂଜା ପାଖରୁ ବାହାରି ଆସି କହିଲେ, କିରେ ପରି, ଏମିତି କିଆଁ ଡାକୁଛୁ ! କଅଣ ହେଲା କିରେ ?

-ଆଉ କଅଣ, ବଞ୍ଚିଗଲି କହ । ପଞ୍ଜୀରେ ଟିକିଏ ବିଞ୍ଚିବେଲୁ ମୋତେ...

-ଇଲୋ ମୋର ପୁଅର କଅଣ ହେଲା ଲୋ.... ଏ ବୋହୂ, ଟିକିଏ ବିଞ୍ଚିବାଟା ଆଣ, ଇରେ ଗୋଟିଯାକ କାହୁଅ କେମିତି ହେଲୁ ରେ....

-କହୁଟି, ଆଗେ ଟିକିଏ ପଞ୍ଜୀ କରିଦେ, ଦମ୍ ମାରେ....

ଜନନୀ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଞ୍ଜୀ ଆଣି ବିଞ୍ଚିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ବୀର୍ଯ୍ୟଶୂସ ମାରି, ମୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ଦେଇ ଗାମୁଛାରେ ପୋଛି ବୋଉ ଦେହକୁ ଆଉଜି ପଡ଼ି ପରେଶିବାରୁ କହିଲେ, “ବଜାର କରି ଯେଉଁଥିଲି । ଗୋଟାଏ କ୍ଷଣ କଅଣ କଲା ନା, ମଞ୍ଚରୁ ଧାଇଁଆସି ମୋ ଅଳିକୁ ଖଡ଼ାଯାକ ଟାଣି ନେଇଗଲା, ଅଳିଟା ମୋ ହାତରୁ ପଡ଼ି ପରିବାତକ ବିଞ୍ଚିଗଲା । ଆଉ ଦୁଇଟା କ୍ଷଣ, ଦୁଇଟା ଗାଈ, ଦୁଇଟା ବାଛୁରୀ କେଉଁଠି ଥିଲେ ଦଉଡ଼ିଆସିଲେ ପରିବା ଖାଇବାକୁ (କହିଦେଇ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହ ହେଲା, ସଂଖ୍ୟାଟା ବୋଧହୁଏ ବେଶି ହୋଇଗଲା, ଆଉ ସଂଖ୍ୟାର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟଟା ବି ଅବାସ୍ତବ ହେଲା ।)

କିନ୍ତୁ ସୁଧାରିନେବାର ଆଉ ବାଟ ନାହିଁ । ସେ ସେମିତି କହିଚାଲିଲେ, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଘଉଡ଼ାଇଦେବା ପାଇଁ ଟେକା ଉଠାଇଲାବେଳେ ଗୋଟାଏ କ୍ଷଣ ତ ଭୁଷି ଦେଲା ମୋତେ ! ମୁଁ ତ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲି । ଏତିକିବେଳେ ଗୋଟାଏ ମଟର ତ ଠିକ୍ ଆସି ମୋ ଛାତି ମାଡ଼େ ନ ମାଡ଼େ.... ତୋ ଆଶୀର୍ବାଦରୁ ବଞ୍ଚିଗଲି...

ଜନନୀ ଏକଥା ଶୁଣି ଅଧାର ଭାବରେ କାନ୍ଦିପକାଇଲେ । ଦଉଡ଼ି ଯାଇ ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରୁ ଯେତେକ ଫୁଲ, ବେଲପତ୍ର ଓ ପାଦୁକ ଆଣି ପୁଅ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଅଳାଡ଼ିଦେଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ସବୁ ଶୁଣି ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ପଚାରିଲେ, “ସତ କହୁଛ..... ? କହିଲେ କଅଣ ନା, ଦୁଇଟା କ୍ଷଣ, ଦୁଇଟା ଗାଈ, ଦୁଇଟା ବାଛୁରୀ ସବୁ ଦି’ ଦିଟା.... ମନେ ରହିଗଲା କଅଣ କୁହୁଛୁ....”

ପରେଶିବାରୁ ଟିକାର କରି କହିଲେ, “ଦେଖୁଛୁ, ଦେଖୁଛୁ ବୋଉ, ଦେଖୁଛୁ ତୋ ବୋହୂକୁ, ଟିକିଏ ଦୟାମାୟା ନାହିଁ ।” କିନ୍ତୁ ମନେ ମନେ କହିଲେ, ଶଳା ବଦମାସ୍ ମାଇକିନିଆର କି ବୁଦ୍ଧି ଦେଖୁଛ । ଟିକିଏ ଗର୍ବ ବି ହେଲା ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇଁ; କିନ୍ତୁ ଧରାପଡ଼ିଯିବାରୁ ତାଙ୍କ ରାଗ ଆହୁରି ବଢ଼ିଗଲା । ଗର୍ଜନ କରି କହିଲେ, “ଚୁପ୍‌କରି ବଦମାସ୍ କାହାଁକା, ନେହିଁ ତ...” ସ୍ତ୍ରୀ ମୁହଁ ଛିଆଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ।

ଜନନୀଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଅନର୍ଗଳ ଗାଳି ଚାଲିଲା ବୋହୂ ଉପରେ । ପରେଶିବାରୁ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ ଯୋଗଦେଇ କହିଲେ, ମା’ ବାପଠାରୁ ବଳି ଆଉ କେହି ନାହିଁ ଦୁନିଆରେ । ସମସ୍ତେ ଶୋଷିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ମୋ ଜୀବନଠୁଁ ତାର ପଇସା ବେଶି ହେଲା । ସ୍ତ୍ରୀ କଥା ତ ଛାଡ଼, ସେ ତ ସବୁଆଡ଼ୁ ଶୋଷେ ।

ଏ କଥାରେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆଖିରୁ ଅଗ୍ନି ବର୍ଷିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ତରାଟି ଚାହିଁ କହିଲେ, “କଅଣ ଅଛି ଯେ ଶୋଷିବି, ସବୁଆଡ଼ୁ ତ ଶୁଖିଲା ।”

ପରେଶ୍ୱରୀ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏ ଅପମାନରେ ସେ କାଣ୍ଡଞ୍ଚାନ ହରାଇ ଦୌଡ଼ିଗଲେ ରୋଷେଇଘରେ ଭିତରକୁ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ । ମାରିବାପାଇଁ ହାତ ମଧ୍ୟ ଉଠାଇଲେ; କିନ୍ତୁ ପାରିଲେନାହିଁ । ଅକ୍ଷମ କ୍ରୋଧ ତାଙ୍କର ଯାଇ ପଡ଼ିଲା ଭାତହାଣ୍ଡି ଉପରେ । ଭାତହାଣ୍ଡି ଟେକି ଆଣି ସେ ଅଗଣାରେ କଟାଡ଼ି ଦେଲେ । ସ୍ତ୍ରୀ ଓଡ଼ଣା ଟାଣି ଚାଲିଗଲେ ଖଟ ଉପରକୁ ।

ଜନନୀ କେବଳ ଚିତ୍କାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ, “କଅଣ କହିଲୁ ଲୋ ଛତରଖାଇ ! ପୁଅକୁ ଶୋଷି ଖାଇବୁ ତ ? ଖାଇବୁ ? ଖାଇବୁ ? ପୁଅ ମୋର ଶୁଖିଯାଉଛି କାହିଁକି ? ଟିକିଏ ଦୁଧ ତ ଖାଇବାକୁ ପାଉନାହିଁ ମୋ ପୁଅ । ସବୁ ତ ତୁମରି ପିଛାରେ ଖରଚ କଲା ।”

ସ୍ତ୍ରୀ ଘର ଭିତରେ ଥାଇ କହିଲେ, “ତୁମ ପୁଅ ଖାଇବାକୁ ପାଉନାହାନ୍ତି, ଆଉ ମୋ ପିଲା ?”

ପରେଶ୍ୱରୀ ତମତମ ହୋଇ କମିଜ ପିନ୍ଧି ବାହାରିଲେ କଟେରି । ଘଡ଼ିକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ସାଙ୍ଗେ ଦଶ ବାଜିଗଲାଣି । ପରେଶ୍ୱରୀ ବାବୁ ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ ଦୌଡ଼ିଛନ୍ତି କଟେରି । ଘର କଟିଆ ତାଙ୍କର ଆଉ ମନେ ନାହିଁ, ସେ ଭାବୁଛନ୍ତି କଡ଼ା ହାକିମ କଥା । ଏତେ ଡେରି ପାଇଁ କି କାରଣ ଦେଖାଇବେ ସେ..... !

ଲୋଭର ଗୋଟାଏ ଛଡ଼ ବୋହିଗଲା ଯେମିତି । କଟେରିରେ ପହଞ୍ଚି ଦେଖିଲେ କିଛି ବିପଦ ଘଟିନାହିଁ । ନିଜ ଚୌକି ଉପରେ ବସି ପଞ୍ଜୀଟାକୁ ପୂରା ଖୋଲିଦେଲେ । ଝାଳ ପୋଛୁ ପୋଛୁ ସମସ୍ତ ଘଟନାଟି ଉପରେ ଥରେ ଆଖି ବୁଲାଇ ଦେଇ ହସିପକାଇ ମନେ ମନେ କହିଲେ, ମୁଁ ଶଳାଟି ତ ଖରାପ ଲୋକ ନୁହେଁ, ଭଲ ଲୋକ । ମଲା, ଲୋଭ, ହିଂସା ଏସବୁ ଅଛି ତୋଳି କଅଣ ଭଲ ଗୁଣ ନାହିଁ ? ସେ ବି ତ ଅଛି । ମୋଟାମୋଟି ମୁଁ ଭଲ ଲୋକ ନା ନାହିଁ ? ତେବେ ହ୍ୟାପ୍, ମୁଁ ଏମିତି କାହିଁକି ହେଲି, ଆର୍ଏ ? ଛାଡ଼ଃ । ଦେଖ ତ ଗୋବିନ୍ଦଙ୍କ ଗତି, ଝୁଲା ପେଲି ତ ଚାଲିଛନ୍ତି !

ମନଟା ତାଙ୍କର ହଠାତ୍ ପ୍ରଶ୍ନାତ ହୋଇଗଲା । ମନରୁ ସବୁ ପୋଛି ଦେଇ ସେ କାମରେ ମନୋନିବେଶ କଲେ । ଆଉ ବଡ଼ବାବୁଙ୍କୁ ହସି ହସି କହିଲେ, “ବଡ଼ବାବୁ, ଆଜିଠୁଁ ମୋତେ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ସେତେ କାମ ଦିଅନ୍ତୁ, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ବଳକା କାମ ବି ଦିଅନ୍ତୁ । ମୁଁ ସବୁ ଚଟାପଟ୍ କରିଦେବି ଦେଖିବେ ।”

ବଡ଼ବାବୁ ଚକ୍ରମା ଉପରୁ କିଛିକ୍ଷଣ ତରାଟି ଚାହିଁ କହିଲେ, “ମନ ଯଦି ସେମିତି ହେଉଛି ତେବେ ନିଜ କାମଟି ବାବୁ ଆହୁରି ଭଲ କରି କର । ପରକାମ କରି ବାହାବୁରି ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରନା, ବୁଝିଲ । ଆଉ, ମୁଁ କାହିଁକି ସେମିତି କରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଖରାପ କରିବି ? ନିଜ କାମ ଖୁବ୍ ଭଲ କରି କର । ଆଉ ଅନ୍ୟର କାମ ଦେଲେ ବରଞ୍ଚ ନ କରିବାକୁ ପାଟିବୁଣ୍ଡ କର, ବୁଝିଲ କି ?”

ପରେଶ୍ୱରୀଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବୁ ଅତଡ଼ା ଖସି ପଡ଼ିବାଭଳି ଲାଗିଲା ପୁଣି; କିନ୍ତୁ ସେ ସେମିତି ହସି ହସି କହିଲେ - “ବୁଝିଲି, ବୁଝିଲି ।”

ନାରୀ ଓ କବି

ଶଙ୍ଖ ହୁକହୁକରେ ଗୃହ ମୁଣ୍ଡରିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଘୋର ବର୍ଷା; କିନ୍ତୁ ମନ୍ଦ ମଜଲ୍ ସୋଫିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପିକକୁଳ କୁହୁ ରବ କରିଉଠିଲେ । ଆକାଶରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଭାତ ହେଲେ । ଏପରି ରତ୍ନ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ହଠାତ୍ କାହିଁକି ଘଟିଲା !! ଓଃହୋ, ଶ୍ରୀ ଚକ୍ରଧର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ମଧ୍ୟମପୁତ୍ର ଶ୍ରୀମାନ୍ ମୁରଲୀମୋହନଙ୍କ ସହିତ ଅଠାଠିକ୍ ଗ୍ରାମନିବାସୀ ଶ୍ରୀ ଜୀବନ ବଲ୍ଲଭ ଦାସଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠା କନ୍ୟା ଆୟୁଷ୍ମତୀ ଶ୍ରୀମତୀ ସୁଶୀଳା ଦେବୀଙ୍କ ଶୁଭପରିଣୟ ଘୋଷିତ ହୋଇଛି । କାଲେ ଏ କଥା କେହି ବିଶ୍ୱାସ ନ କରନ୍ତି ସେଥିପାଇଁ ପ୍ରମାଣ ପକ୍ଷେ ଯଥେଷ୍ଟ ବିବେଚିତ ହୋଇ କହୁଣି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ନାରୀର ହାତ ସହିତ ତତ୍ତ୍ୱପ ଗୋଟିଏ ପୁରୁଷର ହାତ ଜନ୍ମାଜନ୍ମି ଅବସ୍ଥାରେ ଅପାର୍ଥବ ପୁଷ୍ପମାଳାରେ ବେଷିତ ହୋଇଥିବାର ଚିତ୍ର ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଅଛି । ପତ୍ରଦ୍ୱାରା ନିମନ୍ତ୍ରଣ ତୁଟି ମାର୍ଜନା କରି ସମସ୍ତ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ଏବଂ ପତ୍ରଦ୍ୱାରା ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ନ ଥିବାର ତୁଟି ମାର୍ଜନା କରି ବହୁ ଅ-ବାନ୍ଧବ ଚକ୍ରଧରବାବୁଙ୍କର ମହମ୍ମଦିଆ ବଜାରସ୍ଥ ବାସଭବନରେ ଉପସ୍ଥିତ । ମୁରଲୀଙ୍କ ଗାଉଁଜ ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ରତ୍ନ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଗୋଲାପି କାଗଜରେ ନାଲି ଅକ୍ଷରରେ ଛପାଇ ପ୍ରଚାର କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରାର୍ଥନା ଜଣାଇଛନ୍ତି, ହେ ଦୟାମୟ ବିଭୁ, ଏ ଦୁଇଟି ହୃଦୟର ଆଜି ଯେଉଁ ଅପୂର୍ବ ମିଳନ ଘଟିଲା ସେ ଦୁଇଟିକୁ ଏପରି ଭାବରେ ଯୋଡ଼ିଦିଅ ଯେ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମ ଧରି ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି ।

ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଆସୁ ଆସୁ ଅନେକ ରାତି ହୋଇଗଲା । ମୁରଲୀ ଜାଣିଶୁଣି ମଧ୍ୟ ଡେରିକରି ଯେଉଁଲେ । କାରଣ ସେ କଳ୍ପନା କରୁଥିଲେ, ସୁଶୀଳା ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ଅଭିମାନରେ ଖଟର ଗୋଟିଏ କଣରେ ବସିଥିବ, ରୁଦ୍ଧ ଅଭିମାନରେ ତାର ପାତକୀ ଓଠ ଦୁଇଟି ଥରି ଉଠୁଥିବ, ସୁନ୍ଦର ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ ଉଦ୍‌ଗତ ଅଶ୍ରୁରେ ଛଳ ଛଳ ହୋଇ ଆହୁରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଥିବ.....

କିନ୍ତୁ ଦୁଆର ଖୋଲି ଦେଖିଲେ ସୁଶୀଳା ପଲଙ୍କର ଗୋଟିଏ କଣରେ ନିଘୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇଛି । ପାଟି ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ପଣତ କାନି ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସରେ ପଡ଼ୁଛି ଉଠୁଛି ଏବଂ ଗୋଟିଏ ଅତୁଟ ଶବ୍ଦ ନିର୍ଗତ ହେଉଅଛି । ମୁରଲୀର କଳ୍ପନା ଧୂଳିସାତ୍ ହୋଇଗଲା । କ୍ଷୋଭ ଓ ଅଭିମାନରେ ତାଙ୍କର ଦେହ ଥରି ଉଠିଲା । ପୁଣି ଭାବିଲେ, ଦୁଇ ଦିନର ଉପବାସରେ ବୋଧହୁଏ ସୁଶୀଳା ଛାତ, ତାଙ୍କୁ ଅପେକ୍ଷା କରି କରି ବୋଧହୁଏ ସେ ସେଇଠି ଶୋଇପଡ଼ିଛିଏ ଭାବନା ଆସିବା ପରେ ସେ ଟିକିଏ ଆଶ୍ୱାସନା ପାଇଲେ । ସୁଶୀଳାକୁ ନିଜର ଆଗମନ ବାର୍ତ୍ତା ଜଣାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ସମ୍ଭବରେ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ସୁଶୀଳା ତଥାପି ପୂର୍ବପରି । ମୁରଲୀଙ୍କ ମନରେ କ୍ରୋଧ ଜାତ ହେଲା । ପୁଣି ଭାବିଲେ, ସୁଶୀଳା ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କ ଉପରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପାଇଁ ଶୋଇବାର ଅଭିନୟ କରୁଛି । ଗୋଟିଏ

ସୃଷ୍ଟିର ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇ ମୁରୁକି ହସି ମୁରଲୀ ମଧ୍ୟ ଶୋଇବାର ଅଭିନୟ କଲେ ଏବଂ ଉଦ୍‌ଗ୍ରୀବ ଭାବରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲେ ସୁଶୀଳାର ସଙ୍କେତମୟ ପରଶକୁ ।

ସୁଶୀଳା ତଥାପି ପୂର୍ବପରି । ମୁରଲୀ ମୁଣ୍ଡଟେକି କଣେଇ ଚାହିଁ ଦେଖିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଆଗମନବାର୍ତ୍ତା ସୁଶୀଳାକୁ ଆସିବା କଣାନାହିଁ । ମୁରଲୀ ଏଥର ରାତିମତ ଭୟ ପାଇଲେ..... ତେବେ କଅଣ ସୁଶୀଳାର ମୋତେ ପସନ୍ଦ ହୋଇନାହିଁ ! ଏ ଚିନ୍ତା ଆସିବା ମାତ୍ରକେ ମୁଣ୍ଡରୁ ତାଙ୍କର ଝାଳ ବୋହିଗଲା.... ଆଛା, ଏତେଦୂର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣା, ଆମେ ବି ଏହାର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ଜାଣୁ...

ମୁରଲୀ ନିନ୍ଦୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇବାର ଅଭିନୟ କରି ବିକିବିକେଇବାକୁ ଲାଗିଲେ..... ରାଣୀ, ରାଣୀ, ତୁମେ ଆସ.... ଆସ ତୁମେ । ସୁଶୀଳା ତଥାପି ପୂର୍ବପରି ।

...ନା ରାଣୀ, ମୁଁ ବିବାହିତ ହେଲେ ବି, ତୁମେ ହିଁ ମୋର ସବୁ...

ସୁଶୀଳା କର ଲେଉଟାଇ ତକିଆ ଜାକି ଅଧିକ ଆରାମରେ ଶୋଇଲା । ସବୁ ବିପଦ... ମୁରଲୀ ସେ ରାତିରେ ଆଉ ଶୋଇପାରିଲେ ନାହିଁ । ନାନା ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନରେ ସେ ରାତିଟି କଟିଲା ।

ଏହାପରେ ଦୀର୍ଘ ତିନିବର୍ଷ ବିତିଯାଇଛି । ମୁରଲୀ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଝିପାରିନାହାନ୍ତି ସୁଶୀଳା ତାଙ୍କୁ ଭଲପାଇଛି କି ନା । ମଝିରେ ମଝିରେ ତାଙ୍କର ଘୋର ସହେହ ଜାତହୁଏ, ସୁଶୀଳାର କଅଣ କୌଣସି ନାରୀସୁଲଭ ଗୁଣ ନାହିଁ ! ସୁଶୀଳାର ମନରେ ହିଁସା ଜାତ କରାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଥରେ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ତାଙ୍କର ରାଣୀ ପ୍ରତି ପୂର୍ବ ପ୍ରେମକଥା । ସବୁ ଶୁଣି ସୁଶୀଳା ମୁରୁକି ହସି କହିଲା -ଏସବୁ ମିଛକଥା ମୁଁ ଜାଣେ ।

-କାହିଁକି ମିଛ କହୁଛ ?

-ଜାଣେ ତ, ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଥିବା ପୁରୁଷର କଥା ଅଲଗା ।

-ତା ମାନେ ତୁମେ କହୁଛ ମୋତେ କୌଣସି ନାରୀ ପ୍ରେମ କରିପାରେନା । ବେଶ୍ ବେଶ୍ ବୁଝିଲି ତୁମ ମନକଥା ।

-ମୁଁ ସେ କଥା କହୁନାହିଁ । ତୁମେ ମିଛରେ ‘ରାଣୀ’ ବୋଲି ବିକିବିକେଇଥିଲୁ, ମୁଁ ଜାଣେ ।

ବ୍ରୋଧରେ ମୁରଲୀଙ୍କ ଦେହ ଥରିଉଠିଲା । କିଛି ଗୋଟିଏ ଅଶୋଭନୀୟ କରିପକାଇବା ଭୟରେ ସେ ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲେ । କେତେ ଉପାୟରେ ସେ ସୁଶୀଳାକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରିଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଦିନେ ସୁଦ୍ଧା ସୁଶୀଳାର ଭାବାନ୍ତର ସେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ । ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ଭର୍ତ୍ତାରୂପ ଧାରଣ କରିଛନ୍ତି । ନୀରବ ରହି ତାପସ ରୂପ ଧରିଛନ୍ତି । ଶେଷକୁ ସେ ଦିନେ ସାହିତ୍ୟ ଲେଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭକଲେ । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ କବିତା ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ମୁରଲୀ ପତ୍ରିକାଟି ସୁଶୀଳାର ନଜରରେ ପଡ଼ିବା ଭଳି ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରେ ଗଢିଦେଇ କଚେରୀ ଚାଲିଗଲେ । କଚେରୀରୁ ଫେରି ଦେଖିଲେ, ସୁଶୀଳାର କୌଣସି ଭାବାନ୍ତର ନାହିଁ । କଚେରୀରୁ ସହଜ ଫେରିଗଲେ ବୋଲି ସୁଶୀଳା ଜଳଖିଆ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଦୁଇଦିନ ଗଲା, ତଥାପି ସୁଶୀଳା କବିତା ବିଷୟରେ କିଛି କହିଲାନାହିଁ ।

ଆଉ ସହି ନପାରି ଦିନେ ମୁରଲୀ କହିଲେ, “ସୁଶୀ ମୋର ଗୋଟିଏ କବିତା ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି, ଜାଣ ? ତାର ପ୍ରଶଂସା ବି ବାହାରିଛି କାଗଜରେ, ଦେଖ ।”

-ଦେଖେ ! ବାଃ, ମୋତେ ଆଜିଯାଏ ବି କହିନା ତମେ ! ମୁଁ ଆଜି ଦେଖାଇବି ତୁପ ବୋଉକୁ । ତୁପ ବାବା କଅଣ ଗୋଟିଏ ଲେଖିଛନ୍ତି ଯେ ତୁପବୋଉ କେଡ଼େ ଗର୍ବରେ କାଲି ମୋତେ

କହୁଥିଲା ।

-ବାଃ, କହିବି କଅଣ ବା, ମୁଁ ତୁମରି ସାମନାରେ ଏତେ ରାତିଯାଏ ବସି ଲେଖୁଥାଏ, ତୁମେ ଜାଣନା ? ଜାଣିବ କେମିତି ! ଗଧକ ଭଳି ତ ଶୋଇବ ।

-ମୁଁ କାହିଁକି ଜାଣନ୍ତି କଅଣ ଲେଖୁଚ, ଭାବେ ଅଫିସ କାମ କରୁଥିବ ।

-ରାତି ଗୋଟାଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଫିସ କାମ କରୁଥାଏ ଭାବିଲ ।

-ବାପା ତ କରନ୍ତି ! ତୁମେ ନ କରିବ କାହିଁକି ?

-ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ କଅଣ ଲେଖେ ଦିନେ ବି ଜାଣିବାକୁ ତୁମର ଆଗ୍ରହ ହୋଇନାହିଁ ।

-କହିଲି ପରା, ଅଫିସ କାମ ଥିବ ଭାବିଥିଲି । ତୁମର ଯେ ଏ ଗୁଣଅଛି ମୁଁ କେମିତି ଜାଣନ୍ତି ?

-ଆଉ କିଏସେ ଜାଣନ୍ତା ?

-ରାଗ ନାହିଁ, ଦିଅ ଖରାବେଲେ ମୁଁ ଟୁପବୋଉକୁ ଦେଖାଇବି ।

-ଟୁପବୋଉକୁ ନ ଦେଖାଇ ନିଜେ ପଢ଼ିଲେ ମୁଁ ଖୁସିହୁଅନ୍ତି ।

-ପଢ଼ିବି, ପଢ଼ିବି ।

ତା ପରଦିନ ମଧ୍ୟ ମୂରଲୀ ସହଳ କଟେରୀରୁ ଫେରିଲେ । ଫେରି ଦେଖିଲେ ସୁଶୀଳା ବୋଉର ଗୋଡ଼ ଘଷିଦେଉଛି । ବୋଉ ଉପରେ ମୂରଲୀଙ୍କର ଭାରି ରାଗ ହେଲା, ଏମାନେ ଚାହାଡ଼ି ଘରକୁ ବାସୀ, ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ।

ମୂରଲୀ ନିଜ ଘରକୁ ଯାଇ ଜିନିଷପତ୍ର ଫୋପାଡ଼ି ପାଟିକରି କହିଲେ, ଆରେ ମୋର କଲମ କିଏ ନେଲା ? ଗୋଟିଏ ଭାବନା ଆସିଛି, ଲେଖିବାକୁ ବସିଛି, ଆରେ କଲମ କିଏ ନେଲା-ଏ ଘରେ ପରା କିଛି ହବନାହିଁ ।

ଭାଉଜ ଆସି କହିଲେ, କାହିଁକି ପାଟିଟା କରୁଚ ? ସୁଶୀଳା ଆସୁଛି, ପାଟି କରନା । ବୋଉ ଦିନଯାକ ଖଟି ଖଟି ଟିକିଏ ଆରାମ କରୁଛନ୍ତି ।

-ମୁଁ ସେସବୁ ଜାଣେନା । ତାକିଦିଅ ତାକୁ, ମୋ କଲମ ଦେଇଯାଉ । ମୂରଲୀ ଅଧିକ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲେ ।

-କେମିତି ଅଲାଇକ ମ ତୁମେ !-ସୁଶୀଳା ଆସି କହିଲା ।

-ସେ କଥା ଛାଡ଼-ପଢ଼ିଚ ?

-କଅଣ ?

-କଅଣ !

-କଅଣ ମ ? ଓହୋ ତମର ଲେଖା ? ଟୁପବୋଉ ଆସିଛାନ୍ତାହିଁ ଆଜି । ମୋର ମନେପଡ଼ିଛାନ୍ତାହିଁ । କଅଣ କରିବି, କାମକୁ ବେଳନାହିଁ, ତୁମ ଲେଖା ପଢ଼ିବି କେତେବେଳେ ?

-ବେଳ ନାହିଁ ! ପଢ଼ିନା ତେବେ ?

-ରାଗନା ମ । ପୁଅକୁ ଶୁଆଉ ଶୁଆଉ ତ ବେଳ ଗଲା । ଏତେ ଦୁଷ୍ଟ ସେ ହୋଇଛି, ତୁମପରି ମୋଟେ ଶୋଇବ ନାହିଁ, ମୁଁ ତା ପାଖରେ ନ ଶୋଇଲେ । ଆଜି ରାତିରେ ତୁମେ ନିଜେ ମୋତେ ପଢ଼ି ଶୁଣାଇବ, ହେଲା ।

-ହଉ, ଆଜି ସହଳ କାମ ସାରି ଆସିବ ଶୋଇବାକୁ ।

ପରକାମ ସାରି ସୁଶୀଳାର ଆସିବାକୁ ରାତି ବାରଟା ! ବହିଧରି ମୂରଲୀବୀରୁ ଟେକି ବସିଥାନ୍ତି ।

-ଆସିଲ ଏତେବେଳେ ! ହଉ, ଦୟାକରି ଶୁଣ !

-ଟିକିଏ କୁନକୁ ଶୋଇପକାଏ -ନ ହେଲେ ସେ ଶୁଣିବାକୁ ଦବ ନାହିଁ ।

-ନା, ସେ ବି ଶୁଣୁ । ସେ ଦିନେ କବି ହେବ ।

କୁନ ଧଡ଼କରି ବିଛଣାରୁ ଉଠିପଡ଼ି କହିଲା, “ହଁ ବୋଉ, ମୁଁ କୋବି ଖାଇବି ।”

ସୁଶୀଳା କୁନକୁ ଚୁମ୍ବନ ପରେ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ଦେଉ କହିଲା, “ହୁରୁ ଗଧ, ଏ ଖାଇବା କୋବି ନୁହଁରେ, ଆଉ ଜାତିକା କୋବି, ଅଖାଦ୍ୟ କୋବି ।”

-“ନା ମୁଁ ଖାଇବି”, କୁନ ମୁହଁ ଫୁଲାଇ କହିଲା ।

-ହଉ, ଖାଇବୁ । ବାପା ପଢ଼ୁଛନ୍ତି-ଶୁଣ । ପଡ଼ ଏଥର...

-ମୋ ପାଖକୁ ଲାଗି ବସ । ମୂରଲୀ ଆଦରରେ ସୁଶୀଳାକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ଟାଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କୁନ ବୋଉର ପଣତ କାନି ଧରି ଟାଣି କହିଲା -ନାହିଁ ବୋଉ, ତୁ ଏଇଠି ଶୁଅ ।

-ହେଲା-ସୁଶୀଳା କୁନକୁ ପୁଣି ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ ଗର୍ବର ସହିତ ଚାହିଁ କହିଲା ।

-ହଉ, ସେଇଠି ବସି ଶୁଣ । ମୋ ଆଡ଼କୁ ଅନାଅ ।

...ରୂପ ନାହିଁ, ରସ ନାହିଁ, ନାହିଁ ଯେ ସୁବାସ ।

ପ୍ରଥମ ଧାଡ଼ିଟି ପଢ଼ି ଟିକିଏ ଅମଳି ଚାହିଁ ମୂରଲୀ ଦେଖିଲେ ସୁଶୀଳାର ମଥା ଶେଯରେ ଲାଗିଗଲାଣି । କୁନ ବଳବଳ କରି ଚାହିଁଟି ବାପାଙ୍କ ଆଡ଼େ । ମୂରଲୀ ସୁଶୀଳାକୁ ଠେଲି ଉଠାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । କିନ୍ତୁ ସୁଶୀଳା ପଥର ପାଲଟି ଯାଇ ସାରିଲାଣି ଭଟି ମଧ୍ୟରେ ।

ରାଗରେ ସଶବ୍ଦରେ ବହି ପୋପାଡ଼ିଦେଇ ମୂରଲୀ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ । ନାନା ପ୍ରକାର ଚିନ୍ତାରେ ଆଖିରେ ତାଙ୍କର ପଲକ ପଡ଼ିଲାନାହିଁ । ସୁଶୀଳା ଆରାମରେ ଶୋଇଛି । କୁନ ଶୋଇପଡ଼ିଲାଣି । ଏତେ ନିଦରେ ବି ସୁଶୀଳାର ଗୋଟିଏ ହାତ ଟେକାହୋଇ କୁନକୁ ଆବୋରି ରଖିଛି ।

ରାତି ପ୍ରାୟ ହୁଇଟା । ହଠାତ୍ କୁନ ବିଛଣାରୁ ଉଠିପଡ଼ିଲା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସୁଶୀଳା ମଧ୍ୟ ଉଠିପଡ଼ିଲା । ମୂରଲୀ ଶୋଇବାର ଅଭିନୟ କରି ଆଖି ମୁଦିଲେ ।

କୁନ କହିଲା, “ବୋଉ ମୁଁ ପଢ଼ୁଛି ଶୁଣ...”

ସୁଶୀଳା ଆନନ୍ଦରେ ଟେକି ବସି କହିଲା, “ସତେ ! ମୋ ପୁଅ ପଢ଼ିବ, କବି ହେବ...”

କୁନ ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ...କରୁମ କାରୁମ ମଖନ ଲଟପ ନାହିଁ... ବିକୃତ ଦେବେହୁ ନାହିଁ ନାହିଁ ନାହିଁ ।

ସୁଶୀଳା ମୂରୁଧ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅନାଇ ରହିଛି କୁନକୁ । କୁନର ଅଭୂତ କବିତା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦର ଆତିଶଯ୍ୟରେ କୁନକୁ ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ କହୁଛି... ଅଛି, ଅଛି, ସବୁ ଅଛି, କାଲି ସକାଳେ ଦେବି ।

ପୁଅ ଅନେକ କ୍ଷଣ ଧରି ତା’ର ଅଭୂତ କବିତା ପାଠ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତା’ର ଆବୃତ୍ତିରେ ମଧ୍ୟ ବିରାମ ନାହିଁ । ସୁଶୀଳାର ସେ କବିତା ଶୁଣିବାରେ ମଧ୍ୟ ଆଗ୍ରହର ଉଣା ନାହିଁ ।

ମୂରଲୀ ଦେଖି ଦେଖି ବୀର୍ଯ୍ୟ ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇ ଭାବିଲେ, ନାରୀ ପ୍ରେମିକା ନୁହେଁ, ଜନନୀ; ମୁଁ କବି ନୁହଁ - କୁନ କବି ।

ମାନବ ଓ ଦାନବ

ଗଭୀର ରାତ୍ରିର ସୂତାଭେଦ୍ୟ ଅନ୍ଧକାର ବିଦାରଣ କରି ଶୁଭିଳା ଗୋଟିଏ ଦାନବୀୟ ଅଙ୍ଗହାସ୍ୟ ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ-ହାଃ-ହୋଃ-ହୋଃ-ହୋଃ, ଲହରାଇ ଲହରାଇ ଦୁହାକୁ ଦୁହା ସେ ହସ ପର୍ବତ ବନାନୀର ପ୍ରଶାନ୍ତ ନୀରବତାକୁ ପ୍ରକମ୍ପିତ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ମୁଁ ଓ ପ୍ରବୀର ମଞ୍ଚାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ଟର୍ଚ୍ଚ ଆଳୁଅ ଜାଳି ଜାଳି ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଥିବା ନରଖାଦକ ବାଘର ଅନୁସନ୍ଧାନରେ । ସେ ଅଙ୍ଗହାସ୍ୟ ଆମକୁ ଧକ୍କା ମାରି ଅଟକାଇ ଦେଲା । ଭୟରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ପାଖକୁ ପାଖ ଲାଗି ଛିଟା ହୋଇ ରହିଲୁ । ଆଳୁଅ ଜଳାଇ ରଖିବାର ସାହସ ହେଲାନାହିଁ ।

ଅଙ୍ଗହାସ୍ୟ ପର୍ବତମାଳାର କନ୍ଦରେ କନ୍ଦରେ ପ୍ରତିଧ୍ବନିତ ହୋଇ ମିଳାଇ ଗଲା । ସମସ୍ତ କୋଳାହଳର ଆଦି ଓ ଅନ୍ତ ସେଇ ମହାନୀରବତାରେ । ଚାରିଆଡ଼େ ପୁଣି ନିଷ୍ଠବ୍ଧ, ନିଥର । ଭୟାବହ ସେ ନିଷ୍ଠବ୍ଧତା ।

ହଠାତ୍ ପୁଣି ଗୋଟିଏ କରୁଣ ଆର୍ତ୍ତନାଦ, ହୃଦୟବିଦାରକ କରୁଣ ଆର୍ତ୍ତନାଦ । ଆମେ ଦୁହେଁ ଭାରତବିଖ୍ୟାତ ଶିକାରୀ । ବର୍ଷକରୁ ଆମେ ଆଉଁ ଜଙ୍ଗଲରେ । ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜଙ୍ଗଲ ସହିତ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଶୁଜାତି ସହିତ ଆମେ ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ପରିଚିତ; କିନ୍ତୁ ଏପରି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆର୍ତ୍ତନାଦ ଆମେ ଶୁଣି ନ ଥିଲୁ । ପୁତ୍ର-ବିୟୋଗବିଧୂରା ମାତାର କ୍ରନ୍ଦନ ସହିତ ଆଶ୍ରେୟଗିରିର ଗର୍ଜନ ମିଶାଇଲେ ସେ ଆର୍ତ୍ତନାଦର ତୃଳନା ହୋଇପାରେ ।

ଆର୍ତ୍ତନାଦ ପରେ ପୁଣି ସେହି ଭୟାବହ ନୀରବତା । ଭୀତବ୍ରତ୍ତ ପଲେ ହରିଣ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କ ଅତି ନିକଟ ଦେଇ ଦୌଡ଼ି ପଳାଇଗଲେ । ପରେ ପରେ ପଲେ ହାତୀ ଓ ଟା' ପଛରେ ପ୍ରାୟ ଛ'ଟା ବାଘ ମଧ୍ୟ ଦୌଡ଼ି ପଳାଇଲେ । ଆମେ ନିକଟସ୍ଥ ଗୋଟାଏ ଗଛ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲୁ । ଅଜ୍ଞାତ ଭୟରେ ଆମର ଛାତି ଥରୁଥାଏ । ମୁଁ ଆଳୁଅ ଜଳାଇବାକୁ ଯାଉଥିଲି, ପ୍ରବୀର ବାଧା ଦେଇ କହିଲା କୃପ୍ କରି ବସି ରହିବାକୁ । ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଶୀତରେ ମଧ୍ୟ ଆମ ଦେହରୁ ଝାଳ ବୋହୁଥାଏ ।

କେତେକ୍ଷଣ ଏପରି ବସିଥିଲୁ ଶିଆଳ ନାହିଁ । ହଠାତ୍ ଚମକି ଦେଖିଲୁ ଅଦୂରରେ ଗୋଟାଏ ବୁଢ଼ା ଭିତରେ ଦୁଇଟି ନିଆଁହୁଳା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ହୁଳା ଗୋଟିଏ ସାନ ପୁଟବଳ ଆକାରର । ଥରେ ଦୁଇଥର ନିଆଁ ପିଣ୍ଡୁଳା ଦୁଇଟି ଏପାଖ ସେପାଖ ହୋଇ ଆମ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁର ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିଲା ।

ସେ ନିଆଁ ପିଣ୍ଡୁଳା ଦେଖି ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ଦେହରୁ ପାଣି ବୋହିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆମେ ଦୁହେଁ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲୁ । ଯେଉଁ ଡାକରେ ଆମେ ଦୁହେଁ ବସିଥିଲୁ ତାହା ଭୂମିଠାରୁ ଅବଶ୍ୟ ଆଠ

ହାତ ଉପରେ ହେବ; କିନ୍ତୁ ଦେଖି ମୋଟ ନ ଥିବାରୁ ତାହା ଉପରେ ଆମର ଭିତି ଦୃଢ଼ ନ ଥିଲା । ଆମେ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଡାକ ଦୃଢ଼ଭାବରେ ଧରି ବସିଥିଲୁ; କିନ୍ତୁ ସେ ଅଭୂତ ନିଆଁପିଣ୍ଡୁଳା ଦେଖି ଆମେ ଏତେ ଥରିବାକୁ ଲାଗିଲୁ । ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପଡ଼ିଯିବାର ଭୟ ହେଉଥାଏ, ଅନ୍ୟ ଡାକ ଉପରେ ଆମର ବାହୁବେଞ୍ଚନୀ ଶିଥିଳ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ପ୍ରବଳ ଭୟହେତୁ ଆମର ଚିତ୍ତାଶକ୍ତି ହରାଇ ବସିଥାଉଁ ।

ଏହି ସମୟରେ ନିଆଁପିଣ୍ଡୁଳା ଦୁଇଟି ଥରେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପାଇଁ ଲିଭିଯାଇ ପୁଣି କଳି ଉଠିଲା ଏଥର ପୂର୍ବଠାରୁ ଅଧିକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଭାବରେ । ଏଥର ଆମେ ପାଗଳ ହୋଇଗଲୁ । ପ୍ରବୀର ଆଉ ସମ୍ଭାବି ନ ପାରି ଅନ୍ଧାଧୂଷିଆ ଗୁଳି ଫୁଟାଇ ଦେଲା । ନିଆଁପିଣ୍ଡୁଳା ଦୁଇଟି ପୁଣି ଲିଭିଗଲା । ଯେଉଁ ବୁଦାଟି ଭିତରୁ ସେ ନିଆଁ ଦିଶୁଥାଏ ସେ ବୁଦାଟି ଖସ ଖସ ଶବ୍ଦରେ ଥରି ଉଠିଲା ଏବଂ ତା'ପରେ କିଏ ଯେପରି ଅତି ଭାରି ପଦକ୍ଷେପରେ ଚାଲିଗଲା ।

କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଆମେ ଟିକିଏ ସୁସ୍ଥତା ଅନୁଭବ କଲୁ । ପକେଟରୁ ରୁମାଲ ବାହାର କରି ମୁହଁ ହାତ ପୋଛି ଆମେ ବନ୍ଧୁକରେ ଗୁଳି ଭରିକଲୁ । ପ୍ରବୀର ମୋ କାନରେ କହିଲା, “ରମା; ଏତିକିବେଳେ ଚାଲ୍ ପଳେଇବା । ଗାଁ ତ ଏଠୁ ମାଇଲିଏ ଭିତରେ...”

ପ୍ରବୀରର କଥା ଶେଷ ହୋଇ ନାହିଁ, ପୁଣି ସେଇ ଅଜ୍ଞତାସ୍ୟ, ହୋଃ- ହୋଃ-ହୋଃ-ହୋଃ । ଏଥର ଅତି ନିକଟରେ, ମନେ ହେଲା ଯେମିତି ବୁଦାଭିତରୁ । କି ତ୍ରାସ ଓ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସେ ଶବ୍ଦ ! ମନେ ହେଲା ଯେମିତି କାନପରଦା ପାଟିଗଲା । ସେ ଶବ୍ଦର ପ୍ରତ୍ୟେକ ତରଙ୍ଗ ଆମକୁ ଧକ୍କା ଦେଲାଭଳି ମନେ ହେଉଥାଏ । ଡାକକୁ ପ୍ରାଣପଣେ ଜାପୋଟି ଧରି ବସୁ ବସୁ ଆମ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ବନ୍ଧୁକ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା ।

ଓଃ ସେ କି ମୁହୂର୍ତ୍ତ !! ଆମର ସେତେବେଳେ ଟିକିଏ ହେଲେ ବି ମାନସିକ ବା ଶାରୀରିକ ଶକ୍ତି ନ ଥାଏ । ଯାହା କରୁଥାଉ ବା ଶୁଣୁଥାଉ ବା ଦେଖୁଥାଉ ତାହା କେବଳ ପ୍ରବୃତ୍ତି ହେତୁରୁ । ଏକଦମ୍ ପାଗଳ ହୋଇ ନ ଥାଇ, ଯାହା ଦେଖୁଥାଉ ବା ଶୁଣୁଥାଉ ତାକୁ ବିଚାର କରିବାର କ୍ଷମା ଶକ୍ତି ଥାଏ । ଆଉ ସେଇ ବିଚାରଶକ୍ତି ହୋଇଥାଏ ଅତି ପୀଡ଼ାଦାୟକ । ଏକଦମ୍ ପାଗଳ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ବରଞ୍ଚ ଢେର ଭଲ ହୋଇଥାଆନ୍ତା ସେତେବେଳେ !! ଏପରି ଦୁର୍ବିସୟ ଭାବରେ ଭୟାବହ ସେ ପରିସ୍ଥିତି ।

ଭଗବାନ ବୋଲି ଯଦି କେହି ସତରେ ଥାଆନ୍ତି (ଯେଉଁମାନେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ କଥା ଯଦି ସତ ହୁଏ,) ଏବଂ ଘାସପତରଟିଏ ହଲିବାଠାରୁ ଯାବତୀୟ ଘଟଣାର ନିୟନ୍ତ୍ରା ଯଦି ସେ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ତାଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୋର କିଛି ଖେଦୋକ୍ତି ଏଠି କହି ରଖେ । ଆପଣ ଯଦି କେବଳ ନିଜ୍ଜଳ ଘଟଣାଟି ଶୁଣିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ର ହେଉଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ଏତକ ବାଦ ଦେଇ ପାରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଘଟଣାବଳୀରୁ ଯଦି କିଛି ତତ୍ତ୍ୱ ନିରୂପଣ କରିବାକୁ ବ୍ୟଗ୍ରତା ଥାଏ, ତେବେ ମୋ କଥା ବିଚାର କରି ପରେ ଦେଖିବେ । ବୁଦ୍ଧ, ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ, ମହମ୍ମଦ, ଚୈତନ୍ୟ, ପରମହଂସ, ବିବେକାନନ୍ଦ, ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ, ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଦି ମହାବିପ୍ଳବୀମାନେ (ସେମାନେ ହିଁ କେବଳ ବିପ୍ଳବୀ -ରାଜନୈତିକ, ଯୁଦ୍ଧବିଶାରଦ ବା ଶକ୍ତିପତି ନୁହନ୍ତି- କାରଣ ସେମାନେ ମଣିଷ ମନକୁ ଏକ ନୂଆ ବାଟରେ ପକାଇ ପାରିଛନ୍ତି) କହନ୍ତି ଭଗବାନଙ୍କ ଉପଲବ୍ଧି ଜୀବନର ଚରମ ପରିଣତି; କାରଣ କେବଳ ସେଇହିଁ

ସବୁଠାରୁ ଉଚ୍ଚତ୍ୱ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ କହେ; ଅତତଃ ପରବର୍ତ୍ତୀ ଘଟଣାରୁ ଏହା ସତ୍ୟ ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ଭଗବାନଙ୍କର ସ୍ଥାନ-କାଳ-ପାତ୍ର-ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ଅଥବା; କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଭଳି ମହାଯୁଦ୍ଧବେଳେ କଠିନ ଦର୍ଶନ ବିଷୟରେ ଦୀର୍ଘ ବକ୍ତୃତା ଯିଏ ଦେଇଥିଲେ ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏହା ବିଚିତ୍ର କଥାଟି ।

ଆମେ ଯେତେବେଳେ ଏପରି ଭୟାବହ ପରିସ୍ଥିତିରେ ପଡିଥାଉ, ସେତେବେଳେ ଆଉ ଏକ ବିପଦ ଭଗବାନଙ୍କ ଜୁର ପରିହାସ ରୂପେ ଦେଖାଦେଲା । ଆମେ ଯେଉଁ ତାଳକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ବସିଥାଉ ସେଇ ତାଳରେ, ଆମର ଚିକିତ୍ସା ଆଗରେ, ଦୁଇଟି ଜୁକୁକୁଳିଆ ପୋକଭଳି କଅଣ ଆଗେଇ ଆସୁଥାଏ ଆମ ଆଡ଼କୁ । ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ, ମୁଁ ଆଗରୁ କହିଚି କ୍ଷୀଣ ଭାବରେ ହେଲେ ବି ଆମର ବିଚାରଶକ୍ତି ତଥାପି ଥାଏ । ମନେ ମନେ ବିଚାରକରି ଦେଖିଲୁ ଯେ ସେ ଦୁଇଟି ଜୁକୁକୁଳିଆ ପୋକ କଦାପି ହୋଇ ନପାରେ; କାରଣ ଗୋଟିକଠାରୁ ଅନ୍ୟଟିର ଦୂରତ୍ୱ ସର୍ବଦା ସମାନ ରହିଛି । ତେବେ ନିଶ୍ଚୟ କୌଣସି ଜୀବ ! ସେତେବେଳେକାର ପରିସ୍ଥିତିରେ ସାମାନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଚଢ଼ିଗଲେ ମହାବିପଦ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥାଏ । ସେଥିରେ ପୁଣି ଏ ଏକ ଜୀବ ଯାହାର କ୍ଷୁଦ୍ର ଆକ୍ଷି ଯୋଡ଼ିକ ଜାଲୁଲ୍ୟମାନ !!

ପ୍ରବୀର ଭୟରେ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲା; “ମୁଁ ଜାଣେ, ଏ ଟାରାଣୁଲା, ଟାରାଣୁଲା ! ହେ ଭଗବାନ୍ ! ପ୍ରବୀର ପ୍ରାଣିବିଜ୍ଞାନରେ ତକ୍କର ଉପାଧିଧାରୀ । ତାହାର ଜ୍ଞାନୋଦୟରେ ସେ ନିଜେ କେବଳ ଭୟ ପାଇଲାନାହିଁ, ମୋତେ ବି ଭୟାବୁର କରିଦେଲା । ଟାରାଣୁଲା କଅଣ ମୁଁ ଜାଣିଥିଲେ ବି ପଚାରିଲି, ସେ କି ଜୀବ, କଅଣ ମାରାତ୍ମକ ସେ ? ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରିବା ପାଇଁ ମୋର ଏ ପ୍ରଶ୍ନ ନ ଥିଲା; ଏ କଥା ପ୍ରବୀରର ବୁଝିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ଅଥବା, ମଣିଷ ଯେତେ ବିପଦରେ ପଡିଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟଠାରୁ ସେ ଧନ-ମାନ-ଜ୍ଞାନରେ ବଡ଼, ଏହା ପ୍ରମାଣ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ତାହାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିନିଯୋଗ କରେ ।

ପ୍ରବୀର ମୋତେ ବୁଝାଇବାକୁ ଲାଗିଲା; “ଟାରାଣୁଲା ଏକ ପ୍ରକାଶ ବଡ଼ ବିଷାକ୍ତ ବୁଢ଼ିଆଣୀ । ସେ କାମୁଡ଼ିଲେ ବିଷର ପ୍ରକୋପରେ ମଣିଷ ନାଚି ନାଚି ମରେ ।”

ବନ୍ଧୁକ ତ ହାତରୁ ପଡି ଯାଇଛି, ହାତରେ ଆଉ କୌଣସି ଅସ୍ତ୍ର ନ ଥାଏ । କେବଳ କାନ୍ଧରୁ ଝୁଲୁଥାଏ ଲମ୍ବା ଚର୍ଚ୍ଚବତୀ । ଟାରାଣୁଲା ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଗେଇ ଆସୁଥାଏ, ତା’ର କୁଳତ ଦୃଷ୍ଟି ଆମ ଆଡ଼େ ସ୍ଥିର ରଖି । ତେବେ କଅଣ ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆମକୁ ନାଚିବାକୁ ପଡିବ । ଭଗବାନଙ୍କର ଏ କଅଣ ଜୁର ପରିହାସ ନୁହେଁ ? ତେବେ ମୁଁ ତାକୁ ମଙ୍ଗଳମୟ, ଆର୍ତ୍ତତ୍ରାଣ କହିବି କାହିଁକି ?

‘ଆତଙ୍କନାଶନ ତୋ ବାନା

ବାରେ ତୁ ହୁଅ ବକ୍ତସେନହା’,

ଗଜ କୁମ୍ଭୀର ଦାଉରେ ପଡିଥିଲା ବେଳେ- ଏହା ବୋଲି ଯେତେବେଳେ ସ୍ମୃତି କଲା, ସେତେବେଳେ ଭଗବାନ୍ କୁଆଡ଼େ ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ର ପେଶି ତାକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ -

“ଚକ୍ର ତୁ ଅତି ବେଗେ ଯିବୁ,

କୁମ୍ଭୀର ତଟ୍ଟରେ ପଡିବୁ;

ଛିଣ୍ଡିବ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ,

ମୋ ଗଜ ଦେବୁ ମୁକୁଳାଇ ।”

ଆଉ ତାହା ମଧ୍ୟ କୁଆଡ଼େ ଘଟିଥିଲା ବୋଲି ଅତିବଡ଼ି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଲେଖିଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏ ଆଡ଼କ-ନାଶନ, ନା ଆଡ଼କବର୍ଷନ କାମ ? ହଁ, ଆପଣ କହି ପାରନ୍ତି, ଆମେ ଯାଇଥିଲୁ କୁଡ଼ାଛକରେ ନିରୀହ ଜନ୍ତୁବଧ କରି ସେମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଉଲ୍ଲସିତ ହେବାକୁ, ତେଣୁ ଆମର ଏହା ପ୍ରାପ୍ୟ । ସେ ଶିକ୍ଷା ଅନ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏବଂ ଏମିତି ବୁଲେଇ ନ ଦେଇ ସିଧାସଳଖ ଭାବରେ ଦେଇଥିଲେ ଅଧିକ ବୁଦ୍ଧିମତ୍ତାର ପରିଚୟ ମିଳନ୍ତା ଓ ଶିକ୍ଷା ନିଶ୍ଚିତ ଫଳପ୍ରସୂ ହୁଅନ୍ତା । ଅନେକ କହନ୍ତି ପୂର୍ବଜନ୍ମର ପାପରୁ ଏ ଜନ୍ମରେ ଅନେକ କୁଷ୍ଠାଦ ନାନା ରୋଗରେ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପାଆନ୍ତି । ଯେତେ କହିଲେ ବି ମନ ମାନେ କି ?

ଚାରାଷୁଲା ଧାରେ ଧାରେ ଆଗେଇ ଆସୁଥାଏ । ଚରମ ବିଷାଦରେ କୁଆଡ଼େ ମଣିଷ ନିରୁପାୟଭାବରେ ହସେ । ପ୍ରବୀର ବୋଧହୁଏ ସେଇ ହସ ହସିଲା । ଆଉ ମଣିଷ ବି ବୋଧହୁଏ ସେତେବେଳେ ଦାର୍ଶନିକ ହୋଇଯାଏ; କାରଣ ମୁଁ ଭାବୁଥାଏ, ଏତେ ବାଉସ, କଦାକାର, ବିଷାକ୍ତ ଜୀବର ସୃଷ୍ଟିର କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆଇପାରେ । ଭଗବାନ କଅଣ ସତେ ଏସବୁ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି । ଯିଏ ଏପରି ବାଉସଜୀବ କଳ୍ପନା କରି ପାରିବନ୍ତି ସେ ନିଶ୍ଚୟ ସେପରି ନ ହୋଇଥିବେ କାହିଁକି ? କିନ୍ତୁ କିଏ ଯେପରି ମୋର ମନରେ ଥାଇ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ତା ଯଦି କହ, ତେବେ ମଣିଷ କଅଣ ଉଣା ବାଉସ, କଦାକାର, ବିଷାକ୍ତ କି ? ଏଇ ମଣିଷ ଅର୍ଥ, ଯଶ, ମାନ, ପ୍ରତିପତ୍ତିପାଇଁ, ଏବଂ କିଛି ନ ପାଇ ମଧ୍ୟ, କେତେ ଜୁର ହତ୍ୟା ନ କରୁଛି, କେତେ ବିଷାକ୍ତ ଅସ୍ତ୍ର ଉଦ୍ଭାବନ ନ କରୁଛି, କେତେ ଶଠତା ଉଦ୍ଭାବନ ନ କରୁଛି, ଅନ୍ୟକୁ କେତେ ନରେଇ ନରେଇ ନ ମାରୁଛି ? କହ ? ! ଏହାର ଉତ୍ତର ଦିଅ ! କିଛି ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ, ଅନ୍ତତଃ ଆଜିକାଲିକାର ପରିସ୍ଥିତି ଏ ଅଭିଯୋଗ ପ୍ରମାଣ କରୁଛି । ବଡ଼ ବଡ଼ କଥା କହି ସବୁ ସୁଖ ମାରି ନେଇ ଅନ୍ୟକୁ ସବୁ ସ୍ୱାର୍ଥତ୍ୟାଗୀ ହେବାକୁ ଉପଦେଶ, ନ ହେଲେ ମାତ ! ଭାବୁ ଭାବୁ ଚିକିଏ ଅନ୍ୟମନସ୍ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି । ହଠାତ୍ ଆଖି ପଡ଼ିଗଲା ଚାରାଷୁଲା ଉପରେ । ଦେଖିଲି ଆମର ଅତି ନିକଟରେ ସେ ।

ଦଶମୀର ଚାନ୍ଦ ସେତେବେଳକୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ସାରିଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗଛର ପତ୍ର ପତ୍ର ଅଜସ୍ର ମୁକ୍ତାବିନ୍ଦୁ ଝଲସୁଥାଏ । ଗୋଟାଏ କୋଇଲି ହଠାତ୍ ନିକରୁ ଉଠି ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଆନନ୍ଦରେ ଅଧୀର ହୋଇ ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲା କୁହ କୁହ କ-ଉ-ଉ-ହ । ଆଉ ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷୀ ‘ ପିୟୁ କାହାଁ ହେଁ, ପିୟୁ କାହାଁ ହେଁ ’ କହୁ କହୁ ଉଡ଼ିଗଲା, ସେଇ ଅଦେଖା ଅପହଞ୍ଚିତ ଚିତ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ବୋଧହୁଏ ଦୂରରୁ ଅତି କ୍ଷୀଣକ୍ଷଣରେ ଅଥଚ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଭାସି ଆସିଲା ଉଦାତ୍ତ ସ୍ୱରରେ ଗୀତ-

କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରୀଟମ୍, ଲଲାଟେ

କଷ୍ଟରୀ ତିଳକମ୍, ପଦ୍ମନାଭମ୍ ସୁନ୍ଦରମ୍...

ଗୋଟାଏ ହୁଁ ହାଁ ପକ୍ଷୀ ଆମର ମୁଣ୍ଡ ଉପର ତାଳରୁ କହି ଉଠିଲା ହମ୍, ହୁଁ ଉଁ ଉଁ ଉଁ ଉଁ ହୁଁ ୧..

ଚାରାଷୁଲାର ଧୀର, ଭାତିପ୍ରସ୍ତ ଭାବରେ ଧୀର ଗତି ଅମଳି ଗଲା । ତା’ର ବାଉସ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦୃଷ୍ଟି କିନ୍ତୁ ଆମ ଉପରେ ସ୍ଥିର ରହିଲା । ଆମେ ମଧ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧଭାବରେ ଅନାଇ ରହିଲୁ ତା ଆଡ଼େ ଅପଲକ ଦୃଷ୍ଟିରେ, କଷ୍ଟରେ ଆଖିରୁ ପାଣି ଝରିପଡ଼ୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ।

ତମକି ପଡ଼ିଲି ପ୍ରବୀରର ଧୀର ଆକୃତି ସ୍ପର୍ଶରେ । ପ୍ରବୀର ହାତଠାରି ଦେଖାଇଦେଲା

ସେଇ ବୁଦ୍ଧାଆତେ । ପୁଣି ସେଇ ଅଗ୍ନିପିଣ୍ଡ ଯୋଡ଼ିକ । ଏଥର ସେ ଯୋଡ଼ିକ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏବଂ ଉଠୁଠୁ ଆମ ଆତ୍ମକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଗେଇବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ନିଆଁପେଣ୍ଡୁ ଯୋଡ଼ିକ ଯେତେବେଳେ ଭୂମି ଉପରୁ ସାତଆଠ ଫୁଟ ଉଚ୍ଚରେ, ସେତେବେଳେ ଆମେ ଦୁଃସାରିଲୁ ଯେ ସେ ଦୁଇଟି ଏକ ଅଳ୍ପତ ଜୀବର ଦୁଇଟି ଆଖି । ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ସେ ଜୀବର ଅଣ୍ଟାଠୁ ଉପରକୁ ଦିଶୁଥାଏ । ଆଉ କିଛି ଦେଖି ନ ପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ତା'ର ଦେହଯାକ ଯେ ବଡ଼ ବଡ଼ ବାଳରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ତା ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁମାନ କରିପାରୁଥିଲା ।

ଆଉ ଦୁଇଟିନି ହାତ ଆଗେଇ ଆସିବାପରେ ସେ ଏଥର ବୋଧହୁଏ ଦକ୍ଷାୟମାନ ହେଲା । ସେତେବେଳେ ସେ ଆମ ଆମଠୁ ପ୍ରାୟ ଚାରି ପାଞ୍ଚ ହାତ ଛଡ଼ାରେ । ତା'ର ସେଇ ପ୍ରକାଶ ଆଖିଯୋଡ଼ିକ ପ୍ରାୟ ଆମ ସାମନାରେ, ଅତି ନିକଟରେ । ହାତଯୋଡ଼ିକ ତା'ର ଦୁଇଟି ପ୍ରକାଶ ଶାକ୍ଷ୍ୟ ପରି କାନ୍ଧରୁ ଝୁଲୁଥାଏ । ଯେ କୌଣସି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ଆମକୁ ଧରି ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଭଳି ଦଳି ଦେଇପାରେ ।

ଚାରାଖୁଲା ସେତେବେଳେ ତା'ର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନୀଳାଚ ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ ଆମ ଉପରେ ନିବନ୍ଧ ରଖି ଆଉ ଟିକିଏ ଘୁଞ୍ଚି ଆସିଲା । ଉପରକୁ ଚଳକୁ ଓ ବାମକୁ ଡାହାଣକୁ ତା'ର ଗୋଲ ଗୋଲ ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ ଦି ଚାରିଥର ବୁଲାଇ ଆମ ଉପରେ ପୁଣି ସ୍ଥିର କଲା । ହୁଁ- ହାଁ ପକ୍ଷୀଟା ପୁଣି ରାବିଲା ହୁଁ, ହୁଁ, ହୁଁ, ହୁଁ । ଆମର ଠିକ୍ ମନେ ହେଲା ବଦମାସ୍ ବିଶ୍ୱାସଘାତକ ପେଟା ଯେମିତି ଏଇ ଦୁଇ ଅଳ୍ପତ ଜୀବକୁ ଉଠାହ ଦେଉଥାଏ ଆମକୁ ମାରି ଦେବାକୁ । ମନେ ମନେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲି, ଏଥିରୁ ଯଦି ନିଷ୍ଠାର ପାଦ ତେବେ ମୋର ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ବ୍ରତ ହେବ ପେଟାବଂଶ ଧ୍ବଂସକରିବା । ମନର ଗତି ମନ ହିଁ ଜାଣେ ।

ଅଗ୍ନିକନ୍ଦୁକାକ୍ଷ ଜୀବ ପାଦ ପକାଇ ଆଗେଇ ଆସିଲା । ତା'ର ପ୍ରତି ପଦକ୍ଷେପରେ ଆମ ଗଛ ଥରି ଉଠିଲା । ତା'ର ଆଖି ଆମ ଆଖିଠାରୁ କେବଳ କେତେ ଇଞ୍ଚ ଛଡ଼ା ମାତ୍ର । ତା'ର ନିଃଶ୍ୱାସ ଆମ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ପଡୁଥିବାରୁ ଆମ ଟୋପି ଉଡ଼ିଯାଇ ମୁଣ୍ଡବାଳ ଉଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଚାରାଖୁଲା ସେତେବେଳେ ଆମଠାରୁ ଦୁଇଟିନି ଇଞ୍ଚ ଛଡ଼ାରେ ମାତ୍ର । ଆମେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିଲୁ ସେ ତା'ର ସାମନା ଦାନ୍ତ ଦୁଇଟିକୁ ସାମନା ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟିରେ ଘଷୁଥାଏ । ଆମକୁ କାମୁଡ଼ିବା ଆଗରୁ ଦାନ୍ତ ପକାଉଥାଏ ବୋଧହୁଏ । ଗୋଟାଏ ଅଳ୍ପତ ଚରର ଚରର ଶବ୍ଦ ହେଉଥାଏ ।

ଏହି ସମୟରେ ନିକଟରେ ମଣିଷ କଣ୍ଠର ଆହ୍ୱାନ ଶୁଣାଗଲା, ସୁକଣ୍ଠକ । ଛିଃ, ଆସ ସଖା, ଏ କଅଣ !!

ଉଃ । କି ଅଳ୍ପତ ସେ ପରିସ୍ଥିତି । ଭୟ ସାଙ୍ଗକୁ ମିଶିଲା ଏକ ଆତ୍ମସନ୍ଦେହ ଭାବ । କିଏ ଏ !! ଦେବ ନା ମାନବ !! ଦେବତା ଯଦି ହୁଏ, ତେବେ ଆମର କଅଣ କରିବା ଉଚିତ, କିପରି ଭାବରେ ଅଭିବାଦନ କରିବା ଉଚିତ । ମନ୍ତ୍ରୀ ବା ସେକ୍ରେଟାରୀ ବା କଲେକ୍ଟରଙ୍କ ସାମନାରେ କିପରି ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ହାତଯୋଡ଼ି (ମାନସିକ ଓ କାର୍ଯ୍ୟିକ) ଛିଡ଼ାହେବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ନ ହେଲେ କି ପରିଣତି ଘଟେ, ତାହା ଆମ ଉତ୍ତମରୂପେ ଶିକ୍ଷା ପାଇବୁ ଏବଂ ସେଥିରେ ଆମେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ; କିନ୍ତୁ ଦେବତାଙ୍କ ପାଖରେ କଅଣ ସେହିପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେବ ?

ଏଥର ଅତି ନିକଟରେ ଡାକ ଆସିଲା, ଆସ ବନ୍ଧୁ ସୁକଣ୍ଠକ, ଆସ ମୋ ସହିତ ଖେଳିବ ।

ଆମେ ସେ ସବୁ ବୁଝୁନା, ସେ ସବୁ ବାଜେ କଥା, ଆମେ ତାକୁ ଆଦି ମାରିବୁ.....ମାରିବୁ....ତା'ର ମାଂସ ଆମେ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ଖାଇବୁ, ତା'ର ରକ୍ତରେ ଗାଧୋଇବୁ ।

ବଡ଼ ଶିକାର ମିଳିଛି ଆଜି । ଯୁବକମାନେ ଅସ୍ତ୍ର ସବୁ ନତାଇ କିଛିକିଲା ନାବ କରି ନାଟିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ସେ ତ କା'ର କ୍ଷତି କରିନାହିଁ.... ଯୁବକ କହିଲେ ।

ତୁମେ ତାକୁ ଦେଖିଛ ? କେଉଁଠି ସେ ?

ବାଃ ପ୍ରତି ରାତ୍ରରେ ଦେଖୁଛି ତାକୁ । ଚାଲ, ତାକୁ ନ ମାରି ଏଇ ଗାଁର ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୁଅ କରିନେବା, ଯୁବକ ସ୍ଥିର ହାସ୍ୟ କରି କହିଲେ ।

ସେଇ ହିଂସ୍ର ଅସୁରକୁ ? ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପ୍ରଶ୍ନ କଲେ ସମସ୍ତରରେ ।

ନିଶ୍ଚୟ, ଦୃଢ଼ତା-ବ୍ୟଞ୍ଜକ ସ୍ଵରରେ ଯୁବକ କହିଲେ ।

ଆମେ ଦୁହେଁ ସେତେବେଳକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଇଥାଉ । ମୁଁ ପଚାରିଲି, ସେ ହିଂସ୍ର ପଶୁ, ଆପଣଙ୍କ ଗୀତାରେ ତ ଭଗବାନ୍ କହିଛନ୍ତି ଶତ୍ରୁକୁ ଜୟ କରିବାକୁ ।

ଯୁବକଙ୍କ ଆଖି ଛଳଛଳ ହୋଇଗଲା । ସେ କହିଲେ, ବନ୍ଧୁ, ଏ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ଧାରଣା । ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ହିଂସା, ଦୈଷ୍ଟ, ମାନ ଗର୍ବ, ଅହମିକା ଦୂର କରାଇ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ ଜ୍ଞାନୋଦୟ କରାଇ ଭଗବାନ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ, ତାଙ୍କ ପାଦତଳେ ମୋର କୋଟି କୋଟି ନମସ୍କାର, କହିଲେ, 'ସଖା ଏଥର ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧ କର ବା ନକର ତୁମ ଇଚ୍ଛା ।' ଆପଣ ଆଗେ ମନର ଦାନବମାନଙ୍କୁ ଜୟ କରନ୍ତୁ, ପରେ ବାହାରର ଦାନବ କଥା ଭାବିବେ । ଆଉ ଅସୁର ବା କିଏ ଭାଇମାନେ 'ବିଶ୍ଵସ୍ୟ ସ୍ଵସ୍ଵାରମ୍ଭ ଅନେକରୂପମ୍ ।' ନାନା ରୂପରେ ସେ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସବୁ ରୂପକୁ ମୋର କୋଟି କୋଟି ନମସ୍କାର । ଚାଲ ଭାଇମାନେ, ଆମେ ତାକୁ ଏ ଗାଁର ପୁଅ କରିନେବା, ଆମରି ପରି ଜଣେ ସେ ।

ମୁଁ ମନେ ମନେ କହିଲି, ଏସବୁ ପାଗଳାମି ।

ଜନତାଭିତରୁ କିନ୍ତୁ ଜଣେ ଉସାହୀ ହୋଇ ପଚାରିଲା, ତା କି ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ?

ଯୁବକଙ୍କ ଆଖି ପୁଣି ଛଳଛଳ ହୋଇଗଲା, ସେ କହିଲେ, ଭଗବାନ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମଦନଦହନ ନୁହଁନ୍ତି, ମଦନମୋହନ । ଆଉ ମୋହନଚାନ୍ଦ ଗାନ୍ଧି ମଧ୍ୟ ଏକଥା ପ୍ରମାଣକରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଭିତରେ କୁଟନୀତି ରଖି ଛଳନାକଲେ ତା' ଅସମ୍ଭବ । ହେ ଅମୃତର ପୁତ୍ରମାନେ, ଧନ, ମାନ, କ୍ଷମତା, ପ୍ରତିପତ୍ତି ତୁମର ମାନବତ୍ଵର ବିକାଶ କରିବ ନାହିଁ, ଦାନବତ୍ଵ ବୃଦ୍ଧିପାଇବ । ହେ ଅମୃତର ପୁତ୍ରମାନେ, ତୁମେ କହ ଆମେ ଅମୃତର ପୁତ୍ର ।

କିଏ ଯେମିତି ଆମର କଣ୍ଠରେ ଥାଇ ଆମକୁ କୁହାଇଲେ; ଆମେ ଅମୃତର ପୁତ୍ର, ଆମେ ଅମୃତର ପୁତ୍ର । କଣ୍ଠରୁ ସେ କଥା ବାହାରିବା ପରେ ଦେହର ପ୍ରତି ଲୋମକୂପରେ ଏକ ଅପୂର୍ବ ଶିହରଣ, ଅରୁଚି ଆନନ୍ଦମୟ ସାହସର ସମ୍ଭାର ହେଲା । ଆମେ ବାରମ୍ବାର ସେ କଥା କହି ଆନନ୍ଦରେ ଢଳିବାକୁ ଲାଗିଲୁ ।

ଯୁବକ ସେଇପରି ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ । ଅଧରରେ ତାଙ୍କର ସ୍ଥିତହାସ୍ୟ ସ୍ଥିରପ୍ରଭା ଭଳି ବିରାଜୁଥାଏ ।

ନିମନ୍ତ୍ରଣ

ଚିଠି ପଢ଼ ହୋ !

ରବୀନ୍ଦ୍ର ଚିଠିଟି ରେଣୁ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । ରେଣୁ ଚିଠିଟି ପଢ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ଚୌକିରେ ବସି ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତମକି ଉଠି ପଡ଼ିଲା । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଘଟଣାରୁ ସେ ଅଳ୍ପକେ ବଞ୍ଚିଗଲା । ଘରେ ଏହି ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଚୌକି । ବହୁଦିନ ଧରି ପୃଥିବୀର ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ସେ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ । ସେ ଆଉ ମନୁଷ୍ୟକୁ ପୃଥିବୀର ସେ ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତିରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖି ଆରାମ ଦେବାକୁ ନାରାଜ । ଜାଲେଣି କାଠପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କଲେ ଅଧିକତର ଲାଭପ୍ରଦ ଏବଂ ନିରାପଦ ହୁଅନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ଘରେ ଚୌକି ଥିବାର ଯେଉଁ ଗର୍ବ ବା ସନ୍ତୋଷ ସେ ରେଣୁକୁ ଦେଉଛି, ତାହା ଯେ କୌଣସି ଚୌକିଦାରର ଗର୍ବ ବା ସନ୍ତୋଷଠାରୁ ଉଣାନୁହେଁ । ଏହି ଟିକିଏ ମାନସିକ ଦୁର୍ବଳତା ପାଇଁ ରେଣୁ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଯୋଡ଼ାଯୋଡ଼ି କରି ଚୌକିର ଚୌକିତ୍ୱ ବଜାଏ ରଖିଛି । ବସିବାକୁ ଗଲେ ପ୍ରଥମେ ଖୁବ ମନୋଯୋଗ ସହ ଚୌକିର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗକୁ ଶାରୀରିକ ଅବସ୍ଥା ପରୀକ୍ଷା କରି ଅତି ସତର୍କତାରେ ଶରୀର ଭାରର କେତେକ ଅଂଶମାତ୍ର ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ରେଣୁ ଚିଠିଟି ପଢ଼ି ହଠାତ୍ ଦୁର୍ଭାବନାରେ ସବୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲା ।

ଚିଠିଟି ଆସିଛି ତାର ସାନ ଭଉଣୀ ମଲ୍ଲିକା ପାଖରୁ । ଭଉଣୀ ବିବାହ କରିଛି ଖୁବ ଧନୀ ଘରେ । ତାର ସ୍ୱାମୀ ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଧନୀର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ଏବଂ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ ମଧ୍ୟ । ବିବାହ ବାସ୍ତବିକରେ ମଲ୍ଲିକା ରେଣୁ ଓ ରବୀନ୍ଦ୍ରକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପଠାଇଛି । ଖାଲି ନିମନ୍ତ୍ରଣ ନୁହେଁ, ବହୁ ଅନୁନୟ ବିନୟ କରି ଯିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଲେଖିଛି । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ ଅନେକ ଥର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ପାଇଅଛନ୍ତି । ଆନନ୍ଦ ପରିବର୍ତ୍ତରେ ଏ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଦେଇଛି ମାନସିକ ଯାତନା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ବହୁ ଆଲୋଚନା ପରେ ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱାସଯୋଗ୍ୟ କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ମାନସିକ ଯାତନା ଏଡ଼ାଇ ନ ପାରିଲେ ମଧ୍ୟ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଏଡ଼ାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏଥର ଅଧିକ ଦୁର୍ଭିକାର କାରଣ ହେଉଛି ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ନିଜେ ମଟର ନେଇ ଆସିବେ ନେବାକୁ । ରବୀନ୍ଦ୍ର ଓ ରେଣୁ ଆଆନ୍ତି ତେଲେଙ୍ଗା ବଜାରର ଗୋଟିଏ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଗଳିର ଶେଷ ମୁଣ୍ଡରେ, ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ଘର ଭଡ଼ା ନେଇ । ଗୃହର କ୍ଷୁଦ୍ରତା, ଗଳିର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା ବା ସ୍ଥାନଟିର ଅସ୍ୱାସ୍ୟକାରିତା ସହିତ ଘର ଭଡ଼ାର କୌଣସି ସଂପର୍କ ଘର ମାଲିକ ରଖିନାହିଁ । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଆଆନ୍ତି ଚୌଧୁରୀ ବଜାରରେ ନିଜର ପ୍ରାସାଦୋପମ ଅଙ୍ଗଳିକାରେ ।

ରେଣୁ ଚୌକିର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ନୀରବରେ ସହ୍ୟ କରି ପାରିଲାନାହିଁ । ଭୀଷଣ ରାଗରେ ସେ ଚୌକିକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଲଠା ମାରିବାକୁ ଯାଇଥିଲା । ରବୀନ୍ଦ୍ର ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ତାକୁ କୋଳକୁ

ଭିଡ଼ିନେଇ କହିଲା, ଏହିକ୍ଷଣି ସେମାନେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯିବେ ଯେ । ବସିବାକୁ ବସ କଅଣ ? ଅଗତ୍ୟା ରେଣୁ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ତଳେ ବସି ପଡ଼ି କହିଲା, “ଟିକିଏ ଆରାମ କରି ଦୁର୍ଭିକ୍ଷା କରିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ ଏ ଘରେ । ହେ ଭଗବାନ୍ ... କାହିଁକି... ଛି । ଅନେକ କ୍ଷଣପରେ ରବୀନ୍ଦ୍ର କୁ ସେ ଚାହିଁ କହିଲା, ଆଉ ଭାବୁଚ କଅଣ । ବସା ଛାଡ଼ି ପଳାଇଯିବା ଛଡ଼ା ଆଉ ଉପାୟ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ସେଥର ଅଜୟ ବାବୁଙ୍କ ଘରକୁ ଏହିପରି ପଳାଇ ଯାଇ ଯେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଲା ଏବଂ ଯାହା ଅପମାନ ପାଇଲି ତ ଜାଣ । କଅଣ କରିବି କହ । ଆଉ ସମୟ ନାହିଁ ଯେ ।”

ରବୀନ୍ଦ୍ର ହସି କହିଲା, “ମୁଁ କହେ, କାହିଁକି ? ଏତେ ଲଜ୍ଜା କାହିଁକି ? ହୁଅନ୍ତୁ ନା ସେ ଧନୀ । ନିଜର ଅବସ୍ଥା ପ୍ରତି ଏତେ ଘୃଣା କାହିଁକି । ମୁଁ କହୁଛି, ଚାଲ ଏଥର ଯିବା । ତୁମର ଏ ଦୁର୍ବଳତା କେବଳ ନିଜକୁ ପୋତୁଛି ସିନା କାହାରି କିଛି କ୍ଷତି କରୁନାହିଁ । ଧନୀମାନେ ତ ଶ୍ଳୋଷକ ।

ତାହୁଁ ସ୍ଵରରେ ରେଣୁ କହିଲା, “ତୁମର ସାମ୍ୟବାଦ ବିଷୟରେ ବହୁତା ରଖ ।”

ମୁଁନ ଭାବରେ ରବୀନ୍ଦ୍ର କହିଲା, ରାଣି ! ତୁମେ ବୁଝିବ ନାହିଁ ପୁଣିବାଦ କିପରି ସୁଶୃଙ୍ଖଳ ଭାବରେ ଖାଲି ଦୁନିଆର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବଢ଼ାଇ ନାହିଁ, ଦରିଦ୍ରର ଲୋଭ ମୋହ ବଢ଼ାଇ ତାର ଆତ୍ମାକୁ ମଧ୍ୟ ମାରିଦେଉଛି । ଏ ସଭ୍ୟତାରେ ଏହା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ପାତାଦାୟକ । ଏ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ତୁମେ ବଢ଼ିବାକୁ ଦିଅନାହିଁ । ରେଣୁର ହାତ ଧରି ସେ ଉଠାଇ ହସି କହିଲା, କ୍ଷୁଦ୍ର ହୃଦୟ ବୌଦ୍ଧିମ୍ୟମ୍...

ରେଣୁ ବିହସିତ ହସ ହସି ଗାଇଲା, ମୋ ହାତ ଧରି ତୁମେ ନେଇ ଚାଲ ସଖା ମୁହିଁ ଯେ ପଥ ଚିହ୍ନେ ନା... କିନ୍ତୁ ଲୁଗା !! ରେଣୁ ପୁଣି ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସି ପଡ଼ିଲା ।

କାହିଁକି ତୁମର ସେହି ସପା ଶାଢ଼ୀ, ଯାହାକୁ ପିନ୍ଧିଲେ ତୁମକୁ...

-ସ୍ଵର୍ଗର ଅପ୍ସରୀ ଭଳି ଦୁଃଖେ; କିନ୍ତୁ ଏପରି ଶାଢ଼ୀ ତ ମଲ୍ଲିକାର ଦାସୀମାନେ ବି ପିନ୍ଧନ୍ତି ନାହିଁ ।

-ଧନୀଲୋକେ ଏବଂ ତାଙ୍କର ଦାସୀ ତାଙ୍କର କିପରି ଶାଢ଼ୀ ଲୁଗା ପିନ୍ଧନ୍ତି, ତାହା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ସେହି ଅନୁସାରେ ନିଜର ଶାଢ଼ୀ ଲୁଗାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବି ନା କଅଣ !

ରେଣୁ ଆଉ ସମାଲି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତା ଆଖିରୁ ଅଶ୍ରୁ ଅବିରଳ ଝରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ରବୀନ୍ଦ୍ର ଗୋଟିଏ ତୁମ୍ବର ଦେବାକୁ ଯାଉଥିଲା । ରେଣୁ ଠେଲିଦେଇ କହିଲା, କାହିଁକି ଯେ ଦାସୀ ମୋ ବେକରେ ପଥର ବାନ୍ଧିଲେ; କି ସୁଖ ମୁଁ ପାଉଛି... ଖାଲି ଦର୍ଶନ ଶୁଣୁଥିବି...

ରବୀନ୍ଦ୍ର ଏପରି ଅନେକ ଥର ଶୁଣିବାକୁ ହୋଇଛି । ସାଠିଏଟି ଟଙ୍କାର କିରାଣୀ ସେ । ରେଣୁର ଆଶ୍ଵୀନରୂପ ବ୍ୟୟ କରିବାକୁ ଗଲେ ଆୟ ଅନ୍ତତଃ ଚାରିଅଙ୍କ ବିଶିଷ୍ଟ ହେବା ଦରକାର । ପିଲା ପଢ଼ାଇ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନାନା ଉପାୟ କରି ସୁଦ୍ଧା ରବୀନ୍ଦ୍ର ଆୟ ମାସକୁ ତିନି ଅଙ୍କକୁ ଆଣିପାରେନାହିଁ । ତାର ସମସ୍ତ ଆୟ ରେଣୁର ମନ ମୁତାବକ ଖଣ୍ଡେ ଶାଢ଼ୀକୁ ନଅଟି । ରେଣୁର କଥାରେ ଆଘାତ ପାଇଲେ ବି ରବୀନ୍ଦ୍ର ହସି କହିଲା, ନାରୀର ଯୌନ ପ୍ରବୃତ୍ତି ତାର ସମସ୍ତ ଦେହ ଓ ମନରେ ବିଶିଷ୍ଟ । ସାମାନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଉପହାର, ଟିକିଏ ଭଲ କଥାରେ ମଧ୍ୟ ତାର ଯୌନ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଚରିତାର୍ଥ ହୁଏ । ତୁମର ଆଶା ଓ ଆକାଂକ୍ଷା ମୁଁ ପୂରଣ କରିପାରୁନାହିଁ । ମୁଁ ପରାଜୟ ସ୍ଵୀକାର କରୁଛି । ମୁଁ ବୁଝିପାରୁଛି ଏହିପରି ହତାଶାରେ ବେଶି ଦିନ ରହିଲେ, ତୁମେ ଦିନେ ପାଗଳ ହୋଇଯିବ । ଏହାର କାରଣ ଲୋକେ ଯାହା ଭାବନ୍ତୁ ମୁଁ ମର୍ମେ ମର୍ମେ ଅନୁଭବ କରିବି; କିନ୍ତୁ ଉପାୟ କଅଣ ।

ତେବେ ବିବାହ କଲ କାହିଁକି ? ରେଣୁ ତାର ସ୍ଵରରେ ବିଷ ମିଶାଇ କହିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲତ ଜାତକରେ ତୁମର ଓ ମୋର ରାଜଯୋଗକ ପଡ଼ିଥିଲା । ତୁମର ବାପା ଜିନ୍ଦାଗି ବସିଲେ ଏ ବିବାହ ପାଇଁ-ମୋର ଘୋର ଆପତ୍ତି ସତ୍ତ୍ୱେ ।

-କାହିଁକି ତୁମର ଆପତ୍ତି ଥିଲା ଶୁଣେ ?

-ତୁମର ଆକାଂକ୍ଷା ସହିତ ମୋର କ୍ଷମତା ଖାପ ଖୁଆଇ ପାରିବି କି ନା ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ ସନ୍ଦେହ ଥିଲା ।

-ସନ୍ଦେହ ଯଦି ଥିଲା, ତେବେ ଦୟାକରି ବିବାହ ନ କରିବା ଉଚିତ ଥିଲା ।

-କିନ୍ତୁ ସୌଭାଗ୍ୟ ବା ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟରୁ ତୁମକୁ ଦିନେ ଦେଖି ପକାଇଲି ଏବଂ ପ୍ରଥମ ଦେଖାରେହିଁ... ବାସ୍ । ମନର ସେହି ବିମୁଗ୍ଧ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋର କ୍ଷମତାକୁ ମୁଁ ବହୁଗୁଣ କରି ଦେଖିଲି । ମୋର କ୍ଷମତା ଅବଶ୍ୟ ଅନେକ ଗୁଣ ବଢ଼ିଛି; କାରଣ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଲେଖକ... ଯାହା ହେବା ମୁଁ ସ୍ଵପ୍ନରେ ସୁଦ୍ଧା ଭାବି ନ ଥିଲି... କିନ୍ତୁ... ସେ କଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ଥାଉ । ସେମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସିଯିବେ । ମୋ କଥା ମାନ । ନିଜର ପରିଚୟ ଓ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ଶାଢ଼ୀରେ ରଖନା । ମୟୂରପୁଛଧାରୀ ବାୟସର କଥା ଜାଣତ ?

-ମୁଁ କବାପି ସେ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ଯିବି ନାହିଁ । ଆଉ ଯଦି ବା ସେ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧେ, ହାତ ନାକ କାନରେ କଅଣ ପିନ୍ଧିବି । ରେଣୁ ହତାଶ ଭାବରେ କହିଲା ।

ରବୀନ୍ଦ୍ର ଏଥର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ବୋଲି ଉପରେ, ଚମକି ଉଠି ପଡ଼ିଲା । ଏ ସମସ୍ୟା ତାର ବୁଦ୍ଧିର ବାହାରେ । ସନ୍ଧ୍ୟା ହେବାକୁ ଆଉ ବେଶି ବେଳନାହିଁ । ଏହିକ୍ଷଣି ଧନଞ୍ଜୟ ଆସିଯିବ । ସେ ଅସହାୟ ଭାବରେ ରେଣୁ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିଲା । ରେଣୁର ଅଧରରେ ଟିକିଏ ହସ ଖେଳିଗଲା । ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ ସେ କହିଲା, “ତୁମେ ମୋ କଥା ଏଥର ମାନ । ପଡ଼ିଶା ଘରର ଦୁର୍ଲଭ ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ ଭାରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ମୁଁ ଯାଉଛି ତାଙ୍କର ଶାଢ଼ୀ ଓ ଗହଣା କେତେଖଣ୍ଡ ମାଗି ଆଣିବି । ତୁମେ କାହିଁକି ଯେ ଏଥିରେ ଆପତ୍ତି କର, ମୁଁ ବୁଝେନା ।”

ରବୀନ୍ଦ୍ର ଏଥର ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲା, “କେତେବାର କହିବି ମୟୂର ପୁଛ ଲଗାଇ...”

-ଏମିତି ସମସ୍ତେ କରନ୍ତି । ରେଣୁ ଅଧୀର ଭାବରେ କହିଲା ।

ରବୀନ୍ଦ୍ର କିଛିକ୍ଷଣ ନୀରବରେ ଚାହିଁ ରହିଲା । ତେଣୁ ଉଦ୍‌ହାସ ପାଇ କହିଲା, ‘ଏ ମଧ୍ୟ ତୁମର ଗର୍ବ ଏବଂ ବାସ୍ତିକତା ଯେ ଦୁନିଆରେ ଆଉ କାହାରି ସାହାଯ୍ୟ ନେବ ନାହିଁ ।’

-ତୁମର ଯାହା ଇଚ୍ଛା କର । ଏଥର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରକ୍ଷା ନ କରିବା ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ ।

ଦୁର୍ଲଭ ବାବୁଙ୍କ ଘର ଘଡ଼ିରେ ଢ଼ ଢ଼ ଢ଼ ବାଜିଲା । ରେଣୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଦୌଡ଼ିଗଲା ଏବଂ କିଛି ସମୟ ପରେ ଆଣିଲା ଖଣ୍ଡେ ବହୁମୂଲ୍ୟ ବନାରସୀ ଶାଢ଼ୀ ଓ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଗହଣା । ରବୀନ୍ଦ୍ର ପୂର୍ବପରି ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ବସି ରହିଥିଲା । ରେଣୁ ନୃତ୍ୟର ଛନ୍ଦରେ ଦୌଡ଼ି ଆସି ରବୀନ୍ଦ୍ରକୁ ଠେଲି ଦେଇ କହିଲା, “କାହିଁକି ମିଛରେ ଭାବୁଛ । ଦେଖ ଏ ଶାଢ଼ୀ ମୋତେ କେମିତି ମାନୁଛି ।” ପ୍ରଶଂସା ଆଶାରେ ରେଣୁ ଶାଢ଼ୀଟି ତାର ଉନ୍ନତ ବକ୍ଷ ଦେଖିବା ଲାଗାଇ ଦେଲା । ରବୀନ୍ଦ୍ର ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁରହି କହିଲା, “ବାଃ, ବେଶ୍ ।”

ଦୂରରେ ମୋଟର ଆସିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଗଲା । ରେଣୁ ତମକି ପଡ଼ି ଅତିଶୀଘ୍ର ଶାଢ଼ୀଟି ଗୋଟିଏ ଟ୍ରଙ୍କ ଭିତରେ ଏବଂ ଗହଣାଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟିଏ ବାବୁସ ଭିତରେ ରଖିଦେଲା ।

ରବୀନ୍ଦ୍ର ସେହିପରି ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁ ରହି କହିଲା, “କୁନି ଉଠିଲାଣି, ତାକୁ କଅଣ କଟିବ ?”

“ତାକୁ ଦୁଇଭ ବାବୁଙ୍କ ଘରେ ରଖିଦେଇ ଯିବି ।” ରେଣୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କୁନିକୁ ଶୁଆଇ ଦେବାକୁ ଗଲା । କୁନିର ବୟସ ବର୍ଷେ । ସେ ଟିକିଏ ଜାନ୍ତି ପୁଣି ଶୋଇପଡ଼ିଲା ।

ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁଙ୍କ ସ୍ବର ବାହାରେ ଶୁଣାଗଲା; “କଟକରେ ଏମିତି ଜାଗା ବି ଅଛି !! ସାବଧାନ, ସେଠି ନର୍କମାଟା । ଏଠି ଏମାନେ ଆଆନ୍ତି କିପରି !”

-ଆସେ, ଅପା ଶୁଣିବ । ମଲ୍ଲିକା ବାଧାଦେଇ କହିଲା ।

-ରବୀନ୍ଦ୍ର ବାବୁ ।

-ଅପା ।

ରେଣୁ ଡିବିରି ଧରି ବାହାରି ଆସିଲା ।

ମଲ୍ଲିକା ଅଧୀର ଭାବରେ କହିଲା, ‘କିଲୋ ଅପା, ତୋ କାମ ସରିନାହିଁ ! ଶୀଘ୍ର କାମ ସାର । ଆହୁରି କେତେ ଜାଗାକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ସମସ୍ତେ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲେ । ମଲ୍ଲିକା ପିନ୍ଧିଟି ଖଣ୍ଡେ ବହୁମୂଲ୍ୟ ଶାଢ଼ୀ । ଦେହର ସବୁ ସମ୍ଭବ ଅସମ୍ଭବ ସ୍ଥାନ ବହୁମୂଲ୍ୟ ଗହଣାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗୋଡ଼ରେ ହାଇ ହିଲ ଜୋଡା । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ବହୁମୂଲ୍ୟ ଧୋତି ଓ ପଞ୍ଜାବୀ । ହାତରେ ଧରା ହୋଇଛି ପାଇପ୍ । ରେଣୁ ମ୍ଲାନ ଭାବରେ ଥରେ ରବୀନ୍ଦ୍ରକୁ ଚାହିଁଲା । ରବୀନ୍ଦ୍ର ଟିକିଏ ହସିଲା । ଧନଞ୍ଜୟ ବାବୁ ଚୋକି ଉପରେ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ରେଣୁ ବୋଡ଼ିଯାଇ ଚୋକି ପଛରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲା ।

-ଅପା, ତୁ ଆଉ ଛିଡ଼ା ହ’ନା, ଜଳଦି ଯା ।

-ହଉ, ଯାଉଛି । ଟିକିଏ ବସ୍ । ଘୋଡ଼ାରେ ଚଢ଼ି ଆସିବୁ ନା କଅଣ ।

ବେଳ ନାହିଁ । କଲିକତାରୁ ସନ୍ଦେଶ ଆସିଲା କି ନା, ମାଣିକ ପାଟଣାରୁ ଦହି ଆସିଲା କି ନା, ପୁଣି କଲେକ୍ଟର ଓ ଚିପ୍ ସେକ୍ରେଟେରୀଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ଆଣିବାକୁ ହେବ । ମଲ୍ଲିକା ରେଣୁକୁ ଠେଲିବାକୁ ଜାଗିଲା ଶୀଘ୍ର ଲୁଗାପଟା ପିନ୍ଧି ଆସିବାକୁ । ରେଣୁ ଭୟରେ ଆଖି ବଡ଼ ବଡ଼ କରି ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ ରବୀନ୍ଦ୍ର ଆଡ଼େ ଅନାଇ ରହିଲା । ରବୀନ୍ଦ୍ର ଟିକିଏ ହସି ଚୋକିଟିକୁ ଧରି ଛିଡ଼ାହେଲା ।

ରେଣୁ ଅଳ୍ପ ସମୟପରେ ଶାଢ଼ୀ ବଦଳାଇ ଗହଣା ପିନ୍ଧି ଆସିଲା ।

-ଅପା, ତୋତେ ଆଜି କି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି । ଏ ଗହଣା ଶାଢ଼ୀ କେବେ କଲୁ ?

-ମନେ ନାହିଁ । ସେ ଜିଣି ଆଣିଛନ୍ତି । ଭାରିତ ଶାଢ଼ୀ ଗହଣା ।

-ବାଃ, ପସନ୍ଦ ଅଛି ଏକର ମାନିବାକୁ ହେବ । କିହୋ ସନ୍ଧ୍ୟାସା, ବିବାହ ହେବାକୁ ତ ମନା କରୁଥିଲ । ଏ କଅଣ !

ରବୀନ୍ଦ୍ର କିଛି ସମୟ ଅବାକ୍ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହି କହିଲା, ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କର ଯେଉଁ ମୁନିଟଲା ରୂପ ! ମୁଁ ତ ଜ୍ଞାନ...

-ଦୁଝିଲ ତ ଏଥର ।

-ମର୍ମେ ମର୍ମେ ।

-ହଉ ଯାଅ, ଲୁଗା ଛାଡ଼ି ଆସ ।

ରବୀନ୍ଦ୍ର ଚୈକିଟି ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯାଉଥିଲା । ରେଣୁ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ଚୈକି ପଛରେ ଛିଡ଼ା ହେଲା ।

ରବୀନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ୟ ଘରକୁ ଯାଇ ନିଷ୍କନ୍ଦ ଭାବରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲା । ରେଣୁର ଶାଢ଼ୀ ଗହଣାକୁ ଖାପ ଖୁଆଇ ସେ ପିନ୍ଧିବ କଅଣ ! ଲୁଗା ଧୋବା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଇନାହିଁ । ସବୁଠାରୁ ଭଲ ଅଛି ତା'ର ଖଣ୍ଡେ ସପା ମୋଟ ପଞ୍ଜାବୀ ଓ ଖଣ୍ଡେ ଅଧମଇଲା ଲୁଗା ।

“ଟିକିଏ ଏ ଘରକୁ ଆସିବ କି !” ରବୀନ୍ଦ୍ର ଅଧାର ଭାବରେ ରେଣୁକୁ ଡାକିଲା ।

“ତୁମେ ଯାହା ପାଉଛ ଶୀଘ୍ର ପିନ୍ଧି ଆସ ।” ରେଣୁ ନ ଯାଇ କହିଲା । ରେଣୁ ଆସି ନ ପାରିବାର କାରଣ ବୁଝିପାରି ରବିନ୍ଦ୍ର ପୁଣି ଥରେ ହସିଲା ଏବଂ ସେହି ସପା ମୋଟ ପଞ୍ଜାବୀ ଓ ଅଧମଇଲା ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ବାହାରି ଆସିଲା । ରେଣୁ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ଛିଡ଼ାହେଲା ।

ସମସ୍ତେ ବାହାରିଲେ । ମଲ୍ଲିକା ପଚାରିଲା, “ଅପା, କୁନି ?”

-ଭଲୋ ବୋଉ, ତା କଥା ମନେନାହିଁ । ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କର, ମୁଁ ତାକୁ ଦୁଇଟି ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଦେଇଆସେ ।

-ସେ ଉଠିଲେ ତ ତୋ ଛଡ଼ା ଆଉ କାହା ପାଖରେ ରହିବ ନାହିଁ । ତାକୁ ନେଇ ଚାଲୁନୁ ।

-ନା, ସେ ଏଇକ୍ଷଣି ଅନେକ ବେଳଯାଏ ଶୋଇବ । ଉଠିଲେ ମୋ ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେବାକୁ କହି ଆସିବି । ତା ଦେହ ଖରାପ ଅଛି । ନନେଲେ ଭଲ ହେବନି ।

ସମସ୍ତେ ମଟରରେ ବସିଲେ । ଆଜି ମଲ୍ଲିକାର ବିବାହ ବାସ୍ତବିକ । କଟକର ସବୁ ଧନୀ ମାନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ନିମନ୍ତ୍ରିତ । ଘରଟି ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ଓ ବହୁମୂଲ୍ୟ ପଦାର୍ଥରେ ସଜା ହୋଇଛି । ରେଣୁ ଭାବେ, ତାର ଜୀବନର ପାଞ୍ଚୋଟି ବିବାହ ବାସ୍ତବିକ ଗଲାଣି, ଗୋଟିଏ ସାମାନ୍ୟ ଉପହାର ସୁଦ୍ଧା ସେ ରବୀନ୍ଦ୍ର ପାଖରୁ ପାଇନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ତାର ଅଜାଣତରେ ବାହାରି ଆସିଲା ।

ଗୋଟିଏ ଘରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଟେବୁଲ ଉପରେ ଅତିଥିମାନେ ଦେଇଥିବା ନାନା ଜାତିର ବହୁମୂଲ୍ୟ ଉପହାର ସଜା ହୋଇ ରହିଛି । ମଲ୍ଲିକା ସଗର୍ବେ ଉପହାରଗୁଡ଼ିକ ରେଣୁକୁ ଦେଖାଉଛି । ରବୀନ୍ଦ୍ର ନୀରବରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରୁଛି । ହଠାତ୍ ଘରର ଫାଟକ ପାଖରେ ତୀବ୍ର ସ୍ୱରରେ ଶିଶୁର କ୍ରନ୍ଦନ ଶୁଣାଗଲା । ରେଣୁ ଚମକି ପଡ଼ି କହିଲା, ବୋଉଲୋ, କୁନି ଉଠିଛି । ଖାଇଲା ସେ ମୋତେ । ମୋତେ ନ ଦେଖିପାରି ନିଷ୍କନ୍ଦ ତାର ରାଗ ବଢ଼ିଛି ।

ରେଣୁ ବାହାରକୁ ଦୌଡ଼ି ଆସିଲା । ଦୁଇଟି ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ରେଣୁକୁ କୁନିକୁ ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

କିନ୍ତୁ କୁନି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ମା' କୋଳରେ ରହିଲା ନାହିଁ । ଥରେ ମାତ୍ର ମା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଭୟରେ ଆଖି ବୁଜି ଦେଇ ଅଧିକ ତୀବ୍ର ସ୍ୱରରେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା ଏବଂ ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ କାହାକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲା । ରବୀନ୍ଦ୍ର କୁନିକୁ କୋଳକୁ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲା; କିନ୍ତୁ ବାପା ପାଖକୁ ମଧ୍ୟ ଯିବାକୁ ନାରାଜ । ଏ ଅତୁଟ କ୍ରନ୍ଦନ ଶୁଣି ଘରର ସମସ୍ତେ ସେଠି ରୁଣ୍ଡ ହେଲେ । କୁନି କେବଳ ଭୟରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଥରେ ଚାହେଁ ଏବଂ କାହାକୁ ଯେପରି ନ ପାଇ ଅଧିକ ଜୋରରେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । ରେଣୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କରେ ନିଜକୁ ଦେଖାଇବାକୁ, କୁନି ଆଉ ଫେରି ଥରେ ବି ସୁଦ୍ଧା ଚାହେଁ

ନାହିଁ । ମଲ୍ଲିକା ତାକୁ କୋଳକୁ ନେଇ ନାନା ପ୍ରକାର ଖେଳଣା ଦେଇ ଭୁଲାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । ମୂଲ୍ୟବାନ ଖେଳଣା ସବୁ କୁନି ଅନାଦରରେ ଫିଙ୍ଗିଦିଏ । ଗୋଟିଏ ଦାସୀ ବିହୃତ କରି କହିଲା, “ତାର ଏ ସବୁ ଖେଳଣା ପସନ୍ଦ ହେଉନି ।” ରେଣୁ ରାଗରେ ତାକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଦାସୀ ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । ମଲ୍ଲିକା କୁନିକୁ କୋଳକୁ ନେଇ ଘରର ନାନା ମୂଲ୍ୟବାନ ପଦାର୍ଥ ଦେଖାଇ ଭୁଲାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । କୁନି ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ସବୁ ଥରେ ଦେଖେ ବି ନାହିଁ । ତାର ସୁନ୍ଦର ଆଖିଯୋଡ଼ିକ କେବଳ ଅଧୀର ଭାବରେ କାହାକୁ ଖୋଜେ । କ୍ରମେ କ୍ରମେ କୁନିର କ୍ରନ୍ଦନ ଅସହ୍ୟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ମନେହେଲା ତାର ହୃଦୟରୁ ହଠାତ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବ । ରେଣୁ ଆତଙ୍କରେ କୁନିକୁ କୋଳକୁ ଟାଣିନେଲା ।

ଗୋଟିଏ ଦାସୀ କହିଲା, “ସେ ତା’ ବୋଉକୁ ଚିହ୍ନି ପାରୁନି ମା ।”

ରେଣୁ ଧମକ ଦେଇ କହିଲା, “ତୁମ୍ଭ କର । ଚିହ୍ନିବ ନାହିଁ କାହିଁକି ? କଅଣ ଗୋଟାଏ ଜିଦ୍ ଧରିଛି ସେ ।”

ଦାସୀ କହିଲା, “ମା’ ମୁଁ କହୁଛି ତୁମେ ଶାଢ଼ୀ ବଦଳାଇ ଖଣ୍ଡେ ଅଧାମଇଳା ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧ, ଗହଣାଗୁଡ଼ିକ ଖୋଲି ପକାଅ । ସେ ତୁମକୁ ଚିହ୍ନିବ ।”

ରେଣୁ ଲଜା ଓ କ୍ରୋଧରେ ତାକୁ ଅନାଇ ରହିଲା । ତାର ସମସ୍ତ କ୍ରୋଧ ପଡ଼ିଲା କୁନି ଉପରେ । ଗୋଟିଏ ଚାପୁଡ଼ାରେ କୁନି ଏକଦମ୍ ନାରବ ହୋଇଗଲା । ତାର ହାତ ଗୋଡ଼ ସବୁ କଠିନ ହୋଇଗଲା । ହାତ ମୁଠାକରି ସେ ରେଣୁର କୋଳରେ ଜଳି ପଡ଼ିଲା । ରେଣୁ ଅଧୀର ହୋଇ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା, “ଭଲୋ ବୋଉ ମୁଁ କଅଣ କରିବି, ଏ କଅଣ ହେଲା ।”

ସମସ୍ତେ ଦୌଡ଼ି ଯାଇ ପାଣି ଆଣି କୁନିର ମୁହଁରେ ଛାଟିଲେ । ଅଳ୍ପ ସମୟପରେ କୁନି ଆଖି ମେଲି ରେଣୁ ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲା ଏବଂ ପୁଣି ଅତି ଭୟରେ ଆଖି ବନ୍ଦକରି କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେହି ଦାସୀ କହିଲା, “ତୁମେ ମା’ ହୋଇ ଏତିକି ବୁଝିପାରୁନା, ସେ ତୁମକୁ ଚିହ୍ନିପାରୁନି । କେବେ ତୁମକୁ ଏ ସବୁ ପିନ୍ଧିବାର ଦେଖିନାହିଁ ବୋଲି ।”

ଅଗତ୍ୟା ତାହା ହିଁ କରିବାକୁ ହେଲା; କିନ୍ତୁ ମଲ୍ଲିକା ଘରେ ଅଧମଇଳା ଶାଢ଼ୀ ମିଳିଲାନାହିଁ । ରବୀନ୍ଦ୍ର ଘରକୁ ଯାଇ ରେଣୁର ଖଣ୍ଡେ ଶାଢ଼ୀ ଆଣିଲା । ରେଣୁ ଲଜା, କ୍ରୋଧ ଓ ଅଭିମାନ ଦମନ କରି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରି ଗହଣା କାଢ଼ି ତାର ଅଧମଇଳା ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧିଲା । ମଲ୍ଲିକା ରେଣୁକୁ ଦେଖାଇ କହିଲା, “ଟୋକି ତୋ ବୋଉ-ଦେଖେ ।” କୁନି ମା’ କୋଳକୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ମୁହଁ ଲୁଚାଇଦେଲା । ସମସ୍ତେ ନିଃଶ୍ୱାସ ମାରିଲେ ।

ରେଣୁ ସେହି ସେ ତଳକୁ ମୁହଁ ପୋତି ରହିଲା, ଆଉ ଅନେଇଲା ନାହିଁ । ମଲ୍ଲିକାର ଅନୁରୋଧରେ ସେ ଟିକିଏ ଖାଇ ଶୀଘ୍ର ଘରକୁ ଫେରିଆସିଲା ଏବଂ କୁନିକୁ ପୋପାଡ଼ି ଦେଇ ସକ୍ଷେପେ ଖଟ ଉପରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲା । ରବୀନ୍ଦ୍ର ସଭୟେ ଦେଖିଲା ନିଃଶବ୍ଦ କ୍ରନ୍ଦନରେ ତାର ସମସ୍ତ ଦେହ ଥରିଉଠୁଛି । ସେ ସ୍ନେହରେ ତାର ପିଠିରେ ହାତ ବୁଲେଇବାକୁ ଲାଗିଲା । କୁନି ଗୁରୁଣ୍ଡି ଆସି ମା’ କୋଳରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ନୀରବରେ ଶୋଇ ରହିଲା । ଅନେକ କ୍ଷଣ ପରେ ରେଣୁ ଉଠି ରବୀନ୍ଦ୍ରକୁ ଚାହିଁଲା ଏବଂ କୁନିକୁ କୋଳକୁ ଟାଣିନେଇ ହସି କହିଲା, “ଏ ଟୋକି କାହାରି ଛଳନା ରଖିଦେଲା ନାହିଁ । ଭଲ ହୋଇଛି, ଠିକ୍ ହୋଇଛି ।”

କୁକୁଡ଼ା ଚାଷ

ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ପାଞ୍ଚବର୍ଷର ପୁଅ ବାପୁର ନୂଆ ଶିଙ୍ଘ ଉଠିଛି । ସେ ଯେଉଁଠି ପାରୁଛି ଶିଙ୍ଘ ଲଗେଇ ଦେଇ ମାଟି ଖୋଳୁଛି । ସକାଳ ନ ପାହୁଣ୍ଡ ସେ ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ଧରି ପାଟିକରି ପଡ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ଅଳ୍ପ କେତେଦିନ ହେବ ସେ ‘ଆ’କାର ଚିହ୍ନ ଖିଣ୍ଟିଛି ମାତ୍ର; କିନ୍ତୁ ତାର ଜ୍ଞାନ କେତେ ଦୂର, ସେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଚାର କରିବା ଯୋଗ୍ୟ କି ନା ଏବଂ ପ୍ରଚାରକଲେ ଅନ୍ୟର କିଛି ଶାରୀରିକ ବା ମାନସିକ ଅସୁବିଧା ହେବ କି ନା ସେ ସବୁ ବିଚାର କରିବାର କାଣ୍ଡଜ୍ଞାନ ତାର ନାହିଁ । ବାପାଙ୍କୁ ସେ ଛବି ବହି କିଣି ଆଣିବାକୁ ଜିଦ୍ ଲଗାଇଥିଲା । ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ଛବି ବହିର ଦାମ ପାଞ୍ଚସୁକାରୁ କମ୍ ନାହିଁ ଦେଖି କୁକୁଡ଼ା ଚାଷ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ ପ୍ରଚାର ବହି ବହୁତ ଛବି ଥିବାରୁ ନିଜ ଅଫିସରୁ ଆଣି ଦେଇଛନ୍ତି । ବାପୁ ପାଟିକରି ସେ ବହି ପଢ଼ିଚାଲିଛି...

ଏ...ଏ...ହା ଏହା ସତ ସ...ସ...ଦ (ସ୍ଵତଃସିଦ୍ଧ) ଯ (ଯେ) ଅ...ବ...ୟ... ବ ଗଠନ, ଶ...ଶ...ର (ଶରୀରର) ଉଁ...ଉଁ...ସ ବଦ(ବୁଦ୍ଧି) ଏବ ଉଁ...ଉଁ...ଉଁ (ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା) ପାଇ (ପାଇଁ) ଭାତ, ତାଳ ପନପରବା (ପନିପରିବା) ସାଗକ (ସାଙ୍ଗକୁ) ମାଛ, ମାସ (ମାଂସ), ଦଧି (ଦୁଧ) କମ(କିମ୍ବା) ଅ...ଶା(ଅଣ୍ଡା) ଉ ଲ ଆ ଉ...ଉ...କ...କ...ସ (ଉତ୍କୃଷ୍ଟ) ଖାଦ୍ୟ (ଖାଦ୍ୟ) ଦରକାର । ଆମ ଛଟ ପଲ୍ଲୀମାନଙ୍କର ଅବୟବ ଗଠନ ହବ ମାନସକ ବକାଶର ବଶଷ ବ୍ୟାଘାତ ଘଟଇ., ବତମାନ ପରସତ(ପରିସ୍ଥିତି) କ କକଡ଼ା(କୁକୁଡ଼ା) ପାଳବା ଦରକାର । କକଡ଼ା ଅଣା ସବଠାର ବଳକାରକ ।

ବାପୁ କୁକୁଡ଼ା ଚାଷ ବିଷୟରେ ପଢ଼ିଚାଲିଛି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଉତ୍ସାହରେ । ଅର୍ଥ ହେଉ ନ ହେଉ, ଧ୍ବନିରେ ସେ ମୁଗଧ ।

ସକାଳ ହୋଇନାହିଁ, ସିନ୍ଦୁରା ପାଟିଲାଣି । ଦୂରେ ପୂର୍ବ ଦିଗ୍‌ବଳୟର ନୀଳାଭ ଧାଞ୍ଚାରେଖା ଉପରେ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଗୋଲାପି ଆଭା ଧୀରେ ଧୀରେ ରକ୍ତିମ ହୋଇ ଉଠୁଛି । ତା ଉପରକୁ କିଛି ଦୂର ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ହଳଦିଆ ଏବଂ ତା ଉପରକୁ ବାଇଗଣି । ତା ପରେ ଅସୀମ ଅନନ୍ତ ନୀଳାକାଶ । ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶରେ ଶୁକ୍ଳ ଦଶମୀର ଚାନ୍ଦ ପାଣ୍ଡୁର ହୋଇଆସିଲାଣି; କିନ୍ତୁ ଅଗସ୍ତି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦୟା ଦୟା କରୁଛି । ଶୀତ ସକାଳର ଝଲକାଏ ଅଣ୍ଡା ପବନ ଉତ୍ତରପଟେ ଝରକା ଠେଲି ଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ଧସେଇ ପଶି ଆସି ବହିଗଲା, ଉଠ ଉଠ, ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ କିନ୍ତୁ ଚାବରଟା ବେକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଟାଣି ନେଇ ପୂର୍ବପରି ପଢ଼ିରହି ଭାବିଚାଲିଛନ୍ତି ।

ଭାବିଚାଲିଛନ୍ତି ଜୀବନର ଗତି । ବହୁ ଅଭାବ ଅନାଟନ ମଧ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ମନଟି ତାଙ୍କର ପୁରୁଣା

ବିଶ୍ୱେଷଣ ନୀତି ଛାଡ଼ିନାହିଁ । ନିବ ଗାଙ୍ଗିଯିବାପରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମଚିନ୍ତା, ଦୁର୍ଭିକ୍ତା କହିପାରନ୍ତି, ଆସନ୍ନପ୍ରସବା ପଦ୍ମାର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପ୍ରସବ ସମସ୍ୟା । ଏତି ତାଙ୍କର ହେବ ସପ୍ତମ ସନ୍ତାନ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥର ପ୍ରସବ ପୂର୍ବରୁ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷାପାଇଁ ସେ କିଛି ନା କିଛି ଔଷଧ ଦେଇପାରୁଥିଲେ । ଅବସ୍ଥା ସେତେବେଳେ ଥିଲା ଅନ୍ୟରୂପ । ସେତେବେଳେ ସେ ଥିଲେ ନିଜ ଘରେ ଏବଂ ଏକାନ୍ତବର୍ତ୍ତୀ ପରିବାର ମଧ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ । ଗାଁ ତାଙ୍କର ନିକଟରେ ଥିବାରୁ ଗାଁ ଜମିରୁ ଚାଉଳ ମଧ୍ୟ କିଛି ଆସୁଥିଲା; କିନ୍ତୁ ବଦଳି ପରେ ଘରଭଡ଼ା ଚିରିଶିଟକା ଦେଇ ଓ ଚାଉଳ କିଣି ଏକା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ସମ୍ଭାଳିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତାଧାରା ଏଇ ସମସ୍ୟାର ଶିଥ ଧରି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା; କିନ୍ତୁ ନିଜକୁ ନିଜେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ତାର ଉତ୍ତର ଦେଉଦେଉ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁଠି ପହଞ୍ଚିଛନ୍ତି, ତାହା ମୂଳ ଚିନ୍ତାଠାରୁ ବହୁଦୂରରେ । ପ୍ରଥମ ଥର ସେ କ୍ଷୋଭ, ଦୁଃଖ, ଅନ୍ୟର ସୁଖ ପ୍ରତି ଈର୍ଷା ମଧ୍ୟ ନାହିଁ । ଆଖି ତାଙ୍କର ଉଦାସ ଓ ଛଳଛଳ । ସେ ନିଃଶ୍ୱାସ ଚାପି ମନେ ମନେ କହୁଛନ୍ତି, ସେଇ ମହାନ ପୁରୁଷକୁ ଜାଣିବା ଜୀବନର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟହେବା ଉଚିତ ମୁଁ ମାନୁଚି; କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ବାରେ ବାରେ ଦୁଃଖ, ଈର୍ଷା, କ୍ରୋଧ, ହିଂସା, ଲୋଭ, କାମନା ଆଦି ସେଇ ମୋହନରୂପ ସାମନାରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ଦୃଷ୍ଟିପଥରେ ବାଧା ଜନ୍ମାଉଛି ? କାହିଁକି ? କାହିଁକି ? ଛି, ଏ ଜୀବନକୁ ଧ୍ବଂସ । କ୍ଷୁଦ୍ର କାମନା, ଅସମ୍ଭବ ଆଶା, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଜ ବାହାଦୁରି ଦେଖାଇବାର ଇଚ୍ଛା ହିଁ ବେଶି ଆକର୍ଷଣ କରି ନେଉଛି ଈର୍ଷା, ହିଂସା, ଲୋଭ ଆଦି; ଅଥଚ ବିରାଟ ନିବିଡ଼ ଆନନ୍ଦ ପଡ଼ିରହିଛି ସେଆଡ଼େ । ମନ ଚିକିଏ ବି ଯାଉନାହିଁ । କଅଣ କରିବି ମୁଁ ? କଅଣ କରିପାରେ ମୁଁ ? କିପରି ଏ ସବୁ ରୋଧ କରିବି ?...

ହତାଶାରେ ଦୁଇ ବିନ୍ଦୁ ଅଶ୍ରୁ ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ଆଖିରୁ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା । ଭଗବାନଙ୍କ ପାଇଁ ମନରେ ସେ ଏକ ଅପୂର୍ବ ବେଦନାମୟ ବ୍ୟାକୁଳତା ଅନୁଭବ କଲେ । ମନରେ ତାଙ୍କର ଆଶାର ସମ୍ଭାର ହେଲା; କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଣ୍ଟିକ ମନ କହିଲା, ଏହା ବ୍ୟାକୁଳତା ମାତ୍ର । ଏ ମୋହ ଏବଂ ମୋହରୁ ଜାତ କୌଣସି ଭାବ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବା ଉଚିତ କି ? ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ଆଖିପତା କୁଞ୍ଚିତ ହେଲା । ସେ ରୁଦ୍ଧଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି ପୁଣି ସତେଜ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଭଗବାନଙ୍କ ବିଷୟ ଭାବୁ ଭାବୁ କାନ୍ଦିପାରିଥିବା ଯୋଗୁଁ ମନରେ ଯେଉଁ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ, ସେ ଧୂଳିସାଢ଼ ହୋଇଗଲା । ସେ ପୁଣି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ନିଜର ଗର୍ବ, ମୋହ, ଈର୍ଷା, ଲୋଭ ଆଦି ଦେଖିପାରି ଦୁଃଖିପାରି ସେ ନିଜକୁ ଘୃଣା, ତାତ୍ର ଘୃଣା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଚାନ୍ଦର ଭିତରେ ହାତ ଯୋଡ଼ି ସେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ହେ ମହାନ, ହେ ଦୟାନିଧି, ତୁମେ ଦୟାକର, ଏସବୁ କଷ୍ଟକ ମୋ ମନରୁ କାଢ଼ିନିଅ, ଦେଖାଅ ମୋତେ ସେଇ ଆନନ୍ଦମୟ ରୂପ । ପୃଥିବୀର ସବୁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁ ମତେ...

...ଶୁଣ, ବୁଝ, ମୋହଗ୍ରସ୍ତ ହୁଅନାହିଁ ଏ ପ୍ରାର୍ଥନାରେ । ଭାବ ନାହିଁ ତୁମେ ଏହି ଭାବନା ପାଇଁ ଅନ୍ୟଠାରୁ ଅନେକ ଉଚ୍ଚରେ । ଭାବିଦେଖ, ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀର ଭାବନା ତୁମ ଭିତରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ଯାହାକୁ ତୁମେ ମହାନ ଚିନ୍ତା ବୋଲି ଧରି ନେଇ ନିଜ ଭିତରେ ତାର ଉଦ୍ରେକ ଦେଖି ଆନନ୍ଦିତ ହେଉଛ, ଧନ୍ୟ ମନେ କରୁଛ ଏବଂ ଯାହାକୁ ତୁମେ କୃତିତ୍ୱା ବୋଲି ଧରିନେଇ ନିଜ ଭିତରେ

ତାର ଅସ୍ଥିତ୍ୱ ଦେଖି ନିଜକୁ ଘୃଣା କରୁତ, ଏ ଦୁଇ ଭାବ ଜୀବନ ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ । ଓଡ଼ପ୍ରୋତ ଭାବରେ ଜଡ଼ିତ । ଶରୀର ଓ ମନର ସଂମିଶ୍ରଣର ଏ ଶରୀରକୁ ଯେତେବେଳେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇତ, ଏ ଦୁଇ ଭାବକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେବାର ସାହସ ଓ ବିନୟ ସଞ୍ଚୟକର । ତୁମର ମହାନ୍ ଚିନ୍ତାରେ ତୁମେ ଯଦି ଗର୍ବିତ ବା ଆନନ୍ଦିତ ହୁଅ ଏବଂ କୃତିତ୍ୱରେ ନିଜକୁ ଘୃଣାକର, ତେବେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ତୁମେ ସେମିତି ମୋହଯୁକ୍ତ ଏବଂ ଘୃଣାକାରୀ ହେବ । ଧୀରେ ତୁମର ଅଜ୍ଞାତରେ ତୁମର ମନ ସଂକ୍ରାନ୍ତି ହୋଇଯିବ । ସେପରି ମନର ଉଗ୍ରବାନ ପ୍ରତି ବିଶ୍ୱାସ କଅଣ ? ସେ କାହିଁ ପାଇବ ମହାନର, ବିରାଟର ଆଶ୍ୱାଦ ଯଦି ସେ ମନକୁ ବହିର୍ଜଗତରୁ ଟାଣି ଆଣି ନିଜପ୍ରତି ମୋହ ସୃଷ୍ଟିକରେ, ଘୃଣାଦ୍ୱାରା ହେଉ ବା ବାହାଦୁରି ଦେଇ ହେଉ !!

ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ପୁଣି ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ି କହିଲେ, ଏତେ ଦିନକେ ବୁଝିଲି ତକ୍କର ଯେକିଲ୍ ଓ ମିଷ୍ଟର ହାଇଡ଼ଙ୍କର କରୁଣ କାହାଣୀ । ଭଲ ମନ୍ଦ ମିଶି ସାଧାରଣ ମଣିଷ ତକ୍କର ଯେକିଲ୍ ପୂରା କ୍ରମଣିଷଟିଏ ଗଢ଼ି ପାରିଲେ ସିନା, ପୂରା ସୁମଣିଷଟିଏ ଗଢ଼ି ପାରିଲେନାହିଁ । ତେବେ ଯାହା ଶରୀର ସହିତ ଆସିତି, ସେ ଆଉ, ମୁଁ ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରକାପ ବଢ଼ାଇ ଲାଗ କଅଣ ? ବରଞ୍ଚ ସେ ସବୁର ଅସ୍ଥିତ୍ୱ ହେତୁରୁ ମନର ନାନା ଭାବରୁ ମୁଁ ବିଭିନ୍ନ ସତ୍ୟ ପାଇ ସେଇ ମହାନଙ୍କ ପରିଚୟ ଯଦି ପାଏ, ତେବେ ସେ ସବୁ କାମରେ ଲାଗିଲା । ତେବେ ତାହା ହିଁ ହେଉ, ତାହା ହିଁ ହେଉ...

...ହେ ଭଗବାନ୍, ତୁମେ ସତ୍ୟ । ଆଖିରୁ ତାଙ୍କର ପୁଣି ପାଣି ଗଢ଼ି ପଡ଼ିଲା ।

...ଓଁ ହୁଁ, ଆଖିପାଣି ଝରି ପଡ଼ିବାଟା ବଡ଼ କଥା ନୁହେଁ, ଯଦିଓ ପ୍ରଥମେ ଭଲ । ନିଜ ଭିତରେ ଦେଖା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରେମ କରିପାରୁତ ତ ? ସାମାନ୍ୟ ସୂତ୍ରର ଖିଅଧରି ମନ ତାଙ୍କର ଗହନ ବନ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିଚି ତାଙ୍କ ଅକାଶତରେ !

ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ଚିକିଏ ହସି ମନେ ମନେ “ହଉ ସାବଧାନ ହେଉଚି” କହି ବିଛଣା ଛାଡ଼ି ଉଠିପଡ଼ିଲେ ।

ବାପୁ ସେତେବେଳକୁ କୁକୁଡ଼ା ଅଣ୍ଡା ଫୁଟାଇବା ପ୍ରଣାଳୀ ପଡ଼ିସାରି କୁକୁଡ଼ା ଛୁଆ ଲାଳନ ପାଳନ ବିଷୟରେ ପଢ଼ୁଚି ସମସ୍ତ ପଡ଼ାଟି ପ୍ରକାଶିତ କରି । ବୋଉ ତାର ଶେୟ ଛାଡ଼ି ଉଠି ଆସି ତା ପାଖରେ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସିଲେ । ବାପୁ ଆଗ୍ରହଭରି ବୋଉକୁ ତାର ବହି ମଲାଟ ଛବି ଦେଖାଇଲା । ଛବିଟି ସତେ ମନୋରମ ହୋଇଚି । ତ୍ରିରଙ୍ଗି ଚିତ୍ର । ଗୋଲାକାର ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ର । ଗୋଲାକାର ଭାରତ ଓ ଭାରତ ଉପରକୁ ଏସିଆ ଓ ଇଉରୋପ କିୟଦଂଶ । ଭାରତର ମାନଚିତ୍ରଟି ଗାଈର ପନ୍ଦ୍ରା ଭଳି ଝୁଲୁଛି । ଗୋଲାକାର ପଛପଟେ ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ରମହିଲାର ଅଣ୍ଡା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚିତ୍ର, ଠିକ୍ ଯେମିତି ଗୋଲାକାର ପଛପଟୁ ଉଠୁଆସୁଛି । ବିନ୍ଦାଧରରେ ତାର ଦରପୁଟା ହସ, ଆଖିରେ ଆଶାର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳତା । ବାଁ କାଖତଳେ ଗୋଟିଏ ଗଞ୍ଜା ସେ ଜାକି ଧରିଚି । ଗୋଟିଏ କୁକୁଡ଼ା କେରଳ ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଚି । ତାର ପୁଛଟି ଦିଲ୍ଲୀ ଉପରକୁ । ଉଦ୍ରମହିଲାଟିର ତାହାଣ ହାତଟି ଅତି ଆଦରରେ କୁକୁଡ଼ାର ପିଠି ଉପରେ ଥୁଆ ହୋଇଚି । କୁକୁଡ଼ାଟିର ଠିକ୍ ପୁଛ ତଳକୁ ଗୋଟିଏ ନାଲି ଅଣ୍ଡା ଶୂନ୍ୟରେ ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଧଳା ଅଣ୍ଡା ଦିଲ୍ଲୀ ଉପରେ । ଦିଲ୍ଲୀ ଉପରେ ଥିବା ଅଣ୍ଡା ଫାଟିଯାଇଛି ଏବଂ

ସେଥିରୁ ଅସଂଖ୍ୟ ହୁଆ ବାହାରି ଭାରତଯାକ ବ୍ୟାପି ଯାଇଛି ।

ବାପୁ ଚିତ୍ରଟି ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ଉତ୍ସାହ ଭରି କହିଲା-ଏ ମାଉସା, ନୁହଁ ବୋଉ ? ମୋତେ ଅନେଇଟି ମାଉସା !!

ବୋଉ ତାର ଛବି ଆଡ଼କୁ ନ ଚାହିଁ ଉଦାସ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପୂର୍ବପରି ଶୂନ୍ୟକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ହୁଁ... । ସେ ‘ହୁଁ’ ବାପୁର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର କିମ୍ବା ତାଙ୍କର ମନର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର କିମ୍ବା କୌଣସି ଜଟିଳ ସାଂସାରିକ ଅର୍ଥନୈତିକ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନଜ୍ଞାପକ, ତାହା ବୁଝିବା ଅସମ୍ଭବ ।

ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ଉଠି ଆସି ବସିଲେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଲାଗି ଓ ଛବି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ । ଛବି ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । ସେଇ ସ୍ୱରୂପରି ସେ ତାଙ୍କର ବହୁଦିନର ଗୋଟିଏ ଆଶା ପୂରଣ କରାଇ ନେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ମନେ ମନେ ଖୁସି କଥାଟା ବାପୁ ମନ ଭିତରେ ପୁରାଇ ପାରିଲେ ହେଲା; କିନ୍ତୁ ସେ ତେଷା କରିବା ଆଗରୁ ଅରେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ମାନସିକ ପାଗ ବିଢ଼ିନେବା ଉଚିତ । ତାଙ୍କର ଶୂନ୍ୟ, ଉଦାସ ଚାହାଣିରୁ ମାନସିକ ଉତ୍ତାପର ପରିମାପ ମିଳୁନାହିଁ, ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣସ୍ଥିତ ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ଅଛି କି ନା ସେ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଘୋର ସନ୍ଦେହ; କାରଣ ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କର ଏତେବଡ଼ ଦେହଟି ଯେ ତାଙ୍କ ଶରୀରକୁ ଲାଗି ଥୁଆହେଲା, ସେଥିରେ କୌଣସି ଶାରୀରିକ ବା ମାନସିକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦୃଷ୍ଟ ହେଲାନାହିଁ । ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ଅରେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଆଖିକୁ ସାମନାସାମନି ଚାହିଁ ଆଖି ସାମନାରେ ଆଙ୍କୁଳି ହଲାଇଲେ । ତଥାପି କୌଣସି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ନାହିଁ, ଆଖିପତା ଟିକିଏ ହଲିଲା ବି ନାହିଁ । ଆଖି ତୋକା ପୂର୍ବପରି ସ୍ଥିର । କେବଳ ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ତାହାଣୀ ହାତର କଢ଼ି ଆଙ୍କୁଳିଟି ଟିକିଏ ହଲିଲା । ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ଭାବିଲେ, ସେତିକି ଡେର । କାଲି ଠାର କାଲି ମା’ ଜାଣେ !

ବାପୁର ପିଠି ଆଉଁସି ଦେଉ ଦେଉ କହିଲେ, “କଅଣ ପଢ଼ିଲୁ କିରେ ? ଏ ଛବିଟି କଅଣ କିରେ ?”

ବାପୁ ସିଧାସଳଖ କହିଲା, “ବାପା, କୁକୁଡ଼ା ଜିଣିଦିଅ, ମୁଁ ରଖିବି । ମାଉସା ମୋତେ କହିଲା କୁକୁଡ଼ା ରଖିବାକୁ ।”

-ମାଉସା କେତେବେଳେ କହିଲା ?

-ଏଇଛୁଣିକା ପରା ।

-ମାଉସା କାହିଁ ?

-ଏଇପରା, ବାପୁ ଛବିକୁ ଚାହିଁ କହିଲା । ତା’ ପରେ ଜିଦ୍ ଲଗାଇ କହିଲା, ହଁ ରଖିବି, ତୁପ ଘରେ କାଲି କୁକୁଡ଼ା ଜିଣିଛନ୍ତି ଦୁଇଟା । ମୋତେ ଆଜି ଜିଣିଦିଅ ।

ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କୁ ଆଉ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲାନାହିଁ କିଛି । ବାପୁ ମନରେ ତେବେ ଆଗରୁ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି । ବୀଜ ପଡ଼ିବା ସାଥେସାଥେ ଗଛ । ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ଅନେକ ଦିନର ଆଶା, ଆକାଂକ୍ଷା ସେ କୁକୁଡ଼ା ରଖିବେ । ମନେ ମନେ କେତେ କଳ୍ପନା କରିଛନ୍ତି... ଅଣ୍ଡାର ପୋଦ୍, ଆମଲେଟ୍, ତରକାରି ଖାଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଅନେକ କୁକୁଡ଼ା ହୋଇଛି । ଦିନେ ଦିନେ ରବିବାରରେ ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ମାରି ରୋଷ କରି ମୁସଲମାନ କରି ଖାଇଛନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ଯେତେ ସୁଯୋଗ ସୁବିଧା ଉଣ୍ଡି ସୂଚାଇଲେ ବି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ମାନସିକ ଉତ୍ତାପ ସାଙ୍ଗେ

ସାଙ୍ଗେ ବଢ଼ିଯାଏ ଚରମକୁ । ନାକ ଟେକି ପାଏଁ କରି ସେ କହନ୍ତି, ପଠାଣ ଘର କରିବାକୁ ଚାହଁ ତମେ ! ଏ ଘରେ କୁଳଦେବତା ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣଙ୍କର ପୂଜା ନିଇତି ହୁଏ ମନେରଖ ।

ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ଚୈତନ୍ୟଦେବଙ୍କ ଠାଣିରେ ତାହାଣ ହାତ ପାପୁଲି ଟେକି ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାରି ଟୁଙ୍ଗାଇବାକୁ ପାଟି ମେଲା କରିବା ମାତ୍ରକେ ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କର ରଙ୍ଗରଙ୍ଗିଣୀ ମୂର୍ତ୍ତିରେ କହିଉଠନ୍ତି, ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଯାଏ ତା କଦାପି କରାଇ ଦେବିନାହିଁ, ଦେବିନାହିଁ, ଦେବିନାହିଁ । ତ୍ରିବାର ସତ୍ୟ କଲି ।

ଏହାପରେ ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କର ହତାଶ ଚାହାଣିସହ ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସ ତ୍ୟାଗ ଓ ସଦର୍ପେ ଗୃହତ୍ୟାଗ । ଏ ଏକାକିକା ଅନେକବାର ଅଭିନୀତ ହୋଇଯାଇଛି ।

ଆଜି କିନ୍ତୁ ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କର ସବୁ କଳ୍ପନା ପଦ୍ମବତୀ ହେବାର ସବୁ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଦେଉଛି । ବାପୁ ଅରେ ଜିଦ୍ ଧରିଲେ ବାସ୍, ହରି ବ୍ରହ୍ମା ତ ଛାଡ଼, କିବା ଛାର ସେମାନେ, ବାପୁବୋଉ ବି ବାପୁକୁ ଟକାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ହେଉଥିବା ଗୋବିନ୍ଦବାବୁ ମାରିଦେଲେ ଓ କହିଲେ, ଭଗବାନ୍ ତୁମେ ଅଛ, ନିଶ୍ଚୟ ଅଛ, ମୋର ଶକ୍ତି ତାର୍ଜିକ ମନ ଯେତେ ମନାକରୁ ତମର ଅସ୍ଥିତୁକୁ । ଆପାତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅସାମାଜିକତା ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କଥାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୁଢ଼ି କି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ମୋର ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ କରୁତ ତମେ !! ବାପୁର ଛବି ବହି କିଣିବାର ଜିଦ୍ ଓ ମୋର କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନ ରଖି, ନିଛକ ଛବି ବହି ହିସାବରେ, ‘କୁକୁଡ଼ା ଚାଷ’ ବହି ଆଣିଦେବାକୁ ଯୋଗି ଦେଇ ଆଜି ସକାଳୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ପୂରଣର ସୁନ୍ଦର ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରୁତ ତୁମେ !!!

-ତୁମ୍ଭ, ବାପୁ ! ବୋଉ ଗର୍ଜି ଉଠିଲେ ।

ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ହଠାତ୍ ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ, ଗର୍ଜନ କାହାଉପରେ । ତମକି ପଡ଼ିଲେ; କିନ୍ତୁ ନା, ବାପୁଆଡ଼େ ତରାଟି ଚାହିଁଛନ୍ତି ସେ ।

କିନ୍ତୁ ବାପୁ କି ସେଥିରେ ଭରିଯିବା ମଣିଷ । ବୀର ପୁରୁଷର ପୁଅ ସେ ହେଁ...ହେଁ... । ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ମନେ ମନେ ବାପୁକୁ ଉପାହିତ କଲେ, ଛାଡ଼ନା ବାପୁ, ହଁ ତଳା ଜିଦ୍ ।

ବୋଉକୁ ଶକଦ୍ ଠେଲୀଟାଏ ମାରିଦେଇ ବାପୁ ଉଠିଗଲା । ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ହତାଶ ହେଲେ... ହ୍ୟାପ, ଶିଆଳଛୁଆ କେବେ ସିଂହ ହେଲାଣି ।

ହେଉଛି । ଏଇ ଯେ ବାପୁ ପ୍ରବେଶ କରୁଛି ଗୋଟିଏ କୁକୁଡ଼ାକୁ ଦଉଡ଼ିରେ ଟାଣି ଟାଣି ।

ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ଓ ତା’ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଶୀତଳ ଯୁଦ୍ଧ ଭୁଲିଯାଇ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ସମସ୍ତରରେ ପଚାରିଲେ, “କିରେ ଏଟା କେଉଁଠୁ ଆଣିଲୁ ?”

“ମାଉସା ଦେଲା । କାଲି କହିଥିଲା ଆଜି ଦବାକୁ ।” ବୁହେଁ ବୁଝିଲେ ବାପୁ ଟୁପବୋଉକୁ କାଲି କହି କୁକୁଡ଼ାଟି ବାଗେଇଛି । ଟୁପବୋଉ ଥିଲାଘର ଝୁଅ, ଥିଲାଘର ବୋହୂ, ବାପୁ ବୋଉର ଆଖି ଦମ୍ଭ କରି କଳିଉଠିଲା । ସେ ଗର୍ଜି ଉଠି କହିଲେ, “ଏ ଟୋକା ସବୁଠି ମୋ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରିଦେବ । ଦେ ପେରାଇ ଦେଇ ଆ ତାକୁ ।”

ବାପୁ ହସି ହସି ତାକୁ ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ବୋଉର କଥାକୁ ଖାତିର ନ କରି । କୁକୁଡ଼ାଟି କାହାରି ପ୍ରତି ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନ କରି ସେଇ ବନ୍ଧା ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଢ଼ି ଖୁମ୍ବି ଖାଇସାରି ଜବାତି ଖାଇବା ଯୋଗ୍ୟ କି ନୁହେଁ ପରୀକ୍ଷା କରୁଛି । ବାପୁବୋଉ ଠାଏକିନା ଏକ ଚାପୁଡ଼ା ମାରି ବାପୁ ହାତରୁ ବୋଡ଼ିଛି

ଛଡ଼ାଇଦେଲେ । ବାପୁ ପ୍ରଥମେ କାନ୍ଦି ଗଢ଼ିଗଲା । ଏଟା ମାଆର ଦିହଘଷା ହୋଇଯାଇଥିବାରୁ କାନ୍ଦୁ କଲାନାହିଁ । ସେ ଡେଇଁ ଉଠି ଲୋଟା, ବାଲଟି ସବୁ ଅଗଣାକୁ ଫୋପାଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ସବୁ ପ୍ରତି ଭୂକ୍ଷେପ ନ କରି ବାପୁବୋଉ ଯେତେବେଳେ କୁକୁଡ଼ାଟି ଟାଣି ଟାଣି ଫେରାଇ ଦେବାକୁ ଚାଲିଲେ, ବାପୁ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷା ଧରିଲା । ବୋଉର ପାଦ ଦୁଇଟି ଧରି କରୁଣ ଭାବରେ ଚାହିଁଲା ।

ବାପୁବୋଉ ହସି ପକାଇ କହିଲେ, “ହଉ ଯା ରଥଖ ।” ବାପୁ ଆନନ୍ଦରେ ନାଚି ନାଚି ଚାଲିଗଲା କୁକୁଡ଼ାକୁ ବାନ୍ଧିବାକୁ । ବାପୁବୋଉ ଟୁପବୋଉ ଘରକୁ ଗଲେ ବାପୁର ଆଚରଣ ପାଇଁ କ୍ଷମା ମାଗି କୁକୁଡ଼ାର ଦାମ ଦେଇଦେବାକୁ ।

ଏହାପରେ କୁକୁଡ଼ାର ଗୋଟିଏ ସାନ ଘର ହୋଇଛି । ତା ପାଇଁ ଧାନ କିଣା ହେଇଛି । ତାକୁ ଏକା ଲାଗୁଛି ବୋଲି ଆଉ ଗୋଟିଏ କୁକୁଡ଼ା କିଣା ହୋଇଛି ।

କିନ୍ତୁ ଅଣ୍ଟା କାହିଁ ? ମାସେ ହୋଇଗଲା ଅଣ୍ଟା କାହିଁ ! ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ଦିନେ ରାଗିଯାଇ କୁକୁଡ଼ାର ଚରିତ୍ର ବିଷୟରେ ତାହୁ ମନ୍ତବ୍ୟ କଲେ, କୁକୁଡ଼ା କୁଳରେ ଏ ଦୁଇଟା ସତୀ ଆସିଲେ ହ୍ୟାପ୍ ଆମ ଘରକୁ ।

କିନ୍ତୁ ନା, କୁକୁଡ଼ାମାନଙ୍କ ବୋଷ ନୁହେଁ, ଏକଥା ଦିନେ ବୁଝିପାରିଲେ ସେ । ବାପୁ ଯେ ତାକୁ ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଜଗିଛି । ଗଞ୍ଜା ଗୋଡ଼ାଇବା ମାତ୍ରକେ ବାପୁ ତାକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେଉଛି । ଏଥକୁ ଉପାୟ । ବାପୁକୁ ଏ ବିଷୟରେ କିଏ ବୁଝାଇବ, କେମିତି ବୁଝାଇବ, ବାପୁ ବୁଝିଲେ ତ ?

ଗୋବିନ୍ଦ ହତାଶାର ହସ ହସି ସ୍ତ୍ରୀକୁ କହିଲେ । ବାପୁବୋଉ ମୃଦୁକି ହସି କହିଲେ, “ଠିକ୍ ହୋଇଛି, ଅଣ୍ଟାଖିଆ ବାହାରିଗଲା ଏଥର ।” ତାପରେ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ କହିଲେ, “ଭଲ ହୋଇଛି, ଦିନରାତି ଘରେ ପିଣ୍ଡାରେ ହଗୁଛନ୍ତି, ଧୋଇ ଧୋଇ ମୁଁ ହଇରାଣ ହେଲିଣି ।”

ଏହି ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ଗଞ୍ଜା ବାପୁର କୁକୁଡ଼ାକୁ ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ ଧାଇଁଆସିଲା ଘର ଭିତରକୁ । ବାପୁ ଗୋଡ଼େଇଟି ଗଞ୍ଜା ପଛରେ ଟେକା ମାରୁ ମାରୁ । ଗଞ୍ଜାର ସେଥିପ୍ରତି ଭୂକ୍ଷେପ ନାହିଁ । ବାପୁବୋଉ ବାପୁକୁ କୋଳକୁ ଟେକିନେଲେ ବାଟରୁ । ବାପୁ ବୋଉ କୋଳରେ ଛାତିପିଟି ହୋଇ କହିଲା, “ଛାଆଡ଼େ ମତେ, ମୋ କୁକୁଡ଼ାକୁ କାମୁଡ଼ିଦେବ ସେଟା ।”

ବାପୁବୋଉ କହିଲେ, “ଆରେ ଶୁଭଶୁ ! ସେ ବଡ଼ କୁକୁଡ଼ା ଦେହରେ ଅନେକ ଛୁଆକୁକୁଡ଼ାର ପୋକ ଅଛି । ସେ କାମୁଡ଼ି ତୋ କୁକୁଡ଼ାକୁ ଧରିଲେ... ଏ...ଏ... ବୁଝିଲୁ... (ଅପାଙ୍କରେ ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ଆଡ଼େ ଟିକିଏ ଚାହିଁ) ବୁଝିଲୁ, ତୋ କୁକୁଡ଼ାଦେହକୁ ସେ ପୋକସବୁ ଚାଲିଯିବେ । ତୋ କୁକୁଡ଼ା ସେଇଠୁ ନିଇତି ଗୋଟାଏ ଅଣ୍ଟାଦେବ, ଆଉ ସେ ଅଣ୍ଟାସବୁରୁ କେତେ କୁନିଛୁଆ ହେବେ ।”

ବାପୁ ଛାତିପିଟି ହବା ବନ୍ଦକରି କାନ ଡେରି ଶୁଣିଲା । କୋଳରୁ ଓହ୍ଲାଇ କୁକୁଡ଼ା ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲା । ସେତେବେଳକୁ ଗଞ୍ଜା ଚାଲିଗଲାଣି ତାର ନିୟମ ପାଳି ।

ବାପୁ ଯେତେବେଳେ ଦେଖିଲା ସତକୁସତ ଏହାର କିଛିଦିନପରେ ତା’ର କୁକୁଡ଼ା ଅଣ୍ଟା ଦେଲା, ଭାରି ଖୁସିହୋଇ ସେ ବୋଉକୁ ଦେଖାଇଲା । ଏହାପରେ ସେ ଗଞ୍ଜାକୁ ଆଉ ବାଧା ଦେଲାନାହିଁ ।

ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ କୁକୁଡ଼ା । ପ୍ରତିଦିନ ଅଣ୍ଡା ମଧ୍ୟ ହୁଏ, ଚାରିଚାରୁ କମ ନୁହେଁ । ଗୋବିନ୍ଦବାବୁ ଆନନ୍ଦରେ ଆମଲେଟ୍ ପୋଟ ଖାଇଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କୁକୁଡ଼ା ରୋଷ ବା ତରକାରି ଖାଇପାରି ନାହାନ୍ତି । ବାପୁବୋଉର ସେଥିରେ ଘୋର ଆପତ୍ତି, ଯାହାକୁ ପାଳିତି ମୁଁ ତାକୁ ମାରିବି କି ! ରାକ୍ଷସୀ ହେବି କି !!

ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କର କିନ୍ତୁ ରାକ୍ଷସଭାବ ଗଲାନାହିଁ । ବାପୁବୋଉ ଦିନକୁ ଦିନ ଉତ୍ସାହ ହୋଇଉଠୁଛନ୍ତି । ଘର ପିଣ୍ଡା ଧୋଇ ଧୋଇ ସେ ସତେ ହଇରାଣ । ବାପୁର ଆଉ କୁକୁଡ଼ା ପ୍ରତି ସେତେ ନଜର ନାହିଁ । ଏହି ସୁବିଧା ନେଇ ବାପୁବୋଉ ଦିନେ ଛିରକଲେ ପଡ଼ିଶାଘରକୁ ସବୁ କୁକୁଡ଼ା ଦେଇଦେବେ ।

ଦିନେ ସକାଳୁ ବର୍ଷା ଅବିରାମ ପଡ଼ୁଛି । ପଡ଼ିଶାଘରର ଚାକର ଆସିତି କୁକୁଡ଼ାଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଯିବାକୁ । ବାପୁବୋଉ ରୋଷେଇ ଶାଳରୁ ବାହାରିଆସିଲେ କୁକୁଡ଼ା ଘରକୁ ଦେଖିବାପାଇଁ, ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି କି ନା । ଗୋବିନ୍ଦବାବୁ ଖଟ ଉପରେ ଶୋଇ ଭାରୁଛନ୍ତି କିପରି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ବାଧାଦେବେ । ବାପୁବୋଉ ପାଦ ଟିପି ଟିପି ଆସି ଗୋବିନ୍ଦବାବୁଙ୍କୁ ହାତଠାରି ଡାକି ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ କରି କହିଲେ, “ଦେଖିବ ଆସ ।” ମୁହଁରେ ତାଙ୍କର ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖ୍ୟା ଦେଖି ଗୋବିନ୍ଦ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ।

ଗୋବିନ୍ଦ ବ୍ୟାପାର କଥାଟା ବୁଝି ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ପରି ପାଦ ଟିପି ଟିପି ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅନୁଗମନ କଲେ । କୁକୁଡ଼ାଘର ପାଖରେ ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ କୁକୁଡ଼ାଛୁଆ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ପୋତି ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କୁକୁଡ଼ା କାଠଗଦା ଉପରେ ବସିଛି, ଆଉ ଛନ ଛନ ହୋଇ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଛି । କଥାଟା ଦେଖିବାର ଅଛି, ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ବାପୁ ବୋଉ କହିଲେ, ଆହା, ଦେଖି ପାରିଲାନାହିଁ । କୁକୁଡ଼ାଙ୍କର ଏମିତି ଭାବ ଅଛି କି ? ଏଇ କୁକୁଡ଼ାର ମା’ ବର୍ଷାରୁ ଆସି ଏଇଠି ପିଣ୍ଡାରେ ଛିଡ଼ା ହେଲା, ଆଉ କକକରକ-ଆ...କରି ଡାକିଲା । ଏଇ ସାନଛୁଆଟି ବର୍ଷାରେ ଭିଜି ଭିଜି ଆସି ତା ପାଖରେ ଛିଡ଼ାହେଲା । ଦୁହେଁ ଦୁହେଁଙ୍କୁ ଚାହିଁ ମୁହଁକୁ ମୁହଁ ଲଗାଇ ଅନେକ କ୍ଷଣ ଛିଡ଼ା ହେଲେ । କଥାଟା ବୋଲି ହେଲାପରି ଲାଗିଲା, ନିଶ୍ଚୟ ମା’ ତାର ଛୁଆକୁ ଗାଳିଦେଲା କାହିଁକି ବର୍ଷାରେ ଭିଜୁଛି ବୋଲି । ତା’ ପରେ ଛୁଆ କଥାଟା କହିଲା କେଜାଣି ମା’ ତାକୁ ଦି ଚାରି ଖୁମ୍ବା ଦେଇ ମୁହଁଛାଟି ଚାଲିଗଲା । ଛୁଆଟି ସେତିକିବେଳୁ ମୁହଁ ତଳକୁ କରି ଛିଡ଼ାହୋଇଛି ସେଠି ଆଉ ବରଷାକୁ ଯାଉନାହିଁ । କି ସୁନ୍ଦର ମ ସତେ ! ତାଙ୍କର ମା’ ମାନେ ଛୁଆକୁ ଏମିତି ପାଳନ୍ତି ! ନାଲିଲୋ ମା’ ମୋ କୁକୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ କାହାକୁ ଦେବିନାହିଁ । କହୁ କହୁ ତାଙ୍କର ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା ।

ଗୋବିନ୍ଦ ବଡ଼ କୁକୁଡ଼ା ଆଡ଼େ ଚାହିଁ କହିଲେ, ଆଉ ଏ କାହିଁକି ଏଠି ବସିଛି ?

-ଅଣ୍ଡା ଦବ ଯେ, ଏଇ ଛୁଣିକା ଚାରିଆଡ଼ ପାଟିକରି କମ୍ପାଉଥିଲା ସେ । ସତେ ଯେମିତି କହୁଥିଲା, ଅଣ୍ଡା ଦବା କାଗା ଦେଖାଇ ଦିଅ ମୋତେ । ଯେମିତି ଅଣ୍ଡା ଦେଇ ସାରିବ ସେଇଠୁ ପୁଣି ପାଟିକରି କମ୍ପେଇ କହିବ, ଅଣ୍ଡା ଦେଇ ସାରିଲି, ଅଣ୍ଡା ନେଇ ଯା ଖାଇବ । କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସତେ !

ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ଆଖି ଦି ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । ସେ କହିଲେ, ସତେ କି ଅଭୂତ ସୃଷ୍ଟି ଏମାନେ । ସକାଳୁ ଉଠିଲେ, ଚାଲିଗଲେ ବାହାରକୁ ଖାଦ୍ୟ ଖୋଜିବା ପାଇଁ । ଦିନଯାକ ବାହାରେ

ଖାଇ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ଘରକୁ ଆସିଲେ, ରହିଲେ । ରଖିବାପାଇଁ ପଇସାଟିଏ ବି ଖର୍ଚ୍ଚ ନାହିଁ । ସବୁଠୁ ପୃଷ୍ଠିକର ଖାଦ୍ୟ ଏମାନେ ଯୋଗାଉଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଅଣ୍ଡା ଦେଇାପରେ ତାକୁ କିଏ ନେଲା କି ଖାଇଲା ସେଥିପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଭ୍ରାନ୍ତ ଚାହିଦା ନାହିଁ । ଯଦି ଆଥାତା, ତେବେ ଆମ ପକ୍ଷରେ କେତେ ଅସୁବିଧା ହୁଅନ୍ତା କୁହ ତ ?

-ପୁଣି ଦେଖ ସବୁଠାରୁ ବଳକାରକ ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଉଥିଲେ ବି ଏମାନେ କେତେ ଭାରୀ !!

-ଅଳ୍ପତ ସତେ ! ଠିକ୍ ରାତି ତିନିଟାବେଳେ ବ୍ରାହ୍ମମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସବୁ କୁକୁଡ଼ାଯାକ ଡାକିଉଠିବେ, ଚକ୍ର ଧ...ଅ...ର, ରକ୍ଷା କ...ଅ...ର । ବାପୁବୋଉ ହାତଯୋଡ଼ି ନମସ୍କାର କରି କହିଲେ ।

ଗୋବିନ୍ଦ ଛକ ଛକ ଆଖିରେ ଫେରି ଆସି ଖଟ ଉପରେ ଶୋଇ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ- ସୃଷ୍ଟିର ଅଳ୍ପତ ନିୟମ । କିଛି ତାର କଳନା ପାଇଲେ ନାହିଁ । ଉପନିଷଦର ଗୋଟିଏ ଶ୍ଳୋକ ତାଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଲା, “ଯସ୍ୟାମତଂ ତସ୍ୟ ମତଂ ମତଂ ଯସ୍ୟ ନ ବେଦ ସଃ, ଅବିଜ୍ଞାତଂ ବିଜ୍ଞାନତାଂ ବିଜ୍ଞତମବିଜ୍ଞାନତାମ୍ ।” ଯେଉଁମାନେ ସମ୍ୟକ୍ ଜ୍ଞାନବାନ୍ ସେମାନେ ବ୍ରହ୍ମକୁ ଜ୍ଞାତ ବୋଲି ମନେକରନ୍ତି ନାହିଁ, ଯେଉଁମାନେ ସମ୍ୟକ୍ ଜ୍ଞାନବାନ୍ ନୁହନ୍ତି, ସେମାନେ ମନେକରନ୍ତି ବ୍ରହ୍ମ ଜ୍ଞାତ ।

ସେଦିନ ରାତି ନିପାହୁଣ୍ଡ ଗୋବିନ୍ଦବାବୁଙ୍କ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ତାଙ୍କର ଶୋଇବା ଘର ଦୁଆର ପାଖରେ କୁକୁଡ଼ାମାନଙ୍କର ଐକ୍ୟତାନରେ । ପ୍ରତିଦିନ ଏପରି ଶୁଅନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଆଜି ତା’ର ଭାଷା ସେ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝି ପାରିଲେ, ବାପୁବୋଉଙ୍କୁ ଆଶ୍ଚେ ହଲାଇ ଉଠାଇ ଦେଇ କହିଲେ, ଶୁଣୁଚ, କୁକୁଡ଼ାମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ବାଡ଼ି କବାଟ ଫିଟାଇ ଦିଅ, ଆମେ ବାହାରକୁ ଯିବୁ ନିଜ ନିଜ ଧନ୍ଦାରେ ।

ବାପୁବୋଉ କାନରେ କହିଲେ, ସତେ ମ !!!

ଦୁହେଁ କବାଟଫିଟାଇ ବାହାରକୁ ଆସିଲେ ବାଡ଼ିକବାଟ ଫିଟାଇ ଦେବାକୁ । କୁକୁଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ସେମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଦୌଡ଼ିଲେ । ଯେମିତି ବାଡ଼ି କବାଟ ଫିଟାହୋଇଛି, ଗିଡ଼ିଗିଡ଼ା ମାରି ସମସ୍ତେ ଦୌଡ଼ିଗଲେ ବାହାରକୁ ।

ଗୋବିନ୍ଦବାବୁ ଓ ବାପୁବୋଉ ମୁଗ୍ଧ ଗାବରେ ଅନାଇ ରହିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ । ବାପୁବୋଉ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ନମସ୍କାର କରି କହିଲେ, ହେ ଭଗବାନ୍...

ଗୋବିନ୍ଦବାବୁ କହିଲେ, ଇୟାଡ଼କୁ ବି ଚାହିଁ । ଘାସକୁ ଦେଖ, କୁକୁଡ଼ାକୁ ଦେଖ । ହେଲେ ଦେଖ ଦେଖ ! ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଧାର ଲାଗିଛି କାନ୍ଥରେ । ମା’ ପିମ୍ପୁଡ଼ିମାନେ ମୁହଁରେ ଅଣ୍ଟାଟିମାନ ଧରି ଚରଚରହୋଇ ଧାଇଁଛନ୍ତି । ଦେଖ ମ, ଗୋଟାଏ ସାନ ବୁଢ଼ାଆଣୀ ସେ ଧାର ପାଖରେ ଛକି ବସୁଛି, ଆଉ ସୁବିଧା ପାଇବା ମାତ୍ରକେ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ମୁହଁରୁ ଅଣ୍ଟାଟିଏ ଛଡ଼ାଇନେଇ ପକେଇଯାଉଛି !! ଏ ସବୁ ତେବେ ଭଗବାନଙ୍କ ଲୀଳା । ମହା ମୁଷ୍ଟିଲିଆ କଥା !!

ଛାଡ଼ପତ୍ର

ଦିନଟା ଆଷାଢ଼ର ପ୍ରଥମ ଦିନ ନୁହେଁ । ରମାରଞ୍ଜନ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ କାନ୍ତ ନୁହନ୍ତି, ବୟସ ତାଙ୍କର ଚାକିରି । ଗୁରୁ ବିରହର ଯନ୍ତ୍ରଣା ମଧ୍ୟ ସେ ଅନୁଭବ କରୁନାହାନ୍ତି । ଗୁରୁମିଳନର ଯନ୍ତ୍ରଣା ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅଙ୍ଗେ ଅଙ୍ଗେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲେ । ରମାରଞ୍ଜନଙ୍କ ପିତା ଯେ କଥା ଶୁଣି ପୁତ୍ରର ନାଁ ରଖିଥିଲେ ‘ରମାରଞ୍ଜନ’ ସେ କଥା ସେଇ ଜାଣନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ବିବାହ ପରେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁମାନେ କହିଲେ, ନାଁଟି ତାଙ୍କର ସାର୍ଥକ ହେଲା । ବନ୍ଧୁମାନେ ଯଦିଓ ତାଙ୍କର ମତ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଦଳାଇ ନାହାନ୍ତି, ରମାରଞ୍ଜନ ବିବାହ କରିବାର ଦୁଇବର୍ଷ ଭିତରେ-ଠିକ୍ କହିବାକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମପରେ - ଅନୁଭବ କଲେ, ତାଙ୍କର ସେ ନାଁ ଆଜି ତାଙ୍କୁ ଉପହାସ କରୁଛି । ତଥାପି ଘଡ଼ଘଡ଼ିର କଡ଼ କଡ଼ ଶବ୍ଦ, ବିଜୁଳିର ମୁହଁମୁହଁ ଝଲକ ଏବଂ ବରଷାର ଅବିରାମ ଝର ଝର ଝମ୍ ଝମ୍ ସଙ୍ଗୀତ ଆଜି ଟିକିଏ ଜାତଭାବ ଆଣିଦେଲା । ପଡ଼ିଶା ଘରର ଯୁବତୀ ବଧୂ ଗ୍ରାମୋପୋନ୍‌ରେ ରେକର୍ଡ଼ ଲଗାଇଛନ୍ତି- ‘ଏମନ ଦିନେ ତାରେ ବା ଯାୟ, ଏମନ ଘନ ଘୋର ବରିଷାୟ ।’ ଏପରି ଦିନରେ କାହାକୁ କିଏ କଅଣ କୁହେ, ଜାଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହାନ୍ୱିତ ହୋଇ ରମାରଞ୍ଜନ ପଡ଼ିଶା ଘରଆଡ଼ୁ ଝରକା ଖୋଲିଦେଇ ଛିଡ଼ାହୋଇଛନ୍ତି କି ନାହିଁ ପଛଆଡ଼ୁ ଶୁଭିଳା, ଶୁଣୁଚ ହୋ, ଏ ବରଷାରେ ମନି ଇସ୍କୁଲରୁ ଆସି ମନା କରୁକରୁ ଖେଳିବାକୁ ପକେଇଛି, ତୁମେ ତ କିଛି କହିବନି । ତାଙ୍କର ଟୋକାତ ବାଇଗଣ ସେଇ ପାଉଁଶା ଜାଗାରେ ଛ’ଅଣା ଦେଇ ଆଣୁଛି । ମଲା ! କୁଆଡ଼େ ଆକାଶଟାକୁ ଚାହିଁବ ମ ? ହା ମୋ କପାଳ... ?

କପାଳରେ କରାଘାତର ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ରମାରଞ୍ଜନ ବାବୁ କିଛିକ୍ଷଣ ଆଖି ବୁଜି ଛିଡ଼ା ହେଲେ ଏବଂ ମନେ ମନେ କହିଲେ- ହାୟ କବାନ୍ତ ! ଗୋଟିଏ ବୀର୍ଯ୍ୟ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇ ଶାନ୍ତଭାବରେ ପଚାରିଲେ, “କଅଣ କହୁଥିଲ ରମା ?”

ରମାରଞ୍ଜନ ‘ରମା’ ବୋଲି ଏପରି ଭାବରେ ସମ୍ବୋଧନ କଲେ, ସତେ ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରେମିକ ପ୍ରେମିକାର ନା ଉଚ୍ଚାରଣ କରି ଅସାମ ଆନନ୍ଦ ପାଇନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ବୁଆ । ରମାଦେବୀ କହିଲେ, “ଦେଖ ! ମୁଁ ତୁମକୁ ହଜାର ଥର କହିଛି ମୋ ନାଁ ଧରି ଡାକିବ ନାହିଁ । ସେ ସବୁ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । ତା’ ଛଡ଼ା ପୁଅ ବଡ଼ ହେଲାଣି, ସେ ସବୁ ଗେଲ ଆଉ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ତୁମେ ମୋତେ ‘ମନି ବୋଉ’ ଡାକିବ ।”

ରମାରଞ୍ଜନ ପୁଣି ଆଖିବୁଜି ପଚାରିଲେ, “କଅଣ କହୁଥିଲ ମନିବୋଉ ?”

-କିଛି ଶୁଣିନାଅଁ ? ହା ଭଗବାନ୍ !! ମୋର ସବୁ କଥା କଅଣ ତୁମର ଏ ଜାନବାଟେ ପଶି ସେ ଜାନବାଟେ ବାହାରିଯାଏ ?

ରମାରଞ୍ଜନବାବୁ ଏଥର ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, “ମନିବୋଉ, ତୁମ କଥାଗୁଡ଼ିକ ମୋ ଏ କାନବାଟେ ପକ୍ଷି ସେ କାନବାଟେ ବାହାରିଯାଏ ବୋଲି ଆକ୍ଷେପ କରୁଛ; କିନ୍ତୁ ମୋ କଥାଗୁଡ଼ିକ ଯେ ତୁମ ଦୁଇ କାନବାଟେ ପକ୍ଷି ମୁହଁବାଟେ ଅନ୍ୟବାଟେ ଅନର୍ଗଳ ବାହାରେ, ସେ କଥା ବେଳକୁ...”

ଆଉ କିଛି ନ କହି କାମିଜ ପିନ୍ଧି ଛତାଧରି ରମାରଞ୍ଜନ ବାହାରିପଡ଼ିଲେ ପ୍ରେମମୟ ଘରକୁ । ପ୍ରେମମୟ ତାଙ୍କର ଆବାଲ୍ୟ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱର ଅଧ୍ୟାପକ । ଗଛର ଗୋଟିଏ ଜାହାଜ ସେ ।

ପ୍ରେମମୟ ବାବୁଙ୍କ ବୈଠକଘରେ ଛତାଟି ଡେରିଦେଇ ଆରାମ ଚୌକିରେ ଦେହ ଭାଲିଦେଇ ସେ ଆଜ୍ଞାଦେଲେ, “ପ୍ରେମ, ତାହା ବାଲଟିଏ ଓ ଆଲିଏ ମଜୁଡ଼ି ତୋ ଚାକରକୁ ଆଣିବାକୁ କହ । ସନ୍ଧ୍ୟାକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ବାପା କହନା ।”

-କିରେ, ସନ୍ଧ୍ୟା ପ୍ରତି ତୋର ଆଜି ବିତୃଷ୍ଣା କାହିଁକି ? ନା ଦେଖେଇ ହେଉଛି ନିଜର ଉଦାସୀନତା । ମୁଁ ତ ତୁମ ଦୁଇଜଣକ ଚାଲିଚଳଣ ଦେଖି ଛାଡ଼ପତ୍ରର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ...

ରମାରଞ୍ଜନ ଆରାମଚୌକିରୁ ଉଠିପଡ଼ି ହଠାତ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣ ସମର୍ଥନ ଦେଇ ଆଗ୍ରହ ସହକାରେ କହିଲେ, “ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଛାଡ଼ପତ୍ର ଦେବୁ ? ଦେ ଭାଇ, ଦେଇ ଦେ । କାରଣ ସକାଶେ ତର ନା ତୁ’ ।”

ପ୍ରେମମୟ ହସି କହିଲେ, “ଓଃ ହୋ ବୁଝିଲି, ସ୍ତ୍ରୀ ସହିତ କଳିଆକରି ଆସିବୁ...”

ରମାରଞ୍ଜନ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇ କହିଲେ, “ନା ପ୍ରେମ । ଆଉ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଜୀବନଟା ବୃଥା ଗଲା ଭାଇ । ଟିକିଏ ବି ସରସତୀ ପାଇଲିନାହିଁ ମୋ ବିବାହିତ ଜୀବନରେ । ଯଦି ବୟସ ବା ସୁବିଧା ଆଆନ୍ତା, ସତ କହୁଛି, ଛାଡ଼ପତ୍ର ଦେଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ...ମାନେ, ଆଉ ଗୋଟିଏ... । ସବୁବେଳେ ଖାଲି ଗଜବ୍ ଗଜବ୍, ମଣିଷ ଆଉ କେତେ ସହିବ କହିଲୁ...”

ପ୍ରେମମୟ ହସି କହିଲେ, “ଛାଡ଼ପତ୍ର ଦେବୁ, ନା ? ତେବେ ଗୋଟାଏ କଥା କହୁଛି ଶୁଣ । ଜଣେ ଧନୀ ଉଦ୍‌ଭଲୋକ ଥରେ ତୀର୍ଥଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ଦୂର ଦେଶକୁ ବାହାରିଲେ । ଯିବାବେଳେ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ କହିଲେ, ଦେଖ, ମୁଁ ଦେଶ ବିଦେଶକୁ ବୁଲି ଯାଉଛି । କେବେ ଫେରିବି, ଫେରିବି କି ନାହିଁ, କିଏ କହିବ । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ମୋର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ତୁମେ ନିଜକୁ ଚଳାଇ ନେଇ ପାରିବ । ଯଦି ନିହାତି ନ ପାରେ, ତେବେ ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ମୁଁ କହିଯାଉଛି, ତାହା ପାଳନ କରିବ । ଏଇ ଯେ ସାମନାରେ ସର୍ବସାଧାରଣ ପାଇଖାନା ଦେଖୁଛ, ସେଠିକି ଯେତେ ଲୋକ ଯାଆନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଯାହାର ସବୁଠୁଁ ପୁରୁଣା ଗଡ଼ ଦେଖିବ, ତାହାର ସାହାଯ୍ୟ ନେବ । ଏହା କହି ଉଦ୍‌ଭଲୋକଟି ତୀର୍ଥଯାତ୍ରାରେ ଗଲେ । ଅନେକ ଦିନ ଚାଲିଗଲା । ସ୍ତ୍ରୀ ଆଉ ନିଜକୁ ଚଳାଇ ପାରିଲେନାହିଁ । ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମାନି ସେ ଦିନେ ସକାଳେ ଝରକା ପାଖରେ ବସି ପାଇଖାନା ଯାଉଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଜଣକର ଗଡ଼ଟି ଅତି ପୁରୁଣା, ତିନି ଚାରି ଜାଗା କଣା ହୋଇ ପାଣି ଝରୁଛି, ପଡ଼ି ପଡ଼ି ଅନେକ ଜାଗାରେ ଟେପା ହୋଇଯାଇଛି । ତାଙ୍କୁ ହିଁ ମନେ ମନେ ମନୋନୀତ କରି ସେ ଚାକର ପଠାଇ ତାଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ ଏବଂ ତାଙ୍କୁ ନାନା ସୁଖାଦ୍ୟ ଦେଇ ଆପ୍ୟାୟିତ କରି ପ୍ରକାରାନ୍ତରେ ସ୍ୱାମୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ ନିଜର ମନୋଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ମନସ୍ତ କଲେ; କିନ୍ତୁ ନିଜର କୌତୂହଳ ଦମନ କରି ନ ପାରି ସେ ପ୍ରଥମେ ହିଁ ପଚାରିଲେ, ମହାଶୟ, ଗୋଟିଏ କଥା ଜାଣିବାକୁ ମୋର ଭାରି ଆଗ୍ରହ ହେଉଛି । ଯଦି କିଛି ମନେ ନ କରିବେ ତ ପଚାରିବି ।

ଉଦ୍‌ଭଲୋକ ଅଭୟ ଦେବାରୁ ସେ କହିଲେ, ଆଜ୍ଞା, କହିବେ କି, ଆପଣଙ୍କ ଗତୁଟି ତିନି ଚାରି ଜାଗା ଜଣା ଓ ଅନେକ ଜାଗା ଚେପା ହୋଇଯାଇଥିଲେ ବି ତାକୁ ବଦଳାଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ନୂଆ କାର୍ଯ୍ୟକ ବ୍ୟବହାର କରୁନାହାନ୍ତି ?

ଉଦ୍‌ଭଲୋକ କିଛିକ୍ଷଣ ନୀରବ ରହି ଚିକିଏ ହସିଲେ ଏବଂ କହିଲେ, ବୁଝିଲୁ ନା’ ଆଜିକି ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ହେବ ଏଇ ଗତୁ ଆଗରେ ନିଜର ନଗ୍ନତା ପ୍ରକାଶ କରି ଆସୁଛି । ଫେର ଗୋଟାଏ ଗତୁ ଆଗରେ ନିଜର ନଗ୍ନତା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ରୁଚି ହେଉନାହିଁ ।

ଏଥର ବିରହ ଆତୁରା ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ବାମୀଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶର ଗୁଡ଼ ଉଦ୍‌ଦେଶ୍ୟ ବୁଝିପାରି ତଳକୁ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ିଲେ ।”

ପ୍ରେମମୟ ବନ୍ଧୁ ରମାରଞ୍ଜନର ମନ ଉପରେ ଅଧିକ ରେଖାପାତ ପାଇଁ ଚିକିଏ ଭାବବିହ୍ବଳ ହୋଇ କହିଲେ, “ରମାରଞ୍ଜନ, ଆଜିକି ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ହେବ ତୁ ଯାହା ସାମନାରେ ନିଜର ନଗ୍ନ ପରିଚୟ ଦେଇଆସିଛୁ, ଆଜି ତା’ ଛଡ଼ା ଆଉ ଜଣେ ନୂଆ ଲୋକ ତୋର ପ୍ରକୃତ ପରିଚୟ ପାଇ ପାରିବ କି ? ଆଉ ଜଣକ ସାମନାରେ ତୁ ତୋର ସ୍ବରୂପକୁ ଆହୁରି ଥରେ ମୂଳରୁ...”

ରମାରଞ୍ଜନ ଏହାର ତୀବ୍ର ପ୍ରତିବାଦ କରି କହିଲେ, “ନା, ନା, ପ୍ରେମ ! ଏ ବନ୍ଧନ ଅସହ୍ୟ । ଯାହା ସହିତ ମନର ପ୍ରେମ ନାହିଁ, ତାହା ସହିତ ଚିରଜୀବନ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ରହିବା ଯେ କି ବିଭ୍ରମନା, କି ଦାରୁଣ ଯନ୍ତ୍ରଣା, ତୁ ବୁଝି ପାରିବୁନାହିଁ ।”

ପ୍ରେମମୟ ସେହିପରି ହସି ହସି କହିଲେ, “ମନ, ମନ, ମନ । ବୁଝିଲୁ ରମା ! ମନଭଳି ଏପରି ପିଚ୍ଛିକ ଜିନିଷ ନାହିଁ । ସ୍ବାମୀ ସ୍ତ୍ରୀର ବନ୍ଧନକୁ ମନ ଉପରେ ଛାଡ଼ିଦେବା ଆଦୌ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ମନ ତ ଅନେକ କିଛି ଚାହେଁ । ମନ ଯେମିତି ଗୋଟିଏ ଜିନିଷକୁ ଆଗ୍ରହରେ ଚାହେଁ, ସେମିତି ପାଇବା ପରେ ଅନାୟାସରେ ତାକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଇପାରେ । ତୁ କଅଣ କହୁଛୁ ସ୍ବାମୀ ସ୍ତ୍ରୀର ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଉପରେ ସମସ୍ତ ସମାଜ, ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତିର ଶିକ୍ଷା ସଂସ୍କୃତି ସବୁ ନିର୍ଭର କରେ, ତାକୁ ମନର ଭଲପାଇବାପରି ପିଚ୍ଛିକ କଥାଟା ଉପରେ ଛାଡ଼ିଦେବା ଉଚିତ ? ତୁ ମୋତେ ମରହଟ୍ଟା ବା ଅନ୍ୟ ଯାହାକିଛି କହ, ମୁଣ୍ଡରେ ଟୋପି ପିନ୍ଧିବା ଓ କାଢ଼ିବା ଭଳି ବିବାହ ଛାଡ଼ପତ୍ରର ସୁଆଙ୍ଗକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ପସନ୍ଦ କରେନାହିଁ । ଆରେ ଏ ହେଉଛି ସ୍ବାମୀ ସ୍ତ୍ରୀର ତିନିଗୋଡ଼ିଆ ଦୌଡ଼, ଥି ଲେଗେଟ୍ ରେସ୍, ବୁଝିଲୁ ? ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼ ସ୍ବାମୀର ଓ ଗୋଡ଼ ସ୍ତ୍ରୀର ଅଲଗା ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ବାଧୀନ; କିନ୍ତୁ ଦୁଇଜଣକର ଆଉ ଦୁଇଟି ଗୋଡ଼ ଏପରି ଭାବରେ ଛନ୍ଦା ଯେ ଆଦୌ ଅଲଗା ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଏହି ଛନ୍ଦା ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟି ସମାଜ କୁହ, ଶିକ୍ଷା କୁହ, ଯାହା କୁହ, ଏହି ଛନ୍ଦା ଗୋଡ଼କୁ ଯିଏ ଯେତିକି ଭଲ ଭାବରେ ଚଳାଇ ପାରିବ, ତାର ସୁଖ ସେତିକି ।”

ରମାରଞ୍ଜନ ତଥାପି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହିଲେ, “ନା, ନା, ପ୍ରେମ, ମୁଁ ତୋର ଯୁକ୍ତି ବୁଝିଛି । ତଥାପି ମନ ମାନୁନାହିଁ ।”

ପ୍ରେମମୟ ଏଥର ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲେ ଏବଂ କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ବାସ ପକାଇ କହିଲେ, “ତେବେ ତୋତେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା କହୁଛି ଶୁଣ । ଏଟା ଆଗପରି ଗନ୍ଧ ନୁହେଁ । ଏକଦମ୍ ସତ ଘଟଣା । ତୁ ଇସ୍ ବାବୁଙ୍କ ନା ଶୁଣିବୁ ?”

“ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ରମାରଞ୍ଜନ କହିଲେ, “ଇସ୍ କଅଣ ଜଣକ ନା ?”

—ଓହୋ, ତୁ ତେବେ ଆମ ମିହିର କଥା ଶୁଣିବୁ । ଆରେ, ଆମ ମିହିର ମ । ଯିଏ

ଇତିହାସରେ ଏମିତି ପାଶ କରିବାପରେ ସେକ୍ସଟେରିଏଟର କିରାଣୀ କାମ କରୁଛି ।

-ଆରେ ମିହିର ! ଆମ ସାଙ୍ଗରେ ଯିଏ ପଢୁଥିଲା ପାଟଣାରେ ! ତାର ନା ଇସ୍ କେବେଠୁ ହେଲା ? କାହିଁକି ହେଲା ?

-ସେ ଗୋଟାଏ ଇତିହାସ । ସେହି କଥା ତ କହିବାକୁ ଯାଉଛି । ତାକୁ ଆଜିକାଲି ସମସ୍ତେ ଇସ୍ ବାବୁ ବୋଲି ଡାକନ୍ତି; କାରଣ ଆଜିକି ଛ'ସାତ ବର୍ଷ ହେବ ତାର ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ରାଦୋଷ ହୋଇଛି କଥାରେ କଥାରେ ଇସ୍ କହିବା-ସେ ପାଇଲଟା ତ ସାର୍ ଇସ୍ ମୁଁ ଚାରିଦିନ ହେବ ଦେଇ ସାରିଛି ଇସ୍ ?...ଏମିତି ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ରମାରଞ୍ଜନ ପଚାରିଲେ, “ପଢ଼ିଲାବେଳେ ତ ଏ ମୁଦ୍ରାଦୋଷ ତାର ନ ଥିଲା ? ହଠାତ୍... ଏମିତି ହୁଏନା କଥା ? ତୋର ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱ ଏ ସମ୍ପର୍କରେ କଅଣ କହେ ?”

-ବହୁ ବର୍ଷପରେ ଆଜି ରାସ୍ତାରେ ହଠାତ୍ ତା ସହିତ ମୋର ଦେଖା । ମୁଁ କଲେଜରୁ ଫେରୁଛି ସେତେବେଳେ । ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବୁ ଶୁଣି, ଯେଉଁ ମିହିର ପଢ଼ିଲାବେଳେ ସବୁବେଳେ ହସ ହସ, ପୂର୍ଣ୍ଣ, ପାଢ଼ିଲା, ବେପରୁଆ, ସେ ଆଜି ସବୁବେଳେ ଗମ୍ଭୀର, ବିଷଣ୍ଣ । ମୋତେ ଦେଖି ଟିକିଏ ହସି ସେ କହିଲା, ପ୍ରେମ କିରେ ? ଇସ୍ ! ତାର କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ରାତିମତ ରାଗିଯାଇ କହିଲି, କିରେ ମୋତେ ଦେଖି ଏତେ ବିରକ୍ତ କାହିଁକି ? ତାର ମୁହଁରେ ବ୍ୟଥା ପ୍ରତିଫଳିତ । ସେ ବ୍ୟଥୁତ ଭାବରେ କହିଲା, ନା ଭାଇ ଅନେକ ଦିନ ପରେ ତୋତେ ଦେଖି କେତେ ଆନନ୍ଦ, ମୁଁ କଅଣ କହିବି । ପଚାରିଲି ତେବେ ‘ଇସ୍’ କାହିଁକି କହିଲୁ ? ସେ କପାଳରେ ହାତ ମାରି କହିଲା- ‘ଇସ୍’ କହିଲି ନା କଅଣ ? ଭାଇ ଛ'ସାତ ବର୍ଷ ହେବ ଏ ଗୋଟିଏ ମୁଦ୍ରାଦୋଷ ହେଉଛି । ଟିକିଏ ବ୍ୟଥୁତ ଭାବରେ ହସି ସେ ପୁଣି କହିଲା, “ତୁ ଜାଣୁନା ବୋଧେ ମୋର ନାଁ ଆଜିକାଲି ‘ଇସ୍ ବାବୁ’ । ମୋର ମନସ୍ତାତ୍ତ୍ୱିକ କୌତୂହଳ ଜାଗିଲା । ଘରକୁ ଡାକି ନେଇ ମିହିରକୁ ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ଯେଉଁ ଇତିହାସଟି ପାଇଲି, ତାହାହିଁ କହିବି । ନଦୀ ଯେତେବେଳେ ପାର୍ବତ୍ୟ ଦେଶରେ ବୋହୁଆଏ, ସେତେବେଳେ ଯେ ଆଏ ଚଞ୍ଚଳ, ଆବେଗମୟ । ପାହାଡ଼ ପର୍ବତ ଠେଲି ସେ ବହି ଚାଲେ ସମତଳଭୂମି ପାଇଁ । ନଦୀ ଯେତେବେଳେ ସମତଳଭୂମିରେ ବୋହି ତାକୁ ଉର୍ବର କରେ, ଆମେ ନଦୀର ସେହି ଅବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇ, କିନ୍ତୁ ଭାବି ଦେଖିଲେ, ନଦୀର ଆବେଗମୟ ପ୍ରଥମ ଜୀବନ ଉପରେ ସବୁ ନିର୍ଭର କରେନାହିଁ କି ? ସବୁ ନିର୍ଭର କରେ ନଦୀ ପାର୍ବତ୍ୟ ଦେଶରୁ କେତେ ପାଣି ଓ କିପରି ମାଟି ତା ସହିତ ସମତଳ ଭୂମିକୁ ଆଣୁଛି । ମିହିରର ଯୌବନର ତା ଆବେଗମୟ ଜୀବନ କେବଳ କଠିନ ପଥର ଉପରେ ବହିଛି । ସମତଳ ଭୂମିକୁ ଓହ୍ଲାଇବା ପରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ତାଙ୍କ ଦୀର୍ଘତା ଜୀବନ ନିଷ୍ପଳ ହୋଇଛି ।

-ମିହିରର ସ୍ତ୍ରୀ ଲବଙ୍ଗ ସୁନ୍ଦରୀ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟବତୀ ହେଲେ କଅଣ ହେବ, ମିହିର ତାକୁ ଭଲ ପାଇପାରିଲା ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ବୁଝନା ଯେ ମିହିର ଆଉ କାହାକୁ ଭଲପାଏ; ଭଲ ପାଇବାପାଇଁ ଯେଉଁ ଆବେଗ, ସେ ଆବେଗ ହିଁ ତାର ମରି ଯାଇଛି । ଇୟା ବୋଲି ମିହିର ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରତି କୌଣସି ଛୁଟି କରିନାହିଁ । ସେ ଯାହାହେଉ ଏ ମୁଦ୍ରା ଦୋଷଟି ତାର କିପରି ହେଲା ସେଇ କଥା ହିଁ କହୁଛି-

-ଛ'ସାତ ବର୍ଷ ତଳେ ମିହିର ତାର ଝିଅକୁ ବାହା ଦେଇ ବିଦାୟ ଦେଲା ପରେ ଭାବିଲା ଛୁଟିତ ଆହୁରି ମାସେ ଅଛି, ଟିକିଏ ବୁଲି ଆସିଲେ ହୁଅନ୍ତା । ଲବଙ୍ଗ ମିହିର ପାଖରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ କହିଲା, ‘ଶୁଣୁଚ, ଛୁଟି ତ ଆଉ ମାସେ ଅଛି । ତୁମେ ଯାଅ ଟିକିଏ ବାହାରେ ବୁଲିଆସ । ଶଶୁରଙ୍କ ଅଛି ଅନେକ ଦିନରୁ ବି ରହିଛି, ଗୟାରେ ଦେଇଆସିବ । ଆଉ କଲିକତା ପାଟନା ଆଦି ଟିକିଏ ବୁଲି

ଆସିବ । ତୁମ ଦେହ ବି ଭଲ ରହୁନାହିଁ ।’

ମିହିର ଦୀର୍ଘନିଶ୍ବାସ ପକାଇ କହିଲା, ‘ମନ୍ଦ କହୁନାହିଁ ଲବଙ୍ଗ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏକା ଯିବି ବା କିପରି, ଆଉ ଗଲେ ବା ଟଙ୍କା କାହିଁ ?’

ଲବଙ୍ଗ ଟିକିଏ ହସି କହିଲା, ‘ମୋ କଥା ଭାବନା । ମୁଁ ଯିବି ବା କିପରି ? ଝୁଅ ଶାଶୁଘରୁ ପେରିବ । କେତେ କାମ ପଡ଼ିଛି । ମୋ ଯିବା କଥା ଛାଡ଼ । ଟଙ୍କା କଥା ଭାବନାହିଁ । ବାହାଘର ଖର୍ଚ୍ଚକୁ କିଛି ଟଙ୍କା ବଳେଇଛି, ତାକୁ ନେଇ ଯାଆ’ ମୋ ରାଣ ।’

ମିହିର ଲବଙ୍ଗର ଏ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଆଉ ଆପଣି କଲାନାହିଁ । ତିନି ଚାରି ବର୍ଷ ହେବ ତାର ମନ ଓ ଶରୀର ବିଶେଷ ଭାବରେ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଥିଲା । କିଛି ଦିନ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ପରିବର୍ତ୍ତନ ତାର ବିଶେଷ ଦରକାର ହୋଇପଡ଼ିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ସାମର୍ଥ୍ୟ ତ ଦରକାର, ବୁଲିଟାର ମିଳନ ଘଟାଇବା ଅସମ୍ଭବ ।

ମିହିର ନିଜର କପାଳକୁ ନିହି ନୀରବ ଥିଲା । ଲବଙ୍ଗର ଏ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ଆପଣି ନ କରି ସେ ଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲା ।

ମିହିର ସିଧା ଟିକଟ କାଟିଲା ପାଟନା । ତାର ନୀରସ ଜୀବନରେ ଯେତେ ଟିକିଏ ସୁଖ ସେ ପାଇଛି, ତାହା ଏଇ ପାଟନାରେ କି ନା, ତେଣୁ ପ୍ରଥମେ ପାଟନା ଯିବାକୁ ତାର ଭାରି ଇଚ୍ଛାହେଲା ।

ପାଟନାରେ ପହଞ୍ଚି ଦିନେ ଗଙ୍ଗାକୂଳରେ ବୁଲୁ ବୁଲୁ ସେ ଭାବୁଥିଲା, ଏଇ ସେ ଗଙ୍ଗା ନଦୀ । ଆର୍ଯ୍ୟ ସଭ୍ୟତା ଦିନରୁ କେତେ ସ୍ମୃତି ଏହା ସହିତ ଜଡ଼ିତ । ଆର୍ଯ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର, ଭାରତ ଇତିହାସର ନଦୀ କହିଲେ ଚଳେ । ଭାରତ ଇତିହାସରେ ଏହାର ସ୍ଥାନ କେତେ ଉଚ୍ଚରେ, କେତେ ପବିତ୍ର ଏଇ ନଦୀ ତେଣୁ । ସାମାନ୍ୟ ହେଲେହେଁ ମୋ ଜୀବନର ସୁଖ ସ୍ମୃତି ସହିତ ଏ ନଦୀ ମଧ୍ୟ ଜଡ଼ିତ । ଏଇ ସେ ରାଣୀଘାଟ । ଯେଉଁଠି...

ମିହିର ବୁଲୁବୁଲୁ ରାଣୀଘାଟ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଟମକି ଛିଡ଼ାହେଲା । କିଛିକ୍ଷଣ ଗଙ୍ଗାବକ୍ଷକୁ ଅନାଇ ସେ ଟିକିଏ ହସିଲା । କମିଜ ଉତାରି ସେ ଗଙ୍ଗା ପାଣି ଭିତରକୁ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲା ।

-ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ! ପାଗଳ ନା କଅଣ ! ରମାରଞ୍ଜନ ପଚାରିଲେ ।

-ନା, ନା’ରେ । ତୋର ପତ୍ନୀ ବର୍ମା କଥା ମନେ ନାହିଁ ?

-ହଁ, ଇତିହାସ ଛାତ୍ରୀ । ଇଷ୍ଟ୍ ବର୍ମାଙ୍କ ଝିଅ । ଇସ୍ କି ଅପୂର୍ବ ସୁନ୍ଦରୀ ସେ ଥିଲା । ବରମାନ କୁଆଡ଼େ ସେ ପାଟନା କଲେଜରେ ଇତିହାସ ଅଧ୍ୟାପିକା ହୋଇଛି ?

-ହଁ । ପଢ଼ିଲାବେଳେ ସେ ଥରେ ଗଙ୍ଗାରେ ପହଞ୍ଚୁ ପହଞ୍ଚୁ ଏଇ ରାଣୀଘାଟ ପାଖରେ ବୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ମିହିର ତାକୁ ରକ୍ଷା କରିଥିଲା, ମନେ ନାହିଁ ତୋର ?

-ଆରେ, ହଁ, ହଁ ।

-ସେଇ କଥା ତାର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ତାର ଖିଆଲ ରହିଲାନାହିଁ ସେ କଅଣ କରୁଛି ।

-ଆମେ ସମସ୍ତେ ଭାବିଥିଲୁ, ଏ ସୌଭାଗ୍ୟ ଖୁବ୍ କମ୍ ସୁବକଳ ଭାଗ୍ୟରେ ଘଟେ । ଏହାପରେ ନିଶ୍ଚୟ ବୁହେଁ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିବେ; କିନ୍ତୁ ସେ ବଡ଼ଲୋକ ଝିଅ, ସେ କାହିଁକି ମିହିରକୁ ପଚାରିବ ।

-ତାପରେ କଣ ହେଲା ଶୁଣ । ତା ପରଦିନ ମିହିର ଯାଇଥିଲା କଲେଜ ଆଡ଼େ ବୁଲି ଦେଖିବାକୁ ଓ ନିଜର ଅଧ୍ୟାପକମାନଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା କରିବାକୁ । ଆମ ସମୟର ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟ

ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲେଣି । କାହାରିକୁ ଦେଖା ନ ପାଇ ମିହିର ପେରୁଥିଲା । ଏହି ସମୟରେ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କ କମନରୁମରୁ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାପିକା ମିହିରକୁ ଡାକିଲେ । ମିହିର ଆଦୌ ତାକୁ ଚିହ୍ନ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହି ପଡ଼ାରିଲା, “ମୋତେ ତାକୁଛନ୍ତି ?”

ଭଦ୍ରମହିଳା ହସି କହିଲେ, “ହଁ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉଚିଛି ?”

ମିହିର ଅଧିକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ କହିଲା, “ନା, ମୁଁ... ଆପଣଙ୍କୁ...”

ଭଦ୍ରମହିଳା କେବଳ କହିଲେ, “ଆସନ୍ତୁ ମୋ ସହିତ ।”

ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତ ପରି ମିହିର ଭଦ୍ରମହିଳାଙ୍କ ଅନୁଗମନ କଲା । ଭଦ୍ରମହିଳା ନିଜ ମଟର ପାଖରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ଦୁଆର ଖୋଲି ଦେଇ ଅନୁରୋଧ କଲେ, “ବସନ୍ତ ।” ମିହିର ସେହିପରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ ବସି ବାହାରକୁ ଅନାଇ ରହିଲା ।

ମଟର ରାଣୀଘାଟ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ମଟରରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଭଦ୍ରମହିଳା ପଚାରିଲେ, “ଏ ଛାନ ମନେପଡ଼େ ଆପଣଙ୍କର ?”

ମିହିର ଏଥର ଚିହ୍ନ ପାରିଲା ଭଦ୍ରମହିଳା କିଏ । ସେ କଥାର କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଅପୂର୍ବ ଆନନ୍ଦ ତାର ମନରେ ଖେଳିଗଲା । ତାର ଓଠ ଚିକିଏ ଥରିଉଠିଲା । ମୁହଁକୁ ତଳକୁ ଘୋଟି ସେ ଛିଡ଼ା ହେଲା । ପଢ଼ା ଦେଖିଲା, ଦୁଇ ବୁଦ୍ଧା ପାଣି କେବଳ ଝରିପଡ଼ିଲା । ଆଉ କିଛି ନ କହି ପଢ଼ା କହିଲା, “ମୋ ଘରକୁ ଚାଲ ।”

ମିହିର ବ୍ୟଥୁତ ଭାବରେ କହିଲା, “ନା, ନା, ମି...ମି...”

ପଢ଼ା ହସି କହିଲା, “ନା, ମିସେସ୍ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । ମିସ୍ ପଢ଼ା ଅଛି । ତେବେ ତୁମକୁ ମିସ୍ ପଢ଼ା କହିବାକୁ ଦେବିନାହିଁ । ପଢ଼ା ବୋଲି ତାକ ।”

-ଆପଣ...

-ଆପଣ ନୁହେଁ, ‘ତୁମେ’, ପଢ଼ା କହିଲା ।

ମିହିର ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲା ସେମିତି । ପଢ଼ା ମିହିରର ହାତ ଧରି ଭିଡ଼ି ତାକୁ ମଟରରେ ବସାଇ ନିଜ ଘରକୁ ଗଲା । ମଟରରେ ବିଗତ ଦିନର ନାନା କଥା, ନାନା ଘଟଣା ବିଷୟ ଦୁହେଁ କହିଲେ । ପଢ଼ା ପଚାରିଲେ, “ବିବାହ କଲଣି ?”

-ହଁ, ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଚାରୋଟି ସନ୍ତାନର ପିତା । ବଡ଼ ଝୁଅକୁ ବାହା ଦେଇ ତୀର୍ଥ କରି ବାହାରିଚି । ତୁମେ କାହିଁକି ବାହା ହୋଇ ନା ?

ଏ ପ୍ରଶ୍ନରେ ପଢ଼ା ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ କେବଳ ପକାଇଲା ।

ମିହିର ବ୍ୟଥୁତ ଭାବରେ କହିଲା, “କ୍ଷମା କରିବ, ମୁଁ ଅଜ୍ଞାତରେ ଆପଣଙ୍କୁ...ତୁମକୁ ବ୍ୟଥା ଦେଇଚି ।”

ପଢ଼ା କରୁଣ ଭାବରେ କହିଲା, “ତୁମର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ, ସବୁ ଦୋଷ ମୋର । ମୋର ଜୀବନଟା ହିଁ ବୃଥା । ବୃଥା ଏ ଜ୍ଞାନ, ବୃଥା ମୋର ଧନ, ବୃଥା ଏ ମାନ ଯଦି.... ଯଦି...”

ଘର ଭିତରକୁ ଯାଉଁ ଯାଉଁ... ମିହିର ପଚାରିଲା, “କିନ୍ତୁ ବିବାହ କରିବାରେ ବାଧା କ’ଣ ଥିଲା ତୁମର ?”

ପଢ଼ା ମିହିରର ହାତ ଧରି କହିଲା, “ମୋର ଆଭିଜାତ୍ୟର ଅଭିମାନ, ମୋର ଧନ । ସେ ଥିଲେ ଦରିଦ୍ର, ଅତି ସାଧାରଣ ଛାତ୍ର, ମୋର ସହପାଠୀ । ସେ କିଏ ଜାଣ ?”

-ନା, କମଳାପ୍ରସାଦ ସହିତ ସେତେବେଳେ...

-ତୁମେ ଆଦୌ ଅନୁମାନ କରିପାରିବ ନାହିଁ ସେ କିଏ ସେ । ସେ ତୁମେ...

ମିହିର ବେହ ଅରିଉଠିଲା ।

ପଦ୍ମା କହିଲା, “ଖାଲି ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଯଦି ଅଧିକ ସାହସ କରି କହିଥାଆନ୍ତ, ତା’ହେଲେ ବୋଧହୁଏ ମୋର ଆଜି... । ପଦ୍ମା ଆଉ କହିପାରିଲା ନାହିଁ ।

ମିହିର ମଧ୍ୟ କାନ୍ଦି ପକାଇଲା । ତାର ମନେହେଲା, ‘ଇସ୍’ -ଟିକକ ପାଇଁ ସେ କି ସୁଖରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇଛି । ତା ମୁହଁରୁ କେବଳ ପଦିଏ କଥାରେ ପୁଟି ଉଠିଲା ସମସ୍ତ ଅନୁତାପ- ‘ଇସ୍ !’

ହୁହେଁ ଅନେକ କ୍ଷଣ ତଳକୁ ମୁହଁପୋତି କାନ୍ଦିଲେ । ପଦ୍ମା ଅନେକ କ୍ଷଣ ପରେ ମୁହଁ ଟେକି କରୁଣ ଭାବରେ ହସି କହିଲା, “ପୁଣି ନୂତନ ଭାବରେ ଜୀବନ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭକଲେ ହୁଅନ୍ତା ନି ? ତୁମେ ଭାବିବ ଯେ ମୁଁ କେତେ ନିଷ୍ଠୁର, ତୁମର ଏତେ ଦିନର ସଂସାର ଭାଙ୍ଗିଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛି; କିନ୍ତୁ ସେ ବିଷୟରେ ତୁମେ ଭାବନାହିଁ । ମୋର ସମସ୍ତ ଧନ ମୁଁ ତୁମର ସ୍ତ୍ରୀ ପରିବାର ପାଇଁ ଦେବି... ବିବାହ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଚାହେନା ତୁମକୁ.. କେବଳ... କେବଳ..”

ମିହିର ‘ହଁ’ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ ତାର ମନେପଡ଼ିଗଲା ଲବଙ୍ଗର ସେଇ କରୁଣ ମୁହଁ । ସେ ତାକୁ ଭଲ ପାଇପାରିନି ବୋଲି ଲବଙ୍ଗ କେବେହେଁ ଆକ୍ଷେପ କରିନାହିଁ । ଉପରକୁ ସେ ନିଜର ସମସ୍ତ ସୁଖ ତ୍ୟାଗକରି ଲାଗିପଡ଼ିଛି ମିହିରର ସୁଖଶାନ୍ତି ପାଇଁ ।

ମିହିରର ଲବଙ୍ଗ ପ୍ରତି ହଠାତ୍ ଅପୂର୍ବ ଆବେଗ ଜାତହେଲା । ତାର ମନେହେଲା ସେ ଯଦି ସେହିକ୍ଷଣି ଉଡ଼ି ଲବଙ୍ଗ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯାଇ ପାରନ୍ତା, କେତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୁଅନ୍ତା ସେ... ମୋତେ ଦେଖି ନିଶ୍ଚୟ ହସିପକାନ୍ତା ।

ମିହିର କହିଲା, “ନା, ତା ଅସମ୍ଭବ ମିସ୍ ପଦ୍ମା । ଯା ଯାଇଛି, ତା ଯାଉ । ଜୀବନର ପ୍ରବାହରେ ତା ଖିଏ କୁଟା ସାଙ୍ଗେ ସମାନ । ନିଜର ସୁଖପାଇଁ ମୁଁ ସବୁ ତ୍ୟାଗ କରିପାରିବି ନାହିଁ । ଯାହା ଯାଇଛି ତାହା ଖୁବ୍ କାମ୍ୟ, ମାନୁଛି; କିନ୍ତୁ ଯାହା ପାଇଛି ସେ ମଧ୍ୟ କମ୍ ନୁହେଁ ।”

ମିହିର ଏତକ କହି ଘରୁ ବାହାରିଆସିଲା । ସେଇଦିନ ସେ ଫେରିଲା ଘରକୁ । କଲିକତାରୁ ଲବଙ୍ଗ ପାଇଁ ଭଲ ଶାଢ଼ୀ, ସୁନ୍ଦର ଗହଣା କିଣି ଘରକୁ ଫେରିଲା । ଘରେ ପହଞ୍ଚି ଲବଙ୍ଗକୁ ଦୃଢ଼ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି କାନ୍ଦି ପକାଇଲା ସେ ।

କିନ୍ତୁ ସେଇ ଦିନରୁ ତାର ଗୋଟାଏ ମୁଦ୍ରାଦୋଷ ରହିଗଲା, କଥାରେ କହେ- ‘ଇସ୍’ ।

ଘଡ଼ିକୁ ଅନାଇ ରମାରଞ୍ଜନ କହିଲେ, “ଇସ୍ ଅନେକବେଳ ହୋଇଗଲାଣି, ମନିବୋଉ ନିଶ୍ଚୟ ଚିନ୍ତାରେ ପଡ଼ିଥିବ । ଯାଏଁ ଭାଇ ।”

ହୋଲି

ଉତୁରାଜ ବସନ୍ତ ସମାଗତ । ଶୀତର ଜଡତା ଛାଡି ପୃଥିବୀ କ୍ରମେ ପ୍ରଖର ସୂର୍ଯ୍ୟଆତକୁ ନିକଟେଇଯାଉଛି । ମଝିରେ ଏହି ଋଷମୟ ସ୍ଥିତି । ଗଛ ସବୁ କଅଁଳିଆ ପତ୍ରରେ କମନୀୟ ଦିଶୁଛନ୍ତି । ପଲ୍ଲୀଶବନରେ ନିଆଁ ଲାଗିଛି । ଆମ୍ବତୋଟାରେ କୋଇଲି ଚୁହାଇ ଚୁହାଇ ଅଧାରତାବରେ ଡାକିଚାଲିଛି । ମଧୁମବଲୋରୀ ଭ୍ରମରମାନେ ଚୂଡ ମଞ୍ଜରୀ ସୁବାସରେ ଉଡୁଛ ହୋଇ ଏ ଗଛରୁ ସେ ଗଛ ଧାଉଁଛନ୍ତି । ଚାରିଆଡେ ଅପୂର୍ବ କମନୀୟ ଶୋଭା । ଜଳେ-ସ୍ଥଳେ ମରୁତ-ବ୍ୟୋମେ ବସନ୍ତର ବୈଜୟନ୍ତୀ, ଦେହରେ ମନରେ ଅପୂର୍ବ ସମ୍ବେଦନ ସନ୍ଦନ ।

ନବୀନ ବର୍ଷାର ମେଘ ଭଳି ଯାହାଙ୍କର କାନ୍ତି, ଯାହାଙ୍କର କିରୀଟରେ କୋଟି କୋଟି ସୂର୍ଯ୍ୟ ବିରାଜିତ, ‘ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ମାଳ ମାଳ ହୋଇ, ଯା ଲୋମକୂପେ ବିରାଜଇ’, ଯାହାଙ୍କର ବଂଶୀ ଅହରହ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବକୁ ଡାକୁଛି ଆସ, ଆସ ବୋଲି, ସେଇ ବାସନ୍ତୀ ବସନ ପରିହିତ, ଆତ୍ମାନୁଲିପିତ ବନମାଳାଶୋଭିତ, ଅତି କମନୀୟ ସୁଠାମ କିଶୋରବିଗ୍ରହ ବସନ୍ତୋତ୍ସବରେ ମାଡିଛନ୍ତି । ହୋଲି ଖେଳ ତ ନନ୍ଦକୁମାର । ଆମେ ଆମରି ମନର ମାଧୁରୀ ମିଶାଇ କରିଅଛୁ ତାକୁ ଉଚନା, ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ବସନ୍ତର ବା ବସନ୍ତୋଦ୍ଗାଦନାର ଯେ କୌଣସି କାରଣ ବାଢ଼ନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି ।

ଆଜି ଦଶମୀ ତିଥି; କିନ୍ତୁ ଏକାଦଶୀ ମଧ୍ୟ ପଡିଥିବାରୁ ପଞ୍ଚବୋଲ ଆରମ୍ଭ ଆଜିଠୁଁ । କୁଶଭଦ୍ରାର ଏପାରି କୁଶୁପୁରର ଲୋକେ ଆଜିଠୁ ପାଞ୍ଚଦିନ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ଜୀଉକୁ ନେଇ ମାଡନ୍ତି, ଅବିର ଖେଳନ୍ତି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ପରି ଆଜି ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ଦୁଆର ଦୁଆର ବୁଲି ଆନନ୍ଦ ବିତରଣ କରୁଛନ୍ତି । ହୋଲିଆମାନେ ଅବିରଆଜି ଧରି ମାବଳ ବଜାଇ ଗାଇ ଗାଇ ଯାଉଛନ୍ତି-ରାଧାବଲ୍ଲଭମୋହନ ଖେଲେ ହୋରି... । ପିଲାଏ କାଲୁରୁ-ବାଲୁରୁ ଆଗେ ଆଗେ ନାଚି ଯାଉଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହଁରେ ଅବିର ବୋଲି ହୋଇ ଡାଳପତ୍ର ବାନ୍ଧି ମାଙ୍କଡ ସାଜିଛନ୍ତି । କାହାକୁ ଧୋବଧୋବଳିଆ ଦେଖିପକେଇଲେ ତ ମାବଳ ଆହୁରି ଜୋରରେ ବାଜିଉଠେ । ପିଲାଏ କିଲିକିଲା ନାଦରେ ଗଗନ ପବନ କମ୍ପାଇ ଦଉଡନ୍ତି ତା’ ପାଖକୁ । ଆଉ ହୋଲିଆମାନେ ଆନନ୍ଦରେ ଗାଆନ୍ତି-

କୋଇ କୋଇ ଗାଝେ ତ

କୋଇ କୋଇ ବଜାଝେ

କୋଇ କୋଇ ମାରତ ପିଚକାରୀ..... ।

ଦିନ ଦ୍ଵିପ୍ରହରସରିକି ହେଲାଣି । ଗାଁ ବୁଲା ସାରି ଠାକୁରେ ନଇଆଡକୁ ଢଳି ଢଳି ଆସୁଥାନ୍ତି । କୁଶଭଦ୍ରା ନଦୀରେ ସ୍ନାହାନ ସାରି ବାହୁଡିବେ । ହୋଲିଆମାନେ ଇତ୍ୟବସରରେ ମଧ୍ୟ ଗାଧୋଇନେବେ ।

ଆଜି ଇନ୍ଦୁଜୁହା-କୁରବାନି ଦିନ ମଧ୍ୟ ପଡ଼ିଥାଏ । ରହିମ ଖାଁ ଠିକ୍ ଏଇ ସମୟରେ କୁଶଭଦ୍ରାର ଆରପାରିରୁ, ଅହମଦପୁରରୁ (ଯାହାକୁ ଏପାରିର ଲୋକେ ଆଜିକାଲି ଜନାନ୍ତିକେ ପାକିସ୍ତାନପୁର ବୋଲି କହନ୍ତି) ବାହାରି ନଇ ପାରିହୋଇ ଯାଉଥାନ୍ତି କୁଶପୁରର ରାମ ପଧାନଙ୍କ ଘରକୁ ମୁବାରକ୍ ଜଣାଇବାକୁ । ହାତରେ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଥାଳି, ଥାଳିରେ ଅଛି ବିରିଆନି, କବାବ, ପଲାଇ ଇତ୍ୟାଦି । ରହିମଙ୍କ ବିବି ଜେବୁନ୍ନିସା ଭାରି ଭଲ ରାନ୍ଧି ଜାଣନ୍ତି । ସେ ନିଜେ ତାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଦିଅର ରାମ ପଧାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ସବୁ ରାନ୍ଧି ମିଆଁଙ୍କ ହାତରେ ପଠାଇଛନ୍ତି ।

ରାମ ପଧାନ ଓ ରହିମ୍ ଖାଁ ଆବାଲ୍ୟ ବନ୍ଧୁ । ରହିମ୍ ଅବଶ୍ୟ ରାମ ପଧାନଙ୍କ ଭାଗଚାଷୀ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ବଂଶ-ବଂଶାନୁକ୍ରମେ ଅହମଦପୁରର ଖଲିଫା । ଖଲିଫାବଂଶ ଓ ପଧାନ ବଂଶର ବନ୍ଧୁତ୍ବ ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ସାମାଜିକ ଆଦି ବାଧା ଅତିକ୍ରମ କରି ଅନ୍ୟ ଏକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମିଳିତ ହୋଇଛି ଆଜିକୁ ଚାରିପୁରୁଷ ହେବ । ଖଲିଫାବଂଶ ହେଉଛି ପ୍ରଧାନବଂଶର ସୂର୍ଯ୍ୟ ମଇତ୍ର ବନ୍ଧୁ । ଗୋଟିଏ ବଂଶରେ କୌଣସି କ୍ରିୟାକର୍ମ ହେଲେ ଅନ୍ୟ ବଂଶର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷମାନେ ସେଥିରେ ଯୋଗଦିଅନ୍ତି, ବାହାଘର ହେଲେ ତେଲ ହଳଦି ଯାଏ ଓ ବେଭାର ଆସେ । ହୁଏତ କେବେ ସାମାଜିକ ଆପତ୍ତି ଉଠିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଦୁଇ ବଂଶ ମଧ୍ୟରେ ବନ୍ଧୁତ୍ବ ଏକ ଆଦରଶୀୟ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ବୋଲି ସ୍ବାକୃତ ହୋଇସାରିଛି । ପୁଣି ରହିମ ଖାଁ ଅହମଦପୁରର ଖଲିଫା ଓ ରାମ ପଧାନ କୁଶପୁରର ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ଲୋକ ଥିବାରୁ ସ୍ବାର୍ଥାନ୍ତ ନେତାମାନେ ଧର୍ମଭିତ୍ତିରେ ଭାରତକୁ ଭାଗ ଭାଗ କରିଦେଇଥିବାରୁ ଭିତରେ ଯାହା ଆଉ ନା କାହିଁକି, ଏ ଦୁଇ ଗାଁ ଭିତରେ ବାହାରର ସଭାବ ରକ୍ଷା ହୋଇପାରିଛି । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଏ ବନ୍ଧୁତ୍ବ ରହିମ୍ ଖାଁ ଓ ରାମ ପଧାନଙ୍କ ମାନସିକ ବ୍ୟାପ୍ତି ଅନେକ ବଢ଼ାଇ ଦେଇପାରିଛି । ଧର୍ମ ପ୍ରତି ଦୁର୍ହିଙ୍କର ଆନ୍ତରିକତା ଥିବାରୁ ପ୍ରତିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ, ରାମ ପଧାନ ଘରେ ହେଉ ବା ରହିମ୍ ଖାଁ ଘରେ ହେଉ, ଗୀତା, କୋରାନ୍ ସରିତ୍ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରନ୍ତି । ମୁରୁଖ ହୁଅନ୍ତି, ଆନନ୍ଦିତ ହୁଅନ୍ତି ।

ନଇବନ୍ଧ ଉପରକୁ ଉଠିଲାବେଳକୁ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ଜଳିଜଳି ଆସୁଥାନ୍ତି । ରାମ ପଧାନଙ୍କ ନାତି ପ୍ରଥମେ ରହିମ୍ଙ୍କୁ ଦେଖିପକାଇ ପାଟିକଲା, ଆରେ ହେଇରେ ଅଇ ! ବଡ଼ବଡ଼ିଆମାନେ ‘ହାଁ ହାଁ’ କହୁ କହୁ ନାତି ଯାଇ ଅଜାଙ୍କ ଦାଢ଼ିରେ ଅବିର ବୋଲି ଦେଇ ତାଲି ମାରି ନାଟିଲା । ରହିମ ପ୍ରଥମେ ଦାନ୍ତ ନିକୁଟି ହସିଲେ; କିନ୍ତୁ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଗମ୍ଭୀର ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଅଳ୍ପଦିନ ତଳେ ଦୁଇଗାଁ ଭିତରେ ଗୋହତ୍ୟା ନିରୋଧ ନେଇ ଯେଉଁ କାଣ୍ଡ ଘଟିଯାଇଛି ସେଥିରେ ଅହମଦପୁରର ସମସ୍ତେ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଅଛନ୍ତି । ସେ ରାଗ କୌଣସିମତେ ଅତୀତା ହୋଇ ରହିଛି । ଗୋରୁମାଂସ ଖାଇଲେ ନାନା ରୋଗ ହୁଏ, ତେଣୁ ତାକୁ ନ ଖାଇବା ଭଲ ଏବଂ ଆମ ହିନ୍ଦୁ ଭାଇମାନେ ଆମରି ଭଲପାଇଁ କହୁଛନ୍ତି, ଏ କଥା ଖଲିଫା ଦୁଃଖାଇବାରୁ ଅହମଦପୁରିଆମାନେ ନ ବୁଝି ମଧ୍ୟ ବୁଝିଲାପରି ରହିଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏ ଅପମାନ ମନଭିତରେ ରାଗକୁ କୁହୁଳାଇଛି ଅନବରତ । ଗୋମାଂସ ତ୍ୟାଗରେ କିଛି କଥା ନାହିଁ ଯେ, ସେ କଥାକୁ ବାଧ୍ୟ କରାଇବାଦ୍ବାରା ତାଙ୍କର ଧର୍ମ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ବକୁ ଘୃଣା ଭରି ତାଙ୍କୁ ଲାଗୁଛି । ତେଣୁ ଆଜି ପୁଣି ହଠାତ୍ କି କାଣ୍ଡ ହେବ କିଏ ଜାଣେ । ସେତେବେଳେକୁ ଅନ୍ୟ ପିଲାଏ ରହିମ୍ଙ୍କୁ ଘେରିଯାଇ ସାରିଲେଣି । ରହିମ୍ ଆଜିଆ ଟେକି ଧରି ବଡ଼ ପାଟିକରି ଚିତ୍କାର

କରୁଥାନ୍ତି- ‘ଅରେ ହମ୍ ମୁସଲମାନ’; କିନ୍ତୁ ପିଲାଏ ସେ କଥା ଶୁଣିବା ଅବସ୍ଥାରେ ନାହାନ୍ତି । ରହିମ୍ ଭୟାର୍ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଅହମଦପୁର ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲେ । ଗାଁର ଅନ୍ୟ ମୁସଲମାନ ଭାଇଙ୍କ କଥା ନ ମାନି ସେ ଆଜି ଆସିଛନ୍ତି; ତେଣୁ କଥାଟା ଅଧିକ ଖରାପ ଲାଗୁଛି, ଅଧିକ ଭୟର କାରଣ ମଧ୍ୟ ଅଛି । ହୋଲିଆମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବଡ଼ବଡ଼ିଆମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଟକା ହୋଇ ଚାହିଁରହିଥାନ୍ତି କି-କର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୁକ୍ତ ଭାବରେ ।

ନିମିଷକେ ହଠାତ୍ ସବୁ ଓଲଟପାଲଟ ହୋଇଗଲା । ଫୁଲଭିତରୁ ହଠାତ୍ ଯେପରି ଗୋଖର ସାପ ବାହାରିପଡ଼ିଲା । ଅହମଦପୁରର ଗୋକାଏ ଛପି ସବୁ ଦେଖୁଥିଲେ । ଏଇ ଘଟଣା ଆକରେ ସେମାନେ ପୂର୍ବ ଅପମାନର ଦାଉ ସାଧୁବାପାଇଁ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଠେଙ୍ଗା ବାଡ଼ି, ତେଣୁ, ଶାବଳ ଆଦି ଧରି ‘ମାରୋ ଶାଲେ କାପେରକୋ’ ‘ଆଲୁହୁ ଆକବର’ ‘କୁରବାନି, କୁରବାନି’ ଚିତ୍କାର କରି ଡିଆଁ ମାରି ଦୌଡ଼ିଲେ । କୁଶୁପୁରର ଜଣେ ଦୌଡ଼ି ଯାଇ ଗାଁରେ ଖବର ଦେବାରୁ ସିୟାତୁ ମଧ୍ୟ ସେମିତି ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ‘ରାଧାବଲ୍ଲଭକୀ ଜୟ’ କହି ଦୌଡ଼ିଲେ ନଈବାଲିକୁ । ନଈବାଲି ଉପରେ ଦୁଇଦଳ ମଧ୍ୟରେ ଖଣ୍ଡଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା ।

ରହିମ୍ ପ୍ରଥମେ ଆବାକାବା ହୋଇ ନଈବନ୍ଧ ଉପରେ କିଛିକ୍ଷଣ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲେ । ଦେହ ତାଙ୍କର ଥରୁଥାଏ । ବାଧା ଦେବାର ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର ନ ଥାଏ; କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ ନିଜକୁ ଏସବୁପାଇଁ ଦାୟୀ ମନେକରି କିଛି ଗୋଟାଏ କରିବାକୁ ହିଁ ହେବ ଭାବି ଦୌଡ଼ିଲେ ଦଙ୍ଗା ଭିତରକୁ; କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ହୋଇ ଆଉ ସେତେବେଳେ କେହି ନଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ କ୍ରୋଧର ଏକ ଯନ୍ତ୍ର । ତାଙ୍କ କଥା କାହାରି କାନରେ ପଡ଼ିଲାନାହିଁ । ସେ ଧକ୍କା ଖାଇ ଖାଇ ଛିଟକି ପଡ଼ିଲେ ନଈଭିତରକୁ । ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖିଲେ ସଙ୍ଗାତ ରାମ ପଥାନଙ୍କ ପୁଅ ନବ ଅବଦୁଲର ମୁଣ୍ଡ ଏକା ଶାବଳ ପାହାରକେ ଦି ପାଳ କରିଦେଲା । ଅବଦୁଲର ସର୍ବାଙ୍ଗ ରକ୍ତରେ ବୁଡ଼ିଗଲା । ତଥାପି ଅବଦୁଲ ପଡ଼ିବା ଆଗରୁ ନବ ଛାତିରେ ଶାବଳ ବୁଣି ଦେବାରୁ ନବ ଛାତିରୁ ରକ୍ତ ଫୁଆରା ଭଳି ବାହାରି କୁଣ୍ଡଳଭ୍ରମର ତତଲା ବାଲିରେ ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ ନବ ଓ ଅବଦୁଲ କୁଣ୍ଡଳୁଣ୍ଡି ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ ।

ରହିମ୍ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲେନାହିଁ । ‘ମାରୋ ଶାଲେ କାପେରକୋ’ ବୋଲି ସେ ଚିତ୍କାର କରି ଦୌଡ଼ିଲେ ପୁଣି । ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ସକାତୁଲ୍ ଉଷ୍ମ (ମଧ୍ୟାହ୍ନ ପ୍ରାର୍ଥନା)ର ସମୟ । ଅମ୍ କିନା ଛିଡ଼ା ହୋଇଗଲେ । କଅଣ କରିବେ ଭାବି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୋଣସି ଦିନ ସେ ପ୍ରାର୍ଥନା ଛାଡ଼ିନାହାନ୍ତି; କାରଣ କୋରାନ୍ ସରିପୁରେ ଆଦେଶ ଅଛି ଏହି ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ବିଶେଷ ଧ୍ୟାନ ଦେବାପାଇଁ । କ୍ରୋଧରେ ତାଙ୍କର ସର୍ବାଙ୍ଗ କଂପୁଥାଏ । ତଥାପି ସେ କୁଣ୍ଡଳଭ୍ରମର ପାଣିରେ ମୁହଁ ହାତ ଧୋଇ ବାଲିରେ ଗାମୁଛା ପାରି ନମାଜ ପଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କୋରାନ୍ ସରିପୁର କଥା ତାଙ୍କ କାନରେ ବାଜୁଥାଏ, ସବୁ ମଣିଷ ଏକ... ଆମର ବିଭେଦ ଭାବ ହିଁ ପାପ... ଆମର ଅହଂ, ସ୍ୱାର୍ଥଭୁକ୍ତି ଓ ଅବିଦ୍ୟା ଏ ପାପ ବଡ଼ାଏ... ଯିଏ ସଂଯମା ଖୁଦା ତାକୁହିଁ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି... ଯେଉଁମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ନାମରେ କଳି ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ପରିହାର କର; କିନ୍ତୁ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି ନମାଜରେ ମନ ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅବଦୁଲର ଶବ ଉପରେ ନଜର ପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ହିନ୍ଦୁ ଉପରେ କ୍ରୋଧ, ଦୃଶା, ଇର୍ଷା ପ୍ରବଳ ଭାବରେ ଭିତରୁ ଠେଲି ଆସୁଥାଏ । ନମାଜ ସହିତ ଗୋଲେଇ ହୋଇ ଯାଉଥାଏ

ନିଜ କଥା... କାପେରୁ ଏମାନେ... ଏମାନେ ମୁହଁରେ କହନ୍ତି ଏକ ଧର୍ମ ଉଦାର, ଇୟାଡ଼େ ସରକାରୀ ପଇସାରେ ହିନ୍ଦୁ ମନ୍ଦିର ବନାନ୍ତି... ଏମାନେ ସଂଖ୍ୟାରେ ଆମଠୁ ବେଶି ବୋଲି ଜବରଦସ୍ତି ତାଙ୍କର ହୋଲି ଆମେ ପାଳନ କରିବୁ... ଏକ୍ ବିଶ୍ୱୋଆସ ନାହିଁ... ପାକିସ୍ତାନ ପକାଇବି... ଏକର 'ଭାଇ ଭାଇ' ତାଙ୍କ ଏକ ପରେବି (ଛଳନା) ...ହିନ୍ଦୁଧର୍ମ ହିଁ ପରେବି ଧର୍ମ... ଶାଲେ କାପେରୁ । ନମାଜ ଯାଗାରୁ ଉଠି ଦୌଡ଼ି ଯାଇଁ ଗୋଟାଏ ହିନ୍ଦୁକୁ ମାରିଦେବାକୁ ତାଙ୍କର ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ; କିନ୍ତୁ ପୁଣି କୋରାନ୍ ସରିପ୍ ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ... ଜୀବନ ମରଣ ଖୁଦାଙ୍କ ହାତରେ... ପରର ପାପ ଦୋଷ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନ ଦେଇ ତାଙ୍କୁ ସମବେଦନା ଜଣାଅ... ତାଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ଏମିତି ଭିଡ଼ା-ଓଟରା ଲାଗିଥାଏ । ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ନମାଜ ଛାଡ଼ି ହଠାତ୍ ଉଠି ପଡ଼ି ମୃତ ଅବଦୁଲ ହାତରୁ ଶାବଜଟା ଟାଣି ନେଇ 'ଜେହାଦ୍ ଜେହାଦ୍' ପାଟି କରି ଦୌଡ଼ୁ ଦୌଡ଼ୁ ଦେହୋସ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ, ନମାଜ ଛାଡ଼ି ଉଠିପଡ଼ିଥିବାର ଲଜ୍ଜା କୋହ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି । ସୂର୍ଯ୍ୟ ସେତେବେଳେ ଠିକ୍ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ । ଶାଗୁଣୀମାନେ ଉପରେ ଚଢ଼ର ମାରୁଥାନ୍ତି । କୁଶଭଦ୍ରାର ବନ୍ଧ ଉପର ଆୟତୋଟାରେ କୋଇଲି କୁହୁକୁହୁ ତାକୁଥାଏ । ନବ ଆଉ ଅବଦୁଲ କୁଣ୍ଡାକୁଣ୍ଡି ହୋଇ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ବୁଲୁ ଦଳ ଭିତରେ ପିଟାପିଟି ସେମିତି ଚାଲିଥାଏ ।

ରାମ ପଧାନ ଯେତେବେଳେ ପୁଅର ମରିବା ଖବର ପାଇଲେ ସେତେବେଳେ ସେ ଚଳଦମାନଙ୍କୁ ଖୁଆଉଥିଲେ ନିତି ଦିନ ପରି । ଶୁଣିବା ମାତ୍ରେ ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ହାତ ଅଟଳ ହୋଇଗଲା । କଅଣ କରିବେ ବା କରିବା ଉଚିତ ସେ ଭାବି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଘର ଭିତରୁ ହଠାତ୍ କାନ୍ଦବୋବାଳି ଶୁଣି ସେ ଆହୁରି ଧକଚକେଇଗଲେ । ..କିଏ ଜଣେ କହିବା ପରି ତାଙ୍କୁ ଜଣାଗଲା ଯେ ନବବୋଉ ମୁହଁ ଯାଇଛନ୍ତି । ତଥାପି ସେ ସ୍ଥାଣୁ ଭଳି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲେ । ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଦେହ କ୍ରୋଧରେ ଥରି ଉଠିଲା । ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା କଚୁରିଟା ଜାବୁଡ଼ି ଧରି ନଇ ଆଡ଼କୁ ଖଣ୍ଡେ ବାଟ ଦୌଡ଼ିଗଲେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ଯେ ରହିମ୍‌କୁ ହାଣି ତା'ରି ରକ୍ତରେ ଶ୍ରୀଶ୍ରୀରାଧାବଲ୍ଲଭ ଜୀଉକୁ ହୋରି ଖେଳାଇବେ । ମନରେ ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଯୁଗେ ଯୁଗେ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୁସଲମାନଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର, ଆଓ-ରଙ୍ଗଜେବକ ଅତ୍ୟାଚାର... ଯାକ ଧର୍ମ ହିଁ ନିଷ୍ପରତା ଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ... ଏମାନଙ୍କର ଦୟାମାୟା ନାହିଁ... ଏମାନେ ବ୍ୟଭିଚାରୀ, ନରହତା, ଅବିଶ୍ୱାସୀ... ଏମାନେ ଯାଆନ୍ତୁ ଶିଳେ ପାକିସ୍ତାନ ପକେଇ; କିନ୍ତୁ ଦୌଡ଼ୁ ଦୌଡ଼ୁ ତାଙ୍କର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା-ମହାଭାରତ କଥା । ଶ୍ୟେନ ରୂପୀ ଇନ୍ଦ୍ର କହିଚି-ଯେଉଁ ଧର୍ମ ଅନ୍ୟ ଧର୍ମକୁ ଘୃଣା କରେ ତା'କୁ ଧର୍ମ.. ରହିମ୍ କହୁଥିଲା; କୋରାନ୍‌ରେ ଅଛି, ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ଜବରଦସ୍ତି ପାପ । ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ତାଙ୍କର ସର୍ବଧର୍ମୀୟ ପରିଚ୍ୟକ୍ୟ । ରହିମ୍ ଓ ମୁଁ ନିରାସକ୍ତ ହେବାପାଇଁ କେତେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବୁ । ସେ ସବୁ କଅଣ ଏଇ ଚରମ ପରୀକ୍ଷା ବେଳେ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଯିବ... ହେ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ! ମୋତେ ଶକ୍ତି ଦିଅ... ଶକ୍ତି ଦିଅ । ମନେ ମନେ ସେ ଆବୃତ୍ତି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ...

ତସ୍ମାଦସକ୍ତଃ ସତତଂ କାର୍ଯ୍ୟଂ କର୍ମ ସମାଚାର...

କାମ ଏକ୍ତ କ୍ରୋଧ ଏକ୍ତ ରଜୋଗୁଣସମୁତ୍ପବଃ...

ପାପମାନମ୍ ପ୍ରଜ୍ଜହ୍ନି ହ୍ୟେନମ୍ ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନ ନାଶନମ୍ ।

ଦୌଡ଼ ଦୌଡ଼ ସେ ଅମ୍ବୁଜିନୀ ଛିଡ଼ା ହୋଇଗଲେ । ହାତମୁଠା ତାଙ୍କର ଶିଥିଳ ହୋଇଗଲା, କଟୁରିଟା ସମ୍ମତେ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ମନେହେଲା କଟୁରିଟା ହୋ-ହୋ କରି ହସିଉଠି କହୁଛି-ଭୀରୁ, ସବୁ ହିନ୍ଦୁ ଭୀରୁ, ଭଗବାନ ଅନ୍ୟାୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ କଥାଟା ହେବ, ସବୁ ଭୀରୁର ଦଳ... ତୁମ ଉଦାରତା ଏଇ ଭୀରୁତାରୁ ଜାତ । ରାମ ପଧାନ କଟୁରିଟାକୁ ପୁଣି ଉଠାଇ ନେଇ ଖଣ୍ଡେ ବାଟ ଦୌଡ଼ିଗଲେ, ପୁଣି ଅମ୍ବୁଜିନୀ ଛିଡ଼ା ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଅସହାୟ ଭାବରେ ସେ ଉପରକୁ ଚାହିଁ ହାତଯୋଡ଼ି କହିଲେ, “ହେ ରାଧାବଲ୍ଲଭ, ମୁଁ ଅର୍ଜୁନ ନୁହେଁ ଯେ ଏ ବିପରୀତ ଭାବକୁ ଏକ କରିପାରିବି । ମୋତେ ରକ୍ଷାକର...ମୋତେ ରକ୍ଷାକର ପ୍ରଭୁ- କହୁ କହୁ ସେ ବୋହୋସ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ପୁଲିସ୍ ଆସି ନଇବାଲିରେ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦକୁ ଜଣି ଛିଡ଼ା ହୋଇସାରିଲେଣି, ଦୁଇଦଳରୁ ଅନେକ ଧରାହୋଇ ଚାଲାଣ ହୋଇସାରିଲେଣି । ଚୈଦିଦାରମାନେ ଶ୍ମାଗୁଣାମାନଙ୍କୁ ଖେତୁଆଆନ୍ତି । କୋଇଲିର ଅଧୀର ଡାକ ଅମି ନାହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ପଶ୍ଚିମ ଆଡ଼କୁ ଡଳିଲେଣି । ପଶୁପକ୍ଷୀମାନେ ଘରମୁହାଁ ହୋଇ ଦୌଡ଼ୁଛନ୍ତି । କୁଶଭଦ୍ରାର ସ୍ତୋତ ସେମିତି କୁକୁକୁ ନାଦରେ ବହିଯାଉଛି ସମୁଦ୍ରକୁ । ପୃଥିବୀ ସେମିତି ବୁଲୁଛି କାଳହୀନ ମହାକାଳ ମଧ୍ୟରେ କାଳ ସୃଷ୍ଟି କରି । ଏତେ ଯେ କାଣ୍ଡ ଘଟିଗଲା, କାହାରି ଯେମିତି ସେଥିରେ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ମଧ୍ୟ ହୋରି ଖେଳିସାରି ଶୋଇଲେଣି ।

ରାତି ପ୍ରାୟ ତିନିଟା । ପ୍ରତିଦିନର ଅଭ୍ୟାସବଶତଃ ରାମପଧାନ ହୁ-ଦଣ୍ଡେ ବିଛଣା ଛାଡ଼ି ଉଠିଲେ । ନଇ ଆରପାରିର କୁକୁଡ଼ା ତାଙ୍କ ‘ଚକ୍ରଧର ରକ୍ଷାକର’ ଶୁଣି ରାଧାବଲ୍ଲଭଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି କାନେଇ ରହିଲେ ରହିମ୍ବର ‘ଆଲ୍ଲାହୁ ଆକବର’ ଡାକକୁ । ଏହା ସେମାନଙ୍କର ନିତିଦିନର ଅଭ୍ୟାସ ।

ବାହାରେ ନିଷ୍ଠବ୍ଧ ମୌନ ରାତ୍ରି, ସୁନ୍ଦର ଅଥଚ ଉଦାର, ମୌନ, ନିର୍ଲିପ୍ତ । ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀ ଯେପରି ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ । ଗଛବୃକ୍ଷ ବି ଧ୍ୟାନସ୍ଥ । କୁଶଭଦ୍ରାର ନଇବାଲିରେ ନିଆଁ ଜଳୁଥିବାର ଦେଖି ରାମ ପଧାନଙ୍କ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ସବୁ କଥା । ସବୁ ଘଟଣା ପୁଣି ଥରେ ଯେପରି ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ଘଟିଗଲା; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଖାଲି ନିର୍ଲିପ୍ତ ଦର୍ଶକ, ମନରେ କୌଣସି ଭାବାନ୍ତର ନାହିଁ । କେବଳ ଯେତେବେଳେ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ରହିମ୍ବକୁ ଏ ଘଟଣା ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ କରିପକାଇଥିବ, ସେ ମନରେ ବେଦନା ଅନୁଭବ କଲେ । ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ଚାଲିଲେ ନଇ ଆଡ଼କୁ ।

ରହିମ୍ବର ମଧ୍ୟ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯାଇଥାଏ ସେତିକିବେଳକୁ । ସେ ମଧ୍ୟ କାନେଇ ଥାଏ ‘ରାଧାବଲ୍ଲଭ ହେ’ ଡାକକୁ । ରହିମ୍ବର ବୁଢ଼ୀମା’ ଆଉ ବଖରାରେ ଲହରେଇ ଲହରେଇ କାନ୍ଧି ପଡ଼ାରିଲେ, “ଏ ରହିମ୍ବ, ଆରେ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଉଠିବ୍ ନେହିଁ କ୍ୟା, କୁଁ ? ଆରେ ଏ ରହିମ୍ବ, ନିଆଁନଗା ନିକମ୍ପା, ଆରେ ଯା କେ ଦେଖୋ କ୍ୟା ହୁଆ ଉସ୍କା ।” ବୁଢ଼ୀ ଆଉ କହିପାରିଲେ ନାହିଁ, କାନ୍ଧି କାନ୍ଧି ବେଦମ୍ବ ହୋଇଗଲେ । ନିତିଦିନର ଅଭ୍ୟାସ ଭଳି ସେ ଏତିକିବେଳେ ଉଠି ରହିମ୍ବକୁ ଉଠାଇଦିଅନ୍ତି । ରହିମ୍ବ ଉଠି ନମାଜ ପଢ଼ି ଚାଲିଯାଏ ସଙ୍ଗାତ ସହିତ ଗାଧୋଇବାକୁ । ରହିମ୍ବ ପାଟିକରି କହିଲେ, “ଯାତାହୁଁ ଅମ୍ବିଜାନ, ତୁମ୍ଭ ମତ୍ ପ୍ରଜ୍ଞ କରୋ, ଖାସି (କାଶ) ବଢ଼ୁ ଯାଏଗା ।” ରହିମ୍ବ ମଧ୍ୟ ଧୀରେ

ଧୀରେ ଚାଲିଲେ ନଇଆଡ଼େ ।

ନଇବାଲିରେ ନିଆଁ ଜଳୁଥିବାର ଦେଖି ତାଙ୍କ ଛାତି ଛନ୍ଦ୍ କରି ହେଲା । ତେବେ କଅଣ ସଙ୍ଗାତ ମୋତେ ନ ତାକି ଶବ୍ଦ ପୋଡ଼ାଇଦେଲେ ? ଅଭିମାନରେ ତାଙ୍କ ଆଖି ଛକ ଛକ ହୋଇଗଲା; କିନ୍ତୁ ନିଆଁ ପାଖକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ କିଏ ତିନିଜଣ ବିଦେଶୀ ଧୁନି ଜାଳି ହୋଲି ଗୀତ ଗାଉଛନ୍ତି । ପଚାରି ବୁଝିଲେ ସେମାନେ ବିହାରୀ, ପୁରୀକୁ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଉ ଯାଉ ବାଟବଣା ହୋଇ ରାତିକ ନଇବାଲିରେ କଟାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଗାଉଥାନ୍ତି-

“ଲଲାନି ଲାଲନ ଲାଲ ଅଭିରନ ସଖିଗନ ଲାଲହି ଲାଲ,
ଲାଲତରୁ ସଞ୍ଚାରି ଲାଲ ଦିନ ଯାମିନୀ ଲାଲହି ପିୟର କି ସାଲ ।”

ରହିମ୍ ବିଭୋର ହୋଇ ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିଲେ ସେଠି । ଅନାଇ ଦେଖିଲେ ଅବଦୁଲ ଓ ନବ ଅଦୂରରେ କୁଣ୍ଡାକୁଣ୍ଡି ହୋଇ ପଡ଼ିଚନ୍ତି ସେମିତି । ପୁଲିସ୍ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶବ୍ଦ ଦୁଇଟିକୁ ଡାକ୍ତରଖାନା ନେଇ ନାହିଁ, ଜଗି ବସିଚନ୍ତି ଚୌକିଦାରମାନେ । ଜଣେ ବିହାରୀ ପୁଲିସ୍ ମଧ୍ୟ ବିଦେଶୀମାନଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗଦେଇ ଗାଉଛି । ଅଦୂରରେ ଶାଗୁଣୀମାନଙ୍କ ତେଣା ପଡ଼ପଡ଼ ଓ ବିଲୁଆ ତାଙ୍କ ଶୁକୁଛି; କିନ୍ତୁ ନିଆଁ ପାଖରେ ଚାଲିଛି ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର କଥା । କାହାରି ସହିତ କାହାରି ଯେପରି ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ; କିମ୍ବା ସତେ ଯେମିତି ଏ ସବୁ ବିପରୀତ ଭିତରେ କୋଉଠି ଗୋଟେ ସମ୍ବନ୍ଧ ଲୁଚିରହିଛି । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା-ସେହି ବିଦେଶୀମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ହଠାତ୍ ରହିମ୍‌କୁ ଅନୁରୋଧ କଲା-

ଏକ ହୋଲା ଶୁନାଇଏ ଗାୟା !

ରହିମ୍‌ଙ୍କ ମନଭିତରୁ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ କୋହ ଉଠିଲା । ସେ କୋହ ଦୁଃଖର ନୁହଁ କି ଆନନ୍ଦର ନୁହଁ । କି ଏକ ଅଜଣା ଅପୂର୍ବ ବେଦନା ତାଙ୍କ ମନକୁ ଘାରିଦେଲା । ମନରୁ ତାଙ୍କର ସ୍ବତଃ କାପି ସିନ୍ଧୁ ରାଗର ଗାନ ବାହାରି ଆସିଲା-ବଲ୍ଲମାରେ ତୁନରିୟା ମୈକୋ ଲାଲ ରଙ୍ଗାଦେ-ହେ ମୋର ପ୍ରିୟ ! ମୋର ଏ ଆବରଣ ତୁମରି ରଙ୍ଗ-ରଞ୍ଜିତ ହୋଇଯାଉ । ଗମଗମ ହୋଇ ତାଙ୍କର କଣ୍ଠରୁ ସ୍ବର ବାହାରୁଥାଏ, ଝରଝର ହୋଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରୁଥାଏ । ଗୀତ ସରିବା ପରେ ସମସ୍ତେ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ବସିରହିଲେ କିଛିକ୍ଷଣ; କାହାରି ଚୁଣ୍ଡରୁ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥାଏ । ପ୍ରଶଂସା ଜଣାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଇଚ୍ଛା ହେଉନଥାଏ ।

ହଠାତ୍ ‘ଶୁରାନ୍‌ଆଲ୍ଲାହ’ ଶୁଣି ତମକି ପଡ଼ି ରହିମ୍ ଦେଖିଲେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଚନ୍ତି ସଙ୍ଗାତ । ଆଖିରୁ ତାଙ୍କର ଲୁହ ଝରିଯାଉଛି । ସେ ହଠାତ୍ ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ-

ଆସ୍‌ହାଦୋ ଆଲ୍ଲା ଇକାହା ଇଲ୍ ଆଲ୍ଲାହ,
ଆସ୍‌ହାଦୋ ଆନ୍‌ନା ମୁହମ୍ମଦର ରସୁଲ୍‌ଲ୍ଲାହ... ।

ରାମ ପଧାନଙ୍କ ସ୍ବର ବିସ୍ମୃତି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଭିଭୂତ କରିଦେଲା । ଧୀର ମନ୍ତ୍ରର ଗତିରେ ପରିଷ୍କାର ଭାବରେ କରୁଣସ୍ବରରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦ ତାଙ୍କ କଣ୍ଠରୁ ନିର୍ଗତ ହେଉଥାଏ । ବିଦେଶୀମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣେ ଆନନ୍ଦରେ କହିଲା, “ଅବ ଗଗବାନ ଜରୁର୍ ହିଆଁ ହୋଙ୍ଗେ । କୋରାନ୍ ସରିପ କହତେହେଁ ଗଗବାନ୍ କା ନାମ୍ ଶୁନ୍‌କର ଯିସ୍ କା ହିୟା ଉଛଲତା ଓ ହି ଭକ୍ତ ହେଁ, ତାହେ ସ୍ବ ହିନ୍ଦୁ ହୋ ଯା ମୁସଲ୍‌ମାନ । ଗଗବାନ୍ ଶ୍ରୀକ୍ରିଷ୍ଣ କହେ ହେଁ ହମାରା ଭକ୍ତ ଯହାଁ ହେଁ ହାମ୍ ସୁହାଁ ରହୁଙ୍ଗା ।

ଧନ୍ୟ ହେଉ ଆପ୍ତ ଲୋଭ ।”

ସକାଳୁଆ ହେମାଳ ପବନ ସେତେବେଳକୁ ବୋହିବାକୁ ଲାଗିଲାଣି । ପୂର୍ବଦିଗର ପ୍ରଭାତୀ ତାରା ଦୟାଦୟ ହୋଇ ଜଳୁଥାଏ । ଅହମଦପୁରରୁ ଭାସି ଆସୁଥାଏ ପ୍ରଭାତୀ ପ୍ରାର୍ଥନା ଓ କୁଣ୍ଡପୁରରୁ ପ୍ରଭାତୀ ବନ୍ଦନା ।

ବିଦେଶୀମାନେ ବାଟ ପଟାରି ଚାଲିଗଲେ । ରହିମ୍ ରାମ ପଧାନଙ୍କୁ ଛାତିରେ ଚାପିଧରି ପଚାରିଲେ- “ସଙ୍ଗାତ, ଆମରି ପୁଅ ପରସ୍ପର ହାତରେ ମଲେ, ତେବେ କଅଣ ଖୁଦା ଚାହାନ୍ତି ଆମେ ଚିରଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ହୋଇ ରହିବାକୁ ?”

ରାମ ପଧାନ ହସି କହିଲେ- “ଭାଇ, ଦେଖ ନବ ଆଜ ଅବଦୁଲ୍ କେମିତି କୁଣ୍ଡାକୁଣ୍ଡି ହୋଇ ଶୋଇଛନ୍ତି । ଭଗବାନଙ୍କ ସଙ୍କେତ-ଆମେ ତୁଆ କରି ପରସ୍ପରକୁ ଚିହ୍ନିବା, ଛଳନାରେ ନୁହେଁ, ସ୍ୱାର୍ଥରେ ନୁହେଁ, ରାଜନୀତିରେ ନୁହେଁ, ଆପଣାକୁ ବନ୍ଦି ଦେଇ... ।”

ତୁହେଁ ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ ଚାଲିଲେ ନଇର ଉପର ମୁଣ୍ଡକୁ ଗାଧୋଇବା ପାଇଁ, ନିତିଦିନର ଅଭ୍ୟାସ ଅନୁସାରେ ।

ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରେ

ଫଗୁଣ ମାସର ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ତ୍ରୟୋଦଶୀର ସକାଳ । ସିନ୍ଦୁରା ଫାଟି ଫାଟି ଆସୁଛି । ଏତେ ସକାଳୁ ମଧ୍ୟ କାହିଁ ଗୋଟିଏ କୋଇଲି କୁଶଭଦ୍ରା ନଦୀର ବନ୍ଧ ଉପର ଆମ୍ବତୋଟାରେ ବସି ଏକୁଟିଆ ରାବିଚାଲିଛି ଆକୁଳଭାବରେ ।

ରାମ ପଧାନଙ୍କ ନାତି, ନବଘନଙ୍କ ପୁଅ, ଶ୍ୟାମଘନ ଅନ୍ୟମନସ୍କ ଭାବରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ନଇଧାରକୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ଆଠବର୍ଷ ପରେ ସେ ତାଙ୍କର ହୋଇ ପ୍ରଥମ ଥର ଗାଁକୁ ଫେରିଛନ୍ତି । ଆଜି ସକାଳୁ ମନଟା ତାଙ୍କର ହଠାତ୍ ଆନନ୍ଦରେ ଭରିଗଲା । ସେ ଆନନ୍ଦ ଯେପରି ଖାଲି ଖୁସି ନୁହେଁ, ଖୁସିଠୁ ଆହୁରି କିଛି ବେଶି । ଯେଉଁଆଡ଼କୁ ସେ ଚାହିଁଲେ, ସବୁ ତାଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର ମନେହେଲା, ଏପରିକି ବାଡ଼ିପତର ପଟା ପୋଖରୀଟି ଆଉ ଶୁକ୍ରଟା ମା'ର ଶୁଖିଲା ପତରଗଦାଟି ବି । ପୁଣି ସେ ଆନନ୍ଦଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଅଜଣା ବେଦନା ମିଶିଯାଇ ତାଙ୍କୁ ରସଘନ କରିଦେଇଛି; ଅଥଚ କେଉଁଥିପାଇଁ ଏପରି ଲାଗୁଛି, ସେ କିଛି କାରଣ ଖୋଜି ପାଇଲେ ନାହିଁ । ସେ ଆଉ ଘରଭିତରେ ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ । ରାତି ନ ପାହୁଣ୍ଡ ବାହାରି ଆସିଲେ କୁଶଭଦ୍ରା ନଦୀକୁ, ଯାହାର ନାନା ରୂପକୁ ସେ ପିଲାଟିବେଳୁ ଦେଖି ଦେଖି ମଧ୍ୟ ଜଳନା କରି ପାରିନାହାନ୍ତି କି ତୃପ୍ତି ମଧ୍ୟ ପାଇନାହାନ୍ତି । କୁଶଭଦ୍ରା ଥିଲା ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ, ଦାର୍ଶନିକ, ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ । ବହୁଦିନ ପରେ ଆଜି କୁଶଭଦ୍ରାକୁ ଦେଖି ତାଙ୍କର ବେଦନା, ଆନନ୍ଦ ଆହୁରି ତାହୁ, ଆହୁରି ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇଗଲା ।

ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଏମିତି ଗୋଟିଏ ଦିନରେ ନଇ ଆରପାଖ ଅତଡ଼ାଉପର ଗାଁ ଅହମଦପୁରର ମୁସଲମାନ ଓ ଏପାଖ ଅତଡ଼ାଉପର ଗାଁ କୁଶୁପୁରର ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଭିତରେ ହୋଲିଖେଳ ନେଇ ଦଙ୍ଗା ଲାଗି ତାଙ୍କ ବାପା ନବଘନ ଓ ରହିମ୍ ଅଜାଙ୍କ ପୁଅ ଅବଦୁଲ୍ ପରସ୍ପରକୁ ମାରି ଏଇ ନଇବାଲିରେ କୁଣ୍ଡାକୁଣ୍ଡି ହୋଇ ଚିରଦିନପାଇଁ ଶୋଇଯାଇଥିଲେ । ସେ ଦଙ୍ଗାର କାରଣ ଥିଲେ ପୁଣି ଶ୍ୟାମଘନ ନିଜେ । ତାଙ୍କୁ ସେତେବେଳେ ଆଠବର୍ଷ । ସେ ରହିମ୍ ଅଜାଙ୍କ ଦାଢ଼ିରେ ଅବିର ବୋଲିଦେଇଥିଲେ ବୋଲି ଦୁଇ ଗାଁ ଭିତରେ ହଣାକଟା ଲାଗିଯାଇଥିଲା । ଅଥଚ ପ୍ରଧାନବଂଶ ଓ ଖଲିପାବଂଶ ଭିତରେ ଅଭେଦ୍ୟ ପ୍ରୀତି ଯୁଗଯୁଗଧରି ଚାଲିଆସିଥିଲା-ଏବେ ବି ଅଛି, ଯଦିଓ ପରସ୍ପର ଗାଁ-ବାଲାଙ୍କ ଦାଉରୁ ତା'ର ବାହ୍ୟପ୍ରକାଶ ଅନେକ କମିଯାଇଛି, କିନ୍ତୁ ତାହା ଯେ ଏକ ନୂତନ ଓ ଅଭିନବ ପରାକ୍ଷାର ସମ୍ବୁଦ୍ଧାନ ହେବାବେଳ ଏମିତି ଆସିବ, କିଏ ଜାଣିଥିଲା ।

ଶ୍ୟାମଘନ ପାଣିଭିତରକୁ ପଶିଲାବେଳେ ଦେଖିଲେ ନଇଧାରର ଆରପାଖରୁ ଗୋଟିଏ ଯୁବତୀ ତରତର ହୋଇ ପାଣିଭିତରୁ ଉଠିଯାଉଛି । ହଠାତ୍ ଶ୍ୟାମଘନକୁ ଦେଖି ସେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକପାଇଁ

ଅମଳିଗଲା । ଆଉ ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଭିତରେ ସବୁ ଓଲଟପାଲଟ ହୋଇଗଲା ଦୁଇଜଣଙ୍କ ଅଙ୍ଗାଣତରେ । ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତକଭିତରେ, ବଟବୃକ୍ଷର କ୍ଷୁଦ୍ରବୀଜରେ ଏକ ବିରାଟ ବଟବୃକ୍ଷ ରହିଥିବା ଭଳି, ରହିଗଲା ଅନେକ ଅନେକ କଥା ।

ଶ୍ୟାମଘନଙ୍କୁ ଦେଖି ଯୁବତୀଟି ମୁହଁରେ କିଏ ଯେପରି ଅବିର ମୁଠାଏ ଛାଟିଦେଲା । ଅଳ୍ପ ସମୟପାଇଁ ଯୁବତୀଟି ବିସ୍ମୟ-ବିସ୍ମାରିତ ନୟନରେ ଶ୍ୟାମଘନଆଡ଼େ ଚାହିଁରହିଲା, ଯେପରି ଦୁଇଟି ନୀଳକଣ୍ଠ ପୁଟିଗଲା । ଦେହର ରଙ୍ଗ ଆଉଟା ସୁନା ଭଳି । ଘନକୃଷ୍ଣ କୁଞ୍ଚିତ କେଶର ଚୂର୍ଣ୍ଣକୃତକଗୁଡ଼ିକ ମୁହଁ ଉପରେ ପଡ଼ି ମନେହେଉଥିଲା କୁଶଭଦ୍ରାର ଗର୍ଭାର ନୀଳ ପ୍ରୋତ ସୁନାରଙ୍ଗର ବାଲି ଉପରେ ବୋହି ଯାଉ ଯାଉ ସାନ ସାନ ଭଉଁରି ସୃଷ୍ଟିକରିଛି । ସିକ୍ତ ବସନତଳୁ ଗୁରୁନିତମ୍ବ, ଘନବନ୍ଧ ଓ ଜଘନଯୁଗଳର ସୁପୃଷ୍ଠ ବର୍ଣ୍ଣଳତା ଶ୍ୟାମଘନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିରାରେ ନିଆଁର ପ୍ରୋତ ଛୁଟାଇଦେଲା । ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦରେ ଅତୁରର ପଲାଶ ବଣ ଜଳୁଛି, ସେଇ ନିଆଁ ଯେପରି ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିରାରେ ଖେଳିଗଲା । ଶ୍ୟାମଘନ ଏତେ ରୁପ ଆଗରୁ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲେ; କିମ୍ବା ଦେଖିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ବୁଝିପାରିନଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମନେହେଲା, ଶ୍ରୀରାଧା ଯମୁନାରେ ଗାଧୋଇ ଶ୍ୟାମକୁ ଦେଖିପକାଇବା ଭୟରେ ତରତର ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରିଯାଉଛନ୍ତି !

ଯୁବତୀର ଦେହରେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ନିଆଁ ଲାଗିଗଲା ପରା ! ଅପାଙ୍କଦୃଷ୍ଟିରେ ଶ୍ୟାମଘନଙ୍କୁ ଅରେ ଚାହିଁଦେଇ ସେ ନ ଯଯୌ ନ ତୟୌ ଅବସ୍ଥାରେ କିଛିକ୍ଷଣ ଛିଡ଼ା ହୋଇଗଲା । ଶ୍ୟାମଘନଙ୍କ ସୁନ୍ଦର ଶ୍ୟାମ ବଳିଷ୍ଠ ଦେହ, ଉଦାସ ବାହାଣୀ ଦେଖି ତା'ର ମନେହେଲା ସତେ ଯେପରି ଏକରିପାଇଁ ସେ ନିଜ ଅଙ୍ଗାଣତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥିଲା । ତା' ନ ହୋଇଥିଲେ ଯିଏ ବଡ଼ ହେବା ଦିନରୁ କେବେ ନଈକୁ ଗାଧୋଇ ଆସେନାହିଁ, ଆଜି ସକାଳୁ ଜିପ୍ପକରି ଗୋସିମା'ଙ୍କ ଅନୁମତି ଆଦାୟ କରି କାହିଁକି ଆସିଥାନ୍ତା ! ଏକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରକେ କାହିଁକି ଗୋସିବାପାଙ୍କ ପ୍ରିୟ ଗୀତଟି ବାରମ୍ବାର ମନେପଡ଼ନ୍ତା- 'ବଲ୍ଲମାରେ ତୁନରିୟା ମୈକୁ ଲାଲ ରଙ୍ଗା ଦେ; କିନ୍ତୁ ମୁହଁରୁ ତା'ରି ଭୟାବ୍ଧ ସ୍ଵରରେ ବାହାରିଗଲା, 'ହାୟ ଆଲ୍ଲା !' ଭୟ ତାଙ୍କର ଶ୍ୟାମଘନଙ୍କୁ ନୁହେଁ, ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଭିତରେ ତା ଜୀବନରେ ଯେଉଁ ଓଲଟପାଲଟ ହୋଇଗଲା-ସେଇଥିପାଇଁ । ମନ ତାର ଏକ ଅଜଣା ଆନନ୍ଦରେ ଭରିଗଲା ସତ; କିନ୍ତୁ ଦେହ ଭୟରେ ଅରିଗଲା । ତାର 'ହାୟ ଆଲ୍ଲା' ରେ ଆନନ୍ଦ ଥିଲା ଓ ଭୟ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା ।

'ହାୟ ଆଲ୍ଲା' ଶୁଣି ଘନଶ୍ୟାମ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ତେବେ ଏ ହେଉଛି ଅବଦୂଳ କଳେଜକ ଝିଅ ହସନ୍ତବାନୁ । ଯାହାକୁ ପିଲାବେଳେ ଏଇ କୁଶଭଦ୍ରାର ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଯାଉଥିବାବେଳେ ସେ ନିଜର ଜୀବନ ବିପନ୍ନ କରି ରକ୍ଷା କରିଥିଲେ ! ତେବେ କ'ଣ କୁଶଭଦ୍ରା ସତରେ ହସନ୍ତକୁ ଗାଣି ନେଉ ନ ଥିଲା; ଗୋଟାଏ ଚାଲାଖି କରୁଥିଲା ! ଶ୍ୟାମଘନ କୁଶଭଦ୍ରା ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲେ ଆଖି ତରାଟି । ତାଙ୍କର ମନେହେଲା କୁଶଭଦ୍ରା ଖିଲିଖିଲି କରି ହସିଉଠିଲା । ଶ୍ୟାମଘନ ପାଣିରେ ଗୋଟାଏ ଚାପୁଡ଼ା ମାରି ମନେମନେ କହିଲେ, 'ହୁଷ୍ଟ, ଏ କ'ଣ କଲୁ !' ଶ୍ୟାମଘନଙ୍କ ମୁହଁରେ ଆନନ୍ଦ, ଭୟ, ବିସ୍ମୟ, ହତାଶା ଏକାସାଙ୍ଗରେ ଖେଳିଗଲା । ତାଙ୍କର ମୁହଁରୁ ବାହାରିଗଲା, 'ହାୟ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ! ଇନ୍ଦ୍ରେ କ'ଣ କଲ !'

ରାଧାବଲ୍ଲଭଙ୍କ ନାଁ ଶୁଣି ହସନ୍ତ ଚମକିପଡ଼ିଲା । ସେ ଜାଣେ ଯେ ପ୍ରଧାନବଂଶର ଲୋକେ କଥା-କଥାକେ ସେମାନଙ୍କର କୁଳଦେବତା ରାଧାବଲ୍ଲଭଙ୍କ ନାଁ ନିଅନ୍ତି । ତେବେ କ'ଣ ଏ ଶ୍ୟାମଘନ,

ଯିଏ ମୋତେ ପିଲାବେଳେ ଏଇ ନଈରେ ବୁଡ଼ିଯାଇଥିବାରୁ ବଞ୍ଚାଇଥିଲେ ? ଏ କଥା ଭାବିବା ମାତ୍ରକେ ହସନ୍ତର ପ୍ରତି ଅଙ୍ଗରେ ପୁଲକ ଖେଳିଗଲା; କିନ୍ତୁ ଭୟରେ ସେ ପ୍ରାୟ ଅଚେତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । କୌଣସିପ୍ରମୋଦେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଲା; କିନ୍ତୁ ତାର ମୁହଁରୁ ମଧ୍ୟ ବାହାରିଗଲା, ‘ହାୟ ଆଲା, ମୋ ଅବ କ୍ୟା କରୁ ।’

ଦୁହେଁ ହିଁ ବୁଝିପାରିଲେ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ଏବଂ ଏହାର ପରିଣାମ ଭାବି ଦୁହେଁ ଶକିତ ହେଲେ । ଦୁହେଁ ଏପରି ଦୁଇ ଭିନ୍ନ ଧର୍ମର ଯେ, ଦୁଇ ଧର୍ମର ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଶହ ଶହ ବର୍ଷର ଗ୍ଳାନି, ଅବିଶ୍ୱାସ, ଶତ୍ରୁତା ଶେଷରେ ଭାରତକୁ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରିଛି । ତେବେ ବି ସେ ଶତ୍ରୁତା ଯାଇନାହିଁ । ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କାରଣରୁ ଦୁହେଁ ଦୁହେଁକୁ ହାଣିପକାଇଛନ୍ତି, ନାନା ବୀଭତ୍ସ କାଣ୍ଡରେ ମାଡ଼ିଉଠୁଛନ୍ତି । ମାତ୍ର କିଛିଦିନ ପୂର୍ବେ ମସଜିଦ୍ ସାମନାରେ ବାଜା ବଜାଇବା ନେଇ କେତେ ହତ୍ୟାକାଣ୍ଡ ହୋଇଯାଇଛି, କେତେ ନିରାହ ଲୋକଙ୍କ ଘର ଜଳି ପାଇଁ ହୋଇଯାଇଛି ପୁଣି, ଏ ସନ କୁଶୁପୁରର ଦୋଳପୂର୍ଣ୍ଣମାକୁ ଅହମଦପୁରର ମସଜିଦ୍ ସାମନାରେ ବାଜା ବଜାଇ ଗୋବିନ୍ଦପୁର ମେଳଣକୁ ଯିବାର ଗୁପ୍ତ ମସୂଧାରେ ମାଡ଼ିଲେଣି । ଏହାର ସୁରାଜ ପାଇ ଅହମଦପୁରର ମୁସଲମାନମାନେ ମଧ୍ୟ ସଜବାଜ ହେଲେଣି । ଗୋବିନ୍ଦପୁର ଓ କୁଶୁପୁର ଭିତରେ ମାଡ଼ପିଟ ଲାଗି ଚିରିଶ ବର୍ଷ ହେବ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ଜୀଉଙ୍କ ଗୋବିନ୍ଦପୁର ମେଳଣକୁ ଯିବା ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ, ଦୁଇ ଗାଁ ଭିତରେ କଳିଗୋଳ ଏତେ ଦୂରକୁ ଯାଇଥିଲା ଯେ ଏକ ଗାଁର ଲୋକ ଦୈବାତ ଅନ୍ୟ ଗାଁର କୌଣସି ଲୋକକୁ ନିଜ ଗାଁ ପାଖରେ ଏକୃତିଆ ପାଇଲେ ନିଷ୍ପକ ମାଡ଼ ଦେଉଥିଲା । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶହେ ସରିକି ପୌଜବାରୀ ମଜଲମା ପଡ଼ିରହିଛି; କିନ୍ତୁ ଏ ସନ ଦୁଇ ଗାଁର ଲୋକେ ଏକତ୍ର ମିଳି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିଛନ୍ତି, ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ଜୀଉ ଗୋବିନ୍ଦପୁର ମେଳଣକୁ ଯିବେ ଏବଂ ଅହମଦପୁର ଗାଁ ଭିତରଦେଇ ଯିବେ । ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀମାନେ ମଧ୍ୟ କହିଲେ, ଠାକୁରେ ଆଗରୁ ଯେପରି ଗୋବିନ୍ଦପୁର ମେଳଣକୁ ଯାଇଥିଲେ ସେଇପରି ଯିବେ, ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଭେଦଭାବ ଭୁଲିଯାଇ ଠାକୁରଙ୍କ ଗୋଟିଏ ସେବା ପୁଣି ଫେରାଇ ଆଣିବା ଉଚିତ ।

କୁଶୁପୁରର ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଏ ବର୍ଷ ଏପରି ଭକ୍ତିଭାବ ଓ ଅଭେଦଭାବ ଫେରିଆସିବାକୁ ତେଣେ ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ଜୀଉ ଶ୍ୟାମଘନ ଓ ହସନ୍ତ ଭିତରେ ଏକ କୂଟ ଲଗାଇଦେଲେ ପରା ! ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ପରିଚୟ ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଲେ । ଏ ପ୍ରେମ ଯେ ଖାଲି କୁଶୁପୁର ଓ ଅହମଦପୁର ଭିତରେ ଜନ୍ମୁଥିବା ନିଆଁକୁ ଆହୁରି ତେଜି ନ ଦେବ, ସାରା ଭାରତରେ ନିଆଁ ଜାଳି ନ ଦେବ, କିଏ କହିପାରିବ ? ଦୁଇ ଗାଁ ଭିତରେ ଏପରି ଛକାଛକି ହୋଇ ଅଛନ୍ତି ଯେ ଏ ଗାଁରେ ଖୁବ୍ ଜିନା ହେଲେ, ସେ ଗାଁରେ ତୁରନ୍ତ ତା’ର ଖବର ପହଞ୍ଚି ଯାଇଛି; ଏଥିରେ ଏ କଥା କଅଣ ଅଛପା ରହିଯିବ !

ହସନ୍ତ ପୁଣି ଥରେ କହିଲା-ହାୟ ଆଲା !

ଶ୍ୟାମଘନ ମଧ୍ୟ ପୁଣି ଥରେ କହିଲେ- ରାଧାବଲ୍ଲଭ, ଏ କଅଣ କଲ !

ହସନ୍ତ ଥରି ଥରି କୌଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା ଘରଆଡ଼କୁ; କିନ୍ତୁ ତା’ର ମନେହେଲା ସେ ଯେପରି ଘରଆଡ଼କୁ ନ ଯାଇ ଶ୍ୟାମଘନ ଆଡ଼େ ଯାଇଛି । ଅସହାୟଭାବରେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ସେ ପୁଣି

ଦୌଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଶ୍ୟାମଘନ ପାଣିଭିତରେ ଛାଣୁ ଭଳି ଛିଡ଼ାହୋଇ ଚାହିଁରହିଲେ ହସନ୍ତୁଆଡ଼େ । ଅରେ ମାତ୍ର ସେ ପାଟିକରି ଡାକିଲେ ‘ହସନ୍ତୁ’ । ଆଖିରୁ ତାଙ୍କର ଅଶ୍ରୁ ଝରି କୁଶଭଦ୍ରାର ସ୍ରୋତରେ ଟପ୍ ଟପ୍ ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । କୁଶଭଦ୍ରା ଯେପରି ଖିଲିଖିଲି ହସି ସେ ଅଶ୍ରୁକୁ ବୋହିନେଇଗଲା ମହାସମୁଦ୍ରକୁ ।

ହସନ୍ତୁ ଚାଲିଯିବା ପରେ ଶ୍ୟାମଘନ ଟିକିଏ ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ଭାବିବସିଲେ ଆଗପଛ କଥା । ସେ ନିଜକୁ ନିଜେ କହିଲେ, ଏ ସବୁ ତୁଚ୍ଛା ରୋମାଞ୍ଚିସିଦ୍ଧମ୍ । କୁଶଭଦ୍ରାକୁ ଜୀବନ୍ତ ଭାବି ତା ସହିତ କଥା କହିବା, ରାଧାବଲ୍ଲଭ ପଥରମୂର୍ତ୍ତିକୁ ଭଗବାନ୍ ଭାବି ତାକୁ ହିଁ ଏ ସବୁପାଇଁ ଦାୟୀ କରି ଆନନ୍ଦ ବା ବେଦନା ପାଇବା-ଏ ସବୁ ମିଥ୍ୟା, ତୁଚ୍ଛା ରୋମାଞ୍ଚିସିଦ୍ଧମ୍ ନୁହେଁ ତ କଅଣ ? ଆଜିକାଲି ବିଜ୍ଞାନଯୁଗରେ ଏ ସବୁ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ; କାରଣ ତା’ ଉପରେ ତ କାହାରି କ୍ରିୟାକଳାପ ନିର୍ଭର କରେନାହିଁ ବା କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହଁ । ମୋର ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭଳି ଭାବିବା ଉଚିତ, ଯାହାକୁ ମୁଁ ପ୍ରେମକରୁଛି ତା କେବଳ ଲାଜସା, ମାଂସର ଲାଜସା । ହସନ୍ତୁର ଦେହ ତ ମୋତେ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଛି ? ଏ ଲାଲସାର ସ୍ରୋତରେ ମୋର କଣ ଭାସିଯିବା ଉଚିତ ? ହସନ୍ତୁ ମୁସଲମାନ, ମୁଁ ହିନ୍ଦୁ । ମୁଁ ଯଦି ହସନ୍ତୁକୁ ବାହା ହୁଏ, ତେବେ ସାମାଜିକ ବିଶ୍ୱଖିଳା କଥା ଛାଡ଼ିଦେଲେ ବି ମୋର ବିବାହିତ ଜୀବନ କଅଣ ବିଷମୟ ହୋଇଯିବ ନାହିଁ ? ତା’ର ରୀତିନୀତି, ଖାଦ୍ୟ, ଚାଲିଚଳଣ ସବୁ କେବଳ ଭିନ୍ନ ନୁହେଁ, ମୋର ଠିକ୍ ଓଲଟା । ସେଥିରେ ପୁଣି ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ କଳିଗୋଳବେଳେ ଆମ ଭିତରେ କଅଣ ପ୍ରେମ ରହିପାରିବ ? ନା, ଆଗେ ମୁଁ ନିଜକୁ ନିଜେ ବିଢ଼ିବି; ଏ ଉଦ୍ଭାଦନା ଲାଲସାରୁ ଜାତ ନା ପ୍ରେମରୁ । ତେବେ ଯାଇ ଯେଉଁ କଥା । ଜ୍ଞାନୀଲୋକମାନଙ୍କର ମନକୁ ମଧ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଗୋଳମାଳ କରିଦିଏ । ବିପକ୍ଷରେ ତାଙ୍କର ମନ ଅନେକ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଲା ସତ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମନ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ସବୁ ଯୁକ୍ତିକୁ ନୀରବ କରିଦେଲା-ତୁମେ ଯେ ଏହା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏତେ ଗଭୀର ଚିନ୍ତା କରୁଛ ତାହା ହିଁ କଅଣ ସୂଚାଇ ଦେଇ ନାହିଁ କି ଏହା କେବଳ ଯୌନ ଆବେଗ ନୁହଁ, ତା ସହିତ ଆଦିମ ଓ ମୌଳିକ ବେଦନା ଓ ଆନନ୍ଦର କୁଆର ମଧ୍ୟ ଖୋଲିଯାଇଛି ।

ସାରା ବିଶ୍ୱରେ କୁଆଡ଼େ ଏଇ ବେଦନା-ଆନନ୍ଦ ନିଅରଭାବରେ ବିଛାଡ଼ି ରହିଛି । ସେଇ ଅସାମ ବେଦନା ଯେତେବେଳେ ନାନାଭାବରେ ସସାମ ଭିତରେ ପ୍ରକାଶ ପାଏ, ସେତେବେଳେ କୁଆଡ଼େ ନାନାପ୍ରକାର ଘଟନା ଘଟେ । ଏହା ବୈଜ୍ଞାନିକର ଶ୍ଳେଷ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ବା ତୁଚ୍ଛା ମିଥ୍ୟା ରୋମାଞ୍ଚିସିଦ୍ଧମ୍ କିଏ କହିବ । ଏ କି ଆକୃଳତା ଭୁବନେ ! ଏ କି ଚଞ୍ଚଳତା ପବନେ ପବନେ । ଚଳ୍ଫୟ କହିବା ଭଳି ପଲଟି ଗଛରୁ ଝଡ଼ିପଡ଼ିବାର କାରଣ ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି ହୋଇପାରେ, ବା ଗଛ ତଳେ ଛିଡ଼ାହୋଇଥିବା ପିଲାଟି ଲୋଲୁପ ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଲଟିକୁ ଚାହିଁ ପଲଟିକୁ ତଳେ ପକାଇଦେବା ପାଇଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥିବାରୁ ହୋଇପାରେ, ବା ଉଭୟ କାରଣରୁ ହୋଇପାରେ । କିଏ ଜାଣେ ଘଟନାମାନ କେଉଁ କାରଣରୁ ଘଟେ ? ସେ ଯାହାହେଉ, ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଯେଉଁ ସାମାନ୍ୟ ଘଟନାଟି ଘଟିଗଲା, ତାହା ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଏକ ବିରାଟ ପ୍ରବାହରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଆଉ ଶ୍ୟାମଘନ ଓ ହସନ୍ତୁ ଭାସିଗଲେ ସେ ସ୍ରୋତରେ ଏବଂ ତାଙ୍କ ସହିତ କୁଶ୍ମୁପୁର ଓ ଅହମଦପୁରର ହିନ୍ଦୁ-ମୁସଲମାନମାନେ ନାନା ପ୍ରକାରରେ ।

ଚକିଟକି ଘର ଭିତରକୁ ପଶି ବାରଣ୍ଡାରେ କଟାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ହସ୍ତ । ରହିମ୍‌ଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଜେକୁନିସା ଅଗଣା ଲିପୁଥିଲେ । ନାତୁଣୀକୁ ଏପରି ପଡ଼ିଯିବାର ଦେଖି ସେ ପାଟିକରି ତାଙ୍କ ଛାଡ଼ିଲେ- “ଆରେ ଓ ମିଆଁ, ଆରେ ଜଲ୍‌ଦି ଆଓ ମ । ଦେଖୋ ଦେଖୋ ହସ୍ତକୁ କ୍ୟା ହୋ ଗିୟା । ହାୟ ମେରି ଆଲ୍ଲା । ମୈ ମନା କରଡ଼ି ଥି ନରକୁ ଯାନେକୁ । ଆରେ, କୁଶ୍‌ପୁରକା କୋଇ ହିନ୍ଦୁ ତୁମକୁ କୁଛ କହିବ୍ କ୍ୟା, କୁଛ ବେଇଜଡ଼ି କିୟା କ୍ୟା ? ଆରେ ଓ ମିଆଁ...”

ରହିମ୍ ବାଡ଼ି ବୁଜା ପକାଇଦେଇ ବୌଡ଼ିଆସିଲେ । ହସ୍ତକୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି ସେ ଆବାକାବା ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇରହିଲେ । ଜେକୁନିସା ତାଙ୍କୁ ଧବାଏ ମାରି ପାଟି କରି କହିଲେ, “ଆରେ ଉଲ୍ଲୁ କା ମାପିବ୍ କ୍ୟା ଖଡ଼ା ହୁୟା ହୈ । ଆରେ କୁଛଭି ତୋ କରୋ । ହାୟ ଖୁଦା, ଆରେ ଶ୍ୟାମଘନ ଆୟା ହୈ ତାକତରୁ ହୋ କେ, ଉସ୍ତୁକୁ ବୁଲାଓ ଜଲ୍‌ଦି...”

ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ କଥାରେ ରହିମ୍‌ଙ୍କ ହୋସ ଫେରିଆସିଲା । ସେ ହଠାତ୍ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଗାମୁଛାଟା ବାନ୍ଧି ଦେଇ କହିଲେ, “ଅବ୍‌ଭି ଯାତା ହୁଁ, ତୁମ୍ଭ ଉସ୍‌କି ଶିର ମେ ପାନି ଡାଲୋ ।” ରହିମ୍ ଧର୍ଲସର୍ଲ ହୋଇ ବୌଡ଼ିଲେ କୁଶ୍‌ପୁର ଶ୍ୟାମଘନକୁ ଓ ସଙ୍ଗତ ରାମ ପଧାନଙ୍କୁ ଡାକି ଆଣିବାକୁ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ କୁଶ୍‌ପୁର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ନର ମଝିରେ ଶ୍ୟାମଘନ ସେମିତି ସ୍ଥାଣ୍ଡ ଭଳି ଛିଡ଼ାହୋଇଥାନ୍ତି । ରହିମ୍ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଚରଚର ହୋଇ ସବୁ କଥା କହି ଛାଡ଼ି ଧରି ଟାଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଶ୍ୟାମଘନ ସବୁ ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ, ଖାଲି ଏତିକି ବୁଝିଲେ ଯେ ହସ୍ତକୁ ବେହୋସ୍ ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଯାଇଛି । କିଛି କ୍ଷଣ ସେ ବଲ୍‌ବଲ୍ କରି ରହିମ୍ ଅଜା ଆଡ଼େ ଚାହିଁରହିଲେ । ମନେ ମନେ କେବଳ କହୁଥାନ୍ତି, “ରାଧାବଲ୍ଲଭ, ଏ କ’ଣ କଲା । ମୁଁ ଯେ କିଛି ବୁଝିପାରୁନାହିଁ, ଘଟନାମାନଙ୍କର ଏ ଧର୍ଲସର୍ଲ ଗତିରେ ମୁଁ ଯେ କିଛି ବିଚାର କରିବାର ବେଳ ପାଇନାହିଁ ।”

ରହିମ୍ ଅଧିରଭାବରେ କହିଲେ, “ଆରେ ନାତି । ଐସା ବଲ୍‌ବଲ୍ କରକେ ତକାତା ହୈ କ୍ୟା ମ ? ଆରେ ଜଲ୍‌ଦି ଆଓ...”

ଶ୍ୟାମଘନ ବିହ୍ୱଳଭାବରେ କହିଲେ, “ଅଜା...ମୁଁ...ହସ୍ତ...ନା...ନା...”

ରହିମ୍ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲେ, “ଆରେ ଏ କ’ଣ ସରମ ବେଳ, ହସ୍ତ ତ ତୋର ବହନ୍ ଅଛି...”

ଶ୍ୟାମଘନ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇ କହିଲେ, “ଆଜ୍ଞା ଅଜା, ତୁମେ ଯାଅ, ମୋର ଔଷଧ ବାକ୍ସ ଓ ଷ୍ଟେଥୋଟା ନେଇ ଆସିବ । ମୁଁ ଏମିତି ଓଦା କୁଗାରେ ଯାଉଛି...”

ରହିମ୍ ବୌଡ଼ିଲେ ପୁଣି କୁଶ୍‌ପୁର । ଶ୍ୟାମଘନ ମଧ୍ୟ ବୌଡ଼ି ବୌଡ଼ି ରହିମ୍ ଘରକୁ ଯାଇ ବାହାରପଟୁ ଡାକିଲେ ।

ଜେକୁନିସା ଘରଭିତରୁ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଡାକିଲେ, “ଆରେ ଶ୍ୟାମ ଆଇସ୍... ଆଓ ବେଟା, ଯୁର ଯୁର କିୟୋ ବେଟା । ଅନ୍ଦର ଆଓ...”

ଶ୍ୟାମଘନ ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ଏକ ଅପୂର୍ବ ଦୃଶ୍ୟ । ହସ୍ତକୁ ଖଣ୍ଡେ ସୁନ୍ଦର ଧଜା ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ମୁଣ୍ଡରେ କାନ୍ଦିଆ କନାର ଓଢ଼ଣି ବାନ୍ଧି ପଶ୍ଚିମକୁ ମୁହଁ କରି ଦୁଇ ହାତ ପାପୁଲି ଉପରକୁ ଟେକି ପଡ଼ିହା ପଡ଼ୁଛି-

‘ଆଉ ଜୋ ବିଲୁହେ ମିନୁଶ୍ଚ ଶୈତାନୀର ରଜମା

ବିସ୍ମିଲ୍ଲାହିର ରହମାନିର ରହମା... ।’

ଆଖିରୁ ତା’ର ଦରଦର ଲୁହ ଝରିପଡ଼ୁଛି । ହସ୍ତରୁ ସିନା କହୁଥାଏ, ମୋତେ ଶୈତାନଠାରୁ ବଞ୍ଚାଅ ଆଲା, ତୋରି ନା’ରେ ମୁଁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରୁଛି; କିନ୍ତୁ ପଡ଼ିହା ସାଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ ଗୀତ ଗୋଲେଇ ମିଶି ଯାଉଥାଏ, ଅଜାକ ପ୍ରିୟ ଗୀତ, ‘ମେରେ ଅଜନା ମେ ଆୟେ ଘନଶ୍ୟାମ, ମୈ ହୋଗୟି ବାବରି’... ମୋ ଅଗଣାକୁ ଘନଶ୍ୟାମ ଆଚନ୍ଦ୍ରିତେ ଆସିଲେ, ମୁଁ ପାଗଳ ହୋଇଯିବି କି ! ଶ୍ୟାମଘନଙ୍କ ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହେଲା- ସେ ବି ସେମିତି ବସି ନମାଜ ପଢ଼ନ୍ତେ !

ରହିମ୍ ଓ ରାମ ପଧାନ ସେତେବେଳକୁ ପହଞ୍ଚିସାରିଥିଲେ । ରାମ ଅଜାକ ପାଟି ଶୁଣି ହସ୍ତରୁ ଚମକି ପଡ଼ି ଚାହିଁ ଦେଖିଲା ତା’ର ଅତି ନିକଟରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି ତା’ର ପ୍ରିୟ । ସମସ୍ତ ଦେହ ତା’ର ଅଭିଭାବିନୀ । ସେ ଆଉ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲା ସେଇଠି । ଶ୍ୟାମଘନ ଏଥର ଆଉ ଲୁହ ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଜେବୁନିସା ପୁଣି କାନ୍ଦିପଡ଼ିଲେ । ରାମ ପଧାନ ମ୍ଲାନଭାବରେ ହସି କହିଲେ, “ଭାଇଜ, ହସ୍ତରୁ କିଛି ହୋଇନାହିଁ...”

ଜେବୁନିସା କହିଲେ, “ନେହିଁ ଜୀ, ସେ କହୁଥିଲା ଗାଧୋଇଲାବେଳେ ସେ ତା’ର ଅବବାକୁ ଦେଖିଲା, ଅବଦୁଲ୍ କୁଆଡ଼େ ତାକୁ ଡାକିଲା...”

ରହିମ୍ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ରାମ ପଧାନ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ବାସ ପକାଇ କହିଲେ, “ସେ ସବୁ କିଛି ନୁହଁ, ଆମେ ବାହାରକୁ ଯାଉଛୁ, ତୁମେ ତାକୁ ଗରମ ଦୁଧ ପିଇବାକୁ ଦିଅ ।”

ଶ୍ୟାମଘନକୁ ଘରକୁ ଯିବାକୁ କହି ରାମ ପଧାନ ରହିମ୍‌ର ହାତ ଧରି ବାହାରକୁ ଆଣି କହିଲେ, “ବୁଝିଲ କିଛି ସଙ୍ଗାତ ? ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ...”

ରହିମ୍ ଆକୃକଭାବରେ ପଚାରିଲେ, “ସଙ୍ଗାତ କ’ଣ ହୋଇଛି କହ, ଲୁଚାଅ ନାହିଁ । ହସ୍ତରୁ ବଞ୍ଚିବ ତ ?

ରାମ ପଧାନ ସେତେବେଳକୁ ନିଜେ ଅଧୀର ହୋଇପଡ଼ିଲେଣି ନାନା କଥା ଭାବି । ରହିମ୍‌କୁ ଗୋଟିଏ ନିରୁତ ସ୍ଥାନକୁ ନେଇ ଯାଇ କହିଲେ, “ବୁଝିଲ ସଙ୍ଗାତ, ହସ୍ତରୁ ଓ ଶ୍ୟାମ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଦୁହିଁକି ମୁଁ ତା’ର ସବୁ ଲକ୍ଷଣ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି- ଷ୍ଟମ୍ଭ, ସ୍ପେଦ, ରୋମାଞ୍ଚ, ସ୍ଵରଜ୍ଜ୍ଵା, ବେପଥ୍ର, ବୈବର୍ଣ୍ଣ୍ୟ, ଅଶ୍ରୁ, ମୂର୍ଛା ।”

ରହିମ୍ ଆଖି ବଡ଼ ବଡ଼ କରି ଗାଲରେ ହାତଦେଇ କହିଲେ, “ତୋବା ତୋବା ! ଶାଲେ ବଡ଼ି ନଟଖର୍ କି ବାତ କିୟା । ଅବ୍‌ରି ଉପାୟ କଅଣ ସଙ୍ଗାତ ! ଏକ ବାପାମାନେ ହଣାହଣି ହୋଇ ମରିଚନ୍ତି ! ଆଉ ଯେ ଦି ଜଣ..., ସିରାବୁଲ୍ ଇଜ୍‌ଜାନ୍ ଅନ୍ ଅମର୍ ଅଲୌହିମ... ଖୁଦା, ତୁହି ତ ଶେଷ ବିଚାର କରିବୁ, ତୁହି ବାଟ ଦେଖା ।”

ରାମ ପଧାନ ରହିମ୍‌ଙ୍କ କାନ୍ଧରେ ହାତ ରଖି କହିଲେ, “ହଁ ସଙ୍ଗାତ, ତାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଏ ଅଛି । ତାଙ୍କର କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଅଛି ଏଥିରେ କିଏ ଜାଣେ... ଭ୍ରାମୟନ ସର୍ବଭୂତାନି ଯନ୍ତ୍ରାରୂପାନି ମାୟା... ସବୁ ତାଙ୍କରି ଲୀଳା ।”

ଦୁହେଁ ନୀରବରେ ତଳକୁ ମୁଣ୍ଡପୋତି ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିଗଲେ । ଜେବୁନିସା ପାଣି ଆଣି ହସନ୍ତର ମୁହଁରେ ଛାଟିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ହସନ୍ତ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଖି ଖୋଲି କାହାକୁ ଯେପରି ଅସହାୟତାରେ ଖୋଜିଲା । ତା'ପରେ ହଠାତ୍ ତା'ର ଗୋସିମା'କୁ ଜାବୁଡ଼ି ଧରି କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି କହିଲା, “ଅମ୍ମିଜାନ୍, ମୈ ମର ଗୟି ।” ତା'ପରେ ହଠାତ୍ ଗସୀର ହୋଇ କହିଲା, “ନେହିଁ ମା' ମେରା କୁଛ ହୁଆ ନେହିଁ । ଆଲ୍ଲା ସବ୍ ଠିକ୍ କର ଦେଙ୍ଗେ ।” ପ୍ରକୃତିସ୍ଥ ହୋଇ ପୁଣି ସେ ପଡ଼ିହା ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା-

ଆଲ୍ଲା ହମ୍ଦୁ ଲିଲ୍ଲାହେ ରବ୍‌ବିଲ୍ ଆଲ୍ଲାମାନ୍...

ଆରୁ ରହଆନିର୍ ରହିମ୍‌ମାଲ୍‌କେ ଯୋମିଦ ଦୀନ୍...

ହେ ଆଲ୍ଲା, ତୁ ଦୟାର ସାଗର, ମୁଁ ଚୋରି ଆରାଧନା କରୁଚି, ଚୋରି ସାହାଯ୍ୟ ମାଗୁଚି...

ଶ୍ୟାମଘନ ଗାଁକୁ ଫେରି ଘରକୁ ନ ଯାଇ ସେମିତି ଓଦା ଲୁଗାରେ ସିଧା ରାଧାବଲ୍ଲଭଙ୍କ ମନ୍ଦିରକୁ ଗଲେ । ସେତେବେଳେ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ହୋରି ଖେଳିବାକୁ ବିଜେ କଲେଣି । ହୋଇଆମାନେ ଗାଉଥାନ୍ତି-

ନବ ବୃନ୍ଦାବନେ ନବ ନାଗର ତ୍ରିଭଙ୍ଗ,

ବୋଲନ୍ତି ସଭିକ ଅଙ୍ଗେ ପୀରତିର ରଙ୍ଗ ।

ଶ୍ୟାମଘନ ନାସ୍ତିକ; କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେ ସିଧାସଳଖ ରାଧାବଲ୍ଲଭଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ପଚାରିଲେ... ଏ ସବୁ କଅଣ ହଉଚି ଶୁଣେ ? କି କେପିୟତ୍ ଅଛି ତୁମର ? ମୁଁ କଅଣ ତେବେ ମୁସଲମାନ ହେବି ? ତାଙ୍କର ମନେହେଲା- ରାଧାବଲ୍ଲଭ ଟିକିଏ ହସିଦେଲେ; ଆଉ କି ସୁନ୍ଦର ସେ ହସ ସବୁ ଧର୍ମ, ରୀତି, ନୀତି, ମାନ, ଅଭିମାନ, ଅହଂକାର ଯେପରି ତୁଚ୍ଛ ମନେହେଲା ସେ ହସ ଟିକକ ନିକଟରେ !

. . .

ସେଇ ଦିନ ଅଧରାତିରେ କୁଶଭଦ୍ରାର ଏ ପାଖ ଅତଡ଼ା ଉପରେ ରାମ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଘର ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଦୀପ ଜଳିଲା । କିଛି କ୍ଷଣ ପରେ ସେ ଅତଡ଼ା ଉପରେ ରହିମ୍‌ର ଘର ପାଖରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦୀପ ଜଳିଲା । ଶ୍ୟାମଘନଙ୍କ ସମସ୍ତ ଦେହ ରୋମାଞ୍ଚ ହୋଇଉଠିଲା । ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ଏ ପ୍ରହେଳିକା ନା ସତ୍ୟ । ସେ ବାବୁଲଭାବରେ ଦୀପ ଜାଳିଥିଲେ ଏଇ କ୍ଷଣ ଆଶାରେ ଯେ ହସନ୍ତ ଯଦି ତା'ର ଘର ବାହାରକୁ ଆସିଥାଏ ବା ଝରକା ପାଖରେ ନଇ ଏ ପଟକୁ ଚାହିଁ ଶୋଇଥାଏ, ତେବେ ଦୀପକୁ ଦେଖି ହୁଏତ ଭାବିବ ସେ ସଙ୍କେତ ଦେଉଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏ ଯେ ଅଭାବନୀୟ ଘଟିଗଲା । ଶ୍ୟାମଘନ ଆରତି କରିବା ଭଳି ଦୀପଟିକୁ ହଲାଇଲେ । ସେ ପାଖରେ ଦୀପଟି ମଧ୍ୟ ସେମିତି ହଲିଲା ।

ଶ୍ୟାମଘନଙ୍କ ଶ୍ୱାସରୁଷ ହୋଇଗଲା । ସେ ଦୀପ ପୋପାଡ଼ିଦେଇ ଦୌଡ଼ିଲେ ଆର ପଟକୁ । ଦୌଡ଼ୁ ଦୌଡ଼ୁ ସେ ଭାବୁଥାନ୍ତି, କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ପୃଥିବୀ ତା'ର ସମୁଦ୍ର, ଘରବାଡ଼ି, ନଇନାଳ, ଗଛବୃକ୍ଷ ନେଇ ମହାଶୂନ୍ୟରେ ବୁଲି ଚାଲିଛି । ସେ ଏକ ଘଟନା ଏବଂ ସେ ଆଉ ଏକ ଘଟନାର ସାମାନ୍ୟ ଅଂଶ ମାତ୍ର । ପୁଣି ସେ ଘଟନା ଭିତରେ ଘଟିଯାଉଛି ସମସ୍ତ ମାନବସମାଜ କ୍ଷେତ୍ରରେ କେତେ ଘଟନା ।

ତା' ଭିତରେ ଘଟୁଛି ବିଭିନ୍ନ ସାମାଜିକ ଘଟଣା, ଆଉ ତା' ଭିତରେ ପୁଣି ଅସଂଖ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଘଟଣା । ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱରେ ଯେଉଁ ଘଟଣାମାନ ଘଟିଛି ବା ଘଟୁଛି ତା ସହିତ ମୋର ଏଇ ଘଟଣାର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ? ହୁଏ ତ ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କେଉଁଠି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଛି କିମ୍ବା କେଉଁଠି ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଦଙ୍ଗା ଲାଗିଛି, ତା' ସହିତ କ'ଣ ଏହାର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ ?

କୁଶଭଦ୍ରାର କ୍ଷୀଣ ସ୍ରୋତ ପାର ହୋଇ କିନ୍ତୁ ଶ୍ୟାମଘନ ପେରିଯିବାକୁ ଭାବିଲେ । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ସେ ଅତି ଦୁର୍ବଳ, ଘଟଣାସ୍ରୋତରେ ଭାସିଯାଉଛନ୍ତି ଅସହାୟଭାବରେ ନିଜର ସମାଜ, ଧର୍ମ ପ୍ରତି ନ ଚାହିଁ ।

...ଯାଓ ବେଟା, ଯାଓ ଇସ୍କୁ ଦିଲ୍ଲକା କମଜୋରି ମତ୍ ସମ୍ବେଦ; ଉଧର ଶ୍ରୀରାଧା ତଡ଼ଫ୍ ରହି ହେ...

ଶ୍ୟାମଘନ ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ଅତି ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ବୁଲ୍ଲା ଫକୀର ଶୋଇଥିବା ସେ ଦେଖି ପାରି ନ ଥିଲେ । ଫକୀରଟି ଉଠି ବସି ଗାଇବାକୁ ଲାଗିଲା...

‘କ୍ୟା କରୁ ସଜ୍ଜି ନ ଆୟେ ଶ୍ୟାମ,
ତଡ଼ପିତ ବିତେ ମୋରି ଉନ୍‌ବିନ୍ ରାତିୟା...’

ଯାଓ ଯାଓ...ମୈ ସବ୍ ଦେଖା, ସବ୍ ସମଝ ଲିୟା...ବେଟା, ସମାଜ୍ ଧରମ୍ ସବ୍ ଝୁଟା...

ଶ୍ୟାମଘନ ଶ୍ରବିତ ହୋଇ ରହିଲେ । କୁଆଡୁ କୁଆଡୁ ଘଟଣାମାନ କ୍ଷିପ୍ରଗତିରେ ଆସି ମିଳିଯାଉଛନ୍ତି କୁହୁକପରି । ସେ କିଛି କୁଳକିନାରା ପାଇଲେ ନାହିଁ । କିଛି ନ କହି ସେ ପୁଣି ଦୌଡ଼ିଲେ । କୁଶଭଦ୍ରାର ସେ ପଟରେ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳକୁ ହସନ୍ତ ଅତଡ଼ା ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଥାଏ । ଶ୍ୟାମଘନ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ହସନ୍ତର ହାତ ଧରି ପକାଇ କହିଲେ, “ହସନ୍ତ, ମୋତେ ପ୍ରଥମେ କହ, ତୁମେ କେମିତି ଜାଣିଲ ମୁଁ ଦୀପ ଜାଳିବି ବୋଲି...”

ହସନ୍ତ ମୁଣ୍ଡ ପୋତି କହିଲା, “ମୋର କାହିଁକି କେଜାଣି ମନେହେଲା ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ଆଜି ରାତିରେ ଆସିବ । କିଏ ଯେମିତି କହିଦେଲା ଏ କଥା । ମୁଁ ଆମ ଝରକାବାଟେ ଅନାଇଥିଲି ତୁମ ଘର ଆଡ଼େ ଏଥିପାଇଁ...ଦେଖିଲି...ବୁଝିପାରିଲି...”

-ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ । ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରୁନାହିଁ ହସନ୍ତ ! କ’ଣ ସବୁ କାହିଁକି ଘଟୁଛି...

-ରାମ ଅଜା ଦିନେ ମୋ ଅଜାକୁ ଆମ ଘରେ କହୁଥିଲେ, ସାଧାରଣ ମଣିଷ ତା’ର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ବରଷ ପରେ ବରଷ, ଜୀବନ ପରେ ଜୀବନ ନାନା ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ଅନେକ ମାଡ଼ ଖାଇ ଯେଉଁ ଜ୍ଞାନ ପାଏ, ପ୍ରେମ ହେଲେ ମଣିଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ସେ ଜ୍ଞାନ ପାଇଯାଏ, ତାକୁ ଆଉ ଏତେ ଘଟଣା-ଜାଲରେ ଛଦି ହେବାର ଦରକାର ପଡ଼େନାହିଁ; ଶହ ଶହ ଘଟଣା ଗୋଟିଏ ସାମାନ୍ୟ ଘଟଣାରେ ଘଟିଯାଏ । ମୁଁ ସେ କଥା ଖାଲି ଶୁଣିଥିଲି ସିନା, ତୁମ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି ସବୁ ବୁଝିପାରୁଛି ଏଇକ୍ଷଣି । ଆମେ ଦୁହେଁ ଯଦି ଦୁହେଁକ ଦେହକୁ ଖାଲି ଚାହୁଁଥାନ୍ତେ, ତେବେ କେତେ ଚକ୍ରାନ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା ମିଳିବା ପାଇଁ... କିନ୍ତୁ ଦେଖ, କେହି କାହା ସହିତ କଥା ନକହି ବି କେମିତି ଜାଣିପାରିଲୁ...

-କିନ୍ତୁ ଏ କଥା ଶୁଣି ହେଲା ହସନୁ ! ଏ ପ୍ରେମ ଯେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଜାଳି ପୋଡ଼ି ଦେବ ! ଖାଲି ଆମକୁ ନୁହେଁ, ଏ ଦୁଇ ଗାଁ କୁ ବି ! ସାରା ଭାରତରେ ଯେ ଏ ନିଆଁ ଜାଳି ନ ଦେବ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ କିଏ କହିବ...

-ତୁମେ ଯଦି ମୋର ଦେହକୁ ଭଲପାଉଥାଅ, ତେବେ ଏ କଥା ଏତିକିରେ ଥାଉ...

-ଦେହର ଲାଜସା ଯେ ମୋର ନାହିଁ, ସେ କଥା ତ ମୁଁ କହିପାରୁନାହିଁ ।

-ଥୁଲେ ବା କ୍ଷତି କଅଣ ! ଗଙ୍ଗା ନଦୀରେ ତ କେତେ ମଇଳା ପାଣି ପଡ଼େ; ସେ ସବୁ ତ ପବିତ୍ର ହୋଇଯାଏ । ଦେହ ତ ଖାଲି ଏକମାତ୍ର ସତ ନୁହେଁ । ଆହୁରି ତା ତଳକୁ ତଳକୁ ଅନେକ ସତ ଅଛି । ତା' ନ ହେଲେ ପିଲାବେଳେ କାହିଁକି ତୁମେ ମୋତେ ବଞ୍ଚାଇଥାନ୍ତି.... କାହିଁକି ତୁମକୁ ଦେଖିବା ମାତ୍ରେ...

-କେଜାଣି । ଯେଉଁ କଥା ଜାଣିହେବ ନାହିଁ, ତାହା ବିଷୟରେ ଯାହା କହିଲେ ବି ସତ୍ୟ ହେବ, ଆଉ ପ୍ରମାଣ କୁଟିପିବ...

-ଏ ସବୁ ବୁଦ୍ଧିର କଥା । ବୁଦ୍ଧିରେ କ'ଣ ସବୁ ବୁଝି ହୁଏ ? ଅନ୍ୟକୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ ମନ ଭିତର ଯଦି ତହଳ ବିକଳ ନ ହେବ ତେବେ ଖାଲି ବୁଦ୍ଧିରେ ସବୁ ବୁଝି ହେବନାହିଁ ବୋଧହୁଏ ।

-କିନ୍ତୁ ହସନୁ, ଏହା ପରେ ଆମର ବାହା ହେବା ଉଚିତ୍ । ଆଉ ବାହାପରେ ଯଦି ପଦେ ପଦେ ଅମେଳ ହୁଏ ?

-କାହିଁକି ?

-ପାକିସ୍ତାନ ହେବା ପରେ ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଭିତରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ିଯାଇଛି । ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କଥାରେ ହଣାହଣି ହେଉଛନ୍ତି । ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ଆମେ କଅଣ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଭଲପାଇପାରିବା ? ତୁମ ମନ ତ ନିଶ୍ଚୟ ମୁସଲମାନ ଆଡ଼େ ଟାଣିବ, ଆଉ ମୋ ମନ ହିନ୍ଦୁ ଆଡ଼େ । ତା ଛଡ଼ା...

ହସନୁ ଅଧୀରଭାବରେ ବାଧା ଦେଇ କହିଲା, “କାହିଁକି ? ଆମର ଦୁହିଁଙ୍କ ମନ କାହିଁକି ନ୍ୟାୟ ଆଡ଼େ ନ ଯିବ ? ମସଜିଦ୍ ସାମନାରେ ବାଜା ନ ବଜାଇବା କୋରାଟ୍ ସରିପ୍ରେ ନାହିଁ । କେଉଁଥିପାଇଁ ଆମ ଏ ଦେଶରେ ଏ କଥା ଅଛି, ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ତେଣୁ ଆଇନ ଯଦି କହିଲା, ଆଉ ମନ ଯଦି କହିଲା, ରାସ୍ତାରେ ବାଜା ବଜାଇ ଯିବାରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଧିକାର ଅଛି, ତେବେ ମୁଁ ମୁସଲମାନ ବୋଲି ତାକୁ ନ ମାନିବି କାହିଁକି ? ଆଉ ହିନ୍ଦୁମାନେ ଯଦି ମୁସଲମାନମାନଙ୍କୁ ଅପମାନ ଦେବାପାଇଁ ମସଜିଦ୍ ସାମନାରେ ବେଶି କରି ବାଜା ବଜାନ୍ତି, ତେବେ ତୁମେ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ମନା ନ କରିବ କାହିଁକି ?”

ଶ୍ୟାମାଘନ ଅବାକ୍ ଭାବରେ ଚାହିଁରହିଲେ ହସନୁ ଆଡ଼େ । ହସନୁ କହିଲା, “ତୁମେ ଭାବୁଛ ନିଶ୍ଚୟ ମୁଁ ମୂର୍ଖ, ଏତେ କଥା ଜାଣିଲି କିପରି ।”

-ହଁ, ପୁଣି ତମେ ମୋ ମନକଥା କହି ଆହୁରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କରିଦେଲ ।

-ଏ ସବୁ ତ ମୁଁ ଅଜ୍ଞାନମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଶୁଣିଛି । ସେମାନେ ଯେତେବେଳେ ଆମ ଘରେ ଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ା କରନ୍ତି, ମୁଁ ମନଦେଇ ସବୁ ଶୁଣେ । ସେଥିରୁ କିଛି ବୁଝିଥିଲି, ଅନେକ ବୁଝିପାରି ନ ଥିଲି । ଆଜି କିନ୍ତୁ ବୁଝିପାରୁଛି ସବୁ । ବୁଝିପାରୁଛି, ସବୁ ଧର୍ମ ଏକ, ମଣିଷ ମଣିଷ ମଧ୍ୟରେ ଭେଦ ଆମର

ଭୟରୁ ବାହାରିବି; ତେବେ ବି ପ୍ରେମର ସବୁବେଳେ ଜୟ ହୋଇଛି । ଆଜି ତ ମୁଁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅଟର ଭିତରେ ବୁଝିପାରୁଛି; କି ପ୍ରେମିକ ସେ ! ତାଙ୍କୁ ତ ମୁଁ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବୁଝି ପାରି ନ ଥିଲି...

-ହଁ ହସନ୍ତୁ, ଆଜି ମୁଁ ବି ବୁଝିପାରୁଛି ଆଲ୍ଲା ବି ମୋର । ସତେ ହସନ୍ତୁ, ଏ ପୃଥ୍ବୀର ଇତିହାସ ଘଣ୍ଟା ଓ ଭୟରୁ ଜାତ ହତ୍ୟାର ଇତିହାସ ନୁହେଁ, ପ୍ରେମରୁ ଜାତ ଏକ୍ୟର ଇତିହାସ । ଯୁଦ୍ଧଖୋରମାନେ ମଣିଷକୁ ଗଢ଼ିନାହାନ୍ତି; ବୃକ୍ଷ, ଯାଶ୍ଟି, ମହମ୍ମଦ, ଚୈତନ୍ୟ, ଜୋରାଫ୍ରଷ୍ଟ ଭଳି ପ୍ରେମିକମାନେ ଗଢ଼ିଚାନ୍ତି । ଏକଥା ବର୍ତ୍ତମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ମୋତେ ବେଶ୍ ପରିଷ୍କାର ଜଣା ପଡ଼ୁଛି ଖାଲି ନୁହେଁ, ବୁଝିପାରି ମନରେ ଆବେଗ ହେଉଛି; କିନ୍ତୁ ମନର ଏ ଅବସ୍ଥା ତ ରହିବ ନାହିଁ, ନାନା ବିଭେଦକାରୀ ଯୁକ୍ତି ସେ ଅବସ୍ଥାରୁ ମନକୁ ତଳକୁ ଖସାଇଦେବ-ଅହଂକାର, ସ୍ୱର୍ଷା ଇତ୍ୟାଦି । ମନେ ପଡ଼ିଯିବ ମୁସଲମାନମାନେ ଆମର ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଚମଦଉଡ଼ିରେ ବାନ୍ଧି ବଡ଼ଦାଣ୍ଡରେ ଘୋଷାଡ଼ି ଥିଲେ ଦିନେ... ସେତେବେଳେ ?

-ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ଖାଲି ତୁମର ବୋଲି କାହିଁକି କହୁଛ କି ? ସେସବୁ ଯିଏ ଜଣେ ସେ ଅସତ୍ୟ, ସେ ହିନ୍ଦୁ ହେଉ ବା ମୁସଲମାନ ହେଉ । ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କ ଭିତରେ ସାହି ସାହି କଳି ଲାଗି ଯେତେବେଳେ ଦୁର୍ଗାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଲାଲି ତଳେ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି, ସେ ବି ସେଇ ଅସତ୍ୟତା । ଯେଉଁମାନେ ଏପରି କରନ୍ତି ବା କରିଥିଲେ ସେମାନେ ଯା'ତି, ଗଲେଣି; କିନ୍ତୁ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପ୍ରତି ଭକ୍ତି ସେମିତି ରହିଛି । ମଣିଷ ସେଥିରୁ ଟଳିନାହିଁ ।

-ପ୍ରେମ ସତେ ମହାନ । ମୋର ଏଭକ୍ଷଣି ମନେ ହେଉଛି ଦୁନିଆରେ ସମସ୍ତେ ଭଲ । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଦତଳେ ପଡ଼ିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି । ଆମର ଯଦି ଭୟ ବା ହିଂସା ନଥାନ୍ତା, ତେବେ ଏ ନାନାପ୍ରକାର ବିଭିନ୍ନତା ମଣିଷ ଭିତରେ ଦେଖି ଖୁସି ଲାଗନ୍ତା !!

-ସମସ୍ତେ ଭଲ ତ । ସବା ମୂଲ କଥାଟି ଯଦି ଭଲ ନ ଥାନ୍ତା, ତେବେ ତ ମଣିଷ କେବେଠୁଁ ନାଶ ପାଇସାରନ୍ତାଣି ।

-କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଜାଣିଛ ହସନ୍ତୁ, ପଞ୍ଚରବିନ ପଗୁଣ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାରେ ଆମ ଦୁଇ ଗାଁର ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଭିତରେ କଳିଗୋଲ ଲଗାଇବାର ସବୁ ବୟୋବସ୍ତ ହେଉଛି..

-ହଉ, ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ଆମେ ଜୀବନ ଦେବା । ଆମେ ଦୁହେଁ ହାତ ଧରାଧରି ହୋଇ ତାଙ୍କ ମଝିରେ ଛିଡ଼ାହେବା..

-ମୁଁ ପାରିବି ନିଶ୍ଚୟ ।

-ନିଶ୍ଚେ ପାରିବ । ତୁମେ ଯଦି ନ ପାର ମୁଁ ତୁମକୁ ସାହସ ଦେବି । ଆଉ ମୁଁ ନପାରିଲେ, ତୁମେ ।

-ହସନ୍ତୁ, ତୁମେ ଏତେ ଜ୍ଞାନକଥା ଜାଣିଲ କିପରି ?

-କହିଲି ପରା...

ହଠାତ୍ ବେଶାବୁଦା ପଛପଟୁ ଶୁଭିଳା-ପ୍ରେମରେ, ବାବା ପ୍ରେମରେ...

ଶ୍ୟାମଘନ ଓ ହସନ୍ତୁ ଚମକି ପଡ଼ି ଦୌଡ଼ି ପକାଇ ଯାଉଥିଲେ । ବେଶାବୁଦା ପଛପଟୁ ରାମ ପ୍ରଧାନ ଓ ରହିମ୍ ସେମାନଙ୍କ ହାତଧରି ଅଟକାଇ ହସି ହସି କହିଲେ, “ଭାବିଥିଲ ଆମେ

କିଛି ଜାଣୁନା...’’

ରାମ ପଧାନ ଶ୍ୟାମଘନ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ କହିଲେ, “ହସନ୍ ଏତେ ସବୁ ଜାଣିଲା ତୋ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ି । ଘୋର ଜଙ୍ଗଲରେ ଗୋଟିଏ ଗଜ ଥିଲା । ସେ ମୁନିମାନଙ୍କ ଘରଦ୍ୱାର ଭାଙ୍ଗିପକାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାରି ହଇରାଣ କରୁଥିଲା; କିନ୍ତୁ ମୁନିମାନେ ଭଗବାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଯାହା ସବୁ ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଥିଲେ, ସେସବୁ ତା କାନରେ ପଡୁଥିଲା । ଦିନେ ଗୋଟିଏ କୁମ୍ଭୀର ଚଲାଖି କରି ଗଜକୁ ପାଣିଭିତରକୁ ଟାଣି ନେଇଗଲା ଖାଇବ ବୋଲି । ଆତଙ୍କରେ ପଡ଼ି ତା’ର-

ଶରୀର ଜ୍ଞାନ ଉପୁଜିଲା,

ପୂର୍ବର ହେତୁ ସୁମରିଲା ।

ଗଜ ଯେ ବିଚାରଇ ମନେ,

ଯେ କାଳେ ଥିଲି ଘୋର ବନେ ।

ମୁହଁ ମାରଇ ବୋଲି କରି

ରୁଣି ହୁଅନ୍ତି ତପଚାରୀ ।

ମୁନି ହୁଅନ୍ତି କୁହାକୋହି,

ଆତଙ୍କକାଳେ ଭାବଗ୍ରାହୀ ।

ଆତଙ୍କରେ ପଡ଼ିବାରୁ ତା’ର ଶୁଣା କଥାସବୁ ଜ୍ଞାନ ପାଇଟିଗଲା । ଆତଙ୍କରେ ଓ ପ୍ରେମରେ ପଡ଼ିଲେ କୁଳକୁଣ୍ଡଳିନୀ ଜାଗେ । ମଣିଷର ବୁଦ୍ଧି ଖୋଲିଯାଏ ।’’

ରହିମ୍ କହିଲେ, “ସଙ୍ଗାତ, ଆମେ ଯେଉଁସବୁ କଥା କହୁଁ, ଏମାନେ ତାକୁ କାମରେ କରିଥା । ଏ ଶାଲେ ଲୋକକୁ ପଶୁଣ ପୁନେଇକୁ ସାଦି କରାଦେଙ୍ଗେ, ରାଜି ?’’

ରାମ ପଧାନ ରହିମ୍‌ର ହାତଧରି କହିଲେ, “ରାଜି । ତା’ପରେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରପାଇଁ ଆମେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯିବା । ଆଲା ଓ ରାଧାବଲ୍ଲଭ ଏକର ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ ।’’

ଶ୍ୟାମଘନ ଓ ହସନ୍ କାନ୍ଦିପକାଇଲେ ।

ସ୍ମୃତିରତ୍ନାକର

ମାଘ ମାସ ଶୀତଦିନ ସକାଳ । ଆଜି ରବିବାର । ଛଅଟି ଦିନ ଅପିସ୍ବରେ ହାଡ଼ଭଙ୍ଗା ଖଟଣି ପରେ ଆଜି ଟିକିଏ ବିଶ୍ରାମ । ଭଉରା ପବନ ଆଜି ସକାଳୁ ଯେପରି ହିମାଳୟର ବରଫ ପରିବେଷଣ କରୁଛି ।

ବାମନ ବାବୁଙ୍କ ବୈଠକଖାନା ଘର କିନ୍ତୁ ସେ ପବନକୁ ହାର ମନାଇଛି । ବାମନ ବାବୁ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ଅଳସଭାବରେ ଗନ୍ଧି ଚୌକିରେ ବସି କପି ପାନକରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ପିଆଲାକୁ ଚୁମ୍ବକେ କପି ପିଇ ସେ ବାମିକା ଚୁରୁରରେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗ କଲେ । କଲେ ଧୂଆଁ ଟାଣି ମୁହଁ ଗୋଡ଼ିଆ କରି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଧୂଆଁର କୁଣ୍ଡଳୀ ଉପରକୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଚାହିଁରହିଲେ । ଘରର ଦ୍ବାର କବାଟ ସବୁ ବନ୍ଦ ଥିଲେ ହେଁ ବିଜୁଳି ଆଲୁଅରେ କୁଣ୍ଡଳୀ ଗୁଡ଼ିକର ଗତି ସ୍ବଷ୍ଟ ଦିଶୁଛି । କୁଣ୍ଡଳୀଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କ ପାଟିରୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରୋତରେ ବାହାରିଗଲେ ଏବଂ ହଠାତ୍ କିଛି ଉପରକୁ ଉଠି ମନ ଆନନ୍ଦରେ ଯେପରି ପିଲାଙ୍କ ଭଳି ଖେଳିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କେତେବେଳେ ଓଲଟି, କେତେବେଳେ ଉପରକୁ ଉଠି, କେତେବେଳେ ବା ଖସି କୁଣ୍ଡଳୀଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ନବଜନ୍ମ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ହଠାତ୍ କୁଣ୍ଡଳୀଜଗତରେ ଗୋଟିଏ ଚାଅଲ୍ୟ ସୃଷ୍ଟିହେଲା । କୁଣ୍ଡଳୀଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ଭୟରେ ଏଣେତେଣେ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତା’ପରେ ହଠାତ୍ ସେଗୁଡ଼ିକ ପାଟିଗଲେ ଏବଂ ଘର ପାତଳା ଧୂଆଁରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା ।

ବାମନ ବାବୁଙ୍କର ହଠାତ୍ ଖିଆଲ ହେଲା, ତାଙ୍କର ଯୌବନ ଯାଇ ପ୍ରୌଢ଼ତ୍ବ ଆସିଲାଣି । ଇସ୍...ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଜୀବନର ପଇଁଚାଳିଶ ବର୍ଷ ଚାଲିଗଲାଣି । ଆଉ ବେଶି ଜୋର ପନ୍ଦର କି କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ । ମୋଟେ ଆଉ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ । ବାମନ ବାବୁ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ... ମୋ ପରେ ଏଇ ସୁନ୍ଦର ଦୁନିଆରେ କେତେ ଚୁଆ ଚୁଆ ଘଟନା ଘଟିବ, କେତେ ଆମୋଦ-ପ୍ରମୋଦ ଚାଲିବ । ମୁଁ ତ ସେ ସବୁ ଦେଖିପାରିବି ନାହିଁ, ସେ ସବୁ ଉପଭୋଗ କରିପାରିବି ନାହିଁ । ବାମନ ବାବୁ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ବାସ ପକାଇ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ଦର୍ପଣ ସାମନାରେ ଛିଡ଼ାହେଲେ ଏବଂ ଘରର ସବୁ ଆଲୁଅ ଜାଳିଦେଇ ଦର୍ପଣ ଆଡ଼କୁ ନଇଁ କାନ ପାଖର ବାଲ ଟେକି ନିରିଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଗୋଟିଏ ଧଳାବାଲ ଦେଖି ସେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘ ନିଃଶ୍ବାସ ପକାଇଲେ ଏବଂ ମନେ ମନେ ଆବୁରି କରି କହିଲେ, “ନା, ନା, ମରିତେ ଚାହିନା ଆମି ସୁନ୍ଦର ଭୁବନେ-ମୁଁ କିଛି ଉପଭୋଗ କରିନାହିଁ... ବାଲ୍ୟ ଓ ଯୌବନ ଗଲା ବାରିଦ୍ର୍ୟ, ପଢ଼ା ଏବଂ ଚାକିରିରେ ଭଜତି ପାଇଁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମରେ, ମାତ୍ର ଚାରି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ହେବ ମୁଁ ସୁଖ, ପ୍ରତିପରି ପାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି ।” ବାମନ ବାବୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଧଳାବାଲ ସବୁ ଓପାଡ଼ି ପୁଣି ଆସି ଚୌକିରେ ବସି ଧୂଆଁ ଆଡ଼େ ଚାହିଁରହିଲେ । ଧୂଆଁର ଆଉ କୌଣସି ଆକାର

ନାହିଁ । ପାତଳା ଧୂଆଁ ଯେପରି ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଘରର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୁଆର ଓ ଝରକାରେ ଆଘାତ କରୁଛନ୍ତି । ବାମନ ବାବୁ ଉଠି ଗୋଟିଏ ଝରକା ଖୋଲିଦେଲେ । ସମସ୍ତ ଧୂଆଁ ଯେପରି ମୁକ୍ତିର ଆନନ୍ଦରେ ସେହି ପଟେ ବାହାରିଗଲେ ।

ବାମନ ବାବୁ ଟେକିଲେ ବସି ପୁଣି କପି ପାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ-ନା, ଜୀବନଟାକୁ ଏଥର ନିବିଡ଼ତାବରେ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ହେବ । ସେ ପୁଣି ଉଠି ପକେଟରୁ ଚାବି ବାହାର କରି ଆଲମାରିକୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ବିଲାତି ମଦ ବାହାର କରି ଚିକିଏ ଦେଖି ମାତ୍ରାରେ କପି ପିଆଲାରେ ଢାଳି ପାନ କରି ଡାକିଲେ, “ଶୁଣୁଚ ।”

ଘରର ଦୁଆର ଠେଲି ପ୍ରବେଶ କଲେ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ଚପଳା । ବାମନ ବାବୁ ଚପଳାକୁ ଯେତେବେଳେ ବିବାହ କରିଥିଲେ, ସେତେବେଳେ ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ସାମାନ୍ୟ କିରାଣୀ । ଚପଳାର ବୟସ ସେତେବେଳେ ପନ୍ଦର । ସେ ଥିଲେ ନିହାତି ଦରିଦ୍ର ଜନ୍ୟା । ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ଧଳା ଚମଡ଼ା ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନ ଥିଲା । ନିହାତି ପାତଳି ସେ ଥିଲେ ସେତେବେଳେ । ତାଙ୍କର ଚାଲିଚଳଣ ମଧ୍ୟ ଥିଲା ନିପଟ ମଦସଲି ଭଳି । କଟକକୁ ଆଣି ବନ୍ଧୁମହଲରେ ବାମନ ବାବୁ କେତେଥର ଅପହସ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଇଁ ! ଯେତେ ଅନୁରୋଧ ଅପମାନ କଲେ ବି ଚପଳା ସେ ଢଙ୍ଗ ଛାଡ଼ି ପାରି ନ ଥିଲେ । ବାମନ ବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଚକ୍ଷମା ପିନ୍ଧାଇଛନ୍ତି, କୁଞ୍ଚ କରି ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧାଇବାକୁ ଶିଖାଇଛନ୍ତି, ନିକେ ପରିଶ୍ରମ କରି ଇଂରାଜୀ ପଢ଼ାଇଛନ୍ତି, ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସାଙ୍ଗରେ କାଠଯୋଡ଼ି କୁଳକୁ ଚାଲି ବାହାରିଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସବୁ ବିଧାନ ହୋଇଥିଲା । ଯେତେ କହିଲେ ବି ଚପଳା ତାଙ୍କ ପନ୍ଦର ପନ୍ଦର ନିହାତି ମଦସଲି ଭଳି ଓଡ଼ଣାକୁ ହାତରେ ଚିତ୍ରକ ତଳେ ଚାପି ରଖି ଅଳ୍ପତ ଇଞ୍ଜାବନ ଚାଲନ୍ତି । କେବେହେଁ ତାଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ ଚାଲନ୍ତି ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ପରେ ବାମନ ବାବୁଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଧ୍ୟାନକୁ ସଫଳ ଚପଳାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଚାଲିଚଳଣ ବଦଳିଛି । ଦିଲ୍ଲୀରେ ତିନି ବର୍ଷ ଚାକିରି ପରେ ବାମନ ବାବୁ ଯେତେବେଳେ ପୁଣି କଟକ ବଦଳିହେଲେ, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଦକ୍ଷିଣାଦିନେ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦେଖି ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ଏ ଉନ୍ନତ ବୟସ, ସୁଗୋଲ ବାହୁ, ଚପଳ ଚାହାଣି, ପତଳା ଓଠ, କଥା କଥାକେ ଇଂରାଜୀ- ଏ ସବୁ ଥିଲା କେଉଁଠି ! ଦକ୍ଷିଣାଦିନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବ ଦେଖି ବାମନ ବାବୁ ମନେ ମନେ ସେ ଦିନ ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ । ଚପଳା ବର୍ତ୍ତମାନ ନିକେ ମୋଟର ଚଳାନ୍ତି ଓ ସିନେମା ଟ୍ରମ୍ପଣ ବା ପାର୍ଟିକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଲୁଗା ନ ଥାଏ । ସେ ଚାଲନ୍ତି ଆଗେ ଆଗେ ଓ ବାମନ ବାବୁ ଚାଲନ୍ତି ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଆନନ୍ଦରେ ।

ବାମନ ବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଆଜି ଅଧିକ ସୁଖ ପାଇଲେ । ଜୀବନର ସୁଖ ଉପଭୋଗ କରିବାର ଆକାଂକ୍ଷା ତାଙ୍କର ସପନ ହୋଇଛି ସବୁଆଡ଼ୁ । ଏ ସୁଖକୁ ନିବିଡ଼ତର ଭାବରେ ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ହେବ ।

ଚପଳା ଆସି ତାଙ୍କ ଦେହକୁ ଲାଗି ବସିଲେ । ବାମନ ବାବୁ ତାଙ୍କୁ ଗାଡ଼ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ଚୁମ୍ବନ ଦେଇ କହିଲେ, “ଚପଳା, ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଗୋଟିଏ ପାର୍ଟିର ଆୟୋଜନ କର । ମୁଁ ମୋର ସବୁ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବି ।”

ଚପଳା ହସି କହିଲେ, “ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଇକଥା ଭାବୁଥିଲି । ବାଃ, ଭାରି ମଜାରେ ଯିବ ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟା । ତୁମର ସବୁ ବନ୍ଧୁ ତ ଆଜି ବଡ଼ଲୋକ ହୋଇଛନ୍ତି ।”

ବାମନ ବାବୁ ଉର୍ବର ସହିତ ହସି କହିଲେ, “ହଁ, ସମସ୍ତେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମୋର ଅତରଙ୍ଗ ବନ୍ଧୁ ।”

ଫୋନ ଉଠାଇ ବାମନ ବାବୁ ଡାକିଲେ, ତବଲ ଫାଇଲ ଟୁ-ଇନ୍ଦେସ୍ ପ୍ଲିଜ୍-ହ୍ୟାଲୋ-କିଏ ? -ହ୍ୟାଲୋ-ଓ-ଓ-ଓ, ମିସେସ୍ ସାତରା-ନମସ୍କାର-ସୁଜୟ ଅଛି ? -ନାହିଁ ? -ଆଜ୍ଞା, ମିସେସ୍ ମହାନ୍ତି ଆପଣଙ୍କ ସହିତ କଥା କହିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ।

ବାମନ ବାବୁ ଫୋନଟି ଚପକା ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ଚପକା ଫୋନ ଧରି କହିଲେ, ମୀନା, ବାଃ ତୋର ତ ଆଉ ଦେଖାନାହିଁ । ଶୁଣୁ, ଆଜି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ତୋତେ ଓ ମିଃ ସାତରାକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ରହିଲା, ଆସିବୁ, ବୁଝିବୁ...ଧେନ୍...ଆଜ୍ଞା, ଆଜ୍ଞା, କହୁଚି ତାଙ୍କୁ... ।

ଫୋନ୍‌ରେ ସବୁ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ସାରି ଦୁହେଁ ମିଳି ସାନ୍ଧ୍ୟମିଳନ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟ ଚାଲିକା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପରେ ଚପକା ଉଠିଗଲେ ଆୟୋଜନ କରିବାପାଇଁ । ବାମନ ବାବୁ ପୁଣି ବୁରୁଟ ଲଗାଇଲେ ଏବଂ ପୁଣି ମୁହଁ ଗୋଜିଆ କରି ଧୂଆଁର କୁଣ୍ଡଳୀ ଉପରକୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ହଠାତ୍ ଅମଳି ଯାଇ ତଳକୁ ମୁହଁ କରି ଧୂଆଁର ସ୍ରୋତ ତଳକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ।

-ବେହେରା, ବେହେରା, ବାବୁ ଅଛନ୍ତି ? -ବାହାରୁ ଶୁଣିଲା ।

ବାମନ ବାବୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, କିଏ ?

-ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ।

-ମୁଁ କିଏ ? ଯାଅ, ଏହିକ୍ଷଣି ସମୟ ନାହିଁ ।

-ଆଜ୍ଞା ଚିକିଏ ଶୁଣନ୍ତୁ ।

-କିଏ, ତୁମେ ?

-ମୁଁ ବିନୟ ।

-କିଏ ବିନୟ ? କାଲି ଆସିବେ, ଯାଆନ୍ତୁ ।

-ଆଜ୍ଞା, ମୁଁ ବାମନ ବାବୁଙ୍କ ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ ବିନୟ ।

ବାମନ ବାବୁଙ୍କର ଆଦୌ ମନେ ପଡ଼ିଲାନାହିଁ ବିନୟ କିଏ । ସେ ଅପ୍ରସନ୍ନ ରାବରେ ଦୁଆର ଖୋଲି ଦେଖିଲେ ଛିଡ଼ା ହୋଇଛି ଜଣେ ପ୍ରୌଢ଼ । ପିନ୍ଧିଛି ଖଣ୍ଡେ ଅଧମଇବା କୁରୀ ଓ ଲୋଚାକୋଚା ସଫା ଜାମା । କାନରେ ନୋଟି ଓ ଢାନ୍ଧରେ ଗାମୁଛା । ବାମନ ବାବୁ ଅପ୍ରସନ୍ନ ଓ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁରହିଲେ ।

ଲୋକଟି ଆନନ୍ଦରେ ହସି କହିଲା, “ଚିହ୍ନି ପାରୁନା । ପିଲାବେଳର କଥା, ଗାଁ ସ୍କୁଲ କଥା, ମନେନାହିଁ ଭାଇ । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ନଈବାଲିକୁ ଯାଇ କେତେ ଠାକୁରପୂଜା କରୁଥିଲୁ, ତୋତେ କେତେ ଶ୍ଳୋକ ଶିଖାଇଥିଲି ମୁଁ । ସେ ସବୁ ମନେ ପଡ଼ିଲେ ମୋ ମନ କଅଣ ହୋଇଯାଏରେ । ଠାକୁରପୂଜା ପାଇଁ ତୁ କଅଣ କମ୍ ପାଗଦ ଥିବୁ । ଆଜି କାଲି ଅଛି ନା ସେସବୁ ?”

ବାମନ ବାବୁ ଆନନ୍ଦର ଅଭିନୟ କରି କହିଲେ, “ଆରେ, ବିନ । କଅଣ କରୁଚୁ ଆଜିକାଲି ?”

-କଅଣ କରିବି ଭାଇ ଆଉ । ଗାଁରେ ପୈତୃକ ଯଜମାନି ଅଛି । ବିଛି ଜମି ଅଛି । ଜମି

ଚାଷ କରି, ଠାକୁରପୂଜା କରି କୌଣସିମତେ ଗୁଳରାଣ ମେଷିଯାଏ । ତୁମେ ସବୁ ବଡ଼ଲୋକ ହେଲ ଦେଖି ମନଟା ଭାରି ଆନନ୍ଦ ହୁଏ । କଟକରେ ଟିକିଏ କାମ ଥିଲା, ଭାବିଲି ସବୁ ପିଲାବେଳ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ଥରେ ଦେଖିଯାଏ । ବୟସ ହେଲାଣି ଆସି, କେବେ ପାଟିଲା ବେଳ ପରି କିଏ ଖସି ପଡ଼ିବ କିଏ ଜାଣେ ? ମରିବାଟା ତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ନୁହଁ, ବଞ୍ଚିବାଟା ହିଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ।

ବାମନ ବାବୁଙ୍କ ଆଖି କ୍ରୋଧରେ ବସ୍ କରି ଜଳି ଉଠିଲା । ସେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନେଇ କହିଲେ, “ହଁ, ହଁ ତା ଠିକ୍ । ମରଣକୁ ମୋର ଭାରି ଡର ମାଡ଼ିଲାଣି-”

ବିନୟ ହସି କହିଲା, ନାହିଁରେ ଡର କାହିଁକି ! ମରଣ ତ ସବୁ ଯୁଗରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ । ଯାହା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ସମାନ, ତା ପାଇଁ ଡର କ'ଣ ! ସବୁ ତାଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କଲେ, ଆଉ ଡର ନ ଥାଏ ରେ, ଆଉ ଡର ନ ଥାଏ । ତାଙ୍କଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଜୀବନ କଟାଇଲେ ଡର ମାଡ଼ିବସେ ମରିବାକୁ ।”

ବାମନ ବାବୁଙ୍କର ହଠାତ୍ ଯେପରି ମନେ ହେଲା- ବିନୟ ଯେପରି ବନ୍ଧୁ ନୁହେଁ, ମୃତ୍ୟୁବୃତ ରୂପେ ଆସିଛି । ସେ ଦୁଆର ଆଉଁସାଇ ଦେଇ କହିଲେ, “ଯା, ଭାଇ ଯା । ମୋର ଅସ୍ତିତ୍ବ ବେଳ ହୋଇଗଲାଣି ।”

ବିନୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲା, “ଆଜି ପରା ରବିବାର...”

-ଅସ୍ତିତ୍ବର ରବିବାର ନାହିଁ, ସବୁଦିନ କାମ । ଯା ଭାଇ, ଯା ।

ବାମନ ବାବୁ ଦୁଆର ଲଗାଇଦେଇ ଫେରି ଦେଖିଲେ, ତାଙ୍କ ପଛରେ ଚପଳା ଛିଡ଼ା ହୋଇଛନ୍ତି । ସେ ପୁଣି ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ତାଙ୍କୁ ଟେକି ନେଇ ଚୋକି ଉପରେ ବସିଲେ ।

ଚପଳା ପଚାରିଲା, “ସେ ତୁମର ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ ?”

ବାମନ ବାବୁ ଅବଜ୍ଞା ଭରି କହିଲେ, “ହଁ କହୁଛି ତ ସିଏ, ମୋର ତ ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ଛାଡ଼ଃ-ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ତ ?”

-ହଁ ।

-ବାଃ, ତୁମେ ନ ଥିଲେ ମୋର..., ବାମନ ବାବୁ ଆନନ୍ଦରେ ଚପଳାକୁ ଚାଟି ରହିଲେ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସବୁ ବନ୍ଧୁ ସସ୍ଥାକ ଆସିଲେ । ଟାହା ଟେବୁଲ୍ ହସ କୌତୁକ ଓ ଖାଦ୍ୟରେ ଭରିଉଠିଲା । କଥା-କଥାକେ ଅନନ୍ତ ବାବୁ କହିଲେ, “ଆରେ ବାମନ, ସକାଳେ ଦିନୟ ତୋ ଘରକୁ ଆସିଥିଲା ? ତୋର ଭାରି ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲା ସିଏ । ସେ କହିଲା, ତୁ ତାକୁ ତାକି ଜଳଖିଆ ଖାଇବାକୁ ଦେଲୁ । ମିସେସ୍ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ପରିଚୟ କରାଇଦେଲୁ । ମୁଁ ତ ଭାଇ ପ୍ରଥମେ ଆଦୌ ଚିହ୍ନି ପାରିଲିନାହିଁ । ଟିକିଏ ଦିରଘ ବି ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ ତ, ସକାଳେ ଜଳଖିଆ ଖାଇବାକୁ ଡାକିଲି । ମନା କଲା । କହିଲା ଅଧ୍ୟାପକ କରକ ଘରେ ଖାଇକରି ଆସିବି ।”

ଅଧ୍ୟାପକ କର କହିଲେ, “ମୋ ଘରକୁ ସକାଳେ ଯାଇଥିଲା ସେ । ମୁଁ ତ ତାକୁ ଖରାବେଳେ ଖାଇବାକୁ କହିଲି । ସେ କହିଲା, ବାମନ ଖରାବେଳେ ଖାଇବାକୁ ଡାକିବି ।”

ବାମନବୀର କହିଲେ, “ହଁ, ମୋ ଘରକୁ ଆସିଥିଲା । ହଁ ଭାଇ, ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ କଅଣ ସହଜେ ଭୁଲିହୁଏ । ମୁଁ ତାକୁ ଏଇ ସାକ୍ଷ୍ୟମିତ୍ତନକୁ ଡାକିଲି ଯେ, କହିଲା, ଅନନ୍ତ କୁଆଡ଼େ ଭାରି ଜିଦ୍ କରି ଡାକିଛି ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ ଜଳଖିଆ ଖାଇବାକୁ ।”

ଅନନ୍ତବୀର କହିଲେ, “ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସେ ମୋ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲା ସତ । ମୁଁ ତ ତାକୁ ...ହଁ...ନାଁ...ହଁ ଡାକିଥିଲି । ପିଲାବେଳର ସାଙ୍ଗଟା ।”

ବାବା ତହରାନନ୍ଦଙ୍କ ବିବାହ ବୃତ୍ତାନ୍ତ

ପୁରୀକାଳରେ ମୁଁ, ମଦନ, ସୁପ୍ରେମ୍ଭର ଓ ତ୍ରିଲୋଚନ ରକ୍ଷିଗଣ ନୈମିଷାରଣ୍ୟରେ (ତ୍ରିଲୋଚନ ଯେଉଁ ଅତୀତିକା ଗଢିତନ୍ତ୍ର, ତା'ର ନାଁ'ଟି 'ନୈମିଷାରଣ୍ୟ' କାହିଁକି ରଖିତନ୍ତ୍ର ତାହା ମନସ୍ତତ୍ତ୍ୱବିତ୍ତମାନଙ୍କର ଗବେଷଣାର ଉପଯୁକ୍ତ ବିଷୟ ହୋଇପାରେ) ସୁସ୍ୱାଦୁ ଖାଦ୍ୟ ଓ ପାନୀୟ କାମନାରେ (ସେ ଦୁଇର ଅଧିଷ୍ଠାତ୍ରୀ ଦେବୀ ତ୍ରିଲୋଚନଙ୍କ ଅର୍ଦ୍ଧାଙ୍ଗିନୀ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା-ଆମେ କହୁ ଅରଣାଦେବୀ) ପ୍ରତ୍ୟେକ ରବିବାର ସକାଳୁ ବିବା ଏକ ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଲୋଚନା କର୍ମରେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହେଉଥିଲା ।

ଏକ ରବିବାର ପ୍ରାତଃକାଳରେ ଆମେ ରକ୍ଷିଗଣ ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ କର୍ମ ଆରମ୍ଭ କରି ଉପବେଶନ କରିଅଛୁ, ଏହିପରି ସମୟରେ ଅରଣାଦେବୀଙ୍କ ବିଶ୍ୱସ୍ତ ଭୂତ୍ୟ, ତେଣୁ ତ୍ରିଲୋଚନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭୁ, ମହାତ୍ମା ଉଗ୍ରଶ୍ରବା ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଯାହା ଘୋଷଣା କଲେ-ଭାଗବତୀୟ ଭାଷାରେ ତାହା ଏହିରୂପ-ଭୋ ଭୋ ରସବିଶେଷ ଭାବନା-ଚତୁର ଭାବୁକବୃନ୍ଦ, ଶୁଣୁକୁ- ଶୁଣୁକୁ ! ଗୃହାଭ୍ୟନ୍ତରରୁ ମାତାଙ୍କର ଆଦେଶ ଶ୍ରବଣ କରନ୍ତୁ । ସମ୍ମୁଖରେ ଦାରୁଣ କଳିକାଳ ଉପସ୍ଥିତ ଦେଖି ଆପଣମାନେ ବ୍ୟଥିତ ଓ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇ ଦୀର୍ଘ ବାକ୍ୟଜ୍ଞ ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ଆପଣମାନଙ୍କର ପ୍ରଭୁର ଅବକାଶ ଅଛି । ଏ ଦରୁଣ କଳିକାଳରେ ଜିହ୍ୱା ହିଁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଆଧିଭୌତିକ, ଆଧିଦୈବିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉତ୍ପାତର କାରଣ ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଭାଗବତରେ ଅଛି, କଳିକାଳରେ ବହୁକଥନ ହିଁ ପାଞ୍ଚତ୍ୟର ପରିଚାୟକ ଓ ବାଚାଳତା ହିଁ ସତ୍ୟତାର ପ୍ରତିପାଦକ ହେବ । ଅତଏବ କି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କଲେ ଜିହ୍ୱାର କ୍ରିୟା ସଂଯତ ହେବ ତାହାର ଉପାୟ ଆଜି ଉଦ୍ଧାବନ କରନ୍ତୁ, ନଚେତ୍...

ଆମ ରକ୍ଷିଗଣଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଓ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଥିବାରୁ 'ନଚେତ୍' ପରେ ଭୂତ୍ୟ ପୂଜାବ ଉଗ୍ରଶ୍ରବା ତପ୍ୟ ମାତା ଓ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ନିତ୍ୟ ଭୀତ୍ୟୁପାଦନକାରିଣୀ ଅରଣା ଦେବୀଙ୍କର କି ଆଦେଶ ଘୋଷଣା କରିବେ ତାହା ନିମିଷକେ ଦୁଃସ୍ୱପ୍ନାରି ବିଶେଷ ଭୟାତୁର ହେଲା । ତେଣୁ ସେ ଘୋଷଣା ସ୍ମରଣ କରିବା ମାନସରେ ଆମେ ରକ୍ଷିଗଣ ଘୋଷଣା ଶୁଣିବାର ଆଗ୍ରହ ଛଳନା କରି ସମବେତ କଣ୍ଠରେ ତାରସ୍ୱରରେ ପୁଣି କଲୁ, ନଚେତ୍ ? ନଚେତ୍ ?

ମହାତ୍ମା ଉଗ୍ରଶ୍ରବା ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଶବ୍ଦଚରଣ ସଂଗ୍ରହ କରି ତାଙ୍କ କର୍ଣ୍ଣଗହ୍ୱରକୁ ଚାଲିତ କରିବା ମାନସରେ ତାଙ୍କର ଦୁଇକର୍ଣ୍ଣର ପଶ୍ଚାଦ୍ଦେଶରେ ଦୁଇହସ୍ତ ସ୍ଥାପନ କରି ପଚାରିଲେ, ଓ ଓ ଓ, କଅଣ କହିଲେ ? ଆମ୍ଭମାନେ ନୀରବ ରହିଲୁ । ତତ୍ପରେ ସେ ଅବଜ୍ଞାସୂଚକ ଭଙ୍ଗୀରେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ବିରାଟ ପୃଷ୍ଠ ଦର୍ଶାଇଲେ ।

ହଠାତ୍ତାରେ କିଂକର୍ଷ୍ୟବିମୁକ୍ତ ହୋଇ ଆମ୍ଭମାନେ କିଛିକ୍ଷଣ ନୀରବ ରହିବା ପରେ ମଦନ

ତ୍ରିଲୋଚନଙ୍କ ଆଡ଼େ ଛୁର ବୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରି କହିଲେ-ହ୍ୟାୟ, କିଏ କୁହେବେ ନାରୀ ଅବଳା, କୋମଳା, ଦୟାକୁ ? କିଏ କୁହେବେ ?

ଆମ୍ଭେମାନେ ସେପରି କେବେ କହି ନଥିବାରୁ ନୀରବତାଦ୍ୱାରା ସେ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଲୁ । ମଦନଙ୍କ କ୍ରୋଧ ତଦ୍ୱାରା ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା । ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର କହିଲେ, ପ୍ରକୃତିର ନିୟମ ଅନୁସାରେ ଯିଏ ଅନ୍ତରରେ ଯେତେ ଛୁର ତାହାର ବାହ୍ୟ ଆବରଣ ସେତେ କୋମଳ ଓ ମନୋଲୋଭା, ଏବଂ ଯିଏ ଅନ୍ତରରେ ଯେତେ କୋମଳ ତାହାର ବାହ୍ୟ ଆବରଣ ସେତେ କଠିନ...

ତ୍ରିଲୋଚନ ଏଥର ଅଙ୍ଗେଇ ଅଙ୍ଗେଇ କହିଲେ, ତା' ଯଦି ହୋଇଥାଏ ତେବେ ସେ ତ ପ୍ରକୃତିର ନିୟମ । ଏଥିରେ କ୍ଷୁବ୍ଧ ହେବାର କଅଣ ଅଛି ?

ମଦନ ଏଥର ଚିତ୍କାର କରି ଟେବୁଲ୍ ଉପରେ ବିଧାମାରି କହିଲେ, ତୁ ହୁଏକର ହ୍ୟାୟ । ମଣିଷର ଆଶା ଯେତେବେଳେ ସଫଳ ହୁଏ ନାହିଁ ବା ସଫଳ କରିବାର କ୍ଷମତା ଥାଏନାହିଁ, ସେତେବେଳେ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇ ଶାନ୍ତି ପାଇବାପାଇଁ ସେ ବିଫଳତାର ଉପଯୁକ୍ତ କାରଣ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରେ ଏବଂ କାରଣ ପାଇଗଲେ ଶାନ୍ତି ପାଏ । ଅଥବା କିଛି କାରଣ ନ ପାଇଲେ ଭାଗ୍ୟ ଭଗବାନ ଆଦିଙ୍କ ଉପରେ ଦୋଷ ଲଦିଦେଇ ଶାନ୍ତି ପାଏ । ମୁଁ କହିଲି, ଆଜିକାଲି ଯେଉଁ ଦୁର୍ମୂଲ୍ୟ ଓ ଚିକସର ଯୁଗ, ସେଥିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ରବିବାର ଆମ୍ଭ ରକ୍ଷିଗଣଙ୍କ ପାଇଁ ଖାଦ୍ୟପେୟରେ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ବ୍ୟୟ କରିବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ କି ? ଅର୍ଥ ହିଁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଆଚାର ବ୍ୟବହାର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରେ ।

ମଦନ ହାତ ହଲାଇ କହିଲେ, ସେ କଥା ତୁମ୍ଭର ମାରଳକ୍ଷ ରକ୍ଷି କେବଳ କହି ନାହାନ୍ତି, ଭାଗବତରେ ମଧ୍ୟ ଲେଖାଅଛି- କଳିକାଳରେ ଧନହିଁ ମାନବସମାଜର ଢଗୁ, ଆଚାର, ଗୁଣ ପ୍ରଭୃତିର ନିର୍ଦ୍ଧାରକ ହେବ ଏବଂ ଧର୍ମ ନ୍ୟାୟନିରୂପଣର ମୂଳ ହେବ ।

ତ୍ରିଲୋଚନ ଏଥର ସାହସ ପାଇ କହିଲେ, ସତେ ଭାଇ ! ରାମରାଜ୍ୟ କହିଲେ ଚଳେ ! ପୁରାଣରେ ଲେଖାଅଛି, ରାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ରାଜତ୍ୱ କାଳରେ ଲୋକମାନଙ୍କ ଘର ସବୁ ହୀରା ମୋତି ମାଣିକ୍ୟରେ ଓ ରାଷ୍ଟ୍ରାସବୁ ରୂପରେ ଡିଆଁରି ହୋଇଥିଲା । ଲୋକେ ବଜାରକୁ ସରବା କରିବାକୁ ଗଲେ ପାଛିଆ ପାଛିଆ ମୋତି ମାଣିକ୍ୟ ନେଇଯାଉଥିଲେ । ଶାଗ କିଣିବାବେଳେ ଶାଗବାଲାକୁ କହୁଥିଲେ, ମୋତି ପାଛିଆଏ ନେ, ଶାଗ ପାଛିଆଏ ଦେ । ସେ ରାମରାଜ୍ୟ ଆସିଗଲାଣି । ଆମେ ବି ଦିନେ କହିବୁ, ଟଙ୍କା ପାଛିଆଏ ନେ, ପୋଇଖଡ଼ା ଚାଖଣ୍ଡେ ଦେ, ସେଥିରୁ ପତର ଦି'ଟା କାଢ଼ିନେବୁ ତ ନେ । ଏହାର କାରଣ କମ୍ ଉତ୍ପାଦନ ନୁହଁ, ଅସାଧୁତା ।

ମୁଁ କହିଲି, ଚମତ୍କାର ! ସମସ୍ତେ ଆଗେ ଥୋଡ଼ା ଧନ ଅସାଧୁ ଉପାୟରେ ସଞ୍ଚୟ କରି ତା'ପରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି, ଭାଇମାନେ ସାଧୁ ହୁଅ ।

ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର କହିଲେ, ଆରେ ନା ନା, ସରକାର ଯେତେ ଯୋଜନା କଲେଣି ଆଉ ଅଳ୍ପ କେତୁଟା ଦିନ କଷ୍ଟ ସହିଗଲେ ଅବସ୍ଥା ଓଲଟିଯିବ । ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ ଯୋଜନାରେ ଯେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହେଉଛି ସେଥିରୁ ଶତକଡ଼ା ସବୁରି କାମରେ ଲାଗୁନାହିଁ । ମୁଁ କହେ, ବାକି ଚିରିଣ ତ କାମରେ ଲାଗୁଛି, ସେତିକି କଅଣ କମ୍ !!

ମଦନ କହିଲେ, ଠିକ୍ କଥା, ଯେତେ ଟଙ୍କାର କାମ ହେଲା ତା'ର ହିସାବ ରହୁଛି ଓ ଆଖିକୁ ଦିଶୁଛି; କିନ୍ତୁ ବାକି ଟଙ୍କା ଆମର କେତେ ନୈତିକ ଅବନତି ଆଣିଲା ତା'ର ହିସାବ ? କିଏ ରଖୁଛି ତା'ର ହିସାବ ଶୁଣେ ? ଏ ବସ୍ତୁବାଦ ଯୁଗରେ ସରକାର ମନୁଷ୍ୟମାନରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଇଚ୍ଛା ଆକାଂକ୍ଷା ଉଦ୍ବେଗ କରାଉଛନ୍ତି-ଅଣା ଖାଅ, ଦୁଧ ଖାଅ, ଭଲ ଘରେ ରହ ଇତ୍ୟାଦି । ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ଖାପ ଖୁଆଇ ଉତ୍ପାଦନ କୌଣସି ଯୁଗରେ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଆକାଂକ୍ଷା ଶହେଗୁଣ ହେବାବେଳକୁ ଉତ୍ପାଦନ ହେବ ହୁଏତ ଏକଗୁଣ । ଅତଏବ ଉତ୍ପାଦନର ପଳ ଗୋଗ କରିବେ ଅଳ୍ପ କେତେକ ଚତୁର ଲୋକେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ବିପଳ ଆକାଂକ୍ଷା କି ବିକୃତି ସୃଷ୍ଟି କରିବ, କି ହିଂସା ଦୃଷ୍ଟ ସୃଷ୍ଟି କରିବ ତା'ର ହିସାବ ରଖୁଛି କିଏ ? ଏଇଥିପାଇଁ ତ ପୂର୍ବକାଳରେ ଧର୍ମ ଓ ଦର୍ଶନଦ୍ୱାରା ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ସଂଯମ କରିବାର ପ୍ରୟାସ ଥିଲା । ଆଜିକାଲି ତ ଧର୍ମ, ଦର୍ଶନ ଭଗବାନକୁ ମୂଳରୁ ଉଡ଼ାଇଦେଲେଣି । ଭାଗବତରେ ତେଣୁ ଲେଖାଅଛି, କଳିକାଳରେ ଅନଭିଜ୍ଞ ଓ ଅସାଧୁ ଲୋକେ ଉତ୍ତମ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆସନ ଗ୍ରହଣ କରିବେ ।

ଏହି ସମୟରେ ଦୈବବାଣୀ ଭାବି ଶୁଣାଗଲା, ଗୋ ଗୋ ରକ୍ଷିତଶ ! ତୁମେମାନେ ବୃଥା ଚର୍ଚ୍ଚାରୁ ଛାଡ଼ ହୁଅ; କାରଣ ଭଗବାନ ନାରାୟଣଙ୍କ ଏହା ହିଁ ଇଚ୍ଛା ଯେ ମନୁଷ୍ୟଗଣ ଆପଣା ଆପଣାକୁ ପାଳନ କରିବେ ଓ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଶାସକମାନେ ସ୍ୱାର୍ଥୀକ ହୋଇ ପାଳନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅସାଧୁ ଓ ଅସଂଯମୀ ହେବାରୁ ହିଂସା ଓ ଦୃଷ୍ଟ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ଓ ମନୁଷ୍ୟମାନେ ପରସ୍ପରକୁ ବିନାଶ କରିବାରେ ବ୍ୟାପୃତ ହେବେ ଓ ଫଳରେ ସୃଷ୍ଟି ଲୋପ ପାଇବ !!

ଆମେମାନେ ଆନନ୍ଦରେ ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲୁ, ଆରେ ! ବାବା ତହରାନନ୍ଦ ଯେ ! ଆସନ୍ତୁ, ଆସନ୍ତୁ, ଆସ ଆସ, ଆସବେ !!

ବାବା ତହରାନନ୍ଦ ଆଶୀର୍ବାଦ ମୁଦ୍ରା ସହ ହସ୍ତ ଉତ୍ତୋଳନ କରି ପ୍ରବେଶ କଲେ । ପୁଣି ତାଙ୍କର ସେହି ଜଗାଧାରୀ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀବେଶ ଦେଖି ଆମେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲୁ ।

ମଦନ ପଚାରିଲେ, କିନ୍ତୁ ବାବା, ଏ କି ହତାଶାର ବାଣୀ ଶୁଣାଇଲେ ଆପଣ ବେଃ !

ବସ ମଦନାନନ୍ଦ ମୋଦକ, ବାବା କହିଲେ, ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀମତାଗବତ ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧ ପଞ୍ଚଦଶ ଅଧ୍ୟାୟ ୨୧-୨୭ ଶ୍ଳୋକ ଦେଖ ।

ସ୍ୱପ୍ନେଶ୍ୱର ପଚାରିଲେ, କିନ୍ତୁ ବାବା, ଆପଣ ଏପରି ତେଜୋଗ୍ରନ୍ଥ ଦେଖାଯାଉଛନ୍ତି କାହିଁକି ? କୌଣସି ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଗୃହରେ ବନ୍ଧୁକାଳ ବାସ କରିଥିଲା ବୋଲି କଅଣ ବନ୍ଧୁପତ୍ନୀ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କଲେ ? ତୁମେ କି କୌଣସି ଅଗମ୍ୟା ନାରୀ ନିକଟକୁ ଗମନ କରିଥିଲ ? ଅଥବା କୌଣସି ଗମ୍ୟା ନାରୀକୁ ଦରିଦ୍ର ବୋଲି ତ୍ୟାଗ କରିଅଛ ? ଅଥବା କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ତୁମର ସମାନ ବା ତୁମଠାରୁ କୌଣସି ନିକୃଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତି କଅଣ ତୁମ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ଦିଆହୋଇଛି ? ତୁମେ ଏ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଯାବତ୍ କୁଆଡ଼େ ଥିଲ ?

ବାବା ତହରାନନ୍ଦ ଆନନ୍ଦରେ ହସି ହସି ଗଡ଼ିଯାଇ କହିଲେ, ମୁଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ଯେ ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଭାଗବତ ପଢ଼ିଅଛ । ଏ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରଥମ ସ୍କନ୍ଧର ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ପଚାରିଥିଲେ । ସେ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତରରେ ହିଁ ମୋର ଏ ପାଞ୍ଚବର୍ଷର ବିଚିତ୍ର ଅଭିଜ୍ଞତା-କବିତ

ଇତିହାସ ଅଛି ।

ଏହି ସମୟରେ ମହାତ୍ମା ଉତ୍ତୁଷ୍ଟବା ପ୍ରତୁର ଜଳଖିଆ ଓ ଚାହା ଧରି ଦ୍ଵାରଦେଶରେ ଆବିର୍ଭୂତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ- ଓ ଓ ଓ ଓ, କଅଣ କହିଲେ ?

ଆମ୍ଭେମାନେ ସେ ମହାତ୍ମାଙ୍କର ହସ୍ତ ସାବରେ ଧାରଣ କରି ଟାଣିଆଣିଲୁ ଏବଂ ନାରୀ ବିଷୟରେ ଆମର ପୂର୍ବମତ ବଦଳାଇଦେଲୁ ।

ଖାଉ ଖାଉ ବାବା ତହରାନନ୍ଦ ଆରମ୍ଭ କଲେ...

ମୁଁ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଯାବତ ବୁଦ୍ଧିବଦ୍ଧଭାବରେ ବୟେରେ ଥିଲି । ଅଳ୍ପତ ବୁଦ୍ଧି । ସେ ବୁଦ୍ଧିରୁ ମୁକ୍ତି ପରେ ମୁଁ ପୁଣି ସନ୍ଧ୍ୟାସଧର୍ମ ଅବଲମ୍ବନ କରିଅଛି ଓ ପ୍ରବ୍ରଜ୍ୟା ବ୍ରତ ପାଳନ କରୁଅଛି । ଜୟ ରାଧେ, ଜୟ ରାଧେ ।

ରସବତୀ ବାଘୁଣୀଦ୍ଵାରା ଘାଉଳା ହେବା ପରେ ମନର ଘା ଶୁଖାଇବାକୁ ହିମାଳୟ ପିମାଳୟରେ କିଛି କାଳ ବୁଲି ପହଞ୍ଚିଲି ବୟେରେ । ବୟେରେ ମୋର ମନ ପୁଣି ସଂସାର ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲା । ଅଳ୍ପତ ମନର ଗତି । ବୟେରେ ମୁଁ ପୁଣି ଚାକିରୀ କଲି । ଗୋଟାଏ କୋମ୍ପାନୀରେ ଫୋରମ୍ୟାନ ଚାକିରି ପାଇଲି । ମାସିକ ବେତନ ଦୁଇଶହ ଟଙ୍କା । ସାନ କୋମ୍ପାନୀଟିଏ ।

କାମରେ ଯୋଗଦେବାର କିଛି ଦିନ ପରେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଭାରୀ ଆତ୍ମସଂଯମ ଓ ମନୋମୁଗ୍ଧଧର ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଲି । କମ୍ପାନୀ ଗୋଟିଏ ନଳକୂପ ଖୋଳାଇଥାଏ । ଦୁଇଜଣ ଲୋକ ମୋସିନ୍ଦର ଦୁଇ ପାଖରୁ ଧରି ତଳ ଉପର କରୁଥାଆନ୍ତି । ଜଣେ ମହିଳା ବୋଲୁଥାଏ-

ଚନ୍ଦ୍ରବଦନୀ..... ହେଉଁ ଯବାନ
ହୋଇଛି ଠିଆ... ହେଉଁ ଯବାନ
ପର୍ବତ ଚୋଡ଼ି... ହେଉଁ ଯବାନ
ଚଲା ଇନ୍ଦ୍ରିନ... ହେଉଁ ଯବାନ
ପାତାଳ ପାଣି... ହେଉଁ ଯବାନ
ଆଶେରେ ଟାଣି... ହେଉଁ ଯବାନ

ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ ଏ କାମ କରିବାର ମୁଁ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲି । ପ୍ରଥମେ ଦୃଷ୍ଟିକଟୁ ହେଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ସେଇଥିପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ମୁଁ ତାଙ୍କପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲି ।

ତାଙ୍କ ନାଁଟି ହେଉଛି, ପରେ ବୁଝିଲି, କଳାବନ୍ତୀ । ଖଣ୍ଡେ ଦାମସ୍ତ୍ରୀୟ ସୁରୀ ଭଳି ସୁନ୍ଦର । ସେମିତି କ୍ଷୁଦ୍ରକାୟା, ଶୁକ୍ରବର୍ଣ୍ଣା, ସତେଜା । ଇଞ୍ଜିନିୟରିଂ ପାଶ୍ କରିବା ପରେ କିଛିଦିନ କଣ୍ଟ୍ରାକ୍ଟରି କରି ବେଶ୍ ଦି' ପଇସା ରୋଜଗାର କରିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଲୁଆଖେଜରେ ସବୁ ହରାଇ କୋମ୍ପାନୀରେ ଚାକିରି ନେଇଥାଆନ୍ତି ମାତ୍ର ଦୁଇଦିନ ଆଗେ । ମୁଁ ସେତେବେଳକୁ ପ୍ରାୟ ବର୍ଷେ ହେବ କୋମ୍ପାନୀରେ ଚାକିରି କଲିଣି ।

ଆଉଦିନେ ଦେଖିଲି, ସେ କମ୍ପାନୀର ନାରୀ-କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ସଭାରେ ବକ୍ତୃତା ଦେଉଥାଆନ୍ତି । କହୁଥାନ୍ତି, ହେ ନାରୀ, ତୁମ୍ଭେ ଜାଗ, ଆଉ ପୁରୁଷତଳେ ପଡ଼ି ରହନା । ସମାନ ସ୍ତରକୁ ଆସ । କୌଣସି ଦେଶର ପ୍ରଗତିର ପରିଚୟ ସେଠା ମହିଳାମାନଙ୍କ ଥିବା ସ୍ତରରୁ ଜଣାପଡ଼ିଯାଏ ।

ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶରେ ମହିଳାମାନେ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସମାନ ସ୍ତରକୁ ଆସିବା ପାଇଁ ଆନ୍ଦୋଳନ କରୁଥିବା ସ୍ଥଳେ ଆମ ସଂବିଧାନ ସେ ଅଧିକାର ଦେଇସାରିଛି । ସେ ଅଧିକାରକୁ ଆମେ କେବଳ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବୁ ।

ମଦନ ପଟ୍ଟାରିଲେ, ଭୟେ କି କଥା-ତଳେ ନ ରହିଲେ ନାହିଁ, ଉପରକୁ ଯାଆନ୍ତୁ, ସମାନ ସ୍ତରରେ ରହିଲେ ଅସୁବିଧା ସୃଷ୍ଟି ହେବନାହିଁ କି ? ଉଦାହରଣସ୍ବରୂପ, ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତ ଯଥେଷ୍ଟ କାମ ନ ଥିବାରୁ ବେକାର ସମସ୍ୟା ବଢ଼ୁଛି । ସେଥିରେ ପୁଣି ମହିଳାମାନେ ଯୋଗ ଦେଲେ ବେକାର ସମସ୍ୟା ଉଡ଼କଟତର ହେବ ନାହିଁ କି ? ତା ଛଡ଼ା, ଗୃହ, ପରିବାର ଏ ସବୁର ତ ଉଚ୍ଛେଦ ହେବ । ହୋଟେଲ ହିଁ ଆମର ଗୃହ ହେବ, କୁବ ଆମର ବିଶ୍ରାମ ସ୍ଥାନ ଏବଂ ଡାକ୍ତରଖାନା ହେବ ଆମର ସେବାଗୃହ । ମୋ ମତରେ, ମହିଳାମାନେ ସମାନ ସ୍ତରକୁ ଆସିଲେ କାମ ଭଲ ଚାଲିବ ନାହିଁ ।

ବସ ମଦନାନନ୍ଦ ମୋଦଙ୍କ, ଡହରାନନ୍ଦ କହିଲେ, ସଂବିଧାନ ସେମାନଙ୍କୁ ସମାନ ଅଧିକାର ଦେଇଛି । ଆଇନ ଅନୁସାରେ ତୁମେ ମାନିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ଯେ ଆମର ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଯେଉଁ ସଂବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ କରିଛନ୍ତି ସେଥିରେ ନିଶ୍ଚୟ ଆମର ମଙ୍ଗଳ ହେବ । ଅତଏବ ସେ ବିଷୟରେ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇବା ସଂବିଧାନବିରୋଧୀ ଅପରାଧ । ଅତଏବ ମହିଳାମାନଙ୍କର ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ତଳେ ବା ଉପର ସ୍ତରରେ ରହିବା କଥା ଉଠିପାରେନା । ଯଦି ଭବିଷ୍ୟତରେ କେବେ ପୁରୁଷମାନେ ଦେଖନ୍ତି ଯେ ନାରୀମାନେ ଉପରସ୍ତରକୁ ଉଠିଗଲେଣି, ସେମାନେ ତଳେ ପଡ଼ିଛନ୍ତି, ତେବେ ସଂବିଧାନ ଅନୁସାରେ ପୁରୁଷମାନେ ସମାନ ଅଧିକାର ଜାରି କରିବେ । ସେ ସମୟ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ନାରୀମାନଙ୍କ ସ୍ତରକୁ ଉଠାଇ ହେଉ ବା ନାରୀମାନଙ୍କୁ ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ସ୍ତରକୁ ଖସାଇ ହେଉ, ଯାହା ସରକାର ବିଚାର କରିବେ । ସେ କଥା ଛାଡ଼ ।

କଅଣ କହୁଥିଲି ? ବସ ମଦନାନନ୍ଦ, ତୁମେ ଆଉ କଥା ମଝିରେ ସୂକ୍ଷ୍ମତା ଉଠାଇ ରସଭଙ୍ଗ କରିବ ନାହିଁ । କଅଣ କହୁଥିଲି ?

ମୁଁ ମନେ ପକାଇ ଦେଲି, କଳାବତୀ ନାରୀମାନଙ୍କ ସଭାରେ ବକୃତା ଦେଉଥିଲେ ଯେ..

ହଁ, ଡହରାନନ୍ଦ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲେ, ମୁଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲି । ମୋ ସୌଭାଗ୍ୟକୁ, ସେତେବେଳେ ସୌଭାଗ୍ୟ ମଣିଥିଲି, ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ସେ ମୋରି ତଳେ ସହକାରୀ ପୋରମ୍ୟାନ୍ ଡାକିରି ପାଇଲେ । ତାଙ୍କର ପଦୋନ୍ନତି ଘଟିଲା । ଆହୁରି ସୌଭାଗ୍ୟର କଥା ଯେ ସେ ମୋରି ଘର ପାଖ ଘରେ ରହିଲେ ।

ପୋରମ୍ୟାନ ସ୍ତ୍ରୀ-ଲୋକ ? ମଦନ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ବିତ ହେଲେ ।

ସ୍ବପ୍ନେଶ୍ବର ମତବ୍ୟ କଲେ, ଯେ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୃଷ୍ଟିର ଦୁଇଟି ନିୟମ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି, ରକ୍ଷଣଶୀଳତା ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳତା । ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଦୁଇ ନିୟମ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଛି । ସମାଜ ଯଦି ଖାଲି ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ ହୁଏ, ତେବେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇଯିବ । ଖାଲି ରକ୍ଷଣଶୀଳ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ତତ୍ତ୍ବପ । ଚିନ୍ତାଶୀଳ ଓ ଦୂରଦୃଷ୍ଟି ସମ୍ପନ୍ନ ଶାସକପକ୍ଷରେ ଏ ଦୁଇର ସମନ୍ବୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଉଚିତ୍ । ରେକର୍ଡାଡ଼ି ଚାଲୁଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ରେକର୍ଡାଡ଼ି ରେକର୍ଡାଡ଼ି ରହିଛି ।

ତହରାନନ୍ଦ ଧମକ ଦେଇ କହିଲେ, ବସ୍ ସ୍ବପ୍ନେଶ୍ବର ! ପୁଣି ତୁମର ଦୋଷ ହେଲା । କଥାରେ ବାଧା ଦିଅନା । ହଁ.... ତା'ପରେ...

...ସେ ସକାଳୁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ସାଇକେଲରେ ଖାକି ପେଣ୍ଟ ଓ ଖାକି କାମିଜ ପିନ୍ଧି ହୁଇସିଲ ମାରୁ ମାରୁ । ମୁଣ୍ଡ ପଛବାଳ ଏକଦମ୍ ମୁଣ୍ଡ ଚାଳୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷୁରରେ ଚଞ୍ଚାହେବା ଭଳି ପତଳା ହୋଇ କଟା ଓ ସାମନାରେ ସାମାନ୍ୟ ବାଳ । ଆଃ, କି ସୁନ୍ଦର ହୁଣ୍ଡେ ତାଙ୍କୁ ସେ ବେଶରେ....

ଆବେ ତହରା, ଶ-, ତୋ'ର ମୁଣ୍ଡ ଖରାପ ହୋଇଗଲାଣି କି ? ନା ତୁ ଏକଦମ୍ ଲପଙ୍ଗା ବୟେଇ ବଜାରି ହୋଇଗଲାଣି ? ମଦନ ଘୁଣାଭରି କହିଲେ ।

ବସ୍ ମଦନାନନ୍ଦ, ତହରା ଧାନଗମ୍ଭୀର ସ୍ବରରେ କହିଲେ, ମୋର ରୁଚି ସମ୍ବିଧାନ ଓ ଆଧୁନିକ ରୁଚିସମ୍ମତ, ଆଉ ତୋର ରୁଚି, ହ୍ୟାପ ଛି, ସମ୍ବିଧାନବିରୋଧୀ ଓ ନିହାତି ପୁରୁଣା କାଳିଆ । ଯୁଗ ଚାହୁଁଛି ଯେ ପୁରୁଷ ଓ ନାରୀ ଦୁହେଁ ସମାନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷମ ହେବେ, ସମାନ ରୋଜଗାର କରିବେ, ସମାନ ଅଧିକାର ପାଇବେ । ତାହା ହେଉଛି ଓ ହେବ, କେହି କେହି ରୋଧ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଅତଏବ ବର୍ତ୍ତମାନ ରୁଚି ବଦଳିବ, ଯୌନ ଆକର୍ଷଣ ବଦଳିବ, କବିତା ଓ ସାହିତ୍ୟ ବଦଳିବ । ବଦଳୁଛି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କର ଏବଂ ସେ ଦେଶମାନେ ଉନ୍ନତି ପଥରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଛନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ହେବ ଓ ମୋର ହୋଇସାରିବି । ବୁଝିଲ ବସ୍ ! ବୁଝିଲ ।....ତା'ପରେ...

...ବୟସର ତାପ କମିଆସିଲେ ସେ ଯେତେବେଳେ ତାପମାନ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଛୁଆଁଇ ଅବସ୍ଥିତି ଦେଖି ବୟସର ଅଗୁଣ୍ଡଗାରୀ ମୁହଁ ମେଲାକରିଦେଇ ପ୍ରକାଶ ପାଇତାରେ କୋଇଲା ନିକ୍ଷେପ କରନ୍ତି ବା ମଜୁରିଆମାନେ କିଛି ଗୋଟାଏ ଭାରି ଲୁହା ଠେଲି ଦେଉଥିବାବେଳେ ସେ ଯେତେବେଳେ 'ଖବରଦାର' ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ମୁରୁଖ ହୋଇ ମୁଁ ଦେଖୁଥାଏ ।

ଦିନେ ସେ କାରଖାନାର ଅବସର ସମୟରେ ହୋଟେଲରେ ଦସି-ସେ ଦୁଇବେଳା ହୋଟେଲରେ ହିଁ ଖାଆନ୍ତି-ଦୁଇଟି କୁକୁଡ଼ା ରୋଷ ଚୋବାଉଥାନ୍ତି ? ଆଃ, କି ସୁନ୍ଦର ସେ ଦିଶୁଥାନ୍ତି ସେତେବେଳେ । ମୁଁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲି ।

ହଠାତ୍ ରାଗିଯାଇ ସେ ପାଟିକରି ଉଠିଲେ, ହଟୋ ହିଁୟାସେ, ଏ ଜାୟଗା ଔରତକେ ଲିୟେ...

ମଦନ ଗୋଟାଏ ପ୍ରବଣ ଚାଲିମାରି କହିଲେ, ବାଃ ବାଃ, ଏକଦମ୍ ମିଳିଯାଉଛି ସବୁ କଥା । ଆଛା, ସେ କଅଣ ଖୁବ୍ ବାଙ୍ଗର ।

ହଁ, ତହରାନନ୍ଦ କହିଲେ, ତାକୁ ଚିହ୍ନି ନା କଅଣ ?

-ନା, କିନ୍ତୁ ବ୍ୟାସଦେବ ଚିହ୍ନି । ସେ ଭାଗବତରେ କହିଛନ୍ତି-କଳିକାଳରେ ନାରାମାନେ ଖର୍ବକାୟା, ଅଧିକ ଭୋଜନପ୍ରିୟା, କଟୁଭାଷିଣୀ, ଛଳନାପତୁ ଓ ଯଥେଷ୍ଟ ସାହସୀ ହେବେ । ଆଉ ପୁରୁଷମାନେ ସ୍ତ୍ରୀେ ହେବେ । ନାରୀମାନଙ୍କ ସବୁ ଭାବ ପ୍ରେମମୂଳକ ନ ହୋଇ ସୁରତମୂଳକ ହେବେ । ଆଛା, ସେ କାରଖାନା ମାଲିକ କଅଣ କିଳାପୋତେଇ ବ୍ୟବସାୟ କରେ ?

ତହରାନନ୍ଦ କହିଲେ, ଆରେ ବାଃ, ପାକିସ୍ତାନକୁ ଚୋରା ରପ୍ତାନି କରି ଓ ବିଦେଶରୁ ସୁନା ଚୋରା ଆମଦାନୀ କରି ତ ସେ ଆଜି କ୍ରୋଡ଼ପତି । ସେହି ତ ତାର ଅସଲ ବ୍ୟବସାୟ । ଏ

କାରଖାନାଟା ଖାଲି ନାମକୁ ମାତ୍ର, ବା'କୁ ବତା । ବା ବି କାହିଁ !

ମଦନ ଅଧିକ ଆନନ୍ଦରେ କହିଲେ, ବାସ୍ ବାସ୍ । ଏକଦମ୍ ମିଳିଗଲା । ବ୍ୟାସଦେବ କହିତଟି କଲିରେ ନୀତାଶୟ ପ୍ରବଞ୍ଚକ ବଣିକମାନେ କ୍ରୟ-ବିକ୍ରୟ କରିବେ । ହ୍ୟାପ, ସବୁ ଲକ୍ଷଣ ଛୁଟିଗଲା ଏକା ଜାଗାରେ । ଏଥର ଭଗବାନ ନିଜେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବେ । “ଯଦାଯଦାହି ଧର୍ମସ୍ୟ ଶ୍ଳାନ୍ତିର୍ଭବତି ଭାରତ...”

ରଖି ତୋ ବ୍ୟାସଦେବ, ବୃଷଦେବ, ତହରାନ‌ହ ରାଗିଯାଇ କହିଲେ, ହ୍ୟାପ ସେ ନାଁ ଗୁଡ଼ାକ ଧରି ଆଉ ରଗାଅନା ମୋତେ । ମୁଁ ଆଉ କହିବି ନାହିଁ । ଯାଃ, ବନ୍ଦ କଲି ମୋ କଥା ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅନୁନୟ ବିନୟ କଲୁ । ତ୍ରିଲୋଚନ ଛିଡ଼ାହୋଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲେ- ଗୁରୁଦେବ, କହନ୍ତୁ ଆପଣ, ଆମେମାନେ ଆପଣଙ୍କ ଅପୂର୍ବ ଜ୍ଞାନପୂର୍ଣ୍ଣ ବୃନ୍ଦାବନ ଶୁଣି ସାତିଶୟ ଆନନ୍ଦିତ ହେବୁନାହିଁ କେବଳ, ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ପାପ ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟେ କୁହେଳିକାବନ୍ଦ ଦୂରୀଭୂତ ହେବ । ନରାଧମ ମଦନାନନ୍ଦର ମୂର୍ଖ କଥା ଆପଣଙ୍କ ଭକ୍ତି ବିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରିପାରେ କି ? ଆମେ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତରରେ କହିଲୁ, “ନୈବ ଚ ନେବଚ ।” ତହରାନ‌ହ ପ୍ରସନ୍ନ ବଦନରେ ପଚାରିଲେ- ହଁ, କଅଣ କହୁଥିଲି ?

ମୁଁ କଥାର ଶିଅ ଧରାଇଦେଲି, କଳାବନ୍ତୀ ଦୁଇଟି କୁକୁଡ଼ା ରୋଷ ଚର୍ବଣ କରୁଥିଲେ, ଆଉ...

ହଁ ହଁ, ତହରାନ‌ହ ପୁଣି ଆରମ୍ଭ କଲେ, ସେ ମୋତେ ଉଠିଯିବାକୁ କହିଲେ । ମୁଁ ବି କହିଲି, ହାମ୍ ନେହିଁ ଉଠେଲେ କବ୍‌ଲି । ଏଠି ବସିବାକୁ ମୋର ସମାନ ଅଧିକାର ଅଛି ।

ଏତିକି କହିତ ଆଉ ଯାଏ କୁଆଡ଼େ ? କଳାବନ୍ତୀ ଯେ ବକ୍‌ସି'ରେ କେତେଥର ପୁରସ୍କାର ପାଇଚିତି ମୋତେ କଅଣ ସେ କଥା ଜଣାଥିଲା । ଠିକ୍ ମୋ ନାକ ଉପରେ ଦେଲେ ଥୋଇ ଏକ ବାଲଶିପବିଆ ମୁଥ । ମଥା ମୋର ଘୁରିଗଲା, ଆଖିରୁ ସୋରିଷ ପୁଲ ବାହାରିଗଲା, ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସମ୍ଭାଳି ନେଲି । ଛାଡ଼ିଲି ଏକ ମୁଥ ତାଙ୍କ ନାକକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟକରି । ଅତୀତ ଦକ୍ଷତା ଓ କ୍ଷିପ୍ରତା ସହ ମୁଣ୍ଡ ଗୁଆଇନେଇ ସେ ଥୋଇଲେ ଆଉ ଏକ ମୁଥ ମୋ ନାକ ଉପରେ । ଗୋଟାଏ ଛୁହା ମୁଦଗର ଯେମିତି ପଡ଼ିଲା ମୋ ନାକ ଉପରେ । ଦରଦର କରି ରକ୍ତ ବାହାରିଲା ନାକରୁ । ମୁଁ ନଥିକିନା ବସି ପଡ଼ିଲି । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଛାତି ଉପରେ ଏକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଗୋଇଠା । ଏଥର ଚିତ୍‌ପଟାଙ୍ଗ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲି । ସେତେବେଳେ ମୁଁ ପ୍ରାୟ ହତଜ୍ଞାନ । ସେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଗୋଇଠା ଦେବାକୁ ଯାଉଥିଲେ, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଲୋକେ ତାକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରି କହିଲେ, ଛୋଡ଼ିଏ ଛୋଡ଼ିଏ, ନାଦାନ ବଜା ହେଉ । ହାତ ଝାଡ଼ିଛୁଡ଼ି ଦେଇ ସେ ଯୁଦ୍ଧଭୟୀ ବୀର ଭକ୍ତି ପଦକ୍ଷେପ କରି ନିଜ ଜାଗାରେ ଦସି ଅର୍ଦ୍ଧଭୁକ୍ତ କୁକୁଡ଼ା ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ମୋତେ ପ୍ରଥମେ ଭାରି ଲଜା ଲାଗିଲା । ଅନ୍ୟ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ଚାହିଁଲି କରୁଣଭାବରେ, ପୁରୁଷ କାଚି ପ୍ରତି ଏ ଅପମାନର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ; କିନ୍ତୁ ଦେଖିଲି ସମସ୍ତେ ଅମ୍ଭାନ ବଦନରେ ଖାଇବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି, ଯେମିତି କିଛି ଘଟିନାହିଁ, ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ବି ନାହାତି କି କାହାରି ମୁହଁରେ ଅପମାନର କୌଣସି ଚିହ୍ନ ନାହିଁ । ମୁଁ ବି ଖାଇବାକୁ ବସିଲି ଅନ୍ୟ ଜାଗାରେ । ଖାଇପାରିଲି ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ଅଳ୍ପତ କଥା-ଅଳ୍ପତ କାହିଁକି, ଯୁଗ ଅନୁସାରେ ଏହା ସ୍ବାଭାବିକ-ତା' ପରେ ମୁଁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଆହୁରି ଆକୃଷ୍ଟ ହେଲି । ହେଲେ ଆଉ ଆଗେଇବାକୁ ସାହସ କରିନାହିଁ, କେବଳ ଅସହାୟତାବରେ ଥରେ ଥରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ନିକ୍ଷେପ କରିବା ଛଡ଼ା ।

ଏମିତି ଥାଏ । କିଛିଦିନ ଗଲା । ଏହି ସମୟରେ ଆସିଗଲା ନିର୍ବାଚନ । କଳାବନ୍ତୀ ଆଆତି ନେତୃସ୍ଥାନୀୟା, ସେ ଛିଡ଼ାହେଲେ । ବାପୁରେ, କି କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ତାଙ୍କର । ଖଣ୍ଡେ ଜିପ୍ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇ ସେ ଚରକି ପରି ବୁଲୁଥାଆନ୍ତି ତାଙ୍କ ମଣ୍ଡଳୀର ଏ ମୁଣ୍ଡରୁ ସେ ମୁଣ୍ଡ । ଦିନକେ କୋଡ଼ିଏରୁ ତିରିଶ ବାର୍ଦ୍ଧ ବହୁତାମାନ ଦେଇ । ଆମ ନେତାଙ୍କୁ ବି ସେ ବଳିଗଲେ । ସବୁଠି ହଜାର ହଜାର ଜନତା ଏକସ୍ବରରେ କହୁଥାନ୍ତି, କଳାବନ୍ତୀର ଜୟ, ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ ତାଙ୍କର ବିଜୟ ନିଶ୍ଚିତ ।

ଦିନେ ସେ ପ୍ରଚାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯାଉଥାଆନ୍ତି ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଜିପ୍ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇ । ମୁଁ ଆସୁଥାଏ ବିପରୀତ ଦିଗରୁ । ଅନେକ ଦିନ ଆଗରୁ ତାଙ୍କର ଦର୍ଶନ ମୁଁ ପାଇ ନ ଥାଏ, ହଠାତ୍ ଦେଖି ମୁଁ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଛିଡ଼ାହୋଇଗଲି ରାଷ୍ଟ୍ରାକଡ଼ରେ । ଜିପ୍ ଗାଡ଼ି କିନ୍ତୁ ମୋ ଆଡ଼କୁ ମାଡ଼ିଆସିଲା । ବଞ୍ଚୁରହିବାର ସ୍ବାଭାବିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ମୋତେ ରାଷ୍ଟ୍ରା ବାହାରକୁ ଠେଲି ଦେଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ମୋ ଗୋଡ଼ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଚକ ମାଡ଼ିଗଲା । ମୋର କିଛି ସେମିତି ହେଲାନାହିଁ, ତଳେ କଟାଡ଼ି ପଡ଼ିଗଲି ମାତ୍ର, ମୁଣ୍ଡ ଟିକିଏ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇଗଲା । ଗୋଡ଼ର କିଛି ହେଲାନାହିଁ ସୁରାଗ୍ୟକୁ ।

ଏତେ ଜୋରରେ ଜିପ୍ ସେ ଚଳାଉଥିଲେ ଯେ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ଟ୍ରେକ ଦେବାସବୁ ଗାଡ଼ି ଅନେକ ଦୂରରେ ଯାଇ ଅଟକିଲା । ସେ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ମୋ ହାତଧରି ଉଠାଇ ଦେଲେ । ସେଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୋର ସବୁ ବ୍ୟଥା ଦୂର ହୋଇଗଲା । ହୃଦୟର ନିଜ୍ଜୁତ ଗହ୍ବରରୁ ଏକ ଅପୂର୍ବ ବେଦନାମୟ ଆନନ୍ଦ ଉପରକୁ ଉଠିଆସି ମୋର ବାକ୍‌ରୋଧ କରିଦେଲା । ନୟନରୁ ମୋର ନୀର ବୋହିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

‘ପୁଃ ପୁଃ’ ପୂର୍ବକାର ଦେଇ ସେ ପୁଣି ଜିପ୍ ଚଳାଇ ଚାଲିଗଲେ । ଗଲାବେଳେ ହାତ ହଲାଇ କହିଗଲେ, ଟା ଟା ।

କିନ୍ତୁ ସେଇଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସେ ମୋ ଘରକୁ ଝଡ଼ପରି ପଶିଆସିଲେ । ମନେହେଲା ସେ ଭାରି ବିଚକିତା । ମୋତେ ଦେଖି ସେ କହିଲେ, ହ୍ୟାଲୋ, ଶୁଣିଚ, ପୁଲିସ୍ ଥାନାରେ କିଏ ମୋ ନାମରେ କହିଦେଇଛି ଯେ ମୁଁ ତୁମ ଉପରେ ଜିପ୍ ମଡ଼ାଇଦେଇଛି ଅସାବଧାନତାବରେ ଜିପ୍ ଚଳାଉଥିବାରୁ । ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ମୋତେ ଏତେବେଳେ ବିପଦରେ ପକାଇବ ନାହିଁ, ଜାଣେ । ତୁମେ ମୋତେ ବିବାହ କରିବାକୁ ଚାହଁ, ଜାଣେ । ଆସ ବିବାହ କରିବା । ଭାବ ନାହିଁ ଯେ ଏତା କୃତନୈତିକ ବିବାହ । ମୁଁ ଅନେକ ଦିନରୁ ତୁମର ମୋ ପ୍ରତି ଭାବ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଚି । ମୁଁ ରାଜି, ଆସ, କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସର୍ତ୍ତରେ ବିବାହ କରିବାକୁ ମୁଁ ରାଜି । ତୁମେ ମୋର କୌଣସି ସ୍ବାଧୀନତାରେ ବାଧା ଦେବନାହିଁ ଏବଂ ମୁଁ ଭିନ୍ନ ଘରେ ବାସ କରିବି । ରାଜି ?

ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତବଦ୍ କହିଲି, ରାଜି ।

ତେବେ ମୋ ସହିତ ଆସ, ସେ କହି ଆଗେଇ ଚାଲିଲେ ।

ଯନ୍ତ୍ରଚାଳିତବଦ୍ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଲି । ସେ ଜିପ୍ ଗାଡ଼ିରେ ଷ୍ଟିଅରିଂ ଧରି ବସି ମୋତେ

ତାଙ୍କ କନ୍ଦରେ ବସିବାକୁ ସଙ୍କେତ ଦେଲେ । ବସିଲି, ଛିପୁଗାଡ଼ି ଚାଲିଲା । କେଉଁଆଡ଼େ ଗଲା ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ କେବେ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦିନ ଅଞ୍ଚଳ ଦେଖି ନଥିଲି । ଛିପୁ ରହିଲା ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିନ ଘର ସାମନାରେ । ସେ ସେହି ଘରଭିତରକୁ ଗଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ମୁଁ ବି ଗଲି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଏକ ଅଳ୍ପତ ପୋଷାକପିନ୍ଧା ଲମ୍ବା ପୁରୁଷ । ସେ ଆମକୁ ଦେଖି ଟିକିଏ ହସି ଅଭିବାଦନ କରି ଅଳ୍ପତ ରାସ୍ତାରେ କଅଣ ଅଳ୍ପ କହିଲେ । ତା'ପରେ ସେ କଳାବନ୍ତୀକୁ କହିଲେ, ତୁମର ସହକର୍ମୀକୁ ମାର ଏକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଥାପଡ଼ । ଏହାହିଁ ଏ ବିବାହର ପଟ୍ଟି । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ କଳାବନ୍ତୀ ମାରିଲେ ଏକ ଥାପଡ଼ । ସମ୍ଭାଳିନେଲି, କାଟିଲା ନାହିଁ ମୋଟେ । ତା'ପରେ ସେ ଅଳ୍ପତ ପୁରୋହିତ ମୋତେ କହିଲେ, ତୁମେ ବି ତୁମର ସହକର୍ମୀକୁ ସେମିତି ଏକ ଥାପଡ଼ ମାର ।

ମୁଁ ହାତ ଉଠାଇଲି ମାରିବାକୁ, କିନ୍ତୁ ମୁଗ୍ଧଭାବରେ ଅନାଇ ରହିଲି ତାଙ୍କୁ । ହାତ ମୋର ଉଠିଲାନାହିଁ । କହିଲି, ନା, ପାରିବି ନାହିଁ ।

ପୁରୋହିତ କହିଲେ, ଆଛା, କିଛି କ୍ଷତି ନାହିଁ । ଏ ଗୋଟାଏ ପଟ୍ଟି ମାତ୍ର । ଯାଅ ତୁମ୍ଭେମାନେ, ଆଜିଠାରୁ ତୁମ୍ଭେ ଦୁହେଁ ଦୁଇବନ୍ଧ ସହକର୍ମୀ, ଯାହାକୁ ଅନେକ କୁସଂସ୍କାରରେ ପଡ଼ି କହନ୍ତି ସ୍ବାମୀ-ସ୍ବାମୀ ।

ମଦନ ପୁଣି ଏକ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଚାଲିମାରି କହିଲେ, ବ୍ୟାସଦେବ କହିଛନ୍ତି କଳିକାଳରେ ବିବାହ ବୁଦ୍ଧି ଅନୁସାରେ ହେବ । ତେଣୁ...

ରଖି ତୋ ବ୍ୟାସ, ତାପ, ବୃଦ୍ଧ-ଡହରାନନ୍ଦ ଧନକ ଦେବାରୁ ମଦନ ବୁଦ୍ଧିକରିଲେ । ...ନିର୍ବାଚନ ଥାଏ ଅନେକ ଦିନ । ଏହି ସମୟରେ କାରଖାନାରେ ମୋ' ଉପର ଚାକିରି ଖାଲିପଡ଼ିଲା । ମୁଁ କଳାବନ୍ତୀଠାରୁ ଚାକିରିରେ ବେଶିଦିନ ଥିବାରୁ ମୋର ପାଇବା କଥା ସେ ଚାକିରି; କିନ୍ତୁ କଳାବନ୍ତୀ ଦରଖାସ୍ତ କରି ବସିଲେ ଯୋଗ୍ୟତା ଅନୁସାରେ ସେ ସେହି ଚାକିରିପାଇଁ ହକ୍ ଦାରି ।

ସେ ଦରଖାସ୍ତ ମୁଁ ପଢ଼ିଲି । ଅବଶ୍ୟ ସେ ମୋତେ କେବେହେଁ ପଢ଼ିବାକୁ ଦେଇନଥିଲେ କି ସେ ବିଷୟରେ ମୋ ସହିତ କେବେ ଆଲୋଚନା କରିନଥିଲେ । ମୁଁ ଅପିସରେ ତାଙ୍କ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଖି ପଢ଼ିଥିଲି । ଦିନେ ସାହସ ଭରି ତାଙ୍କୁ କହିଲି, ଶୁଣୁଚ, ତୁମର ମୋ ଦିରୁଷରେ ଦରଖାସ୍ତ କରିବା ଓ ସେଥିରେ ମୋର ବଦ୍ଧଗୁଣ ସବୁ ଲେଖିବା କଅଣ...

ସେ ରୋଷକଷାୟିତ ନୟନରେ ମୋତେ ଚାହିଁ କହିଲେ, ଖବରଦାର, ମୋର ମଧ୍ୟ ସେ ଚାକିରିପାଇଁ ସମାନ ଅଧିକାର ଅଛି । ମୋ ଅଧିକାର ହାସଲ କରିବାରେ ତୁମେ ମୋର ସହକର୍ମୀ ହିସାବରେ ବାଧା ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ । ସ୍ବାମୀତ୍ବ ମୁଁ ସ୍ବାକାର କରେନାହିଁ । ମୁଁ ଶିକ୍ଷିତା, କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷା ନାରୀ, ତୁମର ପଦାନତା ସ୍ବା ନୁହେଁ ।

ଏ ସମାନ ଅଧିକାର ମୋତେ ମହାବୁଦ୍ଧରେ ପକାଇଲା । ଏ କଥା ସତ ଯେ, ସେ ଯଦି ମୋର ସ୍ବା ନ ହୋଇ ଜଣେ ପୁରୁଷ ହୋଇଥାନ୍ତେ ତେବେ ମୋ ସହିତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବାର ତାଙ୍କର ସମାନ ଅଧିକାର ଥାଆନ୍ତେ; କିନ୍ତୁ ସାମାଜିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସ୍ବା ଓ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ସହକର୍ମୀ ଏପରି ଦୁଇ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିରୋଧାତ୍ମକ ଭାବ ସହଜଭାବରେ ପୋଷଣ କରିବାକୁ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅକ୍ଷମ ହେଲି । ହୁଏତ ଏହା ମୋର ବହୁଯୁଗର ସଂସ୍କାର ଥିବାରୁ ଦୁଇକୁ ଏକାମନରେ ଘାନ ଦେଇପାରୁନାହିଁ । ହୁଏତ

କିଛି ବର୍ଷ ପରେ ଏହା ସହଜ ହୋଇଯିବ; କିନ୍ତୁ ତଥାପି.. ତଥାପି... ଛାଡ଼ ସେ ଗହନ ତରୁକଥା ।

କାରଖାନାର ଜେନେରାଲ୍ ମେନେଜର ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଚାର କରି ମୋ ସ୍ତ୍ରୀକୁ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋ ଉପରକୁ ଉଠାଇଦେଲେ । ବଡ଼ ଆଘାତ ପାଇଲି ମନରେ । କାମରେ ଆଉ ମନ ଲାଗିଲାନାହିଁ । ଘରେ ସେ ମୋ ସହିତ ବେଶ୍ ଭଲ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି; କିନ୍ତୁ କାରଖାନାରେ ମୁଁ ଡେରିକରି ଗଲେ ବା ଭୁଲ୍ କଲେ ସେ ମୋତେ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ଗାଳି ଦିଅନ୍ତି । ଏମିତି କି ଜେନେରାଲ୍ ମେନେଜରକୁ ରିପୋର୍ଟ କରି ଥରେ ମୋର ଦଣ୍ଡଦିନର ଦରମା ବି କଟାଇଦେଲେ ।

ଅସହ୍ୟ ହେଲା । ମର୍ମେ ମର୍ମେ ମୁଁ ମରିଯାଉଥାଏ ଅସହ୍ୟ ବେଦନାରେ । ଆଉ ପାରିଲି ନାହିଁ । ଚାକିରୀ ଛାଡ଼ିଦେଲି । ଦିନାକେତେ ବୁଲିଲି ଏଣେତେଣେ ବୟେଇରେ । ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଗଲି, କଅଣ ମୋ ମନକଷ୍ଟ, ଥରେ ସେ ଖବର ବି ନେଲେନାହିଁ ।

ତା' ପରେ ଗଲି ହିମାବତ୍ସ, ଗୋପୀସାଧନା କରିବାକୁ । ସାଧନା ସାରି ସିଧା ତୁମ ପାଖକୁ ଆସିଲି । ଚାହା ଦିଅ-ଜୟ ରାଧେ, ଜୟ ରାଧେ ।

ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ

ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରେ “ଇଚ୍ଛାପୂରଣ” ବିଭାଗ । ପ୍ରଥମେ ପଢ଼ିବ ଗ୍ରହ ଉପଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି ବିଭାଗ ।

ତା’ପରେ ଜୀବସୃଷ୍ଟି ବିଭାଗ । ହଜାର ହଜାର ଚିତ୍ରକର ବସି ନାନା ଡିଜାଇନର ଜୀବମାନଙ୍କର ଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ କରୁଛନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ସେ ବିଭାଗର କର୍ତ୍ତା ଅନୁମୋଦନ କରିବା ପରେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ପେଶ୍ କରାହେଉଛି ତାଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅନୁମୋଦନ ପାଇଁ ।

ଜୀବସୃଷ୍ଟି ବିଭାଗ ପରେ ଜୀବ ଲୋପ ବୃଦ୍ଧି-ସ୍ଥିତି-ବିଭାଗ । ଏଠି ମଧ୍ୟ ହଜାର ହଜାର ଦେବତାମାନେ ବସି କେଉଁ କେଉଁ ଶ୍ରେଣୀର ଜୀବ କିପରି ଭାବରେ ଲୋପ କରାଯିବ ବା ବୃଦ୍ଧି କରାଯିବ ତାହା ବିଚାର କରି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣାଉଛନ୍ତି ।

ଶେଷୋକ୍ତ ବିଭାଗ ପରେ ପଢ଼ିବ ଇଚ୍ଛାପୂରଣ ବିଭାଗ । ଏମାନଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆହୁରି ହଜାର ହଜାର ବିଭାଗର ଉପବିଭାଗ ଅଛି ।

ଦୟାରେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକ ତୁଳନାରେ ଇଚ୍ଛାପୂରଣ ବିଭାଗଟିର ପ୍ରାଧାନ୍ୟ କମ୍ । ହେଲେ ଏ ବିଭାଗର କର୍ମଚାରୀମାନେ ସର୍ବଦା କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ ଏବଂ ବିଭାଗଟି ମଧ୍ୟ ଦିନରାତି ଖୋଲାଥାଏ । ଏ ବିଭାଗର ଗୋଟିଏ ଉପବିଭାଗରେ କେବଳ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ ବିଷୟ ବିଚାର କରାଯାଏ । ଏ ଉପବିଭାଗର କାର୍ଯ୍ୟବିଧି ନିୟମ ଅନୁସାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ- ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନର ଇଚ୍ଛାଗୁଡ଼ିକ ଉକ୍ତ ଉପବିଭାଗର କର୍ମକର୍ତ୍ତା ନିଜର ମତାନୁଯାୟୀ ଆବେଦନକ୍ରମରେ ସଜାଇ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପେଶ୍ କରନ୍ତି । ଭଗବାନ ଉକ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟାୟକୁ ଅନୁମୋଦନ କଲେ କେଉଁ ଇଚ୍ଛା କେବେ ଏବଂ କିପରି ଭାବରେ ପୂରଣ କରିବାକୁ ହେବ ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତି । ଉପବିଭାଗୀୟ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାଗୁଡ଼ିକର ଆବେଦନକ୍ରମରେ ପର୍ଯ୍ୟାୟ କରିବାକୁ ଭଗବାନ ଯେ ସବୁବେଳେ ଅନୁମୋଦନ କରନ୍ତି ତା ନୁହେଁ । ବେଳେବେଳେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଇଚ୍ଛା ବିଷୟରେ ଇଚ୍ଛାକାରୀ ବେଶି ଆବେଦନ ବୋଲି ମୁଖ୍ୟକର୍ତ୍ତା ମତ ଦେଲେହେଁ ଭଗବାନ ତାହା ଅନୁମୋଦନ ନ କରି ଅନ୍ୟ ଗୋଟିଏ ଇଚ୍ଛା ବିଷୟରେ ଇଚ୍ଛାକାରୀ ବେଶି ଆବେଦନ ବୋଲି କହି ତାହା ପ୍ରଥମେ ପୂରଣ କରାଯିବାର ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତି । ପୁଣି ବେଳେବେଳେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଇଚ୍ଛା ବିଷୟରେ ଭଗବାନ ଆଦେଶ ଦିଅନ୍ତି ଯେ ଏହାର ପୂରଣ ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କ୍ଷମତାକୁ ବୃଦ୍ଧି ସେ ନିଜେ ତାହାର ପୂରଣ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଉଚିତ୍ । ଅତଏବ ଭଗବାନଙ୍କ ଦୟାରୁ ତାହା ପାଇଁ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ ମିଳିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଭଗବାନଙ୍କ ବିଚାରର ମୂଳମନ୍ତ୍ରଟି ହେଉଛି ଇଚ୍ଛାଗୁଡ଼ିକୁ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ସଜାଇବାରେ ଦକ୍ଷତା ଆସିବାକୁ ବିଭାଗୀୟ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କୁ ଅନେକ କାଳ ଲାଗେ । ତେଣୁ କୌଣସି କର୍ମକର୍ତ୍ତା ତୁଚ୍ଛ ନିୟୁତ ହେଲେ

ସେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବିକ୍ରାନ୍ତ ଘଟିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ।

ମନୁଷ୍ୟର ଉଚ୍ଚାପୂରଣ ଉପବିଭାଗିତର ପୁରାତନ ମୁଖ୍ୟକର୍ତ୍ତା ଅବସର ନେବାପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଐହିକ ସେ ପଦରେ ଦୂତନ ନିଯୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଅତର୍ଯ୍ୟାମୀ କ୍ଷମତା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଦିଆହୋଇଯାଇଛି ।

ଭଗବାନ ତାଙ୍କ ବୃଦ୍ଧ ଅର୍ପିତ ଘରେ ଅନନ୍ତ-ଚୌକିରେ ବସି ଜୀବ ସୃଷ୍ଟି-ବିଭାଗର ଡିଜାଇନଗୁଡ଼ିକ ତନଖି ଦେଖୁଛନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟମାନେ ମେଲେରିଆ ମଶା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରିବାପରେ ଉକ୍ତ ମଶାମାନଙ୍କର ଡିଜାଇନ ସାମାନ୍ୟ ବଦଳାଇ ଯେଉଁ ନୂଆ ଡିଜାଇନ ତିଆରି ହୋଇଛି, ତାହା ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ କି ନା ସେ ବିଷୟରେ ଭଗବାନ ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି । ଜୀବ ଲୋପ ଓ ବୃଦ୍ଧି-ବିଭାଗର ଜୀବ ଛିତି ବିଭାଗୀୟ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ମତ ଯେ ମଶାର ବିଲୋପ ସାଧନ କରିବା ମାନେ ମନୁଷ୍ୟଦ୍ୱାରା ଭଗବାନଙ୍କ ପରାଜୟ, ତେଣୁ ମଶାର ବିଲୋପ ସାଧନ କଦାପି ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଭଗବାନ ଉକ୍ତ ମତ ପଡ଼ି ସ୍ଥିତହାସ୍ୟ କଲେ । ସେ ହାସ୍ୟଦ୍ୱାରା କହିଦେଲେ, ପରାଜୟ ହିଁ ମୋର ଜୟ । ମୁଖ୍ୟକର୍ତ୍ତା ମତ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ ଉକ୍ତ ଶ୍ରେଣୀର ମଶକ ଲୋପକରି ମନୁଷ୍ୟର ଉକ୍ତଶ୍ରେଣୀକାରୀ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଜୀବର ଦୂତନ ସୃଷ୍ଟି ହେଉ ଅଥବା ସେପରି ଯେତେ ଜୀବ ଅଛନ୍ତି ସେଗୁଡ଼ିକର ବୃଦ୍ଧି କରାଯାଇ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ ସଂଜୀବନୀ ରସ ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ଦିଆଯାଇ ।

ଏହି ସମୟରେ ଦିଲ୍ଲୀ ପାର୍ଲିାମେଣ୍ଟର ଡି.ଡି.ଟି ଓ ଛାରପୋକ ବିଷୟରେ ତୁମ୍ଭଙ୍କ ବାଦାନ୍ତବାଦ ଭଗବାନଙ୍କ କର୍ଷଣୋଚ୍ଚର ହେଲା । ଭଗବାନ ସ୍ଥିତହାସ୍ୟ କରି ପାଇଲ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ରଖିଦେଇ ଆଦେଶଦେଲେ ଯେ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ସେ ବିଷୟରେ ଶେଷ ନିଷ୍ପତ୍ତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରାଯାଇ ଏବଂ ମୋର ସୃଷ୍ଟିତତ୍ତ୍ୱ ଜାଣିବାରେ ମନୁଷ୍ୟର ବୃଦ୍ଧି ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେତେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇଛି ସେ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ସବିଶେଷ ବିବରଣୀ ଦିଆଯାଇ ।

ଜୀବ ସୃଷ୍ଟି ଓ ଜୀବ ଲୋପ ଏବଂ ବୃଦ୍ଧି ବିଭାଗର କର୍ତ୍ତାମାନେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଲ୍ ଆଦି ନେଇ ଚାଲିଯିବା ପରେ ଐହିକ ପାଇଲ୍ ଆଦି ଦାଖଲ କଲେ । ପ୍ରଥମେ ପଡ଼ିଲା ଦୁର୍ଗାଚରଣବାବୁଙ୍କ ସେଦିନର ଇଚ୍ଛାଗୁଡ଼ିକ । ଐହିକ ଅତର୍ଯ୍ୟାମୀ କ୍ଷମତାବଳରେ ଦୁର୍ଗାଚରଣ ବାବୁଙ୍କ ସେଦିନର ଇଚ୍ଛାଗୁଡ଼ିକର ଯେଉଁ ସର୍ବଶେଷ ବିବରଣୀ ଦେଇଛନ୍ତି, ତାହା ନିମ୍ନରୂପ ।

...ଦୁର୍ଗାଚରଣ ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟ ଏବଂ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଶାସନ ଦସ୍ତୁରରେ ଜଣେ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ । ସେ ଜଣେ ଲେଖକ ମଧ୍ୟ । ମେଲେରିଆ ଜ୍ୱରରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଆରୋଗ୍ୟ ଲାଭ କରି ଥିଲେହେଁ ସେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଇଅନୁଭିତା (ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ଗଣନାରେ ଦୁଇମାସ) ଛୁଟି ନେଇ ଘରେ ବିଶ୍ରାମ କରୁଛନ୍ତି । କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛାଗୁଡ଼ିକ ଅନେକ ଗୁଣ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ସେଥିରୁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଇଚ୍ଛା ଅତି ହାସ୍ୟାସ୍ୱଦ ଥିବାରୁ ସେଗୁଡ଼ିକର ଉଲ୍ଲେଖ କରିନାହିଁ, ଯଥା-ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଇଚ୍ଛା ଐଶ୍ୱରିକ ଶକ୍ତି ପାଇ ସେ ଶୂନ୍ୟରେ ଗ୍ରାମଣ କରୁଛନ୍ତି । (ଭଗବାନ ଏହିଠାରେ କହିଲେ, ଐହିକ, ତୁମ୍ଭେ ସେ ଇଚ୍ଛାଗୁଡ଼ିକର ଉଲ୍ଲେଖ ନ କରି ଉଚିତ କରିଛ; କିନ୍ତୁ ତୁମ୍ଭେ ଉଲ୍ଲେଖ ନ କରିବାର କାରଣ ହାସ୍ୟାସ୍ୱଦତା ଦେଖାଇବା ଉଚିତ ହୋଇନାହିଁ । କାରଣ ଅନେକ ସମୟରେ ଉକ୍ତ ପ୍ରକାର ହାସ୍ୟାସ୍ୱଦ କାରଣ ଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ମନୁଷ୍ୟ ବୃଦ୍ଧିର ବିକାଶ

ଆଣିଦେଇଛି; କିନ୍ତୁ ସେ ପ୍ରକାର ଇଚ୍ଛା ଗୁଡ଼ିକର ପୂରଣ କରିବା ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କ୍ଷମତାଭୂତ ତାଲିକାରେ ମୁଁ ରଖିଛି । ତେଣୁ ସେଥିପାଇଁ ଏକ୍ଷରିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦିଆଯିବ ନାହିଁ ।

...ଅନ୍ୟ ଇଚ୍ଛାଗୁଡ଼ିକ ମୁଁ ଚିନ୍ତାର ସମୟ ଅନୁସାରେ ସଜାଇ ନିମ୍ନରେ ଦେଲି....

...ସକାଳୁ ଉଠିବାକୁ ଦୁର୍ଗାଚରଣଙ୍କ ଡେରି ହେଲା । ଅନେକ ରାତି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଅନେକ କଳ୍ପନା ସେ କରିଛନ୍ତି । କିପରି ସେ ଖୁବ୍ ବଡ଼ ଲେଖକ ହୋଇଛନ୍ତି, ସାରା ପୃଥିବୀ ତାଙ୍କୁ ସମ୍ମାନିତ କରିଛି, ସବୁ ପୁରସ୍କାର ସେ ପାଇଛନ୍ତି । ପୁଣି, କିପରି ସେ ପୃଥିବୀରେ ବଡ଼ ଦିଗରକ ହୋଇଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ବିଚାରପଦ୍ଧତିରେ ସାରା ପୃଥିବୀ ତମତୁକୃତ ଇତ୍ୟାଦି ଭାବି ଭାବି ସେ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ଶୋଇପଡ଼ିଥିଲେ ଅନେକ ରାତିରେ ।

...ସକାଳୁ ଉଠି ଦାନ୍ତ ଘଷୁ ଘଷୁ ପୁଣି ସେଇ ଭାବନାଗୁଡ଼ିକ ସେ ଭାବି ବସିଲେ । ଭାବୁ ଭାବୁ ନିଜର କଳ୍ପିତ କ୍ଷମତାରେ ସେ ମୁରୁଧା ହୋଇଗଲେ । ଦାନ୍ତ ଘଷିସାରି ପାଇଖାନାରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଭାବନା । ଗାଧୋଇ ସାରି ସେ ଜଳଖିଆ ଖାଇ ବସି ମଧ୍ୟ ସେଇଯା । ଆଜି ତାଙ୍କର ବରା ଖାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛାହେଲା । ସାନ ପୁଅକୁ ପଠାଇଲେ ବରା ଆଣିବାକୁ । ପଦ୍ମପତ୍ରରେ ମୋଡ଼ି ଚାରୋଟି ଗରମ ବରା ପୁଅ ଆଣିଦେଲା ।

...ବରାଗୁଡ଼ିକ ଖାଇସାରି ତେଲିଆ ହାତ ପଦ୍ମପତ୍ରରେ ପୋଛିଦେଲାବେଳକୁ ତାଙ୍କର ଛାତ୍ର ଅବସ୍ଥାର ଗୋଟିଏ ସ୍ମୃତି ହଠାତ୍ ମନେପଡ଼ିଲା । ସେତେବେଳେ ସେ ଥିଲେ ଦରିଦ୍ର । ତାଙ୍କର ସହପାଠୀ ବନ୍ଧୁ ଦୀନା ଆଏ ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ବେଙ୍ଗପରି ଘରେ । ସକାଳୁ ଉଠି ଗାଧୋଇ ସାରି ଦୁର୍ଗାଚରଣ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ଦୀନା ଘରକୁ । ଦୁଇଟି ବରା ବୁଲା ବିକାଳି ଦେଇଯାଏ ଧାରସୁତ୍ରରେ । ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଖାଆନ୍ତି ଦୀନା ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ଗାଚରଣ । ଖାଇସାରି ଦୁଇଜଣଯାକ ପଦ୍ମପତ୍ରରେ ହାତ ପୋଛି ପାଣି ଗିଲାସେ ଗିଲାସେ ପିଇ ଯେତେବେଳେ ବସନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ଭାବରୁ ମନେହୁଏ ଯେପରି ନାନା ଉପାଦେୟ ଆହାର ସେମାନେ କରିଛନ୍ତି ।

...ଆଜି ବରା ଖାଇସାରି ଦୁର୍ଗାଚରଣଙ୍କ ହଠାତ୍ ସେଇ ସ୍ମୃତିଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ମନରେ ଜାଗିଲା । ବନ୍ଧୁ ସହିତ ପ୍ରାୟ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ହେବ ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଇଚ୍ଛା ଜାଗିଲା, ଦୀନା ସାଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୁଅନ୍ତା କି ।

...ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଗାଚରଣଙ୍କ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ସେଇ ଉତ୍କଳମୟ ଭବିଷ୍ୟତ ଭାବନା ସବୁ । ତରତର ହୋଇ ସେ ଉଠିଗଲେ ଖଟ ଉପରକୁ, ସେ ସବୁ ଭାବିବାକୁ ।

ଏହା ପରେ ଏତେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଇଚ୍ଛା ତାଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ଜାଗିଲା ଯେ ସେଗୁଡ଼ିକ ସଜାଇ ଲିପିବଦ୍ଧ କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଯାହା ହେଉ ଯଥାସମ୍ଭବ ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମାନ୍ୱୟରେ ଦେଉଛି ।

...ଖଟ ଉପରେ ଶୋଇପଡ଼ି ପ୍ରଥମେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ସେ ଜଣେ ବଡ଼ ନେତା ହୋଇଛନ୍ତି । କେବଳ ରାଜନୈତିକ ନେତା ନୁହେଁ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ନେତା ବି । ତାଙ୍କର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ବଳରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ପାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନାକରି ସେ ତାଙ୍କଦ୍ୱାରା ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଉଛନ୍ତି । (ଭଗବାନ ସ୍ଥିତହାସ୍ୟ କଲେ) ପ୍ରାର୍ଥନା ବଳରେ ସେ ଚୀନା ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଭାରତ

ସାମାନ୍ୟ ହଟାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ତା'ପରେ ସେ ମନେ ମନେ କହିଲେ, ନା, ପୁଣି ମୁଁଙ୍କୁ ଭାବିବି । ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ- ମୁଁ ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଲେଖକ ହୋଇଛି । କେବଳ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ନୁହେଁ, ଭାରତରେ ସବୁ ଭାଷାରେ ମୁଁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲେଖା ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ଏବଂ ସମସ୍ତେ ପଢ଼ି ମୁଗ୍ଧ ହେଉଛନ୍ତି । (ଓଡ଼ିଆ ଛଡ଼ା ସେ ଆଉ କୌଣସି ଭାଷାର ଆଦ୍ୟ ଅକ୍ଷର ସୂକ୍ଷ୍ମ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି) ମୋର ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ ଭାରତରେ ଉଚ୍ଚ ପୁରସ୍କାର ଲାଭ କରିଛି ଏବଂ ପୃଥିବୀରେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁରସ୍କାର ପାଇଛି । ଯେଉଁଠାକୁ ଯାଉଛି, ସେଠି ଲୋକେ ମୋତେ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଓ ମୁଗ୍ଧ ହେଉଛନ୍ତି । ଦିନେ ମୁଁ ରେଳଗାଡ଼ିରେ ଯାଉଛି, ମୋତେ କେହି ଚିହ୍ନି ପାରୁନାହାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ କେତେକ ଯୁବକ ଯୁବତୀ ମୋର ଲେଖା ବିଷୟରେ ଆଲୋଚନା କରୁଛନ୍ତି ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶଂସା କରୁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଜାଣି ନାହାନ୍ତି ଯେ ମୁଁ ଅଛି । ତା'ପରେ ମୁଁ ଆପ୍ରସକାଶ କଲି । ନା, ସେଟା କରିବା ଅସମ୍ଭବ ହେବ ।

...କିପରି ସେ ବିନୟ ରକ୍ଷାକରିବେ ଅଥଚ ନିଜକୁ ଜାହାର କରିବେ, ତାହାର ଉପାୟ ନ ପାଇ ସେ ଚିନ୍ତା ତ୍ୟାଗକରି ସେ ଅନ୍ୟ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

...ଏହି ସମୟରେ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କର ସାନ ପୁଅକୁ ଆଣି ତାଙ୍କ କୋଳରେ ଥୋଇଦେଇ କହିଲେ, ତୁମ୍ଭକରି ଖାଲି ଶୋଇଛ; ଅଥଚ ପୁଅଟା ଏଣୁତେଣୁ ଖାଇଯାଉଛି, ମୋତେ ରାନ୍ଧିବାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଉନାହିଁ; ଚିକିଏ ରଖି ପାରୁନା, ମୋତେ ଖାଇଯାଅ ସବୁ । ଦୁର୍ଗାଚରଣ ରାଗିଯାଇ କହିଲେ, ତୁମର ରାନ୍ଧିବାଟା ମୋର ଚିନ୍ତା କରିବାଠୁ ବେଶି ମୂର୍ଖ୍ୟବାନ ହେଲା ? ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେ ଉଚ୍ଚ ଚିନ୍ତା କରୁଛି, ଆଉ ତୁମେ ସବୁ ଗୋଟମାଳ କରିଦେଲ । ଏପରି ସ୍ତ୍ରୀ ପାଇ କେବେ କେହି...ହ୍ୟାୟ... । ସ୍ତ୍ରୀ ପୁଅକୁ ଧରି ଚାଲିଗଲେ ତମତମ ହୋଇ ଓ କହିଲେ, ଯେତେବେଳେ ଦେଖି ଚିନ୍ତା ।

...ଦୁର୍ଗାଚରଣ ପୁଣି ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ମୁଁ ଚାକିରୀରେ ଦକ୍ଷତା ଦେଖାଇ ବହୁତ ଉନତି କରିଛି ଏବଂ ଅନେକ ଦରମା ପାଉଛି । ପ୍ରକାଶ କୋଠା କରିଛି । ଏଇଠି ସେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ କେଉଁଠି ଜମି କିଣି କୋଠା କରିବେ । କଟକରେ ତ ବର୍ତ୍ତମାନ ସହର ଭିତରେ ଆଉ ଜାଗା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ପୁରୁଣା ପୈତୃକ ବାସ ଭୂମିଟି ଅତି ସାନ । ସେଠି ତାଙ୍କ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ବଡ଼ କୋଠା କରିହେବ ନାହିଁ । ଏ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଆଉ ଦୂରକୁ ମଧ୍ୟ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲାନାହିଁ । କାରଣ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଉର୍ଦ୍ଧା ଅଛି, ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିଦିନ ଏଣୁର୍ଦ୍ଧା ଦେଖାଇ ତାଙ୍କର ଉର୍ଦ୍ଧା ଉତ୍ତୁକ କରାଇ ପାରିବେନାହିଁ । ତା ହେଲେ... । ଏହା ପରେ କୋଠା ତିଆରିର ନକ୍ସା ଓ ହିସାବ କରୁକରୁ ସେ ଆଉ ଅଳ୍ପଦୂର ନ ପାଇ ତାହା ତ୍ୟାଗକରି ପୁଣି ମନେ ମନେ କହିଲେ, ନା, ମୁଁଙ୍କୁ ପୁଣି ଭାବିବାକୁ ହେବ ।

...ସେ ଭାବି ଚାଲିଲେ, ତା ପରେ ମୁଁ ଜଣେ ବଡ଼ ବୈଜ୍ଞାନିକ ହୋଇଛି । ମୋର ଗବେଷଣାରେ ମୁଁ ଆଲବର୍ଟାଇନଙ୍କଠାରୁ ବଡ଼ ହୋଇଛି । ଅବଦୂରା ବୁଝାଇ ଦେଇଛି, ଭଗବାନଙ୍କ ଅସ୍ତିତ୍ବ ଅଛି (ଭଗବାନଙ୍କ ସ୍ଥିତିହୀନ କଲେ) । ଏଠାରେ କହିରଖେ ଯେ ଅବଶ୍ୟାସ୍ତ୍ରଠାରୁ ବହୁତ ଦୂରରେ ଦୁର୍ଗାଚରଣ । ଅଳ୍ପ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କୁ ଭୁଲି ଆସେ ।

...ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସଚରଣଦୂରା ପ୍ରଶାନ୍ତ ମହାବାଗର ଅତିକ୍ରମ କରିବି ।

...ନାଃ, ନାଃ ଏସବୁ ଅସମ୍ଭବ କଥା ଭାବି ଲାଭ ନାହିଁ । କେବଳ ମୁଁ ଜଣେ ପୃଥ୍ବୀପ୍ରସିଦ୍ଧ ଲେଖକ ଓ ଜଣେ ବଡ଼ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ନେତା ହୋଇଛି । ଏକାଧାରରେ ସବୁ ହୋଇଛି; କିନ୍ତୁ ଏସବୁ ହେବାକୁ ହେଲେ ଭଗବାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଦରକାର । ଭଗବାନଙ୍କର ଅସ୍ଥିତ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ଅନୁଭବ ନ କଲେ ତାଙ୍କୁ ପାଇପାରିବି ନାହିଁ । ଅତଏବ ପ୍ରଥମେ ମୋତେ ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରେମ ଉତ୍ପତ୍ତାଇବାକୁ ହେବ...ଆହୁ... ଭଗବାନଙ୍କ ଅସ୍ଥିତରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଥାଉ ବା ନ ଥାଉ, ସେ ଯଦି ଅଛନ୍ତି, ତେବେ କାହିଁକି ମୋ ମନରେ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରେମ ଦେଉନାହାନ୍ତି ? ହେ ଭଗବାନ, ମୋତେ ଜଣେ ବଡ଼ ଲେଖକ ଓ ନେତା କରିଦିଅ, ମୁଁ ରାମା, ଶାମା, ଦାମା ପରି ଜୀବନ ଚାହେଁ ନା...

ଭଗବାନ ପଚାରିଲେ, ଏହିକ, ବିଚାରାଟିର ବୟସ କେତେ ?

-ପଞ୍ଚାବ୍ଦିଶ ?

ଭଗବାନ ସ୍ଥିତହାସ୍ୟ କରି କହିଲେ, ଆହା, ବିଚାରାର ବୃଦ୍ଧି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିପକ୍ୱ ହୋଇନାହିଁ । ମୋତେ ସେ ପାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛି କେବଳ ନିଜକୁ ବଡ଼ କରି ଅନ୍ୟ ଆଗରେ ଥୋଇବ ବୋଲି । ସେ ଇଚ୍ଛା-ପୁରଣ କରିବାର ଉପାୟ ତା'ର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କ୍ଷମତାରୁକ୍ତ । ହଉ ହେଲା, ସେଇ ବାଟେ ସେ ଯାଉ ବର୍ତ୍ତମାନ । ତୁମ ରିପୋର୍ଟରେ ତା ପ୍ରତି ତୁମର ଘୃଣା ଘୋଡ଼ାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ହେଁ ସ୍ପଷ୍ଟ ବୁଝାପଡ଼ୁଛି । ନା, ନା, ଏମିତି ରିପୋର୍ଟ ମୋତେ ଦେବନାହିଁ ଜବାପି । ମାନୁଚି ଏ କଥା ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଡ଼ ହେବାର ସଂଘର୍ଷରେ ସମଗ୍ର ମାନବଜାତିର ଧ୍ୱଂସ ନିଶ୍ଚୟ ହେବ, ଯଦୁବଂଶ ଧ୍ୱଂସ ଭଳି; କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ଯାଏ କେତେ, ଆହୁ ତୁମେ କେଉଁ ଇଚ୍ଛାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଛ ?

-ମୁଁ ଦୁର୍ଗାଚରଣର ଲେଖକ ହେବା ଓ ଚାକିରୀରେ ପଯୋଗିତ କରିବାର ଇଚ୍ଛାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଛି ।

-କାହିଁକି ?

-ସବୁ ଇଚ୍ଛାଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଏ ଦୁଇଟି ଇଚ୍ଛାକୁ ସେ ବାରମ୍ବାର ଧ୍ୟାନ ଦେଇଛି ଏବଂ ବ୍ୟାକୁଳଭାବରେ ଇଚ୍ଛା କରିଛି । ତେଣୁ ଏ ଇଚ୍ଛା ଦୁଇଟି ଅତି ଆକର୍ଷକ ।

ଭଗବାନ ସ୍ଥିତହାସ୍ୟ କରି କହିଲେ, ତୁମେ ଭୁଲ୍ କରିଛ । ଯାହାହେଉ, ଅତିଶୀଘ୍ର ତୁମେ ତା'ର ବନ୍ଧୁ ଦାନାକୁ କଟକ ପଠାଅ ଏବଂ ଦୁର୍ଗାଚରଣ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରାଅ । ଆଉ ଶୁଣ, ସମଗ୍ର ମାନବ ଜାତିର ସାମୂହିକ ଇଚ୍ଛା ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ନିଜସ୍ୱ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଇଚ୍ଛା ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁ ସ୍ତରକୁ ଆସିଛି ଓ ପରସ୍ପର ଭିତରେ କି ସମ୍ପର୍କ ଅଛି, ସେ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ରିପୋର୍ଟ ଦିଅ । ଏହିକ ଆଦେଶ ପାଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ଦୁର୍ଗାଚରଣ ଭାବି ଭାବି କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ମନରେ ତାଙ୍କର ଅବସାଦ ଆସିଲା । ଏତେ ଅସମ୍ଭବ ଭାବନା ଭାବୁଛନ୍ତି ନିଜ ପ୍ରତି ଘୃଣା ମଧ୍ୟ ହେଲା । ସେ ଉଠି ଟିକିଏ ବୁଲି ଆସିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଘରୁ ବାହାରିଛନ୍ତି କି ନା ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ଦାନା ଯାଉଛି । ଦୁହେଁ ଦୁହେଁକୁ ଦେଖି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦିତ ହେଲେ ।

ଦୁର୍ଗାଚରଣ ପଚାରିଲେ, କିରେ ତୁ କୁଆଡ଼େ ?

-ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭୁବନେଶ୍ୱରରୁ ଆସିଲି, ବାପା ଜରୁରୀ ଖବରଦେଲେ ଆସିବାକୁ ।

ଭୟ, ପାଞ୍ଚବର୍ଷପରେ ଦେଖା, କୁହେଁ ? ଆଜି ସକାଳେ ବରା ଖାଇ ଖାଇ ତୋ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହି କେତେବର୍ଷ ମୁଁ ତ କଟାଇଲି ଦୂର ମୂଲକରେ । ତୋର ଖବର ରଖିନାହିଁ । ଆଜି ସକାଳେ ଭାବୁଥିଲି, ତୋ ସହିତ ଦେଖା ହୁଅନ୍ତା କି ?

କୁହେଁ କୁହେଁକୁ ଆନନ୍ଦରେ କୁଣ୍ଡାଇ ପରସ୍ପରଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ଦୁର୍ଗାଚରଣ ବୁଲି ଯାଇ ଯାଇ କବିକର କଥାଟି ମନେ ପଡ଼ିଲା...

Lord I know not

what to ask of thee

Thou only knowest

what I need.

Thou lovest me

better than I know how to love myself.

Smite me or heal me

depress me or raise me up,

I adore all thy purposes

without knowing them;

I do not know to pray,

pray thyself in me.

(ମୁଁ କଅଣ ଚାହେଁ ଜାଣେନା । ତୁମେ ଜାଣ ମୋର କଅଣ ଦରକାର । ମୁଁ ମୋତେ ଯେତେ ଭଲପାଏ, ତାଠୁ ତୁମେ ମୋତେ ବେଶି ଭଲପାଅ । ଦୁଃଖ ଦିଅ ବା ସୁଖଦିଅ, ନିନ୍ଦା ଦିଅ ବା ଯଶ ଦିଅ, ତୁମର କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସେଥିରେ ନିହିତ ଅଛି ନ ଜାଣିଲେ ବି ଜାଣେ ସେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମହତ୍ତ୍ୱ । ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ଜାଣେନା । ତୁମେ ମୋ ଭିତରେ ଥାଇ ପ୍ରଭୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କର) ।

ଧ୍ବନି

ମଣିଷର ବୋଧହୁଏ ଦୁଇଟି ମନ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ଦେହଜମନ ଓ ଅନ୍ୟଟି ଦେହାତୀତ ମନ । ଦେହଜ ମନ ଦେହକୁ ନେଇ ପଡ଼ିଥାଏ । ଧନ, ଜନ, ମାନ, ପ୍ରତିପତ୍ତି, ସୁଖ, ସଂଭୋଗ ପଛରେ ବୋହୁଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ କେତେ ଲୋଭ, ହିଂସା, ଛଳନା, ଜାଲ୍ କୁଆଡ଼େରାର ଆଶ୍ରୟ ନିଏ । ସେତେବେଳେ ତା'ର ଦେହାତୀତ ମନ ସେ ସବୁ ଭିତରେ କେଉଁଠି ଛୁଟିଯାଏ ସତ, ତଥାପି ମଝିରେ ମଝିରେ ଏ ଦେହକୁ ସେଇ ସର୍ବତ୍ର ପରିବ୍ୟାପ୍ତ, ସର୍ବତ୍ର ଯାହାର ଆଖି ବିଦ୍ୟମାନ ସେହି ମହାନ ଶକ୍ତି ଆଡ଼କୁ ଟାଣିନିଏ । ସେତେବେଳେ ମଣିଷ ନିଜର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ପରିବେଷିତ କ୍ଷୁଦ୍ର ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଗଣ୍ଡି ଛାଡ଼ି ବାହାରକୁ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଏ । ସବୁ ତାକୁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶେ । ଘାସଗଛଟି ବି ଅପୂର୍ବ ସୃଷ୍ଟି ବୋଲି ମନେ ହୁଏ । ସେତେବେଳେ 'ମୂରଲି ତାର ନାମ ଧରି, ତାକଲ ଆସ ବେଗକରି ।' ସେ ମୂରଲି ସ୍ବର ଶୁଣି 'ମନ ହୁଅଇ ଛନ୍ଦ ଛନ୍ଦ, ବ୍ୟାପାରେ ନ ଲାଗଇ ମନ ।' ସର୍ବଦା ସଂଯୁକ୍ତ ତୁଲ୍ୟନାମ- ବିଶିଷ୍ଟ ଦୁଇଟି ପକ୍ଷୀ ଗୋଟିଏ ଦୃକ୍ଷକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ବିଚିତ୍ର ଆସ୍ବାଦଯୁକ୍ତ ପଳ ଭକ୍ଷଣକରେ, ଅପରଟି ଭକ୍ଷଣ ନ କରି କେବଳ ଦର୍ଶନ କରେ । ଦେହାତୀତ ମନ ଯାହାର ଅଧିକ ପ୍ରବଳ, ସେ ହୋଇଛି ପ୍ରକୃତ ନେତା, ପ୍ରକୃତ ବିପ୍ଳବୀ, ବୁଦ୍ଧ, ଖ୍ରୀଷ୍ଟ, ଚୈତନ୍ୟମାନଙ୍କ ଭଳି ।

ଏ କଅଣ କୌଣସି ଗଛର ବିଷୟବସ୍ତୁ ହୋଇପାରେ ? ନ ହେବ ବା କାହିଁକି ? ସାହିତ୍ୟ କଅଣ କେବଳ ଦେହଜ-ମନର ଚୂଢ଼ି ଆଣିବାପାଇଁ ? ଅଥବା କେବଳ ଦେହଜ-ମନର ଚୂଢ଼ି ଯେଉଁ ସାହିତ୍ୟ ଦିଏ, ସେ କଅଣ 'ସାହିତ୍ୟ' ? ଆଜି ସକାଳୁ ଭଗବାନ ବାବୁଙ୍କ ମନରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଭାବ ଉପୁଜିଲା, ସେ କଅଣ ସାହିତ୍ୟ-ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଛ ନୁହେଁ ?

ଶୀତଦିନର ଗୋଟିଏ ରମଣୀୟ ପ୍ରଭାତ ? ଭଗବାନ ବାବୁ ଚାଦର ଖଣ୍ଡେ ଘୋଡ଼ିହୋଇ ପଦାକୁ ବାହାରିଲେ । ମନଟା ତାଙ୍କର ହଠାତ୍ ଉଦାସ ହୋଇଗଲା । ପାତଳା ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ବିଛାଡ଼ି ପଡ଼ିଛି । ସବୁଜ ଘାସ ଉପରେ ଶିଶିରଚିନ୍ଦ୍ର ଗୁଡ଼ିକରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ଅପୂର୍ବ ବସ୍ତୁରେ ପରିଣତ କରିଛି । କାଉଗୁଡ଼ିକ କା କା ରାବ ଦେଇ ଉଡ଼ିଯାଉଛନ୍ତି । ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ଚଢ଼େଇ ଅନବରତ କହି ଚାଲିଛି କୃଷ୍ଣ କାହିଁ ଗୋ... କୃଷ୍ଣ କାହିଁ ଗୋ.. ଅତି ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ । ପରିବାବାଲାମାନେ ତରତର ହୋଇ ଧାଇଁଛନ୍ତି ଡାକି ଡାକି, ଆଳୁ...ଆଳୁ । ମୁ୍ୟନିସିପାଲିଟି ମଇଳାବୁହା ଗାଡ଼ିଟା ଚାଲିଛି କେତେ ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ କରି ଘଟର ଘଡ଼ ଘଡ଼ କେଁ ଧିଁ ଧିଁ ଧଡ଼- ଘଟର ଘଡ଼ ଘଡ଼ କେଁ ଧିଁ ଧିଁ ଧଡ଼ । ଗୋଟିଏ ଗେଣ୍ଡା ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିଛି, ନିଃଶବ୍ଦ ଶବ୍ଦକରି ।

ଭଗବାନ ବାବୁଙ୍କ ମନ ଆଉ ଘରଗିତରେ ରହିଲାନାହିଁ । ନିଜର ଅଜାଣତରେ ଗୋଡ଼

ତାଙ୍କର ଆଗେଇଲା । ମନ ତାଙ୍କର ଟାଣୁଥାଏ ସବୁ ଦେଖିବାକୁ, ସବୁ ଶୁଣିବାକୁ । କେତେଥର ଏସବୁ ଦେଖିଛନ୍ତି, ଶୁଣିଛନ୍ତି । ଆଜି କିନ୍ତୁ ଆଉ ଥରେ ନୂଆକରି ଦେଖିବାକୁ, ଶୁଣିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ।

ବୁଲି ବୁଲି ସେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲେ କିଙ୍କର ବାବୁଙ୍କ ଘର ସାମନାରେ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନୁହେଁ, ଯତୁଛାକୁମ୍ଭେ । କିଙ୍କର ବାବୁ ତାଙ୍କର ବାଲ୍ୟବନ୍ଧୁ । ଅନେକ ଦିନ ହେବ ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ । ନାନା ସଂସାରିକ ଉଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ପଡ଼ି କିଙ୍କର ବାବୁ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଛନ୍ତି । ଘରରୁ କଟେରି । କଟେରିରୁ ବଜାର ଦେଇ ଘର । ସେଇ ଗୁଳାରେ ତାଙ୍କର ମନ ଓ ଦେହ ଚାଲିଛି ଚ ଚାଲିଛି । କିଛିଦିନ ତଳେ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ମରିଯାଇଛି । ସେ ଶୋକରୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁକ୍ତ ହୋଇପାରି ନାହାନ୍ତି । ଭଗବାନ୍ ବାବୁ ତାଙ୍କର ଖବର ନେବାପାଇଁ ତାଙ୍କ ଦୁଆରମୁହଁରେ ଛିଡ଼ାହେଲେ । କିଙ୍କରବାବୁଙ୍କ ଘର ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ସେତେବେଳେ ନାନା ପ୍ରକାର କୋଳାହଳ । ଭଗବାନ୍ ବାବୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶବ୍ଦଟିକୁ ଅଲଗା ଭାବରେ ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଘର ଭିତରେ କିଙ୍କର ବାବୁଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମୃତ ପୁତ୍ରର ଗୁଣ ବାହନି କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି । ‘ମୋତେ ଛାଡ଼ି ତୁ କୁଆଡ଼େ ଗଲୁରେ ମୋ ଗୁଣମଣି; ତୋତେ ଛାଡ଼ି ମୁଁ କେମିତି ଥିବିରେ...’ ହଠାତ୍ କାନ୍ଦଣା ବନ୍ଦକରି ସେ ପାଟିକରି ତାଙ୍କରାଣୀକୁ ଗାଳି ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ, “ହୋଇଲୋ ହେମ, ତୋତେ କେତେବାର କହିଛି ଯେ ବାସନ ମାଜିବା ପରେ ଭଲ ପାଣିରେ ଧୋଇ ରଖିବୁ ? ଆଉ କଅଣ ତୋ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି କହିବି ?”

ହେମ ମଧ୍ୟ ପାଟିକରି କହିଲା, “ରଖୁଛି ମା’ ରଖୁଛି, ପାଟିଟା କରୁଛ କାହିଁକି ?”

ତା’ପରେ ବୁଲିଜଣ ଏକାସାଙ୍ଗରେ କଳହଦ୍ୱାରା ପରସ୍ପରକୁ ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ।

କିଙ୍କର ବାବୁଙ୍କ ବଡ଼ ଝୁଅଟି ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ରୀ । ସେ ଚିତ୍କାର କରି ପଢ଼ା ମୁଖସ୍ଥ କରୁଛି, ଗ୍ରୀନ୍‌ଲେଣ୍ଡର ଅଧାବାସୀମାନଙ୍କୁ ଏସିମୋ ଏସିମୋ ଏକ୍‌ସିମୋ ଏକ୍‌ସିମୋ କହନ୍ତି, ଈ...ଈ...ଈ ସେମାନଙ୍କୁ ବର୍ଷଯାକ ଶୀତ ସହିବାକୁ ପଡ଼େ । ବୋଉ ଦେଖିଲୁ କୁନାକୁ । ତୁମ୍ଭ କର ବଦମାସ ଏକଶିଫା ।

କିଙ୍କର ବାବୁଙ୍କ ତିନିବର୍ଷ ପୁଅଟି ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ କରି କାଲି ଉପରକୁ ଗୋଡ଼ ଟେକିଦେଇ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ତାହା ଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିବାପାଇଁ ଚିତ୍କାର କରୁଛି । ଚର୍କର୍ ଦେଖ, ଚର୍କର୍ ଦେଖ... ।

ଦାଣ୍ଡ ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଗୋଟିଏ ଗଞ୍ଜା କୁକୁଡ଼ା ଓ ଦୁଇଟି ମାଛ କୁକୁଡ଼ା ମଇଳାଗଦାରୁ ଖୁମ୍ପି ଖୁମ୍ପି ଆହାର ଖୋଜୁଛନ୍ତି । ମଝିରେ ମଝିରେ ଗଞ୍ଜାଟା ବେକ ଥରାଇ ତାଙ୍କ ଦେଉଛି, ଚକ୍ରଧର...ଅ...ଅ ରକ୍ଷାକର । ତା’ର ଡାକରେ ଆକାଶ ଯେପରି ଚିରି ହୋଇଯାଉଛି, ତାର ପ୍ରକ୍ଷା ବି ଥରି ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ ମାଛ କୁକୁର ପଛରେ ପାଞ୍ଚଟା ଅଣ୍ଡିରା କୁକୁର ଗୋଡ଼ାଇଛନ୍ତି । ମଝିରେ ମଝିରେ କୁଟାଟି ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଯାକି ଦେଇ ପଛକୁ ଲେଉଟି ପଡ଼ି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖେଳି ହୋଇ ଭୁଲୁଛି ଓ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଅଣ୍ଡିରା କୁକୁରମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଲାଗି ଯାଉଛି ତୁମ୍ବୁଲ ଯୁଦ୍ଧ । ପରସ୍ପର ଭିତରେ କାମୁଡ଼ା କାମୁଡ଼ି କରି ତୁମ୍ବୁଲ ଶବ୍ଦ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି ସେମାନେ । ଇତିମଧ୍ୟରେ କୁଟାଟା ପଳାଇଛି ଅଣ୍ଡିରାଗୁଡ଼ାକ ନିଜ ଭିତରେ ଝଗଡ଼ା ବନ୍ଦକରି ପୁଣି ଗୋଡ଼ାଇଛନ୍ତି ତା ପଛରେ ।

ଭଗବାନ ବାବୁଙ୍କ କୋଳ ଛୁଆଟି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଧଉଁ ସଉଁ ହୋଇପଡ଼ିଲାଣି ।

ଗୋଟିଏ ଭିକାରୀ ଏତେ ସକାଳୁ ଆସି ଛୁଟିଗଲାଣି । ସେ ପାଟିକରି ତାକୁଛି,
ମା...ଆ...ଧର୍ମ କର, ଗଣ୍ଡେ ଭିକ ଦିଅ, ଦଶ ଦୁଆର ଯିବି, ଏତେ ଡେରି କଲେ ଚଳିବ... ।

ଗୋଟିଏ ପେରିବାଲା ତାକି ତାକି ଚାଲିଗଲା, ଗରମ ସିଙ୍ଗଡ଼ା, ଆଳୁଚପ୍, ପକ୍କଡ଼ି,
ରସଗୋଲା, ଛେନାଗଜା...

ଦୁଇଜଣ ମାମଲତକାର ଛୁଟିଛନ୍ତି ଓକିଲଘରକୁ । ଜଣେ ହାତ ହଲାଇ ଅନ୍ୟ ଜଣକୁ
କହୁଛି, ସର୍ବନାଶ କରିଦେବି ତାହାର, ଭାଇ ନୁହେଁ ଭଗାରୀ ।

ଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ରେଳଗାଡ଼ି ଯୋଲ ପାରିହେବା ପୂର୍ବରୁ ଗଁ ଗଁ ଗର୍ଜନ କରି ଉଠିଲା ।

ପାଖ ଘରର ବୈଠକଖାନାରୁ ଡର୍କ ଶୁଭୁଟି...ଦୁର୍ନୀତି ପାଣି ସୁଅପରି । ତାହା ତଳୁ ଉପରକୁ
ଯାଏନାହିଁ, ଉପରୁ ତଳକୁ ବହେ । ଚପରାସୀ ଚାରିଅଣା ଘୁଷୁ ନେଲା ବୋଲି ହାକିମ ଘୁଷୁ ନିଏ ନାହିଁ
ଯେ, ହାକିମ ଶହେଟଙ୍କା ଘୁଷୁ ନେବାରୁ ଚପରାସୀ ଚାରିଅଣା ନିଏ । ଚପରାସୀ ଘୁଷୁ ନେବାର
ଅର୍ଥନୈତିକ କାରଣ ଥାଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କା ପାଇ ସୁବା ଯେଉଁମାନେ ଦୁର୍ନୀତି
ପରାୟଣ, ସେମାନେ କେବଳ ଅପରାଧୀ ମନୋବୃତ୍ତି ପାଇଁ ।

କିଙ୍କର ବାବୁଙ୍କ ପାଟି ଶୁଭୁଛି । ସେ ଗୀତା ପଢୁଛନ୍ତି-

...ପଶ୍ୟାମି ଦେବାଂସୁର ଦେବ ଦେହେ,

ସର୍ବାଂସୁଆ ଭୂତ ବିଶେଷସଂଘାନ୍;

ବ୍ରହ୍ମାଣମୀଶଂ କମଳାସନସ୍ଥମ୍

ରଷଂୀୟ ସର୍ବାନୁରଗାୟ ବିବ୍ୟାନ୍ ।

ଅନେକବାହୁ ଦରବକ୍ରନେତ୍ରଂ

ପଶ୍ୟାମି ତ୍ବାଂ ସର୍ବତୋଽନନ୍ତରୂପମ୍;

ନାଟଂ ନ ମଧଂ ନ ପୁନସ୍ତବାଦିଂ

ପଶ୍ୟାମି ବିଶ୍ୱେଶ୍ୱର ବିଶ୍ୱରୂପମ୍... ।

ଦୂରରୁ ଶୁଭୁଛି, ଅଲ୍ଲହ୍ ଇଲାହା ଇଲ୍‌ଅଲ୍ଲାହ୍ ।

ଭଗବାନ ବାବୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧ୍ବନିକୁ ଅଲଗା ଅଲଗା ଶୁଣିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ମନରେ
ପ୍ରଶ୍ନ ଜାଗିଲା, ଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧ୍ବନିର ଉତ୍ସ କ'ଣ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ? ଉତ୍ସର ସନ୍ଧାନ କରୁ କରୁ ସେ ଏପରି
ଏକ ସ୍ତରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ, ଯେଉଁଠି ମନେ ହେଲା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧ୍ବନିର ଉତ୍ସ ସେଇଠି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧ୍ବନିର
ଆଉ ପ୍ରତ୍ୟେକତ୍ୱ ରହିଲା ନାହିଁ । ସବୁ ଗୋଳେଇ ମିଶେଇ ଯାଇ ଏକ ଅପୂର୍ବ ଶବ୍ଦ ଝଙ୍କଟ ହେବାକୁ
ଲାଗିଲା ଧୀର ଉଦାତ୍ତ ସ୍ୱରରେ ।

ଭଗବାନ ବାବୁ ମୁରୁକି ହସି ଶୂନ୍ୟକୁ ଚାହିଁ ନମସ୍କାର କରି ପୁଣି ଚାଲିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଏ କ'ଣ ଗୋଟିଏ ଗଛ ହେଲା ?

କଣ୍ଠେ ପୁତ୍ରଃ

ବଜାରରୁ ଦୁଇପଇସାର ଶାଗ ଜିଣିବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରାଜ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁଠି ସଂଗ୍ରାମ । ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଜୀବନ ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଲୋକ ଆତ୍ମାନ୍ତି, ଜୀବନ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଗୋଟାଏ ପରିହାସ, ସଂଗ୍ରାମକୁ ଯେଉଁମାନେ ଏହାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ମାରିବାକୁ ଆସିଲେ କୁହନ୍ତି, ମାରନା ମୁଁ ମଲିଣି । ଆମ କାହୁଁବାହୁ ଏଇ ଧରଣର ଲୋକ । ଆମ କଚେରୀରେ କାହୁଁ ବାହୁ ଆବାଳବୁଦ୍ଧ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଜ୍ଞା । ଯିଏ ଆଜି ବି ଚାକିରୀରେ ଯୋଗ ଦେଇଛି, ଅଳ୍ପ ସମୟ ଭିତରେ ସେ କାହୁଁ ବାହୁଙ୍କର ନାତି ହୋଇଯାଏ, ଅଜ୍ଞା ପରିହାସ କରେ । କାହୁଁ ବାହୁ ଚୌକି ଛାଡ଼ି ଉଠିଗଲେ ତାଙ୍କର କଲ୍ଲା ଧରି ଟାଣି ଦିଏ କିମ୍ବା ତାଙ୍କ ପିଠିରେ ‘ଗଧ’ ଲେଖି ଦିଏ । କାହୁଁ ବାହୁ ସେଥିରେ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ନ ହୋଇ ଆମୋଦ ପାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କପ୍ରତି କାହାରି ଆକ୍ରୋଶ ନଥାଏ । କାରଣ ସେ ନିଜର ଦକ୍ଷତା ଦେଖାଇ କାହାରି ପଦୋନ୍ନତି ପଥରେ କୃଷକ ନୁହନ୍ତି । ଚାକିରୀ ତାଙ୍କର ପ୍ରାୟ ଚାଳିଶ ବର୍ଷ ହେଲାଣି; କିନ୍ତୁ ସେ ଯେଉଁଠି ପ୍ରଥମେ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ ଆଜି ବି ସେଇଠି । ତାଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରତି ଅବହେଳା ଓ ଅପାରଗତା ଯୋଗୁଁ କେତେଥର ବାର୍ଷିକ ଦରମା ବୃଦ୍ଧି ବନ୍ଦ ରଖା ହୋଇଛି, କେତେଥର ସେ ସସ୍ପେଣ୍ଡ ହୋଇଛନ୍ତି, ରୋଜ କେତେ ଗାଳି ଖାଆନ୍ତି, ତଥାପି ସେଇ ଦରପୋଡ଼ା କାଠ । ନିଜର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ଉନ୍ନତ କରିବାରେ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ନାହିଁ । କୌଣସି ମତେ ସେ ଅଶ୍ୱିତି ଟଙ୍କାରେ ଘର ଚଳାଇନିଅନ୍ତି । ସଂସାର ଭିତରେ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ର । ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ପାଖରେ ରଖିବାର କ୍ଷମତା ତାଙ୍କର କଦାପି ହୋଇନାହିଁ । ପୁଅଟି ପାଖରେ ରହି ପାଠ ପଢ଼େ, ଏ ବର୍ଷ ମାଟ୍ରିକ ପାସ କରିଛି । ତାଙ୍କୁ ନିଜ କାମରେ ମୃତ୍ୟୁବଦ୍ଧ କରି ସାରିଲେ ସେ ଚାକିରୀରୁ ଅବସର ନେବେ, ଏହି ତାଙ୍କର ଆଶା ।

ଚାକିରୀ କଲାଦିନୁ ସେ ଗଜାବନ୍ଦ କୋଟ ଓ ତାହା ଉପରେ ଖଣ୍ଡେ ଅଧମଇଳା ଚାଦର ପିନ୍ଧି ଝୁଲି ଝୁଲି ଆସନ୍ତି । ଘରୁ ବାହାରି କୁହାର ହେଉ ହେଉ ତାଙ୍କର ଚାଲିଯାଏ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ । ଟା’ପରେ ରାସ୍ତାରେ ଯେତେ ମନ୍ଦିର ସ୍ଥଳ ବା ଚରୁଡ଼ଳସ୍ଥ ଦେବୀଦେବୀ ଅଛନ୍ତି, ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ କୁହାର କରିବାରେ ଅନ୍ତତଃ ଦକ୍ଷିଣିନିତ ଲେଖାଏ ଚାଲିଯାଏ । କଚେରୀରେ ପହଞ୍ଚିବା ବେଳକୁ ହୋଇଯାଏ ଦିନ ବାରଟା । ଭତି ମଧ୍ୟରେ ହାକିମଙ୍କର ଦୁଇ ଡିନିଅର ଡକରା ସରିଯାଇଥାଏ । କଚେରୀରେ ପହଞ୍ଚି ଗୋଟାଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ପକେଇ ଚୌକିରେ ବସିବାବେଳକୁ ସାମନାରେ ଟେବୁଲ ଉପରେ ନାଲି ପେନ୍‌ସିଲରେ ଲେଖା ଗୋଟିଏ କାଗଜ ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରେ । ସେ ଖଣ୍ଡିକ ହେଉକିରାଣିକ ଆଦେଶପତ୍ର, କାହୁଁ ବାହୁ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ସାହେବଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବେ । ଏହା ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ବ୍ୟାପାର । କାହୁଁ ବାହୁ ସେ ଖଣ୍ଡିକ

ଦେଖି ନ ଦେଖିଲା ପରି ଚାନ୍ଦରରେ ମୁଣ୍ଡ ଝାଳ ପୋଛି, ଚାନ୍ଦର ସଞ୍ଚାଳନ କରି ଚିକିଏ ବିଞ୍ଚୁ ହଉ ହଉ ଢୋକାଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ହାକିମଙ୍କ ଚପରାସି ବା ହେଡ଼କୁର୍ଚ୍ଚ ନିଜେ ଆସି ତାଙ୍କୁ ଉଠାଇ ଦେଇ କହନ୍ତି, ଯାଆନ୍ତୁ, ସାହେବ ସଲାମ ଦେଇଛନ୍ତି ।

କାହୁଁ ବାହୁଁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ପକାଇ ପାଟିରୁ ପାନ ବାହାର କରି ପକାଇ ଦେଇ କୋଟଟା ଚିକିଏ ସଜାଡ଼ି ନେଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠିଯାଆନ୍ତି ସାହେବଙ୍କ ଦସ୍ତରକୁ । ସେଠି ପ୍ରାୟ ଅଧଘଣ୍ଟା ଧରି ଗାଳିମିଶ୍ରିତ ଉପଦେଶ ବାଣୀ ନିର୍ବିକାର ଚିତ୍ତରେ ମୁଣ୍ଡପୋତି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଶୁଣି ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ କାମ କରିବାର ଚାଲିକା ଧରି ଫେରି ସିଧା ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ରେକର୍ଡ଼ ଘରକୁ । ରେକର୍ଡ଼ ଘରଟି ଅନ୍ଧାରୁଆ । ସେ ଘରକୁ ପ୍ରାୟ କେହି ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଖୁବ୍ ଛଇ ଘର, ବଡ଼ ବଡ଼ ଥାକରେ ଭର୍ତ୍ତି । ସବୁ ପୁରୁଣା ନଥିପତ୍ର ରେକର୍ଡ଼ ଏହି ଘରେ ଥାଏ । ସବା ପଛ ଥାକଟିରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ରେକର୍ଡ଼ ଘୁଆଇ ଗୋଟିଏ ମଣିଷ ଶୋଇବା ଭଳି ସ୍ଥାନ କରାହୋଇଛି । ତା ଉପରେ ପଡ଼ିଛି ଖଣ୍ଡିଏ ଛିଣ୍ଡା ମଣିଷ । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ମୋଟା ଖାତା ସ୍ତୂପାକାର କରି ଚକିଆ ଭଳି ରଖା ହୋଇଛି । କାହୁଁ ବାହୁଁ ସାହେବଙ୍କ ପାଖରୁ ଗାଲି ଖାଇ ଆସିବା ପରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ହଜମ କରିବା ପାଇଁ ସେଇଠି ଶୋଇପଡ଼ନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଏ ଗୁପ୍ତ ଶୟନ ଶିବିର ତାଙ୍କର କେତେଜଣ ବିଶ୍ୱାସୀ ନାତି ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଇତିମଧ୍ୟରେ ଚାରିଆଡ଼େ ତାଙ୍କୁ ଖୋଜା ଚାଲିଥାଏ । ତାଙ୍କର କେଉଁ ନାତି କୁହେ, ସେ ଯାଇଛନ୍ତି ଅମୂଳ ଅଫିସ୍‌କୁ କଅଣ କାମରେ; କିଏ କୁହେ ଯାଇଛନ୍ତି ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଫିସ୍‌କୁ କଅଣ ନଥି ଆଣିବା ପାଇଁ, ହେଡ଼କିରାଣି ବାହୁଁ ଚଷମା ଉପର ବାଟେ କିଛିକ୍ଷଣ କାହୁଁ ବାହୁଁଙ୍କ ଖାଲି ଚୌକିକୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖିରେ ଅନାଇ ଚେହୁଲ ଗୋଡ଼ରେ ସୂତାରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଥିବା ପୁଲ୍ୟାବ କାଗଜରୁ ଖଣ୍ଡେ ଟାଣିଆଣି ରାଗରେ ଗୁଡ଼ାଏ କଅଣ ଲେଖି ପକାଇ ଡାକନ୍ତି ଚପରାସିକୁ-

-ଆଇଜ୍ଜା !

-ଯାଉ, ସାହେବଙ୍କୁ ଏଖଣ୍ଡ ଦେଇ ଆସ, ଯାଆଉ ।

କୁଡ଼ା ଚପରାସୀ ଧନୁର ଢୋକାଇବାରେ ବ୍ୟାଘାତ ପଡ଼େ । ସେ କାହୁଁ ବାହୁଁଙ୍କର ଭାରି ବନ୍ଧୁ । ଦୁହେଁ ଗୋଟିଏ ଚାକରରେ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ଋତ୍ନରେ ରହନ୍ତି । ଚାକିରୀ କଲାଦିନଠାରୁ ଦୁହେଁ କେବେହେଁ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁତ୍ର ସହ କଟକରେ ରହିନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା ଛୁଟି ନେଇ କେବେହେଁ ଘରକୁ ଯାଇନାହାନ୍ତି । ବର୍ଷକୁ ଥରେ ମାତ୍ର ପୂଜା ଛୁଟିରେ ଯଦି ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ମିଳେ, ତେବେ ଯାଆନ୍ତି । ଗାଁ ତାଙ୍କର କଟକଠାରୁ ବହୁ ଦୂରରେ, ଯିବା ଆସିବା ପାଇଁ ଅନ୍ତତଃ ପନ୍ଦରଟି ଟଙ୍କା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇପଡ଼େ । ଏତେ ଟଙ୍କା କେବେହେଁ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଲୁଚେ ନାହିଁ, ଲୁଚିଲେ ମଧ୍ୟ ଛୁଟି ମିଳିବା ତାଠାରୁ ଅଧିକ ଦୁଃସାଧ୍ୟ ହୋଇପଡ଼େ । ଅଗତ୍ୟା ମୁହଁମାଡ଼ି ସେମାନେ କଟକରେ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି ସେଇ ଗୋଟିଏ ଅଣଓସାରିଆ ସନ୍ତସନ୍ତିଆ କୁଡ଼ିଆଟିରେ ।

ଏଇ ହେଲା କାହୁଁ ବାହୁଁଙ୍କର ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଜୀବନ । ଏହାର ବ୍ୟତିକ୍ରମ କଦାପି ହୋଇନାହିଁ । ଥରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ହାକିମ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ବାଟକୁ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକରି କହିଥିଲେ, ଦେଖନ୍ତୁ କାହୁଁ ବାହୁଁ, ସମୟ ଥିଲା ଯେତେବେଳେ ଇଂରେଜ ଶାସନ ଚାଲିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ହୁଏତ ଆପଣଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରତି ଅବହେଳା କ୍ଷମଣୀୟ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଦେଶ ବର୍ତ୍ତମାନ

ସ୍ବାଧୀନ ହୋଇଛି । ଆମେ ଯଦି ଏତେବେଳେ କାମରେ ପାଙ୍କି ଦେଉଁ, ତେବେ ଆମେଇ ମରିବା, ଏତା କଅଣ ବୁଝିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । କାହୁଁ ବାହୁଁ ନୀରବରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିଲେ । ତାଙ୍କର ଏହାହିଁ ସ୍ବଭାବ, ଯେତେ ଗାଳି ଦିଅ ବା ଯେତେ ଉପଦେଶ ଦିଅ ବା ଯେତେ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାର ସବୁଥିରେ ସେ ନୀରବ । ହାକିମ ତାଙ୍କର ନୀରବତାରେ ଆହୁରି ରାଗିଯାଇ ଟେବୁଲ ଉପରେ କଲମ କଟାଡ଼ି କହିଲେ, ଏ କଅଣ ତୁଜା ଆପଣଙ୍କର ? ପଚାରିଲେ ଉତ୍ତର ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ କାହିଁକି ? ହାକିମଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ କଣେଇ ଚାହିଁ କାହୁଁ ବାହୁଁ କହିଲେ, ଆଜ୍ଞା, ବୁଝୁନାହିଁ କି, ସବୁ ବୁଝୁଛି । କିନ୍ତୁ କାମକୂଟ ମୋଟେ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ, କଣ କରିବି ।

-କାହିଁକି ?

-ମୁଁ କାମକଲେ ଦେଶର ଉନତି ହେବ, ଦେଶର ଉନତି ହେଲେ ଆମର ଉନତି ହେବ ଏ କଥା ମୁଁ ବୁଝୁଛି; କିନ୍ତୁ ସାର୍, ମୋର ଜୀବନଟା ଗଲା, ଟିକିଏ ସାମାନ୍ୟ ସୁଖ କରିପାରିଲି ନାହିଁ । ଦିନକପାଇଁ ପିଲାପିଲି ପାଖରେ ରଖି ଆନନ୍ଦ ପାଇପାରିଲି ନାହିଁ...

ହାକିମ ନୀରବ ରହିଲେ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ କହିଲେ, ହଉ ଯାଆନ୍ତୁ । ପେନ୍‌ସନ୍ କେବେ ନେବେ ?

-ଆଉ ଅଳ୍ପଦିନ ଅଛି ସାର୍ । ପୁଅ ଏଇ କଟେରିରେ ରହିବା ପାଇଁ ଖଣ୍ଡେ ଦରଖାସ୍ତ କରିଛି । ଦୟାକରି ଯଦି ଆପଣ ତାକୁ କାମରେ ଲଗାଇ ଦିଅନ୍ତେ, ତେବେ ପେନ୍‌ସନ୍ ନେଇ ମୁଁ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ।

-ହଉ ଯାଆନ୍ତୁ ।

ହାକିମଙ୍କ ପିତା କିରାଣୀ ଥିଲେ । ସେ କି କଷ୍ଟରେ ତାଙ୍କୁ ଓ ତାଙ୍କର ଭାଇମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ାଇ ମଣିଷ କରିଛନ୍ତି, ସେ ଜାଣନ୍ତି ।

କାହୁଁ ବାହୁଁଙ୍କ ପୁଅ ଅଜୟ ଚାକିରି ପାଇ ରହିଲେ; କିନ୍ତୁ କାହୁଁ ବାହୁଁ ଆଉ କିଛିଦିନ ଚାକିରିରେ ରହିବା ପାଇଁ ପୁଣି ଦରଖାସ୍ତ କଲେ । ହେତୁ କିରାଣୀ ସେ ଦରଖାସ୍ତ ଉପରେ କାହୁଁ ବାହୁଁଙ୍କ ବିପକ୍ଷରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଲେଖି ମତଦେଲେ ଯେ କାହୁଁ ବାହୁଁଙ୍କ ଭଳି ଅକର୍ମଣ୍ୟକୁ ଚାକିରିରେ ଆଉ ରଖିବା ଅନ୍ୟାୟ ହେବ ।

ହାକିମ ଦରଖାସ୍ତ ପଢ଼ି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କାହୁଁ ବାହୁଁଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ । ବୁଢ଼ା ଚପରାସି ଧନୁ ଡକାଇବାର କାରଣ ବୁଝିପାରି କାହୁଁ ବାହୁଁଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଶିବିରରୁ ଉଠାଇ ସାହେବଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଲେ । କାହୁଁ ବାହୁଁ ତରବର ହୋଇ ମୁହଁ ଧୋଇ ସାହେବଙ୍କ ପାଖରେ ହାଜର ହୋଇ ଛିଡ଼ାହେଲେ ।

-କି କାହୁଁ ବାହୁଁ, ଇୟେ କଣ ? ଏ ଦରଖାସ୍ତ କଅଣ ?

କାହୁଁ ବାହୁଁ ନୀରବ ।

-ଆପଣ ପରା କହୁଥିଲେ ଯେ ପୁଅ ଚାକିରି କଲେ ଅବସର ନେବେ । ପେର ଏ କଅଣ !

-ଆଜ୍ଞା, ତା ଓ ଭାବିଥିଲି; କିନ୍ତୁ ମନ ବଳିଲା ନାହିଁ ।

-ନା, ନା, ଆପଣଙ୍କ ବୟସ ଅନେକ ହେଲାଣି । ଚାକିରି ବି ଚାଲିଶି ବର୍ଷରୁ ବେଶି ହେଲାଣି । ଏଥର ଘରେ ବସି ଧର୍ମ କର୍ମରେ ମନ ଦିଅନ୍ତୁ । ପୁଅ ତ ଚାକିରୀ ପାଇଲା । ଏଥର ପୁଅକୁ

ବାହାଦେଇ ଆନନ୍ଦରେ ବୋହୂ ନେଇ ଘରେ ରହନ୍ତୁ । ଆଉ ଲୋଭ କାହିଁକି ?

-ଆଜ୍ଞା, ଏ ଲୋଭ ନୁହେଁ, ଅବସର ନେଲେ ଅଳ୍ପ କେତୁଟା ଦିନରେ ମରିଯିବି, ଘରେ ତ ଜମିବାଡ଼ି ନାହିଁ ଯେ ଚାଷବାସ କରି କାଳ କଟିଯିବ, କଅଣ କରିବି ?

-କାହିଁକି, ଏତେ ଦିନ ଏକା ଏକା କାଳ କଟାଇଲେ, ଏଥର...

-ଆଜ୍ଞା, ଯେଉଁ ବୟସରେ ତା ହବାର କଥା ତ ହେଲାନାହିଁ । ଆଉ ଏ ବୟସରେ... ସାର୍, ସତ କହୁଛି, ବିବାହ କରିଚି ସତ... କିନ୍ତୁ କିନ୍ତୁ...

-କଅଣ କିନ୍ତୁ ।

-ସାର୍ ଏତେଦିନ ଅଲଗା ଏକା ଏକା ରହି ରହି ଏ ଜୀବନଟା ଅଭ୍ୟାସରେ ପଡ଼ିଗଲାଣି । ସ୍ତ୍ରୀ ତ ଅପରିଚିତା ଜଣେ ନାରୀ... ତା ସହିତ ବା ମୋର ସମ୍ପର୍କ କଅଣ ଅଛି, ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ମାସକୁ ଥରେ ମନିଅର୍ଡ଼ର ରସିଦ୍ରେ ତାର ଟିପଟିହୁ ଦେଖିବା ଛଡ଼ା, ତା ବି ଦୁଇଥର ଜାଲ ହୋଇଛି । ଥରେ କେବଳ ଏଇ ପୁଅର ଅଳ୍ପପ୍ରାୟନକୁ ଦିନେ ଯାଇଥିଲି, ଆଉ ଚାରିପାଞ୍ଚଥର ପୂଜା ଛୁଟିରେ ତିନିଚାରିଦିନ ପାଇଁ ଗାଁକୁ ଯାଇଥିଲି । ଏତିକି ତ ସମ୍ପର୍କ । ସରକାର ଆଉ ବେଶି ସମ୍ପର୍କ ରଖିବାକୁ ଦେଇନାହାନ୍ତି ;

ହାକିମ ବୁଝିପାରିଲେ ପ୍ରସଙ୍ଗଟା କ୍ରମେ କାହୁଁ ବାବୁଙ୍କ ମନ ଗହନକୁ ପ୍ରବେଶ କରୁଛି । ସେଇଠି ସେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ବନ୍ଦ କରି, ଆଉ ବର୍ଷେ ଚାକିରି ସମୟ ବଢ଼ାଇ ଚିଠି ଲେଖିଦେଲେ ଉପର ମହଲକୁ ।

ଏହାର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ କାହୁଁ ବାବୁ ପୁଣି ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ ଦରଖାସ୍ତ ନେଇ ଛିଡ଼ାହେଲେ ହାକିମଙ୍କ ପାଖରେ । ଭୟରେ ନୀରବରେ ଦରଖାସ୍ତ ଦିଅନ୍ତି ସାହେବଙ୍କୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ସେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲେ । ହାକିମ ଦରଖାସ୍ତ ଦିଅନ୍ତି ପଢ଼ି କହିଲେ, ବେଶି, ବେଶି, ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ବାହାଘର କରୁତ ନା, କେଉଁଠି ହେଉଛି ?

-ଆଜ୍ଞା, ଆମ ଚପରାସି ଧନୁର ଝିଅ ସହିତ ।

-ଭଲ, ଭଲ; କିନ୍ତୁ ତିନି ଦିନରୁ ବେଶି ଛୁଟି ଦେଇପାରିବି ନାହିଁ । ବଢ଼ି ସମୟ । ଚାରିଆଡ଼େ ହାହାକାର, ଭାଷଣ କାମ ପଡ଼ିଛି । କେବଳ ତୁମପାଇଁ ମୁଁ ତିନିଦିନ ଦେଇପାରେ ।

-ହଉ ସାର, ଯାହା ଆପଣଙ୍କର ବୟା ।

ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟ ବିବାହ ହୋଇଗଲା । ବୋହୂକୁ ଶାଶୁ ପାଖରେ ରଖି ଅଜୟ, ଧନୁ ଓ କାହୁଁ ବାବୁ ତିନିଦିନ ପରେ ଚତୁର୍ଥଦିନ ଚାକିରୀରେ ଯୋଗ ଦେଲେ ।

ଏହାର ପ୍ରାୟ ବର୍ଷକ ପରେ ଦିନେ କାହୁଁ ବାବୁ ଚିଠି ପାଇଲେ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ନାତି ହୋଇଛି । ସେଦିନ କାହୁଁ ବାବୁଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ଦେଖେ କିଏ । ଆନନ୍ଦରେ ସେ ସେଦିନ ସମ୍ଭାବତ ଚାରିକଡ଼େ କହି ବୁଲିଲେ । ହାକିମଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କହି ଆସିଲେ । ହାକିମ ସମ୍ଭାବତ ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ । କାହୁଁ ବାବୁ ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇ କହିଲେ, ସାର୍ ଅଜୟକୁ ଓ ମୋତେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଦିନ ଛୁଟି ଦେବାକୁ ହେବ ସାର୍, ଥରେ ବଂଶଧରକୁ ଦେଖି ଆସିବା ପାଇଁ ।

-ହଉ ଯାଆନ୍ତୁ ।

ଅବସ୍ୟ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏ ସମୟ ପାଇନାହିଁ । କାହୁଁ ବାହୁ ହାକିମକ ପାଖରୁ ଛୁଟିର ଅନୁମତି ଆଣି ଅବସ୍ୟ ପାଖକୁ ଗଲେ । ଅବସ୍ୟ ସେତେବେଳେ ତାର ଚୌକିରେ ନ ଥିଲା । ଧନୁକୁ ପଚାରିବାରୁ ଧନୁ କହିଲା, ହେଁ, ହେଁ, କୋଇଁ ଠିକ୍ ତୁମରି ପରି, ସେ ପରା ତୁମ ଜାଗାରେ ଶୋଇଛି । ତୁମେ ସେ ଜାଗାକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସେ ସେଠି କର ଲେଉଟାଇ ଦିଏ ।

ଦୁହେଁଯାକ ହୋ ହୋ ହସି ଗଲେ ଶୟନ ଶିବିରକୁ । ଅବସ୍ୟକୁ ଠେଲି ଉଠାଇ କାହୁଁ ବାହୁ କହିଲେ, ଚାଲ ବସାକୁ ଯିବା ।

ଅବସ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲା, କାହିଁକି ? ଏତେବେଳେ ?

-ଚାଲ, ବସାରେ କହିବି । ଏ ଆନନ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣ ସମୟଟି ଧୀରେ ସୁସ୍ଥେ କହିବା ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ବସାକୁ ଯିବା ବାଟରେ କାହୁଁ ବାହୁ ବଜାର ସୌଦା କଲେ । ଚାରିଟା ବେଳକୁ ବସାରେ ପହଞ୍ଚି କାହୁଁ ବାହୁ ପୁଅକୁ କହିଲେ, ନେ, ତୁଡ଼ା ଚିନି କିଣି ଆଣିଚି, ଶୀଘ୍ର ଖାଇଦେଇ ଜିନିଷପତ୍ର ସବୁ ବନ୍ଧାବନ୍ଧି କରି ରଖିଥା । ମୁଁ ବଜାରକୁ ଯାଉଛି, ତୋ ବୋଉପାଇଁ ଗୁଡ଼ାଖୁ କିଣି ଆଣିବାକୁ ବୁଲିଯାଇଛି ।

-କିନ୍ତୁ ଏ ଛୁଟି । ଏତେ ଜିନିଷ ପତର । କଥା କଅଣ !

-ନେ, ଏ ଚିଠି ପଢ଼ । ସବୁ ସଜାଡ଼ି ରଖିଥା । ମୁଁ ଏଇନେ ଆସୁଛି । ବଜାରକୁ ଯାଇ କାହୁଁ ବାହୁ ଗୁଡ଼ାଖୁ, ନାତି ପାଇଁ ରଜ୍ଜାନ ଜାମା, କଣ୍ଢେଇ କିଣି ଫେରି ଦେଖିଲେ ଅବସ୍ୟ ଚିଠିଟି ଧରି ସେମିତି ବସିବି ଖଟ ଉପରେ । ଆଖିରୁ ତାର ଦୁଇଧାର ଲୁହ ଗଡ଼ିଯାଉଛି, ତାର ହୋସ ନାହିଁ ।

କାହୁଁ ବାହୁ ତାକୁ ଠେଲିଦେଇ କହିଲେ, କିରେ ଇଏ କଅଣ, ଗାଡ଼ି ଆସିବାକୁ ଆଉ ମୋଟେ ଅଧଘଣ୍ଟାଏ ଅଛି, ତୁ ବସିଛୁ । ଜିନିଷପତର ସେମିତି ପଢ଼ିଚି । କିରେ କାହୁଁ କିଆଁ ?

-ବାପା, ଏ ନାତି ହେବାରେ ତୁମେ ମନରେ ଆନନ୍ଦ ପାଇଛ କେମିତି ?

-କାହିଁକି, କଅଣ ହେଲା ?

-ବାପା, ମୁଁ ତେବେ ଖୋଲି କହୁଛି । ବାହାହେବା ପରେ ଥରେ ମାତ୍ର ମୁଁ ଗୋଟିଏ ରବିବାରରେ ସେ ଗାଁକୁ ଯାଇଥିଲି; କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ସେ ମାରୁ ହୋଇଥିଲା । ଏ ପୁଅ ତେବେ ହେଲା କେମିତି ?

-ଓହୋ, ଏଇ କଥା । ରାମ, ରାମ । ଆମର ଏତେ ଧଇଲେ ଚଳେ କିରେ, ତୁ କେମିତି ହୋଇଥିଲୁ ? ମୁଁ ମୋ ଜୀବନରେ ପରା ମୋତେ ତିନି ଚାରିଥର ଗାଁକୁ ଯାଇଛି, ପ୍ରତିଥର ବି ସେମିତି କିଛି ଗୋଟାଏ ଅସୁବିଧା ଥାଏ । ଆମେ ଚାକିରିଆ ଲୋକ, ଆମର ଏତେ ଧଇଲେ ଚଳେ । ପୂର୍ବକାଳେ କଥାରେ ହେଉଥିଲା ? ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀର କେଉଁଆଡୁ ସନ୍ତାନ ହେଲା, ସେଥିରେ କୌଣସି ମୁନି ମୁଣ୍ଡ ଖେଳାଇ ନଥିଲେ । ଆନନ୍ଦରେ ତାକୁ ପାକୁଥିଲେ ।

-ବାପା, ତେବେ ମୁଁ ବି ଏମିତି ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲି ?

-ଆରେ, ହଁ, ହଁ । ଚାଲ ଉଠ, ବେଳ ହୋଇଗଲାଣି । କିଏ କାହାର ପୁଅରେ । କେହି କା ପୁଅ ନୁହେଁ । ପିତା ଭାବଗାଁ ଅସଲ । ସେଦିନ ଦେଖିଲି କଦମ୍ବ ବାହୁ ଗୋଟାଏ ରୋଗୀଣା ପୁଅକୁ କାନ୍ଧରେ ପକାଇ ଧାଇଁଛି ତାତ୍ତରଖାନା । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲି, କିହୋ, ବାହାହୋଇ ପୁଅ ହୋଇ

ସାରିଲାଣି, ଆମକୁ କହିନା । କହିଲା, ନା ମ, ମୋ ପୁଅ ନୁହେଁ- ମାନେ ମୋ ପୁଅ ଯେ, ଯାକୁ ବାହା ହୋଇଛି ତା'ର ପୁଅ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲି, ମାନେ । ସେ ସେମିତି ହସି କହିଲା, ମାନେ ତା'ର ଅବିବାହିତା ଅବସ୍ଥାରେ ପୁଅ ଏ । ମୋହ ମୁଦ୍‌ଗର ପଢ଼ିନୁ, କା ତବ କାନ୍ତା କଷେ ପୁତ୍ରଃ, ସଂସାରୋୟମ୍ । ଅତୀବ ବିଚିତ୍ର.... । ଉଠ୍ ଉଠ୍ ।

-ହଁ ବାପା, ସଂସାର ଆଉ ମଣିଷ ଅତି ବିଚିତ୍ର । ଚାଲ ଯିବା । ପୁଅ ପାଇଁ କଅଣ କିଣିଲ ଦେଖେ ।

ଉଦ୍ଭ୍ରାନ୍ତ

କପିଳବାସୁ । ରାଜା ଶୁଦ୍ଧୋଦନଙ୍କର ସୁରମ୍ୟ ପ୍ରମୋଦୋଦ୍ୟାନ । ସମୟ ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତ । ପ୍ରଥମ ବସନ୍ତର ସମାଗମରେ ଉଦ୍ୟାନର ଶୋଭା ଅପୂର୍ବ । କିଂଶୁକ, କୁରୁବକ, କୃତକ ପୁନାର, ଅଶୋକ ପ୍ରଭୃତି ପୁଷ୍ପାବଳିରେ ତରୁରାଜି ନମିତ । ପିକକୁଳର ଅବିରାମ କୁହୁ କୁହୁ ସହିତ ଗ୍ରମରର ଗୁଞ୍ଜନ ମିଳିତ ହୋଇ ଚୋକିତି ଏକ ଅପୂର୍ବ ଝଙ୍କାର । ପ୍ରାସାଦର ଲାସ୍ୟମୟୀ ତରୁଣୀମାନେ ପ୍ରମୋଦୋଦ୍ୟାନର ପୁଷ୍ପରିଣାରେ ଜଳକ୍ରୀଡ଼ାରେ ମାତିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ତରଙ୍ଗାୟିତ ତନୁ ଓ ଛଦାୟିତ ହାସ୍ୟ ମନରେ ମତାଣିଆ ମଦିରା ପରିବେଷଣ କରୁଛି । ଗନ୍ଧବନ୍ଧ ମନ୍ଦେ ମନ୍ଦେ ନାନା ସୁବାସ ବିତରଣ କରୁଛି ।

ଅଦୂରରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରସ୍ତର ଦେଦିକା ଉପରେ ଗୌତମ ମୌନୀ ଭାବରେ ବସିଛନ୍ତି । ଯୁବତୀମାନଙ୍କ ମୁହୂର୍ତ୍ତମୁହୂଃ କଟାକ୍ଷପାତ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ଭ୍ରାନ୍ତ ହେଉ ନାହିଁ । ଉଦାସ ଆଖିଯୋଡ଼ିକ ତାଙ୍କର ଅସୀମରେ ନ୍ୟସ୍ତ । ଚିତ୍ରାରେ ତାଙ୍କର କପାଳର ରେଖା ମଝିରେ ମଝିରେ ପରିସ୍ପୃତ ହୋଇ ଉଠିଛି । ତପ୍ତ ଦୀର୍ଘନିଶ୍ବାସ ବାହାରି ଅସୀମରେ ମିଳାଇଯାଇଛି ।

ସେ ଭାବୁଛନ୍ତି... ଏ ବସନ୍ତ ଚିରସ୍ଥାୟୀ ନୁହେଁ, ଏ ଜୀବନ ମଧ୍ୟ ଚିରସ୍ଥାୟୀ ନୁହେଁ । ଏ ଦୁଇଟି ଅସ୍ଥାୟୀ ପରିବେଶରୁ ଏ ଉଦ୍ଭାଦନା ଅସ୍ଥାୟୀ ହେବ, ଏଥିରେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ଅସ୍ଥାୟୀ ବସ୍ତୁ ବା ଭାବ ଦୁଃଖଦାୟକ । ଏ ଜୀବନର ଆଦ୍ୟରେ ଦୁଃଖ, ମଧ୍ୟରେ ଦୁଃଖ ଏବଂ ଅନ୍ତିମରେ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖ । ଏ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଦୁଃଖଦାୟକ...

ଦୀର୍ଘନିଶ୍ବାସ ପକାଇ ଗୌତମ ଅଶ୍ରୁପୂର୍ଣ୍ଣ ନୟନରେ ଚାରିଆଡ଼େ ଶୂନ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଚାହିଁଲେ । ବିଗତ କେତେ ଦିନର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଘଟଣା ବିଷୟରେ ସେ ପୁଣି ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

...ସେହି କମ୍ପିତ କଳେବର, ଗଳିତ ଚର୍ମ, ଦନ୍ତହୀନ ଜରାଗ୍ରସ୍ତ ବୃଦ୍ଧା, ସେଇ ପୂତିଗନ୍ଧମୟ, ମାର୍ଗପାର୍ଶ୍ବରେ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଏବଂ ତଥାପି ନିର୍ଭୁକ ଭାବରେ ଜୀବିତ ଜୀବନ । ସେଇ ଶବ ଏବଂ ଶବବାହକମାନଙ୍କ ପଛରେ ରୋରୁଦ୍ୟମାନା ନାରୀ-ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସବୁ ଦୃଶ୍ୟ ତାଙ୍କ ଆଖି ଆଗରେ ଭାସିଗଲା । ଦୁଇବିନ୍ଦୁ ଅଶ୍ରୁ ତାଙ୍କର ବକ୍ଷସ୍ଥିତ ରତ୍ନଖଚିତ ମୁକ୍ତାହାର ଉପରେ ପଡ଼ି ଗଡ଼ିଗଲା ।

...ତଥାପି, ତଥାପି ମନୁଷ୍ୟ ନିର୍ଭଞ୍ଜ ଓ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ବଞ୍ଚୁ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । କାହିଁକି ?

ଗୌତମ ଗାତ୍ରୋତ୍ଥାନ କରି ଧୀରେ ଧୀରେ ପ୍ରାସାଦ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ଏବଂ ଦ୍ଵାରପାଳକୁ ଆଦେଶ ଦେଲେ ଛଦକକୁ ରଥଯୋଜନା କରିବାକୁ ଆଜ୍ଞା ଦେବାପାଇଁ ।

ନିଜ କକ୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ ଯୁବରାଣୀ ଗୋପା ଦ୍ଵାରଦେଶରେ ଦଣ୍ଡାୟମାନା । ଶିଶିର-ସ୍ରାବ କମଳକୋରକ ପରି ଆଖିଯୋଡ଼ିକ ତାଙ୍କର ଛଳଛଳ ।

ଗୌତମ ତାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି କକ୍ଷମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତେ ଗୋପା ତାଙ୍କ

ହାତ ଧରି ଅଟକାଇଲେ । ଗୌତମ ବାଧା ନ ଦେଇ ନିର୍ବାକ ଭାବରେ ସେଇଠି ଛିଡ଼ାହୋଇ ରହିଲେ । ଦୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କର ପୂର୍ବପରି ବେଦନାମୟ ।

ଗୋପା ଅଭିମାନଭରା ଜଣରେ କହିଲେ, ପ୍ରମୋଦୋଦ୍ୟାନକୁ ଏକାକୀ... । ରୁଷ ଅଭିମାନ ତାଙ୍କର ବାବୁରୁଷ କଲା ।

ଗୌତମଙ୍କ କପାଳର ରେଖା ପରିସ୍ପୃତ ହୋଇଉଠିଲା । ଗୋପାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ସେ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଏ ତରଙ୍ଗାୟିତ ନିର୍ମୋକ ତଳେ ବାହସ୍ତ ଦୃଶ୍ୟ ଲୁଚିଯାଇଛି ଅଛି । ଏ ଦୃଷ୍ଟା ସେଇ ବାହସ୍ତତାରୁ ଢାଳି ।

ଥରେ ମାତ୍ର ଗୋପାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଗୌତମ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ପ୍ରାସାଦରୁ ବାହାରିଗଲେ । ଉଦ୍‌ଗତ ଅଶ୍ରୁରୋଧ କରିବାର ଚେଷ୍ଟାରେ ଗୋପାଙ୍କର ବିମୋହାଗ୍ର ଜମିତହେଲା । ଅଭିମାନର ଆତିଶଯ୍ୟରେ ସେ ଗୌତମଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତିତ ପଦଚିହ୍ନ ଉପରେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲେ ।

ଗୌତମଙ୍କର ରଥ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରାସାଦ ଛାଡ଼ି ରାଜମାର୍ଗରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଛି ।

ଗୌତମ ଦେଖିଲେ ଅଦୂରରେ ଏକ ଅପୂର୍ବ ପୁରୁଷ । ହସ୍ତରେ ତାଙ୍କର କମଣ୍ଡଳୁ । କୌଣସି ବସ୍ତ୍ର ଅଙ୍ଗରେ ନାହିଁ ।

ଗୌତମ ରଥ ଅଟକାଇ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀଙ୍କ ନିକଟକୁ ଗଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଗୌତମଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଗୌତମ କିଛିକ୍ଷଣ ଅଭିଭୂତ ଭାବରେ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ପଚାରିଲେ, ଆପଣଙ୍କର ପରିଚୟ ?

-ସେହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉପଯୁକ୍ତ ଉତ୍ତର ପାଇବା ପାଇଁ ତ ମୁଁ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରିଛି, ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ସହସା ଉତ୍ତର ଦେଲେ ।

-ଆପଣ କ'ଣ ଚିନ୍ତା କରୁଛନ୍ତି ?

-ବନ୍ଧୁ, କେଉଁ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ନିରୂପଣ କରିପାରିନାହିଁ ।

-ଆପଣଙ୍କର ଗତବ୍ୟ ?

-କିଏ ଜାଣେ ?

ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ସହାସ ଅଭିବାଦନ କରି ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ଏ କି ଅପୂର୍ବ ଜୀବ ! ଏହାଙ୍କର ବାସସ୍ଥାନ ନାହିଁ, ପରିଚୟ ନାହିଁ, ଧନ ନାହିଁ, ତଥାପି କି ଐଶ୍ବର୍ଯ୍ୟବାନ ମନେହେଉଛନ୍ତି ଏ । ଗୌତମ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଭାବରେ କିଛିକ୍ଷଣ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଛନ୍ଦକକୁ ପଚାରିଲେ, ଛନ୍ଦକ, ତୁମେ ଏହାଙ୍କୁ ଜାଣ ?

ଛନ୍ଦକ ସ୍ମିତ ହାସ୍ୟକରି ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ଯୁବରାଜ, ଏମାନଙ୍କର ପରିଚୟ ଦେଖ, କାଳ, ପାତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ନିବନ୍ଧ ନଥାଏ । ଏମାନଙ୍କର ପରିଚୟ, ଏମାନଙ୍କର ଚିନ୍ତାଧାରା ଯାହା ଚିରନ୍ତନ ।

ରଥ ପେରାଅ ଛନ୍ଦକ ! ଗୌତମ ଦୀର୍ଘ ନିଶ୍ବାସ ପକାଇ ଆଦେଶ ଦେଲେ ।

ସେଇ ଦିନ ମଧ୍ୟରାତ୍ରରେ ସୁସ୍ଥା ଗୋପାଙ୍କର ଶିଥିଳ ଆଲିଙ୍ଗନ ମୁକ୍ତ କରି ପୁତ୍ର ରାହୁଳଙ୍କ ଆଡ଼େ ଥରେ ମାତ୍ର ଚାହିଁ ଗୌତମ ରାଜପ୍ରାସାଦ ପରିତ୍ୟାଗ କଲେ । ପରଦିନ ପ୍ରଭାତ ନ ହେଉଣୁ ଛନ୍ଦକ ଗୌତମଙ୍କର ରତ୍ନହାର, ବହୁମୂଲ୍ୟ ପରିଚ୍ଛଦ ଏବଂ କର୍ତ୍ତିତ କୁଞ୍ଜିତ କେଶବାମ ମହାରାଜ

ଶୁଦ୍ଧୋଦନଙ୍କ ପାଦତଳେ ରଖି ନୀରବରେ ଅଶ୍ରୁବିସର୍ଜନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଶୁଦ୍ଧୋଦନ ମଞ୍ଚକରେ ହସ୍ତ ରଖି ସେହିଠାରେ ବସିପଡ଼ିଲେ । ଅନ୍ଧପୁରରେ ଗୋପା ଏ ସମ୍ଭାବ ପାଇ ମୂର୍ଚ୍ଛିତା ହେଲେ ।

ରାଜଗୃହର ରତ୍ନପାତ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ରମ ।

ଯୁବକ ଗୌତମ ନାନା ଦେଶ ପର୍ଯ୍ୟଟନ କରି ଦିନେ ତପ୍ତ ମଧ୍ୟାହ୍ନରେ ଆଶ୍ରମର ଦ୍ଵାରଦେଶରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ଆଶ୍ରମ ମଧ୍ୟରୁ ଅଲାର କାଲାମ ଏବଂ ଉଦ୍‌ବେଗ ରାମପୁତ୍ର ଆଶ୍ରମ ଭିତରକୁ ଯିବାପାଇଁ ଗୌତମଙ୍କୁ ସଙ୍କେତ ଦେଲେ ।

-କଣ ଚାହଁ ଯୁବକ ? କାଲାମ ପଚାରିଲେ ।

-ମୁଁ ଚାହେଁ ପରମ ସୁଖ । ଗୌତମଙ୍କର ଉତ୍ତର ବେଦନାମୟ ।

ରାମପୁତ୍ର କହିଲେ, ପରମ ସୁଖ ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ ବସ୍ୟ । କେବଳ କଠୋର ସାଧନାଦ୍ଵାରା ତାହା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ । ଯେତେବେଳେ ମନ ନିଶ୍ଚରଙ୍ଗ ପୁଷ୍ପରିଣୀ ପରି ସ୍ଵବ୍ୟ, ସ୍ଥିର, କୌଣସି ଲଜ୍ଜାର ଉଦ୍‌ବେଗ ନାହିଁ, ବସ୍ୟ ! ସେତେବେଳେ ଜାଣିବ ତୁମ୍ଭର ସାଧନା ସାର୍ଥକ ହୋଇଛି । ସେ ଅବସ୍ଥାରେ ମନୁଷ୍ୟ ଅପାର ଆନନ୍ଦ ପାଏ । କଠୋର ସାଧନାରେ ତୁମ୍ଭେ ଅରୂପ ବ୍ରହ୍ମଲୋକ ପାଇବ ।

କାଲାମ କହିଲେ, କଠୋର ସାଧନାବଳରେ ତୁମ୍ଭେ ଅକିଞ୍ଚନାୟତନ ସ୍ତରରେ ଜନ୍ମଲୀନ କରିବ, ଯେଉଁଠାରେ ତୁମ୍ଭର ମନ ନିରୁଦ୍‌ବେଗ, ନିଅର ରହିବ ।

ଗୌତମ ମନୋଯୋଗ ଦେଇ ଉପଦେଶଗୁଡ଼ିକ ଶୁଣି ଶୁଣି ଅନ୍ୟମନସ୍ ହୋଇଗଲେ । ମନରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନ ଜାତ ହେଲା, ମନର ଏପରି ଅବସ୍ଥା କଅଣ ତରମଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବା ଉଚିତ ? ମନର ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ମୁଁ ମୋର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ପାଇପାରିବି କି ? ମାନବ ଜାତିର ଦୁଃଖର ଅବସାନର ଉପାୟ ପାଇବି କି ?

ଗୌତମଙ୍କ ମନ ନାନା ସନ୍ଦେହ-ଦୋଳରେ ଦୋଳାୟିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ରାତ୍ରିର ମଧ୍ୟମ ଯାମରେ କାଲାମ ଏବଂ ରାମପୁତ୍ର ଯେତେବେଳେ ଗଭୀର ଧ୍ୟାନରେ ନିମଜ୍ଜିତ, ଗୌତମ ଆଶ୍ରମ ତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲିଲେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନର ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ।

ଏ ଅନନ୍ତ ସୃଷ୍ଟିରେ ମନୁଷ୍ୟର ସ୍ଥାନ କେଉଁଠି ? ତାର ବିକାଶ କେଉଁ ଦିଗରେ ହେବା ଉଚିତ ? ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜନିତ ସୁଖର ଅଭିବୃଦ୍ଧି, ନୂତନ ନୂତନ ଉପାୟ ଆବିଷ୍କାର କରିବାରେ ତାର ବୃଦ୍ଧିର ବିକାଶ କଅଣ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବିକାଶ ? ମନୁଷ୍ୟ କାହିଁକି ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜନିତ ସୁଖ ପ୍ରତି ଅଧିକ ଆକୃଷ୍ଟ ହେଉଛି ?

କିଏ ଦେବ ଏହାର ଉତ୍ତର ! ପାରଳ ପରି ଗୌତମ ମଗଧର ଏକ ପ୍ରାଚୀନ ଅପର ପ୍ରାଚୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାରମ୍ବାର ଯାତାୟାତ କଲେ ଏହାର ସମାଧାନ ପାଇଁ । କୌଣସିଠାରେ ତାଙ୍କର ମନ ଏକାଧିକ ଦିନ ସ୍ଥିର ରହିଲା ନାହିଁ । ଦୁର୍ବାର ପ୍ରଶ୍ନର କ୍ଲାବରେ ସେ ଧାବମାନ । ସେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରାତ । ପୃଥ୍ଵୀଭୂତ ପ୍ରଶ୍ନର ଚାପରେ ମଞ୍ଜିଷ୍ଠର ସ୍ଵାୟତ୍ତ ସର୍ବଦା ଉଦ୍‌ବେଗିତ ।

କେତେଦିନ ହେଲା ତାଙ୍କର ଆହାର ନାହିଁ, ନିଦ୍ରା ନାହିଁ । କ୍ଲାତ ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ସେ ଗୋଟିଏ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ପ୍ରାଚୀରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ । ଆକାଶରେ ସେତେବେଳେ ସପ୍ତତାରକା ସମନ୍ୱିତ ପ୍ରଶ୍ନବାଚକ ଚିହ୍ନଟି ଅଧିକ ଜାକୁଲ୍ୟମାନ ହୋଇ ଉଠିଛି ।

ପରଦିନ ପ୍ରଭାତ ସମୟରେ ଗୌତମ ଦେଖିଲେ, ସେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଅରଣ୍ୟର ଗୋଟିଏ

ଅତି ରମଣୀୟ ସ୍ଥାନରେ । ଚାରିଦିଗର ନିବିଡ଼ ଅରଣ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ କୁକୁସୁନା ନେରଞ୍ଜର ପ୍ରବାହିତ । ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନମଣ୍ଡପ । ବନାନୀର ଉପାତରେ ବିଷ୍ଣାର୍ଣ୍ଣ ଶବ୍ଦସ୍ତୋତ୍ର ଏବଂ ଦୂରେ ଶାନ୍ତ ସ୍ଥିରତା ଜନପଦ । ସମସ୍ତ ଦୃଶ୍ୟଟି ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଚିତ୍ରପଟ ।

ଗୌତମ ନେରଞ୍ଜରରେ ଅବଗାହନ କରି ତା'ର ଡଙ୍ଗରେ ଚିତ୍ରାମଣ୍ଡ ହୋଇ ଉପବେଶନ କଲେ ।

...ଜଳସିକ୍ତ ଜାଷ୍ଟରୁ ଜବାପି ଅଗ୍ନିର ଉଦ୍ଭବ ହୋଇ ନପାରେ-କେବଳ ଶୁଷ୍କ ଜାଷ୍ଟରୁ ହିଁ ଅଗ୍ନିର ସମ୍ଭବ । କାମନାସିକ୍ତ ଏ ଶରୀରରେ ଜ୍ଞାନାଗ୍ନି ଜାତ ହେବା ଅସମ୍ଭବ । କଠୋର କୃଷ୍ଣସାଧନା ଦ୍ଵାରା ଏ ଶରୀରରୁ ସମସ୍ତ କାମନା ନିଷ୍କାସିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଏଇ ରମଣୀୟ ସ୍ଥାନ ମୋର ସାଧନାର କ୍ଷେତ୍ର ହେଉ ।

କୁହୁ, କୁହୁ, କୁହୁ...ଉ...ଉହୁ ।

ଗୌତମ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ସମସ୍ତ ଦ୍ଵାର ରୋଧ କରି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କର ମୁଖଗହ୍ଵରରେ ବାୟୁ ପ୍ରବେଶ କରି ମୁହଁ ସ୍ଥାନ ନିର୍ଗତ ହେବାରୁ ସେ ଦାନ୍ତରେ ଦାନ୍ତ ଟାପି ମୁଖ ବନ୍ଦକଲେ ଓ ଛିହାକୁ ତାକୁରେ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ଟାପିଧରିଲେ । ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ନିଶ୍ଵାସ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରି କିଛିଦିନ ପରେ ନିଶ୍ଵାସ ନେବା ସ୍ମରିତ କଲେ । ଧମନୀରେ ତୀବ୍ର ବେଗରେ ମସ୍ତିଷ୍କ ଆଡ଼କୁ ଉଚ୍ଚପ୍ରବାହର ଶବ୍ଦ ସେ ଶୁଣିବାକୁ ପାଇଲେ । ଥରେ ମନେହେଲା ତାଙ୍କ ତାକୁ ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଯାଉଛି । ଗୌତମ ତଥାପି ନିଶ୍ଚଳ ।

ପ୍ରତିଦିନ ନିଜର ଆହାର ପରିମାଣ ହ୍ରାସ କରି ଶେଷରେ ସେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଶସ୍ୟକଣା ଆହାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଦିନେ ସେ ଶସ୍ୟକଣା ମଧ୍ୟ ତ୍ୟାଗକରି ଆହାର କଲେ ବନ୍ୟ ଚୂଣ ।

କିନ୍ତୁ ଏ ଚୂଣ ମଧ୍ୟ ରସମୟ...

ଚୂଣ ତ୍ୟାଗ କରି ଗୌତମ ଶୁଦ୍ଧ ଗୋମୟ ଆହାର କଲେ ।

ସମସ୍ତ ଶରୀର ବୃହତ ଅଗ୍ନିମୟ ପାତ୍ରରେ ଛିତ୍‌ବଦ୍ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା । କେତେବେଳେ ମନେହେଲା ସହସ୍ର ଦନ୍ତୁରିତ ଛୁରିକା ଦ୍ଵାରା ତାଙ୍କର ଉଦର କିଏ ଧୀରେ ଧୀରେ କର୍ଷନ କରୁଛି ।

ଗୌତମ ତଥାପି ନିଶ୍ଚଳ, ସ୍ତବ୍ଧ, ମୌନ ।

କିନ୍ତୁ କାହିଁ ସେ ଜ୍ଞାନ ଆଲୋକ ? କାହିଁ ଏ ଜୀବନ ପ୍ରହେଳିକାର ସମାଧାନ ? କାହିଁକି ଏ ଜୀବର ସୃଷ୍ଟି ? କାହିଁକି ପ୍ରାଣି ମୃତ୍ୟୁ ? କେଉଁଥିରୁ ଏହାର ଉଦ୍ଭବ ? କେଉଁଥିରେ ଏହାର ବିଲୋପ ? ସମାଧାନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗୌତମଙ୍କ ଶ୍ଵାସରୋଧ ହୋଇଆସିଲା ।

...ଏ ଜୀବନର ବିଲୋପ ହିଁ ଶ୍ରେୟ ଯଦି ସମାଧାନ ଅସମ୍ଭବ...

...ବିଲୋପ ଦ୍ଵାରା ସମାଧାନ ହେବ କିପରି ? ନା, ଶରୀରକୁ ଯାତନା ଦେଇ ସମାଧାନ ଅସମ୍ଭବ । ଶରୀରକୁ ଯେତେ ଯାତନା ଦେଉଛି, ସେ ସେତେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରୁଛି ।

ଗୌତମ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗାତ୍ରୋତ୍ଥାନ କରି ଆହାର ସଂଗ୍ରହ କରି ଆହାରକଲେ । ଯେଉଁ ପାଞ୍ଚଜଣ ତପସ୍ଵୀ ଅଦୂରେ ଗୌତମଙ୍କ ସହିତ ତପସ୍ୟା କରୁଥିଲେ, ସେମାନେ ଗୌତମଙ୍କୁ ଆହାର କରିବାର ଦେଖି କାନ୍ଦେ ସେମାନଙ୍କ ମନ ଆହାର ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହେବ, ସେହି ଭୟରେ ସେ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ପଳାୟନ କଲେ ।

ଆହାର ପରେ ଗୌତମ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ହେଲେ । ପୃଥ୍ବୀର ଜନ୍ମରୁ ଜୀବନ ପ୍ରବାହର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅବସ୍ଥା ତାଙ୍କ ମାନସପତ୍ତରେ ଉଦ୍ଭାସିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଯୁଗେ ଯୁଗେ ବଞ୍ଚିରହିବାର କାମନା ଏବଂ ସେ କାମନାରୁ ଜାତ କର୍ମ ଏବଂ କର୍ମରୁ ଜାତ ଦୁଃଖ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବର ଦୁଃଖ ସେ ପରିଷ୍କାର ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ । ଜ୍ଞାନର ଆଲୋକରେ ତାଙ୍କ ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଦିବ୍ୟ ଜ୍ୟୋତି ଧାରଣ କଲା ।

...ପାଇତି, ଜ୍ଞାନର ଆଲୋକ ମୁଁ ପାଇତି...

ଗୌତମ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆସନ ତ୍ୟାଗ କରି ଆଖି ମେଲି ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ମନ ତାଙ୍କର ପ୍ରଶାନ୍ତ, ସ୍ଥିର ନିଶ୍ଚିତ ।

...ମୁଁ ବୁଦ୍ଧ, ଜୀବର ଦୁଃଖ ମୁଁ ମୋର ଜ୍ଞାନଦ୍ୱାରା ଦୂର କରିବି...

...କିଏ ମୋର ପ୍ରଥମ ଶିଷ୍ୟ ହେବ ?

ବୁଦ୍ଧ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଦକ୍ଷେପରେ ଆନନ୍ଦର ଗୀତି ଝଙ୍କୁତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଅନତିଦୂରରେ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀକୁ ଦେଖି ବୁଦ୍ଧ ତାଙ୍କୁ ସଙ୍କେତଦ୍ୱାରା ଡାକିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ସ୍ଥିତହାସ୍ୟ କରି ବୁଦ୍ଧଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଛିଡ଼ାହେଲେ । ବୁଦ୍ଧ ଚିହ୍ନିପାରିଲେ, ଏ ପୂର୍ବର ସେହି ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ।

-ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ, ମୁଁ ବୁଦ୍ଧ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି ।

ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଅଭିବାଦନ କଲେ । ଦୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କର କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବପରି ଉଦ୍‌ଗ୍ରାତ ।

-ମୁଁ ଚରମ ସତ୍ୟ ଲାଭ କରିଛି ।

ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଉଦ୍‌କର୍ଷ ହୋଇ ଚାହିଁଲେ ।

-ଏ ଜୀବନ ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ।

-ଦୁଃଖ ? ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ମନ୍ତ୍ରଣା କଲେ ।

-ଦୁଃଖର କାରଣ କାମନା, ବୁଦ୍ଧ ନିଷ୍ପତ୍ତିତା ଜ୍ଞାପକ ସ୍ୱରରେ କହିଲେ ।

-କାମନା ? ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ସନ୍ଦିଗ୍ଧ ଭାବରେ ପଚାରିଲେ ।

-କାମନାର ବିନାଶରେ ଦୁଃଖର ବିନାଶ । ବୁଦ୍ଧ ଦୃଢ଼କଣ୍ଠରେ କହିଲେ ।

-ବିନାଶ ? ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ସ୍ଥିତହାସ୍ୟ ସହ ପଚାରିଲେ ।

-ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ, ତୁମେ ଉଦ୍‌ଗ୍ରାତ । ମୁଁ ବୁଦ୍ଧ ।

-ବନ୍ଧୁ, ହୋଇପାରେ । ତୁମ୍ଭେ ଅଗ୍ରସର ହୁଅ ବନ୍ଧୁ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ଅନ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେଲେ ।

ବୁଦ୍ଧ ରାଜଗିରି ଆଡ଼େ ଅଗ୍ରସର ହେଉ ହେଉ ଭାବିଲେ, ମୋର ପ୍ରଥମ ଶିଷ୍ୟ ମୋର ସତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ସନ୍ଦେହୀ । ଚରମ ସତ୍ୟ ପାଇବା ପାଇଁ ମନୁଷ୍ୟ ବୁଦ୍ଧିର ବିକାଶ ସୁନିଶ୍ଚିତ ।

...କିନ୍ତୁ...କିନ୍ତୁ... ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ କଥଣ ଭାବୁଛନ୍ତି- ଦୁଃଖ ବା ସୁଖର ଅନୁଭୂତି...ମନର ବିକାର ମାତ୍ର ଏବଂ ଚରମ ସତ୍ୟ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦୃଢ଼େ ଏକହିଁ ନିୟମଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ ଦୃଷ୍ଟେ ଦୃଢ଼ିକ ଭିତରେ ମୌଳିକ ପାର୍ଥକ୍ୟ ନାହିଁ ? ଶୁଷ୍କକାଷ୍ଠ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତିତ କୁସୁମ ଦୁହେଁ ହିଁ ବିରାଟର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାଶ ମାତ୍ର ଦୃଷ୍ଟେ ଦୃଢ଼େ ହିଁ ମହାନ୍ ? କିନ୍ତୁ ସେ କଥା ପରେ । ପ୍ରଥମେ ସାମାଜିକ ମନୁଷ୍ୟର ସଂସ୍କାର ଆବଶ୍ୟକ ।

ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରରେ ମୂଷା

ଶୀତ ପଡ଼ିଆସିଲାଣି । ଦିନ ତମାମ ଖଟିଖଟି ଚାଷୀମୂଲିଆ ଜଟେରିଆମାନେ କ୍ଳାନ୍ତ ପଦରେ ଘରକୁ ଫେରୁଥିବା ଭଳି ‘ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଧଳାମେଘ ସୁନାଳ ଅମ୍ବରେ’ ଧାର ମନ୍ଦର ଗତିରେ ଘରକୁ ଫେରିବାକୁ ଲାଗିଲେଣି । ଉଦାସ ବାହୁଡ଼ା । ବଞ୍ଚୁଥିଲେ ପୁଣି ଆସନ୍ତା ବର୍ଷକୁ ଦେଖାସାକ୍ଷାତ । ପୁଲକୋବିର ନମୁନାମାନ କିଛି କିଛି ବଜାରକୁ ଆସିବାକୁ ଲାଗିଲେଣି । ଗୋଲେଇ ଏକ ଇଞ୍ଚ । ଗୋଟି ପଟାଶପଇସା । ପଟାଶପଇସା ! ଏଠି ଦରଦସ୍ତର ନାହିଁ, ହାତାକା ଦାଡ଼ ମରଦ୍ଦକା ବାଡ଼, ଲବତ ଲିଅ, ଲା ଲବତ ଲାଲ, ଲବ ବାଲାକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଅ ବାଆଉ ହଟିଯାଅ । ଦୋକାନୀମାନଙ୍କଠାରୁ ଏ କଥାମାନ ଶୁଣି ମଧ୍ୟବିତ୍ତ (ଏଣେ ପୁଅ ବାହାକୁ ମନ, ତେଣେ ତେଲ ଘଡ଼ିରେ ହାତ, ଶ୍ୟାମ ରାଖି କି କୁଲ ରାଖି, ତୁ ବି ଅର୍ ନର୍ ତୁ ବି ଦ୍ୟାର୍ ଇଚ୍ ଦି କ୍ୟୋରୋନ୍ । ଅର୍ଥନୀତିକ, ସାମାଜିକ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆଦି ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁଇ ନୌକାରେ ଗୋଡ଼ ରଖି ଅସହ୍ୟ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା ରୋଗୁଥିବା ଜୀବ) ମାନେ କୋବି କିଣି ନ ପାରି ବା ହଠାତ୍ ବେପରୁଆ ହୋଇ କୋବି କିଣି ପକାଇ ମୁହଁ ପଟାପଟା କରି ଘରକୁ ଫେରିବାକୁ ଲାଗିଲେଣି ।

ରାତି ତିନି ବାଜିବାର ଅଳ୍ପ ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିଦ ମାଡ଼ିଆସିଲା । ପରିବାରଟିଯାକ ଯିଏ ଯାହାର ଜଗି ରହିଥିବା ସ୍ଥାନରେ ନାନା ଅଳ୍ପତ ଭଙ୍ଗାରେ ଶୋଇଗଲେ । ତିନିରାତି ହେବ, ପରିବାରଟିଯାକ ଛକିଛକି କିଏ ସାନପୁଅର ସକାଳ ଜଳଖିଆ ଛେନା ଖାଇଯାଉଛି ତାକୁ ଧରି ନିସ୍ତକ ଟାଙ୍କେ ଛେଟିବେ ବୋଲି । ସେଥିରେ ସେ ମରିଯାଉ ପଛେ, ସେଥିପାଇଁ ଯାହା ପାପ ହେବାର ହେଉ ବା ପାଣି ହେଉ ପଛେ, କୁହୁ ପରଆ ନେହିଁ କରୁଙ୍ଗା, ନେହିଁ କରେଙ୍ଗା ।

ସାନପୁଅର ଦେହ ଖରାପ । ତାଙ୍କର ତ ମାଲେ ଔଷଧ ଲେଖିଦେଇ ତା’ ସାଙ୍ଗକୁ ମାଂସ, ଅଣ୍ଡା, ଦୁଧ, ଛେନା ଆଦି ପୃଷ୍ଠିସାର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ନିହାତି ଦରକାର କହି ଖଲାସ । ଆଜିକାଲି ତ ସାମାନ୍ୟ ସାମାନ୍ୟ କଥାପାଇଁ ଏତେ ସୂକ୍ଷ୍ମ (ଯଥା-‘ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାରରେ ଶାଶୁର ସ୍ଥାନ’ ବିଷୟରେ ଗଭୀର ଗବେଷଣା କରି ଜଣେ ସମାଜ ବିଜ୍ଞାନରେ ଡକ୍ଟରେଟ ପାଇଲାଭଳି) ଗବେଷଣା ହୋଇ ଏଡ଼େ ବିରାଟ ବିରାଟ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖା ହେଉଛି ଯେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟ ଅନ୍ୟଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇଯାଉଛି । ତେଣୁ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନ ବା କାର୍ଯ୍ୟକି ଅର୍ଥବିଜ୍ଞାନ-ପାଇଁ ମୂଷ ଖେଳାଇବ । ଯାହା କଥା ସିଏ ସମ୍ଭାକୁ । କିନ୍ତୁ ପରମାଣୁ ବିଜ୍ଞାନଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ସବୁ ବିଜ୍ଞାନକୁ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ସମ୍ଭାବିତ ତ ବିଚାରା ଏକକ ବ୍ୟକ୍ତିଟି । ସେଥିଯୋଗୁଁ ତାହାର ଯେ କି ହଲାପଟା, ଧାଁଧପଡ଼, ଦୁର୍ଭାବନା, ବ୍ୟର୍ଥତା, ହାନିମନ୍ୟତା ଓ ତା’ପାଇଁ ପୁଣି ଇର୍ଷା କ୍ରୋଧ, ତାକୁ ଦେଖୁଚି କିଏ ନା ଦେଖିଲେ ପଚାରୁଛି କିଏ ।

ଗୃହକର୍ତ୍ତା ବିଜୟବାବୁ ଓ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଅନୁପମା ଅନେକ ଚିନ୍ତା କରି ଅନେକ ବୁଦ୍ଧି ଖଟାଇ ନାନାଆତୁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ଖର୍ଚ୍ଚକାଟ କରି ଛେନା ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରିପାରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଭାଗ୍ୟର କୁର ପରିହାସ ଦେଖି ଯେ ନିଇତି ରାତିରେ ତାକୁ କିଏ ଖାଇ ଯାଉଛି । ଅଧିକିଲୋ (ଗଉଡ଼ ଶୂନ୍ୟକୁ ହୁଇଁ ହଇପ କରିବାମତେ) ଖାଣ୍ଟି ଦୁଧରୁ ମାତ୍ର ଏତିକି ଛେନା । ସେତକ ବି ବାଏଁ ବାଏଁ ଉଡ଼ିଯାଉଛି । ଅବଶ୍ୟ ତାଟିଆରେ କିଛିଟା ରହିଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ତାକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବାକୁ ସାହସ ହେଉନାହିଁ । ସାପ କି ବେଙ୍ଗ କି ହାତୀ କି ମୂଷା କି ବିଭେଦ କି ମଣିଷ କିଏ ଖାଇଛି ନ ଜାଣି କେମିତି ବା ଦିଆଯିବ ଖାଇବାକୁ !

ସେଇ ଅଜଣା ଶତ୍ରୁକୁ ଜାଣିବାକୁ ତିନିରାତି ହେବ ସମସ୍ତ ପରିବାରତି (ପିଲାଏ ନିଜକୁ କୌତୁହଳତା ବଶତଃ) ରାତି ଦଶଟା ଭିତରେ ସବୁ କାମ ସାରି ନାନା ହାତହତିଆର ଧରି ଭିନ ଭିନ ସ୍ଥାନରେ ଜଗି ବସୁଛନ୍ତି । ବିଜୟ ଘରେ ଥିବା ସବୁଠାରୁ ମାରାତ୍ମକ ଅସ୍ତ୍ର, ଗୋଟାଏ ନାତିବାଉଁ ମୋଟା ଠେଙ୍ଗା ଧରି ସଦର ଦୁଆରମୁହଁ ଜଗନ୍ତି । ଛେନାଚୋର (ସିଏ ଜନ୍ତୁ ବା ମଣିଷ ଯିଏ ହେଉ) ଯେ ନିଶ୍ଚୟ ସଦର ଦରଜାବାଟେ ଆସିବ ସେପରି ଭାବିବାର କୌଣସି ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ କାରଣ ଥାଇ ନ ପାରେ । ଖାଲି ଗୃହର କର୍ତ୍ତା ହିସାବରେ ଘରର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରବେଶ ପଥର ଦାୟିତ୍ୱ ତାଙ୍କର ନେବା ଉଚିତ ଏବଂ ସବୁଠାରୁ ମାରାତ୍ମକ ଅସ୍ତ୍ରଟି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କରି ଦାୟିତ୍ୱରେ ରହିବା ଉଚିତ; ଏହିପରି ଏକ ଆତ୍ମଭିମାନମୂଳକ ଯୁକ୍ତି ଅନୁସାରେ ବିଜୟ ସେ ସବୁ ଆବୋରିଛନ୍ତି । ଯଦିଓ ସଦର ଦରଜା ଟିକିଏ ଦୂରରେ ହୋଇଥିବାରୁ ତାକୁ ସେଠି ଏକା ରହିବାକୁ ଡରମାଡ଼େ (ଯାହାକୁ ଏଡ଼ିବାପାଇଁ ସେ ମଝିରେ ମଝିରେ ‘ହଇହୋ ଶୁଣୁଛ’ ବୋଲି ମିଛୁଟାରେ ତାକ ଛାଡ଼ି ଅନୁପମାର ବିରକ୍ତି ଉତ୍ପାଦନ କରୁଥାନ୍ତି) ଏବଂ ତାଙ୍କ ଠେଙ୍ଗା ଧରିବାର ଧରଣ ଶତ୍ରୁଠାରୁ ତାଙ୍କ ନିଜ ଭିତରେ ହିଁ ବେଶି ଆତଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି କରୁଥାଏ । ଅନୁପମା ଜଗନ୍ତି ରୋଷେଇଘର ଦୁଆର ମୁହଁରେ, ବଡ଼ପୁଅ ଗାଧୋଇବା ଘର ନକାପାଖେ । ମଝିଆପୁଅ ଜଗେ ଶୋଇବାଘରର ଝରକା ପାଖେ । ସାନପୁଅକୁ କୌଣସି ଡିଉଟି ଦିଆହୁଏ ନାହିଁ କି ଝିଅକୁ ବି ନୁହେଁ ।

ତଥାପି ତୃତୀୟ ରାତିରେ ବି ସେଇଯା ଘଟିଲା । ରାତି ସାଢ଼େ ତିନି ବେଳକୁ ବିଜୟ ଚମକି ଟେକି ଦେଖନ୍ତି ତ ସେ ସଦର ଦରଜା ପାଖରେ ଚାରିକାଟ ମେଲାଇ ଶୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ଠେଙ୍ଗାଟା ତାଙ୍କ ଛାତି ଉପରେ ଲମ୍ବେ ଲମ୍ବେ ରହି ନିଃଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ସହିତ ଉଠୁଛି ପଡ଼ୁଛି- ଯେମିତି ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାରି ସେ କହୁଛି, ଶୋଇଯାଆ ମ । ସେ ସେମିତି ପଡ଼ିରହି ଅନୁପମା ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଦେଖନ୍ତି ତ ସେ ରୋଷେଇ ଘରର ଅଣଓସାରିଆ ଦୁଆର ମୁହଁ ଉପରେ ଶୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ଗୋଡ଼ ଦି’ଟା ତାଙ୍କର କାନ୍ଧ ଉପରକୁ ଟେକାହୋଇ ରହିଛି । ଗୋଟାଏ ହାତ ତାଙ୍କର ଟେକାହୋଇ ଫାଙ୍ଗେ କବାଟକୁ ଜାବୋଡ଼ି ଧରିଛି । ଯେ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ, ଯେ କୌଣସି କାଳରେ, ଯେ କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ ନିନ୍ଦୋଡ଼ ନିଦରେ ଶୋଇଯିବାର ବର ସେ ପାଇଛନ୍ତି ବିଷ୍ଣୁଙ୍କଠାରୁ, ଯିଏ କି ପ୍ରଜୟକାଳରେ ଭରାଳ ତରଙ୍ଗମୟ ସମୁଦ୍ରବନ୍ଧରେ ଗୋଟାଏ ଭୟଙ୍କର ସାପ ଉପରେ ଶୋଇଯାଇପାରନ୍ତି । ଅନୁପମାଙ୍କ ଟେକା ହାତଟିକୁ ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ ଶକ୍ତି ମଝିରେ ମଝିରେ ଖସାଇ ପକାଇଥାଏ । ସେ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ପୁଣି ହାତଟିକୁ ଟେକି କବାଟକୁ ଜାବୋଡ଼ି ଧରୁଥାନ୍ତି । ମାଧ୍ୟାକର୍ଷଣ ଥରକୁ ଥର ହାତଟିକୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ସୂକ୍ଷ୍ମକର ଅବସ୍ଥାକୁ ଆଣୁଥାଏ । ପ୍ରତିଥର କିନ୍ତୁ ହାତଟି ଚାଲିଯାଉଥାଏ ସେଇ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଅବସ୍ଥାକୁ, ଯାହା ନିଦ ଲାଗିଲାବେଳେ ସାମୟିକ ଭାବରେ ସୂକ୍ଷ୍ମକର ଲାଗିଥିଲା । ଏ କ୍ରିୟା ପ୍ରତିକ୍ରିୟାରେ କିନ୍ତୁ

ଅନୁପମାଙ୍କ ସୁଖନିଦ୍ରାରେ ସାମାନ୍ୟ ବ୍ୟାଘାତ ବି ଘଟୁ ନ ଥାଏ । ନିନ୍ଦୋଡ଼ ନିଦ ଭିତରେ ବି ମାଧ୍ୟାହ୍ନକର୍ମଣର କ୍ରିୟା ଓ ଅଚେତନ ଦେହର ଯାନ୍ତ୍ରିକ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଭିତରେ ଏ କୌତୁକ ଲୀଳା ଦେଖି ବିଜୟ ଟିକିଏ ହସିଲେ । କିନ୍ତୁ ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାଙ୍କର ଭାରି ରାଗ ହେଲା । ଚିହ୍ନାର କରି ସେ କହିଲେ ! କଅଣ ମୋର ଟିକେ ଛାଇନିଦ୍ର ହେବା ମାତ୍ରେ ସମସ୍ତେ ଶୋଇଗଲ । କାହାରି ଟିକିଏ ଦାୟିତ୍ୱବୋଧ ନାହିଁ, ଆଏଁ । ଦେଖନା ଆଏଁ ।

ସମସ୍ତେ ଯେ ଯାହା ଶୋଇବା ଜାଗାରୁ ଧଡ଼ପଡ଼ କରି ଉଠି ରୋଷେଇଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇ ଦେଖିବ ତ କାମ ଶେଷ । ପରସ୍ପର ମୁହଁକୁ ସମସ୍ତେ ଆବାକାବା ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ବିଜୟ କହିଲେ- କି ଆଚମ୍ବିତ କଥା ଯେ । ଠିକ୍ ସିଏ ଆସିବା ବେଳକୁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ନିଦ କାହିଁ ମାଡ଼ି ବସୁଛି । ଏ କଅଣ ଦେବୀ ମାୟା ।

ଏହାର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ପ୍ରାକୃତିକ କାରଣଟି ଟିକିଏ ଚିନ୍ତା କଲେ ଅବଶ୍ୟ ମିଳନ୍ତା । ଯଥା-ଯିଏ ଭୁଟି ଭୁଟି ଛେନା ଖାଇବାକୁ ଆସୁଛି ସିଏ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରାଣୀ ହୋଇଥାଉନା କାହିଁକି ନିଶ୍ଚୟ ତାକୁ ଜଣା(ପ୍ରକୃତିବଳ ଆତ୍ମରକ୍ଷା ପ୍ରବୃତ୍ତି ସେ ଜ୍ଞାନ ଦେଇଛି ତାକୁ) ଯେ ଶୀତଦିନ ରାତି ଶେଷଆଡ଼କୁ ମଣିଷମାନଙ୍କୁ ନିଦ ମାଡ଼ିବସେ, ତେଣୁ ଘରୁ ଚୋରି କରିବାର ସେଇଟା ହେଉଛି ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସମୟ । ଶୀତର ପ୍ରଥମ ଆକ୍ରମଣ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ରାତିର ଶେଷ ଯାମରୁ । ମହିରମାନଙ୍କରେ ଯେତେବେଳେ ଘଣ୍ଟା ଘଣ୍ଟା ରାବ, ମୃଦଙ୍ଗର ଗମ୍ଭୀର ନିନାଦ ସହ ଭାଙ୍ଗାର ରାଗରେ (ପ୍ରାତଃକାଳୀନ ରାଗ ଗୋଷ୍ଠୀର ଏକ ରାଗ, ଯାହାର ବିଷ୍ଟାର ଶୁଣିଲେ ମନେହୁଏ ଜଣେ ନିଦରୁ ଉଠି ଭିଡ଼ିମୋଡ଼ି ହୋଇ ଅଳସ ଭାଙ୍ଗି ଦେହର ଜଡ଼ତା ନାଶ କରୁଛି) ଆବାହନୀ ବୋଲା ହେଉଥାଏ-ଆରେ କିବା ମଙ୍ଗଳ ଆରତି ଗଗନିକ ପଟମେ, ଜାଗୋ ନଗର ବାସୀ ଭଲଲ ଅନ୍ତରମେ; ଅବା ଗୀର୍ତ୍ତା ନୃତ୍ୟରୁ ଘଣ୍ଟା ଧ୍ୱନି ଆହ୍ୱାନ କରୁଥାଏ-ଝେଙ୍କ ଅଫ୍ ଟ୍ରିଦେରେନ୍, ଦି ଲାଇଟ୍ କମେଥ, ହେଏଲ୍ ଓ ହେଭେନ୍ଲି ଲାଇଟ୍ ହେଏଲ୍; ଅବା ମସଜିଦ୍ ମିନାରରୁ ମୁୟାଜ୍ଜି ଜିନ୍ ଶୁଭୁଥାଏ-ଆଲ୍‌ହୁଲ୍ ଆକ୍‌ବର, ଆଲ୍‌ଲା ଇଲାହା ଇଲ୍ ଆଲ୍‌ଲାହ ମହମ୍ମଦର୍‌ସୁଲ୍‌ଲାଇଲ୍‌ହୁ, ସେତେବେଳେ କିନ୍ତୁ ବିଛଣାରେ ଗୃହସ୍ଥ ଧୃତ ଚିତ୍କୁଡ଼ି ରୂପ ଜୟଜଗଦୀଶ ହରେ ଓ ଚୋରମାନେ ସେମାନଙ୍କ ବିପଜ୍ଜନକ ଜୀବିକା ଅଭିଯାନରେ ବାହାରନ୍ତି । ଏହା ଏକ ଅତି ସାଧାରଣ ପ୍ରାକୃତିକ ନିୟମ କହିଲେ ଚଳେ ।

କିନ୍ତୁ ବିଜୟ ଅଭାବି ଲୋକ । ସବୁବେଳେ ଅଭାବର (ଅଲଂପ୍ୟ କହିଲେ ଚଳେ) ଅନ୍ଧକାରମୟ ଲୋହ ପ୍ରାଚୀର ତାଙ୍କୁ ଘେରି ରହିଛି । ସବୁବେଳେ ସେ ଆର୍ତ୍ତ, ଭୟାର୍ତ୍ତ । ଏପରି ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ତାଙ୍କୁ ବେଳେ ବେଳେ ଆକ୍ରମାକୁ କରି ପକାଏ । ସେ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠନ୍ତି । ଦୁନିଆଟାକୁ ଜାଳିପୋଡ଼ି ଛାରଖାର କରି ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଧନୀମାନଙ୍କ ତଞ୍ଜି ଟିପି ପୋପାଡ଼ି ସେମାନଙ୍କ ରକ୍ତ ମାଖି ତାଣ୍ଡବ ନୃତ୍ୟ କରିବାର କଳ୍ପନା କରି କିଛିଟା ଆରାମ୍ ପାଆନ୍ତି । ଏକକ ଭାବେ ନିଜ ସୁଖର କାମନା ଏବଂ ତା ଚରିତାର୍ଥ କରିବାର ବିପକ୍ଷତା ପାଇଁ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବିଦ୍ରୋହ କଥା ଭାବୁ ଭାବୁ ମନ ତାଙ୍କର କଳ୍ପନା କରେ ପୃଥିବୀରେ ଦୁର୍ନୀତି ଓ ଶୋଷଣଜନିତ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଏକ ବିରାଟ ଗଣ ବିପ୍ଳବ କଥା । ପୃଷ୍ଠିପତିମାନଙ୍କ ନିଷ୍ଠୁର ଶୋଷଣରେ ଜର୍ଜରିତ ଅସହାୟ କୋଟି କୋଟି ମଣିଷଙ୍କ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ବ୍ୟଥାରେ ଭରିଯାଏ, ଆଖିକୁ ପାଣି ଆସେ । ନିଜକୁ ଜଣେ ଖାଣ୍ଟି ବାସ୍ତବବାଦୀ

ବିପ୍ଳବୀ ଭାବି ନିଜକୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଠାରୁ ବହୁ ଉଚ୍ଚତରରେ ଥୋଇ ନିଜର ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ସେ ଖାଲି ସହିଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ, ନିଜର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପାଇଁ ଗର୍ବ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ମନ ତାଙ୍କର ଉତ୍ତେଜିତ ଭାବରେ କହିତ ଗଣବିପ୍ଳବର ଚିକିନିଷି ଯୋଜନାରେ ମାତିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଧିରେ ଧିରେ କେତେବେଳେ ମନ ତାଙ୍କର ଖସି ଆସେ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାମନାକୁ ଏବଂ ସେଥିରେ ବିପତ୍ତତା ପାଇଁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରତିହିଂସା ଓ ପ୍ରାଧାନ୍ୟକୁ । ନିଜର ନିରାପତ୍ତା ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତିକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି ତାଙ୍କ ଗଣବିପ୍ଳବର ଚିକିନିଷି ଯୋଜନା ଗଢ଼ିଉଠେ । ତାଙ୍କ ମନ ପୁଣି ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଲକ୍ଷ୍ୟରେ ତାଙ୍କୁ ଏକ ସମ୍ମାନିତ ନେତାର ସୁଖ ଓ ଗର୍ବ ଦେଉଥାଏ ଏବଂ ସେଥିରେ ବି ଚିକିନିଷି ଯୋଜନାମାନ ଗୋଟିକ ପରେ ଗୋଟିଏ ଗଢୁଥାଏ । ତାଙ୍କ ଅହଂ ନାନା ଚିକିନିଷି ବର୍ଷନାରେ ତାଙ୍କୁ ମଡାଏ । କିନ୍ତୁ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ସେଥିରେ ସେ କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ନ୍ତି ।

ହଠାତ୍ ସେ ଚମକିତ ହୋଇ ଦେଖନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କର ଗଣବିପ୍ଳବ ହେଉଛି ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଲାଳସା ଓ ସେଥିରେ ସେ ବିପତ୍ତତାରୁ ଜାତ ପ୍ରତିହିଂସାର ଏକ ମାୟାରୂପ । ଦରିଦ୍ର ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ବେଦନା ମଧ୍ୟ ସେମିତି ଏକ ମାୟାରୂପ । ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଦେଖନ୍ତି ଯେ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବିଷୟରେ ଯେଉଁ ନୂତନ ନୂତନ ତାତ୍ତ୍ୱିକ ମନ୍ତ୍ର ବା ସତ୍ୟ ପାଇଛନ୍ତି ବୋଲି ଭାବି ସେ ପୃଥିବୀକୁ ନୂତନ ଆଲୋକ ଓ ବାଟ ଦେବେ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରି ସନ୍ତୋଷ ପାଇଛନ୍ତି ତାହା ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାମନାର ମାୟାରୂପ । ବିଷୟ ହସ ହସ ସେ ମନେ ମନେ କୁହନ୍ତି- ‘ବଡ଼ ମାୟାବା ଜୀବ ନୁହେଁ କାହାରି’... ମଣିଷ ତେବେ କଅଣ ସାମାଜିକ ଜୀବ ନୁହେଁ । ସମାଜ ଚେତନା ତେବେ କଅଣ ମଣିଷର ଏକ ଅତି ଦୁର୍ବଳ ପତଳା ଆସ୍ତରଣ । ଏ ପ୍ରଶ୍ନମାନ ତାଙ୍କୁ ନୂଆଇଁ ପକାଏ । ନିଜକୁ ସେ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଓ ନିଃସଙ୍ଗ ଭାବି ଆତଙ୍କିତ ହୁଅନ୍ତି ।

ମନଟା ତାଙ୍କର ପୁଣି କାନ୍ଦୁରା ହୋଇଯାଏ । ଗୋଟାଏ କୋହ ତାଙ୍କ ଛାତି ଭିତରୁ ଉଠିଆସି କହେ- ‘ହେ ଗୋବିନ୍ଦ, ମୋତେ ଉଦ୍ଧାର କର-ମୋତେ ଅତି ସାଧାରଣ ହେବାର ସାହସ ଦିଅ... ପ୍ରଭୁ, ମୁଁ ତୁମର ମହାନ ବ୍ୟାପ୍ତି ପାଖରେ ନିଜର କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଉପଲବ୍ଧ କରି ଆନନ୍ଦ ପାଏ, ସାହସ ପାଏ... ଏ ଦାରିଦ୍ର୍ୟହିଁ ଭଲ ପ୍ରଭୁ...ଏଇ କରିଛ ଭଲ ପ୍ରଭୁ ଏଇ କରିଛ ଭଲ, ଏମିତି ଭାବେ ମୋ ବୁକୁରେ ତୀବ୍ର ଦହନ ଜାଳ... । ...ଜଗନ୍ନାଥେ କିଛି ମାଗୁନାହିଁ ତୋତେ... ମାଗୁଛି ଶରଧା ବାଲିରୁ ହାତେ...’

ପୁଣି ମାର୍କସବାବା ମନ ତାଙ୍କର ନିଜକୁ ହିଁ ଆକୃତି ଦେଖାଇ ବିହୃତ କରି କୁହେ, ଶରଧା ବାଲିରୁ ହାତେ ନେଇ କଅଣ କରିବୁ ବେ... ଶରଧାରୁ ହାତେ ନା ବାଲିରୁ ହାତେ ବା... ଭଗବାନଙ୍କୁ କାହିଁକି ତାକୁ ଶୁଣେ... ହ୍ୟାୟ ବୁର୍ଜୋୟା କାହାଁକା... କ୍ୟାପିଟେଲିଷ୍ଟଙ୍କ ଠାରୁ ବଳି ବି ବିପଜନକ ତୁ... ଏକୁ ସାବଧାନ ସମସ୍ତେ... ଯେ ବିଜୟଟି, ଇୟେ ହ୍ୟାୟ ସ୍ୱାର୍ଥୀକ୍ଷ ଭାବରେ କେବଳ ନିଜର ସୁଖ ସମ୍ବୋଧନ କାମନା କରେ... ଆଉ ସେଥିରେ ବିପତ୍ତ ହୋଇ ପ୍ରୋଲେଟେରିୟେଟ ସାଜେ... ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ କାମନାକୁ ଗୋଟାଏ ସାଧାରଣ ତତ୍ତ୍ୱରେ ପକାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଡାଏ... ସୁବିଧା ପାଇବା ମାତ୍ରେ ଇୟେ ପ୍ରୋଲେଟେରିୟେଟଙ୍କୁ ଚିତା କାଟି କ୍ୟାପିଟେଲିଷ୍ଟ ହେବ... ଯେଉଁମାନେ ଅସୁରଭକ୍ତି ଅନ୍ୟକୁ ଦଳି ମଢି ଏକକ ଭାବେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ପାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁବ । ଏ ବୁର୍ଜୋୟାମାନଙ୍କୁ

ଆଗେ ନିର୍ମୂଳ କର ।

କହୁ କହୁ ପୁଣି ସେଇ କୋହ ଛାତି ଭିତରୁ ଉଠି ଆସେ... ‘ମତେ ନିର୍ମୂଳ କରି ଦିଅ ଭଗବାନ... ମୁଁ ଯେ ମୋରି ସୁଖ, ମୋରି ଗୌରବ, ମୋରି ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଛଡ଼ା ଆଉ କାହାରିକୁ ବା କିଛି ଦେଖିପାରୁ ନାହିଁ, କିଛି ଜାଣିପାରୁ ନାହିଁ ତୁମ ବିଚିତ୍ର ଦୁନିଆ କଥା... କାହାକୁ ହେଲେ ଭଲ ପାଇପାରୁନାହିଁ... ଇଣ୍ଡେ ଯେ ମୋତେ ଅଜ୍ଞ ଅନ୍ଧ କରିଦେବ ପ୍ରଭୁ... ନିଜକୁ ଜଣେ, ମୁଁ ଯେତେ ମହାୟାନ, ନିଜ ପ୍ରତି ସେ ଯେ ଅତେ ଅପମାନ, ନିଜ ଚାରିପଟେ ଘୁରି ଘୁରି ମୁହିଁ ମରେ ଯାହା ତିଳେ ତିଳେ... ମୁଁ ଯେ ଅସହାୟ ପ୍ରଭୁ... ତୁମେଇତ କହିଛ ସବୁ ମଣିଷ ସାତ୍ତ୍ବିକ, ରାଜସିକ, ତାମସିକ ଭାବର ମିଶ୍ରମିଶ୍ରି, ତେଣୁ ନିଜ ଭିତରେ ଥିବା ତାମସିକତା ଓ ରାଜସିକତା ପ୍ରତି ଭୟ ନକରି ଘୃଣା ନକରି ମୋତେଇ ତାଳ... ଆହେ ନୀଳ ଶିଉଳ ପ୍ରବଳ ମଉ ବାରଣ... ଧନ ମାଗୁନାହିଁ... କାନ୍ଥନେ ବାନ୍ଧା ନାହିଁ ମୋର, ମାଗଲ ପ୍ରଭୁ କୃପା ତୋର... ମୋରି ହିଂସା ଈର୍ଷା ଯେ ମୋତେଇ ଜାଳିପୋଡ଼ି ଖାଉଛି ପ୍ରଭୁ...’

ଏମିତି ତ ସମସ୍ତେ ବାହାରେ ନିଜକୁ ଯେତେ ବାସ୍ତବବାଦୀ ବା ବୈଜ୍ଞାନିକ ଭାବାପନ୍ନ ବୋଲି କୁହନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି ଭିତରେ ଭିତରେ ଅଲୌକିକ ଦେଖିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ । ବିଶ୍ୱରେ ଅସଂଖ୍ୟ ଅସଂଖ୍ୟ ଏମିତି ତାରା ଅଛନ୍ତି ଯାହା ଭିତରେ କୋଟି କୋଟି ସୌରଜଗତ ରହିଯିବ, କୋଟି କୋଟି ବର୍ଷଧରି ଗ୍ରହ, ଉପଗ୍ରହ, ତାରାମାନେ ବୁଲୁଛନ୍ତି ତ ବୁଲୁଛନ୍ତି, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପରମାଣୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସୌରଜଗତ, ନିଜର ଦେହ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ସ୍ୱୟଂଚାଳିତ ଯନ୍ତ୍ର, ଗଛର ପତ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ କିରଣକୁ କି ଅଦ୍ଭୁତ ଉପାୟରେ ଖାଦ୍ୟ ବସ୍ତୁରେ ପରିଣତ କରେ, ଏମିତି ଏମିତି ଜଗତର ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥା ଅଲୌକିକ । ଏ ଅଲୌକିକକୁ ବୁଝିବାକୁ ଦରକାର ଜ୍ଞାନ, ବୁଦ୍ଧି, ଭକ୍ତି, ପ୍ରେମ, ଯାହା ଆତ୍ମାକୁ ବିକଶିତ କରେ ଓ ଯାହାପାଇଁ ପୁଣି ଦରକାର ସାଧନା । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ମଣିଷ, ସେ ଯେତେ ପାଠ ପଢ଼ିଆଉନା କାହିଁକି ବା ତାହାର ଯେତେ ଚତୁରତା ଆଉନା କାହିଁକି, ବସ୍ତେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଗ୍ରାହ୍ୟ (ଯାହା ସହଜଲଭ୍ୟ) ଜ୍ଞାନ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି । ଦେହର ସୁଖ ସମ୍ପୋଗ ପାଇଁ ନାନା କାମନା ତାକୁ ଚାଲିତ କରେ, ଖଟାଏ । ସେ ଚାହେଁ କିଛି ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଉତ୍ତେଜକ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ଗ୍ରାହ୍ୟ ଅଲୌକିକ କଥା ଦେଖିବାକୁ ଓ ସେଥିରୁ ଫାଇଦା ଉଠାଇବାକୁ । ତାହାର ସେଇ ଉତ୍ତେଜନା ପାଇବା ହିଁ ସାର ହୁଏ । ସେ ପ୍ରକୃତ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରେମ ପାଏ ନାହିଁ, କାହିଁକି ନା ତାହାଦ୍ୱାରା ବିରାଟ ସହିତ ତାହାର ସଂଯୋଗ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଉତ୍ତେଜନା ବି ଦିନେ ଘସରା ହୋଇଯାଏ । ସେ ପୁଣି ଚାହେଁ ନୂଆକିଛି ।

ଏଭଳି ସାଧାରଣ ଲୋକଟି ଯଦି ଅଭାବି ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ତ ସେ ଅତି ସାଧାରଣ କଥାଟି ଭିତରେ ବି ଅଲୌକିକ ଉପାୟରେ ଧନ ବା ସୁବିଧା ପାଇବାର ଭଗବଦ୍ କୃପା ଦେଖେ । ବିଜୟ ଭାବିଲେ, କଅଣ ଆଉ ଲବଣି ତୋର କହ୍ନାଇ ମୋ ଘରୁ ଛେନା ଚୋରିକରି ଖାଇବାକୁ ଆସୁଛନ୍ତି କି ! ଅନୁପମା ତୁମର ବାଳଗୋପାଳ ପୂଜା ସାର୍ଥକ । ସତୀ ତୁମେ, ଧନ୍ୟ ତୁମେ । ମୁଁ ତୁମର ଅଯୋଗ୍ୟ ।

କଥାଟା ମନକୁ ଛୁଇଁବା ମାତ୍ରେ ଆଖି ତାଙ୍କର ଆଖିରେ ଭଜ୍ଜଳ ହୋଇଗଲା । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ତାଙ୍କ ବିଦ୍ରୋହୀ ମନ ତାଙ୍କୁ ଭର୍ଷନା ଦେଇ କହିଲା- ଛି ବିଜୟ, ତୁ ଏ କଅଣ ଭାବୁଛୁ, ଆସି ।

ତୁ କଅଣ କ୍ୟାପିଟେଲିଷ୍ଟ କିରେ ? ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପାକିଦେଇ ଗୁପ୍ତ୍ୟତେ ଧନ ହାସଲ କରି ମଉଜ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ । କିରେ ତୋ ଗାତାରେ ପରା ଭଗବାନ କହିଛନ୍ତି-ଯେଉଁମାନେ ଭୋଗ ଲାଭସା ପାଇଁ ସଦାବ୍ୟାକୁଳ, କର୍ମେନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କୁ ଜବରଦସ୍ତି ରୋକି ମନରେ ମନରେ ଭୋଗ ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ଥା'ନ୍ତି ସେମାନେ ଭାଣ୍ଡ । ତେଣୁ ଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ ଯଦି ଇଚ୍ଛା ହେଲା, ତେବେ ତାକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରିବା ପାଇଁ କର୍ମ କର, ଯଦି ମନରୁ ଲାଭସା ତଡ଼ି ନ ପାରୁଛ । ଦେଖିବୁ ଭୋଗପାଇଁ କର୍ମ କରିବାକୁ ଯାଇ ଯେଉଁ କଷ୍ଟ ବା ବିପଦ ବରଣ କରିବୁ, ସେଥିରେ ଭୋଗ ଲାଭସା ଅନେକଟା କମିଯିବ । କାହିଁକି ନା ଅନେକ ଦାୟିତ୍ୱ ଆସିଯିବ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ନାନା ପ୍ରକାର ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହେବ ଏବଂ ନାନା ପ୍ରକାର ସଂଘର୍ଷ ମଧ୍ୟ ଲାଗିବ । କର୍ମ ନକରି ତୁ ଏମିତି ଗୁପ୍ତ୍ୟତେ ଧନ ହାସଲ କରି ଭାବିବୁ, ସମାଜ ମୋତେ କିଛି ଦେଇ ନାହିଁ, ଭଗବାନଙ୍କ ସଦାବେଳେ ମୋ ପ୍ରତି ବିଶେଷ କୃପାଦୃଷ୍ଟି ଅଛି । ଏଭଳି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ନୁହେଁ କି ମାର୍କସବାଦୀ କଥା ନୁହେଁ ।

ତଥାପି ତାଙ୍କ ଆଖି ଜଳେଇ ଆସିଲା । ତାଙ୍କ କାମନା ଭଗବାନଙ୍କ ଅଲୌକିକ କୃପା କଥାଟାକୁ ତେଜେଇ ଦେଖିଥାଏ । ଏ ଦୁଇଟା ମନର ଯଦି ଗୋଟିଏ ସଂଯୋଗୀ ସମତୁଦର୍ଶୀ ମନ ଥାଆନ୍ତା ତେବେ ସେ ହୁଏତ କହନ୍ତା- ଏପରି ଅଲୌକିକ ଘଟନା ଘଟିବା ସମ୍ଭବ କି ନା ସେ କଥା ଜାଣିବା ପୂର୍ବରୁ ଆଗେ ଦେଖିବ, ତୁମ କାମନା ତୁମ ସହିତ ଛଳନା କରୁଛି କି ନା । ଅନ୍ତତଃ କୌଣସି ଆଡ଼କୁ ନ ଢଳି ଦେଖିଯାଅ ଘଟନା କଅଣ ଘଟୁଛି ।

ଏପରି କର୍ମକୃଷ୍ଣକୀ ସମତୁଦର୍ଶୀ ଯୋଗୀ ମନ ତ କୋଟିକେ ଗୋଟିଏର ଅଛି କି ନା ସନ୍ଦେହ । ବିଜୟଙ୍କ ନାହିଁ ବୋଲି ତାଙ୍କୁ କି ଦୋଷ ବା ଦବା ଯେ । ଯୋଗୀ ମନ ତ ପ୍ରେମୀ ମନ । ସେ ସବୁ ଗ୍ରହଣ କରେ, ପୁଣି ସବୁ ଛାଡ଼ି ଦିଏ । ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ଯାହା କହିଛନ୍ତି, ମଣିଷର ମହାଭାବ ବା ପ୍ରେମ ହେବା ବଡ଼ କଷ୍ଟ । କୋଟିକେ ଗୋଟିଏର ହୁଏ କି ନା । ସାଧାରଣ ଲୋକର କେବଳ ଭାବ ହୁଏ (ନାନା ଭାବ, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ସମ୍ଭାଳିବା ବଡ଼ ମୁଷ୍ଟିଲ୍ । ଗୋଟିଏ ଭାବ ପୁଣି ଅନ୍ୟଟିର ବିପରୀତ । ନାନା ଭାବର ଏକାକରଣ ହୁଏ ପ୍ରେମ ଦ୍ୱାରା) ।

ବିଜୟଙ୍କ ମନକୁ ଯେଉଁ ଅଲୌକିକ କଥାଟା ଛୁଇଁଲା ତାହା ସେ ଅନୁପମାକୁ କହିବେ କି ନା ଚିନ୍ତାଯୁକ୍ତି କରୁ କରୁ ଫିସକିନା କହି ପକାଇଲେ । ଅନୁପମା ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖିରେ ଚାହିଁଲେ । ଆଖିରୁ ତାଙ୍କର ଭୁବ ଝରି ପଡ଼ିଲା । ବିଜୟଙ୍କ ବିଦ୍ରୋହୀ ମନ ନିଜକୁ 'ହାଁ ହାଁ ଏ କଅଣ' କହୁ କହୁ ସେ ନିଜେ ଅଧାର ଭାବରେ କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ ।

ସେଇଠୁ ଠିକ୍ ହେଲା ପରଦିନ ରାତିରେ ସେମାନେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ହେଉ ସାରା ରାତି ଜଗିବେ । ସକାଳୁ ସେଥିପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ କଫି କିଣା ହୋଇ ଆସିଲା । ଅନୁପମା ଖୁବ ମନଧ୍ୟାନ ଦେଇ ପୂଜା କଲେ । ରାତି ଦଶବେଳକୁ ସମସ୍ତେ ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଖାଇ ବଡ଼ ଗିଲାସରେ ଗିଲାସେ ଲେଖାଏ କଫି ପିଇ ଯିଏ ଯାହାର ହଠିଆର ଧରି (କାଳେ ଭଗବାନ ନ ହୋଇଥିବେ ଏଭଳିପାଇଁ) ନିଜ ନିଜ ଜଗିବା ଜାଗାରେ ମୃତୟନ ହୋଇଗଲେ । ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଘଣ୍ଟାରେ କଫିପିଆ ଚାଲିଲା । ଆଜି ସାନପୁଅ ବି ଯୋଗ ଦେଇଛି । ରାତି ତିନି ବେଳକୁ ବିଜୟ ଓ ଅନୁପମାଙ୍କ ନିଃଶ୍ୱାସ ଭଜଣାରେ ରୁଷି ହୋଇ ଆସିଲା । ଆଖି ସେମାନଙ୍କ ସଜଳ । ମନଭିତରେ କୋହମିଶା ଆକୁଳ

ପ୍ରାର୍ଥନା । ହଠାତ୍ ସାନପୁଅ ପାଟି କଲା, ହେଇ ବାପା- ଗଲା ।

ସାନପୁଅର ଅଳ୍ପକି ନିର୍ଦ୍ଦେଶମତେ ସମସ୍ତେ ରୋଷେଇ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଯାଇଁ ଦେଖନ୍ତି ତ ଆଜି ଉପରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ମୂଷା ଛେନା ଚାଟିଆର ଢାଙ୍କୁଣି ଠେଲିଦେଇ ଚାଟିଆକୁ ଅଣେଇ ଦେଇଛି । ଛେନା ସବୁ ଆଜି ଉପରୁ ତଳେ ପଡ଼ିଯାଇଛି । ମୂଷା ମୁହଁରେ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ହୋଇ ଛେନା ଲାଗିଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ଖାଉଛି ପୋଡ଼ପିଠାର ବକଳା । ଛେନା ଚାଟିଆ ପାଖରେ ଥିଲା ପୋଡ଼ପିଠା ଚାଙ୍କୁଡ଼ି । ବିଜୟଙ୍କ ଅତି ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ ହେଉଛି ପୋଡ଼ପିଠା, ବିଶେଷକରି ତାହାର ବକଳା । ଅନୁପମା ଖୁବ୍ ଭଲ ପୋଡ଼ପିଠା କରେ । ପିଠାର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପିଆଜଦିଆ ବକଳ, ବେଣ୍ଟ ମୋଟା, ଦରପୋଡ଼ା, ଓ ତେଲିଆ । ସୁନ୍ଦର ସୁଗନ୍ଧ ବାହାରେ ସେଥିରୁ । ମୂଷା ସେଇ ବକଳାରୁ ଫଟାଏ ତା ସାମନା ଦୁଇଗୋଡ଼ରେ ଧରି କୁଡ଼ୁରୁ କୁଡ଼ୁରୁ କରି ଖାଉଛି । ପାଞ୍ଚଜଣ ସଶସ୍ତ୍ର ମଣିଷକୁ ଅତି ନିକଟରେ ଦେଖି ବି ତା'ର ଭୟ ନାହିଁ । ତା'ର ହାବଭାବରୁ ଜଣାପଡ଼ୁଛି ଭାରି ଚୁପ୍ସ୍ଥିର ସହିତ ସେ ଖାଉଛି । ତା'ର ଗୋଲାପି ରଙ୍ଗର ନାସାଗୁଡ଼ି ଗୋଜନର ଆନନ୍ଦରେ ଫୁଲିଫୁଲି ଉଠୁଛି । ଗୋଲ ଗୋଲ ଆଖିରେ ମଣିଷ ଦଳଟି ଆଡ଼େ ସେ ନିର୍ବିକାର ଆଖିରେ ଚାହିଁ ସତେ ଯେମିତି କହୁଛି - ବସିଯାଅ ପିଲେ, ବସିଯାଅ ।

ମୂଷାଟାକୁ ଦେଖି ବିଜୟ ଓ ଅନୁପମା ପରସ୍ପରକୁ ହତାଶା ମିଶ୍ରିତ କରୁଣ ଆଖିରେ ଚାହିଁଲେ । ବିଜୟଙ୍କ ବ୍ରହ୍ମଚାଳରେ ଦପ୍ପକିନା ନିଆଁ ଜଳି ଉଠିଲା । ମନେ ମନେ ସେ ହୁକାରିଲେ : କଥାଟା ଏଡ଼େ ସାହସ ତୋର, ତୁ ମୋ ପିଠା ଖାଉଛୁ । ମୋତେ ଦେଖି ତରୁ ବି ନାହିଁ । ତୋ ମନ୍ତ୍ରବେଳ ଆସିଗଲା ।

ଠେଙ୍ଗା ପ୍ରଜାରକୁ ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ମାରାତ୍ମକ କରିବାପାଇଁ ଠେଙ୍ଗାକୁ ଉଠାଇ ସେ ପିଠିଉପରକୁ ନେଇଆସିଲେ । ଖୁଆହାଡ଼ ଉପରେ ଠେଙ୍ଗାଟା ଆଘାତ କରିବାରୁ ସେ କ୍ରୋଧରେ ଉଦ୍‌ଘୋଷିତ ହୋଇଗଲେ । ବଡ଼ପୁଅ ସୁନା (ଏ ବର୍ଷ ମେଡ଼ିକାଲ କଲେଜରେ ନା ଲେଖାଉଛି) ଏଇ ଅବସରରେ କହିଲା : ବାପା, ଏଡ଼େ ଜୋରରେ ମାରିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ତା'ର ସେକେଣ୍ଡ ସର୍ଭାଇକଲ୍ ଭରତିଦ୍ୱାରା ଖାଲି ଠୁକେଇ ଦେଲେ ହେଲା । ଖତମ୍ ।

ବିଜୟଙ୍କ ପ୍ରଜୟକରୀ କ୍ରୋଧ ପୁଅର ଏ କଥାରେ ନିମିଷକେ ଗୋଟାଏ ଆନନ୍ଦ-କୌତୁକ-ବାସଲ୍ୟାମୟ ହସରେ ପରିଣତ ହୋଇ ଫାଟିପଡ଼ିଲା । ମୂଷାଟି ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ ଖାଇଚାଲିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ହସର ଶବ୍ଦରେ ସେ ଖାଇବା ବନ୍ଦ କରି ପଛଗୋଡ଼ରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ତା'ର ନାଲି ନାଲି ସାନ ସାନ କାନ ଦୁଇଟିକୁ ଘରର ଚାଟିଆଡ଼କୁ ହୁଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଉଦ୍‌ଘୋଷିତ ନିଶ୍ଚୟ ହସର ଶବ୍ଦତରଙ୍ଗମାନ ଧରି ତାକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣକରି ବିଚାର କରିବା ସେଥିରେ ଥିବା ଭାବ କୌଣସି ଅସାଧାରଣ ବିପଦର ସୂଚନା ଦିଏ କି ନା । ସେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଶବ୍ଦ ସହିତ ପରିଚିତ...ହେଇ ଗଲାଗଲା ଧରଧର ମାରମାର ପିଟପିଟ । ଏ ଶବ୍ଦ ଯେତେ ତୃମ୍ବକ ଓ ଭୟଙ୍କର ହେଉନା କାହିଁକି, ସେଥିରେ ଯେଉଁ ହିଂସ୍ର ଓ କ୍ରୋଧ ଭାବ ପ୍ରକାଶ ପାଏ ସେ ତାକୁ କଳିସାରିତି ଏବଂ ସେ ଭାବ କି ପ୍ରକାର ବିପଦର ସୂଚନା ଦିଏ ତାକୁ ସିଏ ଭଲକରି ଜାଣେ । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ । ଗୃହସ୍ଥମାନେ କି କି ପ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ତାକୁ ମାରିବା ପାଇଁ କେଉଁ ଅସ୍ତ୍ରର ପ୍ରୟୋଗନୀତି କି ପ୍ରକାର ଏବଂ କାହାର ମାରାତ୍ମକତା କେତେ, ସେ ସବୁ ମଧ୍ୟ କଳି ସବୁପ୍ରକାର

ପରିସ୍ଥିତିରେ ନିଜକୁ ନିରାପଦ ରଖି ଖସି ପଳାଇବାର ଦକ୍ଷତା ସେ ହାସଲ କରିଛି । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ବିକାର ଭାବରେ ଖାଉଥିଲା ଏବଂ ଯୁଦ୍ଧାରମ୍ଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଜିରୋ ଆଠ୍ଠାରକୁ ନିର୍ଭୟରେ ଅପେକ୍ଷା କରୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଏ ଯେଉଁ ହସର ଶବ୍ଦ ତା କାନରେ ଧରାପଡ଼ିଲା ତା ସହିତ ସେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପରିଚିତ । ଏ ଶବ୍ଦ ଅନ୍ୟ ଏକ ଭାବ ବହନ କରୁଛି ବୁଝିପାରି ସେ ବୋଧହୁଏ ଘାବରେଇଗଲା । ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ'ଣ ।

ବିଜୟ କିନ୍ତୁ ଅମିଳେ ନାହିଁ । ଠେଙ୍ଗାକୁ ବାଗେଇ ଯେମିତି ସେ ହୁଙ୍କାର ଛାଡ଼ି ମାରିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି, ମୁଣ୍ଡା ସେ ଚିରପରିଚିତ ଭୟଙ୍କର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଓ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ନିମିଷକେ ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ‘ପ୍ରାଣର ସ୍ଥିତି ଆଚରିଲା’ । ତା’ର ସାମନା ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟି କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା ମୁଦ୍ରା ଧାରଣ କଲା (ବୋଧହୁଏ, ଗଜ ନିଷ୍ଠାରଣର ଗଜଭଜି ସେ ପ୍ରାର୍ଥନା କଲା-ଆତଙ୍କ ନାଶନ ତୋ ବାନା, ବାରେ ତୁ ହୁଅ ବନ୍ଧୁ ସେହ୍ନା) । ବିଜୟଙ୍କ ଠେଙ୍ଗା ସେତିକିବେଳେ ଆକ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ଆକର ସବୁ ଡବା ଓ ବୋତଲ ଝଣଝଣ ଶବ୍ଦରେ ତଳେ ପଡ଼ି ଏଣେ ତେଣେ ଗଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଜିରା, ଲଙ୍କା, ଚିନି, ଲୁଣ ଆଦି ମିଶି ଏକାକାର । ଅନୁପମାର କେତେ ନିପୁଣ ଶ୍ରମ ନିମିଷକେ ନଷ୍ଟ । ବିଜୟଙ୍କ ଛାତିଟା ଭୟରେ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଦମ୍ଭିନୀ ହେଲା । ସେ ତାକୁ ଏଡ଼ିବାକୁ ଯାଇ ପାଟି କରି କହିଲେ : ହ୍ୟାପ, ଗାଡ଼ିଏ ଶିଶି ଡବା ଏ ଆକରେ । ଏତେ କି ଦରକାର ବୁଝିପାରେ ନାହିଁ । ଅନୁପମା ରାଗିଯାଇ କହିଲେ : ତମକୁ କିଏ କହୁଥିଲା ଶୁଣେ ...କୌଣସି କାମ ତ ଜାଣ ନାହିଁ...

ବିଜୟ ଗୋଟାଏ ଅତି କରୁ କଅଣ ଅନୁପମାକୁ କହିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ତାଙ୍କ ପାଦ ଗୋଟିଏ ଗଡ଼ଜା ଡବା ଉପରେ ପଡ଼ିଯିବାରୁ ସେ କବାଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ । ଅନୁପମା ଭୟରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲେ, ଲଲୋ ମୋ ପୁଅ । କଥାଟା ଅତର୍କିତେ ଅନୁପମାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାହାରିଗଲା । ସମସ୍ତ କ୍ରୋଧ ଓ ଅପମାନ ଭାବ ଭୁଲିଯାଇ ସେ ଅନୁପମାଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁଲେ । ସେ ନିଜେ ବୁଝିପାରିଲେ ନାହିଁ ଏଥିରେ ତାଙ୍କର କି ଧରଣର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହେବା ଉଚିତ୍ । କ୍ରୋଧବଧ ଦେଖି ବାଲ୍ମୀକିଙ୍କ ଶ୍ଳୋକ ହଠାତ୍ ଶ୍ଳୋକ ରୂପରେ ବାହାରିଯିବାରୁ ସେ ନିଜେ ତାହା ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାନ୍ୱିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ, ଅନୁପମା ସେମିତି ନିଜ କଥା ଶୁଣି ଆତନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇ ଲଜ୍ଜାରେ ଜିଭ କାମୁଡ଼ିଲେ । ବିଜୟ ମନେ ମନେ କହିଲେ : ହଁ, ପୁଅ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କଅଣ କି ।

ସାନପୁଅ ଭତି ମଧ୍ୟରେ ପାଟି କରି ଉଠିଲା : ହେଇ ପକେଇଲା ବାପା । ତମେ ଯେମିତି ଠେଙ୍ଗା ଉଠେଇତ ନା, ସେ’ତ କୁବାଟାଏ ମାରି ମୋ ଗାଳକୁ ଗୋଇଠାଏ ଦେଇ ପକେଇଲା ।

ସମସ୍ତେ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଦୁଆର ମୁହଁ ବାଟେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ତାକୁ ଧରିବାକୁ । ପକରେ କେହି ବାହାରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେଇଠି ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ପରସ୍ପେ ଯଥାଧୃତି ଲାଗିଗଲା । ସେ ଛଦାଛଦିରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ବାହାରକୁ ଆସିଲା ବେଳକୁ ଆଉ ମୁଣ୍ଡା କାହିଁ ଥାଏ । ମୁଣ୍ଡା ଖୋଜି ଆଉ ଲାଭ ନାହିଁ । ଏତେବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କ ନଜର ପଡ଼ିଲା ଯେ ସାନପୁଅର ଗାଳରୁ ଧାରେ ରକ୍ତ ଜଳଉଛି ।

ସାନପୁଅର କ୍ଷତ ଧୋଇ ଔଷଧ ଲଗାଇ ଲଗଇ ବିଜୟ ନିଷ୍ଠକ କ୍ରୋଧରେ ଫୁଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାକୁ ଭାରି ଅପମାନ ବି ଲାଗୁଥାଏ । ମନେ ମନେ ସେ କହୁଥାନ୍ତି : ଦେଖତ ହ୍ୟାପ । ଛାର ମୁଣ୍ଡାଟାଏ, ଭଗବାନଙ୍କ ଭଜି ଅପରାଦେୟ ହୋ । ‘ସୋ ଇନ୍ଦ୍ରିନ୍ଦ୍ରିବିବଲ, ସୋ ଅକ୍ମୋଷ୍

ଲାଭକ୍ଷ୍ମୀ । ‘ଏକ କୁଦାକେ ପାଞ୍ଚହାତ ତେଇଁ ଗଲା ଆମ ମୁଣ୍ଡ ଉପର ଦେଇ । ଆମକୁ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ କରି ବିଜୟ ଗର୍ବରେ ଚାଲିଗଲା । କିନ୍ତୁ ଗଲା କୁଆଡ଼େ ! ଉତ୍ତାନ ହୋଇଗଲା ! ଯେଉଁ ଯେଉଁ କଥାମାନ ତାକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଥିଲା ସେଇ ସେଇ କଥାମାନ ତାଙ୍କ କ୍ରୋଧକୁ ଆହୁରି ତେଜୁ ବି ଥିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ କଥା ସାଙ୍ଗରେ ସେ ବାଟ ରଗଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ସେତେବେଳକୁ ସୁନ୍ଦରା ପାଟିଆସୁଥାଏ । ସମସ୍ତେ ମାନସିକ ଓ ଶାରୀରିକ ଅବସାଦରେ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ । ଗୋର ହେବାମାତ୍ରେ ବିଜୟ ବିଚ୍ଛଣାରୁ ଉଠି ଘର ଭିତର ଓ ବାହାର ଖୋଜିଲେ । ସବୁ ନଳା ମୁହଁ ଓ ଦୁଆର ମୁହଁ ଚାହିଁବା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୂଷା କେଉଁବାଟେ ଘର ଭିତରକୁ ପଶୁଛି ଓ କେଉଁବାଟେ ପକେଇଲା, କୌଣସି ହଦିସ ସେ ପାଇଲେ ନାହିଁ । ବଡ଼ପୁଅ କହିଲା : ବାପା ! ଆପଣ ବୁଆ ଖୋଜୁଛନ୍ତି । କିଛି ପରା ପାଇବେ ନାହିଁ ।

-କାହିଁକି ।

-ସେ କେଉଁ ଜାତିର ମୂଷା ଜାଣନ୍ତି ? ସେ ପରା ରାଧାବ୍ରତ୍ସ ନରଝେଜିକ୍‌କ୍‌ସ୍ ଜାତିର ।

-ମୂଷାର ପୁଣି ଜାତିଗୋରୁ ଅଛି ନା କଅଣ ? ବିଜୟ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ ।

-ହଁ । ଆମେ ପରା ପ୍ରାଣାବିଜ୍ଞାନରେ ପଢ଼ିଚୁ । ଏ ଜାତିର ମୂଷା ଭାରି ଚଲାଖ । ଏମାନଙ୍କ ଆଦି ଦେଶ ହେଉଛି ମଧ୍ୟ-ଏସିୟା । ପୃଥିବୀଯାକ, ଏମିତିକି ପୃଥିବୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁକୁ ଏମାନେ ଖେଦି ଯାଇସାରିଲେଣି । ଇଂଲଣ୍ଡକୁ ଏମାନେ ଯାଆନ୍ତି ସତରଶହ ଚିରିଶ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ।

-ବାଜେକଥା । କିଏ କଅଣ ଏମାନଙ୍କ ପଛରେ ଗୋଡ଼େଇ ଗୋଡ଼େଇ ସବୁ ଦେଖିଛି କହୁଚୁ !

-ନିଶ୍ଚୟ । ଶୁଣିବେ । ଉତ୍ତର ଆମେରିକାରେ ଗୋଟାଏ ଜାତିର ମାଛରଙ୍କା ଅଛନ୍ତି ଯେ ତାଙ୍କ ଚଳଣିରେ ଗୋଟେ ବଡ଼ ଅଳି ଝୁଲୁଥାଏ । ସେଇଥିରେ ସେମାନେ ମାଛ ଧରି ରଖନ୍ତି । ବେଶ୍ କିଛି ଜମିଗଲେ ପରେ ସୁସ୍ଥରେ ଖାଆନ୍ତି । ଅରେ ଗୋଟାଏ ମାଛରଙ୍କାର ସେ ଅଳିଟା କଣ୍ଠରେ ଚିରିଗଲା ଯେ ସେ ଆଉ ମାଛ ଧରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଯାହା ସେ ଧରିଲା ସବୁ ସେଇ ଚିରାବାଟେ ଗଲିଗଲା । ବିଚରା ନଖାଇ ନଖାଇ ଶୁଖିଗଲା । ଏକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରୁଥିଲେ ଜଣେ ପ୍ରାଣାବିଜ୍ଞାନୀ । ସେ ତାକୁ ଧରିବାକୁ ତା’ ପଛେ ପଛେ ଦେହଶୁଦ୍ଧ ମାଛଲ ପ୍ରାୟେ ମାସେ କାଳ ଧରି ଗୋଡ଼ାଇଲେ । ଦିନେ ଯେମିତି ସେ ମାଛରଙ୍କାଟି ମାଛ ଧରିବାକୁ ପାଣି ଭିତରକୁ ଝାମ୍ପମାରିବି ସେ ବି ତା ସହିତ ଝାମ୍ପ ମାରି ତାକୁ ଧରିଲେ । ତା’ ଚିରାଟକ ସିଲେଇ କରି ଔଷଧ ଲଗାଇ ଘା’କୁ ଭଲକରି ତାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ଆହୁରି କିଛିଦିନ ତା’ ସହିତ ବୁଲି ବୁଲି ଦେଖିଲେ, ସେ ସୁସ୍ଥସବଳ ହୋଇ ଆହାର ଖାଉଛି । ତେବେ ଯାଇ ସେ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ସେ ଦେହମାସ ତାଙ୍କର ଶିଆପିଆ ନଥିଲା କହିଲେ ଚଳେ । ଘରକୁ ଫେରିଲାବେଳକୁ ସେ ନିଜେ ଘୋର ଅସୁସ୍ଥ ।

ଏହି କଥା ଶୁଣି ବିଜୟ ଅଭିଭୂତ ହୋଇଗଲେ । ଏଇ ମଣିଷ ବୋମା ପକାଇ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ମାରି ଉଲ୍ଲାସରେ ନୃତ୍ୟ କରୁଛି, ପଶୁପକ୍ଷୀ କ୍ରୀଡ଼ାଛଳରେ ମାରି ବଂଶଲୋପ କରି ଦେଉଛି । ଏଇ ମଣିଷ ଭିତରେ ପୁଣି ଏମିତି ପ୍ରେମୀ ମଣିଷ ବି ଅଛନ୍ତି ଯିଏ ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ଚଢ଼େଇ ପଛରେ ଶିଆପିଆ ଛାଡ଼ି ଗୋଡ଼େଇଛି ତାକୁ ଭଲ କରିବାକୁ । ଏଇମାନେ ହଁ ଜାତି ଧର୍ମକୁ ପୃଥିବୀରେ ଧରି

ରଖିଛନ୍ତି । ପ୍ରବଳ ନିଷ୍ଠୁରତା, ହିଂସ୍ରତାସତ୍ତ୍ୱେ ମଣିଷ ଉପରୁ ବିଶ୍ୱାସ ଯେ ତୁଟିଯାଇ ନାହିଁ, ଆଶା ଯେ ସେମିତି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ରହିବି ଜାଣ ଏଇମାନଙ୍କ ପାଇଁ । ପ୍ରବଳ ସ୍ୱାର୍ଥୀ ନିଷ୍ଠୁରତାକୁ ଏଇମାନଙ୍କ ନୀରବ ଅଜ୍ଞାତ ପ୍ରେମର୍ତ୍ତ ଜାଣ ନୀରବରେ ହଟାଇ ଦେଉଛି । କାଳର ମହାପୁରୁଷ ଚିରକାଳ ଏଇ ଅନ୍ଧସଂଖ୍ୟକ ବାହାରକୁ ଦୂର୍ବଳ ବିଶ୍ୱସ୍ତବା ଅଥଚ ଯଥାର୍ଥ ମହାଶକ୍ତିଶାଳୀ ପ୍ରେମିକଙ୍କ ହାତରେ ଜୟପତାକା ଦେଇ ଆସିଛି । ଦେଖ ଯେ ହ୍ୟାପ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ମୂଷା ମାରିବାକୁ... । ତାଙ୍କ ଆଖି ଜଳେଇ ଆସିଲା । ସବୁକଥା ଭୁଲିଯାଇ ସେ ଏକ କୋହନିଶା କୌତୁହଳରେ ପଚାରିଲେ : ତେବେ ଯେ ର୍ୟାଟ୍ଟସ୍ ଆମ ଭାରତକୁ କେବେ ଆସିଲେ ?

-ସେ କଥା ଜଣା ନାହିଁ । ମୁଁ ଭାବୁଛି ଶ୍ରୀ ଗଣେଶ ବୋଧେ ଏ ମୂଷାରୁ ଗୋଟିଏ ନିଜ ବାହନ ରୂପେ ରଖି ଆଉ କେତୋଟି ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିଲେ ।

-ତୋର ଏମିତି ଭାବିବାର କାରଣ ?

-ଭାରତରେ ତ ସେତେବେଳେ ପ୍ରଚୁର ଫସଲ ହେଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଫସଲର୍ତ୍ତ ଥିଲା କିଣାବିକାର ମାଧ୍ୟମ, ଅର୍ଥରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଥିଲା । ଆଜିକାଲି ଫସଲ ପ୍ରଚୁର ହେଲେ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ସମତୁଲ ରଖିବା ପାଇଁ ଫସଲ ସବୁ ନଷ୍ଟକରିଦିଆ ହେଉଛି । କିନ୍ତୁ ସେତେବେଳେ ପ୍ରାକୃତିକ ଉପାୟରେ ଏହା କରିବା ପାଇଁ ବୋଧହୁଏ-

-ଓଃହୋ ! ଏତା ବିଜ୍ଞାନଯୁଗ କି ନା, ପୁରାଣ କାହାଣୀର ଗୋଟେ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ମତ କାରଣ ବାହାର କରାହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ତୁ ଯା କହିଲୁ ଫସଲ ନଷ୍ଟ କରିବା କଥା, ତା' କେବଳ ପୂଜିବାଦୀ ଦେଶରେ ଘଟେ, ଯେଉଁଠି ପୂଜିପତିମାନେ ଲୋକଙ୍କୁ ନାନାଭାବେ ଶୋଷଣ କରି ଦରକାର ହେଲେ ମାରି ବି ଏକଜ ଭାବେ ଧନପତି ହେବାକୁ ପାଗଳ । ସମାଜବାଦୀ ଦେଶରେ କିନ୍ତୁ...

-ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ । ମୁଁ କହୁଥିଲି, ପ୍ରକୃତି ତା' ବାଟରେ ସମାଜବାଦ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ଲାଗିଛି । ଏକଜ ଆରେକ ସାଙ୍ଗରେ ଲଢ଼େଇ ଦେଇ । ମଣିଷ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତି ହିଂସା, ଈର୍ଷା, ଲୋଭ ସେଇଥିପାଇଁ ଦେଇଛି । ଏଇ ପଦରଦିନ ତଳେ ତ ଏକ ପୃଥିବୀ ବିଖ୍ୟାତ ବିଜ୍ଞାନ ପତ୍ରିକାରେ ବାହାରିଛି ଯେ ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ ମହୁପେଣା ସଂଖ୍ୟା କମିଗଲାଣି ଗବେଷଣା କରି ଦେଖାଗଲା ଯେ ଲୋକେ କୁକୁର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ାଇବାରୁ ଏପରି ହେଲା ।

-କେମିତି ।

-କୁକୁରମାନେ ଗାଁରୁ ବିଲେଇମାନଙ୍କୁ ନିକାଲି ଦେଲେ । ବିଲେଇ ସଂଖ୍ୟା କମିବାରୁ ମୂଷା ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ିଲେ । ମୂଷାମାନେ ମହୁପେଣା ନଷ୍ଟ କରିବାରୁ ମହୁମାଝିମାନେ ସେ ଗାଁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ଗାଈକୀ ତାଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ସାପ ମାରିବାକୁ ମନା କରିଦେଇଥିଲେ ଏଇଥିପାଇଁ କେବଳ ଯେ ସାପ ସଂଖ୍ୟା କମିଲେ ମୂଷା ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ି ପନିପରିବା ବଗିଚା ନଷ୍ଟ କରିବେ ।

-ହଁ ରେ ପୁଅ, ଏ ବିଶ୍ୱରେ କାହାର ସହିତ କାହାର କି ସଂଯୋଗ ଅଛି କିଏ କହି ପାରିବ । ଯେଉଁ ସଂଯୋଗ ସୂତ୍ରରେ ସମସ୍ତେ ଗୁଢ଼ା, ସେ ସୂତ୍ରଟି ଧରିବାକୁ ଆଧୁନିକ ବିଜ୍ଞାନ କୁହ, ସାହିତ୍ୟ କୁହ, ଭାରି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । କଥାଟା ହେଉଛି, ସେ ସୂତ୍ରଟି ପ୍ରେମର ନା ହିଂସାର, ନା ବାହାରକୁ ହିଂସାର ବିଶ୍ୱଥିଲେ ବି ଭିତରେ ପ୍ରେମର ।

-ସେ ଯାହା ହେଉ, ଏଇ ଜାତିର ମୂଷା ଯେମିତି ସାହସୀ, ସେମିତି ବୁଦ୍ଧିଆ ଓ ଆକ୍ରମଣଶୀଳ । ତା' ବସା ଆମ ଘର ପାଖେ କେଉଁଠି ଥିବ ଭାବିବ କି ବାପା । ଏମାନେ ତାଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ଜାଗାରୁ ବହୁତ ଦୂରରେ ଥାନ୍ତି । ସେଠୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କରିଥାନ୍ତି ଖାଦ୍ୟ ଜାଗାକୁ । ଘରର ଇଟା କାନ୍ଥ ସିମେଣ୍ଟ ଚଟାଣ ସବୁ ପୁଟାଇ ପାରନ୍ତି ଏମାନେ ।

ବିଜୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟହୋଇ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । ଏତିକିବେଳେ ଅନୁପମା ତାଙ୍କ କାନେକାନେ କହିଲେ : ଚୁନା (ବିଜୟଙ୍କ ମଝିଆ ପୁଅ । ଦଶମ ଶ୍ରେଣୀର ଛାତ୍ର । ବିଜ୍ଞାନ ତାହାର ଅତି ପ୍ରିୟ ବିଷୟ) ତା ବହି ମେଲେଇ ପଡୁଛି- ତମକୁ ଏ ବିଷୟରେ କିଛି କହିବ ବୋଲି । ତମେ ସୁନା କଥା ଶୁଣି ଆନନ୍ଦ ପାଇଛ ବୋଲି ତା' ମନଟା ଫିକା ପଡ଼ିଯାଇଛି । ଟାଉଟାଉ ହେଉଛି ତମକୁ କିଛି କହିବା ପାଇଁ । ତାକୁ ତାକି ପଚାର ।

ବିଜୟ ପ୍ରଥମେ ଖୁସି ହେଲେ । ଟିକିଏ ଗର୍ବ ବି ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ ପୁଅମାନେ ତାଙ୍କ ସ୍ନେହ ପାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟଗ୍ର । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତି କଥା ନେଇ ଦି'ଜଣଙ୍କ ଭିତରେ ଅସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା ଯୋଗୁଁ ବେଳେ ବେଳେ ବାଡ଼ିଆପିଟା କଥା ଭାବି ତାଙ୍କ ମନ ବଦି ବି ଗଲା । ସେଇ ସୂତ୍ରରେ ନିଜ ଭିତରେ ଇର୍ଷାକୁ ଦେଖି ଆତ୍ମ-ଦୃଶା ବି ଉପୁଜିଲା । ଉଦାସ ଭାବରେ ଭାବିଲେ, କିଏ କଅଣ କରିବ । ମନ ଭିତରେ ସେତ କେଉଁଠି ଥାଏ, ମୁଣ୍ଡ ଟେକି କୁହେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦୃଶା କର । ଦୃଶାର ଅଦ୍ଭୁତ ମାଦକତା ଓ ଉତ୍ତେଜନା ମନକୁ ମୁଗଧ ଓ ଆଛନ୍ନ କରିଦିଏ । ଏଇ ପଚନଶୀଳ ସହଜଦାହ୍ୟ ଦେହଟାକୁ ସୁଖରେ ରଖିବାକୁ ମଣିଷ ଯେମିତି ବ୍ୟାକୁଳ, ଟିକେ ସ୍ନେହ ପ୍ରଶଂସା ପାଇବାକୁ ସେମିତି କାଙ୍ଗାଳ । ଟିକେ ପ୍ରାଧ୍ୟାନ୍ୟ ପାଇବାକୁ ଡହଲିବିକଳ । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତୁ- ମୁଁ ନ ହେଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ପୁଣି ଅତିଶୀଘ୍ର ଏଇ କାଙ୍ଗାଳପଣିଆ ପ୍ରାଧ୍ୟାନ୍ୟ ପାଇବାର ଦାଉସ ଲାଜସାର ରୂପନେଇ ମଣିଷକୁ କେତେ ଜୁର ନିର୍ମମ ନୁହଁଏ କରି ଦିଏତି । ମଣିଷ ପାଗଳ ବନିଯାଏ ପ୍ରାଧ୍ୟାନ୍ୟ ପାଇବା ପାଇଁ । ଭାବେ ସେଇ ଏକା ପ୍ରଧାନ ହୋଇ ରହିବ । ଅନ୍ୟ କେହି କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲେ ତାକୁ ଅସହ୍ୟ ଲାଗେ । ତା' ନିଜ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହେଲେ ତ କଥା ନାହିଁ । ତା ମନ ଭିତରେ ଗଢ଼ିଉଠେ ଭୀଷଣ ଚକ୍ରାନ୍ତ । ସବୁବେଳେ ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର- କେମିତି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ବଡ଼ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହେବି । ସେ ଚାଲିଗଲାବେଳେ ସମସ୍ତେ କୁଣ୍ଠିତ କରୁଛନ୍ତି, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ତାକୁ ଦେଖୁଛନ୍ତି, ଏହି ଦିବାସ୍ୱପ୍ନ ଯେଉଁ ମାନସିକ ଉତ୍ତେଜନା ସୃଷ୍ଟିକରେ ତାହାହିଁ ହୁଏ ତା'ର କର୍ମ ପ୍ରେରଣା ଏବଂ ଏଇ ପ୍ରେରଣାରୁ ଜାତହୁଏ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ସ୍ନେହ, ଦୟା, ଯାହା ମିଥ୍ୟା ହେଲେହେଁ ସତ୍ୟ ଭଳି ଜଣାପଡ଼େ । ପୁଣି କୁହାରଚନାଠାରୁ ହଟ୍ୟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନା ଘୋର କ୍ରୁର ଓ ପ୍ରେରଣା ମଧ୍ୟ ଚାଣିନିଏ । ଅଥଚ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଏ ସବୁ ମୂଳରେ ଅଛି ସେଇ ଦୟନୀୟ ପ୍ରତ୍ନଭିତି... ମୁଁ କେମିତି ନିରାପଦରେ ବଞ୍ଚିବି ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟ ଆନୁଗତ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ପାଇଥିବି । ଏଇଥିପାଇଁ କେବଳ ସେ ଅନ୍ୟର ସୁଖ, ଯଶ, ପ୍ରତିପତ୍ତି, ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣିଲେ ବା ଦେଖିଲେ ନିଜର ନିରାପଦ ଛିତି ପ୍ରତି ବିପଦ ଆସିଗଲା ଭାବି ବିକଳ ହୋଇ ଯାହା କଲେକାଏ । ନିଜର ନିରାପତ୍ତା ପାଇଁ ସେ ଧନ, ମାନ ପ୍ରତିପତ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟଠାରୁ ସ୍ନେହ ବୃଦ୍ଧି କରି ଅନ୍ୟକୁ କବଳିତ କରିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୁଏ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପରୋକ୍ଷରେ ମାଗୁଣି କରୁଥାଏ, ଏକା ମୋତେଇ ଟେକ । ଅଥଚ ସାମାନ୍ୟ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ସତ୍ୟତା

ସେ ଦେଖିପାରେ ନାହିଁ ଯେ ସମସ୍ତେ ନିରାପଦରେ ସୁଖରେ ରହିଲେ ଯାଇଁ ତାର ଜୀବନ ନିରାପଦ ଓ ସୁଖମୟ ହେବ । ନହେଲେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଦୁଃଖହିଁ ହେବ ତାହାର ବିପଦ । ତାହାର ଯେତେ ଧନ, ମାନ, ପ୍ରତିପତ୍ତି ଆଉ ପଛକେ ମନ ଏକଥା ବୁଝୁନାହିଁ । କି ଯନ୍ତ୍ରଣା । କି ଯନ୍ତ୍ରଣା !

ବିକ୍ରୟ ସତକୁ ସତ ଛାଡ଼ି ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କରି ଆଉଁସିଲେ । ଗୋଟାଏ ଅନ୍ଧାରିଆ ରହିରିଆ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋମଶ ବୁଢ଼ିଆଣୀ କକଡ଼ାବିଛା ସାକୁ ସାକୁ କୁଅ ଭିତରେ ଯେମିତି ସେ ପଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି । ଏଠୁ ବାହାରି ଆଉ ଯେମିତି ସେ ବାହାର ଦୁନିଆ, ମଣିଷ, ଗଛବୃକ୍ଷ ଦେଖି ପାରିବେ ନାହିଁ । କେହି ବି ଜାଣିପାରିବେ ନାହିଁ, ସେ ଏମିତି ଗୋଟାଏ କୁଅ ଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ମଣିଷ ଉପରେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ବିଷୟର କରିବାକୁ ସେ ବ୍ୟାକୁଳ, ତାକୁଲ ହାତଯୋଡ଼ି ‘ତହୁଁ ସେ ବୋଲେଇ ଗୋସାଇଁ, ଉଠି ତ ନ ପାରଇ ଯାଇ, ସେ କଥା କହଇ ମୁଁ ତତେ, ଏଠୁ ଉଦ୍ଧାର ହେ ସଙ୍ଗାତେ ।’ ମଣିଷର ଶବ୍ଦ ନୀଳତା ସ୍ୱାର୍ଥାନ୍ତର ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁଟିମାନ ତାକୁ ଭାରି ସୁନ୍ଦର ଦୁଃଖିଆ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ଉତ୍ତରର ପ୍ରକାଶ ବେଶୀ ବେଶୀ ଦେଖି ସେମାନଙ୍କ ସ୍ନେହ ମାଗୁଣି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଭାରି ଉଦାର ଓ ଆରାମ ଲାଗିଲା ତାକୁ । ସେ ମନେ ମନେ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲେ-ହେ ପୃଥିବୀର ଭାଇଭଉଣୀମାନେ, ନିଜ ଭିତରେ ଓ ଅନ୍ୟ ଭିତରେ କାମ, କ୍ରୋଧ, ଲୋଭ, ହିଂସା, ଅହଂ ଦେଖି ଭୟ କରନା, ଚିନ୍ତା କରନା, ବିମର୍ଷ ହୁଅନା । ସବୁ ଦିନେ ଚାଲିଯିବ । ତାଙ୍କର ମନେ ହେଲା ହଠାତ୍ କୌଣସି ଅଲୌକିକ ଉପାୟରେ ସେ ଯେମିତି କୁଅଭିତରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇଛନ୍ତି । କି ଆନନ୍ଦ । କି ଆନନ୍ଦ ।

ହଠାତ୍ ଆଲୋକ ପାଇବାଭଳି ସେ ମନେ ମନେ କହିଲେ : ଓଃ ହୋ ବୁଝିଲି । ଏଥରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବାର ଏକମାତ୍ର ବାଟ ହେଉଛି ପ୍ରେମ । ମନେ ହେଲା ସେ ପ୍ରେମ ସେ ପାଇସାରିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତ ମାନବତାଟି ପଶୁପକ୍ଷୀ ଗଛବୃକ୍ଷ ଏମିତି କି ପ୍ରତି ଧୂଳିକଣାଟି ପ୍ରତି ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଲାଙ୍ଗୁ ଗଲା । ସେ ମନେ ମନେ ସ୍ତବ୍ଧ କଲେ-

ପଶ୍ୟାମି ଦେବାଂସୁବ ଦେବ ଦେହେ ସର୍ବାଂସୁଆ ଭୂତ ବିଶେଷ ସଂସ୍କାର...

...ଏଇଥର ବୋଧହୁଏ ମୋ ମନରୁ ସବୁ ଉର୍ଦ୍ଧା, ସ୍ୱାର୍ଥପରତା, ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଜସା ଗଲା । ଭାରି ସାହସ ଆସିଲା ତାଙ୍କ ମନକୁ ଏକଥା ଭାବି । ନିଜକୁ ପରଖିବାକୁ ସେ ମନେ ମନେ କହିଲେ, ଆଜ୍ଞା ଦେଖେ, ମୁଁ ଅବଗୋପସକୁ ପ୍ରେମ କରୁଛି କି ନା । ମନେ ମନେ ସେ ଅବଗୋପସ କଥା ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ... ଗୋଟାଏ ଗୋଲ ନରମ ଧଳା ମାଂସ ପିଣ୍ଡ... ସେଥିରେ ଦୁଇଟା ବଡ଼ ବଡ଼ କାଳିଆ ଆଖି... ସବୁବେଳେ ଖୋଲା ସେ ଆଖି... ସେ ଆଖିର ପତା ନାହିଁ କି ଢୋକା ନାହିଁ... ସେ ମାଂସ ପିଣ୍ଡରୁ ବାହାରିଛି ଆଠୁଟା ଗୋଡ଼.. ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ସେ ଗୋଡ଼ର ଦୁଇ କଡ଼େ କଡ଼େ ରହିଛି ଅସଂଖ୍ୟ ଛିଦ୍ରର ଧାଡ଼ି... ସେଇ ବାଟେ ସେ ଶିକାରର ଦେହରୁ ରକ୍ତ ଶୋଷି ନିଏ... ମାଂସ ପିଣ୍ଡକାଟା ଭାସି ଭାସି ଯାଉଛି, ଆଉ ଆଠୁଟା ଗୋଡ଼ଯାକ ଆଠଦିଗକୁ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ଲହ ଲହ ହେଉଛନ୍ତି, ଖୋଜି ବୁଲୁଛନ୍ତି ଶିକାର... ଗୋଟାଏ ସେଥିରୁ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଲାଗିଗଲା... ଦେଖୁ ଦେଖୁ ଆଠଦିଗାକ ତାକୁ ଜାବୋଡ଼ି ଧରିଲା ।

ଘୃଣା ଓ ଭୟରେ ତାଙ୍କ ଦେହ ଶୀତେଇ ଉଠିଲା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋମ ଛିଡ଼ା ହୋଇଗଲେ ।

ବିଜୟ ହତାଶ ହେଲେ । ନାଃ, ତେବେ ହେଲାନାହିଁ । ନାଁ, ଅତେବୃତ ବୋଧେ ଏତେ ଶୀଘ୍ର ହେବନାହିଁ ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିଲେ ସେ... କାହିଁକି ବା ଅବ୍ୟୋପସ୍ ପ୍ରତି ପ୍ରେମ ହୁଅନ୍ତା ଯେ... । ଆଜ୍ଞା ଦେଖାଯାଉ, ମୁଁ ଯା'କୁ ସବୁଠୁ ଇଚ୍ଛା କରେ ତା'ର ପୁଅ ଖେଳା ପଢ଼ାରେ ପ୍ରଥମ ହୋଇ ବିଖ୍ୟାତ ହୋଇଛି ଏକଥା ମୋତେ କେମିତି ଲାଗୁଛି । ତା'ର ବାପା ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ପାଇବ ମୁଁ ସେଥିରେ ସୁଖୀ ହେଉଛି କି ନା । ଭାବିଲାବେଳକୁ ଏକଥା ମନଭିତରେ ଖବ୍ବକରି ଲାଗିଲା । କୌଣସି ମତେ ସେ ନିଜକୁ ମିଶାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ତା ବାପାର ଆନନ୍ଦ ସହିତ ନିଜକୁ । ମନ ଭିତରେ କିଏ ଯେମିତି ଏହାର ପ୍ରତିବାଦ କଲା ।

ବିଜୟ ବିମର୍ଷ ହେଲେ ।...ଇସ୍, ସାଧାରଣ ଭାବରେ ତରୁରେ ଭାବିଲେ, ସବେ ଭବନ୍ତୁ ସୁଖୀନଃ କହି ବେଶ୍ ଉଦାର ପ୍ରଶଂସା ଲାଗୁଛି ଅଥଚ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଆସିଲାବେଳକୁ ଯେଉଁ କଥାକୁ ସେଇ କଥା... କାହିଁକି ... କିଏ ଯେମିତି ତାଙ୍କ ମନଭିତରୁ କହିଲା, ସେ କି ସହଜେ ମିଳିବା ଧନରେ ତାକୁ ଅଳସେ ପାରିବୁ ଧରି... । ତେବେ ? ତେବେ ନିଶ୍ଚୟ କମ୍ୟୁନିଜ୍ମ ପାରିବ ଯିଏ କି ସମାଜରେ ଜୋର ଜବରଦସ୍ତି କରି ଆର୍ଥିକ ସମତା ଆଣି, ସାମାଜିକ ଉଚ୍ଚନୀଚ ଭେଦଭାବ ଉଠାଇ, ଜୀବନଯାପନକୁ ନିରାପଦ ଓ ସୁଖମୟ କରି ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରେ ପ୍ରେମ ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ।

କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମନ କହିଲା, ଏ ତ ତନ୍ତ୍ର । ତନ୍ତ୍ରରେ ଯେମିତି ଦେହ ଉପରେ ଜବରଦସ୍ତି କରି ମନରେ ନିର୍ବିକାରଭାବ ଓ ପ୍ରେମ ସୂଚାର କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଏ-ମଜମୁରୁ, ଶବ ମା'ସ ଖାଇ ନିର୍ବିକାର ହେବା, ଅଧେ ତୁଳସୀ କାଠ ଓ ଅଧେ ହାଡ଼ର ଜପାମାଳାରେ ଜପକରି ସବୁ ତୁଲ୍ୟମୂଲ୍ୟ ଭାବ ଆଣିବା, ନାରାଭଳି ଶାଢ଼ୀ ଗହଣା ପିନ୍ଧି ଭଗବାନ ଏକମାତ୍ର ପୁରୁଷ ଆଉ ସମସ୍ତେ ପ୍ରକୃତି ବା ନାରୀ- ଏ ଭାବ ଆଣିବା (କାହିଁକି ନା ସବୁ ପ୍ରାଣୀ ଜାଣିତରେ ବା ଅଜାଣିତରେ ତାଙ୍କୁ ପାଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ), ଦରିଦ୍ର ଭଳି ଜୀବନଯାପନ କରି ନ୍ୟୁନଭାବ ଆଣିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବା; ଯେମିତି ସାହିତ୍ୟରେ ତନ୍ତ୍ର-ମିନି ସାହିତ୍ୟ, ଜ୍ୟାମିତିକ ସାହିତ୍ୟ (ତାନ୍ତ୍ରିକ ମନ୍ତ୍ର ହ୍ଲାଁ କ୍ଲାଁ ଫଟ୍ ଆଦି ଭଳି ସାହିତ୍ୟକୁ ଅତି ସଂକ୍ଷିପ୍ତ କରି ଅର୍ଥ ଗୁପ୍ତ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା-ସାହିତ୍ୟରେ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଏକସ୍ପେରିମେଣ୍ଟ କଥା ବା), ଭାଷାରେ ଚାତୁର୍ଯ୍ୟ ଦୁର୍ବୋଧତା ଚମକପ୍ରଦ ଓ କ୍ଲିଷ୍ଟ ଉପମା ପ୍ରତୀକ ରୂପକଙ୍କ ଆଦି ପ୍ରୟୋଗ କରି ଅର୍ଥାତ ପର୍ମ ଉପରେ ଜବରଦସ୍ତି କରି ସାହିତ୍ୟକୁ ଭାବମୟ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବା; ସେମିତି ସମାଜ ଉପରେ ଜବରଦସ୍ତି କରି, ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ହଣାକଟା କରି, ଅର୍ଥନୀତିକ ଓ ସାମାଜିକ ସାମ୍ୟ ଆଣି ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରେ ସାମ୍ୟ ପ୍ରତି ଆବେଗ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବା ।

...ଏଥିରେ କଥଣ ହେବ । ଶ୍ରୀ ରାମକୃଷ୍ଣ କହିଛନ୍ତି, ତନ୍ତ୍ର ବାଟରେ ଯିବାମାନେ ପାଇଖାନା ବାଟଦେଇ ଘର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା । ...ତା ହେଲେ ଜବରଦସ୍ତି କଥଣ ଆଦୌ ଦରକାର ନାହିଁ ...ଦେହ ବାଟେ ମନକୁ ନ ଯାଇ ମନବାଟେ ଦେହକୁ ଆସିଲେ ହବ ନାହିଁକି... ସେ ଚେଷ୍ଟା ତ ବୁଝ, ଯାଶୁ, ମହମ୍ମଦ, ଚୈତନ୍ୟ, ରାମକୃଷ୍ଣ, ଗାନ୍ଧିଜୀ, ଶ୍ରୀ ଅରବିନ୍ଦ ଏମିତି କି ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହିଛନ୍ତି... ସପକ ହୋଇଛନ୍ତି କି...ନା ତ...ସେମାନେ ବି ତ କହିଛନ୍ତି : ଦେହ ଉପରେ କିଛିଟା ଜବରଦସ୍ତି ଦରକାର । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ତ ବଦଳି ନାହିଁ । ତେବେ କଥଣ ପ୍ରତ୍ୟେକର ଦାବି ଓ ସ୍ୱାର୍ଥ ଭିତରେ ସଂଘର୍ଷ ଲାଗୁ ଲାଗୁ ମଣିଷ ଛାଏଁ ଦୁଃଖ ଯେ ପରମାର୍ଥ ଲାଭିବ ସ୍ୱାର୍ଥ ସିଦ୍ଧିର ଏକମାତ୍ର

ଆନନ୍ଦମୟ ଓ ନିରାପଦ ବାଟ... ତେବେ ମାର୍ଜୟ କଅଣ ଠିକ୍, ଆଉ ସମସ୍ତେ ଭୁଲ... କିନ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧ ଆଦିଙ୍କ ପାଇଁ ମଣିଷ କଅଣ କିଛି ବଦଳି ନାହିଁ-

ବିଜୟ ଯେଉଁବାଟେ ଯାଆନ୍ତୁ ନା କାହିଁକି, କିଛି ବାଟ ଗଲାପରେ ଦେଖିଲେ ଅନ୍ଧ ଗଳି, ଆଉ ବାଟ ନାହିଁ । ସେଠୁ ଫେରି ପୁଣି ଆଉ ଗୋଟେ ଗାଆଁ, ପୁଣି ଅନ୍ଧ ଗଳି । ବିଜୟଙ୍କୁ ଭାରି ହତାଶ ଲାଗିଲା । ବିରକ୍ତ ହୋଇ ସେ କହିଲେ, ତାକୁ ଶଳା ଯେମିତି ତାକୁଛି ସେମିତି ତାକୁ ।

ହଠାତ୍ ତାଙ୍କ କାନରେ ପଡ଼ିଲା, ଆରେ ମୁଁ କଅଣ କହିଲି ତମ କାନରେ ପଡ଼ିଲା ନା ନାହିଁ ବା । ଇଲୋ ମାଆଲୋ, ଏମିତି ବଲ୍ ବଲ୍ କରି କିଆଁ ଚାହିଁଛ ବା । ଆରେ ମୁହଁଟା ଶେତା ଦିଶୁଛି କାହିଁକି ବା । ମୁଁ କଅଣ କରିବିଟି । ଖାଲି ଗୁଡ଼ାଏ ଚିତା କରୁଛ କାହିଁକି ବା । କାମ କରିବଟି ଆଗ । ପୁଅକୁ ତାଙ୍କି କହିବଟି ଯାହା କହିଲି ।

ବିଜୟଙ୍କ ସମ୍ବିତ ଫେରି ଆସିଲା । ସେ ସବୁ ଭାବନା ଠେଲି ଦେଇ ପୁଅକୁ ତାଙ୍କି କହିଲେ ଆରେ ଚୁନା, ତୋର ପ୍ରାଣୀ ବିଜ୍ଞାନ-ବିଷୟରେ ପରା ପଡ଼ା ହୁଏ । ତୁ କଅଣ ଜାଣିଛୁ କହିବୁଟି ।

କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମନକୁ ପୁଣି ଯୁକ୍ତିସବୁ ମାଡ଼ି ଆସିଲେ । ସେ ମନେ ମନେ କହିଲେ, ଅନୁପମା ଅଜାଣତରେ ଠିକ୍ କହିଛି -କିଛି କର, ଗୁଡ଼ାଏ ଯୁକ୍ତି କରନା ବସି ବସି । ମାଓ -ସେ-ତୁଙ୍କ ଏଇଥୁପାଇଁ ପରା ଯେ ଇଣ୍ଡୋଲୋକ୍ସୁୟେଲ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଅରକୁ ଅର କଲ୍‌ଚରେଲ୍ ରିଭୋଲ୍ୟୁସନ୍ ନାମରେ ଖତମ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ...ତୋପବେ...କିନ୍ତୁ...ତୋପ, ଫେଶେ ଯୁକ୍ତି...ହ୍ୟାପ୍, ତାଧେଲ୍ ଖରଖାର୍ ଖ୍ୟାଅ ଖ୍ୟାଅ, କଥାରେ କାଟେ କଥାରେ ପେଅ...ଯେ ଯା' କହିଛନ୍ତି, ସିଏ ତା' କହନ୍ତି...ତୁ କଅଣ କହୁଛୁ ଶୁଣେ... ତା' ବେଳକୁ, ମୋର ହାତ ଧରି ତୁମେ ନେଇ ଚାଲ ପ୍ରଭୁ । ମୁହଁ ଯେ କିଛି ଜାଣେନା... କିନ୍ତୁ... ତୋପ... କିନ୍ତୁ ତୋପ... କାହିଁକି ତୁମ୍ଭ କରିବି ଶୁଣେ...ବୁଦ୍ଧ, ଯାଶୁ, ମହମ୍ମଦ, ଚ୍ରେଟନ୍‌ୟ, ମାର୍କସ, ଗାନ୍ଧୀ, ତୁଙ୍ଗଙ୍କ ଭଳି ମୁଁ ବି ଜଣେ... ହ୍ୟାପ୍ ମାଉକିନିଆ କହୁଛି କଅଣ ନା ଚିତା କର-ନା କାମ କର... ଚିତା କରିବାଟା ଯେମିତି କାମ ନୁହେଁ... ଆଗ ତ ଚିତା... ନ ହେଲେ ହ୍ୟାପ୍ ତୋ'ରି ପରି ଅନ୍ଧାଧୂଷିଆ କାମ...ଦିନକୁ ହଜାରେ ଅର ଆଲମାରି ଚାବି ହଜୁଟି, ଚାବି ଖୋଜା ଚାଲିଟି, ପିଲାଙ୍କ ଉପରେ ଅଯଥା ଗାଲି ବରଷୁଟି... ମୁଁ ଜଣେ ଚିତାଶୀଳ ବ୍ୟକ୍ତି... କିଛି ପଶୁ ନୁହେଁ... କିଏ କହିଦେଲେ ବୋଲି ବେଦ ବାକ୍ୟ ହେଲା ନା କଅଣ... ଅନ୍ତତଃ ମୁଁ ମାନିବି ନାହିଁ... ଯେ କୌଣସି ଶାସ୍ତ୍ର ବା ଜ୍ଞାନ ଶେଷ କଥା କହିଦେଇ ପାରେନା... ତା'ହେଲେ ତ ମଣିଷ ବୁଦ୍ଧିର ବିକାଶ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ... ଗୋଟାକୁ ଧରି ତାକୁହିଁ ଶେଷକଥା ବୋଲି ଦଳ ଗଢ଼ି ପ୍ରଚାର କରିବା ମାନେ ନିଜର ପ୍ରତିପତ୍ତି ବିସ୍ତାର କରିବା... ଗାତାରେ ତ ଭଗବାନ ନିଜେ କହିଲେ, ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଏମିତି ଏମିତି ଲେଖା ଅଛି, ହେଲେ ତୁ ତୋ ନିଜ ବୁଦ୍ଧିରେ ସବୁ ବୁଝ... ଅନ୍ତତଃ ମୋ ମନ ସେମିତି ତୁମ୍ଭ ରହିପାରିବ ନାହିଁ... ମୁଁ କାହାରି ଗୋଡ଼ାଣିଆ ହୋଇପାରିବି ନାହିଁ, ଭଗବାନଙ୍କର ବି ନୁହେଁ... ମୁଁ ମୁଁ...ମୁଁ ... ମୁଁ-

ବିଜୟ ସଁ ସଁ ନିଶ୍ୱାସ ମାରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଗରମ ହୋଇଗଲା । କାନ ଲାଲ ପଡ଼ିଗଲା । ଦୁଇ ରଗ ଯେମିତି ପଡୁଥାଏ ଉଠୁଥାଏ ଦୟା ଦୟା କରି । ତଥାପି ସେ ଯୁକ୍ତି କରୁଥା'ନ୍ତି । ଠିକ୍ ସେ ନୁହଁ । ତାଙ୍କ ମନ ତା' ମନକୁ ମନ ଯୁକ୍ତି କରି ଚାଲିଥାଏ । ସେ ମନଟା ଯେମିତି ଆଉ କାହାର । ଅଜାଏ ଜବରଦସ୍ତ ତାଙ୍କ ମନ ଭିତରେ ପଶି ସୂକ୍ଷ୍ମ ଯୁକ୍ତିସବୁ ଯୋଗାଇ ଦେଉଥାଏ । ବିଜୟ

ତେଣୁ ଜଳେ ବି ତାକୁ ଚଢ଼ି ପାରୁ ନ ଥାନ୍ତି । ଛାତ୍ର ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଯେତେବେଳେ ପଢୁଥିଲେ ‘କହଇ ମନ ଆରେ ମୋ ବୋଲ କର’ ବା ‘ବାଇୟା ମନଟାକୁ ତୁ ବାନ୍ଧରେ ବାନ୍ଧୁ’ ସେତେବେଳେ ବୁଝି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ନିଜ ମନକୁ ନିଜେ ମନାଇବା କଥାଟା ଭାବୁଥିଲେ ସେତା ଗୋଟେ ସାହିତ୍ୟିକ ଡାହାଣ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ବୁଝିପାରିଲେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଜ୍ଞ ବା ଅହଞ୍ଜ ମନ ନିଜ ଭିତରର ହେଲେ ବି ଭିନ୍ନ ଏକ ମନ । ବଡ଼ ପ୍ରବଳ ଅବୋଲକରା ସେ । ତା’ ଉପରେ ଜବରଦସ୍ତି ଦରକାର । ଏକଥା ବୁଝି ମଧ୍ୟ ସେ ମନକୁ ସେ ରୋକି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ନାନା ବାଗରେ ସେ ପଣି ଆସି ମୁଣ୍ଡ ଡେକୁଥାଏ । ଜବରଦସ୍ତି ଦରକାର କହିଲେ ବି ସେ ମନ କହିଲା, ହଁ ଜବରଦସ୍ତି ଦରକାର ସତ, ହେଲେ ତା ଭିତରୁ ନା ବାହାରୁ ? ପ୍ରଶ୍ନଟା ଭାରି ଲୋଭନୀୟ । ନିଜ ବୁଦ୍ଧି ବଳରେ ତା’ର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ବିଜୟ ପୁଣି ଲୋଭରେ ପଡ଼ିଗଲେ । ଯୁକ୍ତି କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ ପୁଣି । କ୍ରମେକ୍ରମେ ଯୁକ୍ତି ସବୁ ଗୋଳମାଳିଆ ଧରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମନଟା କ୍ଲାନ୍ତ ହୋଇପଡ଼ିଲା । ମନ ଭିତରେ ନାନା ଯୁକ୍ତି ଚାଣବ ନୃତ୍ୟ କରୁଥା’ନ୍ତି । ମନ ଶାନ୍ତ ହେଲେ ସିନା ଗାତା କହିଥିବା ବୁଦ୍ଧି ସମତ୍ତ ପାଆନ୍ତା, କୁଶଳୀ ଭାବରେ କାମ କରନ୍ତା । ବିଜୟଙ୍କ ମନ ଖାଲି ବିଚର୍କ କରୁଥାଏ, ସବୁ କଥାକୁ ଖଣ୍ଡନ କରୁଥାଏ । ଏଣେ ବିଜୟ ଜିହ୍ଵା ଗୋଟାଏ ସିଂହାସନରେ ପହଞ୍ଚି ଶାନ୍ତି ପାଇବାକୁ ଆକୁପାକୁ ଛଟପଟ ହେଉଥାନ୍ତି ।

ଭାଗ୍ୟକୁ ଚୁନା ତାକୁ ସେ ଅବସ୍ଥାକୁ ଉଦ୍ଧାର କଲା । ସେ ନିଜ ବାହାବୁରି ଦେଖାଇବାକୁ ଅଧାର ଭାବରେ ବଡ଼ ପାଟି କରି କହିଲା : ବାପା, ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନକୁ ଏ ମୂଷା କୁଦା ମାରି ଉଠିପାରେ । ହିସାବ କରି...

ବିଜୟ ସେ କଥାକୁ କାନ ଦେଲେ... ଯେ ମୂଷା ବି ବଞ୍ଚିବାକୁ ଚାହେଁ... ଯାଉ ଦି ଜୀବନ ଅଛି... ମୁଣ୍ଡି ସମସ୍ତଙ୍କ ଜୀବନ ମିଶି ଏକ ଅଖଣ୍ଡ ଦିରାଟ ଜୀବନ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଛି... । ବିଜୟ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ହେଲେ ବି ସେ ବଞ୍ଚିବା ସାମନାରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ନିଜର କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଉପଲବ୍ଧ କରି ସୁସ୍ଥ ହେଲେ ।

ଚୁନା କହି ଚାଲିଥାଏ : ହିସାବ କର ଗୋଟିଏ ମାସ ପାଇଁ କେଉଁଠି କେଉଁଠି ଗୋଟେମାତ୍ର ଦେଖାଇଲେ ତେବେ ନିଶ୍ଚୟ ଆଖପାଖରେ ପାଞ୍ଚଶହରୁ ହଜାରେ ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି ।

ବିଜୟକୁ ଚାପି କିନା ଲାଗିଲା ସେ କଥା । ସେ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ କହିଲେ : ଇସ୍ । ଯାକ ଦାଉରୁ ପୃଥିବୀରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପଡ଼ିଯିବ । ମଣିଷଜାତିକୁ ଦିନେ ଧରାପୃଷ୍ଠରୁ ଲୁପ୍ତ କରିଦେବେ ଏ ଶବ୍ଦେ ଅଧମ ଜୀବମାନେ ।

ଠିକ୍ ଏହି ସମୟରେ ତାଙ୍କ ନଜର ପଡ଼ିଲା ସାନପୁଅର କ୍ଷତ ଉପରେ । କ୍ଷତଟା ପାଟି ଘା ଭଳିଆ ହୋଇଯାଇଛି । ଜୀବନତତ୍ତ୍ଵ କଥା ଭାବି ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ଆତ୍ମରୋଚା ସାମ୍ୟଭାବଟି କୋହ ସଞ୍ଚାର କରିଥିଲା, ତାହା ଅପସରିଯାଇ ମୂଷାଟା ଉପରେ ପୁଣ୍ୟାମିଷା କ୍ରୋଧ ଜାତ ହେଲା । ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ି ସେ କହିଲେ - ଯେତିକି ଅତ୍ୟାଚାର ମୋରି ଉପରେ; କେତେ କଷ୍ଟକରି ସାମାନ୍ୟ ଜେନା ଟିକକ ପୁଅ ପାଇଁ ରଖୁଛି । ତାକୁ କେଉଁଦିନ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ବେଢ଼ି ଗଲେଣି ତ କେଉଁଦିନ ଅପରାଧ ମୁହଁ ମାରିସାରିଲାଣି । ଶେଷକୁ ଶକା ମୂଷାଟାଏ ନୟାବ କଲି ସାଜିଲାଣି ଥାନାକୁ । ମାରିବି ମାରିବି, ନିଶ୍ଚୟ ମାରିବି । ଯାକୁ ମାରିଲେ ଯାଇ ମୋ ଆତ୍ମା ତୃପ୍ତି ପାଇବ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳକୁ କଟେରୀକୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ସେ ସାତଟଙ୍କା ଦେଇ କିଣି ଆଣିଲେ ଗୋଟେ ଭାଷଣ ଜର୍ମେନ ଜଗା । ଜଗାର ଦୁଇ ପାଟିରେ ଦୁଇଧାଡ଼ି ଅତି ତୀକ୍ଷଣ ବାନ୍ତ । କଇଁ ଶିଳ୍ପୀ ପୁଣି ଉପର ପାଟିରେ ଦୁଇଟା ବଡ଼ ବଡ଼ ନାଲି ନାଲି ଆଖି, ତା' ତଳକୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ରାକା ନାକଟାଏ ଓ ତା' ତଳେ ହଳେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗହଳିଆ ନିଶ ଆଦି ଦେଇଥିବାରୁ ଜଗାଟା ଆହୁରି ସଜୀବ ଓ ଉଦ୍‌ଯକର ଦିଶୁଥାଏ । ଯାହା ଦେଖି ବିଜୟ ପସନ୍ଦ କରି ତାକୁ କିଣି ଆଣିଥାନ୍ତି । ଦୁଇଧାଡ଼ି ଦାନ୍ତ ଟେକିଦେଲେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପାଟି ମେଲା ହୋଇଯିବା ଭଳି ଦିଶେ । ସେ ପାଟିଭିତରେ ଗୋଟେ ସାନ ଗିନା । ବିଜୟ ମହାଶୁଦ୍ଧିରେ ଘରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖାଇଲେ, ଜଗାଟି କେମିତି କାମ କରେ । ଗୋଟାଏ ସାନ ଗୋଡ଼ି ଆଣି ଧୀରେ ସେ ଗିନାରେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ଆଖି ପିଛୁକାକେ ଗୋଟେ ଭୟଙ୍କର କ୍ୟାଞ୍ଚକୋଞ୍ଚ ଚଢ଼ି ଛାଡ଼ି ଦୁଇଧାଡ଼ି ଦାନ୍ତରେ ଲାଗିଥିବା ସ୍ତ୍ରୀ ଖସିଯାଇ ଜୀବ ପଡ଼ିଗଲା । ଦାନ୍ତକାଠି ଖଣ୍ଡେ ଦୁଇଧାଡ଼ି ଦାନ୍ତଭିତରେ ରଖିଥିଲେ ଯେ ସେଟା କଟି ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା । ବିଜୟ ସଗର୍ବେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ଏଟା ସବୁଠୁ ବଡ଼ିଆ ଜଗା, ବଜାରଯାକ ଖୋଜି ଖୋଜି ଆଣିଛି ।

ରାତିର ଖିଆପିଆ ସରିବା ପରେ ଜଗାକୁ ରୋଷେଇଘରେ ରଖାଗଲା । ବହୁ ଆଲୋଚନା ପରେ ସ୍ଥିର ହେଲା ଯେ ମୁଷାଟାର ଯେତେବେଳେ ଛେନା ଅତି ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ ଦେଖାଯାଉଛି, ଛେନା ହିଁ ରଖାଯିବ ଗିନାରେ । ମୁଷାଟାକୁ ଯେ ଦିନେ ପିଠା ବକଳା ଖାଇବାର ଦେଖାଯାଇଥିଲା ସେଟାକୁ ବିଜୟ ଧର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଜ୍ଞାନ କଲେ ନାହିଁ । ହେଲେ ଅନୁପମା ମୋନାଲିସା ଭଳି ରହସ୍ୟମୟ ହସହସି କହିଥିଲେ ଯେ- ତାଙ୍କର ମନେହୁଏ, ମୁଷା ଆଉ ଛେନା ଖାଇବ ନାହିଁ । ବିଜୟ ତାଙ୍କ ଉପରେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ନିଜ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ହିଁ କା୍ୟମ ରଖିଥିଲେ ।

ମୁଷା ଜଗାରେ ପଡ଼ି ଦି'ଗର ହୋଇଯାଇଛି ଆଉ ଦି'ଖଣ୍ଡଯାକ ଛଟପଟ ହେଉଛନ୍ତି । ଏ ତୁପ୍ପିକର ଦୃଶ୍ୟ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦେଖିବାପାଇଁ ବିଜୟଙ୍କ ଆଖିକୁ ନିବ ଆସିଲା ନାହିଁ । ରାତି ତିନି ବେଳକୁ ଜଗାର ବିକଟ ରଡ଼ି ଶୁଣି ସେ 'ଜୟ ଜଗା' ନିନାଦ କରି ଖୁବିରେ ଦୋଡ଼ିଗଲେ ରୋଷେଇ ଘରକୁ । ତାଙ୍କ ନିନାଦରେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଭିତ ଚୋଡ଼ିଗଲେ ।

ସେଠି ଯାହା ଦେଖିଲେ ସେ କାଠଭିତ୍ତି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ରହିଲେ । ଜଗାର ଜୀବ ପଡ଼ିଛି ସତ, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ମୁଷା କାହିଁ ? ଗିନାର ଛେନାତଳ ତଳେ ବିଶ୍ୱ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ମୁଷା ଆଜି ଉପରେ ବସି କୁଟୁରୁ କୁଟୁରୁ କରି ପିଠା ବକଳା ଖାଇଛି ଆଉ ନିନାସତ ଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କୁଟୁରୁ କୁଟୁରୁ କରି ଅନଉଟି । ଜଗାଟା ଦାନ୍ତ ନିକୃତି ମଲାପରି ପଡ଼ିଛି । ତା'ର ଆଖି ଦି'ଟା ମନେହେଲା ଭୟରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ହୋଇଯାଇ ମୁଷାଆଡ଼େ ଚାହିଁ ରହିଛି । ଏତେବେଳେ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ହ୍ୟାପ ଶିଳ୍ପୀ ଅବାନ୍ତର ଭାବରେ ସେମିତି ଆକିଛି ଦେଖ ଯେ, ବଅଣନା ଗରାଖକୁ ଠକିବା ପାଇଁ । ଭାରି ରାଗ ହେଲା ଜଗା ଉପରେ । ଅସହ୍ୟ କ୍ରୋଧରେ ଜଗାକୁ ପ୍ରବଣ ଗୋଇଠାଟାଏ ମାରି ସେ ଗୋଟାଏ ବାଲିଟି ଟେକି ପୋପାଡ଼ି ଦେଲେ ମୁଷା ଉପରକୁ । ମୁଷା କୁଦାମାରି ପକାଇଲା । ବାଲିଟି ଛିଟକି ଆସି ସାନପୁଅର କପାକରେ ବାଜି ରକ୍ତ ଝରାଇଲା । ବିଜୟ ଅଧୀର ଭାବରେ କାନ୍ଦିପକାଇଲେ ।

ପୁଅର ମୁଣ୍ଡ ଧୂଆଧୋଇ ହେଲା । ସାମାନ୍ୟ କ୍ଷତ । ବିଜୟ ଟିକେ ଶାନ୍ତ ହେଲେ । ଜଗା କଥାଟା ତାକୁ ଏକ ଦୂର୍ଭେଦ୍ୟ ରହସ୍ୟ ଭଳି ଡଙ୍ଗାଗଲା । ଜଗାର ଜୀବ ଯେତେବେଳେ ପଡ଼ିଛି ସେତେବେଳେ ନିଶ୍ଚୟ ମୁଷା ଛେନା ଖାଇବାକୁ ଜଗା ଉପରକୁ ଉଠିଥିଲା । ତା'ହେଲେ ଛେନା ବା

ନ ଖାଇଲା କାହିଁକି । ଜୀବରେ ନ ପଡ଼ିଲା ବା କେମିତି ! ପୁଣି ସେଇ ଅଲୌକିକ କଥା ତାଙ୍କ ମନକୁ ହୁଇଁଗଲା ।

କିନ୍ତୁ ସୁନା କହିଲା : ନାହିଁମ ବାପା, ଏଥିରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାର କିଛି ନାହିଁ । ଏମିତି ଦେଖାଯାଇଛି ଯେ, ଏ ଜାତିର ମୂଷା ଗୋଇଠା ମାରି ଜନ୍ତର ଜୀବ ପକାଇଦେବା ପରେ ଗିନାରୁ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ଚାଲିଯାଇଛି । ଏମାନେ ଭାରି ବୁଦ୍ଧିଆ ।

-ତା' ହେଲେ ସେ ଛେନା ଖାଇଲା ନାହିଁ କାହିଁକି ।

ପୁଅ କହିଲା : ସେଇଟା ମୁଁ ବୁଝିପାରୁ ନାହିଁ । ଏତେ ଦିନ ତ ସେ ଛେନା ଖାଉଥିଲା । ଏଇ କେଇଦିନ ହେବ ସେ ଛେନା ଛାଡ଼ି ପିଠା ବଦଳା ଖାଉଛି କାହିଁକି ବୁଝିପାରୁନାହିଁ । ବହିରେ ଏ ବିଷୟରେ କିଛି ନାହିଁ ।

ଅନୁପମା ମୁରୁକି ହସି ବିଜୟଙ୍କ ଆଡ଼େ ଚାହିଁ ପିଲାଙ୍କ ଆଖି ଏଡ଼ାଇ ନିଜ ପେଟ ଉପରେ ହାତ ବୁଲାଇ ସଙ୍କେତ ଦ୍ଵାରା ଜଣାଇ ଦେଲେ ଯେ, ମୂଷା ଗର୍ଭବତୀ ହୋଇଛି । କହିଲେ, ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଖାଲି ଟାଣ ଟାଣ ଜିନିଷ ଖାଇବାକୁ ଭଲପାଇବ । ମୁଁ ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ବୁଲାନୁଷ୍ଠ ମାଟି ଖାଇଯାଉଥିଲି ଦେଖିନ । ସବୁ ମା ସମାନ ।

ଅନୁପମା କହିବାବେଳେ ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ଏକ ଅପୂର୍ବ ଆଭା ଦେଖି ବିଜୟ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲେ । ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଅବସ୍ଥାଟା କ୍ରମେ ଜଟିଳ ହୋଇଯାଉଛି । ସେ ମୁନ ଭାବରେ ହସି କହିଲେ : ତା' ହେଲେ ଯେ ମୂଷା ନୁହେଁ, ମୂଷା । ଆମ ମୂଷା ମା' ହେବାକୁ ଯାଉଛି ତେବେ ।

ତାଙ୍କ ସାହିର ବୁଲା କୁତୀର ମା' ହେବାବେଳର ସବୁ କଥା ତାଙ୍କ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ଗର୍ଭବତୀ ହେବାରୁ ଅନୁପମା ତାକୁ ନିଇତି ଖାଇବାକୁ ଦେଉଥିଲେ । ଠିକ୍ ଖାଇବାବେଳକୁ ସେ ଦୁଆର ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ କୁଁ କୁଁ ହୋଇ ତାଙ୍କ ଛାଡ଼େ । ଅନୁପମା ଭାତ ଥୋଇଦେଇ ଆସନ୍ତି । ଖାଇସାରି ସେ ଚାଲିଯାଏ । ଏମିତି ସେ ନିଜ କୁକୁର ଭଳି ହୋଇଗଲା । ପିଲାଏ ତା ନାଁ ରଖିଲେ କାଳୀ । ପିଲାଏ 'କାଳୀ କାଳୀ' ଡାକିଲେ ସେ ଯେଉଁଠି ଥାଉ ବୋଡ଼ିଆସି ଗୋଡ଼ତଳେ ଲୋଟିଯାଏ । କିଛିଦିନ ପରେ ତା'ର ଛୁଆ ହେଲେ । ଛୁଆକୁ ପରସାମନା ଗୋଟାଏ ସାନ ପୋଲତଳେ ଲୁଚାଇ ରଖି ସେ ଭିନ ଜାଗାରେ ରହେ । ଠିକ୍ ସମୟରେ ଦିନକୁ ପାଞ୍ଚଥର ସେ ପୋଲ ପାଖକୁ ଆସି କୁଁ କୁଁ କରି ଡାକେ । ଛୁଆଗୁଡ଼ିକ ଗୁଲୁଗୁଲୁ ହୋଇ ପୋଲତଳକୁ ବାହାରି ଆସି ମା ପହାରେ ସିଲାଇ ହୋଇଯିବା ଭଳି ଲାଗିଯାଇ ଟ' ଟ' ଦୁଧ ପିଇଯାଆନ୍ତି । କିଛି ସମୟ ପରେ ମା ସେମାନଙ୍କୁ ଠେଲି ପକାଇଯାଏ । ଛୁଆଏ ଗୁଲୁଗୁଲୁ ହୋଇ ପେରିଯାଆନ୍ତି ପୋଲତଳକୁ । ଛୁଆଏ ଟିକିଏ ବଡ଼ ହେଲେ । ଅନ୍ୟ ଖାଇବା ପଦାର୍ଥ ଖାଇ ଶିଖିଲେ । ମା ଶିଖାଇଦେଲା । ଏଥର କିନ୍ତୁ ଅନୁପମା ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ କାଳୀ ଖାଏନି; ପିଲାଙ୍କୁ ତା'ର ଡାକ ଦିଏ । ପିଲାଏ ତା'ର ଭାତକୁ ବେଢ଼ିଯାଆନ୍ତି । କାଳୀ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଜଗି ବସିରହେ ।

ସେ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯିବାରୁ ବିଜୟଙ୍କ ମନେହେଲା ସେ ଯେମିତି ଏକ ମହାସାଗରରେ ପଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି । ଅଳଙ୍କୁଳ ପାଉନାହାନ୍ତି । ଏତେ ଜୀବ ଅଛନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ କଥା ଭାବିଲେ ତ ନିଜ ରକ୍ଷଣ ଅସମ୍ଭବ । ନିଜ ସ୍ଵାର୍ଥ ଗୋଟାଏ ସ୍ଵର୍ଷ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାଟ ଦେଖାଏ । ସ୍ଵାର୍ଥ ଗୋଟାଏ ବେଶ୍ ଶକ୍ତ ଖୁବ୍, ଯାହାକୁ ଜାବୋଡ଼ି ଧରିଲେ ବେଶ୍ ନିଶ୍ଚିତ ନିଶ୍ଚିତ ଲାଗେ । ସେ ଖୁବ୍ ଛାଡ଼ିଲେ ତ ମହାସାଗର । କେଉଁ ସାହସରେ ସେ ମହାସାଗରକୁ ସେ ଝାସ ଦେବେ ଯେ ! କଅଣ ଅଛି ତାଙ୍କ ସମ୍ଭବ ! କେମିତି

ବା ମହାପୁରୁଷମାନେ ସେଇ ମହାସାଗରକୁ ସବୁଠାରୁ ନିଶ୍ଚିତ ନିଶ୍ଚିତ ଆନନ୍ଦମୟ ଭାବନ୍ତି କେଜାଣି ।

ତହିଁ ସେ ନିଜ କ୍ରୋଧକୁ ପୁଣି ଜଗାଇଦେଲେ । ...ପୁଅ କହିବା ଅନୁସାରେ ଆଖପାଖରେ ତ ହଜାର ଯାଏଁ ମୂଷା ଅଛନ୍ତି । ସେଥିରୁ ମାଛ ମୂଷା ତ ନିଶ୍ଚେ ଶତକଡ଼ା ନବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୂଷା ଯଦି...ହଜରେ ପୁଅ, ଏ ମୂଷାଙ୍କ ଛୁଆ ଦେବା ଶକ୍ତି କେତେ ବା...

ତୁନା ଚର୍କିନା ମୁଖସ୍ଥ କଲାଭଳି କହିଗଲା : ଏମାନେ ବର୍ଷକୁ ପାଞ୍ଚଥର ଗର୍ଭବତୀ ହୁଅନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକଥର ହାରାହାରି ଆଠୋଟି ଛୁଆ ଦିଅନ୍ତି । ମାଛଛୁଆଏ ଛ'ମାସର ହେବା ବେଳକୁ ଗର୍ଭବତୀ ହେବାପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି ।

ବିଜୟଙ୍କ ଆଖି ଆତଙ୍କରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ହୋଇଗଲା । କ୍ରୋଧ ଚରମସୀମା ଛୁଇଁଲା । ନିଶ୍ୱାସ ଖର ହେଲା । ଦାନ୍ତମାନ କଡ଼ମଡ଼ ହେଲା । ...ଯେ ମୂଷାର ହାପ ବର୍ଷକେ ହେବେ ଚାଲିଶ ଛୁଆ.. ଆଖପାଖରେ ଅନ୍ତତଃ ନଅଶହ ମୂଷା... ଏମାନେ ବର୍ଷକେ ଦେବେ ନଅଶହ ଗୁଣିତକ ଚାଲିଶ ସମାନ...ସମାନ...ଚାଲିଶ ଶୂନେ ଶୂନ୍ ଚାଲିଶ ଶୂନେ ଶୂନ୍... ଚାଲିଶ ନଇକେ ଛତିଶ... ଛତିଶ କଅଣ ବା, ତିନିଶହ ସାଠିଏ...ଆଗରୁ କେଇଟା ଶୂନ୍ ଥିଲା ବା -ଧ୍ୟାତତେରି... ହେ ଏ ଆଣିବୁଟି ଖଣ୍ଡେ କାଗଜ ଆଉ କଲମ...ଛାଏ ଛାଏ...ମୁହଁରେ ମୁହଁରେ ଅକଟା ହୋଇଗଲେ କଅଣ ବା କ୍ଷତି ହୁଅନ୍ତା, ଭଗବାନ ଆପଣଙ୍କର... କିଛି କଅଣ ସହଜରେ ପାଇବି ନାହିଁ ମୁଁ... ଏମିତି ନିୟମ ଯେ ସାମାନ୍ୟ କଥାପାଇଁ ପରିଶ୍ରମ... ମୋରି ବେଳକୁ ସବୁ ନିୟମ କଡ଼ାକଡ଼ି-ମୋତେ ଗରିବ ପାଇଲେ ବୋଲି ନା କଅଣ... ଏମିତି କଅଣ କାମ କରାନ୍ତି...

ତୁନା କହିଲା, ବର୍ଷକେ ହେବେ ଛତିଶ ହଜାର ଛୁଆ ।

ଛତିଶହଜାର ...ଛ...ତି...ଶ... ହଜାର । ଏମାନେ ପୁଣି ମାତ୍ର ଛ'ମାସରେ ଗର୍ଭବତୀ ହେବେ । ଛତିଶହଜାର ଗୁଣିତକ ଚାଲିଶ...

ଅକଟା ମନରେ ମନରେ କଷିବାକୁ ଆତଙ୍କିତ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଗୁଣପକର ସଂଖ୍ୟା ଅନୁମାନ କରି ସେ ଶିହରି ଉଠିଲେ ଆତଙ୍କରେ । ...ଏମାନେ ଯେ ହଜାର କୋଟି ଟଙ୍କାର ଆହାର ଆମ ମୁହଁରୁ ପ୍ରତିବର୍ଷ ଛଡ଼ାଇ ନେଉଛନ୍ତି ଏଥିରେ ଆଉ ସନ୍ଦେହ କଅଣ...ଆହା, କେତେ ପରିଶ୍ରମ କରି ଆମେ ଉତ୍ପାଦନ କରୁଛୁ, ଆଉ ଏମାନେ ମାଗଣା ମାଗଣା ମାରି ନେଉଛନ୍ତି...ମୋ ରୋଗାଣୀ ପୁଅର ଛେନାଟିକକ ବି ଖାଇଯାଉଛି... ଏମାନଙ୍କୁ ଦୟାମାୟା ନାହିଁ-ପୃଥିବୀଯାକ ଅଭିଯାନ ଚାଲିଛି ଏକ ବିରୁଦ୍ଧରେ...ମୁଁ କାହିଁକି ସେଥିରେ ସହଯୋଗ ନ କରି ଅଖଣ୍ଡ ଜୀବନ ପ୍ରବାହ କଥା ଭାବୁଛି ବସି...

ସେ ଦାନ୍ତ କଡ଼ମଡ଼ କରି ଘୋଷଣା କଲେ, ଯଦି ଜଗାରେ ନ ମଲା ତେବେ ବିଷଦେଇ ମାରିବି । ମୁଁ ଆଜି କଣ ଆଣିବି ସବୁଠୁ କଡ଼ା ମୂଷାମରା ବିଷ ।

ବିଷ କିଣାହେଲା । ରାତିରେ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଟାଣ ଟାଣ ପିଠା ବକଳରେ ବିଷ ମାଣି ରଖି ଦିଆଗଲା । ପରଦିନ ସକାଳେ କିନ୍ତୁ ଦେଖାଗଲା ବିଷମଖା ପିଠା ସେମିତି ରହିଛି । ମୂଷା ପିଠା ପାଛିଆରୁ ଅନ୍ୟ ପିଠାର ବକଳ ଖାଇଛି । ସୁନା କହିଲା : ମୁଁ କହୁ ନ ଥିଲି ବାପା, ଏମାନେ ଭାରି ବୁଦ୍ଧିଆ । କେଉଁ ଘରର କେଉଁ ଖାଦ୍ୟର କି ପ୍ରକାର ଗନ୍ଧ ଏମାନେ ଜାଣି ରଖନ୍ତି ପ୍ରଥମେ । ଟିକିଏ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଗନ୍ଧ ବାରିଲେ ଛୁଇଁବେ ନାହିଁ ପରା ।

ବିଜୟଙ୍କୁ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗିଲା । ...ଗୋଟାଏ ମୂଷା ଦେଖ ଯେ ନୟାନ୍ତ କରି ସାରିଲାଣି

ଆମକୁ । ଯାହା ବା ପିଠା ଖାଇଥିଲା ବର୍ତ୍ତମାନ ଝିଅର ଦାମିକା ଶାଢ଼ୀ ଦି'ଟା, ଅନୁପମାର ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ସିନ୍ଦୂରରେ ତିଆରି ଆଖି, ଚମଡ଼ା ସୁନ୍ଦର କାଟି ନାରଖାରୁ କରି ସାରିଲାଣି । ଅନୁପମା କହୁଛି କଅଣ ନା, ଏ ଅବସ୍ଥାରେ ସେମିତି ହେବ । ମାରିବି ମାରିବି ମାରିବି ।

ସେଇଠୁ ବିଜୟ ପ୍ରଥମେ ତନଖି ଦେଖିଲେ କେଉଁବାଟେ ମୂଷା ଘର ଭିତରକୁ ପଶୁଛି । ଦେଖିଲେ ରୋଷେଇଘରର କାଠଗଦା ତଳେ କାନ୍ଥସହିକୁ ଚିନୋଟି ଗାତ । 'ମିତୁଲାଭ' ଗନ୍ଧରେ ହିରଣ୍ୟକ ନାମ ମୂଷିକରାଜ କଥା ପଢ଼ିବା ବେଳେ ମୂଷାର ବୁଦ୍ଧି ଦେଖି ତାଙ୍କୁ ଭାରି ଆମୋଦ ଲାଗିଥିଲା ଯେ, ମୂଷା ଭୁଇଁତଳୁ ଉପରକୁ ଶିଙ୍ଘେଟି ଦ୍ଵାର ଫୁଟାଇଥାଏ, ଯେମିତିକି ଶତ୍ରୁ ଗୋଟେବାଟେ ପଶିଲେ ସେ ଅନ୍ୟ ବାଟରେ ପଳାଇବ ଆଉ ଶତ୍ରୁଟି ଗୋଲକଥାରେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେବ । ବର୍ତ୍ତମାନ କିନ୍ତୁ ନିଜ ଘରେ ସେ କଥା ଦେଖି ତାଙ୍କ ବ୍ରହ୍ମ ଇଳିଗଲା । ସେଦିନ ସେ କଚେରୀରୁ ଛୁଟି ନେଇ ଦିନଯାକ ଲାଗି ସେ ଗାଡ଼ମାନଙ୍କରେ ବିଷ ଦେଇ ଇଟାଗୋଡ଼ି ଦ୍ଵାରା ଭଲକରି ରୁଷିଦେଲେ । ରାତିରେ ଅନ୍ୟ ସବୁ ନଳା ବି ବନ୍ଦ କରି ଦିଆହେଲା । ତଥାପି ରାତିରେ ଖଡ଼ ଖଡ଼ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଯାଇ ଦଉଡ଼ି ଦେଖନ୍ତି ତ ମୂଷା ପାଇଖାନାର ବେସିନ୍ କଣାବାଟେ ପଳାଇଲା । ପଳାଇଲାବେଳେ ବୁଲି ପଡ଼ି ମୁହଁକୁ ଟିକେ ବାହାର କରି ବିଜୟଙ୍କ ଆଡ଼େ ନାକ ଫୁଲାଇ କିଛିକ୍ଷଣ ଚାହିଁ ଉତ୍ତାନ ହୋଇଗଲା ।

ପରଦିନ କଚେରୀରୁ ଫେରିବା ବାଟରେ ବିଜୟ ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ଘରୁ ଗୋଟିଏ ପୋଷା ବିଲେଇ ଆଣିଲେ । ବର୍ତ୍ତବୋଧର 'ଆଇଲାଣି ବିଲେଇ, ମୂଷାଯିବ ପଳାଇ'କୁ ସେ ବେଦବାକ୍ୟ ଭଳି ଧରିନେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ରାତିରେ ଯାହା ଦେଖିଲେ, ସେ ସ୍ତମ୍ଭାହୂତ ହୋଇଗଲେ । ଦେଖିଲେ, ରୋଷେଇଘରେ ଥାକ ଉପରେ ଚଢ଼ି ବିଲେଇ ଛେନା ଖାଉଛି -ଆଉ କିଛି ଦୂରରେ ମୂଷା ବସି ପିଠା ଖାଉଛି । ଦିହେଁ ପରସ୍ପରକୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଅନାଇଛନ୍ତି । ଠିକ୍ ଯେମିତି ଖାଉ ଖାଉ ଦୁଃଖସୁଖ ହେଉଛନ୍ତି । କିମାୟାୟାମ୍ ଅଟପରମ୍ ।

କୁନା ଶୁଣି କହିଲା : ବାପା, ବାଘ, ସିଂହ, ବିଲେଇ ଆଦି ଜନ୍ତୁରୁ ଶିକାରୀ ନ ଥାନ୍ତି । ଛୁଆକୁ ମା' ଶିକାର ନ ଶିଖାଇଲେ ସେମାନେ ଶିକାର କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପୋଷା ବିଲେଇ ତେଣୁ ଶିକାର କରିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ମୂଷା ତାଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ।

ବିଜୟ ଅଭିଭୂତ ହେଲେ । କି ବିଚିତ୍ର ଏ ମା ରୂପିଣୀ ପ୍ରକୃତି । କାଳୀ କ୍ରତୀ କଥା ତାଙ୍କର ମନେପଡ଼ିଗଲା । କିଛିଦିନ ତଳେ ତା'ର ଏକ ବିଚିତ୍ର କଥା ଦେଖି ଘୃଣାରେ ଶିହରି ଉଠିଥିଲେ । କାଳୀ ତା'ର ବର୍ଷକର ପୁଅକୁ ରମଣ କରିବାକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ପୁଅ କାଳୀ ଉପରକୁ ଉଠିବାମାତ୍ରେ କାଳୀ ପଳାଇଲା । କି ଭୟଙ୍କର ଏ ପ୍ରକୃତି । କି ଭୟଙ୍କର । ବିଜୟଙ୍କ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା ଶ୍ରୀରାମକୃଷ୍ଣ ଦେଖିଥିବା ଏକ ସାକ୍ଷାତ ଦୃଶ୍ୟ ବା ଭିଜନ୍ । ଦିନେ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ସେ ଗଙ୍ଗାକୂଳରେ ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ଦେଖିଲେ, ଗଙ୍ଗା ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ଅତି ସୁନ୍ଦରୀ ଯୁବତୀ ସ୍ନା କୁଳକୁ ଉଠି ଆସିଲା । ତା କୋଳରେ ଗୋଟିଏ ଦେବୋପମ ଗୁଲୁଗୁଲିଆ ଶିଶୁ । କିଛିକ୍ଷଣ ଧରି ସେ ଯୁବତୀଟି ତା' ଛୁଆଟିକୁ ଅନେକ ଗେହ୍ଲା କଲା । ତା'ପରେ ଅଷ୍ଟାରୁ ଗୋଟାଏ ଛୁରା ବାହାର କରି ଶିଶୁଟିର ଛାତିରେ ଭୂଷିଦେଇ ଶିଶୁକୁ ଗଙ୍ଗାରେ ପକାଇ ଦେଲା ନିର୍ଦ୍ଦିକାର ଭାବରେ ଓ ଖିଲିଖିଲି ହସି ଚାଲିଗଲା ପୁଣି ଗଙ୍ଗା ଭିତରକୁ ।

ବିଜୟ ମନେ ମନେ ଆବୃତ୍ତି କଲେ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ କବିତା, ତୁମର ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ପଥ ରଖିଛ ଆକାଶ କରି ବିଚିତ୍ର ଛଳନା ଜାଲେ ହେ ଛଳନାମୟୀ ! ବିଜୟଙ୍କ ମନ ହତାଶମିଶ୍ରିତ ଉଦାସ ଭାବରେ

ଭରିଗଲା । ମୂଷାକୁ ମାରିବା ସଂକଳ୍ପ ସେ ତ୍ୟାଗ କଲେ । ବିଲେଇ ଫେରାଇ ଦେଲେ । ସ୍ଥିର କଲେ, ଗୋଟାଏ ଜାଣି ଆଇମାରି କିଣି ଆଣିବେ ଆଜି, ଆଉ ସେଥିରେ ସବୁ ଖାଇବା ଜିନିଷ ରଖାଯିବ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଲେ ଯେ ମୂଷା ଛୁଆ ଦେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତେ ସବୁ ପଦାର୍ଥ ସାବଧାନରେ ରଖିବେ ।

ସାନପୁଅ କୁନା ତା'ପରେ ଦିନେ ଦୌଡ଼ି ଆସି କହିଲା : ବାପା, ଚଞ୍ଚଳା ଛୁଆ ଦେଇ ସାରିଲାଣି ।

ବିଜୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲେ : ଚଞ୍ଚଳା ପୁଣି କିଏରେ ?

କୁନା କହିଲା : ଆମ ମୂଷା ନାଁ ମୁଁ ଦେଇଛି ଚଞ୍ଚଳା ।

ମୂଷାକୁ ମାରିବାକୁ ଯାଇ ତା ବିଷୟରେ, ମୂଷା ଜାତି ବିଷୟରେ ପୁଣି ନାନା କଥା ବିଷୟରେ ଏତେ କଥା ଜାଣି ସାରିଲେଣି ଯେ ମୂଷା ଉପରେ ଅକାଶତଳେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଗୋଟାଏ ମାୟା ଲାଗିସାରିଥାଏ । ସେଥିରେ ପୁଣି ତା'ର ଗୋଟାଏ ନାମକରଣ ହେଲାପରେ ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କଲେ, ସେ ଯେମିତି ଏ ପରିବାରର ଜଣେ । ବିଜୟ ଆଗ୍ରହରେ ପଚାରିଲେ : କଉଁ ଛୁଆ ଦେଇଛରେ ।

କୁନା କହିଲା : ଆପଣଙ୍କ ଯେଉଁ ଛିଣ୍ଡା କୋଟ୍ଟା ଅଲଗୁଣିରେ ଟଙ୍ଗା ହୋଇ ରହିଥାଏ ନା, ତା'ରି ପାକିଟିରେ । ଗୋଟାଏ ଟେଁ ଟେଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଖୋଜୁ ଖୋଜୁ ଦେଖିଲି ଯେ ସେ ପାକିଟିରେ ନାଲି ଗୁଳୁ ଗୁଳୁ ସାତୋଟି ଛୁଆ ।

ସମସ୍ତେ ଦୌଡ଼ିଯାଇ ଦେଖିଲେ ସେ ଦୃଶ୍ୟ । ସେଇଠୁ ଠିକ୍ ହେଲା ଯେ, ଚଞ୍ଚଳା ରାତିରେ ଆସିଲେ ତା' ଛୁଆ ପାଖକୁ ତ ନିଶ୍ଚୟ ଯିବ, ସେତିକିବେଳେ ତାକୁ ପାକିଟି ଭିତରେ ଚାପିଧରି ଛୁଆ ସହିତ ଗୋଟେ ପିଞ୍ଜରାରେ ରଖାଯିବ । ଗୋଟେ ପିଞ୍ଜରା ବି ଜଣା ହୋଇ ଆସିଲା ।

ସେ ରାତିରେ ଗାଧୋଇବା ଘରଭିତରୁ ଗୋଟାଏ ଭୟଙ୍କର ସଁ ସଁ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ବିଜୟ ଯାଇ ଦେଖନ୍ତି ତ ଘରେ ଗୋଟାଏ ଜମଣା ସାପ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଗର୍ଜନ କରୁଛି । ଆଉ ଚଞ୍ଚଳା ତା' ସାମନାରେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ବସି ଥରୁଛି । ବେଶ୍ ଲମ୍ବା ସାପଟାଏ । ତା' ଦେହର ରଙ୍ଗବେରଙ୍ଗର ସୁନ୍ଦର ଚିତ୍ରଣ ତାକୁ ଯେମିତି ଆହୁରି ଭୟଙ୍କର କରିଦେଉଥାଏ । ଆଳୁଅରେ ସେ ଚିତ୍ରାଙ୍କନ ଚକ୍ଚକ୍ ଦିଶୁଥାଏ । ସାପଟା ଧୀରେ ଧୀରେ ତା ଦେହଟାକୁ ଚରଞ୍ଚାୟିତ କରୁଥାଏ । ମନେ ହେଉଥାଏ ଯେମିତି ଉଲ୍ଲାସରେ ଫୁଲି ଫୁଲି ଉଠିଛି । ମଝିରେ ମଝିରେ ତା'ର ଦି' ଫାଳିଆ ଜିଭଟାକୁ ସେ ଲହ ଲହ କରୁଥାଏ । ସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟିରେ ସେ ଚାହିଁଥାଏ ମୂଷାଆଡ଼େ । ମନେ ମନେ ସେ ଯେମିତି ଭଗବାନଙ୍କୁ ଜଣାଉ ଥାଏ, ଧନ୍ୟ ବିଧାତା ଅଟୁ ତୁହି, ତୋ ବିନୁ ଅନ୍ୟ ଆଶ୍ରା ନାହିଁ । ଚିନିଦିନର ଉପାସକୁ, ଆହାର ଦେଲୁ ଯେ ଆମକୁ ।

ପିଲାଏ ହମୁହମୁ ହେଉଥାନ୍ତି ସାପଟାକୁ ମାରିଦେବାକୁ; କିନ୍ତୁ ତା' ପାଖକୁ ଯିବାକୁ କେହି ସାହସ କରୁ ନ'ଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ବିଜୟଙ୍କୁ ଅଥୟ କରୁଥାନ୍ତି ସାପଟାକୁ ବାଡ଼େଇ ମାରିଦେବାକୁ । କିନ୍ତୁ ସାନପୁଅ ଆଖିରେ ପାଣି ।

ବିଜୟ ସ୍ତମ୍ଭାବୃତ ହୋଇ ଭାବୁଥାନ୍ତି, କଅଣ କରିବେ ! ମହାଭାରତର ଗୋଟିଏ ଗଳ୍ପ ତାକୁ ଆଲୋଡ଼ିତ କରୁଥାଏ । ଦୁଇଜଣ ମହାତପା ଯୋଗୀ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ତପ-ପ୍ରଭାବ ଏଡ଼େ ପ୍ରଖର ଯେ ଗାଧୋଇ ଆସି ସେମାନେ ଓବା ଲୁଗା ଶୂନ୍ୟରେ ଟାଙ୍ଗି ଦେଉଥିଲେ ଶୁଖିବାପାଇଁ । ଲୁଗା

ପଡ଼ିଯାଇ ନ ଥିଲା । ଦିନେ ସେମାନେ ସେମିତି ଶୁଖାଇ ଚପସ୍ୟା କରିବାକୁ ବସିଛନ୍ତି, ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ସାମନାରେ ଗୋଟିଏ ବିଲେଇ ଗୋଟିଏ ମୂଷାକୁ ମାଡ଼ି ବସିଲା । ପ୍ରଥମ ଯୋଗାଟି ଏଥିରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ବିଲେଇ ପାଖରୁ ମୂଷାକୁ ମୁକୁଳାଇ ଦେଲା । ସେ କାର୍ଯ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ଚପସ୍ତରାବ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାରୁ ଶୂନ୍ୟରେ ଟଙ୍କା ହୋଇଥିବା ତାଙ୍କ ଲୁଗା ଖସି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ଅନ୍ୟ ଯୋଗାଟି ଭାବିଲା, ବିଲେଇଟିକୁ ତାର ପ୍ରକୃତିଦତ୍ତ ଖାଦ୍ୟରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିବା ଅନ୍ୟାୟ ହେଲା । ତେଣୁ ସେ ମୂଷାଟିକୁ ଆଣି ପୁଣି ବିଲେଇ ପାଖରେ ଛାଡ଼ି ଦେବାରୁ ବିଲେଇ ମାଡ଼ିବସିଲା । କିନ୍ତୁ ତା ଲୁଗା ବି ଖସି ପଡ଼ିଲା ।

କଅଣ କରିବେ ଭାବୁ ଭାବୁ ସାପଟା ଖଟକିନା ମୂଷାକୁ ଧରି ପକାଇଲା । ତା'ର ଦେହ ଏଥର ମହାଉଲ୍ଲାସରେ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ଚରଙ୍ଗାୟିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସାପ ପାଟିଭିତରୁ ମୂଷାର କରୁଣ ଆର୍କନାଦ ଶୁଭୁଥାଏ । ସତେ ଯେମିତି ସେ କହୁଥାଏ-ଚାଲିଲି ମୁଁ, ମୋ ଛୁଆଏ ତମମାନଙ୍କୁ ଲାଗିଲେ ।

ସାପଟା ଚଟକିନା ବୁଲିପଡ଼ି ନଳାବାଟେ ପକାଇଲା । ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । ସାନପୁଅ ତା ମା କୋଳରେ ମୁହଁ ଗୁଣ୍ଡି କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଦେହରେ ହାତ ବୁଲାଇ ପ୍ରବୋଧ ଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଅନୁପମା ଆଖି ପୋଛି କହିଲେ : ହଅ, ଦୁନିଆତ ଏଇୟା ।

ବିଜୟ ଦୀର୍ଘନିଶ୍ବାସ ପକାଇ ଆଖି ପୋଛି କହିଲେ : ‘କାଳସର୍ପ ଆପଣ କବଳ କର ପ୍ରାଣ’ କିନ୍ତୁ ସେ ଚମକିତ ହୋଇ ଦେଖିଲେ ଯେ ତା ସହିତ ଶତ୍ରୁନାଶର ତୃପ୍ତି ବି ମିଶିଛି । ଯାଏ, ହ୍ୟାୟ ଗଲା ଏତେ ଦିନକେ ।

କୁନା ସେ ଛୁଆ ସାତୋଟିକୁ ଗୋଟିଏ କାଗଜ ବାକସରେ ତୁଳା ଗଦିରେ ରଖିଲା । କିଛିଦିନ ପରେ ଛୁଆଗୁଡ଼ିକ ବି ଯେତେବେଳେ ମରିଗଲେ, ବିଜୟଙ୍କୁ ଦୁଃଖଠୁଁ ଛୁଆଙ୍କୁ ପାଳିବାର ଦାୟିତ୍ବରୁ ମୁକ୍ତିର ତୃପ୍ତିଟା ବେଶ ସୁଖ ଲାଗିଲା । ସେ ତୃପ୍ତିଟା ପୁଣି ହୀନ ଲାଗିବାରୁ ଅନୁଶୋଚନା ହେଲା । ପୁଣି ଅନୁଶୋଚନା ଅଯଥା ଦୁର୍ବଳତା ବୋଲି ଭାବିବାରୁ ତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ବିଦ୍ରୋହ ଜାତ ହେଲା । ମଝିରେ ପୁଣି ଗୋଟାଏ ଅଜଣା କୋହ ଠେଲି ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ।

ବିଜୟ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତଦେଇ କହିଲେ, ଉଃ, କି ଜଟିଳ ଏ ଜୀବନ । ଆଉ କି ବୈଚିତ୍ର୍ୟମୟ ଏ ଜଟିଳତା । କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ବିଚିତ୍ର । ବାହାରର ଯେତେ ଅସଂଖ୍ୟ କଥା, ପୁଣି ଭିତରର ଯେତେ ଅସଂଖ୍ୟ କଥା, କାହାରି ସହିତ କାହାରି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ, ସବୁ ଗୋଳେଇ ପୋଳେଇ ଘଣ୍ଟାଘଣ୍ଟି ହୋଇ ସମ୍ପର୍କିତ ହେଉଛନ୍ତି ନିଜ ନିଜ ଅହଂ ଅନୁସାରେ । ଅହଂ ତାକୁ ସବୁ ବୋହିଚାଲିଛି... ଚାଲିଛି... ସେ ଗୁରୁଭାରକୁ ପୋପାଡ଼ି ଦେଇ ଆଉ କଅଣ ପାଇବାକୁ ପୁଣି ଲୋଡୁଛି... କି ଅଲୌକିକ କାଣ୍ଡରେ ବାବା.... !

ପକ୍ଷାଘାତ

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସବୁବେଳେ ବାହାର ବାରନ୍ଦାରେ ପଡ଼ିଥିବା ଖଟଉପରେ କାନ୍ଥକୁ ଡେରି ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଆନ୍ତି । ପିଠିଆଡ଼େ ତାଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଡେଇଟିକିଟା ଛିଣ୍ଡା ଚକିଆ । ବଲ ବଲ କରି ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ସେ ପାନ ପାକୁଳି କରୁଥାଆନ୍ତି । କଥା କହିବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ, କି ଉଠିବାର ମଧ୍ୟ ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ପକ୍ଷାଘାତ-ରୋଗୀ ସେ । କେତେବେଳେ କାହାର ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ଖଣ୍ଡେ ପାନ ଦେଇଯାଏ, ତକିଆଟାକୁ ସଜାଡ଼ିଦେଇ ଯାଏ ବା କଅଣ ଟିକିଏ କରିଦେଇଯାଏ । ଘରର ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବିରକ୍ତ । ତାଙ୍କ ପରିବାରର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହତ କ୍ଷୀଣ ଦୈନିକ ସଂଯୋଗ ଥିଲେହେଁ, ମାନସିକ ସଂଯୋଗ ଆଦୌ ନାହିଁ । ଏ ଯୁଗର ହଠାତ୍ ଧନୀ ଓ ପାଣ୍ଡାତ୍ୟ ସତ୍ୟତାର ପୂଜାରୀ-ପରିବାର ଘରେ କୌଳିକ ଦେବତାର ଅବସ୍ଥା ଯେପରି ବହିଷ୍କୃତ ନୁହେଁ, ପରିତ୍ୟକ୍ତ ।

ପଞ୍ଚାବନ ବର୍ଷ ବୟସରେ ପେନ୍‌ସନ୍ ନେବାର ଠିକ୍ ତିନିଦିନ ପରେ ଏ ଅବସ୍ଥା ତାଙ୍କର ଘଟିଲା । ଦୀର୍ଘ ତିରିଶ ବର୍ଷ ଧରି ସେ ଚାକିରି କରି ପେନ୍‌ସନ ନେଲେ । ଚାକିରି ତାଙ୍କର ଆରମ୍ଭ ଖୁବ୍ ତଳରୁ, କିନ୍ତୁ ଶେଷ ଯେତେବେଳେ କଲେ, ସେତେବେଳେ ଥିଲେ ସେ ଅତି ଉଚ୍ଚ ଆସନରେ । କ୍ଷମତା, ପ୍ରତିପତ୍ତି, ସମ୍ମାନ ଓ ଅର୍ଥ ସେ ଚାକିରୀ ଜୀବନରେ ପାଇଥିଲେ ପ୍ରଚୁର । ତଥାପି ପେନ୍‌ସନ ଯେତେବେଳେ ନେଲେ, ସେତେବେଳେ ସେ କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ । ପେନ୍‌ସନ ନେବା ପରମ୍ପୁରୁଷଠାରୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ଅଭିଶ୍ରୁ ସାହୁ ବା ନିଧି ମଳିକର ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ, ଏହିପରି ତାଙ୍କର ମନେହେଲା । ଯେଉଁ କଚେରିରେ ସେ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ହାକିମି କରି ଆସିଛନ୍ତି, ସଲାମ ପାଇଆସିଛନ୍ତି, ଆଜି ସେ କଚେରିକୁ ଗଲାବେଳେ କେହି ଟିକିଏ ଉଠି ଛିଡ଼ାହେଲେନାହିଁ, ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଫେରି ଚାହିଁଲେ ବି ନାହିଁ । ଅଥଚ କେହି କେହି ଜାଣିଶୁଣି ତାଙ୍କୁ ଅସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ହତାଦର କଲେ ତା ନୁହଁ, ତାଙ୍କର ସମ୍ମାନ ଥିଲା ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ ପଦବା ସହିତ ଇଡ଼ିତ । ତା ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ପରିଚୟ କିଛି ନ ଥିଲା । ଆଜି ସେ ପଦବା ଯିବା ପରେ କେବଳ ମାତ୍ର ଜଣେ ସାଧାରଣ ନାଗରିକ । କଚେରିରେ ଅହେତୁକ ଘୂରି ଘୂରି ସେ ଘରକୁ ଫେରିଲେ, ମନ ତାଙ୍କର ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଉଠିଲା, ହାହାକାର କରି ଉଠିଲା । “ମୁଁ ତେବେ କିଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ? କଅଣ ନିଜର ପରିଚୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ? ମୋର ସମସ୍ତ ପରିଚୟ ମଧ୍ୟ ଅତୀତ, ଅବସର ପ୍ରାପ୍ତ ?” ବ୍ୟାକୁଳ ଭାବରେ ସେ ପ୍ରଶ୍ନ କରି ବିଛଣା ଉପରେ ପଡ଼ିରହି ଚାରିଆଡ଼େ ଚାହିଁ ଆଖି ତାଙ୍କର ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । କିଏ ତାକିଲାପରି ସ୍ମର, ତାଙ୍କର ସେଇ ପୂର୍ବ ପରିଚିତ ଡାକରେ, ସାହେବ ଆଦିମ୍ ସଲାମ୍ ଦିଆ ହେ । ସେ ଧଡ଼ପଡ଼ କରି ଉଠିଲେ, କେହି ନାହିଁ । ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ମନେହେଲା ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଜଣେ କର୍ମଚାରୀ । ଅବଶ୍ୟ କେହି ନାହିଁ

ତାଙ୍କ ସହିତ, ଆଉ କେହି ଆସିବେ ନାହିଁ ଦେଖା କରିବାକୁ, ସକାଳ ଦେବାକୁ । ସେ ପଡ଼ି ରହିଲେ ବିଛଣାରେ ।

ଦୁଇ ଦିନ ଭିତରେ ସେ କକାକାଠ ପଡ଼ି ଶୁଖିଗଲେ । ଦୃତୀୟ ଦିନ ଖରାବେଳେ ସେ ବାହାରକୁ ଯିବାବେଳେ ଗୋଡ଼ ଖସିଯିବାରୁ ପଡ଼ିଗଲେ । ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ । ଗୋଡ଼ରେ ଶକ୍ତି ନାହିଁ । ପାଟିକରି ତାଙ୍କିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲେ, କିନ୍ତୁ ପାଟି ଖୋଲିଲା ନାହିଁ । ବୁଝିପାରିଲେ ଯେ ହଠାତ୍ ପକ୍ଷାଘାତ ତାଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କଲା । ଦୁଇ ଓଠ ତାଙ୍କର ଥରି ଉଠିଲା, ଆଖିରୁ ତାଙ୍କର ଝର ଝର ହୋଇ ଲୁହ ବୋହି ଛାତି ଉପାଲଦେଲା । ସରକାର ତାଙ୍କର ସବୁ ଶୋଷି ନେଇଛି ବୀର୍ଯ୍ୟ ଚିରିଣ ବର୍ଷ ଖଟାଇ ଖଟାଇ । ଏକଦମ୍ କାଙ୍ଗାଳ କରିଦେଇଛି । ଯିଏ ଦିନେ ମାସକୁ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଟଙ୍କା ପାଉଥିଲେ, ସେ ଆଜି ଦି-କଡ଼ାର ବି ନୁହନ୍ତି ।

ଘରେ ତାଙ୍କର ସେତେବେଳେ କେହି ନ ଥାନ୍ତି । ସ୍ତ୍ରୀ ତାଙ୍କର ଦ୍ଵିତୀୟ ପକ୍ଷର-ବୟସର ତପାତ୍ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ । ବିବାହବେଳେ ସେ ଥିଲେ ଅତି ଲଜ୍ଜାବତୀ, ମଫସଲି ଜଙ୍ଗଲ । ଏକା ଖଟରେ ଶୋଇବାବେଳେ ବି ସେ ପଡ଼ି ରହୁଥିଲେ ନିୟୁତଜୀବରେ, ଖଣ୍ଡେ କାଠଭଳି । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁହିଁ ତାଙ୍କୁ ନବ୍ୟା କହିଲେ, ଦେହ ଓ ମନରେ । ଆଜିକାଲି ସେ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପାଇଁ ଘରେ ରହନ୍ତି । ମଟର ନେଇ ସବୁବେଳେ ବୁଲୁଥାନ୍ତି ଏଠି ସେଠି ଏବଂ ଅନେକ ରାତିରେ ଯେତେବେଳେ ସେ ଶୁଅନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଅନେକ ମିଛ ଓ ସତ କଥା ବାବୁଙ୍କ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଥାଏ । କିଏ କହିଛନ୍ତି, ମୋପାଁସା ବୋଧହୁଏ, ନାରୀର ସୁସ୍ଥ ଅଭିଭାଷ ଜଗାଇବା ଅନୁଚିତ, ଥରେ ଜାଗିଲେ ତାହା ଗତିରୋଧ କରିବା ଅସମ୍ଭବ । ଏହାର ସତ୍ୟତା କେତେଦୂର ସାତ୍ତ୍ଵିକମାନେ କହିବେ, କିନ୍ତୁ ଦିନେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ଏହି ସବୁ ବିଷୟରେ ବାତାନ୍ତବାଦ ହେଲା । ସେ ନିଜେହିଁ କହିଲେ, କିଏ କହିଥିଲା ମୋତେ ବାହାରିବାକୁ, ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ମିଶିବାକୁ, ମଦ ଖାଇବାକୁ ଶୁଣେ ? ବର୍ତ୍ତମାନ କାହିଁକି ମୋତେ ଭାଗବତ ଶୁଣାଉଛ ? ତୁମେ ବୁଢ଼ା, ମୁଁ ବୁଢ଼ୀ । ମୋତେ ଯଦି କେବଳ ପୁତ୍ରାର୍ଥେ ଭାର୍ଯ୍ୟା କରିଥାନ୍ତ, କଥା ଭିନ୍ନ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତା । ତୁମେ କଲ ମୋତେ ତମର... । ତୁମେ ବୁଢ଼ା, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନୁହଁ, ତୁମକୁ କହିଥିଲି, ନାରୀର ଇଚ୍ଛା ଯଦି ଜାଣ ସମ୍ଭାଳି ପାରିବନାହିଁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁ !

ପୁଅ ତାଙ୍କର ତିନୋଟି । ଜୀବନ କ୍ଷଣକ୍ଷଣାନ୍ତ ମରଣଶୀଳ ସତ; କିନ୍ତୁ ଜୀବନପ୍ରବାହ ଚିରନ୍ତନ, ଅମର । ପିତା ମାତା ଉତ୍ପାଦନ କରନ୍ତି ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି । ପୁଣି ସେମାନେ ଦିନେ ପିତାମାତା ହୋଇ ସନ୍ତାନ-ସନ୍ତତି ଉତ୍ପାଦନ କରନ୍ତି । ଜୀବନ ପରେ ଜୀବନ ଯାଏ; କିନ୍ତୁ ଜୀବନପ୍ରବାହ ନିରନ୍ତର ହିଁ ଚାଲିଥାଏ । ମୃତ୍ୟୁ ଅମର ହୁଏ । ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀର ପ୍ରେମ ମଧ୍ୟରେ ନିୟମର ପ୍ରକାଶମାତ୍ର । ପିତା ଅମର ହୁଏ ପୁତ୍ର ମାଧ୍ୟମରେ ।

କିନ୍ତୁ ଅମରତ୍ଵ କଅଣ ? କେବଳ ଜୀବନ ପରେ ଜୀବନର ଦୈହିକ ସୃଷ୍ଟି ? ମୁଁ କଅଣ ମୋର ପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅମର ହୋଇ ରହିବି ?

ସେ ଦିନ ଛିଣ୍ଡା ଚକିଆକୁ ଡେରି ସେ ଭାବୁଥାନ୍ତି, ସେଇ କଥା । ପାନଖଣ୍ଡ ପାଟିରୁ କେତେବେଳୁଁ ସରିଲାଣି । ଆଉଖଣ୍ଡେ ଦେବାପାଇଁ କେହି ନାହାନ୍ତି କିମ୍ବା କେହି ଆସୁନାହାନ୍ତି ପାଖକୁ ଯେ, ସଙ୍କେତଦ୍ଵାରା କାହାକୁ କହିବେ । ଅଜାଜିକା ଭଲ ଘର କରିଛନ୍ତି ସେ; କିନ୍ତୁ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି ଗୃହାଳକୁ

ଲାଗି ବାହାର ପିଣ୍ଡାରେ । ସ୍ତ୍ରୀ ପ୍ରାୟ ଏକପକ୍ଷୀ ହେବ ସଜବାଜ ହେଉଛନ୍ତି ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ । ତାଙ୍କର ସାଜପରୁ ରାସିଆସୁଛି ତାଙ୍କ ଗୁଣ୍ଡ ଗୁଣ୍ଡ ଗାନ ଓ ଅତରର ସୁଗନ୍ଧ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ସେ ଚାଲିଗଲେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ମୁଣା ହଲାଇ ହଲାଇ, ସମସ୍ତ ମାଂସକ ଅଙ୍ଗରେ ତରଙ୍ଗ ଖେଳାଇ । ତାଙ୍କଆଡ଼େ ଥରେ ଚାହିଁଲେ ବି ନାହିଁ ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁଙ୍କ ଦେହ ଥରି ଉଠିଲା ଅସହ୍ୟ ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ । ଚିତ୍କାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ; କିନ୍ତୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ, କେବଳ ଗଁ ଗଁ ଶବ୍ଦ ନିର୍ଗତ ହେଲା ।

ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ତାଙ୍କ ବଡ଼ ପୁଅ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁ ମନେ ମନେ ଟିକିଏ ହସିଲେ ଓ ମନେ ମନେ କହିଲେ, ଆସିଗଲେ ନେତା ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ନେତା ହୋଇନାହାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଦୁତଗତିରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଚାଲି ନେତା ହେବାକୁ । ନାନା ଅସବୁ ଉପାୟରେ ସେ ପ୍ରବୁର ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି, କରୁଛନ୍ତି । ନାନା ପେଣ୍ଡ ଓ କୁଟନାତି ପ୍ରୟୋଗ କରି ସେ ଧାପେ ଧାପେ ଉଠି ଚାଲିଚାଲି ନେତା ହେବାପାଇଁ ।

ସେ ଆସିଲେ ଓ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଆସିଲେ ଆଉ ଦୁଇଚାରିଜଣ । ଜଣେ ହାତରେ କ୍ୟାମେରା ଧରିଛନ୍ତି । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁଙ୍କଆଡ଼େ ଟିକିଏ ଚାହିଁ ମୁରୁକି ହସି ଗୋଡ଼ ଘଷିଦେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ହଠାତ୍ ଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଚମକି ପଡ଼ିଲେହେଁ କୃତଜ୍ଞତାରେ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ପାଣି ଝରିପଡ଼ିଲା । ସେ ଗୋଡ଼ ଘଷିଦେଉଥିବା ଅବସ୍ଥାରେ କ୍ୟାମେରାବାଲା ଜଣକ ପଟ ଉଠାଇ ନେଲେ । ତା'ପରେ ସେ ହସି କହିଲେ, ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆସୁଛି ବାପା, କିଛି କଷ୍ଟ ନାହିଁ ତ ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଜଣାଇଲେ 'ନା' । ସମସ୍ତେ ଚାଲିଗଲେ । ତେବେ ପିତୃଭକ୍ତିର ପଟ ଉଠାଇବାକୁ ଆସିଥିଲେ ପୁଅ ।

ଏ ମୋର ପୁଅ; କିନ୍ତୁ ମୋର ଚରିତ୍ରର ଗୋଟାଏ ଦିଗର ମୂର୍ତ୍ତି ସେ । ମୁଁ ଯେବେ ଧନଲୋଭରେ ନାନା ଅସଦ୍‌ପ୍ରାୟ ଆଚରଣ କରୁଥିଲି, ନାନା କୁଟନାତିଦ୍ୱାରା ଚାକିରୀକ୍ଷେତ୍ରରେ ଦୁତ ଉପରକୁ ଉଠିଚାଲିଥିଲି, ଏ ପୁତ୍ର ମୋର ସେଇ ସମୟର, ମୋର ଗୁପ୍ତ ଚରିତ୍ରର ଏକ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତି । ଅତଏବ ତା'ର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । ମୋର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୋଷ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁଙ୍କ ଆଖିରୁ ପୁଣି ପାଣି ଝରିପଡ଼ିଲା, ପୁଣି ସେ ଗଁ ଗଁ କରି ଉଠିଲେ । ଅସ୍ଥିରଭାବରେ ସେ ମୁଣ୍ଡ ଛିଆ ଚକିଆ ଉପରେ ଏପାଖ ସେପାଖ ଚଳାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ଏହି ସମୟରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ତାଙ୍କର ମଝିଆଁ ପୁଅ ଚଳି ଚଳି, ହାତରେ ମଦ ବୋତଲ ଧରି । ବାପାଙ୍କୁ ଦେଖି ସେ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣାମ କରୁଥିବା କାନ୍ଦି ପକାଇ କହିଲେ, ବାପା, ଆଜି ସକାଳୁ ମୁଁ, ବେଶି ନୁହେଁ, ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ବୋତଲ ପିଇଛି । ଆଉ ଅଛି, ନେବେ ଟିକିଏ ନିଅନ୍ତୁ, ଭାରି ଆରାମ ଦେବ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁ ସେମିତି ବଲ ବଲ କରି ଚାହିଁଥାନ୍ତି, ପୁତ୍ର ପିତାଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଛି ଟିକିଏ ପିଇବାକୁ ମଦ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁ ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାରି କହିଲେ, ହଁ । ହାଃ ହାଃ ହାଃ-ପୁତ୍ର ଲହରାଇ ଲହରାଇ ହସୁ ହସୁ ଚଳି ଚଳି ଚାଲିଗଲେ ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଏ ମଧ୍ୟ ମୋର ଚରିତ୍ରର ଆଉ ଏକ ପ୍ରକାଶ୍ୟ ମୂର୍ତ୍ତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ଘରର ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗରେ ମଦ ପିଇଥିଲି ଏବଂ ମାତାଲ ହେଉଥିଲି । ମୁଁ ହିଁ

ଦିନେ କହୁଥିଲି, ମଦ ପିଇବା କିଛି ଖରାପ ନୁହେଁ, ସବୁ ସତ୍ୟଦେଶରେ ସମସ୍ତ ପରିବାର ବସି ମଦ ପାନ କରନ୍ତି । ସେହି ମୁଁ ଆଜି ପୁରୁରୂପରେ ଦେଖାଦେଇଛି, ମୋର ଚରିତ୍ରର ସେଇ ଦିଗଟି ମୁଣ୍ଡି ପାଇଛି ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁ ଗଁ ଗଁ କରି ଉଠିଲେ ପୁଣି ହାତ ଉପରକୁ ଉଠାଇ; କାହାକୁ ଧରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ; କିନ୍ତୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ନିଜ ହାତରେ ନିଜର ବେକ ଟିପି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟାକଲେ; କିନ୍ତୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଏତେ ବଡ଼ ଘର, କିନ୍ତୁ ଶୂନ୍ୟ ଚାରିଆଡ଼, କେହି କେଉଁଠି ନାହାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଯେ ଯା'ର ପ୍ରବୃତ୍ତି ମାର୍ଗ ଧରି କିଏ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଛନ୍ତି, ଫେରିବେ ଅନେକ ରାତିରେ । ସେତେବେଳେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଏକା, ନିହାତି ଏକା । ଅନ୍ତରେ ବାହାରେ ଏକା ।

ମନ ତାଙ୍କର ହାହାକାର କରି ଉଠିଲା । ଦିନ ଥିଲା ଯେବେ ସେ ଦେହର ନାନା କ୍ରିୟାରୁ ଜାତ ନାନା ଇଚ୍ଛାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଚରିତାର୍ଥ କରିଥିଲେ । ଦେହଦ୍ୱାରା କୌଣସିଭାବେ ପ୍ରଭାବିତ ନ ହୋଇ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତା ଯେ ଆଇପାରେ ସେ କଥା ସ୍ୱୀକାର କରୁ ନ ଥିଲେ । ଆଜି ସେ ଭାବୁଚିନ୍ତି ପ୍ରଥମଟି ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମାଜପକ୍ଷରେ ଅମଙ୍ଗଳଜନକ, ଧ୍ୱଂସକାରକ ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ଉଚ୍ଚଯକ୍ଷ ପକ୍ଷରେ ମଙ୍ଗଳକାରକ; କିନ୍ତୁ ଲେଡ଼ିଗୁଡ଼ କହୁଣିକି ରଡ଼ିଗଲାପରେ ଆଉ କି ଉପାୟ ଅଛି ! ସେ କୌଣସିପନ୍ଥାରେ, ବହୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ, ଦୁଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି ନମସ୍କାର କଲେ ।

ନମସ୍କାର କରନ୍ତୁ ବାପା, ସେଇ ଏକମାତ୍ର ସହାୟ, ଆଶା, ସାର୍ଥକତା, ଆଉ ସବୁ ବ୍ୟର୍ଥ, କହୁ କହୁ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁଙ୍କର ତୃତୀୟ ପୁତ୍ର । ପିଣ୍ଡିଛନ୍ତି ଗେରୁଆ ଲୁଗା ଖଣ୍ଡେ ଓ ଚାଦର । ଖୁବ୍ ମେଧାବୀ ଛାତ୍ର ଥିଲେ ସେ; କିନ୍ତୁ କଲେଜରେ ପଢ଼ୁ ପଢ଼ୁ ସେ ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ହୋଇ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ । ସେ ଆଜିକି ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଆଗର କଥା । ସେତେବେଳକୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁ ଓ ସମସ୍ତେ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରିଥିଲେ, ସେ କୁହର କଳଙ୍କ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁ ସେଇଦିନୁ ଲଜ୍ଜାରେ ସେ ପୁତ୍ରର ନାମ ମଧ୍ୟ କାହାରି ଆଗେ ଉଲ୍ଲେଖ କରନ୍ତି ନାହିଁ, କେହି ଉଠାଇଲେ ଲଜିତ, ଅପମାନିତ ମନେ କରନ୍ତି ।

ଆଜି କିନ୍ତୁ ସେ ପୁଅକୁ ଦେଖି ସେ ମନରେ ଅଶେଷ ବଳ ଓ ସାବୁନା ପାଇଲେ; କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ଭାବି, ଯେ ଏ ପୁତ୍ର ମୋର କିପରି ଜନ୍ମ ହେଲା । ତେବେ କଅଣ ବାହାରର ସବୁ ପଶୁ-ପ୍ରବୃତ୍ତି ଭିତରେ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୀଣ ଶୁଦ୍ଧ ଚିତ୍ତା ଲୁହକାୟିତ ଥିଲା !! କାହିଁ, ମୁଁ ତ କେବେ ତା'ର ସନ୍ଧାନ ପାଇନି । ଏଇ କଅଣ ତେବେ ଅମରତ୍ୱ । ଓଃ ! ମୁଁ କି ଭୁଲ କରିଛି !

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁଙ୍କ ତୃତୀୟ ପୁତ୍ର ବାପାଙ୍କ ଦେହ ଆଉଁଷି ଦେଉଦେଉ କହିଲେ, “ବାପା ! କ୍ଷମତା, ପ୍ରତିପତ୍ତି, ଉଦ୍ଭାସନ, ମାନ, ସମ୍ମାନ ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଶୋଧନ ଦରକାର; ତାହା ଯାହାର କରିବାର ଇଚ୍ଛା ବା କ୍ଷମତା ନାହିଁ, ସେ ସାଧାରଣ ଲୋକଭାବରେ ରହିବା ଉଚିତ । ତା ନ ହେଲେ ସେ ଯେତେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ହେଉ ନା କାହିଁକି ସମାଜର ଘୋର ଅମଙ୍ଗଳ କରିବ ।”

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁଙ୍କ ଇଚ୍ଛା ହେଲା- ଏ ପୁତ୍ର ପାଖରେ ଜୀବନର ସବୁ ଦୋଷ, ସବୁ ଦୁର୍ବଳତା ଖୋଲି କହିଦେବାକୁ, କହିବାର ଚେଷ୍ଟାରେ ଓଠ ତାଙ୍କର ଥରି ଉଠିଲା । ଆଖିରୁ ତାଙ୍କର ପାଣି ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଅଭିରକ୍ତାବରେ ସେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

ବାପାକୁ ଆଉଁଷ ଦେଉ ଦେଉ ସେ କହିଲେ, ବାପା । ଆପଣ ଯାହା କହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି ମୁଁ ଜାଣେ । ଭୁଲ କିଛି ନାହିଁ, ଅବଶ୍ୟ ଦୈହିକ କ୍ରିୟାରୁ ଜାତ ଇଚ୍ଛାକୁ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେବା ହିଁ ଅନୀତି । ଯେଉଁ ଅତ୍ୟୁତ ନିୟମରେ ବା ଯାହା ଇଚ୍ଛାରେ କୋଟି କୋଟି ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପ୍ରତିମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିଲୟ ହେଉଛି, ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାହିଁ ଶୁଦ୍ଧ ଚିନ୍ତା । ଆପଣ ସେ ଚିନ୍ତା କରି ନାହାନ୍ତି ବୋଲି ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସମୟ ଅଛି । ଜୀବନର ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବେଳ ଅଛି ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାବୁ ପୁଣି ଥରେ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଦୁଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି ନମସ୍କାର କଲେ ।

ଜୀବନ ଓ ଜୀବିକା

ଅନ୍ୟମୟ କୋଷ, ତା ପରେ ରସମୟ କୋଷ, ଜ୍ଞାନମୟ କୋଷ, ବିଜ୍ଞାନମୟ କୋଷ ଓ ତା ପରେ ଆନନ୍ଦମୟ ଆତ୍ମା । ଜୀବନ ଖୋଜେ ସେଇ ଆନନ୍ଦମୟ ଆତ୍ମାକୁ ପାଇବାକୁ । କିନ୍ତୁ ଜୀବିକା ଘଟାଏ ଅନ୍ତରାୟ । ଯିଏ ଜୀବନ ଓ ଜୀବିକାର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଘଟାଇ ପାରିବ, ତା ପକ୍ଷରେ ଜୀବନଯାତ୍ରା ହୁଏ ଗୋଟିଏ କଳାଚର୍ଚ୍ଚା, ଆର୍ତ୍ତ । ସବୁ ଆର୍ତ୍ତ ନିଜକୁ ଆନନ୍ଦ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଅନ୍ୟକୁ ମଧ୍ୟ ଆନନ୍ଦ ଦିଏ । ଯାହାର ଜୀବନରେ ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଘଟିନାହିଁ; ସେ ନିଜେ ଆନନ୍ଦ ପାଏନା, ସୋରିଷ ଡେଇଁରେ ଅଗରା ମିଶାଇ ସେ ଯେତେ କୋଠା ପିଚୁ, ଦାନଧାନ କରୁ ବା ରାମଚରିତ ମାନସ ଯଜ୍ଞ କରୁନା କାହିଁକି ! ଯିଏ ନିଜେ ଆନନ୍ଦ ପାଏନା, ସେ ଅନ୍ୟକୁ ଆନନ୍ଦ ବା ଶାନ୍ତି ଦେବାକୁ ଚାହେଁନା । ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଧପଡ଼ ସିଂ ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କଳାକାର !

‘ଧପଡ଼ ସିଂ’ ତାର ନିଜ ନାଁ ନୁହେଁ । ତାର ନିଜ ନାଁ ‘ଟି ଅଇଶୁ’ । ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲେଖକ ଓ ଶିଳ୍ପୀ ଯେପରି ଗୋଟିଏ ଅନ୍ୟ ନାମ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି , ଅଇଶୁର ମଧ୍ୟ ଚଳାଚଳ ବିକ୍ରୀ କରିବାର ନାଁ ‘ଟି ଧପଡ଼ ସିଂ’ । ସେଇ ନାଁରେ ସେ କଟକରେ ସର୍ବତ୍ର ପରିଚିତ ।

ତାର ଚଳାଚଳ ପ୍ରତି ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲି ତାର ଚଳାଚଳ ଖାଇ ନୁହେଁ, ତାର ବେଶଭୂଷା, ତାର ଅଙ୍ଗଭଙ୍ଗୀ, ତାର ଗୀତ ଦେଖି ଶୁଣି । ଚୌଧୁରୀ ବଜାର ଛକ ଉପରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ସେ ତାର ବୋଲି ଛାଡ଼ୁଆଏ-ଚଳାଚଳାଏ ଚଉର, ଇସ୍କୁ ଲେଟେଯାନ୍ତା ଘରୁ । କେଉଁ ଅଜ୍ଞାତ ମହାକବିକଥୁ ଶାର୍ଦୂଳବିକ୍ରୀଡ଼ିତ ଛନ୍ଦରେ ପାରମ୍ପରିକ ପନ୍ଥାରେ ଏହିପରି ଜୀବିକା ମହାକାବ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପରେ ଧପଡ଼ ସିଂ ଗାଇ ଚାଲେ ତାର ନିଜସ୍ବ ମହାକାବ୍ୟ -କୁହ ରାୟାକୁ ଡାଲି, କରି ବାପାକୁ ଗୁଡ଼ ମର୍ସି... ଖାଇ ଚପ୍ କଟଲେଟ୍, ଓଠେ ଚିପି ସିଗାରେଟ୍... ନ ବୁଲ ଚଳାକୁ ମୋହର, ଏ ଯେ ଖାଣ୍ଡି ଓଡ଼ିଶାର... ଏଥିରେ ଅଛି ଭିଟାମିନ୍, ଖାଇଲେ ଦୁନିଆ ରଙ୍ଗୀନ୍... ଭିଟାମିନ୍ ପ୍ରୋଟିନ୍ରେ ଭରପୁର ବନାୟା ଚଳାଚଳ ମୁରୁ... ଚଳା ଚୁରୁରୁରୁ ମୁରୁରୁରୁ ଇତ୍ୟାଦି । ମେଘର ଗର୍ଜନ ଭଳି ରୁରୁରୁକୁ ସେ ଗମ୍ଭୀର ଗଳାରେ ଏମିତି ଗୁରେଇ ତୁରେଇ କୁହେ ଯେ ଜନଗହଳି ଛକର ସମସ୍ତ ଶବ୍ଦକୁ ଚପି ସେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣାଯାଏ, ଆଉ ଲୋକେ ଚକିତ ହୋଇ ତାକୁ ଚାହାନ୍ତି ।

ଧପଡ଼ ସିଂ ଆଶ୍ଚକ୍ତି । ଗୀତ ତାର ମୁହେଁ ମୁହେଁ । ତାର ଚଳାଚଳ ବୋଲିରେ ଆଧୁନିକ ଯୁଦ୍ଧ ସମସ୍ୟା, ଓଡ଼ିଶାର ବନ୍ୟା ସମସ୍ୟା, ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର, ଧର୍ମଶାସ୍ତ୍ର ସବୁ ସ୍ଥାନ ପାଇ ଏକ ମହାକାବ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ପ୍ରାଞ୍ଜଳ ସରଳ ଯେପରି ତାର ଭାଷା, ସହଜ ସୁନ୍ଦର ସେହିପରି ତାର ଭାବ । ମୁଣ୍ଡରେ ଗାଡ଼ ଲାଲ ରଙ୍ଗର ପଗଡ଼ି, ରାଜପୁତ ରାଜାମାନେ ଯେଉଁ ଠାଣିରେ ପିନ୍ଧନ୍ତି ସେମିତି ପିନ୍ଧା ହୋଇଛି ।

କପାଳ ଉପରକୁ ପକ୍ଷିତ୍ରି ଠିକ୍ ମଝିରେ ନକଲି ସୁନାର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବୁଲୁଟ । ବୁଲୁଟ ଉପରେ ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ପକ୍ଷୀ ପରର ବୁଡ଼ା । ବାଲଗଣି ରଙ୍ଗର ଜାପାନୀ ଶିଷା ସିଲ୍‌କର ବୁଟିଦାର ପଞ୍ଜାବୀ ଉପରେ ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗର ନକଲି ଭେଲ୍‌ଭେଟର ହାତକଟା ପଡୁଆ, ସେଥିରେ ଜରିକାମ । ବେକରେ ଶିଷା ସିଲ୍‌କର ଛାପଛାପକା ରୁମାଲ ବନ୍ଧାହୋଇଛି, ଗଣ୍ଠି ତାର ବେକର ଗୋଟିଏ କଡ଼କୁ । ପିନ୍ଧିଛି ଗୋଲାପି ରଙ୍ଗର ଭୟେଲ କନାର ଧୋତି କାବୁଲିକ ଉଙ୍ଗାରେ । ଗୋଡ଼ରେ ସବୁଜ ରଙ୍ଗର ନାଗ୍ରା ଜୋତା । ହାତରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଘଡ଼ି ବନ୍ଧା ହୋଇଛି । କାନ୍ଧରୁ ଝୁଲୁଛି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଅଳି । ଅଳିରେ ଅଛି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଓ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସାନ ଟିଣ । ବଡ଼ ଟିଣଟିରୁ ଗୋଟିଏ ବୁଢ଼ା ଉପରକୁ ବାହାରିଛି ଓ ସେଥିରୁ ସବୁବେଳେ ଧୂଆଁ ବାହାରୁଛି । ଚନାଚୁରକୁ ଚାକା ତଟକା ରଖିବା ପାଇଁ ଟିଣ ଭିତରେ ନିଆଁ ଅଛି । ସାନ ଟିଣଟିରେ ଅଛି କାଗଜ ଓ ନାନା ରଙ୍ଗର ମସଲା । ଚାରିପଟେ ତାର ଲୋକର ଭିଡ଼ । ତତ୍ତ୍ୱୟ ହୋଇ ଚାରି ବୋଲି ଶୁଣୁଚାନ୍ତି ଓ ଚନାଚୁର କିଣିଛନ୍ତି । ଧପଡ଼ ସିଂ ମୁହଁରେ ବୋଲିର ମଧ୍ୟ ବିରାମ ନାହିଁ କି ହାତକୁ ଚନାଚୁର ବିକ୍ରୀ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ବିରାମ ନାହିଁ ।

ସାଇକେଲ ଚଢ଼ି ସେ ବାଟେ ଯାଉଥିଲା ପରିବା କିଣିବାକୁ । ଧପଡ଼ ସିଂର ବେଶଭୂଷା ବିଶେଷତଃ ତାର ଗାତରେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ମୁଁ ସେଠି ଛିଡ଼ା ହୋଇଗଲି । ଧପଡ଼ ସିଂ ସେତେବେଳେ ତାର ଚନାଚୁର ବୋଲିରେ କହୁଥାଏ - ବଢ଼ି ହୋଇଛି, ଜୀବନ ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି, ପସଲ ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି ସବୁ ସତ । କ୍ୟା ପରୁଆ । ଏମିତି ହେଲାଣି, ଆହୁରି କେତେ ହବ । ପଶୁମାନେ ସିନା ଡରିଯିବେ । ମଣିଷ କାହିଁକି ଡରିବ ? ଚନାଚୁର ଖାଇ ମନକୁ ଆନନ୍ଦ କର ।

ଏହିପରି ଅନେକ ସମସ୍ୟା ସେ ସମାଲୋଚନା କରି ତାର ସମାଧାନ ସେ ଚନାଚୁର ଖିଆର ଆନନ୍ଦରେ କହିଦେଇଗଲା । ତତ୍ତ୍ୱୟ ହୋଇ ଅନେକକ୍ଷଣ ଶୁଣିବା ପରେ ମୁଁ ଦୁଇ ପଇସାର ଚନାଚୁର କିଣିଲି । ଧପଡ଼ ସିଂ ଗୋଟିଏ ସାନ ଠୁଙ୍ଗାରେ ଆଠ ଦଶଟି ଚନାଚୁର ଦେଲା । ଠୁଙ୍ଗା ଖୋଲି ସେଇଠି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ଦୁଇଟି ପାଟିରେ ପକାଇଲି । ବାଃ ଚମକାର ! ପାଟିରୁ ମୋର ନାକ ଗଳିପଡ଼ିଲା । ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ଭାବରେ ଚାରି ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରୁମାଲରେ ପାଟି ପୋଛିଦେଲି । ଧପଡ଼ ସିଂ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଟିକେ ମୁରୁକି ହସି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ସେ ବିଷୟ ମଧ୍ୟ ତାର କାବ୍ୟରେ ଯୋଡ଼ିଦେଲା । ସମସ୍ତେ ହସିଲେ, ମୁଁ ବି ହସିଲି ।

ଧପଡ଼ ସିଂ ବୋଲି ଚାଲିଲା । ତାର ଚନାଚୁର ଖାଇବାର ଆନନ୍ଦ ଏକା ଉପରୋଗ କରିବାର ନୁହେଁ । ଘରର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏ ଆନନ୍ଦ ଦେବା ଉଚିତ । ଏହା କରିବାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଅକାବ୍ୟ ଯୁକ୍ତି ମଧ୍ୟ ସେ ତାର କାବ୍ୟରେ କହିଲା-ଯଦି କେହି ନିଇତି ତାର ଚନାଚୁର ଖାଇବାର ଇଚ୍ଛା ସମ୍ପାଦି ନ ପାରେ ଏବଂ ସେ ଲୋକର ଅର୍ଥନୀତି ଯଦି ଘରୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହେଉଥାଏ, ତେବେ ବେଶି ନୁହେଁ, ଦୁଇଟି ପଇସାର ଧପଡ଼ ସିଂର ଚନାଚୁର ସେ କିଣି ନେଇ ତାର ଗୁଣିଣାକୁ ଦେଇ । ଏହାପରେ ସେ ଲୋକ ଦେଖିବ, ନିଇତି ଦୁଇଟି ଅଣାର ଚନାଚୁର କିଣିବାର ଆଦେଶ ଘରୁ ହେବ । ଏହା ପରେ ସେ ଗାଲ ଚାଲିଲା - ପୁରୁଷ ସ୍ୱାଧୀନ ନୁହେଁ, ସ୍ୱାଧୀନ ନାରୀ । ନାରୀର ବାହାର ଅସହାୟତା ତଳେ ଲୁଚି ରହିଛି ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଶକ୍ତି, ଯେଉଁ ଶକ୍ତି ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ପୁରୁଷର ଶକ୍ତିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରେ । ଏହି ତଥାକଥିତ ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ସ୍ତ୍ରୀ ମାନବର ସେ ଶକ୍ତି ଅପହରଣ କରିଦେଇଛି । ସାବଧାନ । ସାବଧାନ । ! ଏ

ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ବାଧୀନତା ପଳରେ ସମସ୍ତେ ହଣାକଟା ହୋଇ ମରିବେ । ମରିବେ । ।

ପୁରୁଷ ଯେ ଆଦୌ ସ୍ବାଧୀନ ନୁହେଁ ମୁଁ ତାହା ମର୍ମେ ମର୍ମେ ଅନୁଭବ କଲି । ହାତ ଘଡ଼ିକୁ ଚାହିଁ ଦେଖିଲି ପ୍ରାୟ ଘଣ୍ଟାଏ ମୁଁ ଏଠି ବିତାଇ ଦେଇଣି । ବଜାର ସୌଦା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହୋଇନାହିଁ । ଗୃହିଣୀ ତୁଲି ଲଗାଇ ମୋତେ କହିଥିଲେ ବଜାରରୁ ସୌଦା ଆସିଲେ ରୋଷେଇ ହେବ । ତାପରେ ମୁଁ ଦୁଇଟି ପଇସା ବାଜେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ସାରିଲଣି । ମନେ ମନେ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇପଡ଼ିଲି । ଧପଡ଼ ସିଂର ଉପଦେଶ ମାନି ଆଉ ଦୁଇଟି ପଇସାର ଚନାଚୂର ନେଇ ମୁଁ ଘରକୁ ପେରିଲି ।

ଘରେ ପାଦ ନ ଦେଉଣୁ ଗୃହିଣୀ ଗାଢ଼ି ଦେବାପାଇଁ ମୁଖ ବ୍ୟାଦାନ କରି ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସିଲେ । କିଛି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଅଧରରେ ଗୋଟିଏ ଚୂନ୍ଦନ (ପ୍ରେମରେ ନୁହଁ, ଆତ୍ମରକ୍ଷାଥେଁ) ଦେଇ ବାକ୍ୟସ୍ରୋତ ନିରୋଧ କରିଦେଲି ଏବଂ ତାଙ୍କର ସନ୍ଦେହକୁ ଶୁଦ୍ଧି ଦେଇ ଓଷ୍ଠ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଖୋଲି ଦୁଇଟି ଚନାଚୂର ତାଙ୍କର ମୁଖ ଗହ୍ୱରରେ ନିଷେପ କଲି । ଏହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଆତଙ୍କିତ ହୃଦୟରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲି । ଗୃହିଣୀଙ୍କ କ୍ରୋଧ-ନମିତ ଛୁଟାପ ଯୁଗଳ ଧୀରେ ଧୀରେ ପ୍ରଶ୍ମିତ ଲାଗି କଲା । ମୁଖ ବିବରଣୀ ଚିତ୍ରିତ କ୍ରୁର ମୁରୁରୁ ଶବ୍ଦ ବାହାରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କର ତାମୁଲ-ରଞ୍ଜିତ ଦନ୍ତପଂକ୍ତି ବିକଶିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ହଠାତ୍ ସେ ଚିତ୍ତାମାରି ମୋ ହାତରୁ ଠୁଙ୍ଗାଟି ଛଡ଼ାଇ ନେଲେ ।

ଧନ୍ୟ ଧପଡ଼ ସିଂ । ତୁମେ ମୋର ନ୍ୟାୟାର ନିଅ !! ମନେ ମନେ ଧପଡ଼ ସିଂକୁ ଭଜିଭରେ ପ୍ରଣାମ କଲି ।

ଗୃହିଣୀ ହସ ହସ ବଦନରେ ପଡ଼ାରିଲେ, ଚମତ୍କାର ଚନାଚୂର ! କେଉଁଠୁ ଆଣିଲ ? ଗର୍ବର ସହିତ କହିଲି, ଏଁ ହେଁ, କେମିତି ଲାଗୁଛି ? ଖୋଜି ଖୋଜି ତୁମ ପାଇଁ ଆଣିଛି । ସେଦିନ ଗୃହିଣୀ ମୋର ବିକଳ ବା ଅଧିକ ଚାରି ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ ବିଷୟରେ ଉଚ୍ଚବାଚ୍ୟ କଲେ ନାହିଁ ।

ପରଦିନ ବଜାରକୁ ଅତି ନେଇ ବାହାରିବା ସମୟରେ ଗୃହିଣୀ ବଜାର ହିସାବ ବୁଝାଇ ଦେବା ପରେ କହିଲେ, ଏ ଛ'ଟା ପଇସା ଧର । ସେଇ ଚନାଚୂର ଆଣିବ । ପାଟିଟା କେମିତି ଟକରା ଲାଗୁଛି । ପୁଣି ଥରେ ଧପଡ଼ ସିଂକୁ ମନେ ମନେ ନମସ୍କାର କରି କହିଲି, ଧନ୍ୟ ଧପଡ଼ ସିଂ । ଧନ୍ୟ ତୁମର ଭବିଷ୍ୟତବାଣୀ !!

ସେହିଦିନ ଠାରୁ ପ୍ରତ୍ୟହ ଛ' ପଇସାର ଧପଡ଼ ସିଂ ଚନାଚୂର ଗୃହିଣୀଙ୍କ ବଜେଟ୍ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଗଲା । ସେହି ଦିନୁ ମଧ୍ୟ ଧପଡ଼ ସିଂ ସହିତ ମୋର ପରିଚୟ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଘନୀଭୂତ ହୋଇ ବନ୍ଧୁତ୍ୱରେ ପରିଣତ ହେଲା । ଦିନେ ଦିନେ ଲୋଭରେ ପଡ଼ି ବଜେଟ୍‌ରୁ ଅଧିକା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି ମୁଁ ନିଜେ ଖାଇଦିଏ । ସେ ଅଧିକା ପଇସା ଧପଡ଼ ସିଂ ପାଖରୁ ମୁଁ ଧାର ନିଏ । ସେ ସେଥିରେ କିଛି ଆପରି କରେ ନାହିଁ । ବରଞ୍ଚ ମୋର ମନ ବୁଝି ସେ ଦିନେ ଦିନେ ଯାତି ଯବରଦସ୍ତି କରି ଦୁଇ ଚାରି ପଇସାର ଅଧିକା ଦେଇଦିଏ । ଧାର ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯେତେବେଳେ ଚିନି ଟଙ୍କା ହୋଇଗଲା, ମୋର ଶୋଧ କରିବାର କ୍ଷମତା ବାହାରେ ଚାଲିଗଲା, ଲଜ୍ଜାରେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ମୁଁ ଧପଡ଼ ସିଂକୁ ଆର୍ଥିକ-ବାହ୍ୟ କଲି । ଧପଡ଼ ସିଂ ଯେଉଁ ବାଟରେ ଚନାଚୂର ବିକେ ସେ ବାଟ ଦେଇ ଆଉ ଗଲିନାହିଁ । ଗୃହିଣୀ ଆଉ ଚନାଚୂର

ନ ପାଇ ପଡ଼ାରିଲେ କହିଦିଏ, ଧପଡ଼ ସିଂର ଦେଖା ପାଇଲି ନାହିଁ ।

ଅନେକ ଦିନ ଧପଡ଼ ସିଂ ସହିତ ମୋର ଦେଖା ହୋଇନାହିଁ । ମଝିରେ ମଝିରେ ମନଟା ତା ପାଇଁ ଖରାପ ହୋଇଯାଏ । ତାର ଗାତ ଶୁଣି ତନାତୁର ଖାଇବାକୁ ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । କିନ୍ତୁ କଟକୀ ବଜାରୀଙ୍କ ମୁହଁରେ ତ ବାଡ଼ବଟା ନାହିଁ । କାହେ ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ମଝିରେ ଧାର ମାଗି ଦେଇ କିଛି ଅପମାନ କରି କହିଦେବ ଏହି ଇୟରେ ଓ ଇଚ୍ଛାରେ ମୁଁ ଆଉ ଯାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ନିଜର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଉପରେ ଭାରି ରାଗ ହୁଏ ଓ ନିଜ ଉପରେ ଭାରି ଘୃଣା ହୁଏ ।

ଦିନେ ବଜାରରେ ଶୁଣିଲି ଧପଡ଼ ସିଂ ଭାରି ଅସୁସ୍ଥ, ବାତ ଜ୍ୱରରେ ପଡ଼ିଛି । ମନଟା ମୋର ସେଦିନ ଭାରି ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ସ୍ଥିର କଲି, ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ହେଉ ଆଜି ଭିତରେ ତିନୋଟି ଟଙ୍କା ଯୋଗାଡ଼ କରି ଧପଡ଼ ସିଂ ଘରେ ପହଞ୍ଚିବି । ଯିଏ ମୋର ଦାରିଦ୍ର୍ୟଜ୍ଞଆଦପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନରେ ପ୍ରତ୍ୟହ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପାଞ୍ଚ ମିନିଟ୍ ପାଇଁ ନିର୍ମଳ ଆନନ୍ଦ ଦେଇ ଆସିଛି, ତାର ଏ ଦୁଃସମୟରେ ମୁଁ ତାକୁ ଧପ୍ପା ଦେଉଛି, ଏ ଚିନ୍ତା ମୋତେ ଲଜ୍ୟା ଦେଲା ।

ସେଦିନ ରବିବାର । ରବିବାର ଦିନ ଧପଡ଼ ସିଂର ତନାତୁର ବେଶି ବିକ୍ରୀ ହୁଏ । ସେ ବେଳ ଆଉଁ ଆଉଁ ଘରୁ ବାହାରେ । ଦିନଯାକ ଧାର ଖୋଜି ପ୍ରାୟ ଚାରିଟାବେଳେ ଜଣକ ପାଖରୁ ତିନୋଟି ଟଙ୍କା ଧାର ନେଇ ଘର ଖୋଜି ଖୋଜି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲି ଧପଡ଼ ସିଂ ଘରେ । ଗୋଟିଏ ସାନ କୁଡ଼ିଆ ଘର । ଘର ଦୁଆର ମୁହଁ ତାଳ ଏତେ ଦୁଆଁଣିଆ ଯେ ଘରର କୌଣସି ଅଂଶ ବାହାରକୁ ଦିଶୁନାହିଁ । ଘର ପାଖରେ ଛିଡ଼ା ହୋଇ ମୁଁ ଧପଡ଼ ସିଂ ନାଁ ଧରି ଡାକିଲି ।

ଧପଡ଼ ସିଂ ବାହାରି ଆସିଲା ତାର ସାଜ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧୁ ପିନ୍ଧୁ । ମୋତେ ଦେଖି ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲା, ବାବୁ ଆପଣ ! ଆପଣଙ୍କ କଥା କେତେ ଦିନ ହେଲା ଭାବୁଥିଲି । ମୋ ତନାତୁର କଥା ଶୁଣି ଲଜ ଲାଗୁ ନାହିଁକି ? ହେଉଥିବ, ଯେତେ କହିଲି ତାକୁ ଯେ ତଟବା ମସଲା ଦବୁ, ସେ ତ ଶୁଣିବ ନାହିଁ, ବାସି ମସଲା ଦେବ । ବାବୁ, ତନାତୁର ଖରାପ ହେଲେ ମୋ ମନ ଭାରି ଖରାପ ହୋଇଯାଏ ।

ଘର ଭିତରକୁ ଅନାଇ ଧପଡ଼ ସିଂ ବଡ଼ ପାଟି କରି କହିଲା, ଦେଖିବୁ, ଦେଖିବୁ, ମୁଁ କହୁଛି ତତେ ବାଉଁଶର...

ମୁଁ ତାକୁ ବାଧା ଦେଇ କହିଲି, ନା, ନା, ତୁମର ତନାତୁର ଭାରି ଚମତ୍କାର । କଟକଯାକ ତୁମର ତନାତୁରର ପ୍ରଶଂସା । ସେଦିନ ବଜାରରେ ଅନେକ ଲୋକ ତୁମ କଥା କହୁଥିଲେ । ତୁମେ ଆଉ ନ ଯିବାରୁ ତୁମକୁ...

-ମୋ କଥା ଛାଡ଼ୁ । ମୋ ତନାତୁର କଥା କଥା କହୁଥିଲେ ?

-ତୁମର ତନାତୁରକୁ ଝୁରୁଥିଲେ ।

-ସତେ ବାବୁ, ସତେ । ଧପଡ଼ ସିଂ ମୋର ହାତ ଧରି ଘର ଭିତରକୁ ଚାଣି ନେଇଗଲା । ତାର ନିଶ୍ଚୟ ଆଖି ଯୋଡ଼ିବ ଆନନ୍ଦରେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇଗଲା ।

ମୁଁ ବାଧା ଦେଇ କହିଲି, ନା, ମୋର ବେଳ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମର ଧାର ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ଆସିଥିଲି । ଏତେଦିନ ଦେଇ ପାରି ନଥିଲି, ମୋତେ କ୍ଷମା କରିବ ।

ଧପଡ଼ ସିଂ ମୋର ହାତ ଧରି ପକାଇ କହିଲା, ଛି ବାବୁ । ପଇସା କଅଣ ସବୁ । ମୁଁ କଅଣ ବୁଝେନା କେଉଁଥିପାଇଁ ଆପଣ ଦେଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ଆସନ୍ତୁ ଚିକିତ୍ସା ଚାହାଁ ଖାଇଯିବେ ।

ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଘର ଭିତରେ ଖଣ୍ଡେ ମସିଣା ପାରିଦେଇ ସେ ଭିତରପଟ ପିଣ୍ଡାକୁ ଚାହିଁ କହିଲା, ଜାଣୁ, ମୋର ଚନାଚୂରର ଜଣେ ବଡ଼ ସମସ୍ତଦାର ଆସିଚିଲି । ବାବୁ, ସମସ୍ତଦାର ନ ହେଲେ ବିକି ଆନନ୍ଦ ନାହିଁ ।

ମୁଁ କିନ୍ତୁ ଧପଡ଼ ସିଂର ଚେହେରା ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲି । ତାର ଚାହାଣ ଗୋଡ଼ ଗୋଦଡ଼ ହୋଇଯାଇଛି, ଗାଈ ପଶି ଯାଇଛି, ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ କୋଟରଗତ । କହିଲି, ଧପଡ଼ ସିଂ, ତୁମର ଦେହ ଭାରି ଖରାପ, ଆଉ କିଛି ଦିନ ବିଶ୍ରାମ କର ।

ଧପଡ଼ ସିଂ ହସି କହିଲା, ଆମର ବିଶ୍ରାମ କାହିଁ ବାବୁ, ବାଣ୍ଟରୁ ଆଣିଲେ ହାଣ୍ଡିରେ ପଡ଼ିବ । ଏ କେତେ ଦିନ ଯେ କି କଷ୍ଟରେ...

ପିଣ୍ଡା ପାଖରୁ ଘର ଭିତରେ ଦୁଇଟି ଗିଲାସରେ ଚାହା ରଖି ଦେଇ ଧପଡ଼ ସିଂର ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲା, ମିଛ କଥା ସବୁ । ତାରି ରୋଜଗାରରୁ ମୁଁ ଯାହା ସାଇତି ରଖିଛି ସେଥିରେ ଆହୁରି ମାସେ ଚଳିଯିବ । ଆଜିକି ସାତଦିନ ହେଲା ମୋ ସହିତ କଳିଆ, ସେ ଚନାଚୂର ବିକିବାପାଇଁ ବଜାରକୁ ଯିବ । କୌଣସିମତେ ଅଟକାଇ ରଖିଥିଲି । ଆଜି ମୋତେ ମାରି ଗାଈ ଦେଇ ବାହାରିବି ବଜାରକୁ ବିକିବା ପାଇଁ । ଆଜି ସକାଳୁ ତାକୁ ଡର ନାହିଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଚନାଚୂର ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଛି, ଖିଆ ପିଆ ନାହିଁ । ଆଜିକି ପନ୍ଦର ଦିନ ହେବ ପେଟବ୍ୟାଥା ଯେ କୁହନ୍ତି । ମୋ କପାଳ-

ଧପଡ଼ ସିଂ ହସି କହିଲା, ସତେ ବାବୁ, ବଜାରକୁ ବିକି ନ ଯାଇ ରହି ପାରିବି ନାହିଁ । ଗୀତ ବୋଲି ଚନାଚୂର ବିକିବାକୁ ମୁଁ ଚାରି ଖୁସି ପାଏ । ମୋ ଚନାଚୂର ଖାଇ ପାଉଁର ଖାଆନ ଖାଆନ ପାଇଲେ ମୋ ଛାତି ପୁଲି ଉଠେ । ନ ହେଲେ ପେଟ ଟାଣିଷ୍ଟକ ପାଇଁ ମୋର ଚିନ୍ତା ନାହିଁ ।

ଆପରି କରି କହିଲି, କିନ୍ତୁ ତୁମ ଦେହ ଖରାପ ଯେ-

-ହଁ ବାବୁ, ବିଶ୍ରାମ ନେଲେ ଆଉ ବର୍ଷ ଗୋଟାଏ ଦି'ଟା ଅଧିକା ହୁଏତ ବଞ୍ଚୁଛି । ମଣିଷ ତ ମରିବ ଦିନେ । ତେବେ ଲୋକେ ଯଦି ମୋ ଚନାଚୂର ଖାଇ ଆନନ୍ଦ ପାଇ କହିଲେ, ଧପଡ଼ ସିଂ ଚନାଚୂର ସରି କେନ୍ଦି ନୁହେଁ, ତେବେ ତ ମୁଁ ବଞ୍ଚିଗଲି କାଳକାଳକୁ ।

ମୁଁ ନୀରବ ରହି ଚାହାପାନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲି । ବେଳ ହୋଇଗଲାଣି ବୋଲି ଧପଡ଼ ସିଂ ଚରଚର ହୋଇ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗୋଟିଏ ବ୍ରୁଙ୍କରୁ ତାର ପୋଷାକ ସବୁ ଅତି ଯତ୍ନରେ ବାହାର କରି ସେ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଲାଗିଲା । କାନ୍ଧରେ ମଲା ହୋଇଥିବା ଖଣ୍ଡେ ଭଜା ଦର୍ପଣକୁ ଚାହିଁ ସେ ପଗଡ଼ି ବାନ୍ଧିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସବୁ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିସାରି ଯେତେବେଳେ ସେ ଛିଡ଼ାହେଲା, ସେତେବେଳେ ତାର ରୂପ ଏକଦମ ବଦଳିଗଲା । ଚନାଚୂର ମୁଣାଟି କାନ୍ଧରେ ଝୁଲାଇବା ପରେ ସେ ଦର୍ପଣ ପାଖରେ ମଲା ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ପଟକୁ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ନମସ୍କାର କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ଫଟଟି କୌଣସି ଦେବଦେବୀଙ୍କର ନୁହେଁ, ଜଣେ ମନୁଷ୍ୟର । ଠିକ୍ ଧପଡ଼ ସିଂ ପରି ତାର ବେଶଭୂଷା । ଫଟଟି ରହିଛି ଗୋଟିଏ ପଟା ଉପରେ । ଦୁଇ କଡ଼ରେ ତାର ଦୁଇଟି ଧୂପଦାନୀ, ସେଥିରେ ଅଗରବତୀ ଜଳୁଛି ।

କୁତୂହଳୀ ହୋଇ ପଚାରିଲି, କାହାକୁ ନମସ୍କାର କଲ ? କେଉଁ ଦେବତା ସେ ।

ଧପଡ଼ ସିଂ ହସି କହିଲା, ସେ ମୋର ଗୁରୁଦେବ । ତାଙ୍କର ବାପମା' ଦିଆ ନାଁ ମୁଁ ଜାଣେ ନା । ତାଙ୍କର ଚନାଚୂର ବିକା ନାଁଟି କବି ସିଂ । ସେଇ ମୋ ନାଁ ଦେଇଛନ୍ତି ଧପଡ଼ ସିଂ । ମୁଁ କିଛିଦିନ ବନାରସରେ ଥିଲି, ସେଇଠି ତାଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ସବୁ ଶିକ୍ଷା କରିଛି । ବାବୁ, କି ବୋଲି ତାଙ୍କର !! ପାଞ୍ଚଶହ ମଣିଷକୁ ସେ ଛକ ଉପରେ ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ଅଟକାଇ ଦେବେ ତାଙ୍କ ବୋଲିରେ ! ମୁହେଁ ମୁହେଁ ତାଙ୍କର ଗାତବନ୍ଧା ଚାଲିଛି ଅନର୍ଗଳ !! ଅରେ ସରକାର ବିପକ୍ଷରେ ଏମିତି ପଦ ଯୋଡ଼ିଲେ ଯେ ଲୋକେ ପରା ମାଡ଼ି ଉଠିଲେ ! ଅନେକ ବହି ସେ ପଢ଼ୁଥିଲେ, ଅନେକ କଥା ସେ ଚିନ୍ତା କରୁଥିଲେ । ସବୁ କଥା ସେ ମୋତେ ଶିଖାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କରି କୃପାରୁ ମୋର ଏ ଗୁଣ । ଚାଲ ବାବୁ ଯିବା, ଆଜି ପୁଟବଲ୍ ଖେଳ ପରା । କିଲ୍ଲା ଯିବି ।

ଧପଡ଼ ସିଂ ପୁଣି ଅରେ ତାର ଗୁରୁଦେବଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ଘରୁ ବାହାରି ଦୁଆର ମୁହଁରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ତାର ଆକର୍ଷଣୀୟ ନିଶ ଉପରେ ହାତ ମାରି ଗମ୍ଭୀର ଭାବରେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଯେତେବେଳେ ସେ ଛିଡ଼ା ହେଲା, ସେତେବେଳେ କିଏ କହିବ ସେ ମାସକର ମନୁ । ମୁଁ ମୁରୁଧ ହୋଇ ଅନାଇ ରହିଲି ତାକୁ । ତା ପରେ ଆଉ ଅରେ ଚାରିଆଡ଼କୁ ସିଂହାବଲୋକନ କରି ସେ ଯେତେବେଳେ ଆରମ୍ଭ କଲା... ଚନା ବନାଏ ଚରୁ... ସେତେବେଳେ ମୋର ମନେ ହେଲା ମେରଜା ଯୁଦ୍ଧରେ ନେପୋଲିୟନ ଚାଲିଛନ୍ତି, କି ସିକାଗୋ ହଲରେ ବିବେକାନନ୍ଦ ବକ୍ସତା ଦେଉଛନ୍ତି ।

ଧପଡ଼ ସିଂ ମୋତେ ଆଉ ନ ଚାହିଁ ଚାଲିଗଲା ।

. . .

ଏହା ପରେ କିଛିଦିନ ବିତିଯାଇଛି । ଗୃହିଣୀଙ୍କ ବଜେଟରେ ପୁଣି ଚନାଚୂର ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦର ଦିନ ପରେ ଦିନେ ଦେଖିଲି ଧପଡ଼ ସିଂ ଆସିନାହିଁ । ପୁଣି ଦେହ ଖରାପ ହୋଇଛି ନିଶ୍ଚୟ । ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଦୌଡ଼ିଲି ତାର ଘରକୁ ।

ଧପଡ଼ ସିଂର ସ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ ଦେଖି କାନ୍ଦି ପକାଇଲା । ଧପଡ଼ ସିଂ ବିଛଣାରେ ଶୋଇ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ କରୁଛି, ପେଟରେ ହାତ ବୁଲାଇଛି । ପେଟରେ ତାର ହାତ ଦେଇ ଆଉଁସି ଦେଇ ପଚାରିଲି, କ'ଣ ହେଲା ?

ଧପଡ଼ ସିଂ କ୍ଷୀଣକଣ୍ଠରେ କହିଲା, ପେଟ...

ତାର ସ୍ତ୍ରୀ କହିଲା, ବାବୁ, ଯେତେ କହିଲି ଆଉ ଚନାଚୂର ବିକନା, ଅନ୍ୟ ବେଉସା କର, ମୋ କଥା ମାନିଲା ନାହିଁ । ଚନାଚୂର ଟିଣର ନିଅଁ ସଦାଦିନେ ସଦାବେଳେ ପେଟରେ ଲାଗି ପେଟ ଯେ କ'ଣ ହେଲା...

ଧପଡ଼ ସିଂ ମୋତେ ଚାହିଁଲା । ଆଖିରୁ ତାର ଦୁଇଧାର ଲୁହ ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ଓଠ ତାର ଥରି ଉଠିଲା । ଟିକିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ସେ କହିଲା, ବାବୁ, ମରେ ପଛେ ଚନାଚୂର ବିକା ମୁଁ ଛାଡ଼ିପାରିବି ନାହିଁ । ସେଥିରେ ତ ମୁଁ ଖାଲି ପଇସା ରୋଜଗାର କରେନା, ଭାରି ଆନନ୍ଦ ପାଏ । ହେଲେ ବାବୁ ମୋର ଦୁଃଖ - ମୋ ଅନ୍ତେ ମୋର ଚନାଚୂର ନାଁ ବୁଡ଼ିଯିବ । ମଣିଷ ତ ଦିନେ ମରେ, ମରିବ; ସେଥିରେ ମୋର ଦୁଃଖ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୋର ଚନାଚୂର ଆଉ କେହି ଖାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ମୋ ଅନ୍ତେ । ପୁଅଟାକୁ

ଯେତେ କହିଲି ଭଲମ୍ ନେଇ ନେ ମୋ ପାଖରୁ, ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ଚପରାସି ହେବା ପାଇଁ ଦୌଡ଼ିଚି ।
ମୋର ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇଆସିଲା । କିଛି ନ କହି ମୁଁ ଉଠିଗଲି ଡାକ୍ତର ଡାକିବାକୁ ।
ଡାକ୍ତର ଆସି ଦେଖି ମୋତେ ଡାକିନେଇ କହିଲେ, ଲିଭର ପଟି ଯାଇଛି, ଆଉ ଦୁଇ ଦିନରୁ ବେଶି
ନୁହଁ ।

ଦୁଇଦିନ ବି ଗଲା ନାହିଁ । ସେଇଦିନ ରାତି ପ୍ରାୟ ଗୋଟାକଦେଲେ ଧପଡ଼ ସିଂ ତାର
ଗୁରୁଦେବଙ୍କ ପଟକୁ ଅନାଇ ଶେଷ ନମସ୍କାର କରି ଶେଷ ନିଶ୍ୱାସ ପକାଇଲା ।

ପୃଥ୍ୱୀରୁ ଜଣେ କଳାକାର ଚାଲିଗଲା ।

ଧପଡ଼ ସିଂର ଦେହ ମୁଁ ଚିତା ଉପରେ ଧୀରେ ଶୁଆଇ ଦେଲି । ତାର ପୃଥ୍ୱୀ ମୁଖାଗ୍ନି ଦେଲା
ପରେ ଚିତା ସଖିବେ ଜଳି ଉଠିଲା ମଶାଣିର ଖର ପବନରେ ।

ଚିତାର ଚଡ଼ଚଡ଼ ଶବ୍ଦରେ ଶୁଣିଲି ସେଇ ମହାକାବ୍ୟ... ତନା ବନାଏ ତରୁ, ଇସକୁ
ଲେତେ ଯାନା ଘରୁରୁରୁ ।

ଲେଖକଙ୍କ ସଂପର୍କରେ

ସ୍ବାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାମାଚରଣ ମିତ୍ର (1915-1975) ଏକ ସ୍ମରଣୀୟ ନାମ । 1950 ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶିତ ‘କୀର୍ତ୍ତିଯଶ୍ୟ’ ଥିଲା ବାମାଚରଣଙ୍କ ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶିତ ଗଳ୍ପଗ୍ରନ୍ଥ । ମୌଳିକ ଚିନ୍ତନ ଓ କଥାବସ୍ତୁତନ୍ତ୍ରର ଅପୂର୍ବ କଳା-କାରିଗରୀରେ ସେ 1950 ପରବର୍ତ୍ତୀ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ସାହିତ୍ୟକୁ ବହୁ ଅମୂଲ୍ୟ ଗଳ୍ପରେ ସମୃଦ୍ଧ କରିଯାଇଛନ୍ତି ।

ଅବିଭକ୍ତ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଯାଜପୁର ସବ୍‌ଡିଭିଜନ୍‌ର କଟାରପୁରବନ୍ଧୁଆ ଗ୍ରାମରେ ବାମାଚରଣ 1915 ମସିହା ଡିସେମ୍ବର 10 ତାରିଖରେ ଜୁନିଷ ହୋଇଥିଲେ । ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ ବଳୟରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭାବପ୍ରବଣ, ନୀତିନିଷ୍ଠ, ସ୍ୱାଭିମାନୀ ଓ ବନ୍ଧୁବନ୍ଧବ ବାମାଚରଣ ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଶାସନିକ ଅଫିସର ଭାବରେ ଦାୟିତ୍ୱ ନିର୍ବାହ କରି 1971 ମସିହାରେ ଅବସର ନେଇଥିଲେ । ପରେ ପରେ ଆଇନ ବ୍ୟବସାୟରେ ସେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥିଲେ । ବିଶ୍ୱସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, ବିଜ୍ଞାନ, ଦର୍ଶନ ବିଷୟକ ବିପୁଳ ଜ୍ଞାନର ଅଧିକାରୀ ବାମାଚରଣ ସ୍ୱକୀୟ ଚିନ୍ତନ ଓ ଉପଲବ୍ଧିରେ ଏକ ମାନବବାଦୀ ଦାର୍ଶନିକ ଥିଲେ । ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ଶଯ୍ୟାଗତ ହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଜ୍ଞାନ ବିଷୟକ ମନନ ଓ ଅନୁସନ୍ଧିଷା ତାଙ୍କ ସୁକୁମାର ଶିଳ୍ପୀସଭାକୁ କ୍ଷେପପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କର୍ମଚଂଚଳ ଓ ସୃଷ୍ଟିଶୀଳ ରଖୁଥିଲା । ଚିନ୍ତା ଚେତନାରେ ଥିଲେ ସେ ମହାଭାରତୀୟ । ଆମର ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉତ୍ପତ୍ତାନ ନିମନ୍ତେ ସେ ମାର୍କସ, ଗାନ୍ଧୀ ଓ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଓ ଆଭିମୁଖ୍ୟ ପ୍ରତି ଆଶୀର୍ବାଦ ଥିଲେ । ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଭାରତ ଓ ସନ୍ତାପମୁକ୍ତ ବିଶ୍ୱର ପରିକଳ୍ପନା ସହିତ ସେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସଂସ୍କାର ଓ ଶୋଧନ ପ୍ରତ୍ୟାଶୀ ଥିଲେ ।

ଗଳ୍ପ ସହିତ ବାମାଚରଣ ପ୍ରବନ୍ଧ, ରମ୍ୟରଚନା ବି ଲେଖିବାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତତା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଛନ୍ତି । ବୌଦ୍ଧଯୁଗୀୟ ଘଟଣାକୁ ଉପଜୀବ୍ୟ କରି ରଚିତ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଉପନ୍ୟାସ ‘ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଚମ୍ପା’ । ଗଳ୍ପ ପୁସ୍ତକମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି ‘ନରଈଆଣ’, ‘ସ୍ୱପ୍ନସିଦ୍ଧି’, ‘ଅସୀମ’, ‘ବଟ ମହାପୁରୁଷ’ ଓ ‘ମହାପୁରୁଷ ବାଗ’ ଆଦି ଗ୍ରନ୍ଥ । ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଅନୁଶୀଳନରେ ସମୃଦ୍ଧ ଏକମାତ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ ପୁସ୍ତକ ହେଉଛି ‘ଜୀବନ, ସାହିତ୍ୟ ଓ କଳା’ । ରମ୍ୟରଚନା ସଂକଳନ ‘ଏଣ୍ଡ୍‌ରେଣ୍ଡ୍‌ସ୍’ ନିର୍ମିତ 1973 ମସିହାରେ ସେ ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡେମୀ ଏବଂ ଗଜ ଲାଗି ବିଶୁବ ପୁରସ୍କାର ଦ୍ୱାରା ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧିତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ଗଳ୍ପ ‘ମିତ୍ରକଳ୍ପ’ (1979), ମିତ୍ରଗଳ୍ପ (1979) ଏବଂ ‘ମିତ୍ରସ୍ମୃତି’ (1981) ସଂକଳନରେ ସଂକଳିତ । ଚଉଠ ଶତକର ସାଧନା କାଳରେ ବାମାଚରଣ ମିତ୍ର ସ୍ୱକୀୟ ଅପୂର୍ବ ବିଷୟ ବିନ୍ୟାସ, ରସନିପୁଣବିବରଣ ଶୈଳୀ, ବିମଳ ହାସ୍ୟରସ ଓ ବ୍ୟଙ୍ଗର ପ୍ରୟୋଗ ତଥା ବୈଚିତ୍ର୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବ-ଆବେଦନରେ ଓଡ଼ିଆ ଗଳ୍ପ ଜଗତକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଯାଇଛନ୍ତି ।

